Patericul secolului XX

http://www.pateric.ro/category/patericul-secolului-xx/

Sfințenia este scopul suprem al trăirii şi sporirii în Hristos, iar cu ajutorul şi cu harul lui Dumnezeu, omului veacului dificil în care trăim poate şi el să pătimească şi să învețe cele sfinte, să se smerească, să renască şi să se zidească după Dumnezeu.
Sfinții Părinți sunt nevoitorii care au intrat prin poarta cea strâmtă, purtând Crucea lui Hristos pe umeri, şi, de aceea, Domnul i-a chemat pe ei la odihna paradisului. În decursul vieții lor exemplare de pe pământ, ei au reuşit să depăşească starea lor firească şi să înlăture prăpastia care-i desparte pe oameni de lumea duhovnicească. Şi ca adevărați cetățeni ai împărăției cerurilor – săraci cu duhul şi curați cu inima –, ei au adus asupra contemporanilor lor mana cerească a harului.
Nu e deloc uşor să vorbeşti despre aceşti învățători ai nevoinței şi ai virtuții; dimpotrivă. Este nevoie de post şi rugăciune, dar mai întâi de toate, de tăcere sfântă şi de evlavie. Numai cu o asțfel de pregătire se poate apropia omul de rând de aceste figuri sfinte ale Bisericii şi de mărturia vieții lor.

Continut:

PROLOG

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

După editările succesive şi ecoul extraordinar al cărții noastre Părintele Porfirie – Fapte şi mărturii, care a circulat în Lefkosia1(Sau Nicosia: capitala statului Cipru – țara din care provine scriitorul cărții de față [n.t.].), în mai 1992, şi apoi în Atena, în 1993, în urma semnalelor a sute de ascultători ai emisiunii radiofonice Ortodoxia astăzi, dar şi ale unui mare număr de cititori ai cărții noastre despre părintele Porfirie, am constatat că era nevoie să împlinim dorința atât a ascultătorilor, cât şi a celorlalți oameni care vor să se împărtăşească din înțelepciunea Părinților Bisericii noastre. Cu frică şi cutremur, dăm publicității acest volum, care este rezultatul unei munci îndelungate. Am încercat să cuprindem în paginile acestei cărți amintiri despre cât mai mulți **Sfinți Părinți ai Ortodoxiei secolului XX**, înfăptuind totul spre slava lui Dumnezeu, căci Sfinții Părinți sunt stâlpii luminoşi ai credinței noastre şi mărturisitorii neşovăielnici ai Evangheliei, ai Răstignirii şi ai învierii Dumnezeului-Om şi îndrumătorii care, prin nevoințe nesfârşite, urcă spre cer, unde Îl găsesc pe Dumnezeu. Sfinții Părinți ai secolului nostru sunt vase pline de **harul Preasfântului Duh**, asemenea marilor asceți desăvârşiți de odinioară. Ei ne arată că harul şi minunile Celui preaînalt nu sunt de domeniul trecutului, pentru că şi ei urcă pe scara lui Iacov, care uneşte cerul cu pământul.
Sfințenia este scopul suprem al trăirii şi sporirii în Hristos, iar cu ajutorul şi cu harul lui Dumnezeu, omului veacului dificil în care trăim poate şi el să pătimească şi să învețe cele sfinte, să se smerească, să renască şi să se

zidească după Dumnezeu.
Sfinţii Părinţi sunt nevoitorii care au intrat prin poarta cea strâmtă, purtând Crucea lui Hristos pe umeri, şi, de aceea, Domnul i-a chemat pe ei la odihna paradisului. În decursul vieţii lor exemplare de pe pământ, ei au reuşit să depăşească starea lor firească şi să înlăture prăpastia care-i desparte pe oameni de lumea duhovnicească. Şi ca adevăraţi cetăţeni ai împărăţiei cerurilor – săraci cu duhul şi curaţi cu inima –, ei au adus asupra contemporanilor lor mana cerească a harului.
Nu e deloc uşor să vorbeşti despre aceşti învăţători ai nevoinţei şi ai virtuţii; dimpotrivă. Este nevoie de post şi rugăciune, dar mai întâi de toate, de tăcere sfântă şi de evlavie. Numai cu o asţfel de pregătire se poate apropia omul de rând de aceste figuri sfinte ale Bisericii şi de mărturia vieţii lor.
Este cu neputinţă a spune prea multe despre vieţile Sfinţilor. Ei aparţin celeilalte laturi a existenţei, care nu poate fi cuprinsă în cuvinte. Uneori, faptele legate de ei sunt incredibile chiar şi pentru credincioşi, aşa cum spunea neuitatul **Fotis Kontoglou**2(Fotis Kontoglou (1897-1965), prozator şi pictor grec născut în Asia Mică, ce s-a remarcat printr-o operă unică prin originalitatea şi forţa ei expresivă. Între altele, a fost pictor de biserici, iar literatura sa a fost influenţată de textele bisericeşti şi de viaţa oamenilor simpli [n.t.].).
Cartea de faţă este o laudă a vrednicilor urmaşi ai sfinţilor de altădată. Tema prezentată aici este practic, inepuizabilă. Fiecare cititor are posibilitatea să o continue prin rezonanţele create în sufletul lor de această lectură.
Mărturiile care urmează au fost adunate pentru ca tezaurele nepreţuite ale vieţii în Hristos să nu fie date uitării. Deoarece Sfinţii Părinţi trăiesc şi exprimă unirea cu Hristos prin fapte, ei nu sunt interesaţi să lase în urma lor texte scrise. De multe ori, din prea multă smerenie, ei se ascund de lume, căci lauda adusă lor de oameni este pentru ei chin şi durere.
Adevăraţi iubitori ai lui Dumnezeu, Sfinţii Părinţi sunt deschizători de drumuri în odiseea noastră duhovnicească. Ei mijlocesc dinaintea lui Hristos pentru mântuirea şi libertatea duhovnicească a tuturor oamenilor.
Îngropându-ne gândurile, fapt ce echivalează cu bucuria inimii şi cu amintirea lui Dumnezeu, înaintăm cu frică şi cutremur spre masa Cinei celei de Taină a Împărăţiei Cerurilor, mulţumind Domnului, Care ne-a învrednicit să fim părtaşii unui asemenea dar.
Mulţumesc tuturor celor care au colaborat la ediţia de faţă şi mă rog ca, prin îndrăzneala şi mijlocirea Cuvioşilor Bisericii noastre, toţi aceştia să primească bucuria şi binecuvântarea Duhului Sfânt.
Fie numele Domnului binecuvântat în vecii vecilor.

Klitos Ioannidis,
Lefkosia, 12 februarie 1999

INTRODUCERE

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

Demnitarul roman **Publius Lentulus** a trimis Senatului o înştiinţare specială referitoare la Domnul nostru Iisus Hristos. Epistola acestuia este extrem de valoroasă, pentru că descrie fără prejudecăţi foarte multe lucruri despre Dumnezeul-Om. Iată conţinutul ei:
„În vremurile noastre, şi-a făcut apariţia un om de mare virtute (care trăieşte şi acum), pe nume **Iisus Hristos**. Poporul îl numeşte prooroc al adevărului, iar ucenicii săi spun că este **Fiul lui Dumnezeu**. Învie morţi şi vindecă bolnavi. Este de statură mijlocie, are un chip foarte frumos şi plăcut, iar prezenţa lui este atât de impunătoare, încât cei care-l văd îl iubesc vrând-nevrând şi se tem de el. Până la urechi, culoarea părului său este ca cea a alunei coapte, iar de la urechi până pe umeri, este ca pământul roşu, dar mai strălucitor, despărţit pe mijloc, după obiceiul nazarinenilor. Are fruntea lată şi netedă. Faţa sa este fără riduri sau pete, de culoare nici deschisă, nici închisă; nasul şi gura sunt fără cusur. Are barba nu prea lungă, deasă, de culoarea părului şi despicată la mijloc. Privirea îi este serioasă şi plină de strălucire; ochii luminoşi şi curaţi au în ei o dulceaţă deosebită. Când mustră, oamenii rămân înmărmuriţi; când învaţă, este plăcut şi iubit de toţi. Nimeni nu l-a văzut vreodată râzând; însă a fost văzut plângând. Braţele şi mâinile îi sunt frumoase. Este foarte plăcut când se află în mijlocul mulţimii, dar nu este văzut prea des. Când vorbeşte cu ceilalţi, este foarte înţelept şi cuminte. Este cel mai deosebit om care a existat vreodată pe pământ".
Aşa cum spune **Sfântul Nicodim Aghioritul**, această epistolă a fost confirmată şi de **Sfântul Procopie**, care a

consemnat următoarele: „Acel Lentulus, care era stăpânitor roman, a scris din Palestina la Roma despre persoana lui Hristos, ca despre un om suprafiresc“ (Procopie, Împotriva ateilor, II, cap. 47, p. 375).
Acest Dumnezeu şi Om desăvârşit a fost urmat de o mulţime de oameni sfinţi şi de mucenici, de mărturisitorii credinţei, de cuvioşi şi de pustnici – cu toţii iubitori adevăraţi ai Celui de Sus –, care au trăit şi trăiesc înţelesul duhovnicesc al Numelui lui Hristos, al Evangheliei, al Crucii şi al Învierii.
În secolul al XX-lea, Ortodoxia s-a bucurat de noi figuri sfinte de pustnici şi călugări, dar şi de preoţi sau de laici, lucrători în via lui Hristos. Aceşti oameni aleşi şi-au adus partea lor de slujire a harului, mărturisind adevărurile veşnice ale lui Dumnezeu. Ei au iubit Evanghelia şi au fost pilde vii pentru contemporani şi pentru urmaşi. Depăşirea propriei condiţii şi încrederea deplină în Dumnezeire au fost puterile care i-au ţinut neaplecaţi pe urcuşul greu al muceniciei conştiinţei. Prin iubire şi râvna pentru desăvârşire, oamenii sfinţiţi din secolul XX au lucrat şi au gândit după Hristos. De altfel, nimeni nu a ajuns la cer fără nevoinţă, aşa cum spune **Sfântul Isaac Sirul**.
În continuare, îi vom prezenta pe unii dintre aceşti binevestitori neînfricaţi ai Raiului, spre slava lui Dumnezeu. Fie ca Domnul iubirii să fie milostiv cu noi toţi. Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerurilor3(Matei 5, 3 [n.t.]).
Toţi părinţii prezentaţi în această carte au fost, fără excepţie, săraci cu duhul: oameni simpli şi smeriţi, adevăraţi copii ai lui Dumnezeu, aşa cum El Însuşi ne cere să fim.

DESPRE SFINŢENIE

Convorbire cu Stylianos Papadopoulos,profesor la Facultatea de Teologiea Universităţii din Atena, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: **Sfinţii Bisericii** noastre sunt exemple vii de trăire a Evangheliei. **Biserica Ortodoxă** a strâns la sânul ei un „nor de sfinţi“, în persoana cărora vedem triumful învăţăturii lui Hristos.
Domnul Stylianos Papadopoulos, profesor universitar la Facultatea de Teologie a Universităţii din Atena, s-a ocupat, ca cercetător, cu studiul sfinţeniei.
Însuşi Dumnezeu a cerut de la noi, oamenii, să fim sfinţi: Fiţi, dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârşit este4(Matei 5, 48 [n.t.]). Domnule Papadopoulos, vă rog să ne spuneţi care este importanţa sfinţeniei în contextul lucrării de mântuire a Bisericii noastre.
S.P.: Deşi este foarte greu să vorbim despre sfinţi, pentru că dinaintea lor trebuie să stăm cu frică, admiraţie şi cutremur, tocmai pentru faptul că sunt sfinţi şi pentru că există, trebuie să vorbim despre ei, fie că ne simţim sau nu vrednici; şi cu adevărat, nu suntem vrednici.
Sfântul este slava Bisericii şi mângâierea credincioşilor. Este slava Bisericii, pentru că, mai mult decât orice alt credincios, prin dragostea lui nemărginită şi devotamentul faţă de Dumnezeu, prin eforturile de o viaţă de a-şi curăţa sufletul, a fost înzestrat cu multe harisme. **Harismele** lucrează în favoarea noastră şi după plecarea sfinţilor din această lume şi mutarea lor în Biserica triumfătoare. Pentru noi, care facem parte din Biserica luptătoare şi avem sute şi mii de probleme, de patimi şi de greutăţi, sfinţii sunt nişte adevăraţi mângâietori.
Sfinţii sunt slava Bisericii, pentru că au reuşit să se asemene cu Dumnezeu. Noi le cerem să se roage pentru noi, iar ei au marele privilegiu de a mijloci dinaintea tronului lui Dumnezeu, ajutându-ne des să ne împlinim dorinţele. Uneori suntem vindecaţi de boli, alteori primim mângâiere, întărire în credinţă şi aşa mai departe.
În plus, ne bucurăm şi de prezenţa moaştelor bine-mirositoare ale cuvioşilor şi mucenicilor, prin care ne întărim în lupta duhovnicească ce o avem de dat pe pământ.
Trăsătura caracteristică a sfinţilor, ce constituie criteriul suprem al sfinţeniei, este ceea ce Părinţii Bisericii – adică marii teologi care au vorbit despre sfinţii mucenici şi cuvioşi – numesc îndrăzneală. Putem spune că un anumit om este sfânt dacă vedem că are îndrăzneală adevărată şi curată dinaintea lui Dumnezeu. Atunci când un mădular ales al Bisericii adoarme –fie în pace, fie ca mucenic – şi, după moarte, are îndrăzneală la Dumnezeu, adică Dumnezeu i-a oferit harisma de a cere anumite lucruri pentru noi, care ajung să se împlinească, suntem siguri că Dumnezeu l-a ales pe acel om să fie sfânt în Biserica triumfătoare, spre folosul oamenilor de pe pământ. În felul acesta, cunoaştem pe cine a pus Dumnezeu, ca să spun aşa, spre slujirea noastră. Adică pe cine putem să chemăm în ajutor.

K.I.: Deja v-ați referit la anumite semne ale sfințeniei. Am putea întregi această imagine?
S.P.: Marii teologi ai Bisericii noastre s-au ocupat de această temă, ca de exemplu, la sfârşitul secolului al patrulea, **Sfântul Ioan Gură de Aur** – acest mare teolog şi învățător. Este impresionant faptul că atunci când vorbeşte despre mucenici şi despre sfinți, în general, Sfântul Ioan Gură de Aur caută mai întâi să vadă dacă au îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu.
Mai târziu – ca să pomenesc doar exemplele care îmi vin acum în minte –, Sfântul Simeon Noul Teolog vorbeşte despre sinceritate, despre dreptate, despre credința ortodoxă a sfântului, despre lupta duhovnicească pentru dobândirea curăției şi, desigur, despre rezultatul tuturor acestora – adică al sfințeniei, al credinței ortodoxe şi al curăției duhovniceşti –, care este îndrăzneala. Acestea sunt darurile minunate prin care, oferindu-le sfinților, Dumnezeu intervine în mod binefăcător în viata noastră.
K.I.: Sfinții sunt oamenii autentici, oamenii adevărați, prin care vedem chipul lui Hristos. Ei sunt, prin excelență, persoane curate şi sănătoase sufleteşte.
S.P.: Fără îndoială că aveți dreptate, domnule Ioannidis, pentru că a fi sfânt înseamnă a încerca încontinuu, cu ajutorul Duhului Sfânt, să ajungi la unirea şi la asemănarea cu Persoana dumnezeiască revelată pe pământ, Care este Hristos. Sfințenia nu poate să existe în afara efortului de a-L urma pe Hristos şi de a împlini unirea cu El. De ce au hotărât Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh ca cea de-a doua Persoană a Sfintei Treimi să Se facă om? Pentru că numai în felul acesta putea Dumnezeu să ne arate omul autentic şi adevărat. Aşadar, avem modelul pe care l-au urmat toți sfinții şi cuvioşii.
Desigur, spre acest model trebuie să tindem cu toții. Altă variantă nu există. Iată marea noastră şansă – şi singura – de a ne elibera, oricâtă luptă ar presupune ea, oricâte greutăți, încercări şi nevoințe duhovniceşti.
K.I.: Sfântul este cel care şi-a asumat Crucea lui Hristos, pentru a ajunge împreună cu El la harul Învierii.
S.P.: Desigur. Iar prin Cruce, înțelegem pocăința omului în încercarea sa de a se elibera de legăturile materiale şi de grijile lumii acesteia. De aceea, este sfânt cel care L-a iubit pe Dumnezeu, s-a dedicat lui şi s-a jertfit pentru El în adevăratul sens al cuvântului.
Aşa cum am mai spus, sfinții sunt pentru noi o mângâiere. De altfel, noi suntem cei care avem nevoie de sfinți, nu Dumnezeu. Ca să privim lucrurile din punct de vedere duhovnicesc, teurgiile sunt săvârşite pentru sprijinirea omului credincios, ceea ce are o mare însemnătate, nu materială, ci duhovnicească, fiindcă, trecând peste greutăți, omul sporeşte duhovniceşte, iar cei din jur sunt atraşi la rândul lor şi întăriți pe drumul luptei sfinte. Cele mai multe minuni şi teurgii nu au legătură cu vindecarea trupului. Ele ne sunt date mai ales pentru întărirea credinței şi pentru sporirea ei, pentru a-L iubi mai mult pe Dumnezeu şi pentru ca laşitatea şi egoismul nostru să scadă, ca să păşim cu hotărâre pe drumul lui Hristos.
Să ne gândim, de exemplu, la moaştele bine-mirositoare ale cuvioşilor sau ale mucenicilor. Minunea aceasta este trăită de majoritatea covârşitoare a creştinilor ortodocşi, care îi conferă o importanță deosebită, deşi mirosul plăcut al moaştelor este de multe ori piatră de poticneală. Ce vreau să spun prin asta? Oamenii se duc să se închine moaştelor şi să le cinstească, dar unii dintre ei nu simt nici un miros în preajma lor, în vreme ce alții sunt de-a dreptul copleşiți de miros. De ce? Pentru că Dumnezeu le dă oamenilor harul de a simți mirosul plăcut pentru a-i întări duhovniceşte. Nu există nici un motiv al existenței acestui har.
Odată am fost martorul următoarei întâmplări. Dinaintea unor cinstite moaşte, s-au închinat cinci oameni, trei dintre ei fiind cunoscuți nevoitori. Şi totuşi aceştia trei nu au simțit nici un miros. În schimb, unul dintre cei care nu erau nevoitori s-a învrednicit de această minune.
K.I.: Domnule Papadopoulos, vă mulțumesc din suflet pentru aceste gânduri legate de tema sfinției.

PREOȚII DUHOVNICI

Convorbire cu protobresbiterul Gheorgos Metallinos,profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: În **Ortodoxie**, Tradiția Părinților este foarte importantă, deoarece, de-a lungul veacurilor, Sfinții Părinți au fost punctele de reper pe calea desăvârşirii în Hristos.
Despre importanța deosebită a Părinților în Ortodoxie vom avea în continuare ocazia unică de a discuta cu protoprezbiterul **Gheorgos Metallinos**. Împreună, vom încadra acest subiect în spațiul teologiei.

pr.G.M.: Vă mulțumesc mult, domnule Ioannidis, pentru ocazia pe care mi-ați dat-o de a-mi exprima şi eu gândurile. Vă felicit pentru alegerea temei, deoarece este vorba despre unul din cele mai importante subiecte ale vieții duhovniceşti.
Voi încerca să fac o încadrare teologică şi istorică a acestui fenomen. Consider că ar trebui să începem de la scopul existenței Bisericii în lume.
Mai ales din ziua Cincizecimii, când Biserica se arată lumii ca **Trupul lui Hristos**, ea are ca scop unic şi exclusiv îndumnezeirea omului.
Aceasta este, de altfel, esența Ortodoxiei, adică a Creştinismului, în autenticitatea sa. Ortodoxia înseamnă prezența lui Dumnezeu în istorie şi, în acelaşi timp, posibilitatea îndumnezeirii omului. **Sfântul Atanasie cel Mare** spunea că Fiul lui Dumnezeu, Cuvântul, S-a întrupat „pentru ca noi să ne îndumnezeim, pentru ca omul să se facă primitor al Dumnezeirii".
Biserica este, aşa cum rezultă din pilda bunului Samarinean, un „han" care îi primeşte pe toți, aici şi acum, ca un spital duhovnicesc (această exprimare îi aparține Sfântului Ioan Gură de Aur). Viața creştinului este o trăire concretă şi constă în nevoință şi smerire permanentă, având drept scop ultim îndumnezeirea. Din păcate, în vremurile pe care le trăim, toate acestea au fost aduse la un numitor comun cu rutina. Pentru cei mai mulți, în ziua de astăzi, Creştinismul înseamnă rutină.
Am spus că îndumnezeirea este singurul scop al prezenței Bisericii în lume şi singurul scop al vieții creştinului. Drumul spre îndumnezeire este echivalent cu lucrarea de tămăduire şi de curățire a ființei umane. Tocmai de aceea Sfântul Ioan Gură de Aur vorbeşte despre un spital duhovnicesc. Omul intră în acest spital care se numeşte Trupul lui Hristos sau Biserica, unde restabileşte comunicarea directă cu harul lui Dumnezeu.
Aşa cum fiecare spital are în el doctori care redau sănătatea fizică, şi pentru restabilirea sănătății duhovniceşti, adică a comunicării cu Dumnezeu, este nevoie de doctori. Iar lucrarea doctorului duhovnicesc este împlinită de părintele duhovnic.
Dimensiunile lucrării unui părinte duhovnic sunt date de spusele Sfântului Apostol Pavel din prima sa Epistolă către Corinteni: Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuşi nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos5(I Cor. 4, 15 [n.t.]). Aici, **Apostolul Pavel** vorbeşte despre aceeaşi renaştere în Hristos despre care vorbise Domnul Însuşi cu Nicodim, ucenicul Său de noapte. În Sfânta Evanghelie după Ioan, citim: De nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu6(Ioan 3, 3 [n.t.].).
Hristos spune că trebuie să ne naştem din nou. Nicodim întreabă dacă omul poate să intre în pântecele mamei sale pentru a se naşte din nou. La rândul său, Apostol Pavel afirmă că omul poate avea mulți învățători, dar nu şi părinți. Aşa cum în viața biologică avem un tată şi o mamă, şi în viața duhovnicească avem tați şi mame, pentru că Ortodoxia nu cunoaşte numai Părinți, ci şi Maici.
Rolul părintelui nu este moralizator, ci duhovnicesc. El trebuie să-i ajute pe oameni ca, prin Evanghelie, să ajungă la Hristos.
Părintele îi poate îndruma pe ceilalți spre Hristos datorită legăturii pe care o are el însuşi cu Dumnezeu. El este un om duhovnicesc nu pentru că ar fi învățat, intelectual sau cultivat, ci pentru că are „gândul lui Hristos" şi este sălaş al Duhului Sfânt. Lucrul acesta înseamnă, mai întâi de toate, că părintele este unit cu Hristos şi că Hristos este prezent, în Duhul Sfânt, în interiorul său, fapt pentru care el poate să-i îndrume şi pe alții spre Hristos. Dacă omul nu are această experiență duhovnicească, nu îi este cu putință să fie părinte. Trebuie mai întâi ca el însuşi să se vindece de patimi, să îşi concentreze gândul pe rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" şi să îşi facă inima sălaş al Duhului Sfânt şi al întregii Sfintei Treimi, pentru ca să poată, prin această experiență personală, să-i îndrume şi pe alții pe calea mântuirii.
K.I.: Părinte Gheorghe, să vedem acum ce înseamnă să ajungem la Hristos prin Evanghelie.
pr.G.M.: Înseamnă că toate trebuie săvârşite potrivit metodei de mântuire date de Însuşi Hristos.
Părintele este acela care renaşte duhovniceşte sufletele celorlalți. Din păcate, mulți au încurcat lucrurile şi au falsificat viața noastră duhovnicească. În Ortodoxia autentică, nu avem de-a face cu moralizări, ci cu tămăduirea sufletului, cu o adevărată operație pe suflet. Părintele nu este un moralist, ci un duhovnic chirurg. Şi repet, nu educația, oricât de profundă ar fi ea, îl ajută pe om să devină părinte – fireşte, nu suntem împotriva ştiinței de carte, aşa cum nici Sfinții Părinți nu sunt împotrivă –, ci harul sfânt. Dacă omul nu este vas al Duhului Sfânt şi dacă harul nu lucrează în inima sa, atunci el nu îi poate ajuta duhovniceşte pe ceilalți. Tocmai de aceea avem atât de puțini părinți.
Elementul esențial al credinței este capacitatea de receptare a harului. Harul nu este ceva magic, ce se impune

de sus. El se dă după puterea omului de a-l primi, adică în funcție de curăția inimii sale.
Ca să analizăm puțin problema, s-ar putea spune că omul seamănă cu un vas care are o deschidere în partea superioară, pe unde primeşte apă. Cu cât deschiderea este mai mare, cu atât intră înăuntru mai multă apă. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu ploaia harului, care intră în om după cât de mare este deschiderea inimii sale. Alta este strălucirea soarelui şi alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebeşte în strălucire7(I Cor. 15, 41 [n.t.].), ne spune Sfântul Apostol Pavel în prima sa Epistolă către Corinteni. Părinte adevărat este cel care, prin nevoințe şi prin pocăință, valorifică harisma sau harismele date lui de Duhul Sfânt.
K.I.: Cum putem noi să ne folosim de părinți?
pr.G.M.: Mai întâi aş vrea să mă refer la **Sfântul Vasile cel Mare**, întemeietor al tradiției patristice şi a vieții monastice. Scrierile sale ascetice sunt piedestalul vieții de obşte ortodoxe. Ele circulă acum traduse şi în limba neogreacă, meritând cu adevărat să fie studiate.
Sfântul Vasile cel Mare, după ce s-a întors din Atena, unde a primit învățătura lumească, a început să plece în călătorii lungi pentru acea epocă, mergând în țările care acum alcătuiesc **Orientul Mijlociu** – Siria, Palestina etc. – şi ajungând până în Egipt, unde se afla cel mai mare centru monastic de pe atunci, asemănător Sfântului Munte, ca să se întâlnească cu mari asceți, de la care să învețe despre viața duhovnicească.
Lucrul acesta înseamnă că nu trebuie să stăm într-un loc şi să aşteptăm să găsim acolo unde suntem părinți sau maici care să ne ofere ceva pentru mântuirea noastră. Această idee este susținută şi de Isocrate8(436-338 î. Hr. Orator atenian şi retor, ale cărui scrisori şi pamflete sunt o sursă valoroasă de gândire politică antică [n.t.].), unul dintre cei mai mari oratori ai vechii Atene. El îi îndemna pe oameni să nu obosească mergând pe drumuri lungi, ca să-i găsească pe cei de la care să aibă de învățat. Aşa au procedat şi Părinții Bisericii, iar noi trebuie să le urmăm exemplul.
Este ca şi cum am căuta un doctor bun. Aşa cum facem astăzi, atunci când avem vreo boală pe care o conştientizăm – cheltuim ce avem şi ce n-avem şi ne ducem departe, până la capătul pământului, ca să găsim doctorul potrivit –, la fel trebuie să procedăm şi în viața noastră duhovnicească, ca să găsim părintele duhovnic cel mai bun pentru noi.
Lucrul cel mai tragic în ziua de astăzi este că, în timp ce de sănătatea trupească ne interesăm, de sănătatea sufletului, adică de prezența sau absența harului sfânt în inima noastră, din păcate, nu ne preocupăm.
K.I.: Din cauza grijilor lumeşti.
pr.G.M.: Aici e problema. Deşi, pe cele trupeşti am putea să le neglijăm, căci nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe aceea ce va să fie9(Evrei 1, 14 [n.t.].). Cu alte cuvinte, nu putem să ne jucăm cu cele duhovniceşti, ci trebuie să ne căutăm un părinte bun. Aceasta este prioritatea.
Odată ce l-am găsit, trebuie să facem ascultare desăvârşită față de el. Aici consider că se face adesea o anumită greşeală, pentru că se pleacă de la premise morale, ca de exemplu să fim oameni buni, să nu spunem minciuni etc. Cu adevărat, şi acestea sunt boli şi trebuie vindecate. Greşeala este, însă, că ne ocupăm de boală şi nu de cauzele ei.
Pentru că pornim de la ideea că părintele este un moralist, nu putem să înțelegem ce înseamnă ascultarea. De obicei, avem impresia că ascultarea înseamnă ca părintele să ne dea anumite porunci în privința vieții noastre de zi cu zi, iar noi să le respectăm. Dar nu este corect! Oare doctorul la care ne ducem pentru a ne vindeca boala trupească ne oferă modele de comportament bun? Nu. El ne dă indicații cum să facem să atingem rădăcina problemei, adică sursa bolii. Acelaşi lucru îl face şi părintele duhovnic. El ne dă medicamente prin care să atacăm cauza patimilor noastre. Ascultarea înseamnă aplicarea întocmai a canonului. Părintele ne arată cum să lovim în ură, în invidie, în răutate şi, în general, în pricinile îndepărtării inimii noastre de harul sfânt, şi cum să vindecăm răul din adâncul ființei noastre.
K.I.: Care este rolul părintelui în succesiunea apostolică a Bisericii noastre?
pr.G.M.: Biserica trăieşte şi parcurge istoria tocmai pe baza legăturii părinte duhovnic-fiu duhovnicesc. Succesiunea apostolică în Biserică este strâns legată de Sfinții Părinți.
Aşadar, lucrarea apostolică nu se opreşte la punerea mâinilor, ci include şi relația duhovnic-fiu duhovnicesc. Dacă omul nu se integrează în această tradiție, chiar dacă ar fi fost hirotonit patriarhul patriarhilor, harul pe care îl ia în interiorul său la hirotonie rămâne nelucrător.
K.I.: Aşadar, este nevoie de părinți duhovnici şi de fii duhovniceşti.
pr.G.M.: Aceasta este temelia vieții eclesiastice şi a prezenței în Istorie a Ortodoxiei.

PĂRINTELE IACOV TSALIKIS

Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: **Părintele Iacov Tsalikis** a fost una din cele mai marcante figuri sfinte ale secolului XX. Egumen al Mănăstirii Cuviosului David din Evvia, a adormit în Domnul în ziua de 21 noiembrie 1991, cu puține zile înainte de adormirea unui alt titan al Ortodoxiei zilelor noastre, şi anume **părintele Porfirie**.
Adevărat prieten al lui Dumnezeu, plin de dragoste față de Creator şi față de aproapele, părintele Iacov a impresionat în mod deosebit prin viața sa, dar şi prin sfârşitul pe care l-a avut. Să încercăm în continuare să adunăm câteva crâmpeie din ceea ce a reprezentat acest mare părinte al Ortodoxiei noastre, cu ajutorul oamenilor care au fost binecuvântați să-l cunoască. Profesorul Stylianos Papadopoulos a scris şi o carte despre părintele Iacov.
S.P.: Atunci când avem ocazia să-i cunoaştem pe sfinții contemporani, aşa cum este şi părintele Iacov, constatăm că aceşti oameni au în ei, practic, două laturi: cea a efortului luptei duhovniceşti, care este crucea lor, şi cea a bucuriei Învierii.
Vorbind despre părintele Iacov Tsalikis – unul dintre cei mai importanți părinți ai epocii noastre, ce a adormit în pace la **Mănăstirea Cuviosului David** din Evvia de Nord –, trebuie să spun că absolut de fiecare dată când îl aduc în gând, în inimă şi dinaintea ochilor mei, îl văd nevoindu-se pentru a duce la capăt o mare luptă duhovnicească; iar pe chipul său, în ochi şi pe frunte străluceşte bucuria Învierii. El însuşi spunea, cu felul său foarte simplu de exprimare: „Inima mea este o grădină a bucuriei".
Părintele Iacov aproape că nu mânca. Ceea ce noi numim post, pentru el era o glumă. Mânca atât cât mănâncă o pasăre. Odată, de Paşte, după Înviere, am stat şi am luat masa alături de el. Părintele înfigea furculița de multe ori în farfurie doar ca să mă îndemne pe mine să mănânc. Dar în realitate, domnule Ioannidis, nu mânca nu mai mult cât o păsărică, iar când afirm acest lucru, nu folosesc o figură de stil, ci spun adevărul.
Lupta duhovnicească şi nevoința părintelui Iacov erau înfricoşătoare. Gândiți-vă că pe parcursul unei zile, abia dacă dormea două ore; până la acest stadiu ajunsese.
K.I.: Nu voi da somn ochilor mei şi genelor mele dormitare şi odihnă tâmplelor mele10(Psalmii 131, 4 [n.t.].).
S.P.: Ca cercetător (sunt şi istoric şi teolog, am scris multe studii teologice şi istorice şi deja m-am format ca cercetător), am încercat să studiez viața şi nevoința părintelui Iacov, pornind, desigur, de la măsurile nevoinței şi ale luptei duhovniceşti descrise în textele marilor Părinți şi teologi, în vechile texte ascetice şi în teologia neptică. De aceea, vă pot încredința că toate trăsăturile ascetice confirmate de Sfinții Părinți le-am constat ştiințific – permiteți-mi să folosesc acest cuvânt – şi la fericitul părinte Iacov.
Zeci de ani la rând – la fel ca şi părintele Porfirie – nu a dormit pe pat. Se odihnea jos, pe pământ. Acest fel de oameni nu dorm noaptea, pentru că în timpul nopții se roagă.
K.I.: Părintele Iacov primise de la **Duhul Sfânt** o mulțime de harisme, printre care cea a străvederii, a înainte-vederii şi a vindecării. Nu este aşa, domnule Papadopoulos?
S.P.: Desigur. Lucrurile acestea sunt de la sine înțelese în cazul unei asemenea personalități. Dar aşa cum spunea el însuşi, nevoința sa era dusă cu bine la capăt cu ajutorul lui Dumnezeu: „Eu nu fac nimic", spunea el, „tot ce fac este întocmit de Dumnezeu şi de Cuviosul David".
K.I.: Da. Însă el devenise vas al harului şi lăcaş al Sfântului Duh.
S.P.: Curăția sa sufletească, iubirea de oameni şi felul cum se dedica Domnului erau atât de desăvârşite, încât a fost cu adevărat alesul lui Dumnezeu. Prin smeritul părinte Iacov – căci, într-adevăr, a fost un om extrem de smerit –, minunile săvârşite în timpul vieții sale au fost fără număr. Şi o să vă mai spun ceva: după adormirea sa, părintele Iacov s-a arătat multor oameni.
K.I.: Lucrul acesta este foarte important.
S.P.: Avem absoluta certitudine a vindecării unor boli foarte grele, inclusiv a cancerului. De multe ori, în împrejurări deosebite, părintele s-a arătat multor oameni.
K.I.: Impresionant.
S.P.: Aşa este.
Părintele Porfirie, cealaltă mare figură sfântă a zilelor noastre, spunea oamenilor săi apropiați despre fericitul

părinte Iacov: „Să ştiţi că el este unul din cei mai mari înainte-văzători din perioada aceasta. Numai că se ascunde cu grijă, ca să nu fie slăvit".
Cât timp a trăit pe pământ, părintele Iacov a fost una din cele mai exemplare personalităţi ale Bisericii noastre. Acum, se află în ceruri şi se roagă pentru noi dinaintea lui Dumnezeu.

Convorbire cu presbiterul Gheorgos Efthimiou, asistent ştiinţific la Facultatea de Teologie, Universitatea din Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părinţii Ortodoxiei sunt aceia care, trăind în Hristos, au devenit sălaşe ale Duhului Sfânt. Biserica noastră a avut sfinţi din primele veacuri şi până astăzi, fără încetare. Una din figurile aparte ale epocii în care trăim a fost şi părintele Iacov Tsalikis.
Părintele Gheorgos Efthimiu, care l-a cunoscut destul de bine pe părintele Iacov, a răspuns cu promptitudine invitaţiei noastre de a ne împărtăşi experienţele sfinţiei sale în legătură cu acest mare bărbat al Ortodoxiei. Îi mulţumim din suflet.
pr.G.E.: Domnule Ioannidis, vă mulţumesc pentru dragostea dvs. şi pentru invitaţia pe care mi-aţi adresat-o să vorbesc despre fericitul părinte, pe care Dumnezeu m-a învrednicit să-l cunosc în anul 1982, rămânând sub aripa sa duhovnicească timp de aproximativ un deceniu. Această legătură pe care am avut-o cu părintele Iacov a fost un moment de cotitură în ceea ce priveşte activitatea de păstorire şi viaţa mea în general.
Părintele Iacov Tsalikis s-a născut în anul 1920, în satul Livisi, din regiunea Makris, situată în partea sud-vestică a Asiei Mici, faţă în faţă cu insula Rodos. Părinţii săi, Stavros şi Teodora, creştini ortodocşi cucernici, şi-au învăţat şi şi-au povăţuit copilul pe calea lui Hristos. În neamul din partea mamei, înaintea părintelui Iacov, mai fuseseră şapte generaţii de presbiteri şi ieromonahi, aşa cum obişnuia el însuşi să ne povestească.
În 1922, când a avut loc schimbul de populaţie dintre Grecia şi Turcia, s-a dus în Grecia, împreună cu mama şi cu alte rude. S-au stabilit mai întâi în satul **Sfântul Gheorghe**, din regiunea Focidei. În anul 1925, au fost transferaţi în satul Farakla din Evvia, unde părintele Iacov a stat până când s-a dus la mănăstire.
În decursul anilor 1947–1949, şi-a satisfăcut stagiul militar. În anul 1951, după ce şi-a rezolvat obligaţiile familiale – părinţii săi plecaseră deja din această lume –, adică după ce şi-a măritat sora, s-a dus la **Mănăstirea Cuviosului David cel Bătrân**, unde l-a întâmpinat în mod minunat însuşi Cuviosul11(Cuviosul David a pustnicit în Evvia (locul său de baştină), în sec. al XVI-lea. Şi-a petrecut viaţa în nevoinţă, priveghere, post şi rugăciune. A fost supranumit cel Bătrân. El a ctitorit **Mănăstirea din Limni**, unde sunt adăpostite moaştele sale. A fost preamărit de Creator, ca un adevărat slujitor al Său, prin darul facerii de minuni asupra credincioşilor şi necredincioşilor, spre slava lui Dumnezeu. Pomenirea sa se săvârşeşte în ziua de 1 noiembrie [n.a.].).
Părintele Iacov a fost tuns în monahism în luna noiembrie 1952, apoi a fost hirotonit diacon, pe 18 decembrie, acelaşi an, şi ieromonah, adică presbiter, a doua zi. Hirotonisirea a fost săvârşită de fericitul Mitropolit Grigorie al Halkidei. A fost făcut egumen pe 25 iunie 1975, de către Mitropolitul Hristostom al Halkidei, deţinând această poziţie până la moartea sa.
K.I.: Să notăm în continuare câteva elemente ale personalităţii părintelui Iacov.
pr.G.E.: La fel ca toţi sfinţii Bisericii noastre, fericitul părinte Iacov a fost o adevărată evanghelie vie. Întreaga sa viaţă a reprezentat expresia adevărului lui Hristos. A fost un om zidit cu adevărat după chipul lui Dumnezeu, ce avea ca ţel în viaţă sfinţirea şi îndumnezeirea prin har. Era, aşa cum spune **Sfântul Apostol Pavel** în Epistola sa către Galateni, ales din pântecele mamei sale12(Gal. 1, 15 [n. t.]).
Astfel, aşa cum el însuşi ne mărturisea şi după cum aflăm din biografiile sale, de mic copil iubea rugăciunea. Voia să imite ceea ce făceau preoţii la sfintele slujbe şi se ducea mereu pe la diferite bisericuţe, unde aprindea candelele şi se ruga sfinţilor. Ne spunea că într-una din bisericuţele din sat, copil fiind, s-a învrednicit de multe ori să vorbească cu Sfânta Parascheva.
De asemenea, tot de la acea vârstă fragedă, a început să fie chemat de sătenii care aveau felurite probleme, ca să le citească rugăciuni bisericeşti; şi, cu adevărat, rugăciunile sale erau urmate de adevărate minuni.
Aşadar, el a fost chemat de Dumnezeu şi a răspuns în mod corespunzător acestei chemări. Toţi oamenii sunt chemaţi la mântuire. Creatorul vrea ca toţi „să fie dumnezei", ca să folosesc o exprimare a Sfinţilor Părinţi. Fiecare om are libertatea să primească această chemare şi să o urmeze. Părintele Iacov a răspuns liber şi pe

deplin conştient, de când era mic, la cuvintele: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie13(Matei 16, 24 [n.t.].). A ales să trăiască după Hristos şi nu s-a abătut de la acest drum până la ultima suflare.
Având deplină conştiinţă a războiului duhovnicesc şi a vrăjmaşilor mântuirii omului, care, aşa cum spune Sfântul Cosma Etolul, sunt „diavolul, trupul şi lumea“, Sfântul Iacov lupta împotriva acestora cu armele oferite de sfânta noastră Biserică, adică postul, privegherea, rugăciunea şi atâtea altele.
Ispitele, care în cazul părintelui Iacov au fost multe, fie sub forma unor boli foarte grele, fie prin prigoanele pe care le-a îndurat sau prin alte încercări, au funcționat pentru el ca nişte uimitoare exerciții de călire duhovnicească. Părintele era cunoscut pentru felul sfânt în care le aborda. Deşi la prima vedere ispitele erau dureroase şi păreau că-l păgubesc, în realitate, prin harul lui Dumnezeu şi prin atitudinea sa corectă față de atacurile diavoleşti, ele îl ajutau să sporească.
Îmi aduc aminte de un lucru pe care mi l-a spus în ultimele sale luni de viață, ca pe un testament sfânt, pe care eu îl transmit mai departe:
– Părinte Gheorghe, cât timp ai de înfruntat încercări, ispite şi supărări, să te rogi pentru cei care îți fac rău şi te prigonesc, să-i ierți şi să înduri ispita.
Şi, cu adevărat, rugăciunea, iertarea vrăjmaşilor şi răbdarea sunt modalitățile dumnezeieşti de a aborda o asemenea situație. Dacă ne comportăm astfel, nu numai că sporim sufleteşte, dar şi cel care ne face rău ajunge să se pocăiască.
Vorbind despre cum să ne comportăm dinaintea ispitelor, părintele Iacov pomenea cuvintele Sfântului Apostol Iacov, care spunea în Epistola sa: Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite, ştiind că încercarea credinței voastre lucrează răbdarea14(Iacov 1, 2 [n.t.].).
K.I.: Cum era viața ascetică a părintelui Iacov?
pr.G.E.: Viața ascetică nu este ceva care se potriveşte numai călugărilor şi pustnicilor, pentru că Biserica Ortodoxă este în ansamblul ei o Biserică ascetică. Fiindcă omul a păcătuit, fiindcă este îndreptat acum spre păcat şi are ca vrăjmaşi pe „omul cel vechi“, care îl îndepărtează de voia lui Dumnezeu, pe diavol, care îl chinuieşte zi şi noapte, şi lumea, iar diavolul îl abate pe om de la calea sfântă şi îl duce la distrugere, de aceea, Biserica noastră este ascetică, trăsătură pe care o are fiecare creştin în parte, fie că este călugăr, cleric sau laic.
Părintele Iacov trăia ascetic; adică se ruga fără încetare, ținea posturile Bisericii, priveghea şi muncea din greu. În felul acesta, a devenit pentru noi o pildă vie de trăire duhovnicească. Cu alte cuvinte, a respectat învățăturile Sfinților Părinți şi ale sfintelor Scripturi. În prima Epistolă a sa către Corinteni, Sfântul Apostol Pavel scrie: Ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic15(I Cor 9, 27 [n.t.].).
Aş dori în continuare să vorbesc despre anumite aspecte din viața părintelui Iacov care, prin feluritele trăsături ale caracterului său, a slujit poporul lui Dumnezeu ca un vrednic păstor.
K.I.: Vă ascultăm cu multă dragoste şi bucurie.
pr.G.E.: Am spus anterior că a devenit egumen în anul 1975. Înainte de aceasta, din 1952, a constituit un exemplu de supunere, făcând ascultare desăvârşită față de starețul mănăstirii. În continuare, când a ajuns el însuşi stareț, s-a purtat față de călugării din mănăstire cu foarte multă dragoste, înțelegere şi discernământ. Dar şi față de oamenii care vizitau mănăstirea se comporta cu deosebită dragoste. Ospitalitatea sa era proverbială. Orice om care urca la mănăstire avea parte de o primire vrednică de cea a lui **Avraam** şi de multă grijă din partea tuturor părinților, care aveau inimile deschise şi îi primeau pe toți cu zâmbetul pe buze.
Uimitor era discernământul cu care le vorbea oamenilor. Îmi amintesc că de fiecare dată începea discuția cu o vorbă bună adresată omului care se afla în fața lui, pe care îl considera de o valoare absolută, fiind un chip unic şi irepetabil al lui Hristos.
Părintele Iacov a fost, cu adevărat, un păstor vrednic al poporului lui Dumnezeu. În fiecare zi, timp de foarte mulți ani, a slujit sfânta Liturghie cu frică şi cutremur. Îl vedeam cu totul absorbit şi dedicat lucrării sale de slujire, stând multă vreme în genunchi şi făcând metanii. De multe ori, a fost văzut de copii sau de oameni cu inima curată, ridicat deasupra pământului sau slujit fiind de îngeri.
Părintele Iacov avea marele dar de a le vorbi oamenilor. Putea să vorbească o oră sau mai bine, fără întrerupere, trecând lin de la o temă la alta. Aşa cum am avut ocazia să constat, când mă duceam la el cu studenți de la Facultatea de Teologie, în timp ce le vorbea, atingea probleme care îi preocupau pe ei. Era un lucru deosebit. Cuvântul său pătrundea cu uşurință în inimile ascultătorilor săi, producând acolo transformarea cea bună. Îmi aduc aminte de evlavia ce îi umbrea pe toți în acele momente. Spusele sale erau întotdeauna primite cu inimă

deschisă, adică niciodată ceea ce afirma el nu îți provoca reacția de îndoială sau de respingere.
În același timp, cuvântul său era ca o sare duhovnicească. Părintele Iacov nu a fost un om cu toane sau slab sufletește; de aceea, vorbele sale nu erau stufoase, nici pline de emfază sau artistice. Fericitul părinte era un om foarte plăcut, harismatic, cu umor înnăscut; de fapt, cu foarte mult umor. De aceea, nu-i obosea niciodată pe oameni.
Era un sfătuitor duhovnicesc desăvârșit. Fiind plin de harisme și luminat de Duhul Sfânt, spunea fiecăruia, în puține cuvinte, ceea ce era necesar.
Când mă duceam la părintele Iacov cu studenții de la Facultatea de Teologie, cu toții simțeau nevoia și își exprimau dorința de a vorbi cu el între patru ochi. În ultimii doi ani de viață ai părintelui, din cauza multelor boli de care suferea, îi era cu neputință să discute pe îndelete cu fiecare în parte. De aceea, am făcut în așa fel încât fiecare student să-l vadă fie și pentru un minut. Pot să vă mărturisesc din experiențele studenților și studentelor că, în minutul acela în care îl vedeau pe părintele, ceea ce le spunea, de multe ori înainte să mărturisească ei înșiși ce anume îi purtase până la el, era exact ce îi preocupa pe ei.
K.I.: Așadar, părintele Iacov avea harisma înainte-vederii și a străvederii.
pr.G.E.: Desigur. Imaginați-vă că erau cincizeci și mai bine de studenți, și că fiecăruia îi spunea exact ce era nevoie.
K.I.: Uimitor, într-adevăr.
pr.G.E.: Aș vrea să accentuez faptul că părintele era un foarte bun mângâietor al sufletelor. Era, cu adevărat, așa cum cerea Apostol Pavel, care spunea: Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng16(Romani 12, 15 [n.t.])
De multe ori, vedeam că se duceau la el persoane cu diferite probleme: oameni îndurerați, bolnavi, cu mari greutăți financiare sau familiale. Prin harul lui Dumnezeu, părintele Iacov dăruia fiecăruia după nevoia sa. Iar oamenii plecau de la el mângâiați și liniștiți sufletește.
Desigur, nu era vorba despre o mângâiere lumească, ci de una duhovnicească, ce punea bazele pocăinței și vieții după Dumnezeu.
Părintele Iacov putea fi caracterizat și ca un om foarte milostiv. Așa cum se spune, avea „mână largă". Mai ales în ultimii ani, atunci când devenise cu adevărat cunoscut, iar oamenii veneau la el cu miile, și fiecare voia să ofere ceva – fie bani, fie diferite obiecte –, părintele a jucat rolul de econom și administrator, am putea spune, al tuturor acestor bunuri. De multe ori am văzut cu ochii mei cum veneau la mănăstire diferiți oameni care ziceau: „Părinte, am nevoie de ulei", „Am nevoie de făină" sau „Am nevoie de bani". Iar părintele Iacov le oferea cu generozitate ceea ce îi trebuia fiecăruia.
Odată ninsese mult, iar satul alăturat rămăsese izolat de lume. Atunci, părintele Iacov s-a gândit imediat la locuitorii din acel sat care nu mai puteau să se aprovizioneze cu hrană. Așa că le-a cerut părinților de la mănăstire să pregătească patruzeci de pachete – atâtea familii rămăseseră în sat – cu alimentele de bază. Iar călugării au devenit alpiniști și au transportat alimentele locuitorilor izolați, care au scăpat astfel de pericolul de a rămâne fără hrană.
Așa cum ne-a mărturisit el însuși, punea banii primiți într-o sacoșă și niciodată nu știa ce sumă era înăuntru. Iar când venea cineva care avea nevoie, băga mâna în sacoșă și îi dădea câți bani apuca. Uimitor era faptul că sacoșa nu se golea niciodată.
K.I.: Așadar, transformase locul unde stătea într-un adevărat minister al asistenței sociale.
pr.G.E.: Întocmai. De asemenea, a făcut multe lucrări importante în mănăstire. Și mereu avea bani, atâți câți îi trebuiau. Acest fapt era lucrarea harului lui Dumnezeu, fără nici o îndoială.
O altă harismă a părintelui Iacov era aceea de a alunga demonii, cu rugăciunile și mijlocirea Cuviosului David, pe care părintele l-a slujit până la ultima sa suflare.
În ultimii săi ani de viață, veneau la mănăstire o mulțime de oameni care, din diferite motive, fuseseră luați în stăpânire de demoni – acesta este un subiect important, care ar avea nevoie de un amplu spațiu de discuție. Fericitul părinte citea rugăciunile corespunzătoare și, prin harul lui Dumnezeu, de multe ori, oamenii demonizați se eliberau. Iar lucrul acesta avea efecte binefăcătoare și asupra celor care urmăreau pe viu asemenea scene.
O să vă expun pe scurt un episod povestit de tatăl unui copil, pe care l-am cunoscut la mănăstire, în timp ce-l așteptam pe părintele. Așadar, omul acela mi-a spus:
– Vezi băiatul care tocmai a intrat înăuntru? Este fiul meu. A fost demonizat, dar s-a făcut bine, iar acum se pregătește să se ducă în armată. De aceea, a venit să primească binecuvântarea părintelui.

Aşa cum mi-a povestit omul acela, el însuşi ducea o viaţă păcătoasă, contrară voinţei lui Dumnezeu. Îi mergea rău în familie, fraţii nu-şi vorbeau între ei şi, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, copilul a căzut sub puterea diavolului, lucru care l-a cutremurat atât pe tatăl lui, cât şi pe toţi cei din jur. Atunci, s-au hotărât să meargă să se spovedească şi să ceară mila lui Dumnezeu. Şi cu adevărat, s-au mărturisit, s-au împărtăşit, s-au împăcat între ei, s-au dus la părintele Iacov, iar, prin harul lui Dumnezeu, băiatul a fost eliberat. Astfel, vedem că o întâmplare devine punct de pornire pentru ca mulţi oameni să se îndrepte spre Dumnezeu, prin pocăinţă, şi să înceapă o nouă viaţă în Hristos.
K.I.: Despre acestea ne-a încredinţat Însuşi Domnul, atunci când a spus: Cel ce crede în Mine va face şi el lucrările pe care le fac Eu şi mai mari decât acestea va face17(Ioan 14, 12 [n.t.].).
pr.G.E.: Aş dori în continuare să spun câteva cuvinte şi despre alte virtuţi care împodobeau caracterul părintelui Iacov.
Pentru că alege liber să trăiască după Hristos şi se luptă să nu se abată de la acest drum, omul sfânt este acoperit de harul lui Dumnezeu şi împodobit cu harismele Duhului Sfânt. În persoana părintelui Iacov, s-au împletit în mod armonios toate virtuţile pe care le găsim la sfinţii Bisericii noastre.
Mai întâi şi întâi, se remarca printr-o iubire de-a dreptul proverbială. Când te aflai alături de el, simţeai că dinaintea ta sunt două braţe deschise spre îmbrăţişare – un om care te vedea ca pe chipul lui Dumnezeu şi care avea mereu un cuvânt bun de mângâiere şi de iubire pentru orice persoană şi în orice situaţie. Cu adevărat, se dedica fiecărui om care venea la el şi pe fiecare îl chema pe numele lui mic. Chema oile sale… pe nume18(Ioan 10, 3 [n.t.].), ca să folosesc cuvintele Domnului nostru, fapt care îi uimea pe toţi.
Smerenia era principala caracteristică a părintelui Iacov. Lucrul acesta era mărturisit chiar de diavolii din oamenii îndrăciţi care se duceau la el la mănăstire. Diavolii aceştia, după ce îl ocărau cum nu se putea mai rău, îi spuneau: „Vrem să te zdrobim, vrem să te distrugem, vrem să te nimicim, dar nu putem, pentru că ai smerenie".
Şi cu adevărat, avea o smerenie nemaivăzută. Mereu vorbea de faptul că era un om neînvăţat şi bun de nimic. Îmi amintesc că atunci când un ieromonah l-a chemat să meargă la el la mănăstire, părintele a răspuns:
– Ce să fac eu la dumneavoastră la mănăstire? Eu sunt o mortăciune de câine. Vreţi să vin acolo să vă murdăresc?
K.I.: Părinte Gheorghe, de ce simt sfinţii că sunt atât de necuraţi şi de păcătoşi? Poate pentru că se compară pe ei înşişi cu îngerii şi cu Dumnezeu?
pr.G.E.: Caracteristica oamenilor sfinţi este aceea că, înaintând pe drumul lui Hristos, conştientizează din ce în ce mai mult propria slăbiciune şi neputinţă, comparându-se nu cu ceilalţi oameni, ci cu desăvârşirea şi curăţia lui Dumnezeu şi a îngerilor, aşa cum foarte corect aţi spus. Tocmai de aceea, toţi sfinţii bisericii noastre ajung să aibă aceeaşi conştiinţă a păcătoşeniei lor şi, cu cât trec anii, ei cer din ce mai multă milă de la Dumnezeu. „Doamne, milostiv fii mie, păcătosului".
K.I.: Ei se analizează în amănunt; până şi cea mai mică necurăţie îi deranjează.
pr.G.E.: Întocmai. Cel care este imatur din punct de vedere duhovnicesc, vede numai patimile mari şi grele; el zice: „n-am omorât, n-am furat, aşa că sunt bun". Dar cu cât înaintează în viaţa duhovnicească, distinge mişcările viclene ale inimii şi gândurile murdare, chemând în permanenţă mila lui Dumnezeu, căci El este singurul Care curăţă şi dă viaţă.
Părintele Iacov mai avea pomenirea morţii şi a judecăţii viitoare, care erau mereu dinaintea lui. De aceea, nu a dorit şi nu a urmărit niciodată nimic din ce este omenesc – slavă, bogăţii, cinstire sau orice altceva. Dimpotrivă, avea o singură dorinţă: să se supună lui Hristos toată viaţa sa, la Mănăstirea Cuviosului David, pe care l-a slujit cu smerenie, ca pe un stăpân şi pe un prieten. De aceea, avea multă îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu. Este de ajuns să menţionez faptul că orice i se întâmpla, orice nevoie şi problemă ar fi avut, alerga pe dată la icoana Cuviosului şi îi vorbea cu multă îndrăzneală.
O să vă spun în continuare o istorioară grăitoare, povestită chiar de el, care arată cât de mare era îndrăzneala părintelui dinaintea Cuviosului David, dar şi dăruirea sa faţă de mănăstire.
Mai întâi, însă, trebuie să precizez faptul că Mănăstirea, care cunoscuse o mare înflorire în trecut, avea cândva multe pământuri. Însă din pricina nevoilor oamenilor de după schimbul de populaţii din timpul Catastrofei micro-asiatice, dar şi cu alte ocazii, Mănăstirea a cedat din pământuri în favoarea ţăranilor fără pământ, care au alcătuit astfel adevărate sate. Prin urmare, Mănăstirea a rămas cu foarte puţin pământ, aşa cum este şi astăzi.
Iată întâmplarea: Cu mulţi ani în urmă, un om s-a dus şi a tăiat nişte măslini dintr-o mică livadă a mănăstirii. Călugării i-au spus părintelui Iacov, care s-a supărat foarte tare, dar nu pentru el, căci nu mânca mai mult decât

o pasăre, ci pentru că uleiul pe care îl scoteau din măslini era folosit spre slujirea fraților. Părintele a alergat de îndată la icoana Cuviosului David și i-a zis:
– Să-ți spun un lucru, Cuvioase David. Eu mi-am lăsat casa, ogoarele, rudele, am lăsat totul ca să vin aici şi să te slujesc. Tu cum de-ai îngăduit să se ducă omul acela și să distrugă ce este al mănăstirii tale? Ascultă, dar. Dacă până după-amiază, la ora Vecerniei, nu-l aduci pe omul acela aici, să știi că n-o să mai săvârșesc slujba și nici n-o să-ți tămâiez. N-o să mai fac nimic.
Aşa cum ne-a povestit el însuși plin de veselie, cu puțin înainte de ora Vecerniei, a intrat în mănăstire un om care a cerut să-i vorbească. A venit, s-a mărturisit și, astfel, părintele a aflat că acela era omul care tăiase măslinii. Părintele l-a mustrat după cuviință.
K.I.: Ce fapt nemaipomenit, părinte Gheorghe. Prin această întâmplare, ni se dezvăluie sfințenia părintelui Iacov și cât era el de apropiat de Cuviosul David.
pr.G.E.: Apropierea sa de sfinți era de-a dreptul uimitoare - atât față de Cuviosul David cel Bătrân, cât și de **Sfântul Ioan Rusul**19(Cuviosul Ioan Rusul s-a născut în Ucraina și s-a nevoit în Asia Mică. Căzând prizonier de război, a fost supus de turci la chinuri. A săvârșit minuni pe vremea când se afla încă în viață. A adormit în Domnul în anul 1730, la vârsta de patruzeci de ani. Moaștele sale întregi se află astăzi în Evvia (Grecia). Pomenirea sa se face în ziua de 27 mai [n.a.].). Aș putea spune că erau prieteni adevărați.
Aş dori să mai povestesc un episod, dacă tot discutăm acum de îndrăzneala părintelui. Pe vremea când era bolnav la Spitalul din Halkida și trebuia să sufere o operație, la un moment dat, în salonul său se aflau mai mulți călugări şi laici. Operația era programată pentru a doua zi. Atunci, părintele s-a rugat în gând cu toată credința: „Cuvioase David, nu treci și pe la Sfântul Ioan Rusul să-l iei și pe el și să veniți aici? Simt nevoia prezenței și a ajutorului vostru".
Şi cu adevărat, în zece minute, așa cum ne-a spus el însuși, la intrarea în salon și-au făcut apariția Cuviosul David și Cuviosul Ioan. Cum i-a văzut, părintele Iacov s-a ridicat pe mâini și le-a urat bun venit, spunându-le:
– Vă mulțumesc pentru că mi-ați ascultat cererea și că ați venit să mă vedeți.
Celor de față le-a zis:
– Nu vă ridicați să-i salutați pe sfinți? Dar ceilalți nu-i vedeau, desigur.
K.I.: Părintele Iacov a fost un adevărat „concetățean al sfinților" și „apropiat al lui Dumnezeu".
pr.G.E.: Foarte adevărat. Despre îndrăzneala sa dinaintea Cuviosului David, aș vrea să mai adaug faptul că, de fiecare dată când era sunat – ajunsese foarte cunoscut și îl sunau oameni din toate părțile Pământului, cerându-i să se roage pentru ei –, părintele se ducea de îndată dinaintea icoanei Cuviosului și începea să-i spună diferite probleme pe care le aveau cei care îi cereau ajutorul.
S-ar putea povesti multe întâmplări legate de părintele Iacov. Până acum, am spus doar câteva din acestea, pentru ca cititorul să-și facă o idee despre persoana părintelui Iacov.
A trăit până la moarte o viață de supunere, de răbdare și de respect deosebit pentru fețele bisericești. Și nu numai pentru arhierei, dar și pentru toți ceilalți clerici, pentru preoții de mir, pentru diaconi și călugări. De multe ori, el era cel care făcea mai întâi metanie și săruta mâna feței bisericești cu care se întâlnea, chiar și după ce își câștigase deja renumele de mare duhovnic, la care se spovedeau patriarhi și mari oameni de stat. În momente ca acelea, „Iacov cel neștiutor de carte", așa cum își spunea el însuși, își arăta măsura smereniei. Terminase numai școala primară, însă avea înțelepciunea cea de sus. Era, cu adevărat, un om înțelept.
K.I.: Pentru că a mers pe drumul vieții „ca un pescar", așa cum spune **Sfântul Grigorie Palama**, nu ca un „înțelept".
pr.G.E.: Așa este. Era uimitor cum citea textele bisericești, deși nu învățase greaca veche20(Limba de cult în Grecia este greaca veche, alături de forme mai modernizate (katharevusa), și acestea destul de îndepărtate de limba vorbită astăzi de greci [n.t.].). Le citea fără cusur, le înțelegea perfect și le interpreta cu ușurință.
K.I.: Avea harul lui Dumnezeu.
pr.G.E.: Fără îndoială. De asemenea, părintele Iacov își asumase sărăcia de bunăvoie. Nu avea nimic, iar hainele și hrana îi erau foarte modeste. De aceea, Dumnezeu l-a înzestrat cu atâtea daruri, pe care el le folosea ca să-i ajute pe oameni. El a fost ca aceia care, așa cum spune Sfânta Scriptură, n-au nimic, dar toate le stăpânesc21(II Cor. 6, 10 [n.t.].), prin harul lui Dumnezeu. Toată viața sa a muncit din greu, până când bolile nu i-au mai îngăduit să facă muncă fizică. De asemenea, dormea foarte puțin.
Un alt lucru care îl caracteriza era acela că, atunci când vorbea, spunea mereu „iertați-mă". Așa cum Sfântul Nicon spunea „pocăiți-vă", la fel spunea și părintele Iacov „iertați-mă". Cerea mereu iertare tuturor, ca expresie a smereniei sale.

K.I.: Ce ați putea să ne spuneți despre părintele Iacov ca duhovnic?
pr.G.E.: Personalitatea sa deosebită se dezvăluia mai ales atunci când spovedea; era un părinte duhovnic desăvârşit. Pe fiecare om în parte îl trata diferit după problemele şi caracterul pe care îl avea. Tuturor le citea inimile şi le dădea sfaturile cele mai potrivite. Prin părintele Iacov, mii de oameni s-au întors la Hristos; oameni care astăzi păşesc fără împiedicare pe drumul mântuirii.
Trebuie să vă spun că şi-a dat sufletul pe când săvârşea taina Spovedaniei. Pur şi simplu, a căzut pe metereze. Desigur, şi-a cunoscut dinainte sfârşitul. Unui diacon de la **Sfântul Munte** care venise la el la mănăstire, i-a spus: „Stai, stai, părinte, ca să mă înlocuieşti". Şi, cu adevărat, câteva ore mai târziu, a plecat din lumea aceasta. Vestea adormirii sale s-a răspândit ca fulgerul, şi au început să vină la mănăstire oameni cu miile, cei mai mulți de vârstă tânără. Îi vedeai pe toți cum îşi exprimă sentimentele adânci dinaintea sicriului în care fusese aşezat trupul fericitului părinte, care avea pe chip o expresie de bucurie şi părea că doarme.
K.I.: Am avut ocazia să urmăresc slujba de înmormântare pe bandă video şi pot să spun că m-am cutremurat.
pr.G.E.: Pe mine, Dumnezeu m-a învrednicit să particip la înmormântarea părintelui. A fost, cu adevărat, un eveniment emoționant, la care merită să ne referim pe îndelete.
Vedeai mulțimea care şiroia în jurul sicriului, comportându-se ca şi cum şi-ar fi luat adio cu multă dragoste de la părintele lor. În momentele acelea, mă gândeam la faptul că, în timpul vieții sale, părintele Iacov dăruise tuturor multă dragoste, care îi era acum înturnată.
Tot în ziua aceea, m-am gândit că părintele Iacov, dedicându-şi întreaga existență slăvirii lui Hristos, a fost şi el, la rândul lui, slăvit de Dumnezeu, în parte în timpul vieții – pentru că în ultimii ani de viață, faima sa se întinsese pretutindeni şi mii de oameni din toate colțurile pământului îi cereau ajutorul, fie venind la mănăstire, fie prin telefon –, dar şi după moarte, când mii de oameni s-au strâns în jurul său pentru a se închina curatelor sale rămăşițe pământeşti.
O să vă mai spun un lucru pe care l-am constatat cu mâinile mele. Temperatura trupului său era a unui om în viață. În acelaşi timp, avea pielea moale, plăcută la atingere şi flexibilă. Aşadar, trupul nu îi era nici rece, nici înțepenit.
Ceea ce am simțit în ziua înmormântării şi după aceea a fost că părintele Iacov nu a murit, ci trăieşte în continuare, iar acum se roagă pentru noi cu multă îndrăzneală, lângă tronul lui Dumnezeu.
K.I.: Vă mulțumesc din inimă, părinte Gheorghe, pentru importanta mărturisire pe care ne-ați făcut-o despre părintele Iacov.
pr.G.E.: Vă mulțumesc şi eu din inimă şi cer iertare atât de la părintele Iacov, cât şi de la cititorii dvs. pentru cele spuse de mine, căci au fost cuvinte prea sărace pentru a putea prezenta cu ele o asemenea personalitate. Mi-aş dori ca mărturia mea să fie luată ca o simplă privire aruncată asupra vieții şi lucrării părintelui Iacov. Şi pentru că, aşa cum spunea Sfântul Ioan Gură de Aur, cea mai bună cinstire adusă sfinților este urmarea lor, fie ca viața părintele Iacov să fie un exemplu pentru noi toți, iar rugăciunile sale dinaintea lui Dumnezeu să ne întărească pe drumul spre mântuire.

Convorbire cu Presbiterul Hristodul Dimitriu

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Pe părintele Iacov a avut binecuvântarea să-l cunoască şi compatriotul nostru, **părintele Hristodul Dimitriu**, originar din satul Ammohostos, care a fost ocupat de turci, ceea ce l-a obligat să se refugieze în satul Avgoru.
pr.H.D.: Părintele Iacov s-a născut pe 5 noiembrie 1920 în satul Livisi, din regiunea Makris, în Asia Mică. În timpul Catastrofei micro-asiatice, avea doar doi ani şi împreună cu mama sa, Teodora, şi cu cei doi frați, Gheorghe şi Anastasia, a trăit experiența părăsirii locurilor de baştină. Tatăl său a rămas prizonier în mâna turcilor.
Au debarcat în Pireu şi de acolo au pornit în necunoscut, spre satul Sfântul Gheorghe. În 1925, se aflau în satul Farakla din Evvia, unde, potrivit povestirilor părintelui, pe care am avut cinstea să le aud chiar din gura sa, trăiau într-o cocioabă. „Pe atunci, eram ca țiganii", mărturisea el.
În 1927, tatăl său este eliberat din prizonierat şi se duce să îşi caute familia. De meserie, construia case, iar părintele Iacov îl însoțea la lucru întotdeauna. Deşi era foarte inteligent, părintele nu a terminat decât şcoala primară, pentru trebuia să meargă să muncească alături de tatăl său. A muncit astfel până la douăzeci şi opt de

ani, deşi încă de mic, aşa cum ne spunea el însuşi, avea chemare către monahism. Din povestirile părintelui Iacov, putem să ne dăm seama că a fost menit încă din pântecele mamei sale să devină sfânt.
Mama sa era o femeie foarte evlavioasă. Îşi învăţase copiii să ţină posturile şi să meargă la biserică. După cum ne-a povestit părintele, odată, când s-a arătat nemulţumit pentru că ploua, mama i-a făcut lui Iacovaco, aşa cum îl striga ea, următoarea observaţie: „Doar e Dumnezeu; face ce vrea. Noi ce-avem de spus? Doar ne rugăm".
Când era mic, se ducea pe ascuns la o bisericuţă în ruine cu hramul Sfintei Parascheva. În locul acela, i s-a arătat într-o noapte însăşi Sfânta, care i-a zis că era gata să-i împlinească orice dorinţă. Părintele Iacov, care asculta mereu de mama sa, i-a spus Sfintei Parascheva: „Trebuie să o întreb pe mama. Nu se poate mai întâi să o întreb pe ea şi după aceea să-ţi spun?"
Şi, cu adevărat, a întrebat-o pe mama sa, iar ea i-a răspuns: „Copile, să-ţi dea **Sfânta Parascheva** o viaţă bună". Şi astfel, în seara următoare, i-a cerut Sfintei o viaţă bună. Iar Sfânta i-a spus: „O să-ţi dau o viaţă pe care o vor invidia împăraţii, patriarhii şi stăpânitorii pământului".
K.I.: Aşa s-a şi întâmplat.
pr.H.D.: Desigur. Dar părintele, cu marea lui smerenie, privea lucrurile diferit. Într-o zi, a spus.: „Oare Sfânta Parascheva nu mi-a dat ceea ce mi-a promis? Iată: mi-a dăruit preoţia şi harul de a mă afla în acest loc sfânt, alături de Cuviosul David".
La douăzeci şi opt de ani, părintele Iacov s-a dus să-şi facă stagiul militar. Ceilalţi soldaţi îşi foloseau permisiile spre pierzanie, aşa cum ne povestea el însuşi, în vreme ce părintele Iacov alerga la cea mai apropiată biserică ca să asculte sfânta Liturghie, să cânte la strană şi să vorbească cu preoţii.
După stagiul militar, mai avea o singură obligaţie de împlinit, până să-şi urmeze marele vis de a deveni călugăr. Înainte de a muri, mama sa l-a rugat să nu se ducă la mănăstire fără să o mărite mai întâi pe sora sa. După ce a împlinit şi acest lucru, a pornit spre aflarea vieţii îngereşti.
Într-una din peregrinările sale, a trecut pe la Mănăstirea Cuviosului David. Iar, după cum vom vedea în continuare, n-a ajuns acolo întâmplător, pentru că i se dăduse de sus să intre în acea mănăstire şi să rămână acolo până la sfârşitul vieţii.
Aşadar ne aflăm în anul 1952, când părintele Iacov s-a dus să se închine la Mănăstirea Cuviosului David, care era pe atunci aproape în ruine. I-a deschis poarta un călugăr. Părintele Iacov a intrat înăuntru, s-a închinat, s-a rugat şi a dat să plece. Dar s-a gândit mai întâi să-i mulţumească acelui călugăr care îi deschisese poarta. A căutat, dar n-a găsit pe nimeni. Atunci a văzut o icoană a Cuviosului David, în care l-a recunoscut pe călugărul acela pe care îl căuta.
K.I.: Aşadar, i-a deschis Cuviosul David.
pr.H.D.: Da. L-a văzut cu ochii săi pe Cuviosul David, care i-a spus: „Dacă rămâi aici, îţi păstrezi fecioria şi trăieşti în sărăcie şi ascultare, vei sta în această mănăstire până la sfârşitul vieţii. Prin mâinile tale vor trece foarte mulţi bani, din care tu nu vei lua nimic, şi te vor cinsti patriarhii, arhiereii şi stăpânii pământului".
Aşa s-a şi întâmplat. Dar şi părintele Iacov, la rândul lui, nu numai că a cultivat virtuţile pe care i le ceruse Cuviosul David, dar a dobândit multe altele, printre care şi smerenia desăvârşită.
În acest moment, înainte să continui povestirea, aş dori să fac o mică paranteză şi să vă spun că am cunoscut o doamnă din Limni, regiunea Evvia, care şi-l aducea aminte pe părintele Iacov cum zidea şi vopsea mănăstirea singur-singurel.
K.I.: Aşa cum mărturisesc cei care l-au cunoscut, părintele Iacov avea harisma străvederii. Cum aţi văzut sfinţia voastră manifestându-se această harismă?
pr.H.D.: Cum te vedea, îşi dădea seama de problema pe care o aveai, înainte să apuci tu să-i vorbeşti. Te făcea să înţelegi anumite lucruri într-o manieră foarte discretă. De obicei, povestea o întâmplare, fie din viaţa sa, fie din cea a mamei sale sau a altui om. Povestea în aşa fel încât cel care trebuia să fie mustrat să înţeleagă că despre el era vorba. Povestirile sale erau întotdeauna vesele, fiind presărate cu vorba „iertaţi-mă", pe care o rostea cu atâta politeţe şi blândeţe în glas, încât era dulce ca mierea.
Părintele Iacov îşi ascundea harisma străvederii. Tocmai de aceea vorbea în pilde. O să vă povestesc o întâmplare legată de acest lucru.
Odată m-am dus la părintele Iacov cu un student. Pe drum, tânărul acela a privit cu viclenie o anumită scenă. Desigur, eu nu îmi dădusem seama. Era ceva ce ştia numai el însuşi. Mai târziu, în timp ce vorbeam cu părintele Iacov, acesta s-a întors către student şi i-a spus:
– Fiule, ochiul meu este foarte viclean. Îi place să privească lucruri necuviincioase. De multe ori mă rog la Cuviosul David să îndepărteze de la ochiul meu această viclenie şi să îmi dăruiască smerenie.

Atunci, l-am văzut pe student cum se ridică – în vreme ce noi, ceilalți, nu înțelesesem nimic – şi se duce la părintele (eram la trapeză când a avut loc această întâmplare). I-a luat mâna, i-a sărutat-o şi i-a spus: „Iartă-mă, părinte Iacov, pentru ce-am făcut. Iartă-mă". Iar părintele Iacov i-a răspuns: „Fiule, Dumnezeu, cu rugăciunile Cuviosului David, te iartă. Să fii mai atent". Şi a început să-l povățuiască despre cum să-şi păzească privirea.
K.I.: Foarte frumoasă întâmplare…
pr.H.D.: Ceea ce vă voi povesti în continuare mi s-a întâmplat chiar mie. Pentru mine, părintele Iacov era ca un tată. Astfel, de două ori l-am rugat să scoatem împreună o fotografie, ca amintire. Dar de fiecare dată mi-a spus, datorită smereniei sale: „Ce să faci cu fotografia? Cine sunt eu, ca să ai o fotografie cu mine?" A treia oară când l-am rugat acelaşi lucru – eram în grădina mănăstirii, pe care o iubea nespus de mult -, mi-a spus iarăşi: „Fiule, cine sunt eu, nevrednicul, de vrei să mă ai în fotografie? Acum sunt şi obosit. Lasă că o să facem odată o fotografie".
Să vă spun drept, eu m-am întristat foarte tare. Şi am gândit astfel: „Cine eşti tu, ca să faci fotografie cu un sfânt? Cine eşti tu, care poate că o să te lauzi cândva că te-ai fotografiat cu un sfânt?" Astfel am gândit şi eram, cu adevărat, atât de mâhnit, încât am lăcrimat.
Atunci, părintele Iacov, care deja începuse să urce scările spre chilie, s-a întors şi mi-a spus:
– „Părinte Hristodul, nu gândeşti bine. Hai să facem o fotografie, ca să nu te întorci amărât în Cipru şi să spui că părintele Iacov nu te iubeşte. Şi n-o să facem numai una. Ci două-trei".
Şi astfel am făcut fotografiile, care sunt pentru mine o adevărată binecuvântare.
K.I.: Aşa cum se ştie, părintele Iacov avea multă îndrăzneală la Cuviosul David. Ați putea să ne povestiți ceva legat de acest lucru?
pr.H.D.: Da. Avea o foarte mare îndrăzneală la Cuviosul David, cu care vorbea față către față22(Ieşirea 33, 11 [n.t.].), după cunoscuta exprimare din Sfânta Scriptură. Era ca şi cum ar fi vorbit fratelui său sau unui prieten. Grăitor pentru această familiaritate este episodul pe care vi-l voi povesti în continuare.
Părintele Iacov fusese chemat într-un sat, să facă o litanie cu moaştele Cuviosului David, pentru ploaie. Înainte să plece spre sat, părintele s-a dus dinaintea icoanei Cuviosului Iacov şi i-a spus următoarele:
– Acum că mergem în sat, te rog să tuni. Nu mă face de ruşine! Atât de mare era îndrăzneala sa, încât ne zicea: „Eu îi spun la ureche Cuviosului David, iar el îmi deschide linie directă cu Dumnezeu".
K.I.: Ce lucru minunat!
pr.H.D.: Măreția duhovnicească a părintele Iacov se putea vedea mai ales la sfânta Liturghie şi în timpul tainei Spovedaniei. Când slujea, era ca un înger. Când spovedea, era un adevărat părinte, care îşi iubea copiii mai presus decât pe el însuşi. Niciodată nu jignea pe nimeni şi niciodată, subliniez, niciodată nu mâhnea pe nimeni. Nu degeaba i se spunea „părintele Iacov cel dulce".
K.I.: Una din cele mai cunoscute virtuți ale sale era milostenia, după cuvintele Mântuitorul nostru, Care spunea: Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui23(Matei 5, 7 [n.t.].).
pr.H.D.: Părintele Iacov distingea care dintre oamenii ce veneau la mănăstire aveau probleme cu banii. Îi chema aparte, le dădea bani şi le cerea să nu spună nimănui. Nu voia niciodată ca milosteniile sale să fie cunoscute de oameni.
K.I.: Pentru că era foarte smerit.
pr.H.D.: Odată, pe când ne povestea chinurile îndurate de el din cauza bolilor, unul din cei care se aflau de față – un tânăr – a gândit astfel: „Părintele are multă îndrăzneală dinaintea Cuviosului David, care săvârşeşte nenumărate minuni. Atunci cum se face că suferă de atâtea boli? De ce nu-l vindecă Sfântul?"
Având darul străvederii, părintele Iacov i-a citit pe dată gândul şi i-a spus: „Fiule, Dumnezeu îngăduie să se chinuie carnea mea, pe care o port de mai bine de şaptezeci de ani, dintr-un singur motiv: ca să mă smeresc". Iată cine vorbea despre smerenie! Cel smerit. La vreme de boală, spunea mereu: „Domnul Dumnezeul meu trăieşte".
Sfinții văd cu mult înainte lucruri necunoscute pentru noi. Tot astfel şi-a văzut părintele Iacov şi sfârşitul.
Era pe 21 noiembrie 1991, ziua pomenirii Intrării Maicii Domnului în Biserică. Pentru că nu se simțea bine, părintele Iacov nu a săvârşit **sfânta Liturghie**. Totuşi, a cântat la strană şi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine.
După Liturghie, a început să spovedească.
În acea zi se făcea hirotonia unui frate din mănăstire, iar părintele Iacov a aşteptat cu bucurie să afle veşti despre evenimentul respectiv.
După ce a spovedit o vreme, a simțit nevoia să se odihnească. Ultimul pe care l-a mărturisit a fost un călugăr aghiorit, care după ce se spovedea, urma să plece de la Mănăstire. Părintele Iacov i-a spus:

– Rămâi, te rog, pentru că am nevoie de tine după-amiază. Trebuie să mă înlocuieşti şi să mă pregăteşti.
La patru după-amiază, exact în momentul în care călugării ce se duseseră la hirotonie intrau pe poarta mănăstirii, părintele Iacov şi-a dat sufletul în mâna Domnului. A ajuns în sânul lui Avraam, de unde se roagă lui Dumnezeu pentru fiii săi duhovniceşti şi pentru toată lumea – lucru de care sunt absolut siguri toți cei care l-au cunoscut.
Este cunoscut faptul că, încă de pe vremea când se afla pe pământ, părintele Iacov săvârşea minuni prin puterea rugăciunilor sale. Dar şi imediat după ce a adormit în Domnul, minunile au continuat.
În ziua morții părintelui Iacov, părintele Porfirie, celălalt gigant al Ortodoxiei secolului XX, spunea: „A adormit părintele Iacov, unul dintre cei mai mari sfinți ai veacului nostru. A avut harismele străvederii şi înainte-vederii, pe care le-a ascuns cât de mult a putut, ca să nu fie slăvit de oameni".

Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Domnule **Papazahos**, între marii părinți ai zilelor noastre pe care i-ați cunoscut este şi părintele Iacov Tsalikis.
G.P.: Părintele Iacov, ca de altfel şi părintele Porfirie, a fost cunoscut în întreaga Grecie. În ziua înmormântării sale eram în drum spre Evvia şi am auzit la radio cum se vorbea despre el încontinuu. Mii de oameni au fost la înmormântarea sa, lucru pe care n-o să-l uit niciodată.
K.I.: Dvs. cum l-ați cunoscut?
G.P.: Venise la Spitalul General de Stat din Atena cu probleme de sănătate la inimă. Cum am aflat că era în spital, m-am dus să-l văd. În ziua aceea îl mutaseră de la Unitatea de Terapie Intensivă.
Prima impresie pe care mi-a făcut-o a fost de nedescris. Dacă v-aş spune că omul acesta radia, nu cred că ar fi de ajuns. Fața sa era transfigurată.
Când am intrat la el în salon, erau acolo şi medicii care făceau vizita medicală de fiecare zi a bolnavilor. Coincidența a făcut ca medicii aceia să fie foşti studenți de-ai mei de la Universitate. Astfel, cum m-au văzut, au venit la mine şi m-au informat despre starea de sănătate a părintelui. Când doctorii au terminat, m-am dus la părintele Iacov şi am şezut alături de el. El m-a privit şi mi-a spus următorul fapt, care m-a cutremurat de-a dreptul, pentru că era un lucru la care nu mă gândisem niciodată:
– Nu te cunosc. Prima dată te văd. Dar în spatele tău îți văd îngerul păzitor.
Nu vă puteți imagina ce-am simțit în acel moment. Şi nu vă spun lucrul acesta cu mândrie. După aceea, părintele a adăugat:
– Toți oamenii au câte un înger. Dar pe al tău l-am văzut. Ai grijă să nu-l alungi de la tine.
De fiecare dată când mă gândesc la cuvintele sale, mă cuprinde un fior. Iată ce mi-a mai spus **părintele Iacov**:
– Acest înger a primit nume în ziua botezului tău. Din ziua botezului te însoțeşte şi nu trebuie să se îndepărteze de tine. El este cel care îți va lua sufletul şi care ți-l va îndruma în ziua Judecății. Şi când vor veni demonii să zică: „Acesta a făcut asta şi cealaltă, a săvârşit cutare şi cutare păcat", atunci îngerul tău va spune: „Da, le-a făcut pe toate acestea, dar a mai făcut şi acest bine şi acela". El este avocatul care te va apăra. Aşadar, fii atent să nu-l îndepărtezi. L-am văzut lângă tine.
Din acel moment, niciodată n-am încetat să simt prezența îngerului meu personal. Acesta este o mare veste pentru toți cei botezați în credința Ortodoxă.
K.I.: Ce lucru minunat ca părintele Iacov să-l vadă pe îngerul dumneavoastră păzitor şi să vă spună lucrul acesta.
G.P.: Când îl vedeai pe părintele Iacov, aveai impresia că este din altă lume. Vorbea despre problemele tale, dar dintr-o perspectivă diferită. Îți dădeai seama că stătea lângă tine, dar trăia într-o lume superioară. Iar lucrul acesta îți dădea un sentiment de sărbătoare. Te făcea să înțelegi că şi tu ai fost zidit pentru acea lume.

Convorbire cu Arhimandritul Pavel Ioannu

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Astăzi suntem binecuvântaţi să-l avem alături de noi pe **Arhimandritul Pavel Ioannu**, de la **sfânta Mitropolie a Evviei**, care l-a cunoscut pe părintele Iacov Tsalikis timp de mai bine de douăzeci de ani, pentru că amândoi şi-au dus viaţa în aceeaşi eparhie.
Bine aţi venit, părinte Pavel. Să începem cu momentul în care l-aţi cunoscut pe părintele Iacov şi cu impresia pe care v-a făcut-o.
Arh.P.: Prin prezenţa sa, părintele Iacov ne-a marcat viaţa tuturor.
Mi-l aduc aminte de pe vremea când eram copil şi elev la Şcoala de Catehism, cu care ne duceam în excursii. Amintirea ce mi-a rămas de atunci este că părintele a ieşit în întâmpinarea noastră şi aveam senzaţia mai degrabă că zboară, nu că păşeşte.
Mai târziu, când cu harul lui Dumnezeu am fost hirotonit cleric şi am fost repartizat ca epitrop în zona unde trăia el, din primul an mi-am dorit, spre pomenirea Cuviosului David, care se săvârşeşte pe 1 noiembrie, să mă duc să slujesc la Mănăstirea Cuviosului ca diacon.
Prima mea impresie a fost copleşitoare. Când – ca diacon numai de câteva luni – m-am dus la părintele Iacov să-i sărut mâna şi să-i cer binecuvântarea, a insistat ca el să mi-o sărute pe a mea şi nu s-a liniştit decât atunci când a reuşit. Eu am rămas fără grai, dar el mi-a spus: „Acum eşti un bun călugăr, pentru că ai făcut ascultare“.
K.I.: Aceasta a fost o dovadă a smereniei sale.
Arh.P.: Smerenia a fost cea mai pregnantă trăsătură a caracterului său. Cine îşi dorea să afle cum arată un om smerit, se putea lămuri foarte bine în urma unei discuţii cu părintele Iacov, căci el nu numai că vorbea smerit, ci era smerit cu adevărat.
La început, nu spovedea. După aceea, de multe ori, îl vedeai căzând în genunchi pe pământ. Odată cineva l-a întrebat: „De ce, părinte?“ Iar el i-a răspuns: „Oameni mari şi importanţi vin la mine să se mărturisească. Eu sunt un nimic“. Tocmai de aceea cădea în genunchi şi se smerea.
De asemenea, îmi aduc aminte că odată l-am invitat la mănăstirea noastră, la **Sfântul Gheorghe Armas**, din Evvia. Pe vremea aceea, stareţ era părintele Gheorghe Kapsanis. Părintele Iacov ne-a răspuns cu nişte cuvinte care ne-au uluit: „Eu sunt o mortăciune de câine. Vreţi să vin acolo să vă murdăresc aerul?“
K.I.: Sfinţiei voastre v-a spus aceste cuvinte? Este o frază cunoscută de-a sa.
Arh.P.: Da. Dar a mai rostit-o şi cu alte prilejuri.
K.I.: De ce spunea aşa ceva?
Arh.P.: Pentru că avea, cu adevărat, sentimentul nimicniciei sale.
Să vă mai spun ceva. Tinerii îl iubeau şi îl respectau foarte mult. Odată m-am dus la el cu un grup de studenţi pe care i-am întrebat: „Vedeţi că-l cinstim şi-l respectăm cu toţii pe părintele Iacov. Ce o fi făcut, oare, în viaţa lui ca să aibă atâta har?“ Iar tinerii mi-au zis: „Hai să-l întrebăm“. Atunci, eu le-am spus că odată l-am întrebat ce lucru important a făcut în viaţa lui, iar el m-a privit mirat şi mi-a răspuns: „Părinte, eu n-am făcut nimic. Sunt doar o mortăciune de câine“.
Niciodată nu a pus voia sa dinaintea voii lui Dumnezeu.
K.I.: Lucrul acesta este foarte important. Dar şi mai important este că îşi dădea seama că era făcut din pământ. Noi nu recunoaştem lucrul acesta şi credem că suntem făcuţi din material preţios sau nu mai ştiu din ce. Poate că atunci când vorbea despre sine ca de mortăciunea de câine se compara pe sine cu Maica Domnului sau cu alţi sfinţi.
Arh.P.: Aflându-se la Mănăstirea Cuviosului David, părintele Iacov nu a considerat niciodată că ceea ce se întâmpla acolo era lucrarea sa. Şi nu era o falsă smerenie. De multe ori spunea: „Fiule, stareţ aici este Cuviosul David“.
Cu adevărat, se compara cu Maica Domnului, cu Sfântul David, cu Sfântul Ioan Rusul şi cu toţi sfinţii, faţă de care simţea evlavie şi multă dragoste. Am putea spune că între ei era o legătură specială. Toate acestea îl făceau să fie smerit, ceea ce se vedea în toate împrejurările.
K.I.: Părinte Pavel, v-aţi referit la Cuviosul David şi la Sfântul Ioan Rusul. Am impresia că părintele trăia alături de ei fără încetare. Aceşti sfinţi nu erau nevăzuţi pentru părintele Iacov, cu alte cuvinte, le simţea prezenţa. Cred că aţi putea să ne spuneţi câte ceva despre acest fenomen.
Arh.P.: Părintele Iacov trăia, cu adevărat, alături de sfinţi, iar aceasta a fost una dintre principalele trăsături ale existenţei sale. Trăia alături de sfinţi, vorbea cu ei şi îi vedea. Odată a avut o asemenea îndrăzneală dinaintea lor, încât toţi au rămas uluiţi. Nu ştiu dacă vă este cunoscut episodul în care un om a tăiat 30 din măslinii mănăstirii. Atunci, părintele Iacov s-a dus dinaintea icoanei Cuviosului David şi i-a spus: „Părinte, ce stai şi te uiţi? Eu am lăsat totul şi am venit să te slujesc, iar tu nu ai grijă de lucrurile tale? Dacă până la Vecernie nu mi-l

aduci pe cel care a tăiat măslinii, n-o să-ți mai aprind candela şi nici n-o să-ți mai tămâiez vreodată".
K.I.: Câtă îndrăzneală…
Arh.P.: Aşa este. Şi ştiu că după-amiază, înainte de Vecernie, omul care făcuse paguba a venit la el şi şi-a mărturisit fapta.
K.I.: S-a dus Cuviosul David la el şi l-a tras de ureche.
Arh.P.: Exact. De asemenea, părintele Iacov avea o strânsă legătură şi cu Sfântul Ioan Rusul. De multe ori, când Sfântul trecea pe la mănăstire, părintele ne anunța. Dar nu spunea că era vorba despre Sfântul Ioan (cel puțin nu dinaintea mulțimii), ci vorbea despre un ieromonah pe care l-a văzut ieşind din raclă şi spunându-i: „Nu te nelinişti. Mă duc să ajut pe cineva care m-a strigat şi mă întorc".
Felul în care a murit a fost deosebit. A sfârşit pe când spovedea. S-a ridicat în picioare şi i-a spus celui pe care-l mărturisea: „Ridică-te, fiule, pentru că în chilie au intrat Maica Domnului, Cuviosul David, Sfântul Ioan Rusul şi Sfântul Iacov". „De ce au venit, părinte?", a întrebat acela. „Au venit să mă ia". În acel moment, a îndoit genunchii şi a căzut la pământ. A plecat aşa cum a prevăzut, „ca o pasăre". S-a dus din această lume în ziua Intrării Maicii Domnului în Biserică. Dimineață a stat la slujbă, pregătindu-şi intrarea în Împărăția lui Dumnezeu.
K.I.: Părinte Pavel, ştiți că ceea ce spunea Părintele Iacov despre prezența sfinților pe care i-a văzut înainte să plece împreună cu ei este confirmat astăzi de ştiință? Cei ce se ocupă cu experiențele din apropierea morții vin şi ne spun că oamenii care se duc în cealaltă dimensiune şi care se întâmplă să se întoarcă vorbesc despre persoanele venite să-i întâmpine. Este un lucru cutremurător. Iată că ceea ce Biserica spune de 2000 de ani este confirmat astăzi de ştiință.
Arh.P.: Aşa este. Dar Biserica ştie adevărul din descoperirile lui Dumnezeu.
K.I.: Fără îndoială.
Arh.P.: Cam acestea sunt şi concluziile ştiinței care studiază asemenea fenomene.
K.I.: Părinte Pavel, în cei douăzeci de ani în care ați fost aproape de părintele Iacov, cu siguranță că ați adunat de la el fapte şi cuvinte de suflet folositoare. Spuneți-ne câteva dintre acestea.
Arh.P.: Părintele Iacov era omul iubirii, exprimată mai ales prin primirea de străini. Iubea aproapele nespus de mult. Odată mi-a dat nişte bani să-i dau cuiva, dar îmi mai dăduse pentru aceeaşi persoană şi înainte. I-am spus: „Părinte, mi-ați dat deja". Dar el mi-a răspuns: „Cinci dau, zece îmi trimite Dumnezeu". Nu am mai zis nimic. Într-o altă împrejurare, m-am dus să-i spun acelaşi lucru şi el mi-a zis iarăşi: „Părinte, cinci dau, cincizeci îmi dă Dumnezeu". Iar în momentul în care a sfârşit vorba, a venit cineva care i-a adus exact suma pe care o menționase. Atunci mi-a zis: „Vezi, fiule?"
Părintele Iacov insista foarte mult pe valoarea nevoinței, a postului şi a rugăciunii.
K.I: Cum le înțelegea el pe acestea, care sunt, practic, lucruri de bază?
Arh.P.: Vorbea din proprie experiență. Pentru el, rugăciunea era o stare permanentă. Mi-l aduc aminte şi din vremea în care era foarte bolnav, cum participa la slujbele din biserică, bucuros ca un copilaş. Se scula dis-de-dimineață şi ajungea primul în biserică. Niciodată nu venea al doilea. Chiar şi când medicii îi spuneau să nu se ridice dimineața din pat, el nu lipsea niciodată de la slujbă. Sfânta Liturghie era pentru el o experiență cutremurătoare, iar atunci când, din pricina problemelor de sănătate, se simțea slăbit, înainte de a începe Liturghia, se ruga astfel: „Doamne, vezi că sunt neputincios, dar ajută-mă să slujesc". Din acel moment, slujea ca un înger.
De asemenea, insista asupra rolului nevoinței şi a postului în viața omului. Uneori considerăm că anumite lucruri au o mare însemnătate…
K.I.: Cum să nu aibă?…
Arh.P.: Părintele Iacov spunea că postul este începutul ascultării de Dumnezeu. Ne zicea că Adam nu s-a supus unei porunci mici a lui Dumnezeu şi a pierdut totul.
K.I.: Să ne gândim puțin la cuvintele Domnului, Care spunea că acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post24(Matei 17, 21 [n.t.].). De ce „cu rugăciune", putem să înțelegem mai uşor, dar postul nu este numai abținerea de la mâncăruri. Poate trebuie să postim de lume… Vă fac o mărturisire. Ieri mă gândeam la aceste cuvinte ale Mântuitorului şi-mi ziceam: De ce să vină la mine Stăpânul lumii şi să găsească numai lucruri de bază? De ce n-am posti, oare, de ambiții, de patimi şi de tot ce ne leagă de lume?
Arh.P.: Ceea ce ne leagă cel mai mult de lume este egoismul nostru. Cu adevărat, părintele Iacov postea de egoism. Toți cei care trăiau în preajma sa puteau să constate că nu făcea pe smeritul, ci era, într-adevăr, smerit. Smerenia sa se manifesta cu fiecare ocazie şi dinaintea tuturor oamenilor. Părintele se purta mereu ca şi cum ar

fi fost cel mai umil şi mai mic dintre toți. Şi nu se căznea ca să fie aşa, ci era în firea lui. De multe ori ne spunea, punându-ne pe noi, clericii, într-o poziție dificilă, pentru că eram tineri şi-l respectam foarte mult: „Fiule, eu am învățat din familia mea să-i respect pe preoți", ca şi cum el nu era preot şi ne respecta pe noi.
Cu adevărat, dezrădăcinarea patimilor – care este un adevărat post, căci postul nu reprezintă numai abținerea de la hrană – este un drum de urmat, dar nu singurul.
K.I.: El înseamnă, practic, îndepărtarea de rău.
Arh.P.: Dezrădăcinăm tot ceea ce formează egoismul nostru, de care, de multe ori, nu ne dăm seama.
De asemenea, părintele sublinia îndeosebi rolul vieții liturgice.
K.I.: Să explicăm puțin lucrul acesta.
Arh.P.: Da. O să vă povestesc mai întâi o întâmplare. Odată s-a dus la părintele un tânăr ca să se spovedească. Apoi s-a împărtăşit. După ce s-a încheiat sfânta Liturghie, tânărul a ieşit afară din biserică, unde l-a întâlnit pe părintele, care l-a întrebat: „Fiule, cum te simți?" „Mă simt foarte bucuros". Iar părintele i-a zis: „Eu sunt aşa în fiecare zi".
K.I.: Cât de frumos…
Arh.P.: De când a preluat îndatoririle legate de mănăstire, prima lui grijă a fost întotdeauna să săvârşească sfânta Liturghie. Ani întregi, chiar şi atunci când era bolnav – când la mănăstire erau numai doi ieromonahi, el şi părintele Chiril, actualul stareț –, în fiecare zi, în afară de zilele Postului Mare, se săvârşea sfânta Liturghie. Acesta era izvorul din care primea putere.
K.I.: Era hrana sa.
Arh.P.: Era hrana sa, viața sa… totul. Nu putea fără sfânta Liturghie.
K.I.: Să ne oprim şi asupra altui aspect, dacă îmi permiteți. Purtarea sa de copil şi sărăcia cu duhul, despre care vorbeşte Sfânta Scriptură, ne amintesc de cuvintele Domnului: Lăsați copiii şi nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceştia este împărăția cerurilor25(Matei 19, 14 [n.t.].).
Arh.P.: Aşa este.
K.I.: Nu era el un copil al Împărăției Cerurilor?
Arh.P.: Era, într-adevăr, un copil. De aceea v-am spus că, atunci când îl întâlneai, rămâneai impresionat de blândețea, de simplitatea sa şi de iubirea care-i izvora din inimă. Chiar şi din mişcări, se vedea că în el exista ceva de copil. Avea o vioiciune pe care şi-a păstrat-o până la ultima suflare. Era ceva ce, de multe ori, te făcea să te transformi în interior.
Îmi amintesc o întâmplare grăitoare. Într-un sat vecin era o sărbătoare, şi se făcuse o procesiune cu sfânta icoană. Cu toții au mers la sărbătoare, numai unul s-a dus la Mănăstirea Cuviosului David. După ce a reuşit să-l vadă pe părintele Iacov, omul acela a venit la mine şi mi-a spus cu un aer stupefiat: „Ai observat câtă linişte şi blândețe se citesc pe fața acestui om?"
Această blândețe copilăroasă şi desăvârşita încredere în pronia lui Dumnezeu îl caracterizau în cea mai mare măsură pe părintele Iacov.
K.I.: Credea cu bucurie, aşa cum spunea şi părintele Porfirie: „Am făcut ascultare cu bucurie. De aceea mi-a dat Domnul atâtea harisme". Când ai deplină încredere în pronia lui Dumnezeu, te laşi cu adevărat în voia Sa.
Arh.P.: Când cineva îi vorbea despre părinții Porfirie sau Paisie, el spunea: „Fiule, aceştia sunt cu adevărat oameni sfinți".
K.I.: Dacă-mi amintesc bine, părintele Porfirie zicea despre părintele Iacov că avea harisma alungării demonilor. Se lupta corp la corp cu ei. Am putea spune câteva cuvinte şi despre acest subiect?
Arh.P.: Da. La sfârşitul vieții sale, părintele Iacov ne-a dezvăluit anumite lucruri. Cu adevărat, s-a războit cu cel rău. Ne-a povestit cum, într-o noapte, nu numai că s-a luptat cu demonii, dar a fost şi lovit de ei.
Îi loveau trupul şi îl durea, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu puterea rugăciunii a reuşit să-i alunge. Odată, s-a întâlnit cu diavolul față în față. Ieşind din mănăstire, a văzut o bătrână, care însă avea „dinții ascuțiți", aşa cum ne-a spus părintele. El i-a zis cu toată dragostea: „Hai înăuntru, bunică, să te omenim şi să mănânci ceva". „Nu, nu. Nu vreau nimic de aici. Nu pot să rămân. Mă duc în altă parte". În cele din urmă, şi-a dat seama că era chiar diavolul.
La mănăstire veneau mulți oameni demonizați, iar părintele, cu puterea sa de a deosebi între un demonizat şi un om bolnav, spunea: „Acest om are nevoie de doctor"; pe când, în alte cazuri, era categoric, zicând: „Aici este diavol", şi atunci, apela la armele cele mari. Folosea moaştele sfinților.
Îmi aduc aminte într-o zi că erau la mănăstire 1–2 demonizați. Starețul de acum a citit exorcismele, iar părintele Iacov s-a dus pe nesimțite, a deschis sfânta raclă şi a scos **moaştele Sfântului Ştefan**. Până atunci, nimeni nu a

observat ce făcea. Dar din acel moment, diavolii au început să urle: „Ştefan şi David ne ard“. Lumea care era de faţă a fost surprinsă şi s-a cutremurat. Când am privit în faţă şi l-am văzut pe părintele Iacov cu moaştele, atunci, practic, am asistat la o mărturisire a diavolului, care a spus că era vorba despre moaştele Sfântului Ştefan.
K.I.: Avem o mărturisire a demonilor şi în Evanghelie.
Arh.P.: Mulţi zic: „Şi de unde ştim noi că sunt moaştele Sfântului Ştefan?“ Dar de multe ori, poate forţaţi, demonii confirmă. Au fost oameni cu probleme foarte mari, dar cu harul Cuviosului David şi al părintelui Iacov au fost izbăviţi.
K.I.: Părintele Iacov era deosebit de politicos. Aş dori să vorbim despre această politeţe a sa. La om, fineţea este semn de adevărată sporire duhovnicească.
Arh.P.: Părintele Iacov avea în el o nobleţe deosebită, atât în atitudine şi în comportament, cât şi în modalitatea de abordare a oamenilor. Chiar şi educaţia pe care a primit-o acasă (o casă simplă şi umilă, cu o mamă extraordinară şi un tată muncitor şi bun), l-a învăţat să fie un om politicos şi plin de respect. Roadele înduhovnicirii se vedeau din plin în cuvintele sale, care dezvăluiau profunzimea sa sufletească. De exemplu, spunea câteva cuvinte, după care adăuga: „Iertaţi-mă“. Când am transmis actualului Patriarh Ecumenic (în ziua întronării sale) urările părintelui Iacov (Patriarhul fusese la Mănăstirea Cuviosului David şi-l cinstea foarte mult pe părintele Iacov, alcătuind chiar prologul uneia dintre cărţile sale), el mi-a spus zâmbind: „Iertaţi-mă“. „Iertaţi-mă“ şi „mulţumesc“ erau cele două exprimări cheie ale personalităţii sale.
Pentru un lucru mărunt, mulţumea de nenumărate ori şi pomenea ani de-a rândul binele ce i se făcea. Dacă cineva se ducea la el să-l vadă când era bolnav, se putea să-şi amintească de acel fapt peste ani şi să spună: „Omul acesta a venit şi m-a vizitat la spital“.
K.I.: A fi recunoscător şi a pomeni faptele bune ale celorlalţi este un lucru mare. Noi, oamenii, după ce obţinem ce am cerut, de obicei uităm binefacerile. Recunoştinţa faţă de Dumnezeu şi faţă de binefăcătorii noştri este, cred, o deschidere a gândului şi a inimii spre cele înalte.
Arh.P.: Recunoştinţa este trăsătura caracteristică a unui om cu adevărat înduhovnicit.
K.I.: Aşa este.
Arh.P.: În felul acesta trăia părintele Iacov. Avea multă nobleţe şi bunătate şi-i înconjura pe toţi oamenii cu dragoste, chiar şi pe aceia despre care îşi dădea seama, prin harisma străvederii, că erau reci la suflet. Când vedea că are dinaintea sa oameni buni, îşi deschidea inima ca un copil. Dar când observa că are de-a face cu oameni ce ţin de convenienţe, era cu ei foarte politicos şi nu se deschidea în faţa lor. Nu le descoperea aceleaşi lucruri ca celor care aveau intenţii curate. Era de ajuns să urmăreşti purtarea părintelui, ca să-ţi dai seama cu ce fel de om avea de-a face.
K.I.: Voi insista puţin asupra temei fineţei de spirit. **Părintele Porfirie** spunea că cine nu are fineţe de spirit nu poate fi aproape de Hristos. Zicea că Hristos nu doreşte lângă El oameni neciopliţi şi că „sfinţii sunt ca poeţii“. Referindu-se la imaginea lui Hristos de pe malul lacului Tiberiadei, împreună cu ucenicii Săi, părintele se întreba: „Oare aceasta nu este poezie?“ De altfel, Biserica noastră nu este şi ea tot o poezie? Numai dacă ascultăm sfânta Liturghie sau imnurile religioase, şi ne vom da seama de acest lucru. La părintele Iacov, întotdeauna m-a impresionat subtilitatea sa. Cred că nimeni nu poate atinge lumile subtile ale harului fără să fie el însuşi subtil.
Arh.P.: Nu exagerez cu nimic dacă vă spun că era subtil şi politicos chiar şi cu copiii. Dar aceste calităţi ale sale se manifestau în cea mai mare măsură atunci când avea de-a face cu oameni care-l supărau. Părintele Iacov suferea în tăcere, fără că creeze nimănui probleme. Îi lăsa pe ceilalţi să-l amărască, fără ca el să dea de înţeles că fusese rănit.
K.I.: Iată încă o dovadă a profunzimii sale duhovniceşti. Cu cât suportăm să bem mai multă cucută din partea oamenilor, cu atât îl aducem pe Dumnezeu mai aproape de lume. Acest exemplu a fost dat de Socrate sau de Hristos, Care a spus fiilor lui Zevedeu: Paharul Meu veţi bea26(Matei 20, 23 [n.t.].). Aşadar, atunci când omul vrea să şadă de-a dreapta Celui Preaînalt, trebuie să bea paharul cel amar. Părintele Iacov a fost unul dintre aceştia.
Arh.P.: Da. A avut parte în anumite faze ale vieţii sale de mari încercări şi supărări, şi pe toate le-a primit cu încredere în Dumnezeu şi cu certitudinea că Cel de Sus ştie mai bine, purtându-se cu nobleţe sufletească faţă de cei care i-au făcut rău.
K.I.: Părinte Pavel, convorbirea aceasta a fost pentru mine o adevărată revelaţie. Vă mulţumesc foarte mult.
Arh.P.: Şi eu vă mulţumesc, pentru că mi-aţi dat ocazia să vorbesc despre părintele Iacov, care mi-a marcat

viața, ca de altfel şi a multor oameni care l-au cunoscut. Suntem fără răspuns dinaintea lui Dumnezeu dacă asemenea personalități, pe care am fost binecuvântați să le cunoaştem, nu ne-au influențat viața şi nu ne-au determinat să ne transformăm sufleteşte.
K.I.: Acesta este înțelesul cuvintelor „Hristos a înviat" pentru fiecare dintre noi.

PĂRINTELE PORFIRIE

Convorbire cu Mitropolitul din Bacica, Irineu Bulovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sfinții Părinți sunt pentru Ortodoxie stâlpii luminoşi care îi îndrumă pe oameni pe drumul mântuirii, aşa cum cere Hristos. De aceea, oricâte am auzi despre ei şi oricâte am cunoaşte despre viața lor, tot nu este de ajuns pentru a ne face să înțelegem măreția sfințeniei lor. Suntem în mod deosebit emoționați pentru faptul că despre **părintele Porfirie** – acest mare Părinte al zilelor noastre – ne va vorbi Mitropolitul sârb din Bacica, **Irineu Bulovici**, care l-a cunoscut pe acest înger trăitor pe pământ vreme de mulți ani.
I.B.: L-am cunoscut pe părintele Porfirie cu destui ani în urmă, pe vremea când eram la studii postuniversitare, la Facultatea de Teologie a Universității din Atena. Ca tânăr ieromonah, săvârşeam slujbe prin diferite biserici şi mănăstiri din Attica27(Provincie a Greciei, unde se află şi Atena, capitala acestei țări [n.t.].). Astfel, s-a întâmplat să slujesc şi la bisericuța Sfântului Nicolae din Kallisia, unde stătea pe-atunci părintele Porfirie.
Cât timp mă aflam în acel loc, având în vedere starea precară de sănătate a părintelui, fiii săi duhovniceşti şi-au exprimat dorința să rămân să slujesc acolo, pentru ca părintele să poată rezista să-şi împlinească lucrarea bineplăcută lui Dumnezeu de a mărturisi lumea. Astfel, timp de şapte ani la rând, duminica şi în zi de sărbătoare, am slujit fără încetare în acea bisericuță. Îl vedeam şi pe părintele Porfirie, care se împărtăşea la fiecare sfântă Liturghie, după care se ducea să primească lumea.
Încă de la început am vorbit cu părintele şi, de la primele întâlniri chiar, mi-am dat seama de marele său dar al străvederii, pe care îl avea de la Duhul Sfânt, şi am rămas uluit în urma acestei experiențe.
K.I.: Ați vrea să vă referiți la câteva situații concrete?
I.B.: Odată a venit la el o familie dintr-o țară din Vestul Europei. Nu erau ortodocşi şi nu ştiu de unde aflaseră de părintele Porfirie. Când au intrat înăuntru, părintele m-a chemat la el ca să traduc. Dar imediat, înainte ca ei să vorbească, mi-a spus:
– Zi-le să nu se teamă pentru copilul lor bolnav, pentru care au venit până aici. Eu, smeritul, mă voi ruga, iar Dumnezeu este mare şi copilul se va însănătoşi. Să se ducă în pace de unde-au venit.
Le-am tradus ce spusese părintele. Între timp, oamenii aceia nu apucaseră să scoată nici o vorbă. Când au auzit cuvintele părintelui, au rămas uluiți. I-au mulțumit şi au plecat. Nu a mai fost nevoie să îşi spună păsul, căci părintele le răspunsese deja la ceea ce îi preocupa pe ei.
Apoi, când mă duceam la el să mă spovedesc şi să-i cer sfatul, de cele mai multe ori, scenariul era aproximativ la fel cu acela pe care tocmai vi l-am povestit. Adică, fără să fie nevoie să-i spun păcatele, problemele pe care le aveam sau orice altceva mă preocupa în acel moment, părintele nu numai că îmi spunea ce să fac, dar se exprima în aşa fel, încât îmi dădeam seama că înțelesese problema mai bine decât aş fi putut să o înțeleg eu însumi.
De atunci, şi mai ales după moartea de-a pururea pomenitului **Justin Popovici** din Serbia, în 1979, părintele Porfirie m-a primit la el cu multă dragoste şi răbdare. Aşa am petrecut lângă el mulți ani, timp în care am văzut atâția oameni care veneau la el dezamăgiți şi amărâți, şi plecau cu chipuri strălucitoare şi cu sufletul liniştit şi renăscut. În felul acesta, mi-am dat seama pe viu ce înseamnă duhul patristic în **Biserica Ortodoxă** şi ce mare dar este faptul că Dumnezeu lasă să fie mărturisit în fiecare generație şi că, prin aleşii săi, tămăduieşte şi mântuieşte atâtea suflete în toate timpurile.
Ceea ce aş vrea să subliniez – deşi este un lucru îndeobşte cunoscut, dar nu strică să ni-l amintim; dimpotrivă, avem foarte multă nevoie să nu uităm – este faptul că părintele a trăit la înălțimea cerului, acolo unde noi, oamenii păcătoşi şi pătimaşi, nu putem ajunge, iar smerenia sa era tot atât de mare, pe cât era şi înălțimea trăirii sale duhovniceşti.
Ceea ce întotdeauna m-a impresionat a fost faptul că părintele nu afişa o smerenie de suprafață, ci cu toată

sinceritatea şi convingerea afirma despre sine că este cel mai mare păcătos din lume. Smerenia era experienţa şi trăirea sa interioară cea mai profundă, fără să-i fie necunoscută măreţia harului Duhului Sfânt.
Această combinaţie era pentru mine surprinzătoare. Părintele Porfirie nu avea nici cea mai mică îndoială că vorbea de la Duhul Sfânt. Iar dacă nu primea informaţia de la Duhul Sfânt, nu deschidea gura. În acelaşi timp, spunea cu toată sinceritatea: „Pe mine toţi oamenii mă consideră bun. Dar eu nu sunt bun. Sunt un om păcătos".
K.I.: Pentru că am ajuns până aici, aş dori să vă întreb următorul lucru: Părintele Porfirie, ca de altfel toţi Părinţii Bisericii, este sălaş al Duhului Sfânt. În ce fel credeţi că îşi alege Duhul Sfânt omul în care să locuiască?
I.B.: Este foarte greu să răspundem la această întrebare. Cred, însă, că atunci când înşişi părinţii îşi scot în evidenţă nevrednicia, într-un fel cu adevărat evanghelic, este pentru noi un semn al credinţei, iubirii şi virtuţii lor. Duhul Sfânt este acolo unde doreşte, dar, în acelaşi timp, numai inimile curate pot să fie locuinţe ale Celui Bun şi Sfânt.
Aşa a fost şi cu Părintele Porfirie, care s-a dus de mic copil la Sfântul Munte, unde s-a supus cu totul părinţilor de acolo, pe care i-a iubit, s-a nevoit, a privegheat şi a împlinit toate canoanele vieţii ascetice – nu ca pe o obligaţie sau o slujire exterioară, ci ca pe o nevoie interioară. Toate acestea au făcut din el sălaş al Duhului Sfânt. Credinţa, iubirea fără margini, curăţia desăvârşită şi nepătimirea sunt condiţii absolut necesare ale acestei stări harismatice, care îi caracterizează pe Părinţii Ortodoxiei noastre.
Părintele Porfirie a avut multe harisme. A fost o figură profetică, ce avea în acelaşi timp şi harul de a tămădui. Părintele nu vorbea despre darul său, însă acesta a fost mărturisit de cei pe care i-a vindecat de felurite boli, unele dintre ele chiar incurabile.
Părintele Porfirie avea şi marele dar al păstoririi. Era în stare să plece în „călătorie", de acolo unde se afla, până în Creta sau în Cipru, spre exemplu, ca să ajute un suflet despre care Duhul Sfânt îi descoperea că se află în nevoie. Faţă de omul la care se ducea, arăta multă blândeţe şi grijă.
K.I.: Făcea părintele Porfirie asemenea călătorii?
I.B.: Odată mi-a vorbit de nişte mănăstiri din Serbia – unde se află, în ce stare sunt, cum arată locul din jurul lor, cum sunt munţii, ce fel de oameni trăiesc acolo; totul în amănunt, fără să fi fost vreodată acolo cu trupul.
K.I.: Se pare că asemenea descrieri erau foarte frecvente.
I.B.: Ceea ce subliniez mereu este faptul că părintele Porfirie era un teolog foarte profund. A cercetat cuvântul lui Dumnezeu zi şi noapte, încă din tinereţe. Eu predau Noul Testament la Facultatea de Teologie şi totuşi, de multe ori, am rămas ruşinat dinaintea lui, când venea cu o grămadă de referiri din cărţile Vechiului Testament, în vreme ce Noul Testament îl ştia aproape pe de rost. Dar şi interpretările pe care le dădea erau roade ale lecturilor sale. Lucrul acesta nu s-ar fi întrevăzut din stilul cu care vorbea, stil pe care îl alegea anume ca să fie înţeles de toţi.
În acelaşi timp, pătrundea până în adâncul sensurilor cuvântului lui Dumnezeu. Astfel, fără să aibă pregătirea teologică obişnuită, putea să ne ajute pe noi, teologii. Se duceau la el chiar şi profesori universitari, ca să îi ceară sfaturi duhovniceşti. Mi-aduc aminte cu câtă limpezime şi profunzime aborda problemele strict teologice. Aş putea spune că avea harisme numeroase şi complexe. Era, cu adevărat, o combinaţie minunată a tuturor harismelor.
Părintele Porfirie spunea mereu că trebuie să fim optimişti şi să avem nădejde, ştiind că Hristos este iubire. Oricât de jos am cădea şi oricât de mare ar fi amărăciunea şi neputinţa noastră dinaintea marilor probleme ale vieţii, nu trebuie să ne pierdem niciodată bucuria interioară, pentru că Hristos este viu şi stă alături de noi. Nădejdea şi optimismul pe care le transmitea părintele Porfirie se puteau citi pe toate chipurile oamenilor care ieşeau din chilia sărăcăcioasă şi umilă din Kallisia şi apoi din Oropos. Chipurile acelor oameni străluceau cu adevărat.
K.I.: El însuşi a fost un copil vesel al Împărăţiei cerurilor.
I.B.: Exact… exact! Şi deasupra tuturor lucrurilor punea încrederea în Biserica lui Hristos, ca trup teantropic şi ca stâlp şi temelie a adevărului28(I Timotei 3, 15 [n.t.].).
Pe mine, personal, m-a impresionat şi mi-a folosit duhovniceşte foarte mult un sfat pe care mi l-a dat odată şi anume, să nu pun viaţa isihastă deasupra unei vieţi active. A face deosebire între acestea două este, mai degrabă, un lucru fals şi superficial. Aşa cum spunea fericitul părinte, esenţa este să ne supunem voii adevărate a lui Dumnezeu şi a Bisericii Sale şi să iubim slujirea pe care o împlinim.
Vă mărturisesc faptul că mi-a fost foarte greu ca, după o viaţă retrasă şi liniştită, în care aveam timp să studiez, întâlnindu-mă cu foarte puţini oameni, să trebuiască dintr-odată să-mi asum o viaţă publică, de responsabilitate

eclesiastică, să fac parte din comisii şi delegații, să cutreier mereu capitalele europene, să mă întâlnesc cu politicieni şi diplomați – lucruri pe care astăzi sunt obligat să le duc la împlinire, atât ca membru al sfântului Sinod, cât şi ca urmare a diferitelor legături bisericeşti pe care le întreține Patriarhia noastră. Toate acestea mă obosesc foarte mult duhovniceşte şi mărturisesc că tânjesc după viața liniştită de odinioară, când mă duceam la Kallisia şi nimeni nu ştia de existența unui călugăr pe nume Irineu, de unde se trage el şi alte asemenea.
Părintele Porfirie mi-a cerut să mă întorc în Serbia, pe când eu mi-aş fi dorit să rămân undeva în Sfântul Munte, aproape de el. Aceasta era nevoia mea interioară, dar părintele mi-a spus că nevoia Bisericii era să mă întorc în Serbia şi să-mi slujesc țara. Iată cuvintele sale:
– Ascultă, fiul meu. Când lucrurile acestea sunt cerute de Biserică şi sunt binecuvântate de duhovnicul tău, iar tu împlineşti ascultarea din tot sufletul, atunci, prin harul lui Dumnezeu, slujirea ta exterioară se transformă în rugăciune, fără ca tu să-ți dai seama. Dar dacă alegi să mergi chiar şi în cel mai liniştit loc din Athos sau la orice mănăstire ai dori, şi o faci împlinindu-ți propria voie, ca să te simți tu mai bine chiar şi duhovniceşte – adică să te simți bine duhovniceşte, fără binecuvântarea Bisericii sau a duhovnicului tău –, atunci, orice ai face, totul va fi în zadar.
K.I.: Ceea ce v-a spus părintele este surprinzător.
I.B.: Da. Pot să vă mărturisesc că de atunci şi până astăzi, când lucrez, îmi aduc aminte de aceste cuvinte şi mă liniştesc.

Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

A.R.: **Părintele Porfirie** a fost una dintre cele mai luminoase personalități ale acestor vremuri. Îi umplea de nădejde pe oamenii care se apropiau de el şi îi reînnoia duhovniceşte.
L-am cunoscut pe vremea când stătea încă la **Kallisia**, împreună cu sora sa, **călugărița Porfiria**. Aşa cum ştiți, la Kallisia a ajuns după ce a slujit la **biserica Sfântul Gherasim** a Policlinicii din Atena şi înainte de a se duce la Oropos, unde a reînviat Sihăstria de maici Schimbarea la Față.
Acolo am făcut priveghieri, alături de diferiți teologi din Atena şi de **părintele Vasile Gondikakis**, care este acum categumen la **Mănăstirea Iviron** de la Muntele Athos. Părintele Porfirie a fost mereu un om smerit, care nu cerea niciodată să se impună. Vorbeam cu el, îmi dădea sfaturi, iar odată mi-a spus:
– Pe vremea când slujeam la Policlinică, eram adesea martorul următoarei scene: doctorul începea să-l consulte pe bolnav, iar bolnavul protesta şi spunea că nu-l doare acolo unde-l cerceta doctorul, ci în altă parte. Iar doctorul îi răspundea: „Poate că te doare acolo unde spui, dar problema este în altă parte".
Şi părintele Porfirie continua:
– Aşa se întâmplă şi în viața duhovnicească. Noi credem că lucrurile sunt într-un fel, dar de fapt cauzele întâmplărilor bune sau rele din existența noastră se află în altă parte.
Ceea ce m-a impresionat foarte mult a fost următorul fapt: pe vremea când eram Mitropolitul Banatului29(Este vorba de Banatul sârbesc [n.r.].), nişte tineri din Serbia s-au dus la părintele Porfirie. Unul dintre ei a ridicat o problemă, iar părintele a spus:
– Să mergi la mănăstirea unde este **părintele Amfilohie Radovicii**. În jurul mănăstirii se află morminte în care sunt moaşte uitate ale pustnicilor. Să te duci acolo, pentru că mănăstirea aceea este binecuvântată.
Părintele Porfirie le vedea pe toate cu harima străvederii, pentru că niciodată nu fusese în acele locuri. Şi, cu adevărat, tânărul despre care am vorbit s-a dus la mănăstirea pomenită de părintele Porfirie, unde rămas pentru totdeauna.
Oamenii ca părintele Porfirie ne ajută să-L vedem pe adevăratul Dumnezeu şi pe adevăratul om. Cu toții avem nevoie de Dumnezeu şi de oamenii care sunt martorii prezenței Lui în viețile noastre, în locul şi în momentul istoric în care trăim. Ne vom mântui împreună cu toți sfinții30(II Cor. 1, 1 [n.t.].), aşa cum spune Apostolul Pavel. „Norul" acesta de sfinți a existat, există şi va exista până la sfârşitul lumii.

Convorbire cu Gheorgos Galitis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

Capitolul precedent

Urmatorul capitol
K.I.: Părinţii Ortodoxiei sunt acei îndrumători iluminaţi care au ajuns la măsura cea mai înaltă a virtuţii şi a sfinţeniei, urmare a punerii în lucrare a învăţăturilor Evangheliei. Ei sunt părinţii trăitori, care prin harismele Duhului Sfânt îi îndrumă pe oameni, îi ajută să se cunoască pe ei înşişi şi să dea un sens adevărat vieţii lor. **Părintele Porfirie** este deja cunoscut în întreaga lume grecească. Cu toate acestea, oamenii lui Dumnezeu doresc foarte mult să afle cât mai multe lucruri despre el.
Continuându-ne strădaniile de a scoate la lumină viaţa şi lucrarea părintelui Porfirie, am avut marea bucurie ca profesorul universitar **Gheorgos Galitis** să ne împărtăşească la rândul său experienţele legate de acest sfânt al secolului nostru, având în vedere faptul că a fost binecuvântat să se afle în preajma părintelui Porfirie timp de mai bine de cincisprezece ani.
G.G.: Vă mulţumesc, domnule Ioannidis, pentru ocazia deosebită pe care mi-o oferiţi de a vorbi despre de-a pururi pomenitul nostru părinte.
Desigur, deja s-au spus foarte multe despre acest sfânt contemporan. Totuşi, tema nu este epuizată. Eu, personal, îl slăvesc pe Dumnezeu pentru că m-am învrednicit să-l cunosc pe părintele Porfirie. Fiecare vizită la el era un izvor de putere pentru mine şi pentru familia mea. De fiecare dată când mergeam acolo, vedeam o mulţime de oameni – de multe ori, venea câte un autobuz plin –, nu numai din Grecia, ci şi din străinătate. Cu toţii stăteau şi aşteptau să-l vadă pe părintele, în ciuda faptului că avea sănătatea şubredă. Scena aceasta îmi amintea de oamenii care ieşeau în pustie ca să-l întâlnească pe **Sfântul Ioan**, Înaintemergătorul Domnului, şi să-i asculte predica despre smerenie.
Părintele Porfirie era un prooroc contemporan.
K.I.: Ce înţelegeţi prin aceasta?
G.G.: Avea duhul proorociei, nu numai cu sensul de harismă a străvederii sau a înainte-vederii, ci şi cu sensul de putere profetică. Era ca proorocii Vechiului Testament, care vorbeau cu îndrăzneală şi putere.
Părintele Porfirie era foarte fragil. Era vasul de lut despre care vorbeşte Apostolul Pavel, spunând: avem comoara în vase de lut31(II Cor. 4, 7 [n.t.].). Vasul fragil de lut era părintele Porfirie.
Au existat, desigur, şi perioade în care sănătatea îi permitea să stea în picioare şi-mi amintesc plimbările noastre, în timpul cărora discutam foarte multe lucruri. Însă amintirile mele legate de ultimii ani ai părintelui Porfirie au în centru cămăruţa sa întotdeauna foarte încălzită – pentru că numai aşa putea să fie menţinut în viaţă. Stătea întins în pat şi se însufleţea adesea de discuţiile pe care le purta. Iar când îl sunau fiii săi duhovniceşti, ridica mâna în semn de binecuvântare; îi binecuvânta.
În cămăruţa aceea erai conştient de prezenţa vie a Duhului Sfânt. Parcă-i simţeai mireasma.
K.I.: Vă rog să aveţi bunătatea de a ne povesti câteva întâmplări din care să ne dăm seama de harismele deosebite ale părintelui Porfirie.
G.G.: Mi-am dat seama deja de multe lucruri, cum ar fi darul străvederii, care era cea mai cunoscută harismă a sa. De exemplu, descria cu precizie diferite persoane şi locuri, ca şi cum le-ar fi văzut el însuşi. Iar noi ne miram.
K.I.: Avea în el un „televizor“, prin care vedea.
G.G.: Exact.
Un membru al familiei mele a mers la o mănăstire de pe o insulă. Când s-a întors şi s-a dus la părintele Porfirie, acesta a început să-i descrie nu numai mănăstirea pe care o vizitase, ci şi alte mănăstiri din jur, fără să fi fost niciodată pe acolo.
Unui prieten de-al meu, care voia să cumpere un teren de construcţii, i-a indicat exact ce pământ să achiziţioneze, pentru că era important unde urma să trăiască, dat fiind faptul că avea probleme cu sănătatea.
După cum se ştie, părintele Porfirie putea să pună diagnosticul bolii de care suferea o anumită persoană făcând o „radiografie“. Soţia mea avea o problemă de sănătate. Părintele Porfirie i-a cuprins capul cu mâinile şi i-a spus exact ce avea. Iar în unele cazuri, nu numai că punea diagnosticul, dar zicea ce urma să se întâmple şi ce lucruri trebuiau evitate pe parcursul tratamentului.
K.I.: Aşa cum se ştie, în afară de harul străvederii, părintele Porfirie îl avea şi pe cel al înainte-vederii.
G.G.: Acest lucru înseamnă cunoaşterea de dinainte a lucrurilor. Ştia cum urma să se desfăşoare un anumit fapt. Iar când îl întrebai cum de cunoştea toate acestea, el răspundea: „Nu e de la mine, ci de la Duhul Sfânt“.
Vedeţi, dar, că smerenia lui era deosebită; dar şi simplitatea lui era asemenea. Nu avea o falsă smerenie şi nici nu spunea tot timpul, de exemplu „eu, nevrednicul“ şi alte asemenea, ci primea darurile cu care era înzestrat prin cuvintele: „acestea sunt harisme ale Duhului Sfânt“.

K.I.: Era un copil adevărat al lui Dumnezeu.
G.G.: Aş dori să-mi îngăduiţi a mai insista puţin asupra smereniei părintelui Porfirie. Gândiţi-vă că omul acesta mă întreba pe mine despre înţelesul unor fragmente din Sfânta Scriptură. Zicea:
– Domnule profesor, cum se interpretează, după părerea dumitale, acest fragment?
De asemenea, mă mai întreba:
– Este corectă interpretarea aceasta?
Însă pe parcursul discuţiei, făcea observaţii care mă uimeau. Nu puteam să înţeleg cum de mintea sa pătrundea atât de adânc în sensurile lucrurilor.
Noi, cei care ne ocupăm cu interpretarea Sfintei Scripturi, luăm textul, ne folosim de Sfinţii Părinţi, de gândirea noastră… Însă observaţiile părintelui Porfirie legate de Sfânta Scriptură aveau o asemenea valoare, încât vedeai că era luminat de Duhul Sfânt. El ajungea să exprime puncte de vedere pe care noi, care ne ocupam în mod „profesionist" de Sfânta Scriptură, nu le puteam concepe. Lucrul acesta arată că interpretarea Scripturii nu este de natură gramaticală sau filosofică, ci reprezintă trăirea în Biserică şi prin Biserică a harului dăruit nouă prin cuvântul lui Dumnezeu. Sfinţii au acest har. Altfel spus, interpretarea Scripturilor este harul Duhului Sfânt, dăruit celor care se apropie de scrierile sfinte cu toată fiinţa lor. Fără harul Duhului Sfânt, toate interpretările şi toată înţelepciunea noastră nu sunt decât o prostie dinaintea lui Dumnezeu.
Părintele Porfirie trăia Sfintele Scripturi – era un om al Scripturii. Exemplele şi cuvintele pe care le folosea erau luate din textele sfinte. Să vă mai spun un lucru: mi-aduc aminte de comentariile sale entuziaste, de pe vremea când am făcut traducerea Noului Testament în limba greacă actuală. Mi-a spus că ar vrea să aibă multe exemplare, ca să le dea tinerilor care veneau la el, căci îl durea sufletul pentru faptul că mulţi oameni, mai ales tinerii, citesc Biblia fără să o înţeleagă. Astfel, am avut grijă să-i trimitem câteva exemplare.
Când erai în preajma părintelui Porfirie, simţeai că te afli dinaintea unui sfânt şi înţelegeai cu adevărat ce înseamnă om sfânt: simplitate şi smerenie.
K.I.: Aşa cum spunea un pustnic de la Sfântul Munte, şi anume ieromonahul rus **Tihon**, în fiecare dimineaţă, când începe o nouă zi, Dumnezeu binecuvântează întreaga Creaţie cu o mână. Dar când vede un om smerit, îl binecuvântează cu amândouă mâinile.
G.G.: Părintele Porfirie Îl slăvea mereu pe Dumnezeu. Pe buzele sale se aflau în permanenţă cuvintele „Slavă, Ţie, Doamne" şi „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă". Era omul slăvirii şi al rugăciunii.
Ceea ce trebuie să reţinem de la părintele Porfirie este mireasma sfinţeniei. Spunem că trebuie să-L urmăm pe Hristos, după cuvintele: Hristos a pătimit pentru voi, lăsându-vă pildă, ca să păşiţi pe urmele Lui32(l Petru 2, 21 [n.t.].). A-L urma pe Hristos este o lucrare anevoioasă, ce durează întreaga viaţă. Dumnezeu ne-a dăruit sfinţi, care au trăit ei înşişi urmarea lui Hristos, iar noi suntem chemaţi să îi urmăm pe aceşti oameni pe care Dumnezeu îi trimite în fiecare epocă istorică. Nu a existat nici o perioadă de timp în care să nu fi fost sfinţi pe pământ. Epoca noastră are marii săi sfinţi; mai sunt şi aceia pe care nu-i ştim sau pe care îi ştim mai puţin.
Acest mare sfânt, pe nume Porfirie, despre care am auzit cu toţii – unii mai mult, alţii mai puţin –, iar unii dintre noi chiar l-am cunoscut, este exact unul dintre oamenii în stare să ne arate drumul care duce la Hristos. El a păşit pe urmele lui Hristos, iar noi păşim pe urmele sale.
Atunci când Apostolul spune: să-mi fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos33(I Cor. 4, 16 [n.t.].), nu rosteşte aceste cuvinte din egoism, ci vrea prin aceasta să ne facă să înţelegem că, dacă avem nevoie de vreun model pentru a ajunge la Hristos, să îl urmăm pe el. Acelaşi lucru este valabil şi în cazul celorlalţi sfinţi.
K.I.: De altfel, sfinţii sunt duhul viu al Evangheliei.
G.G.: Aş mai vrea să spun ceva şi despre rugăciune. Cât de săraci sunt protestanţii care nu au parte de rugăciunile sfinţilor, pentru că sfinţii sunt mijlocitorii noştri dinaintea lui Dumnezeu. Şi nu exagerez spunând că în ceea ce-l priveşte pe părintele Porfirie, care a fost atât de aproape de noi şi ne-a cunoscut aşa cum suntem, este foarte uşor să-i cerem ajutorul şi să-l obţinem.

Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universităţii din Atena, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Prin gura Proorocului Isaia, Dumnezeu a spus: Spre unii ca aceştia îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriţi şi cu duhul umilit34(Isaia 66, 2 [n.t.].). Cu smerenia şi cu iubirea sa fără margini, părintele Porfirie a

atras asupra sa privirea lui Dumnezeu, Care i-a oferit daruri mari şi unice.
S.P.: Părintele Porfirie, care a adormit în Domnul, adică s-a născut în lumea fericirii, la sânul Tatălui, cu puţine zile după moartea părintelui Iacov, a fost, cu adevărat, un om sfânt, nu numai pentru că era cleric şi călugăr, ci şi pentru că, fără nici o îndoială, a fost plin de harisme dumnezeieşti. Dumnezeu a binevoit asupra lui în foarte multe feluri.
Părintele Porfirie a fost una din figurile impresionante ale epocii în care trăim. Sau, ca să mă exprim mai exact, a fost unul dintre cei mai impresionanţi oameni ai lui Dumnezeu. Căci, din motive pe care numai Dumnezeu şi el însuşi le ştiau, părintele Porfirie nu se ascundea. Zicea despre părintele Iacov Tsalikis că era unul din oamenii cu cel mai pregnant har al străvederii din epoca noastră, dar că se ascundea pentru a nu fi slăvit.
K.I.: Părintele Porfirie nu încălca limitele slujirii sale, pentru că era un om foarte smerit.
S.P.: Aşa este.
Dumnezeu a judecat altfel lucrurile cu părintele Porfirie, care prezicea ce urma să se întâmple fără nici cea mai mică reţinere. Era un izvor al harului înainte-vederii. De aceea, mulţi din cei care îl cunoşteau pe părintele Porfirie vorbeau numai despre această harismă a sa.
Eu aş zice să ne îndreptăm atenţia în altă parte. Ceea ce trebuie să ne amintim mereu despre părintele Porfirie este că a fost, cu adevărat, un mare ascet. În felul acesta trebuie să-l pomenim şi să-l urmăm, dacă este cu putinţă.
Am adunat de la bătrâni mai multe mărturii grăitoare. Ştiaţi că timp de mai multe decenii, părintele Porfirie nu a dormit pe pat? Dormea pe jos. Nu vă uitaţi mai târziu, când lucrul acesta nu mai era cu putinţă, pentru că se îmbolnăvise… Părintele Porfirie se ruga noaptea întreagă. Dormea puţin şi restul nopţii îl dedica luptei duhovniceşti, adică rugăciunii. În felul acesta a primit harismele pe care le cunoaştem şi le admirăm.
K.I.: A fost un mare atlet al duhului şi al lui Dumnezeu.
S.P.: Mai pot adăuga încă ceva, nu pentru a vă contrazice, ci pentru a vă completa: era un campion.
K.I.: Fără îndoială.

Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Este o mare bucurie să-l avem alături de noi pe domnul asistent universitar cardiolog **Gheorgos Papazahos**, care a fost doctorul curant al părintelui Porfirie timp de paisprezece ani încheiaţi.
G.P.: Bucuria este a mea, pentru că mi se dă ocazia să spun câteva cuvinte despre fericitul părinte.
Noi, cardiologii, le facem întotdeauna pacienţilor palpare în zona inimii. Adică punem mâna în partea stângă a trupului, în zona cardiacă, şi vedem cum bate inima. Pe părintele Porfirie îl cuprindeam mereu în braţe şi cu o mână îi cercetam bătăile inimii, iar cu cealaltă, carotida. Desigur, lucrurile acestea sunt normale în cazul tuturor bolnavilor.
Însă în cazul părintelui Porfirie, făceam un lucru cam „viclean“. Când îl consultam, ţineam mâna pe trupul lui mai multă vreme, având convingerea că ating un viitor sfânt al Bisericii noastre.
K.I.: Sunteţi atât de emoţionat, domnule Papazahos; văd că aveţi lacrimi în ochi. Lucrul acesta îmi sporeşte şi mie emoţia.
G.P.: Înainte să continui, vă rog să-mi permiteţi, domnule Ioannidis, să spun că probabil sunt unii pe care îi deranjează aceste convorbiri despre părintele Porfirie. Trebuie să vă mărturisesc că mai demult mă deranjau şi pe mine.
„Nu erai credincios?“, mă vor întreba cititorii. Iată răspunsul: eram botezat, Îl iubeam pe Dumnezeu şi mergeam la biserică. Trebuie, însă, să lămuresc un lucru: credinţa mea era raţională. Cu alte cuvinte, primeam în sufletul meu ceea ce trecea de filtrul raţiunii. Eram în stare, de exemplu, să ofer o parte din viaţa mea altui om, pentru că ştiam în mod raţional că lucrul acesta este bun, corect şi ar trebui să se întâmple. Desigur, dacă aveam mai mulţi bani, dădeam celui care avea mai puţini ca mine sau celui care flămânzea. Aşadar, făceam toate acestea pentru că mi se părea logic.
Făceam ceea ce-mi dicta raţiunea. Însă îmi lipsea credinţa simplă a unui om de la ţară; acea credinţă care primeşte minunile lui Dumnezeu. De fapt, minunile erau lucrul cel mai dificil de acceptat pentru mine. E uşor să spui şi să crezi că Hristos a fost un personaj istoric, adică S-a născut şi a trăit pe pământ. Lucrul acesta este

cunoscut şi acceptat de toţi. Mai greu este de crezut, de exemplu, faptul că a înviat. Au credinţă adevărată numai aceia care cred în Înviere şi în minuni.
De ce spun lucrurile acestea? Pentru că omul care citeşte aceste rânduri şi nu are credinţa cea adevărată va considera că am sărit de pe fix. Dar dacă are credinţa cea adevărată, care primeşte minunea, atunci va primi şi ceea ce voi spune în continuare despre părintele Porfirie.
Poate că unii se vor întreba: cum se poate ca un medic, asistent universitar, să stea să vorbească despre nişte lucruri pe care le-a făcut un bătrânel… Oare nu este umilitor?… Le voi răspunde: acest bătrânel a fost un sfânt adevărat, care m-a ajutat să cred în minuni – lucru foarte important pentru viaţa mea duhovnicească.
K.I.: Când şi în ce condiţii l-aţi cunoscut pe părintele Porfirie?
G.P.: Părintele Porfirie a fost cel mai deosebit om pe care l-am cunoscut vreodată.
El a vrut ca eu să fiu medicul lui. În august 1978, cu aproximativ paisprezece ani înainte de adormirea sa, a suferit un infarct miocardic şi a fost internat la Atena. Unul dintre fiii săi duhovniceşti – medic şi profesor universitar – m-a chemat să mă duc să-l văd. Auzisem despre el, dar nu-l cunoşteam. Aşadar, am mers la casa unde era găzduit. Era o persoană scundă, cu o înfăţişare dulce, cu ochi albaştri şi o barbă bogată.
După ce am terminat examinarea, mi-a spus:
– Noi doi o să ne înţelegem bine.
Când mă pregăteam să plec, le-a zis fiilor săi duhovniceşti să mă plătească. Am protestat: „Ce spuneţi, părinte? Să iau bani de la dumneavoastră? Nici în ruptul capului…“ Iar părintele a răspuns: „Atunci, o să plătim altfel. O să te plătim călugăreşte. Dacă nu vrei bani, o să te plătim în povestiri“. Şi l-a îndemnat pe unul din fiii săi duhovniceşti, în casa căruia ne aflam, să-mi spună cum s-au cunoscut. Atunci, acesta a început să-mi povestească următoarea întâmplare:
În satul lui, un alt fiu duhovnicesc al părintelui avea un ogor pe care nu exista apă. Omul acela cunoştea capacitatea părintelui Porfirie de a găsi apă sub pământ. Aşa că l-a rugat să meargă la ogorul său, ca să găsească apă. Părintele a primit, dar i-a cerut să nu mai ia pe nimeni cu el la ogor, ci să vină singur.
Dar el nu a ascultat şi a luat cu sine un văr, căci se gândea că dacă părintele nu va găsi apă pe ogorul său, atunci poate că va găsi pe ogorul vărului, care era alături, şi o vor împărţi.
Dar când vărul său l-a văzut pe părintele Porfirie pe ogor, şi-a ieşit din fire şi a început să vorbească foarte urât şi să înjure. Omul acela nu credea în Dumnezeu şi se gândea că părintele Porfirie avea să-i înşele şi să câştige bani de pe urma lor.
În momentul acesta al povestirii, a luat cuvântul părintele Porfirie, care a continuat astfel:
„În timp ce omul acela striga şi înjura şi mă acuza de o groază de lucruri, eu i-am spus: «Ridică-ţi bluza să vedem cele două operaţii pe care le-ai făcut. Aşa cum ştiu că ai făcut două operaţii, ştiu şi dacă pe ogorul acesta este apă sau nu».
Cum m-a auzit, s-a mâniat şi m-a înjurat şi mai tare, căci, chipurile, nu făcuse niciodată operaţie. L-a luat ca martor pe vărul său, adică pe fiul meu duhovnicesc, care a fost de acord cu el, zicând şi el că vărul său nu făcuse nici o operaţie. Dar nu voia să-şi ridice bluza. Atunci, eu m-am repezit asupra lui cu putere, i-am ridicat bluza şi am văzut o tăietură de operaţie oblică, de la stern în jos, şi o altă tăietură, oblică şi aceasta, de la stomac în jos.
Ce se întâmplase, de fapt? Cu un an înainte, omul acela fusese la muncă în America. Atunci şi-a perforat stomacul şi îi ieşeau alimentele în peritoneu. L-au transportat de urgenţă la spital, i-au făcut operaţie şi i-au cusut perforaţia, ca să nu mai iasă alimentele din stomac. Aceasta a fost prima operaţie pe care a făcut-o. Însă după câteva zile, a făcut peritonită, din cauza ieşirii conţinutului stomacului în peritoneu, adică în cavitatea abdominală, aşa că i-au făcut o a doua operaţie, rezultând astfel a doua tăietură.
Dar întorcându-se din America în sat la el, nu a spus nimănui despre cele două operaţii, pentru că uneori, în satele noastre, fetele nu se mărită cu bărbaţi care au făcut operaţii. Şi pentru că era necăsătorit, a ascuns acest fapt“.
Şi părintele Porfirie a continuat:
„Fii atent să-ţi spun cum a reacţionat când i-am ridicat bluza şi s-au văzut cele două tăieturi. A îngenuncheat dinaintea mea, a început să plângă, mi-a cuprins picioarele cu braţele şi a strigat astfel: «Spune-mi ce sfânt eşti, pentru că nu eşti om, eşti sfânt». Şi plângând, a plecat alergând spre sat.
Am rămas pe ogor cu fiul meu duhovnicesc. Cu adevărat, am găsit apă, dar nu era bună – era apă sărată. Se afla la patruzeci şi nouă de metri adâncime.
Peste puţină vreme, întreg satul a venit la ogorul unde ne aflam, cu ripidele înainte, împreună cu preotul şi cu

dascălul. Ce se întâmplase? Omul acela cu operația s-a dus plângând spre sat, a bătut ca ieşit din minți clopotele, a fost prin cafenele, i-a adunat pe săteni şi le-a spus să meargă cu toții la marginea satului să vadă un sfânt. Le-a povestit ce se întâmplase şi le-a arătat cele două tăieturi de operație.
M-au luat cu ei în sat, unde am stat o săptămână întreagă, până ce i-am spovedit pe toți".
K.I.: Impresionant…
G.P.: Această povestire a fost, aşa cum v-am mai spus, prima răsplată pe care am primit-o de la părintele Porfirie.
K.I.: O răsplată importantă, într-adevăr.
G.P.: Şi ştiți, domnule Ioannidis, de ce-mi aminteşte această întâmplare, de fiecare dată când mă gândesc la ea? De samarineancă. Aşa cum se ştie, atunci când Hristos i-a spus care era viața ei, tulburată de cele auzite, şi-a lăsat găleata la fântână şi a alergat spre cetate, spunând tuturor celor pe care-i întâlnea: „Veniți să vedeți un om care mi-a spus tot ce am făcut, chiar şi cele mai ascunse taine ale mele. Să fie acesta Hristosul?" Iar samarinenii au ieşit din cetate şi s-au dus să-L întâlnească.
K.I: Această comparaţie este foarte frumoasă. Pe părintele Porfirie, tot Hristos l-a luminat ce să spună.
G.P.: Am stat foarte mult timp alături de părintele Porfirie. Numai cei care au trăit aproape de el pot înțelege toate aceste lucruri pe care le povestesc.
Să ne întoarcem la ziua în care l-am cunoscut. L-am întrebat când a simțit în el pentru prima oară că i se întâmpla un lucru peste fire; când a conştientizat puterea aceea de sus care îl făcea să fie altfel decât ceilalți oameni. Iată ce mi-a răspuns:
„Pe vremea când eram în pustia Sfântului Munte, stăteam într-o chilie cu doi părinți, de care făceam ascultare oarbă şi pe care îi iubeam nespus de mult. Odată, cei doi părinți au plecat din chilie şi s-au dus undeva, în lume, ca să spovedească oameni. Şi pentru că nu se mai săvârşea sfânta Liturghie în chilia noastră, mi-au spus să merg la biserică şi să mă împărtăşesc.
Şi cu adevărat, când a venit ziua de duminică, m-am dus şi m-am împărtăşit. Pe drumul de întoarcere spre chilie, eram atât de emoționat şi de bucuros că îl luasem în mine pe Hristos, încât am strigat: «Slavă Ție, Doamne, slavă Ție preasfinte – a doua Persoană a Sfintei Treimi –, că ai venit din nou şi ai intrat întreg în mine, săracul Nichita35(La puțină vreme după ce a rămas la Sfântul Munte – era de doisprezece ani atunci când a plecat pe ascuns în Athos –, a primit numele de Nichita. Numele de Porfirie i-a fost dat câțiva ani mai târziu, de Arhiepiscopul Sinaiului, Porfirie al treilea, când l-a hirotonit diacon şi, mai apoi, preot [n.a.].)».
La un moment dat, am simțit că păşesc, dar nu aşa cum aş păşi pe pământ, ci ca astronauții. Dintr-un pas, ajungeam cu zece metri mai încolo. Nu avem greutate; parcă eram de vată. M-am speriat. Şi aşa cum eram, am privit spre munte şi, mut de uimire, am constatat că puteam vedea prin el. Ca şi cum muntele ar fi fost de sticlă, vedeam ce se întâmpla în spatele lui. I-am văzut pe părinții mei, care se întorceau pe o cărare, deşi erau pe partea cealaltă a muntelui.
Mi-am zis. «Ce mai e şi asta, Doamne…», şi am început să-i aştept pe părinți, ca să văd dacă, într-adevăr, se întorc. Şi la un moment dat, i-am văzut la cotitura de unde puteau fi văzuți de toți".
K.I.: A obținut darul străvederii dintr-odată.
G.P.: Exact.
A alergat într-un suflet la ei, le-a mărturisit ce se întâmplase, iar ei l-au liniştit şi i-au spus să se roage mai mult.
K.I.: Dacă nu greşesc, părintele Porfirie – pe atunci călugărul Nichita – a primit harisma aceasta la şaptesprezece ani.
G.P.: În anul 1993, m-am dus la **Kapsokalivia**, iar părinții de la Schit m-au luat şi mi-au arătat locul exact unde s-a întâmplat evenimentul acela minunat. Cine stă acolo mai multă vreme este învăluit de o mireasmă plăcută.
La vârsta de 21 de ani a devenit preot, iar la 23 – duhovnic. Pe cei care se duceau să se mărturisească la el, nu-i privea drept în ochi, după cum mi-a spus chiar el, ca să nu-i facă să se simtă prost. Le arunca doar o privire în momentul în care intrau la el, după care îşi lăsa ochii în jos. De multe ori, chiar înainte ca oamenii să apuce să spună ceva, el le zicea: „De pe hârtia pe care ai scris-o, numai punctele trei şi cinci sunt păcate. Spune-mi numai despre numerele trei şi cinci, iar dacă ne rămâne timp, mai vorbim şi despre celelalte".
K.I.: Presupun că părintele Porfirie le vorbea astfel înainte ca ei să apuce să scoată hârtia din buzunar sau din geantă.
G.P.: Desigur. Oamenii ieşeau de la el entuziasmați de cât de puternic era darul său străvăzător. Vorbeau despre lucrul acesta în dreapta şi în stânga şi mulți se adunau şi se duceau să se mărturisească la părintele Porfirie.
K.I.: Sunteți un „pateric" viu în privința părintelui Porfirie. Suntem nerăbdători să ne mai spuneți şi altele.

G.P.: Mi-e greu să aleg ce anume să vă spun mai întâi. Vreau să vă povestesc multe lucruri, atâta vreme cât mi le mai amintesc. Dacă vreodată îmi voi pierde memoria, se vor pierde şi acestea. Părintele Porfirie nu lăsa nimic scris. De aceea, este necesar să fie adunate mărturiile fiilor săi duhovniceşti.
În continuare, am să vă povestesc un fapt care arată cât de intens trăia părintele Răstignirea şi Învierea Domnului nostru Iisus Hristos.
După cum mi-a spus el însuşi, odată, în **Joia Mare**, stătea şi citea din Evanghelie în bisericuţa Sfântului Gherasim al Policlinicii din Atena36(În această biserică, aflată lângă Omonia (piaţă din centrul Atenei – n.t.), părintele Porfirie a slujit vreme de treizeci şi trei de ani [n.a.].). Când a ajuns la cuvintele Eli, Eli, lama sabahtani?, adică: Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?37(Matei 27, 46 [n.t.]), a ridicat ochii şi L-a văzut pe Domnul răstignit, cu sângele şiroindu-I pe trup. A început să plângă atât de tare, încât n-a mai putut citi nici un cuvânt. A închis Evanghelia, a intrat în Altar, a lăsat cartea pe sfânta Masă şi a îngenuncheat. A rămas aşa o vreme, dar s-a gândit că trebuie să înceapă slujba. S-a încurajat cum a putut, s-a stropit cu apă pe ochi şi a ieşit afară ca să continuie lectura din sfânta Evanghelie. Şi intrând în naos, a văzut că toată lumea de acolo plângea.
K.I.: Este un lucru uimitor.
G.P.: Şi el, care-şi închipuise că totul nu fusese decât în imaginaţia lui, ca urmare a faptului că citise din Evanghelie…
K.I.: Dacă-mi permiteţi, domnule Papazahos, personal, cred că în acest caz Dumnezeu a intervenit şi l-a dus pe părintele Porfirie cu două mii de ani în urmă, ca să-L vadă cu ochii săi duhovniceşti pe Hristos răstignit pe Cruce.
G.P.: Cum mi-a spus părintele, aşa vă povestesc şi eu.
Părintele Porfirie citea foarte clar textele bisericeşti, fără să se grăbească, şi explica de ce:
– Cuvintele acestea nu le citim pentru Dumnezeu. Dumnezeu le ştie deja. Le citim ca să ne rugăm Celui preaînalt. De aceea, nu trebuie să le rostim în grabă, numai ca să terminăm, ci trebuie să le spunem rar, ca să le trăim în timp ce le citim.
Odată, după Înviere, m-am dus la părintele, iar el, cum m-a văzut, mi-a zis:
– Lasă radiografia. Astăzi este Învierea. Stai jos să-ţi spun. Ştii troparul „Prăznuim omorârea morţii…“?
– Îl ştiu, părinte.
– Spune-l.
Am început să-l spun, iar după ce l-am terminat, m-a întrebat:
– L-ai înţeles?
– L-am înţeles.
Atunci a sărit iute din pat şi mi-a zis:
– N-ai înţeles nimic. L-ai spus ca un psalt grăbit. Ce poţi să-nţelegi din felul cum l-ai rostit? Ştii ce înseamnă „Prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea iadului“? Înseamnă că de acolo de unde eram, condamnaţi la moarte veşnică, Dumnezeu ne-a luat şi ne-a aşezat dincolo, la viaţa veşnică, făcând astfel o punte peste veacuri. Timp de secole întregi, oamenii nu au putut trece spre mântuire.
Aşadar, înţelegi ce a făcut Hristos? Cine putea să omoare moartea? Nimeni altul în afară de Hristos al nostru. Iar acum prăznuim începutul vieţii veşnice. Şi cum sărbătorim? Sărind în sus de bucurie. Ai văzut pe câmp iezii cum se zbenguie, mai beau un pic de lapte de la mama lor şi apoi iar se zbenguie? Noi, creştinii, ar trebui să cântăm „Hristos a înviat“ şi să sărim în sus şi să ne zbenguim de bucurie. „Prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea iadului“. Nu există bucurie mai mare ca aceasta.
În legătură cu acest tropar, mi-a dat şi un sfat:
– Când eşti trist şi supărat, indiferent de motiv, stai şi rosteşte rar „Prăznuim omorârea morţii…“.
Concentrează-ţi mintea pe cuvintele troparului şi, dacă nu ţi se schimbă starea imediat, să-mi zici mie cuţu.
Şi cu adevărat, domnule Ioannidis, am încercat să văd dacă e aşa cum zicea părintele. Mă gândesc la cuvintele troparului şi îmi spun: „Ce problemă ai? Hristos a înviat. Nu mai e nici o problemă“.
K.I.: Părintele Porfirie ne transmitea mereu această bucurie a Învierii. Eu simţeam că zbor când plecam de la el.
G.P.: În 1989, m-am dus la Ierusalim la un congres medical. Cât timp am stat acolo, am fost de trei ori să mă închin la preasfântul Mormânt. După ce m-am întors în Atena, am mers la părintele Porfirie, fără să-i spun nimic de călătoria mea. M-am dus să-i fac cardiogramă.
Mi-a spus să mă apropii şi m-a prins de mână. Credeam că vrea să facă aşa cum făcea cu ceilalţi: le lua pulsul, după care începea să le vorbească. Unuia îi spunea despre caracterul său, altuia despre copiii pe care îi avea,

altuia despre serviciu, în funcție de problemele cu care se confrunta fiecare în parte. Credeam că la fel va proceda şi cu mine. Dar mă înşelasem.
Cum i-am dat mâna, a sărit din patul unde stătea întins în ultimii ani şi mi-a sărutat-o. Eu am protestat şi am tras-o cu putere înapoi. Iată ce mi-a spus el:
– Nu mâna asta a atins sfântul Mormânt? Dacă a atins **sfântul Mormânt**, atunci Porfirie nu trebuie să o sărute?
K.I.: Am rămas fără grai.
G.P.: La Universitate predau cardiografia ca disciplină opțională. Deoarece cardiografia prezintă un interes deosebit, fiind practicată de toți cardiologii, nu sunt studenți care să nu vrea să urmeze acest curs. Astfel, de cele mai multe ori, amfiteatrul este plin de studenți. Le mai spun glume, anecdote, râdem împreună, îi iubesc, mă iubesc şi ei – pe scurt, avem o relație cordială.
Astfel, de multe ori îmi venea în minte o idee pe care, în cele din urmă, i-am mărturisit-o părintelui Porfirie ca pe o dilemă de-a mea:
– Părinte, copiilor acestora le vorbesc ore întregi despre cardiografie. Ei primesc orice-aş spune eu. Şi dacă-i iubesc şi ei mă iubesc pe mine, în afară de cardiografie, pe care o vor folosi câți ani… – douăzeci, treizeci, patruzeci, haide, cincizeci de ani de medicină – n-aş putea să le vorbesc şi despre ceva duhovnicesc, ce durează o veşnicie? Să le spun să-L iubească pe Hristos, să se mărturisească, să se împărtăşească şi să se ducă la biserică… Desigur, pe mine Universitatea mă plăteşte să predau cardiografia, nu să propovăduiesc. Şi la urma urmei, poate că unii dintre studenți nu vor să le vorbesc despre asemenea lucruri, sau poate chiar nu cred în Dumnezeu. Dar de ce nu, vreodată, după ce voi termina lecțiile de cardiografie, pe care studenții le aplaudă, aşa cum îi aplaud şi eu pe ei, n-aş putea să le zic: „faceți un pas şi către Hristos"…
Ascultați ce mi-a răspuns părintele Porfirie:
– Şi unde este dilema? Când te duci să predai, eşti împărtăşit?
– Da, părinte, sunt.
– Te împărtăşeşti duminica?
– Mă împărtăşesc cu binecuvântarea sfinției voastre.
– Atunci, în amfiteatru intră Însuşi Hristos. La ce-ți mai trebuie cuvinte, dacă Îl ai pe Hristos în tine când vorbeşti la catedră? Ce să le spui copiilor despre Hristos? Lasă-i în pace. Să nu le spui nimic.
K.I.: Iată cum abordează lucrurile un om cu adevărat înduhovnicit, care trăieşte prezența lui Hristos…
G.P.: Iar prin cuvintele sale, practic m-a determinat să mă duc întotdeauna împărtăşit la amfiteatru.
Odată, când mă aflam într-o stare de înălțare spirituală alături de el – toți cei care treceau pe la el simțeau această înălțare, care era cu atât mai intensă, cu cât petreceau mai mult timp în prezența sa –, l-am întrebat:
– Părinte, ce trebuie să facă omul atunci când vrea să se dăruiască lui Dumnezeu şi să aparțină Lui cu totul; să scoată din el tot ce este demonic şi să-L lase înăuntru pe Hristos?
– Ce facem, măi Gheorgakis, atunci când avem obloanele trase şi este întuneric înăuntru? Deschidem obloanele, ca să intre lumina. Nu încercăm să alungăm întunericul cu mâinile, şi nici cu vreun felinar. În acelaşi fel, să nu încerci să scoți demonii din tine, ci să îți deschizi larg uşa inimii către Hristos şi să spui: „Vino, Iisuse Hristoase". Astfel, Hristos intră în tine şi întunericul se împrăştie. E simplu. Foarte simplu.
K.I.: Iată cât de intens trăia părintele prezența lui Hristos.
Domnule Papazahos, l-ați văzut vreodată pe părintele Porfirie plângând?
G.P.: Da. De două sau trei ori l-am văzut plângând în hohote.
Prima dată a fost atunci când a murit copilul unui prieten de-al său, oftalmolog în Atena. Era o fetiță de zece ani. Pe drumul Mesoghio, a lovit-o o maşină şi a murit pe loc. Era primul vlăstar al unei familii cu mulți copii, pe care părintele o iubea nespus.
În timpul înmormântării, eu făceam consultații la cabinet, când m-au sunat de la Oropos: „Vino repede, că moare părintele!" „Ce s-a întâmplat?", am întrebat eu. „A căzut jos şi a leşinat", mi-au răspuns. Am ținut telefonul deschis şi le-am dat instrucțiunile pentru primul ajutor – până la Oropos făceam o oră pe drum –, dar, între timp, părintele şi-a revenit şi mi-a spus la telefon: „Vino, dar nu te grăbi".
Când am ajuns acolo, surorile mi-au zis să intru la părintele, dar să nu vorbesc deloc, aşa cum ceruse el însuşi. În camera părintelui era tatăl fetiței care tocmai fusese înmormântată. L-am îmbrățişat, l-am sărutat şi am început să plângem amândoi. Atunci, bătrânul a sărit din locul lui şi a strigat: „Ieşiți afară amândoi! Nu vă mai pot suporta".
Şi, cu adevărat, am ieşit afară. După o vreme, părintele Porfirie a trimis să mă cheme înăuntru. Iată ce mi-a spus:

– Mă ierţi că v-am zis să ieşiţi afară, dar ştii ce mi se întâmplă astăzi?
– Ce, părinte?
Şi a început să-mi spună plângând:
– În timpul înmormântării, am văzut o lumină puternică deasupra bisericii. Am văzut lumina aceasta tot timpul cât a durat înmormântarea, chiar şi când au dus sicriul spre mormânt. De când au coborât sicriul şi l-au acoperit cu pământ, nu am mai văzut-o.
– Opriţi-vă, părinte, că o să păţiţi ceva de atâta emoţie, şi o să păţesc şi eu…
K.I.: Au trecut atâţia ani, şi tot plângeţi, domnule Papazahos, când povestiţi întâmplarea aceasta cutremurătoare.
G.P.: Nu pot să-mi opresc lacrimile…
Într-una din multele mele vizite la Sfântul Munte, l-am întâlnit pe părintele Hristofor, care a avut o experienţă deosebită: l-a văzut pe Sfântul Gheorghe viu dinaintea sa şi a vorbit cu el. În timp ce-i povesteam lucrul acesta părintelui Porfirie, el a început să plângă. Atât de tare s-a emoţionat, încât, la un moment dat mi-a spus: „Opreşte-te, Gheorghe, nu mai suport". Însă după aceea, şi-a şters lacrimile şi m-a îndemnat: „Hai, că mi-a trecut. Mai spune-mi despre părintele Hristofor"…
Acesta era părintele Porfirie.
K.I.: A fost un sfânt al secolului XXI, aşa cum bine s-a spus.
G.P.: Am să vă povestesc o întâmplare pe care mi-a spus-o recent un prieten de-al meu, care este inginer şi construieşte blocuri împreună cu tatăl său, care este arhitect.
M-am întâlnit cu el la o mănăstire la care mă duc des, iar el mi-a spus că sărbătorea ziua în care a fost salvat şi a început să-mi povestească:
„În timp ce construiam un bloc, muncitorii m-au informat că se stricase compresorul. M-am dus la faţa locului – pentru că se mai întâmplase să se strice compresorul şi l-am reparat eu însumi – şi am constatat că problema era acolo unde cablul electric intră în maşină. Aşadar, am deschis compresorul şi-am început să repar. Priza era în altă cameră, iar eu nu m-am dus să văd dacă aparatul era conectat la sursă.
Cum stăteam eu acolo şi reparam, am simţit la un moment dat că îmi amorţeşte mâna dreaptă. După aceea, mi-a amorţit şi mâna stângă. Dar pentru că eram concentrat să repar defecţiunea, nu am dat importanţă amorţelii. Am continuat, dar mâinile nu lucrau cum trebuia. Mi-a căzut patentul din mână şi m-am aplecat să-l apuc. Atunci, am înţeles că ceva nu era în regulă. M-am dus în camera alăturată şi am văzut că ştecherul compresorului era în priză. Am rămas uluit cum de nu mă electrocutasem mortal.
A doua zi, m-am dus la părintele Porfirie, de care sunt legat, aşa cum ştii. De cum m-a văzut de la depărtare, fără să apuc să vorbesc, mi-a strigat:
– Hai încoace. Şi zici că eşti şi om de ştiinţă… Ce mi-ai făcut, bre, ieri? Ştii de câtă putere am avut nevoie ca să ţin curentul acela departe de tine?"
K.I.: Incredibil…
G.P.: Aţi văzut?… De atunci, prietenul acesta al meu sărbătoreşte în fiecare an salvarea de la moarte datorată părintelui Porfirie.
K.I.: Mari şi minunate sunt lucrurile Tale, Doamne38(Apocalipsa 15, 3 [n.t.].)…
G.P.: Vă repet că sunt în deplinătatea facultăţilor mintale şi afirm categoric că nu am adăugat absolut nimic la ceea ce mi-a povestit prietenul meu.
Într-o zi, pe vremea când părintele Porfirie încă locuia în chilia de la Oropos, adică înainte să se ducă la Sihăstria Schimbarea la Faţă, m-am dus până la el. Era o vreme ploioasă. O mulţime de oameni aşteptau în maşini să le vină rândul să intre la părintele. M-am dus la el, l-am consultat, i-am făcut cardiografie şi am discutat. La un moment dat, mi-a spus:
– Nu pleca acum, ca să vezi ceva.
– Ce, părinte?
– Vine acum un taximetrist din Kalamata ca să-mi povestească ceva.
Am rămas mirat. Dat fiind faptul că pe atunci părintele nu avea telefon, m-am întrebat în sinea mea de unde ştia că pe drum se află un taximetrist din Kalamata, care venea la Oropos ca să-i spună ceva…
Peste puţină vreme a intrat înăuntru o nepoată de-a sa care i-a spus că venise un taximetrist din Kalamata care voia să-i vorbească. M-am ridicat să plec, ca să-i las singuri, dar părintele mi-a zis:
– Stai, nu pleca. Vrea să-mi povestească ceva despre o femeie care a rămas însărcinată. Nu e nimic de ascuns. Poţi să rămâi.
În fine, taximetristul a intrat înăuntru şi a spus:

– Binecuvântați, părinte. Doamna cutare mi-a zis să vin şi să vă spun că, într-adevăr, prin rugăciunile sfinției voastre, este acum gravidă şi aşteaptă primul ei copil.
Am rămas uimit. Încă o dată L-am slăvit pe Dumnezeu, plin de recunoştință că mă învrednicise să cunosc un asemenea om.
K.I.: Şi noi suntem recunoscători Celui de Sus pentru toate aceste lucruri pe care îngăduie să le cunoaştem despre părintele Porfirie şi despre ceilalți Părinți din veacul în care trăim. Ați dori să ne mai povestiți ceva, domnule Papazahos?
G.P.: Ar fi atâtea de spus…
K.I.: Un izvor nesecat de apă vie.
G.P.: Odată i-am vorbit despre o casă din Eghina, pe care ne-a lăsat-o moştenire socrul meu. Voiam să o reconstruiesc, pentru că suferise multe distrugeri în urma cutremurelor. Iată care a fost reacția părintelui:
– Să nu construieşti acolo. Să vii să construieşti aici, unde sunt eu.
– Da, părinte, dar ştiți… soția mea s-a născut în acel loc. La fel şi copiii mei şi suntem cu toții legați de casa aceea.
– Bine, bine. Aşteaptă două minute să mă duc să o văd.
A tăcut o vreme, după care mi-a vorbit din nou:
– Sunt pe mare, exact dedesubtul casei tale, şi văd pinii.
– Nu, părinte, nu sunt pini. Sunt arbori de fistic. În Eghina avem mulți asemenea copaci.
– Ce zici, bre?… Eu m-am înțepat în ace de pin.
Atunci, mi-am amintit că, lângă casă, soacra mea planta câte un pin de fiecare dată când i se năştea un nepot. Aceştia erau pinii pe care îi văzuse părintele Porfirie. Pentru că n-am fost atent, am uitat în momentul acela de pini, mai ales că de jur împrejur sunt foarte mulți arbori de fistic.
K.I.: Ceea ce ne povestiți este foarte impresionant.
G.P.: Imaginați-vă cum m-am simțit eu când l-am auzit cum descrie acele locuri. Părintele a continuat:
– În spatele pinilor se află un zid înalt de un metru şi jumătate.
– O fi vreun coteț abandonat al vecinului…
– Se poate, pentru că este construit din chirpici. Dar să ştii că în fața cotețului sunt o mulțime de pietre.
Nu i-am zis nimic părintelui, dar ştiam că în fața cotețului nu sunt pietre. Totuşi, în duminica următoare, m-am dus în Eghina şi am văzut în locul acela o grămadă de pietre. Ce se întâmplase? Domnul care are proprietatea alăturată este antreprenor. Aşa că a dărâmat undeva o casă, iar pietrele le-a adus pe ogor, ca să le folosească mai târziu. După aceea, le-am cumpărat eu, pentru o bisericuță pe care am ridicat-o pe terenul meu. Aşadar, părintele Porfirie a văzut şi grămada de pietre. Ca să înțelegeți cu câtă exactitate vedea lucrurile, prin harisma străvederii…
Să încheiem această conversație cu nişte cuvinte pe care părintele Porfirie le-a rostit odată:
– Când voi muri, voi fi mai aproape de voi, căci moartea elimină distanțele.
Lucrul acesta îl simt pe deplin. Simt în permanență că este lângă noi.

Convorbire cu H.M.P., fiu duhovnicesc al părintelui Porfirie timp de cincisprezece ani

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: A te afla timp de cincisprezece ani „la picioarele" – ca să folosesc o expresie plastică – unui Părinte cum se iveşte din sânul Bisericii o dată la două sute de ani este un mare dar de la Dumnezeu. Dar şi pentru noi este o binecuvântare să aflăm fie şi o parte din foarte multele întâmplări pe care domnul H.M.P., fiul duhovnicesc al părintelui Porfirie, le-a adunat în memoria sa timp de cincisprezece ani.
Folosirea doar a inițialelor numelui său se datorează dorinței sale de a rămâne anonim din motive duhovniceşti. Îi respectăm alegerea şi îi mulțumim din suflet pentru lucrurile pe care s-a hotărât să ni le împărtăşească.
H.M.P.: Părintele Porfirie era un om mic de statură, cu ochi albaştri, plin de voioşie şi cu un zâmbet plăcut. Era o persoană în prezența căreia te simțeai atât de bine, încât puteai să-i pui orice fel de întrebare.
Recunoştea că avea darul străvederii. Într-o zi mi-a spus: „Darul acesta mi l-a dat Dumnezeu ca să mă fac mai bun". Fiind foarte sporit duhovniceşte, îşi simțea păcătoşenia pe deplin, lucru care se întâmplă cu toți sfinții.
Se duceau la el să-l vadă profesori universitari, care îşi dădeau seama imediat cu ce fel de om aveau de-a face. Stăteau şi-l ascultau aşa cum îl ascultă elevul pe profesor. Am fost şi eu martor la asemenea întâlniri, când am

însoţit nişte academicieni şi profesori universitari până la părintele Porfirie. Deşi nu făcuse decât patru clase, nu numai că atrăgea înspre el figuri ilustre de intelectuali, dar uneori chiar îi corecta când aceştia făceau vreo greşeală, iar ei îl priveau cu foarte mult respect.
Vorbind odată despre sfinţenie, mi-a spus:
– Există trei grade ale sfinţeniei. Pe treapta mai de jos se află sfântul care, după ce se roagă un sfert de oră, este vizitat de harul sfânt. La sfinţii mai avansaţi, harul vine imediat ce ridică mâinile spre rugăciune; şi mai există o categorie de sfinţi – cei deasupra cărora harul sălăşluieşte în permanenţă.
Vorbindu-mi altădată despre sfinţenie, mi-a spus că sfântul este acela care nu face păcate şi se roagă zi şi noapte cu mâinile ridicate spre Dumnezeu, putând să influenţeze anumite situaţii în mod radical. Ca să înţeleg mai bine, mi-a dat următorul exemplu:
– Imaginează-ţi un oraş cu cinci sute de mii de locuitori care păcătuiesc. Într-o mănăstire de acolo trăieşte un călugăr nevoitor, care-şi ridică mâinile curate către Dumnezeu şi-L roagă să nu pedepsească mulţimea aceea de oameni care au păcătuit. Te pot asigura că, de dragul acestui pustnic, Dumnezeu nu pedepseşte cinci sute de mii de oameni.
K.I.: Ceea ce ne povestiţi este uimitor.
H.M.P.: Mi-a mai spus: „Să ştii că nimic nu le este cu neputinţă sfinţilor lui Dumnezeu. Ei pot cere ceva de la Creator şi să primească întocmai ce au cerut. Puterea sfinţilor este foarte mare".
Este deosebit faptul că părintele Porfirie comunica cu cealaltă lume.
K.I.: Cu Biserica triumfătoare.
H.M.P.: Da. O să vă povestesc un episod care m-a impresionat extraordinar de mult.
Odată l-am vizitat pe părintele Porfirie împreună cu o rudă de-a mea ca să-i spunem că în săptămâna care trecuse murise un om care era neam cu amândoi, iar la mai puţin de 48 de ore a mai murit cineva din familia noastră. Aşa că l-am rugat pe părintele Porfirie să se roage pentru sufletele celor două persoane, fără să-i dăm vreo informaţie despre ele.
Patru zile mai târziu, am fost din nou pe la părintele Porfirie, care ne-a spus:
– Mi-aţi zis să mă rog pentru cutare femeie.
– Da, părinte.
– Era călugăriţă?
– Da.
– Mi-aţi spus cumva voi lucrul acesta?
– Nu.
– Această maică a fost mai înainte căsătorită. S-a călugărit după ce a murit bărbatul ei. Şi bărbatul ei era bun. Dar una e să fii călugăr şi alta e să fii mirean. Însă pentru cea de-a doua persoană despre care mi-aţi spus trebuie să ne rugăm.
K.I.: Cutremurător! Părintele a văzut sufletele celor trei şi a cunoscut în ce stare se afla fiecare. Lucrul acesta dovedeşte că vedea nu numai ce se întâmpla în această lume, dar şi în cealaltă.
H.M.P.: Odată l-am dus pe un călugăr nevoitor de la Sfântul Munte la părintele Porfirie cu maşina mea. Convorbirea lor, la care am asistat şi eu, s-a învârtit în jurul rugăciunii. Călugărul l-a întrebat pe părintele Porfirie cum trebuie să ne rugăm. Iar părintele l-a întrebat la rândul său pe călugărul acela cum se ruga el. Călugărul i-a răspuns: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". M-a întrebat şi pe mine cum mă rog. „La fel mă rog şi eu", am răspuns. Apoi, părintele ne-a spus:
– Atunci când mă rog şi rostesc aceste cuvinte, adaug mereu un pic de culoare. Spun cuvintele unul câte unul, le pronunţ rar şi accentuez pe „miluieşte-mă". De ce? Pentru că Hristos este şi El o persoană. Şi când vorbeşti cu El, eşti dator să ştii că nu vorbeşti la pereţi, adică unui înţeles abstract sau unei situaţii. Vorbeşti cu Hristos, Care te ascultă.
Şi a continuat:
– Când vorbeşti cu părintele tău după trup, nu-i strigi, de exemplu, „Dă-mi şi mie, măi, atâţia bani", pentru că o asemenea exprimare nu-i va plăcea şi-ţi va spune: „De ce-mi vorbeşti pe tonul acesta?" Dar dacă fiul îi spune „Te rog, tată, dă-mi şi mie cutare sumă, pentru că am nevoie", tatăl îi va răspunde: „De ce să-ţi dau numai atât? Pentru că eşti un copil atât de bun, îţi voi da de cinci ori mai mult".
K.I.: Exemplul acesta este foarte bun.
H.M.P.: Părintele Porfirie lega mereu lupta duhovnicească de problema lăcomiei pântecelui. Spunea că, dacă omul reuşeşte să mănânce cu măsură şi în mod raţional, Dumnezeu îi completează lipsurile pe care le are. Mai

zicea că diavolul a reuşit să-l scoată pe om din Paradis tot din cauza lăcomiei pântecelui, iar acum, Dumnezeu îl cheamă pe om ca să se lupte şi să ia înapoi împărăția pe care a pierdut-o, zicând: „Războieşte-te cu el ca să iei înapoi puterea pe care ți-a luat-o".
Atunci i-am zis părintelui Porfirie:
– Aşadar, lupta cu lăcomia pântecelui este foarte importantă. Iar el mi-a răspuns astfel:
– Lupta aceasta este atât de importantă pentru urcuşul duhovnicesc, încât Părinții Bisericii noastre obişnuiau ca, atunci când își făceau de mâncare, să pună peste ea un pahar de zeamă amară, ca să nu simtă plăcerea mâncării.
– Şi ce iese de aici?
– Ce iese? Ascultă să-ți explic: atunci când omul se nevoieşte astfel, nu apucă să ridice mâinile spre cer, şi asupra lui coboară harul lui Dumnezeu.
K.I.: Mai există, însă, şi un alt capitol, care se referă la marea majoritate a oamenilor, şi anume viața în familie, cu multele sale probleme şi dificultăți. Din proprie experiență, cunosc faptul că părintele Porfirie se interesa foarte mult de menținerea unor legături corecte între soți şi de instituția sfântă a familiei. Grija lui permanentă era îndreptată spre creşterea copiilor într-o atmosferă sănătoasă, plină de pace şi de iubire.
H.M.P.: Aveți perfectă dreptate. Părintele Porfirie se ocupa mai ales de legăturile dintre soți şi de cele dintre părinți şi copii.
Când se ducea la el vreun om însurat, care nu avea o soție bună, sau o femeie căsătorită ce nu avea un soț bun, dar şi în primul caz şi în al doilea, aceşti oameni își purtau crucea cu răbdare, părintele îi numea sfinți.
Odată a venit la el un om căsătorit, care nu era deloc un soț bun, dar ridica o biserică. Acesta i-a spus părintelui:
– Părinte, eu ridic o biserică frumoasă!
– De ce ridici, binecuvântate, această biserică mică, după ce ai stricat-o pe cea mare, care este casa ta?
K.I.: Cât de frumos i-a spus…
H.M.P.: Mereu le zicea părinților să nu se certe niciodată dinaintea copiilor lor, căci copiii, atunci când îi aud pe părinții lor certându-se, simt că se surpă casa pe ei.
K.I.: Aşa este.
H.M.P.: El spunea astfel: „Copiii trebuie să crească având parte de mângâierea ambilor părinți, iar tatăl nu trebuie să fie foarte dur. Iar dacă vreodată este nevoie să aplice copilului vreo pedeapsă, să o facă cu foarte mare atenție şi cu măsură, ca să nu-l traumatizeze pe copil".
Odată ne-a povestit următoarea întâmplare:
– Odată am luat foarte multe bomboane şi m-am dus la un orfelinat. Am împărțit bomboanele copiilor orfani, dar sufletele lor erau flămânde şi inhibate, aşa că nu aveau puterea să zâmbească. Am plecat de acolo şi m-am dus să iau autobuzul. Când am intrat în autobuz, am văzut că nişte pasageri se certau între ei: „Scoală-te de aici… Aşază-te mai încolo! Strânge-ți picioarele…" Strigau unul la altul şi se înjurau. Atunci m-am gândit: „Copiii aceia sunt orfani de tatăl pământesc, iar aceşti copii sunt orfani de Tatăl ceresc".
Şi părintele Porfirie a continuat:
– Pentru că oamenii sunt orfani de Dumnezeu, Care înseamnă bucurie, ei nu mai ştiu ce fac şi îşi ies din fire. Dar dacă omul reintră pe drumul lui Dumnezeu şi al Bisericii şi-L cunoaşte pe Tatăl său ceresc, atunci el nu se mai poartă ca un orfan şi este tot timpul plin de bucurie. Ce este stresul, dacă nu tocmai starea de orfan față de Părintele ceresc?
Odată mi-a spus:
– Tu eşti un om cucernic şi vrei să-ți impui cucernicia şi credința şi celor din jur. Dar crezi că în felul acesta obții ceva? Procedezi greşit, pentru că oamenii au însuşirea de a se opune. Îi spui unuia ceva, iar el nu face lucrul acela tocmai pentru că i l-ai spus tu. Dar dacă te vede pe tine că faci un lucru bun, poate că-l va face şi el, căci va gândi: „Dacă omul acesta face aşa, o să fac şi eu la fel". În schimb, dacă te rogi mereu lui Hristos şi spui: „Doamne Iisuse Hristoase, Te rog, luminează-l şi îndrumă-l pe omul acela", atunci El va începe să-i trimită gânduri bune. De fiecare dată când tu spui, de exemplu: „Doamne, miluieşte-l pe copilul meu", copilul tău primeşte un gând bun de la Hristos. Şi cu cât te rogi mai mult, cu atât copilul tău va primi mai multe gânduri bune. Iar dacă acum copilul tău este ca o portocală necoaptă, încet, încet se va maturiza şi va deveni aşa cum vrei tu. Îți spun din propria mea experiență că acesta este cel mai bun mod pentru om de a-şi rezolva problemele, indiferent de ce natură ar fi acestea. Celelalte metode pe care oamenii le folosesc din instinct eşuează de cele mai multe ori.
K.I.: Presupun că aveți să ne povestiți şi o întâmplare concretă, care să certifice spusele părintelui Porfirie.
H.M.P.: Da. Eu însumi îi ceream să-mi dea diferite exemple ca să înțeleg mai bine cuvintele sale. Legat de ceea

ce spuneam mai înainte, mi-a povestit cazul unui cuplu a cărui fiică se îndepărtase de drumul lui Dumnezeu. Comportamentul şi modul de viaţă al acestei fete crease o asemenea situaţie, încât tatăl îşi ieşise din minţi. Era foc şi pară împotriva ei, voia să o omoare şi alte asemenea exagerări. În cele din urmă, a acceptat să meargă împreună cu soţia sa la părintele Porfirie.
Părintele i-a spus tatălui:
– Chiar nu înţelegi ce se întâmplă aici? Diavolul i-a urcat fiicei tale în spinare. Acum face din ea ce vrea şi o duce unde vrea. Nimic bun nu iese dacă te comporţi aşa cu ea. Este nevoie de rugăciune. Tu şi femeia ta să începeţi să vă rugaţi împreună pentru fiica voastră şi să nu o mai dojeniţi în nici un fel.
Când se întoarce acasă seara târziu, aşa cum vine de obicei, să-i spuneţi: „Mâncarea este în frigider. Stai şi mănâncă". Atunci, fata voastră va avea un şoc şi se va gândi: „De unde atâta politeţe la părinţii mei cei barbari? …" Între timp, voi să nu încetaţi să vă rugaţi. Şi să ştiţi că fata voastră se va certa cu persoana care o duce spre rele. Iar când va veni să vă spună că a întrerupt relaţiile cu anturajul acela, să-i ziceţi: „Bravo, bravo, bine-ai făcut", dar încercaţi să fiţi indiferenţi, ca şi cum i-aţi spune: „Pe noi ne depăşeşte situaţia. Tu ştii mai bine".
Şi, cu adevărat, aşa s-au desfăşurat lucrurile. Într-o zi, fata i-a anunţat pe părinţi că s-a despărţit de prietenii ei. De atunci, a luat-o pe drumul cel bun şi s-a izbăvit.
K.I.: Iată cum, cu harul Duhului Sfânt, părintele Porfirie reuşea să-i ajute pe oameni şi să-i ducă spre mântuire.
H.M.P.: Cât priveşte harisma străvederii, o să vă mai povestesc o întâmplare legată de un căpitan de vas militar pe care-l întâlneam des la părintele Porfirie şi cu care a devenit bun prieten.
Odată, după ce căpitanul acesta nu se mai dusese destulă vreme pe la părintele Porfirie, în fine a ajuns la el şi i-a povestit că fusese într-o misiune şi că acostaseră într-un loc secret, adică nimeni nu ştia unde se aflau. Atunci părintele Porfirie i-a spus:
– Să te întreb ceva: acolo unde aţi stat ascunşi, cum priveaţi spre vârful muntelui, nu era o bisericuţă?
Căpitanul de vas a rămas uluit, văzând că Duhului Sfânt nu Îi este nimic ascuns.
Altădată, un cunoscut de-al meu, care se afla într-un oraşel european, l-a sunat pe părinte şi i-a cerut sfatul într-o problemă pe care o întâmpina. Atunci părintele i-a spus:
– Eu te văd în momentul acesta. Acolo unde eşti, este marea, iar de jur-împrejur sunt multe blocuri mici. Între blocurile acelea se află un bloc mare, iar în spatele lui este un munte înalt.
K.I.: Pentru cineva care nu l-a cunoscut pe părintele Porfirie, este greu de crezut un lucru ca acesta.
H.M.P.: Odată, cineva l-a sunat dintr-o regiune muntoasă a Ciprului. În timp ce discutau, domnul acela i-a spus părintelui că fusese în aceeaşi zi în excursie la o bisericuţă de lângă un râu. Atunci a avut loc următorul dialog:
– Foarte bine. Uită-te spre Apus, sus, pe munte. Ce este lucrul acela înconjurat de un zid?
– Vă referiţi la biserica Sfântului Gheorghe?
– Aşa, bravo. Acum să mergem pe drumuşorul ce pleacă de la această biserică şi pe dreapta, ce frumuseţe vedem?
– Vorbiţi despre bisericuţa Sfintei Parascheva?
– Aşa…
K.I.: Lucrurile acestea sunt unice. Ele ne aduc aminte de cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele. Cel ce rămâne întru Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă39(Ioan 15, 5 [n.t.].).

Convorbire cu Xenia Giannopoulou, fiică duhovnicească a părintelui Porfirie

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Doamnă Xenia, aţi fost binecuvântată de Dumnezeu să-l cunoaşteţi pe unul dintre cei mai mari Părinţi ai secolului nostru. Noi, care l-am cunoscut pe părintele Porfirie mai puţin, îl considerăm un mare dar al lui Dumnezeu către Biserică şi dorim să beneficiem de mărturia dvs. legată de experienţa pe care aţi avut-o alături de acest mare părinte. Pentru început, cum l-aţi cunoscut?
X.G.: Am auzit despre el încă din 1974, dar atunci abia ajunsesem în Grecia şi nu ştiam despre ce era vorba. Mi-am zis că trebuie să fie vreun stareţ şi mi-am pus în gând să mă duc să-l văd.
Însă după aceea… se pare că a fost de la Dumnezeu, pentru că mereu m-am rugat să cunosc un om care să simt că are duh. Şi, cu adevărat, ceea ce spunea părintele era de la Dumnezeu, de parcă L-ai fi văzut pe Creator dinaintea ta. Aveam deplină încredere în vorbele sale. Nu m-am îndoit niciodată.
Prima dată când m-a primit, era ora şase dimineaţa. Mi s-a spus că ora aceea este cea mai bună pentru asemenea

vizite, sau poate şi mai bună este ora cinci, pentru că monahii se trezesc şi se roagă şi, astfel, dimineaţa au mai mult har. Fiecare priveşte lucrurile acestea aşa cum crede de cuviinţă. Aşadar, am vorbit cu cumnata mea şi i-am zis să mergem să-l vedem pe părintele, iar ea a fost de acord.
Ne-am trezit dis-de-dimineaţă şi am plecat. Părintele stătea într-o rulotă. Ne-a venit şi nouă rândul şi am intrat înăuntru. Părintele mi-a spus cum sunt copiii mei, prin ce greutăţi vor trece şi multe altele.
K.I.: Lucrurile erau aşa cum le descria părintele?
X.G.: Întocmai. Nu mă ştia şi nici nu mă mai văzuse vreodată. Mi-a spus: „Cheam-o şi pe doamna **Hristalla** să vină înăuntru. Pentru că eram atât de absorbită de ceea ce mi se întâmpla, am uitat cine era doamna Hristalla şi l-am întrebat: „Cine este, părinte, doamna Hristalla?“, iar el a răspuns: „Cea care te-a adus până aici“.
M-am dus şi am adus-o. Părintele ne-a descris copiii amândurora şi ne-a spus cum să ne comportăm cu ei. Părintele Porfirie avea o sensibilitate deosebită faţă de copii.
K.I.: Şi ce v-a zis?
X.G.: Să ne purtăm cu dragoste şi bunătate faţă de copiii noştri şi să ne rugăm pentru ei. Fiindcă ai mei sunt băieţi şi pe vremea aceea stăteau singuri în Atena, mereu aveam cu ei mici probleme.
K.I.: Câţi copii aveţi?
X.G.: Trei băieţi.
Mă duceam la părintele şi îi spuneam: „Am probleme cu copiii“. Iar el îmi răspundea: „Or să se rezolve. Va veni şi vremea să se rezolve, dar tu să te rogi, pentru ca Dumnezeu să le vorbească, şi o să vezi că din fiecare va ieşi ceva bun“.
K.I.: Ce fel de rugăciune vă recomanda?
X.G.: Îmi spunea: „Să te rogi“. Iar eu îl întrebam: „În ce fel să mă rog?“ „Cu propriile tale cuvinte; aşa cum vei vrea. Spune-I Domnului ce ai pe suflet şi El va şti cum să-ţi rezolve problemele. Nu vrea să faci rugăciuni speciale“.
Altădată, m-am dus din nou la părintele, care mi-a spus: „Acum, o să ne rugăm“. L-am întrebat: „Ce să spun? Doamne Iisuse…?“ „Da, asta. Acum îngenunchează. O să ne rugăm fiecare în sinea noastră…“
Am rămas aşa, în genunchi, destulă vreme şi aşteptam să-l aud spunând: „Gata, ajunge“. La un moment dat, a zis: „Gata. Acum du-te cu bine şi o să ne mai rugăm şi altădată“.
K.I.: Atunci când vă rugaţi cu părintele, simţeaţi ceva deosebit?
X.G.: Da. Întotdeauna. De fiecare dată mă duceam la el supărată şi plecam veselă. Ca şi cum n-aş mai fi avut nici o problemă.
K.I.: Părintele lua greutatea asupra sa.
X.G.: Aşa este. Şi să ştiţi că a făcut multe minuni în familia mea.
K.I.: Ce minuni? Puteţi să ne prezentaţi câteva?
X.G.: Era anul 1982 şi mă simţeam excelent. Fratele meu chiar mi-a spus: „Te apropii de cincizeci de ani şi nu ai păr alb în cap“. Am râs împreună şi i-am răspuns: „Mă simt foarte bine. Nu am absolut nimic“.
Următoarea dată când m-am dus la părintele Porfirie – căci mă duceam pe la el chiar şi de două ori pe săptămână, parcă ceva mă atrăgea spre locul acela – i-am spus: „Părinte, uite că am venit din nou“. El a răspuns: „Duhul Sfânt te-a adus. Ca să vezi ce înseamnă Duhul Sfânt… Cum îi uneşte pe oameni… Ia zi-mi: cum stai cu sănătatea?“ I-am răspuns: „Chiar despre asta vorbeam ieri cu fratele meu şi-i ziceam că n-am nimic şi că mă simt excelent“. Iar părintele mi-a spus: „Ai şi prea ai. Du-te la doctor să vadă ce e cu tine“. Lucrul acesta m-a descumpănit, pentru că nu mă simţeam rău deloc. Dar nu a trecut o săptămână şi mi-am pierdut vederea. M-am dus imediat la oftalmolog, care mi-a spus: „Ai glaucom de 30 de grade la un ochi şi de 28 la celălalt. Şi mai văd încă ceva. Trebuie să facem nişte investigaţii speciale“. Din ziua aceea, au început problemele. Medicul oftalmolog mi-a spus să mă operez, iar eu l-am întrebat pe părintele Porfirie ce să fac. El mi-a răspuns: „Ce pot să-ţi zic eu? Eu sunt preot, nu doctor. Fă ce-ţi spun doctorii, dar să le zici să nu-ţi dea cortizon“. „Şi ce… credeţi c-or să mă asculte?“ „Să le zici că ţi-a spus părintele tău duhovnic să nu-ţi dea cortizon, că o să-ţi facă rău. Şi părintele tău tot de la cortizon s-a îmbolnăvit“. Medicul nu-l cunoştea pe părintele Porfirie şi nici nu ştia că el se îmbolnăvise din cauza cortizonului.
K.I.: Cu adevărat, s-a îmbolnăvit de la cortizon?
X.G.: Da.
K.I.: Ce s-a întâmplat în continuare, doamnă Xenia?
X.G.: I-am spus doctorului ce-mi zisese părintele, iar el mi-a răspuns: „Este exclus. Nu putem să nu vă administrăm cortizon. Nu operăm pe ochi fără cortizon“.

M-am dus la părintele să-i spun că nu se putea altfel. Trebuia să-mi dea cortizon. Ce-aş fi putut să fac… Iar părintele mi-a zis: „Du-te şi te roagă şi nădăjduiesc să nu-ți facă rău". Nu mi-au dat o doză de cortizon, ci două, pentru că se rupseseră cusăturile, şi ca să mă coasă din nou trebuia să-mi mai administreze o doză. Mi-au vătămat şi ochiul. Părintele Porfirie mi-a spus că şi el făcuse operație cu un an în urmă şi a adăugat: „Uite, suferința mea de acum se trage de la cortizon. Iar medicii nu vor să înțeleagă. Nu-i interesează decât să-şi facă treaba lor".
K.I.: S-au adeverit spusele părintelui în legătură cu cortizonul?
X.G.: Da. Şi mi-a mai spus: „Acum, că ți s-a făcut cortizon, va trebui să nu mai mănânci sare, miel şi mult dulce, pentru că o să-ți facă rău".
K.I.: Ce s-a întâmplat, mai exact?
X.G.: Părintele mi-a zis că voi păți ca şi el, adică voi face hemoragie gastrică şi mi se va subția sângele.
K.I.: Din aceste cauze a murit părintele?
X.G.: Da. A făcut transfuzii timp de 7-8 ani.
K.I.: Şi dvs. ați făcut hemoragie gastrică?
X.G.: Nu am pățit nimic, pentru că am avut rugăciunea părintelui. Însă am fost vătămată la ochi.
K.I.: Părintele spunea că i s-a dat cortizon împotriva voinței sale?
X.G.: Da. I-am zis că nu se putea să nu-mi dea cortizon, iar el a răspuns că trebuie să ne rugăm. Adevărul este că pe tot parcursul operației l-am simțit aproape de mine.
Altădată m-am dus la el cu unul dintre fiii mei. Voiam astfel să-i obişnuiesc pe copii să vină în contact cu Biserica.
Aşadar, i-am spus fiului meu: „Vreau să mă duc la părintele, pentru că nu mă simt bine". „Bine, te duc eu", mi-a răspuns el. Ne-am dus împreună, dar părintele nu ne deschidea. Am aşteptat timp de două ore ca să intrăm înăuntru, iar afară era un frig usturător. În fața noastră mai erau două fete. Una dintre ele venea acolo prima dată şi, pentru că nu ştia prea multe despre părintele, a spus: „Părintele acesta a adormit şi ne-a lăsat să stăm afară, în frig". Dar eu i-am răspuns: „Nu ne-a chemat el să venim. Am venit singure şi, dacă nu vrem să aşteptăm, putem să plecăm". Îmi era teamă să nu-mi zică şi fiul meu aceleaşi lucruri. Peste două ore şi jumătate, părintele ne-a deschis.
Ne-a chemat şi ne-am dus la el. Când au ieşit fetele, ne-au spus: „Nu ne-a zis nimic. Ce fel de părinte mai este şi acesta?" Le-am răspuns: „O să vă spună altădată". Mulți oameni nu ştiau ce înseamnă părinte duhovnic şi credeau că este un fel de vrăjitor care face minuni. Astfel credeau fetele acelea. Am intrat prima înăuntru, iar părintele mi-a spus: „Ați stat în frig, nu-i aşa?" „Nu-i nimic, părinte", i-am răspuns eu. „Nu dormeam. Lucrurile acestea nu le spun tuturor, ci numai celor care mă înțeleg. Eram în oraşul Alexandroupoli. Unul din fiii mei duhovniceşti a făcut o operație. A avut la stomac o tumoare cât o portocală. Bietul de el, mă tot chema. Chiar şi în momentele când îl băgau în sala de operații mă chema. Nu puteam să nu mă duc".
K.I.: S-a dus acolo cu duhul?
X.G.: Da. Şi părintele a continuat astfel: „Am fost în Alexandroupoli şi i-am luminat pe doctori să vadă mai bine. Când l-au deschis, au găsit mai încolo încă o tumoare, mult mai mică, şi le-au scos pe amândouă. Este foarte bolnav. Nădăjduiesc în Dumnezeu să trăiască. Dar ce tot spun că nădăjduiesc în Dumnezeu să trăiască… Acum se simte bine. Iată că îl văd. Se simte foarte bine. Tot greul a trecut şi acum se simte excelent".
K.I.: Îl vedea în viitor…
X.G.: Da, da. Vedea orice.
K.I.: Cât de minunat este lucrul acesta! Fratele dvs., Mihalache, mi-a povestit de întâmplarea cu şarpele, cu laptele şi cu pruncul.
X.G.: Da. Se întâmpla cu 3-4 ani în urmă. Mă dusesem din nou la părintele cu un copil ce era rudă cu mine. Nu putuse să doarmă noaptea, pentru că avea o problemă, aşa că i-am spus să mergem la părintele dis-de-dimineață. Zis şi făcut. Am început să aşteptăm afară. Nu ne deschidea nimeni. Ştiam că, adesea, părintele se trezea şi se ducea în pădure să se roage. De multe ori trimitea pe cineva care-mi spunea: „Hai să mergem în pădure. Vrea părintele să vă vorbească". Făcea lucrul acesta ca să nu stau şi să aştept la coadă. Între noi era o legătură puternică. Îl iubeam pentru că înțelegeam ce înseamnă Duhul Sfânt. După ce îşi termina rugăciunea, ne duceam la el.
K.I.: Chiar şi în momentul de față, când stăm şi discutăm, tot Duhul Sfânt ne-a adus laolaltă. Eu aşa cred.
X.G.: Da. Aşadar, stăteam afară şi aşteptam. Între timp, trecuseră 1-2 ore. Copilul s-a dus să se plimbe puțin. Mi-a spus: „Se poate ca părintele să fie în pădure, să se roage. Mă duc să-l caut". După ce a mai trecut o vreme,

mi s-a făcut frică să nu fi adormit de oboseală pe sub vreun copac şi să-l fi muşcat vreun şarpe. Am intrat în pădure şi am început să strig. Se auzea ecoul vocii mele, dar nici urmă de el. M-am întors înapoi supărată şi plângeam. Atunci am văzut că se deschide fereastra şi că sunt chemată înăuntru: „Ce faci acolo? Vrea să vorbească părintele cu dumneata. Hai, urcă". Am urcat sus, iar părintele m-a întrebat: „De ce plângi?" Iar eu i-am spus: „Părinte, copilul este obosit, că n-a dormit toată noaptea…" „Şi ți-e frică să nu-l fi muşcat vreun şarpe…" Orice spuneam eu, el mă completa. „Da", i-am răspuns. Atunci, sora părintelui s-a întors către mine şi mi-a zis: „Şi ce dacă-l muşcă vreun şarpe? Părintele e aici".
Atunci, părintele mi-a spus: „O să-ți povestesc o întâmplare. Vrei să-ți povestesc o întâmplare?" (când îți zicea că vrea să-ți povestească ceva, mereu te întreba dacă vrei să-l asculți).
K.I.: Avea un stil pedagogic.
X.G.: Mi-a spus: „Când eram sus, la **Kallisia**, o fată şi-a luat copilul în seră, l-a adormit şi şi-a văzut de treabă. Atunci, un şarpe care era pe acolo a intrat în stomacul pruncului, pentru că tocmai băuse lapte. Când mama s-a întors la copil, a zărit coada şarpelui ieşindu-i din gură".
Sunt sigură de faptul că părintele a văzut întâmplarea aceasta, pentru că avea harul de a vedea şi trecutul şi viitorul… Atunci, părintele Porfirie le-a spus surorii şi nepoatei sale: „Duceți-vă la sera lui cutare unde s-a întâmplat asta şi asta. Puneți-i copilului dinainte un pahar cu lapte, ca să se întoarcă şarpele înapoi să bea laptele". Cele două s-au dus, au făcut aşa cum le-a zis părintele, şarpele s-a întors înapoi şi aşa a scăpat copilul fără să pățească nimic.
K.I.: Era o viperă?
X.G.: Da. Să vă spun ce s-a întâmplat şi cu unul din băieții mei.
Într-o zi, a venit fiul meu la mine şi mi-a spus: „Am o crescătură de carne aici". Şi cu adevărat, avea ceva tare după ureche. M-am speriat, dar nu i-am arătat lucrul acesta. La rândul lui, nici el nu a vrut să-mi arate că îi era frică. I-am spus: „Nu te teme, îți fac cruce peste crescătură cu ulei de la **Maica Domnului** din Malevis".
În seara aceea, trebuia să iasă în oraş cu nişte prieteni, pentru că era ziua lui de naştere. Iar când s-a dus să se bărbierească, a descoperit o crescătură suspectă. I-am făcut cruce cu ulei sfințit peste locul acela, având intenția de a merge la părintele ca să-i spun ce se întâmplase.
A doua fi, credeam că se va duce la doctor, dar nu s-a dus. A treia zi l-am întrebat de ce nu se duce, iar el mi-a răspuns că era ocupat. Eu i-am spus: „Mai întâi sănătatea şi apoi munca. Nu zic c-ai avea ceva. Totuşi, du-te să te vadă un doctor".
Am mers la policlinică împreună. Medicul l-a consultat cu atenție şi ne-a spus: „Este un caz clasic de tumoare la carotidă". Mi-a recomandat în particular 2–3 medici foarte buni şi a adăugat: „Doamnă, starea fiului dvs. este foarte gravă. Trebuie să fie operat de urgență".
M-am dus la părintele Porfirie şi i-am zis: „Părinte, uite ce s-a întâmplat…" „O să ne rugăm", mi-a răspuns el. „Părinte, doctorii mi-au spus că trebuie să se opereze de urgență, pentru că dacă tumoarea creşte, atunci va fi şi mai rău". „Să meargă la operație, iar unde vezi om, cere-i să se roage pentru fiul tău. Este nevoie de multă rugăciune". Atunci am intrat în panică. „Trimite-l să se opereze în străinătate. În Anglia, sau chiar în America". L-am trimis în Anglia, iar doctorul i-a spus: „E posibil să rămâi paralizat sau chiar să mori în timpul operației. Este o operație foarte dificilă". Fiul meu îmi zicea să nu mă îngrijorez. Jucam amândoi teatru.
Am postit amândoi şi ne-am rugat, pentru că situația era foarte grea. Copilul meu avea doar 28 de ani.
După aceea, am mers la părintele Porfirie, care mi-a spus să mă duc la trei doctori, să nu mă opresc la unul singur.
K.I.: În Anglia?
X.G.: Da. M-am dus şi la al doilea şi la al treilea. Doi dintre ei erau de 45-50 de ani, iar al treilea, de 60. Între timp, am fost din nou la părintele şi l-am rugat să facă slujbe. După aceea, am mers pe la toate mănăstirile. Cel de-al treilea medic l-a întrebat pe fiul meu: „Când ți-a apărut tumoarea aceasta?" Iar el i-a răspuns: „În urmă cu o săptămână şi jumătate". Răspunsul medicului aceluia a fost identic cu al celorlalți. În fine, a mai adăugat: „Pentru că este Săptămâna Mare, cred că ar fi mai bine să lăsăm să treacă Paştele, după care să vii din nou". I-a explicat şi acesta că putea să moară, sau să fie afectat vreun nerv şi să nu mai vorbească etc.
K.I.: O operație periculoasă.
X.G.: Foarte periculoasă. Eu intrasem în panică. Medicul l-a trimis înapoi să facă Paştele. În fiecare zi ne duceam la părintele Porfirie. Înainte de operație, s-a făcut Liturghie, am postit şi, după aceea, iar am fost la părintele. Surorile de acolo mi-au spus: „Xenia, este lume la părintele, aşa că nu vă poate primi acum. Dar îl anunț că sunteți aici". Le-am zis că voiam să-i cerem să se roage pentru noi. Mi-au răspuns că şi **părintele**

Fotie era înăuntru, iar eu le-am spus că vreau să-l văd şi pe el. „Îl ai pe părintele cel mare şi tu îl vrei pe cel mic?“ „Nu contează. Este nevoie şi de rugăciunea celui mic“.
În fine, au plecat şi ne-au anunțat prezența. Am fost chemați imediat înăuntru. Am urcat sus, am primit binecuvântarea, după care s-a întâmplat ceva ce nu poate fi explicat de nimeni.
K.I.: Spuneți-ne, doamnă Xenia.
X.G.: Părintele l-a prins pe fiul meu ce cap şi l-a întrebat dacă îl doare. Îl apăsa pe cap şi pe gât şi tot îl întreba dacă îl doare. Fiul meu stătea în genunchi dinaintea părintelui Porfirie, iar părintele Fotie stătea ceva mai încolo. Mai erau câțiva oameni, dar părintele le-a cerut să iasă afară, împreună cu maicile. Am mai rămas eu, părintele Fotie, fiul meu şi **părintele Porfirie**. Părintele Fotie se ruga împreună cu părintele Porfirie, iar noi stăteam în genunchi. După aceea, părintele Porfirie mi-a spus: „Ieşi şi tu afară“. În momentele acelea se săvârşea minunea. Înțelegeți?
K.I.: Da, da.
X.G.: Am ieşit afară, iar înăuntru au rămas părintele Fotie, părintele Porfirie şi fiul meu. Se rugau încontinuu. După aceea, ne-am dus din nou în Anglia în ziua de joi, iar luni eram gata de operație. Am intrat la doctor, care l-a mai consultat o dată pe fiul meu înainte să-l opereze.
K.I.: La doctorul de 60 de ani?
X.G.: Da, da. De asemenea, am fost şi la un profesor german, care ne-a spus acelaşi lucru: că băiatul meu nu mai avea aproape nimic.
K.I.: Minunea s-a înfăptuit.
X.G.: Doctorul i-a spus fiului meu: „Văd că totul este în regulă. Tumoarea s-a micşorat şi o să dispară cu totul. Nu mai are rost să o operăm“.
Am uitat să vă spun ceva: Când fiul meu s-a dus prima dată în Anglia şi trebuia să se întoarcă înapoi, i-am zis să meargă şi la Essex, la părintele Sofronie, ca să-i ceară şi lui să se roage. S-a dus împreună cu unul din frații săi, iar părintele Sofronie i-a făcut sfântul Maslu, l-a miruit şi i-a dat ulei sfințit să se ungă cu el. După aceea, am vrut la un moment dat să-l ung pe băiatul meu cu ulei sfințit. Am căutat în geantă, dar în sticluță nu mai era ulei deloc. Aşa că i-am făcut fiului meu cruce peste locul bolnav prefăcându-mă doar că îl ung cu ulei. Părintele s-a supărat când a aflat lucrul acesta şi m-a certat, spunând să nu mai fac, pentru ca să nu trădez cât de disperată eram.
După aceea, părintele Porfirie mi-a mai zis: „În fiecare zi mă duc eu însumi şi-i fac cruce peste tumoare“. Iar maica Elenitsa, care era de față, mi-a confirmat: „Este adevărat ce a spus părintele. În fiecare zi lipseşte din pat. Eu îl întreb: «Unde-ați fost, părinte?» Iar el îmi răspunde: «M-am dus să fac cruce peste locul bolnav al fiului doamnei Xenia şi m-am întors»“.
K.I.: Lipsea din pat, adică pleca cu trupul.
X.G.: Da. Cu trupul.
K.I.: Aşa v-a spus maica Elenitsa?
X.G.: Dinaintea părintelui.
Părintele mi-a mai spus ce făceam în casă la mine şi cum vorbeam cu fiul meu. Apoi m-a întrebat: „De ce plângi? Unde ți-e credința?“ Iar eu i-am răspuns: „Ce să fac, părinte, sunt mamă…“ „Roagă-te şi ai răbdare“. „Dar să ştiți că nu plâng dinaintea lui“.
Mi-a spus lucruri cutremurătoare. Nu a venit niciodată acasă la mine, şi totuşi mi-a zis: „Când vine de la birou şi intră în casă, îl vezi cum plânge?“ „Da, părinte. Mă uit la expresia feței, la felul cum se mişcă şi înțeleg“. „Într-adevăr, plânge. Cum se întoarce acasă, încearcă să-şi dea seama ce ți-am spus şi când te vede că ai plâns… imaginează-ți. Hai să te văd că te rogi“.
K.I.: Acestea s-au întâmplat înainte să plecați în Anglia pentru operație.
X.G.: Da. Toate au fost înainte de a se săvârşi minunea. După minune, n-a mai fost nevoie de operație. Slavă lui Dumnezeu!
K.I.: Ce lucru deosebit. Îmi imaginez ce a simțit şi părintele Fotie. Cu cât timp în urmă s-a întâmplat minunea?
X.G.: În 1987.
K.I.: Şi de atunci, băiatul se simte bine?
X.G.: Foarte bine. S-a căsătorit. Are copii… Atunci când doctorul i-a spus că nu mai este nici un motiv să se opereze, a venit alergând la mine şi mi-a spus: „Hai să mergem! Hai să mergem!“ Pe doctorul englez l-a întrebat: „Domnule doctor, credeți în minuni?“ Iar el i-a răspuns: „Desigur, înainte de a intra în sala de operație, ne rugăm lui Dumnezeu“. După aceea, am plecat din Anglia zburând parcă de fericire.

Când ne-am întors înapoi în Grecia, ne-am dus la părintele, ca să-i mulţumim pentru minune. I-am spus: „Părinte, ce sfânt a făcut minunea asta, pentru că eu m-am rugat la toţi sfinţii şi nu ştiu căruia să-i mulţumesc acum?“ Iar el mi-a răspuns: „Să-I mulţumeşti lui Hristos. Îţi aminteşti când îl atingeam pe băiat peste tot? Ei, bine, atunci nu am făcut eu minunea, ci Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos“.
K.I.: Este extraordinar faptul că a recunoscut că a fost o minune.
X.G.: Desigur că a recunoscut. Mi-a spus chiar: „Mult te-a iubit Hristos ca să-ţi facă o asemenea minune“.
K.I.: Vă mai amintiţi vreo altă minune?
X.G.: Odată, m-am dus la părintele cu o femeie care avea probleme cu copiii. Părintele i-a spus tot ce se putea spune despre copii, după care a adăugat: „Cutare dintre copii este bolnav“. (Era, cu adevărat, bolnav de mai mulţi ani şi urma un tratament).
Era prima dată când mergea la părintele şi se temea să intre singură, aşa că m-a rugat pe mine să intru cu ea. Părintele i-a spus: „Boala provine din faptul că nu sunteţi buni creştini şi nu aveţi legături cu Biserica. Vă e teamă să nu slăbească copiii, să nu se chinuiască şi să nu se trezească dimineaţa devreme ca să meargă la biserică“. I-a descris boala copilului şi i-a spus ce să facă. Până să ajungă acasă, boala s-a vindecat definitiv.
K.I.: Era o boală gravă?
X.G.: Avea astm. Şi era de 17 ani. Lua medicamente foarte scumpe, dar de atunci, n-a mai fost nevoie de ele. Părintele i-a spus: „Rugăciune“.
Altădată, m-a sunat părintele.
K.I.: V-a sunat el însuşi?
X.G.: Da. De foarte multe ori. M-a sunat dis-de-dimineaţă şi mi-a spus: „Sunt părintele. Am nevoie să vii până aici“. M-am mirat, pentru că dacă aveam vreo problemă îmi spunea, simplu, să mă rog.
K.I.: Atunci ţi-a spus că va muri? În ce fel?
X.G.: Mi-a zis să mă îndepărtez de el. Să-mi caut alt duhovnic.
K.I.: V-aţi mărturisit?
X.G.: Doar era duhovnicul meu, al copiilor şi al bărbatului meu…
Într-o zi, de Sâmbăta Mare, m-am dus la el să mă mărturisesc. Bărbatul meu se spovedea la el pentru prima dată, aşa că i-am spus: „N-o să intrăm împreună, pentru că la mărturisire fiecare trebuie să fie singur“. Am intrat mai întâi eu. Bărbatul meu era în spate. Am îngenuncheat dinaintea părintelui şi i-am zis: „Binecuvântaţi, părinte“. Iar părintele m-a întrebat: „Mai e cineva cu tine?“ „Da. Bărbatul meu“.
K.I.: Îl văzuse?
X.G.: Nu. I-a spus: „Hai, vino aici. Poţi să te mărturiseşti înaintea ei?“ „Da“. După care mi s-a adresat: „Hai, ieşi tu afară să-l mărturisesc pe el mai întâi“.
Părintele Porfirie este şi duhovnicul copiilor mei. La un moment dat, mi-a zis: „Aveţi grijă că eu o să mor. Şi nu vreau să vă las aşa. Să mergeţi să vă spovediţi la părintele Fotie“.
Mie nu-mi plăceau aceste cuvinte pe care tot le repeta: „Eu o să mor… Să mergeţi să vă mărturisiţi la părintele Fotie“, dar s-a întâmplat exact aşa cum a spus părintele.
K.I.: Nu v-a lăsat orfani.
X.G.: Pe alţii nu i-a trimis nicăieri, dar pe noi şi pe copiii noştri ne-a trimis direct la părintele Fotie.
K.I.: Cum era în timpul spovedaniei? Sever?
X.G.: Deloc. Deloc.
Eu posteam mereu. Dar procedam la fel ca toate mamele care vor ca fiilor să nu le lipsească nimic, adică îi puneam să postească numai trei zile. De asemenea, când făceam cremă, băgam degetul şi gustam. Mă cam chinuia lucrul acesta, pentru că ştiam că este păcat. Într-o zi, pe 15 august, de Sfânta Maria, am avut invitaţi la masă şi îmi era ruşine să spun: „Eu nu mănânc. O să pregătesc numai pentru dvs.“. Aşa că am adus cotlete şi cartofi şi am fost nevoită să mănânc alături de ei. După aceea, m-am dus la părintele, care mi-a spus: „Haide, bre, ce păcat mai e şi ăsta să guşti din mâncare să vezi dacă e sărată sau dulce… Însă în privinţa zilei de 15 august, trebuia să te abţii. Altădată să nu mai faci“.
K.I.: Spuneţi-mi, doamnă Xenia, vă amintiţi anumite cuvinte de folos rostite de părintele Porfirie, care să vă fi ajutat în viaţă?
X.G.: Ne spunea că trebui să fim oameni ai lui Dumnezeu şi să-i spunem celuilalt ce avem pe suflet numai după ce ne rugăm. Părintele Porfirie ne zicea multe…
Mi-a spus şi lucruri care mi s-au întâmplat în trecut. Mai concret, mi-a vorbit despre boala pe care a avut-o unul dintre copiii mei când era de 2 ani; pe atunci, părintele nu ne cunoştea încă.

K.I.: Despre relațiile dintre soți ce vă spunea?
X.G.: Foarte multe. Că trebuie să ne înțelegem şi să ne rugăm împreună. Chiar insista că rugăciunea soților trebuie să fie comună. Când copiii mei erau studenți, îi spuneam că mă rog pentru ca să treacă examenele. Odată, chiar dacă era un student bun, unul din fiii mei avea greutăți la o materie. Atunci, părintele mi-a spus: „N-o să treacă“. Şi, cu adevărat, n-a trecut.
Când m-am dus din nou la el, mi-a spus: „N-o să treacă pentru că țipi la el şi faci voia diavolului, care vrea să nu fie linişte în casa voastră. Să nu-i mai zici nimic“.
Altădată mi-a spus: „Atunci când rugăciunea se face în comun, să vezi cât de repede se înfăptuieşte minunea…“ „Şi ce, să-i spun bărbatului meu: hai să îngenunchem şi să ne rugăm ca să treacă problemele?“ „Ți-am zis eu una ca asta? Eu v-am spus numai să vă rugați. Cum o veți face, e treaba voastră“.
K.I.: Vă cerea numai în timpul examenelor să nu țipați la copii?
X.G.: Nu numai. Ci tot timpul. Iar în legătură cu postul, rugăciunea şi faptul că ieşeau pe afară, nu făcea nici o observație.
K.I.: Spuneți-mi, doamnă Xenia: l-ați întrebat ce a vrut să zică prin faptul că faceți voia diavolului?
X.G.: Spunea că diavolul nu suferă să vadă că familiile sunt unite, că o duc bine şi că se înțeleg. Aşa că găseşte pe unul dintre membrii săi care să-i aducă dezbinarea.
K.I.: Unul care cedează uşor, să spunem.
X.G.: Iar în cazul familiei mele: „Tu eşti“, mi-a zis părintele. Eu îi spuneam: „Cum să nu țip dacă văd că lasă totul şi pleacă?“ „Vezi ce face satana? Te pune pe tine să faci scandal ca să fie el mulțumit“.
După aceea, când fiul meu se apropia de absolvire, părintele mi-a zis: „Acum o să treacă. Acum o să treacă. Vezi dacă nu țipi? Acum o să treacă“.
K.I.: Prin urmare, tăcere şi rugăciune.
X.G.: Cu toții împreună.
K.I.: Şi Biserica cere rugăciune comună. Suntem cu toții un trup. Ne-ați povestit foarte frumos, doamnă Xenia. Foarte frumos şi cu expresivitate. Iar când vă vedeam uneori că lăcrimați, mă gândeam că aceste lacrimi sunt cea mai bună mărturie a veridicității gândurilor şi faptelor pe care ni le-ați împărtăşit.

SUFERINȚĂ ŞI MONAHISM

Convorbire cu monahul Moise Aghioritul, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părinte Moise, se spune, şi este cunoscut din experiența Bisericii, faptul că durerea este cel mai bun pedagog. În calitate de scriitor, v-ați axat pe capitolul durerii (cu toții suferim în lumea aceasta căzută în care ne aflăm, din cauza neascultării primilor oameni față de Dumnezeu şi din cauza lipsei lui Dumnezeu din viața noastră). Pentru că v-a preocupat acest important capitol al vieții omului, aş vrea să vedem cum abordează părinții subiectul suferinței.
M.M.: Aşa cum ați spus, durerea este rezultatul neascultării primului om şi al căderii sale, ce a atras după sine alungarea din Paradis. Omul a fost zidit nemuritor, sănătos, necunoscător al durerii, al stricăciunii şi al suferinței, dar pentru că a încălcat prima poruncă a lui Dumnezeu, consecința neascultării sale, a folosirii greşite a libertății de care dispunea a fost aceea că durerea a intrat în viața sa. Durerea nu este o răzbunare a lui Dumnezeu față de om, pentru că Dumnezeu nu pedepseşte niciodată. El săvârşeşte numai binele. Durerea a fost consecința firească a nesupunerii primului om. Ea avea rolul de a-l ajuta pe om să-şi revină, să se ajute pe sine, să se smerească şi încet-încet să regăsească Paradisul pierdut. Dar pentru că omul, în ciuda durerii profunde, a necazurilor, a sclaviei şi a nenorocirilor din viața sa, nu s-a smerit suficient de mult, Însuşi Dumnezeu a fost nevoit să Se smerească şi, prin durerea Sa, să vindece durerea noastră, prin jertfa Sa de pe **Cruce**, să răstignească durerea şi patimile noastre.
Sensul durerii este redat foarte frumos de **Sfântul Maxim Mărturisitorul**, care spune că plăcerea irațională a avut ca rezultat durerea, iar acum este nevoie de un alt fel de durere pentru a ajunge la plăcerea adevărată. Plăcerea irațională este fiecare formă a păcatului. În urma păcatului, omul suferă şi este lipsit de har şi de bucurie. Şi pentru ca acest rău să fie îndreptat, Dumnezeu îngăduie o durere mai mult sau mai puțin intensă, mai scurtă sau mai îndelungată, care este un instrument chirurgical ce scoate afară patimile, îl îndepărtează pe om

de păcat şi îl apropie de Dumnezeu, unde este adevărata plăcere, adică fericirea sfinţilor, binecuvântare care se dă la întâlnirea noastră cu Dumnezeul cel viu.
K.I.: Aşadar, cu cât este mai grea crucea pe care o ridicăm, cu atât mai mare este şi sfinţenia pe care o dobândim. În acelaşi timp, Învierea presupune practic crucea. Cu alte cuvinte, pentru a ajunge la fericirea despre care vorbiţi, omul trebuie mai întâi să treacă prin răstignire, alături de Hristos.
M.M.: Cu adevărat, aşa este. În Ortodoxie, lucrurile nu sunt neclare şi aproximative, ci sunt foarte bine trasate şi precizate. Există o etapă premergătoare, o etapă a pregătirii şi o etapă a rezultatelor. Durerea pe care omul o primeşte cu voia sa şi prin libera sa alegere, prin nevoinţele ascetice – nu că am fi masochişti şi am dori durerea în mod bolnăvicios –, este ca un doctor tămăduitor al suferinţelor noastre. Asumându-ne nevoinţele ascetice, ne punem viaţa pe un făgaş normal, ne îndreptăm comportamentul şi ne curăţim de patimile murdare. Această atitudine a omului nu are rolul de a-L linişti pe Dumnezeu, pentru că El nu are nevoie de pocăinţa noastră, nici de priveghere, nici de posturi, nici ca noi să suferim, ci, procedând astfel, ne ajutăm pe noi înşine. Ca să mă exprim mai simplu, dacă o să mănânc mult, atunci o să dorm mult şi o să vorbesc mult. Un compromis atrage altul după sine. Nu că nu pot mânca, dormi sau sta la discuţii, dar le înfrânez cu plăcere, pentru că astfel, îmi sporesc starea de trezvie. Durerea nevoinţei duce la o stare de linişte, de limpezime, de acalmie, de speranţă şi de putere de rezistenţă. Atunci când omul nu-şi asumă acest fel de asceză sau atunci când ea nu joacă în viaţa lui un rol principal, Dumnezeu mai îngăduie să fie supărat de vreo boală, vreo calomnie, vreo acuzaţie sau greutate, toate acestea din dragoste, pentru că este părinte iubitor şi nu vrea să-i chinuiască pe oameni, ci numai să-i ajute, pentru ca, prin greutăţi, să se ridice acolo unde ar fi ajuns dacă şi-ar fi asumat asceza. Iar dacă omul este bun, se foloseşte de greutăţi ca să se cunoască pe sine, să-şi cunoască posibilităţile. Unul ca acesta îi va mulţumi lui Dumnezeu şi va îndura suferinţa, greutăţile şi bolile fără să cârtească.
K.I.: Şi totuşi, oamenii acceptă cu greu să sufere, pentru că egocentrismul lor este puternic şi, de aceea, lepădarea de sine pe care o cere Domnul este foarte greu de înfăptuit. Astfel, ei nu suportă durerea şi fac totul ca să o elimine.
M.M.: Este foarte adevărat că omul contemporan nu vrea să sufere şi să-i fie greu. Dar, aşa cum spun Sfinţii Părinţi, ca să primeşti duh, trebuie să dai sânge. Viaţa duhovnicească nu este o discuţie frumoasă de salon, o meditaţie filosofică despre Dumnezeu, fără să-L fi cunoscut pe acest Dumnezeu. Este nevoie de o lucrare îndelungată şi pe deplin asumată, de ascultare în şi prin Biserică, pentru ca să ne dobândim libertatea şi să ajungem la binecuvântarea fiilor lui Dumnezeu, la harul şi la bucuria acestora.
K.I.: Părinte Moise, un „stareţ“ rus se plângea că nu-l iubeşte Dumnezeu, chiar dacă ajunsese la măsura gândului lui Hristos. Atunci, cineva l-a întrebat: „De ce sunteţi mâhnit, părinte?“, iar el a răspuns: „Nu mă mai iubeşte Dumnezeu pentru că nu mă mai prigoneşte nimeni“. Fiindcă v-a preocupat şi tema durerii din iubire, vă rog să ne spuneţi câteva cuvinte şi pe această temă.
M.M.: Ceea ce spunea călugărul acela are o mare valoare duhovnicească. Dacă la prima încercare sau supărare omul se închide în sine, se ceartă cu Dumnezeu şi se îndepărtează de oameni, înseamnă că nu este un om duhovnicesc. Greutăţile, prigoanele, supărările – toate acestea ne încearcă sufletul şi înduhovnicirea. Ele ne trec prin sită, ne curăţă şi arată dacă ceea ce spunem are corespondenţă şi în viaţa practică. Prin ele demonstrăm că ştim să ne păstrăm stăpânirea de sine şi să trăim ca nişte creştini adevăraţi. Atunci când, în momente grele, ne păstrăm liniştea sufletească, arătăm în mod practic faptul că-L iubim pe Dumnezeu cu adevărat, nu numai prin vorbe.
K.I.: Dacă tot vorbim despre părinţi, s-a întâmplat să cunosc personal un părinte foarte important, plecat dintre noi în decembrie 1991, şi anume părintele Porfirie, care, aşa cum ştiţi, a fost aghiorit şi a murit în Sfântul Munte, la Kapsokalivia. Aţi avut prilejul să-l cunoaşteţi personal pe acest părinte care a suferit mult şi a iubit mult.
M.M.: Vă mulţumesc pentru faptul că-mi oferiţi ocazia de a vorbi despre un părinte care a fost cu adevărat un om al suferinţei şi al iubirii. Şi vă mai mulţumesc pentru felul în care aţi abordat această temă. Pentru că, de multe ori, vorbim despre fapte uimitoare sau despre viaţa unor oameni plini de virtuţi şi suntem impresionaţi ori ne entuziasmăm, dar uităm că, pentru a ajunge acolo unde au ajuns, au dus o luptă îndelungată, marcată de smerenie. Această nevoinţă nu este un scop în sine, ci reprezintă mijlocul de împlinire a scopului, care este sfinţenia, îndumnezeirea şi împărtăşirea omului din harul lui Dumnezeu – când omul devine mic şi sărac, la fel ca fierul care se topeşte în foc. Părintele Porfirie a fost, cu adevărat, un om al virtuţii. Dar trebuie să vorbim despre faptele care împodobesc viaţa lui cu multă cumpătare şi respect, fără modificări şi exagerări, ci cu toată responsabilitatea şi seriozitatea, să spunem foarte exact numai ceea ce ştim sigur. Pentru că dacă nu procedăm

astfel, nu săvârşim binele. Trebuie mai întâi să simţim că sfinţii trăiesc şi în secolul nostru, alături de noi, şi că sfinţenia este realizabilă în urma unei lupte ascetice conştiente şi smerite. Părintele Porfirie a ajuns la măsurile cele mai înalte ale virtuţii. A ajuns până acolo pentru că şi-a păstrat curăţia toată viaţa şi pentru că era foarte smerit şi ascultător. A trăit alături de părinţi severi, la Kapsokalivia, în Sfântul Munte, însă o boală grea – tuberculoza, care făcea ravagii în vremea aceea – l-a îndepărtat de iubitul său Munte Sfânt şi l-a adus aproape de lume, ca să devină tămăduitor al sufletelor şi al trupurilor mulţimii. Avea în inima sa foarte multă iubire, care izvora din dragostea lui pentru Dumnezeu. Dragostea creştină are întotdeauna două laturi. Nu poţi să-ţi iubeşti aproapele fără să-L iubeşti pe Dumnezeu şi nici pe Dumnezeu, fără să-ţi iubeşti aproapele. Astfel, mai ales ultimii săi ani de viaţă i-a dedicat pe de-a întregul oamenilor ce veneau la el cu sutele şi cu miile, pe care îi mângâia cu sfaturile sale ce izvorau din harisma înainte-vederii, care, aşa cum am mai spus, este dăruită numai oamenilor curaţi şi vrednici, care ştiu cum să o folosească, pentru a nu-şi face rău lor înşişi sau celorlalţi. Părintele Porfirie este, cu adevărat, o dovadă că sfinţenia există şi în veacul în care trăim. Dacă n-am avea sfinţi, lumea nu ar mai avea sens. Sfinţii sunt cei care ţin lumea în viaţă, adică aproape de Dumnezeu, iar cea mai mare nevoie a lumii contemporane este sfinţenia. Vedeţi ce influenţă a avut asupra lumii un om simplu şi neînvăţat? El este un mare câştig şi o mare bogăţie pentru Biserică. El este un exemplu de urmat pentru noi toţi.
K.I.: Aţi vorbit atât de frumos despre părintele Porfirie, încât m-aţi emoţionat profund. Desigur, spre slava lui Dumnezeu.
M.M.: Vă mulţumesc. Întâlnirea mea cu părintele Porfirie m-a marcat profund. Iar atunci când am fost bolnav şi m-am dus să iau binecuvântarea sa, mi-a spus exact de ce suferеam, în vreme ce doctorii se străduiseră ani de zile şi tot nu reuşiseră să-mi pună un diagnostic corect. Când m-am întors de la doctori şi i-am prezentat părintelui concluziile acestora, el mi-a spus: „Să ştii că harisma aceasta nu este a mea. Este a lui Dumnezeu. Îţi aminteşti când ţi-am zis că pot vorbi numai dacă îmi transmite Dumnezeu ceva pentru tine şi în nici un caz nu mă bazez pe gândul, pe imaginaţia, pe cunoştinţele şi pe puterile mele? Cu câteva zile în urmă a venit la mine un profesor universitar care se plângea de problemele sale. Atunci i-am spus: «Domnule profesor, problemele acestea le ai din pântecele mamei dumitale». Iar profesorul a început să plângă. «Dumneata eşti profesor universitar şi plângi?» «Aşa este, părinte, dar ştiţi, cuvintele acestea pe care mi le-aţi spus au o însemnătate adâncă pentru mine, deoarece pe vremea când eram în pântecele mamei, tatăl meu o lovea în burtă, pentru că voia să o facă să avorteze». Dumnezeu mă luminează ca să spun ceea ce spun".
K.I.: Vă mai amintiţi şi alte cuvinte de folos ale părintelui Porfirie?
M.M.: Sunt atât de multe, încât am putea vorbi despre ele ore în şir. Ceea ce trebuie să reţinem este că părintele Porfirie nu a fost unic. În această lume, există astăzi mulţi oameni sfinţiţi, cunoscuţi sau necunoscuţi. Un alt mare părinte contemporan de la Sfântul Munte ne spunea că sfinţii necunoscuţi sunt mai importanţi decât cei cunoscuţi. Există pretutindeni, în Sfântul Munte, dar chiar şi în lume, oameni neştiuţi care urmează calea lui Dumnezeu şi se împodobesc cu virtuţi. Un exemplu este şi părintele Iacov, care a trăit în Evvia, fiind un om de o mare simplitate şi smerenie, fapt pentru care Dumnezeu i-a dăruit harisme asemănătoare cu cele ale părintelui Porfirie. Părintele Porfirie a fost atât de smerit, încât atunci când a ştiut că i se apropie sfârşitul a plecat din lume ca să nu fie slăvit şi s-a dus la Kapsokalivia, unde a avut parte de o înmormântare foarte simplă. Nu a vrut să afle nimeni. Aceasta este o dovadă în plus a bogăţiei inimii sale, care a fost smerenia nesfârşită, ce atrăgea harul lui Dumnezeu şi îi aducea multe binecuvântări.
K.I.: Nu mai este nimic de adăugat, părinte Moise. Doar să-L rugăm pe Dumnezeu să ne sporească credinţa şi să ne trimită putere de sus, căci prin propriile noastre forţe nu ne putem mântui. Este nevoie de harul lui Dumnezeu, care este mântuitor şi izbăvitor, vindecător şi plinitor.
M.M.: Aşa este. E nevoie de harul lui Dumnezeu, dar şi de nevoinţa noastră personală. Trebuie să facem şi noi un pas, pentru ca Dumnezeu să facă zece. Trebuie să lucrăm, dar să nu ne bizuim pe faptele noastre cele bune, pentru că, aşa cum spune Sfântul Marcu Ascetul, omul nu se îndreptăţeşte prin faptele sale. Cu mulţi ani în urmă, trăia un bătrânel în Nea Skiti de la Sfântul Munte. La sfârşitul vieţii sale, s-au dus la el mai mulţi părinţi să ia binecuvântare şi să-i asculte ultimele sfaturi. I-au zis: „Părinte, ce ai putea să ne spui ca o concluzie a vieţii sfinţiei tale?" Iar el le-a răspuns: „Nu cred nici în privegherile pe care le-am făcut, nici în rugăciuni nu nădăjduiesc, nici în metanii, nici în posturi; în nimic, decât în Sângele vărsat al lui Hristos". Dar, fără îndoială, ca să ajungă să rostească aceste cuvinte, a trebuit mai întâi să împlinească toate acele fapte despre care a vorbit. Aşa cum spune Biserica noastră, este nevoie de o colaborare între Dumnezeu şi om. Trebuie să-I arătăm lui Dumnezeu că dorim să Îl urmăm cu credinţă şi bunătate, iar El ni Se va dărui nouă întreg şi ne va înzestra cu toate darurile.

K.I.: Lucrul acesta înseamnă că trebuie să trăim, prin sfintele Taine, în sânul Bisericii, care ne primeşte pe toţi aşa cum suntem; iar dacă vom conştientiza boala sufletului nostru, Doctorul sufletelor şi al trupurilor, Care este Hristos, va veni şi ne va vindeca în Biserică, deoarece Biserica este un spital care ne oferă sănătate duhovnicească. Iar sănătoşi sunt numai sfinţii…

Convorbire cu Panayotis Sotirios, jurnalist, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

P.S.: Aşa cum se cunoaşte, părintele Porfirie nu a învăţat prea multă carte. Dar ceea ce ştia el nu ştia o lume întreagă. Sfinţenia nu înseamnă cunoaştere. Este o stare, o trăsătură a lui Dumnezeu, pentru că sfântul duce o viaţă asemănătoare cu a lui Dumnezeu şi, automat, capătă harismele Duhului Sfânt, între care cea mai de seamă este bucuria. Dar nu o bucurie aşa cum o ştim noi, izvorâtă din lumea materială, ci acea bucurie mărturisită de marele **Sfânt rus Serafim de Sarov** în dialogul său cu Motovilov. Este vorba despre o bucurie ce nu poate fi descrisă în cuvinte.
Aşa cum spunea un părinte aghiorit, dacă am cunoaşte dragostea lui Dumnezeu, deja am fi în Rai. Lucrul acesta a fost valabil pentru părintele Porfirie. A rămas memorabilă fraza rostită de el: „Chiar şi în iad dacă m-ar trimite Dumnezeu, eu m-aş duce bucuros, pentru că Dumnezeu ştie ce este mai bine pentru mine".
K.I.: Aceste cuvinte arată deplina lăsare în voia sfântă şi deplina încredere în înţelepciunea şi în iconomia lui Dumnezeu.
P.S.: Cineva l-a întrebat pe părintele Porfirie cum putem face faţă diavolului care se luptă cu noi zi şi noapte. Iar el a răspuns: „Cu sfânta Cruce şi cu dispreţ".
Cât priveşte tema rugăciunilor care nu primesc nici un răspuns de la Dumnezeu, părintele spunea că aşa ceva se întâmplă pentru că oamenii cer lucruri zadarnice şi înşelătoare. Iată ce recomanda el:
– Să cereţi să deveniţi moştenitori ai împărăţiei cerurilor şi pe toate celelalte să lăsaţi să le hotărască Dumnezeu. Repeta mereu cuvintele Mântuitorului: Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate acestea se vor adăuga vouă40(Matei 6, 33 [n.t.].).
– Nu vă ajunge ce v-am zis? Dacă nu sunteţi mulţumiţi, faceţi măcar rugăciunea minţii. Cuvintele „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă" cuprind în ele totul.
Îmi aduc acum aminte de ceea ce spunea un părinte:
– Fiul meu, atunci când oftezi, să zici „Slavă Ţie, Doamne", ca să înăbuşi cârtirea care însoţeşte oftatul. Aceasta este înţelepciunea. Dar e şi foarte greu de îndeplinit. Atunci când te doare, strigi şi oftezi, dar îţi aminteşti cuvintele pe care le-au rostit Sfinţii Patruzeci de Mucenici: „Grea este iarna, dar atât de dulce Raiul".

Convorbire cu Nikos Zias, profesor universitar în Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părintelui Porfirie i-am dedicat multe convorbiri, însă niciodată ele nu sunt de ajuns, pentru că acest om luminat al Bisericii şi stâlp luminos al lui Hristos în lume a reuşit să ajungă la o asemenea înălţime a sfinţeniei, încât darurile pe care le-a oferit Bisericii sunt nenumărate.
De fiecare dată când întâlnim pe cineva care l-a cunoscut cu adevărat pe părintele Porfirie şi a ştiut care erau darurile şi harismele Duhului Sfânt pe care le avea (părintele ajunsese la curăţia inimii şi la multe alte înălţimi, pe care noi, cei de rând, nu putem să le înţelegem), aşadar, de fiecare dată când întâlnim un om care a avut această binecuvântare, nu putem să nu profităm de ocazie pentru a strânge laolaltă cât mai multe mărturii despre acest mare părinte, spre folosul şi spre mângâierea tuturor.
Astăzi vom vorbi cu profesorul universitar, istoric al Artei şi arheolog, domnul **Nikos Zias**, care l-a cunoscut pe părintele Porfirie destul de bine.
Să începem cu prima dată când l-aţi văzut pe părintele şi cum a decurs convorbirea cu el. Ce a însemnat pentru dvs. părintele Porfirie de atunci înainte?
N.Z.: Vă mulţumesc foarte mult că mi-aţi oferit ocazia de a vorbi despre părintele Porfirie, care a fost, cu adevărat, un punct de referinţă, un mare ajutor şi o binecuvântare pentru familia mea. Aş vrea să precizez mai întâi că experienţa mea legată de părintele Porfirie se încadrează în timp şi spaţiu în perioada în care părintele

stătea la Kallisia, la **biserica Sfântul Nicolae**, ce era metocul Mănăstirii Pendelis, pe vremea când maşinile nu puteau ajunge până acolo. Se ajungea numai pe jos. Din anumite motive, contactele mele cu părintele Porfirie au fost mai rare în perioada în care s-a dus la Milesi. Începând de atunci, la el venea mai multă lume, avea probleme de sănătate mai serioase şi se putea mai greu purta o convorbire pe îndelete cu el, aşa cum era la Kallisia.
Pe părintele Porfirie mi l-a recomandat un stareț aghiorit, pe nume **Gheorgos Kapsanis**, de la **Mănăstirea Sfântul Grigorie**. Recunosc faptul că, atunci când mi-a vorbit de el, nu m-a entuziasmat ideea de a merge să-l vizitez. M-am dus, dar cu reținere, mai ales ca să fac ascultare, decât ca urmare a voinței mele liber exprimate. Drumul până acolo te ajuta oarecum să te pregăteşti sufleteşte, pentru că trebuia să-ți laşi maşina la o distanță de aproximativ 20-25 minute, de unde porneai pe o cărare plină cu ciclame foarte frumoase în perioada lor de înflorire. Înaintai o vreme, după care ajungeai într-o pădurice de pini, apoi treceai pe lângă nişte ruine şi, în fine, ajungeai la bisericuța Sfântului Nicolae, care nu era foarte bine întreținută, având în jurul ei câteva chilii. În fine, m-am dus cu soția mea în locul acela, unde am văzut destul de mulți tineri, care mi s-a părut că sunt oameni cu preocupări interesante. Am aşteptat şi noi, am intrat în vorbă cu unii dintre ei; am întâlnit chiar şi un tânăr foarte bun în dialectică, ce ne-a impresionat. Am aşteptat până ne-a venit rândul şi nouă să vorbim cu părintele Porfirie. Era un om scund, cu barbă albă. De obicei, avea pe cap o scufie de lână. Era un om foarte dulce, care te vrăjea din momentul în care dădeai ochii cu el. De la prima întâlnire, îți lua mâna şi o strângea, aducându-ți în suflet o pace şi o linişte care nu pot fi descrise în cuvinte. Ne-am înțeles, practic, de prima oară când ne-am văzut.
Părerea noastră despre el s-a schimbat radical. Cuvintele sale au fost pentru noi ca un balsam ce ne-a pătruns în suflete. Aici, trebuie să fac o paranteză. Ceea ce eu cred şi îmi imaginez nu este valabil numai pentru mine, ci şi pentru ceilalți, iar ceea ce este mai important nu constă în mărturiile şi descrierile noastre, ci în simțămintele din adâncul sufletului fiecăruia.
K.I.: Aşa este.
N.Z.: După părerea mea, simțămintele nu pot fi exprimate şi nici nu trebuie să le exprimăm. De aceea, faptele pe care vi le voi povesti în continuare nu reprezintă decât fața exterioară a ceea ce contează cu adevărat.
K.I.: Lucrurile tainice nu pot fi spuse. Tot la fel, nici evlavia. Ele nu pot fi cuprinse cu înțelegerea noastră.
N.Z.: Aici se naşte un pericol chiar pentru imaginea părintelui. Cel puțin din propria mea experiență, am impresia că activitatea de păstorire a părintelui era foarte personalizată.
K.I.: Aşa este.
N.Z.: De aceea, generalizările pot denatura faptele. Desigur, anumite lucruri le spunea tuturor, încontinuu. Unul dintre acestea era necesitatea rugăciunii inimii, pe care el însuşi a practicat-o întreaga viață. Însă răspunsurile la întrebările personale erau întotdeauna în funcție de om şi de circumstanțe. Prin harisma străvederii, pătrundea în adâncul sufletului, unde se află rădăcina faptelor şi a gândurilor fiecăruia.
K.I.: În felul acesta, el punea în aplicare medicina duhovnicească. Prin harismele sale, ajungea la originea problemelor, punea diagnosticul corect şi apoi începea tratamentul.
N.Z.: Îți pătrundea în suflet şi, după ce-şi dădea seama de intențiile tale şi de problemele prin care treceai, îți spunea cele mai potrivite cuvinte.
Imaginea care mi-a rămas în inimă, după aproximativ douăzeci de ani, a fost aceea a unui părinte blând, care folosea cu multă îndemânare arta de a vorbi. Nu mi-l aduc aminte să fi fost vreodată dur sau să mă certe.
K.I.: Era un părinte al iubirii.
N.Z.: Spunea ce avea de spus fără asprime. Tuturor le zicea: „Ce bine…" sau „Ce bun…" Între el şi interlocutorul său se crea întotdeauna o atmosferă destinsă.
K.I.: De altfel, nu spunea el: „Hristos este prietenul vostru, vă iubeşte şi nu ține iadul ca să vă înspăimânte"?…
N.Z.: Vorbea mereu despre importanța spovedaniei. Zicea: „Câtă vreme te afli în Biserica lui Hristos, nu este loc de deznădejde, orice ai fi făcut sau orice ai fi suferit. Deznădejde nu există. Supărare, se poate, dar deznădejde, nu". Spunea, de asemenea, cât de importantă este mâna preotului în taina Spovedaniei. Este ca şi cum ar ieşi prin ea harul sfânt. Şi continua: „Prin spovedanie, Dumnezeu te ajută să depăşeşti acele rele care ar fi putut să te aducă în pragul deznădejdii". De multe ori se întâmpla să petreacă o noapte întreagă cu oameni care se aflau în pragul sinuciderii sau în alte situații disperate legate de sănătate, de starea psihică sau duhovnicească. Făcea nopți albe şi îi ajuta pe oameni prin puterea iubirii sale şi a rugăciunii.
K.I.: Să nu ne îndepărtăm de tema deznădejdii, domnule Zias. Îmi aduc aminte de ceea ce i-a spus Hristos Sfântului Siluan Athonitul: „Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui". „În oricât de grea, de dureroasă şi de

potrivnică situație te-ai afla, Dumnezeu intervine“, spunea **părintele Epifanie Theodoropoulos**. Când ne aflăm la greu, Domnul nu ne lasă. În celelalte situații, ne descurcăm şi singuri.
N.Z.: Niciodată n-am înțeles pe deplin cuvintele „Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui“. Cu toate acestea, ele i-au ajutat pe mulți oameni. Cunosc eu însumi persoane care, prin această frază, au ieşit din situații grele din viața lor.
Generalizând tema, cred că cel mai important fapt este că Biserica nu reprezintă numai un sistem de ceremonii, de reguli morale care educă şi țin societatea unită, ci, referindu-ne în principal la Sfinții Părinți, ea înseamnă, mai ales, pătrunderea în adâncimile unde sunt înfipte rădăcinile vieții. Acest lucru nu poate fi măsurat cu nici o măsură omenească. Fraza despre care discutăm aparține limitelor escatologice ale existenței, acolo unde omul pluteşte în haos şi viață.
K.I.: Atunci când te afli pe buza prăpastiei, dinaintea abisului, Hristos te smulge din ghearele morții şi te duce spre Înviere, adică spre începutul noii vieți. Domnul ne-a adus de la moarte la viață. Această nouă viață putea fi simțită din plin în preajma părintelui Porfirie. Avea harul de a-ți reînnoi sufletul. Intrai la el mort şi ieşeai viu.
N.Z.: Şi aceasta, fără vreun gest de falsă seriozitate…
K.I.: Când plecai de la el, parcă zburai. Cel puțin, eu aşa simțeam.
N.Z.: Iubea foarte mult natura, mai ales plantele. Una din cele mai frumoase imagini pe care le port în memorie, ca pe o mângâiere pentru clipele grele, constă într-un episod întâmplat într-o zi călduroasă, când am urcat cu soția la Kallisia, după ce am încheiat lucrul. La o distanță de aproximativ 500 de metri de mănăstire, părintele transformase o bucată de pământ drept în ogor. Cultivase pe el căpşuni. L-am găsit printre căpşuni, curățindu-le şi jucându-se ca un copil. Ne-am oprit aproape de el. „Bine ați venit“, ne-a spus. Şi a continuat să se ocupe de căpşuni, vorbindu-ne în acelaşi timp despre ele. A trecut aşa multă vreme, fără să discutăm despre nimic altceva, în afară de căpşuni.
Părintele vedea practic viața în ansamblul ei, fără urmă de…
K.L: De dualism41(Concepție potrivit căreia la baza existenței ar sta două principii opuse şi ireductibile, cel material şi cel spiritual [n.t.].) sau maniheism42(filosofie dualistă, ce divizează lumea între principiul binelui şi cel al răului şi consideră materia esențialmente rea, iar spiritul esențialmente bun. Această teorie a fost combătută de Biserica Ortodoxă [n.t.].)…
N.Z.: Vedea în căpşuni viața în ansamblul ei. Aşa, plin de praf şi de pământ, ne-a însoțit până la biserică. Îi plăcea foarte mult să se plimbe. Când se simțea bine (sănătatea i-a fost şubredă aproape toată viața) şi avea dispoziție, cea mai mare bucurie a sa era să facă o plimbare. Mergea cu noi în diferite locuri din regiunea Pendelis, la muntele Amomon. Acolo ne spunea fiecăruia câte ceva care să ne ajute în problemele noastre (ne adunam în jur de 100 de oameni), sau ne vorbea în general despre lucruri duhovniceşti.
Îmi aduc aminte că în una din aceste plimbări ne-am aşezat jos şi a început să ne explice importanța metaniilor. Făcea el însuşi metanii, chiar dacă era bătrân. Trupul său avea o elasticitate deosebită. A început prin a ne explica ce înseamnă metanie. Noi, având parte de o educație practic teoretică, fie ea şi religioasă, nu dădeam metaniei o importanță atât de mare. Ca să nu mai vorbim de cea mai mare parte a plinirii Bisericii, care a eliminat mătăniile, considerându-le doar o manifestare exterioară.
K.L: Ce spunea despre mătănii?
N.Z.: Spunea că ele reprezintă participarea trupului la lucrarea duhului. Când te apleci şi te ridici, intri în contact direct cu pământul şi cu cerul. Întotdeauna ne dădea „instrucțiuni“ cu foarte multă atenție. Nouă, celor care nu eram avansați în vreo metodă de rugăciune, ne vorbea despre metaniile obişnuite, făcute până la pământ, şi ne explica cât de important este să participi la rugăciune cu întreaga ființă, aplecându-te spre pământ şi înălțându-te spre cer. Insista pe metanii şi pe post, fără a exagera în vreun fel.
K.I.: Părintele Porfirie nu a ținut niciodată predici. Ceea ce spunea izvora din experiența sa de viață, despre care vorbea cu atâta simplitate, încât îți amintea de începuturile Bisericii. Consider că părintele avea în sine vechea Biserică, alături de legătura directă cu Hristos. De fiecare dată simțeam lucrul acesta. Îmi aducea aminte de Apostoli, de simplitatea primelor zile ale creştinismului, ca şi cum m-aş fi aflat în momentele de după Cincizecime. Simțeam cum inima îmi ardea. Parcă zburam după fiecare vizită pe care i-o făceam.
N.Z.: Lucrul acesta era general valabil. Plecai de la el cu inima împăcată. Îmi aduc aminte cât de clar făcea diferența între complex şi smerenie. Zicea: „Smerenia este starea omului sănătos. Nu trebuie să o confundăm cu distrugerea de sine şi cu auto-culpabilizarea, care sunt stări specifice omului bolnav duhovniceşte. Atinge-l puțin şi-ai să vezi cum îşi dă arama pe față. Omul smerit primeşte răul, pentru că adâncul ființei sale este sănătos şi în bună stare de funcționare. Dar atunci când omul este bolnav cu duhul, lucrurile stau cu totul diferit.

Foarte mare atenție, să nu încurcați lucrurile“.
Ați pomenit de Cincizecime. Să știți că se temea foarte mult să nu fie luat drept ceva ce nu era. Unii l-au considerat medium şi tot veneau la el şi-l oboseau. Mă feresc să vă povestesc asemenea întâmplări şi mă limitez la a preciza că părintele nu era altceva decât un vas curat, primitor al Duhului Sfânt, ce transmitea harul mai departe. Dacă-mi aduc bine aminte, un teolog a spus odată: „Îl iubesc pe Dumnezeu şi îl văd în părintele Porfirie“. Lucrul acesta putea fi observat chiar şi de omul neavizat. S-a întâmplat să cunosc nişte oameni care s-au dus la el din curiozitate, având în mintea lor gânduri diferite de cele ale creştinilor de rând. Impresia lor generală a fost că au aflat un om cu totul aparte, un om din care izvora harul lui Dumnezeu şi care transmitea acest har şi celor din jurul său. Iată o mărturie foarte importantă. Şi chiar dacă oamenii aceia nu au fost capabili să se lepede de concepțiile lor, copiii lor s-au schimbat. Vorbesc în cunoştință de cauză despre fapte care nu trebuie relatate aici.
K.I.: Oamenii şi părintele se acceptau reciproc din primul moment. Frica şi mustrarea nu-şi aveau locul.
N.Z.: Cu adevărat, te accepta aşa cum erai. Prin lucrul acesta te uimea şi părintele Paisie. Spre exemplu, a vorbit timp de 12 ore cu un tânăr, care a plecat de la el vindecat.
Una dintre cele mai importante trăsături ale părintelui Porfirie era faptul că avea inima deschisă. Puteai să intri în ea – în locul acela cald şi plin de har – şi să te odihneşti.
K.I.: Dar după aceea, puțin câte puțin, lua bisturiul şi îți îndepărta răul din suflet.
N.Z.: Niciodată nu făcea rabat de la nimic.
K.I.: Niciodată.
N.Z.: Nu te linguşea. Şi am mai constatat ceva: unora le spunea „Acesta este cuvântul lui Dumnezeu“, iar altora, „Fă ce doreşti“.
Îmi amintesc de un inginer care a mărturisit că alături de părintele Porfirie a învățat că „sfințenia nu se identifică cu prostia“! Atât pot să spun despre el: era înzestrat cu multe daruri.
K.I.: Aşa este.
N.Z.: Era un om foarte inteligent.
K.I.: Şi, pe lângă aceasta, avea informații de sus – cunoştințe pentru care ar trebui să faci ani întregi de studii şi specializări (în domeniul medicinii, teologiei etc). Pe toate le ştia ca un specialist.
N.Z.: Şi nu făcuse decât patru clase!
K.I.: A fost ca pescarii din Galileea.
N.Z.: Avea şi o sensibilitate deosebită.
K.I.: Da. Am discutat cu el despre poezie.
N.Z.: Şi despre muzică… despre orice. Era un om ce putea să abordeze orice domeniu care era pentru tine familiar. Putea să călătorească cu interlocutorul său unde voia, ajungând întotdeauna acolo unde este viața Bisericii. Vorbea foarte mult despre Biserică şi despre Hristos. Şi cu toate că a fost deosebit de iubit de cei din jurul său, niciodată nu s-a ajuns la cultul personalității.
K.I.: Fără îndoială.
N.Z.: Lucrul acesta este important.
K.I.: Vă mulțumesc foarte mult. Nu mai am nimic de adăugat. Simt, practic, prezența părintelui Porfirie printre noi. Dumnezeu să ne binecuvânteze pe toți, cu rugăciunile părintelui.
N.Z.: Sper ca prin cele spuse de noi să nu fi denaturat ceea ce a fost părintele Porfirie.

Convorbire cu Arhimandritul Atanasie Simonopetritis, teolog

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Astăzi îl avem alături de noi pe părintele Atanasie, care a cunoscut mulți mari părinți ai Bisericii noastre, între care părintele Porfirie şi părintele Paisie. Vom vorbi cu sfinția sa despre experiențele pe care le-a trăit alături de aceste figuri sfinte ale Ortodoxiei greceşti.
Bine ați venit, părinte Atanasie. Să începem cu felul în care l-ați cunoscut pe părintele Porfirie.
A.A.: Vă mulțumesc, domnule Klitos, pentru această invitație. Înainte să intrăm în subiect, aş dori să spun ceva. În ultima vreme am auzit (de la oamenii veniți de la Sfântul Munte, dar şi din Cipru) că, în ziua de azi, credincioşii sunt acuzați că sunt purtați de un curent de cult al personalității părinților. Lucrul acesta m-a rănit foarte mult. Aşa cum am înțeles, acuzația provine de la nişte penticostali, pentru care Părinții nu au nici o

valoare. Pentru noi, credincioşii, Părinţii nu sunt altceva decât Evanghelia pusă în lucrare şi arătarea puterii lui Dumnezeu în lume.
Dau slavă lui Dumnezeu că am fost învrednicit să-i cunosc pe aproape toţi marii părinţi din ultima perioadă de timp. Pe părintele Porfirie l-am văzut prima oară în anul 1987, când m-am dus la sihăstria unde stătea el. Deşi se simţea foarte rău (aşa cum îmi spusese cu o zi înainte, când am stabilit întâlnirea prin telefon) şi nu putea primi lume, în cele din urmă mi-a zis „Hai să vorbim două minute", pentru ca la sfârşit să nu mă mai lase să plec. Am stat atunci de vorbă cu el timp de două ore. Mi-a spus foarte multe lucruri, care au rămas încrustate în inima mea şi pe care aş dori să le împărtăşesc fraţilor mei creştini, spre folosul sufletului lor.
K.I.: Să începem de la ceva concret. Cred că într-o mai veche discuţie pe care aţi avut-o cu părintele, aţi atins problema lui 666, adică numărul fiarei.
A.A.: Da.
K.I.: Aşadar, ce spunea părintele despre 666?
A.A.: Mi-a zis: „Părinte Atanasie (mă prinsese de mână şi mă ţinea strâns), eu acum sunt orb. Ochii mei trupeşti nu funcţionează, pentru că am cancer la hipofiză. Dar am ochi duhovniceşti şi văd. Înainte să pleci, vreau să-mi spui ce ţi-a zis părintele Emilian despre 666 şi despre antihrist". Era pe vremea când avusese loc explozia de la Cernobâl. Oamenii erau tulburaţi. Se duceau cu zecile mai ales la părintele Porfirie, care stătea aproape de Atena, şi îl întrebau: „Ce o să se întâmple? O să vină antihristul şi o să ne însemneze cu 666?"
Aşadar, părintele Porfirie m-a întrebat: „Ce ţi-a zis părintele Emilian despre 666 şi despre antihrist?" Eu i-am răspuns: „Ne-a spus, la întâlnirea care a avut loc ieri, să nu ne neliniştim. Să ne preocupăm numai de a avea o legătură vie cu Hristos şi să nu-i dăm prea multă importanţă antihristului, ca să nu devină el centrul vieţii noastre, în locul lui Hristos". Atunci, el a bătut din palme şi a spus: „Ce zici? Slavă Domnului că există şi un duhovnic de acord cu mine! Duhovnicii au făcut un mare rău. I-au neliniştit pe oameni şi au creat o mulţime de probleme familiale şi psihologice cu 666; nu mai pot oamenii să doarmă şi au început să ia antidepresive şi somnifere. Ce-i asta? Hristos nu vrea să se întâmple aşa ceva. Şi să-ţi mai spun un lucru". „Ce, părinte?" „Pentru noi, creştinii, atunci când trăim după Hristos, nu există antihrist. Ia zi-mi: aici unde stau eu, în pat, poţi sta şi tu în acelaşi timp?" „Nu, părinte". „De ce?" „Pentru că, dacă stau peste sfinţia voastră, vă strivesc". „Dar când poţi să şezi aici?" „Când plecaţi sfinţia voastră". „Ei, vezi, la fel se întâmplă şi cu sufletul nostru. Când îl avem în noi pe Hristos, mai poate veni antihristul? Poate să intre în noi vreo fiinţă potrivnică sufletului nostru? Ştii de ce ne neliniştim? Pentru că nu-L avem pe Hristos în noi. Dar când îl avem pe Hristos în noi, totul se transformă în Paradis. Hristos este totul şi cu El, nu ne temem nici de om, nici de antihrist. Dacă ar veni acum antihrist cu aparatul cu raze laser şi mi-ar spune că vrea să mă însemneze cu 666, eu aş sta. Mă vei întreba: «Dar nu este semnul lui antihrist?» Da, dar şi mii de 666 dacă ar scrie pe mine cu raze laser, eu tot aş primi. De ce? Pentru că pe primii mucenici i-au dat la fiare, dar ei îşi făceau semnul crucii, şi fiarele se transformau în mieluşei; i-au aruncat în mare, dar ei îşi făceau semnul crucii şi apa se transforma în pământ uscat pe care păşeau; îi aruncau în foc, ei îşi făceau cruce şi focul se transforma în răcoare. Binecuvântatule, de ce trăim noi astăzi? Credem în Hristos şi în Crucea Sa? De ce a venit Domnul pe pământ? Nu pentru a ne întări atunci când suntem slabi? Aşa să le spui oamenilor: să nu se teamă de antihrist. Suntem fii ai lui Dumnezeu şi ai Bisericii".
Cuvintele acestea m-au impresionat în mod deosebit. Şi a adăugat: „Vrei să-ţi mai zic ceva?" „Spuneţi, părinte". „Cum a venit Patriarhul Dimitrie43(Este vorba despre Patriarhul de la Constantinopol [n.t.].) în Atena?" „Cu avionul". „Ei, asta-i bună. Ştiu că a venit cu avionul. Doar n-a venit înot. Cu ce document a venit?" „Cu paşaportul". „Grecesc sau turcesc?" „Nu ştiu". „Şi mai faci pe înţeleptul… Cu paşaport turcesc. Şi care este însemnul naţional al Turciei, ştii?" „Nu ştiu, părinte". „Ei, aici eşti prea de tot. Nu ştii una, nu ştii cealaltă; atunci ce ştii? Să-ţi spun eu care este însemnul Turciei: semiluna. Şi ştii cum a fost numită semiluna de Sfinţii Părinţi, după ce a apărut **Mohamed**?" „Nu, părinte". „Ei… am să-ţi iau diploma aia şi-am s-o rup. Ce fel de teolog mai eşti?" Îmi spunea toate lucrurile acestea în glumă, bineînţeles.
K.I.: Ne redaţi convorbirea foarte frumos. E ca şi cum l-aş vedea pe părintele Porfirie dinaintea ochilor mei.
A.A.: Şi eu îl am dinaintea mea. Se află în inimă. De aceea vă povestesc astfel. Şi părintele a continuat: „Semiluna este semnul antihristului. Dacă semiluna este semnul antihristului, iar Patriarhul nostru îl are pe paşaport (ca să nu mai vorbim de ştampilele turceşti de pe paşaport…), înseamnă că Patriarhul este antihrist? Nu, nu, să nu limităm atât de mult mesajul Evangheliei. Hristos nu este atât de îngust la minte pe cât suntem noi. Aşa să spui oamenilor: să nu se teamă nici de antihrist, nici de 666".
Cuvintele acestea m-au impresionat foarte mult, domnule Ioannidis, şi m-au liniştit. De aceea, le transmit şi eu mai departe semenilor mei.

K.I.: Foarte bine faceți, părinte Atanasie. Cu adevărat, a existat o psihoză „duhovnicească". Atunci când au loc anumite evenimente cosmogonice, oamenii își amintesc de Sfintele Scripturi și de multe ori fac interpretări exagerate. Mulți au transformat Sfânta Scriptură în buletin de știri!
Odată l-am rugat să-mi spună un cuvânt de folos. Răspunsul său a fost: „Hristos este totul", prin urmare, nu avem nici o problemă. Vă aduceți aminte ceva din convorbirile pe care le-ați avut cu el?
A.A.: Mi-aduc aminte foarte multe. Le-am scris pe hârtie. Să vă spun altceva, legat de satul meu. Vărul meu primar, părintele Ieronim, s-a dus pentru prima oară la părintele Porfirie. Când l-a văzut, părintele Porfirie i-a făcut metanie și i-a sărutat mâna, pe care a ținut-o strâns în mâinile sale. I-a luat pulsul. Iată ce i-a spus: „Fiule, ai 27 de ani și te cheamă Ieronim". „Da, părinte. De unde mă cunoașteți?" „Ei, am atâția ani și vrei să nu te cunosc? Te cunosc, te cunosc. Ia zi-mi: de unde ești?". „De la Simonos Petra". „Ei, nu mi-ai spus nimic nou. Spune-mi de unde te tragi". „Din Trikala". „Din ce sat?" „Din Dendrohori". „A, din Dendrohori". A închis ochii și a spus: „A, gata, văd. Să mergem puțin pe drumul de intrare în sat. Iată, trecem de platani (cu adevărat, până să ajungi în sat la noi, este un alt sat cu pădure de platani, pe unde trece un râu, peste care este un pod mare), iar la podul de ciment, cum intrăm, pe dreapta, la aproximativ 300 de metri, sunt trei copaci mari. Ce fel de copaci sunt?" „Bătrânii spun că pe la acei copaci, care acum sunt foarte bătrâni, a trecut Sfântul Cosma Etolul, ce a adunat oamenii din toate satele din zonă și le-a vorbit. Au încrustat niște cruci pe copaci, care de atunci se numesc «copaci sfinți». Când trecem pe acolo, ne facem semnul crucii". Iar părintele a întrebat: „Ce cimitir este acela dintre copaci și pod?" „Cimitirul nu este acolo, ci mai jos, la biserica veche, care este în afara satului". „Adică bisericuța aceea albă, cu pini de jur-împrejurul ei, închinată Maicii Domnului? Ba nu", a continuat părintele, „aceea e la intersecția de la intrare în sat". De la Oropos, părintele Porfirie vedea la Trikala, care este la 400 km distanță de Atena.
K.I.: Își trimitea acolo „televizorul" și vedea.
A.A.: Așa este. Prindea totul cu antena sa duhovnicească. „Nu cimitirul acela, măi, ci celălalt, care este în capăt, la râu". „Părinte, acolo este via satului. Nu este nici un cimitir". „Haide, bre, chiar crezi că mă înșel? Greșește Hristos? Eu îți spun ce văd. Acolo este un cimitir micenian". „Dar nu e nici un cimitir acolo". „Dacă insiști, nu este. Dar o să vezi că este". A înaintat și a început să vadă casele, zicând: „Casa aceasta este frumoasă. Cealaltă e și mai frumoasă. Dar aceea nouă… ce frumoasă e!" Și a început să descrie casele din sat. A ajuns în centrul satului, unde este o răscruce de drumuri. „Hai să nu mergem la dreapta, ci la stânga. Am ajuns afară din sat. Acolo este un delușor. La poalele lui se află o bisericuță. Ce bisericuță este aceea?" „A Sfântului Gheorghe". „Și cine a zidit-o?", a întrebat părintele. „Mătușa mea" – adică mama mea. „De ce a fost ridicată?" „Pentru că pe locul acela a fost omorât, în 1944, un unchi de-al meu, pe care-l chema Gheorghe". Iar părintele i-a spus: „Să-i zici mătușii dumitale că nu în locul acela l-au omorât, ci la pârâiașul acela mic, iar de acolo l-au târât ca pe un porc până unde și-a dat duhul".
K.I.: Extraordinar.
A.A.: Cum să nu fie, domnule Klitos, dacă în 1989 povestea ce se întâmplase în anul 1944… Părintele a mai spus: „L-au târât până acolo și a murit bietul om ca un câine". Și cu adevărat, mătușa mea mi-a zis mai apoi: „A, de aceea era iarba călcată de la pârâu, până acolo, cu urme de sânge pe ea". Înainte, nu putuseră să înțeleagă, deși găsiseră urme.
Mai apoi, când părintele Ieronim s-a dus în sat, le-a spus preoților (avem trei preoți): „Să știți că un părinte mi-a spus că jos, la vie, este un cimitir". „Povești", a răspuns unul dintre ei. Dar părintele Pavel a zis: „Și totuși, acolo este un cimitir. În 1955, când Serviciul Topografic a făcut împărțirea pământului, am săpat în zona aceea, unde am găsit morminte și niște oase de om. Mormintele erau de două ori mai mari ca ale noastre. Am găsit înăuntru și două căni pictate". Iar eu l-am întrebat: „Și ce-ai făcut cu toate acestea?" „Le-am stricat". „Vai, binecuvântate, erau miceniene…" În felul acesta, doresc să vă arăt înduhovnicirea părintelui Porfirie.
K.I.: Unul din fiii duhovnicești ai părintelui mi-a spus că, mergând în excursie, părintele le-a făcut o radiografie arheologică a unor regiuni în care nimeni nu și-ar fi imaginat că există vestigii arheologice și unde, cu adevărat, s-au făcut mai târziu descoperiri.
A.A.: Iată ce mi-a spus mie: „Arheologii își închipuie că au găsit mari comori. Dar n-au găsit nimic. Știi mormântul acela de la Bela veche? Habar n-ai ce-ar găsi dac-ar săpa acolo". Acum, au început, cu adevărat, săpăturile și în acea regiune. „Să nu spui nimănui nimic, ca să nu mă ia drept hoț de vestigii arheologice", și râdea.
Odată, la mănăstirea noastră, am avut probleme cu apa. Părintele Elisei s-a dus la Institutul Geologic din Atena ca să aducă un specialist care să cerceteze rocile, să vadă dacă exista un loc bun pentru a fora, în speranța de a

găsi apă. S-a dus şi la părintele Porfirie. Înainte ca părintele Elisei să-i spună care era problema, părintele Porfirie i-a zis: „Aveți probleme cu apa la mănăstire“. „Cu adevărat, părinte, avem o mare problemă“. „Nu vă neliniştiți. Ia să vedem…“ A închis ochii şi a văzut muntele unde se află mănăstirea. „Ia zi-mi, este o bisericuță în pădure?“ „Da, părinte“. „Să mergem tot înainte 500 de metri, până la bradul acela ars de fulger, unde încep trei drumuri. Unul merge la Karies, altul spre Sfântul Filothei, şi al treilea spre Dafni“. „Da, părinte“. „Aşadar, înaintăm 300 de metri spre stânga, unde sunt nişte cărămizi sparte; ce este acolo?“ Părintele Elisei i-a răspuns: „Este un vechi cuptor, unde a fost făcută cărămida cu care a fost zidită mănăstirea noastră, în secolul al XIV-lea“. „Dacă săpați acolo, veți da de granit. La 16 metri este atât de multă apă, încât s-ar putea alimenta din locul acela întreaga provincie Halkidiki. Vă va fi cam greu. Dar hai să mai vedem ce este prin jur. Să mergem acolo unde se învecinează mănăstirile Sfântului Filothei, **Simonos Petra** şi **Sfântul Grigorie**. Văd un izvor cu un cap de porc. Ce este acolo?“ „Este Bustum“. „Bustum“ e un cuvânt turcesc ce înseamnă „apă foarte rece“. „Dacă forați acolo, la 30 de metri veți găsi apă. Şi ştii de unde vine? Din Alpi. E multă apă acolo, fiule“.
Părintele Elisei s-a întors, am discutat despre ceea ce spusese părintele Porfirie şi am hotărât să urmăm indicațiile sale. Am luat un om priceput în perforarea scoarței, cu echipamentul necesar, şi am urcat pe munte. Când am ajuns sus, am găsit granit. În fiecare zi înaintam cu 20 de cm, iar granitul era de opt metri. Ca să ducem munca până la capăt, ar fi trebuit să cheltuim întreg bugetul mănăstirii, ceea ce nu renta. Ne-am dus să încercăm în celălalt loc pe care ni l-a indicat părintele. Şi acolo am găsit granit. Nu puteam înainta. A fost aşa cum ne-a spus părintele.
K.I.: Ştiu că părintele putea chiar să guste apa şi să vadă dacă era sărată!
A.A.: Da, am auzit şi eu. De asemenea, după moartea sa, a fost sunat de mai mulți oameni, cărora le-a spus la telefon: „Nu mă mai sunați. Eu mă aflu acum în cer, lângă Hristos“.
A fost, cu adevărat, un om pe care Dumnezeu l-a înzestrat cu toate darurile.
K.I.: Trăia în acelaşi timp şi pe pământ, şi în cer. De aceea, în momentul în care a plecat, el nu s-a despărțit de lumea de aici.
A.A.: Pentru sfinți nu există aici şi acolo. Viața este unită. Noi, păcătoşii, ne separăm viața în două.
K.I.: Tocmai de aceea sfinții au asemenea harisme şi pot înfăptui lucruri peste fire.
A.A.: Hristos le oferă toate aceste daruri, pentru că ei sunt uniți cu Dumnezeu.
K.I.: La ceea ce am spus până acum, am mai putea adăuga câteva fapte deosebite legate de părintele Porfirie?
A.A.: Cu siguranță.
O să vă povestesc felul cum s-a dus să se călugărească, din ce mi-a relatat el însuşi. Iată ce-mi spunea: „Fiule, eu am fost un copil foarte sărac, iar tatăl meu s-a dus în America să muncească. Nu i-a mers bine şi nu s-a mai întors în sat. Aveam 18 oi şi urcam sus pe munte, acolo în Evvia, de unde mă trag, ca să le pasc. Nu ştiam prea multă carte. Prima viață de sfânt pe care am citit-o, cu multă greutate, de altfel, a fost a Sfântului Ioan Colibaşul, care m-a impresionat atât de mult, încât mi-am zis că vreau şi eu să devin sfânt! Şi am strigat la Dumnezeu: «Doamne, Doamne, învredniceşte-mă să mă fac sfânt!» Pe atunci eram de opt ani. Şi Dumnezeu mi-a dat darul de a avea barbă. La zece ani aveam barbă şi nu aveam brici ca să mă rad, aşa că ascuțeam cuțitul şi o tăiam cum puteam, fără să o înmoi cu nimic. Cu toții mă strigau: călugăraşul nostru, călugăraşul nostru, iar la vârsta de 12 ani, m-am îndreptat spre Sfântul Munte. M-am îmbarcat pe vapor fără să am la mine nici măcar o coajă de pâine şi fără să spun nimic nimănui. Am ajuns cu mult chin la Dafni şi, după alte încercări, l-am găsit pe **părintele Ioanichie**, care era un om sfânt“.
Părintele Ioanichie l-a luat lângă el şi l-a prezentat la vamă44(Deşi Sfântul Munte (Athosul) se află în Grecia, intrarea în Munte se face prin trecerea unei granițe, care îl desparte de restul țării. Această graniță a fost impusă mai ales din rațiuni bisericeşti, pentru controlul accesului bărbaților şi pentru interzicerea intrării femeilor [n.t.].) ca pe nepotul său. Astfel, părintele acela a spus o minciună salutară, fără de care Biserica nu l-ar fi avut acum pe marele părinte Porfirie, pe care îl cunoaştem cu toții.
„După câteva zile – eram de 12 ani – am început să citesc: A…a…a… Iar părintele mi-a spus: «Ajunge deocamdată să citeşti bine psalmii, şi abia după aceea să te străduieşti pentru mai mult». Cuvintele acestea m-au făcut să mă ambiționez şi am ajuns să citesc atât de bine, de parcă fusesem la Universitate. Mă rugam foarte mult. Atunci am învățat pe de rost epistolele Sfântului Ioan. Îl iubeam foarte mult pe Sfântul Ioan.
Când eram copil, părinții se duceau afară, în grădină, iar eu rămâneam înăuntru şi găteam. Lăsam mâncarea în oală să fiarbă şi mă duceam la biserică. Acolo mă aşezam pe jos în aşa fel încât păream mort. Aveam pomenirea morții. După aceea, citind epistolele Sfântul Ioan, în care se spune că iubirea scoate frica afară din suflet, mi-am zis că nu-L iubesc cu adevărat pe Dumnezeu. De atunci, relația mea cu Dumnezeu s-a schimbat şi inima mea a

început să ardă de dor sfânt.
Odată, părinţii mei s-au dus să slujească în altă parte. Era Postul Mare. Eu m-am dus la biserică. Am ajuns acolo cu mult mai devreme, înainte să înceapă slujba. Am deschis uşa şi m-am aşezat în una din strane, într-un colţ, şi am început să mă rog. Puţin mai târziu, a intrat înăuntru părintele Dima, care fusese cândva ofiţer în armata Ţarului. Era un om masiv, de 96 de ani, dar cu un trup foarte elastic. A intrat înăuntru, a făcut trei mătănii până la pământ, după care a început să se roage. În momentul acela, am văzut o lumină care îl înconjura şi m-am speriat foarte tare. Părintele Dima a continuat rugăciunea cu mâinile ridicate. Pentru mine era prima experienţă legată de lumina necreată. Evlavia părintelui aceluia mi s-a transmis în inimă şi din ziua aceea am început să plâng fără încetare. A fost prima dată când am simţit cu adevărat harul lui Dumnezeu şi de atunci plângeam ori de câte ori voiam. Aveam în mine evlavia harului sfânt".
K.I.: Dumnezeu l-a trimis Bisericii pe părintele Porfirie ca pe un dar.
A.A.: Aşa este. Iată ce mai povestea părintele: „După aceea, când m-am îmbolnăvit şi eram aproape să mor de tuberculoză (pe atunci era mare sărăcie la Sfântul Munte), părinţii m-au trimis în sat să mănânc nişte lapte şi nişte unt, ca să mă întremez. În vremea aceea, a venit la mănăstire răposatul Arhiepiscop Porfirie şi a vrut să stăm de vorbă. Ne-am dus să ne plimbăm prin pădure şi acolo Dumnezeu mi-a dat harisma străvederii. Atunci, i-am spus: «Preasfinţite, în momentul acesta, în Sinai, doi călugări tulbură apele. S-au certat şi au pricinuit probleme serioase». «De unde ştii, fiule?» Iar eu i-am zis: «Domnul mi-a dezvăluit lucrurile acestea»". Arhiepiscopul a rămas fără grai, pentru că i-am descris toată regiunea Sinaiului şi înfăţişarea acelor doi călugări, spunându-i şi numele lor. A doua zi, mi-a spus că vrea să mă facă diacon. M-am dus la stareţ şi m-au făcut diacon. După încă o zi, m-au făcut preot şi duhovnic. Eu nu voiam. El a fost primul care s-a mărturisit la mine. Mi-a spus: «Fiule, Dumnezeu ţi-a dat mult har. Să-l foloseşti spre binele Bisericii». Astfel a fost prima mea întâlnire cu harul şi cu harisma străvederii".
K.I.: Darurile pe care ni le-aţi adus din cer, de la părintele Porfirie, sunt foarte frumoase, părinte Atanasie. Vă mulţumesc. Dumnezeu să vă dea putere în nevoinţă. Să vă rugaţi pentru noi, ca şi pentru lumea întreagă.
A.A.: Ne rugăm şi dorim ca, prin rugăciunile părintelui Porfirie, Dumnezeu să vă dăruiască şi dumneavoastră personal binecuvântare, pentru că aduceţi dinaintea poporului credincios figuri de mari personalităţi ale Bisericii noastre.

Convorbire cu Arhimandritul Daniil Guvalis, teolog, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părintele Porfirie este un capitol inepuizabil, iar experienţele sale sunt fără număr.
În convorbirea de astăzi, vom căuta să analizăm anumite laturi mai puţin cunoscute ale părintelui Porfirie – acest vas al Duhului Sfânt şi dar minunat al lui Dumnezeu pentru noi. Părintele putea să vorbească pe teme legate de animale, de dietă şi chiar de filologie. Îi era accesibil orice domeniu, pentru că era inspirat de Duhul Sfânt.
De unde am putea să începem?
D.G.: Voiam să spun mai întâi că părintele avea anumite harisme rare. Citim în **Vechiul Testament** despre **Solomon**, care, atunci când a fost întrebat de Dumnezeu ce dar să-i ofere, a răspuns că nu vrea nici bogăţii, nici slavă. A cerut în schimb înţelepciune. Dumnezeu i-a dat o asemenea înţelepciune, încât nu exista lucru la care să nu aibă un răspuns. Cunoştea totul despre plante, despre animale, despre starea omului şi despre orice alt lucru. Era pregătit să ofere răspuns la orice. Când citesc cele scrise despre Înţeleptul Solomon, mă gândesc la faptul că un dar asemănător a primit şi părintele Porfirie.
K.I.: Şi la înfăţişare parcă semăna cu un profet al Vechiului Testament. Chipul său iradia de lumină.
D.G.: Duhul Sfânt nu lucrează numai în Biserica Creştină. Ştim de la Apostolului Pavel că El a vorbit prin Prooroci. Însă în **Noul Testament**, prezenţa Duhului Sfânt este permanentă, ceea ce nu se întâmpla în Vechiul Testament. Aşadar, Acelaşi Duh Sfânt, Care sălăşluia în Solomon, dăruindu-i înţelepciunea dumnezeiască, a sălăşluit şi în Sfinţii Părinţi, ca, de exemplu, în părintele Porfirie. Mi-aduc aminte, de-a lungul timpului, când vorbeam cu părintele Porfirie – fie venea vorba, fie îl întrebam eu anume, să zicem, ceva despre animale –, întotdeauna era uimitor. Odată i-am spus: „Părinte, acolo unde stau, în spatele bisericii Sfintei Parascheva, am o pisică. Uneori o văd cum se linge". „Ştii de ce se linge?", m-a întrebat el. „Să nu crezi că se linge ca să fie curată şi frumoasă. Linsul are importanţa lui. Dacă vei fi atent, vei observa că de fiecare dată când se schimbă

timpul, se linge în alt fel. Îşi aranjează părul în aşa fel, încât să întâmpine timpul de afară (frig sau cald) pregătită corespunzător".
K.I.: Cât de frumos şi vesel!
D.G.: Eu i-am spus: „Părinte, la asta nu m-am gândit. Am mai observat că pisica este foarte curată. De exemplu, îşi acoperă murdăria". „Ştii de ce face astfel? Unele animale, mai ales cele sălbatice, nu vor să-şi trădeze prezenţa, care ar fi dezvăluită de mirosul excrementelor lor. Aşadar, le acoperă ca să se apere de duşmani".
K.I.: Lucrul acesta îmi aminteşte de luptătorii din Cipru contra regimului englez, din 1955–1959, care îşi acopereau urmele, ca să nu fie descoperiţi de duşman.
D.G.: Da. O să vă povestesc acum o întâmplare. La căsuţa unde stau, am avut pentru o perioadă de timp doi câini, cărora li s-a mai adăugat unul, ce era, cum se spune, maidanez. Nu l-am vrut, ca să nu spună părinţii că adun toţi câinii, şi am căutat să-l alung. În fiecare seară îi lăsam pe cei doi câini ai mei liberi, iar dimineaţa devreme îi chemam să mănânce şi, în timp ce ei mâncau, eu îi legam. Dar cu ei venea şi cel de-al treilea. L-am alungat de mai multe ori, dar se ducea până mai încolo, după care se întorcea înapoi. Întâmpinam deja o mare problemă: cum să-l îndepărtez pe cel străin. Doar n-aveam să iau pietre să arunc în animal, ca să zică după aceea părinţii că omor câini. Într-o zi, când m-am dus la părintele Porfirie, i-am spus câteva chestiuni serioase, după care i-am cerut permisiunea să-i povestesc şi despre o temă mai „glumeaţă". O fi fost ea „glumeaţă", dar pentru mine era serioasă. I-am spus cum stăteau lucrurile: „A venit un al treilea câine, şi nu pot să-l alung. Ce să fac?" „A, uite ce-o faci: poartă-te bine cu el, dă-i să mănânce, el o să te iubească şi veţi deveni prieteni, iar la sfârşit o să-l iei în maşină, o să-l duci la fabrici, dincolo de Teba şi-o să-l laşi acolo". Şi astfel s-a rezolvat problema. La început, când am vrut să mă port bine cu el, a reacţionat destul de violent, dar încet-încet am devenit prieteni. După aceea, l-am pus în maşină, l-am dus la 20 km distanţă şi l-am lăsat acolo.
K.I.: N-a mai venit înapoi?
D.G.: Unde să se mai întoarcă… A găsit în locul acela alţi prieteni şi nu s-a mai gândit la noi.
K.I.: Se ştie că Părinţii au mult umor, iar părintele Porfirie se distingea în mod deosebit prin acest fapt. Putea să se ocupe de cele mai neînsemnate probleme. Avea înţelepciunea aceasta.
D.G.: De asemenea, atunci când era vorba despre sănătate sau dietă, spunea lucruri frumoase şi pline de înţelepciune.
K.I.: Să auzim câteva dintre acestea, părinte Daniil.
D.G.: Spre exemplu, zicea că, atunci când omul ia masa de prânz, e bine să nu bea apă imediat, ci abia după trei ore, pentru că altfel, sucurile gastrice nu pot digera cum trebuie hrana. Pentru o perioadă, a consumat el însuşi morcov cu orez sau praz cu orez, în care predomina morcovul, respectiv prazul. De ce mânca astfel? Pentru că stătea multe ore nemişcat, iar acest fel de mâncare ajuta intestinele să funcţioneze. Zicea: „Trebuie să mâncăm sfeclă roşie".
K.I.: Mânca sfeclă roşie?
D.G.: Chiar multă. Întotdeauna punea uleiul şi lămâia la sfârşit. Nu voia ca uleiul să fiarbă, pentru ca să nu-şi piardă puterea.
K.I.: V-a zis de ce mânca sfeclă roşie?
D.G.: Pentru că are un efect binefăcător asupra sângelui. De asemenea, odată, mi-a spus unde pot găsi sfeclă roşie şi că sfecla albă conţine o substanţă unică, ce îi făcea foarte bine la sănătate.
K.I.: De la noi cerea mereu roşcove, iar noi îi trimiteam; cred că pentru sânge.
D.G.: Da.
K.I.: De multe ori mânca roşcovele cu sfeclă roşie.
D.G.: Toate observaţiile sale erau în conformitate cu regulile de sănătate. Spunea că seara nu trebuie să mâncăm cu câteva ore înainte de culcare, ca să nu adormim cu stomacul plin. Mai zicea să nu închidem niciodată uşile şi ferestrele când dormim. Îmi aduc aminte că m-am dus odată la el cu cineva care avea o anumită poziţie în societate şi o anumită educaţie. Cu harisma sa, părintele şi-a dat seama că omul acela dormea cu geamurile şi uşile încuiate. I-a explicat că trebuie să le lase întredeschise, pentru că în cameră se respiră, iar aerul respirat trebuie înlocuit cu altul proaspăt. Dădea foarte multe sfaturi bune în privinţa sănătăţii.
K.I.: Părinte Daniil, hai să vedem lucrurile mai de aproape. Mulţi se vor întreba, probabil, cum se poate ca părintele, care avea ca scop îndreptarea sufletelor pe drumul mântuirii, să se fi ocupat de subiecte atât de mărunte, ca, de exemplu, ce mănâncă oamenii, dacă ţin fereastra deschisă etc. Aş dori să comentăm puţin acest aspect.

D.G.: Da. Aceste teme au legătură cu cele duhovniceşti. Odată, părintele s-a dus într-un sat din Evvia, unde a stat o vreme. Oamenilor de acolo le-a spus să planteze meri, piersici şi caişi, indicându-le cum anume să-i îngrijească. Unii l-au întrebat de ce se ocupă cu asemenea lucruri, când ar trebui să-şi vadă de problemele bisericeşti. Dar el le-a răspuns că şi acestea sunt probleme ale Bisericii. Pentru că, dacă vecinul tău sădeşte caişi şi piersici şi tu nu sădeşti, îl forțezi pe copilul tău să devină un hoț.
Aşadar, lucrurile mărunte ale vieții sunt strâns legate de cele duhovniceşti. Acesta este duhul ortodox. Ortodoxia nu înseamnă monofizism. Monofizismul este o erezie. Ce înseamnă monofizism? Ca omul să se ocupe numai cu cele cereşti şi duhovniceşti. În Ortodoxie există un echilibru. La fel cum la Hristos, între firea dumnezeiască şi cea omenească este un echilibru perfect.
K.I.: În firea teantropică.
D.G.: La noi nu există monofizism. De aceea, vedeți că Biserica se roagă pentru casă, atunci când se pune temelia ei, pentru cei care aruncă năvodul în mare, pentru cei care sapă fântâni, pentru ciobani, pentru cei care cultivă via şi aşa mai departe. Aşadar, spiritul căii drepte păstrează echilibrul între cele cereşti şi cele omeneşti. De altfel, aşa spune şi dogma din Calcedonia: firea omenească şi cea dumnezeiască sunt împreună, neschimbat şi neamestecat.
K.I.: Este bine că ne-ați oferit explicația dogmatică a acestui fapt. Să vedem în continuare şi alte cuvinte de folos ale părintelui Porfirie, legate de viața de zi cu zi.
D.G.: De multe ori se ducea undeva şi îşi dădea seama exact cum băteau vânturile în regiunea aceea. Spunea: „Din partea aceasta vin vânturile". Ştia dacă locul era curat, sau ce fel de vânt bătea acolo, dacă era umezeală, ce curente subterane erau în regiune, ce izvoare. Aşadar, în orice zonă s-ar fi aflat, ştia totul, ca un meteorolog şi un geolog. De multe ori, spunea nişte lucruri, de rămâneai mut. Odată, ne-am dus la o stână de lângă Teba. Pe drum, erau munți şi văi. La un moment dat, ne-a spus: „Uite, exact în locul acela este o apă subterană".
K.I.: Vedea lucrurile acestea cu ochii duhovniceşti.
D.G.: De multe ori, când se întâmpla să ne ocupăm de anumite texte bisericeşti sau când venea la el vreun filolog, era sclipitor şi în probleme legate de filologie.
K.I.: Vă aduceți aminte un asemenea moment?
D.G.: Îmi amintesc că aveam dinainte un dicționar mare de greacă veche, bizantină şi neogreacă, iar când citeam vreun imn şi găseam un cuvânt greu, de exemplu „anafis"45(În limba greacă: αναφής [n.t.]), ne uitam în dicționar şi găseam: „anafis" – „cel pe care nu-l poți ajunge/prinde". Iar când veneau pe la el filologi, le punea asemenea întrebări şi îi punea într-o poziție dificilă!
K.I.: Şi făcuse numai patru clase.
D.G.: Da, dar în el sălăşluia Duhul Sfânt. Mai înainte, când am vorbit de animale, am uitat să vorbesc şi de interesul său pentru plante.
K.I.: Da. Este foarte interesant, pentru că plantele alcătuiesc o lume aparte, cu totul rafinată.
D.G.: Pentru că a crescut la Sfântul Ioan – un sat din Evvia, unde oamenii se ocupau mai ales cu pământul – putea să dea sfaturi foarte bune agricultorilor. Îl impresionau mai ales plantele aromate. S-a ocupat destulă vreme cu astfel de plante şi, unde auzea de vreo specie deosebită, se ducea să o caute. Sau, dacă nu era din Grecia, cerea să i se trimită.
K.I.: Plantele aromate au o semnificație deosebită. Mir vărsat este numele tău46(Cântarea Cântărilor 1, 2 [n.t.].). Aşadar, ele au legătură directă cu parcursul duhovnicesc al omului.
D.G.: Da, pentru că aroma simbolizează harismele Duhului Sfânt.
K.I.: Aşa este.
D.G.: În sfântul mir sunt 40-50 de substanțe aromatice, dacă nu mai multe. În Vechiul Testament, **Moise** a făcut mir, cu care l-a uns pe Aaron, ce a devenit astfel primul preot.
K.I.: Şi înainte de îngroparea Domnului, Trupul I-a fost uns cu mir. Iar unii dintre ucenici au fost nemulțumiți de costul mirului.
D.G.: Îşi construise singur, după propria inspirație, un recipient în care ținea parfumul unei plante aromate din Sumatra. Era impresionant. Dovedea o mare înțelepciune în orice. Odată i-am spus: „Părinte, dinaintea sfinției tale, mă pierd cu totul. Ne descoperi toate tainele cerului şi ale pământului".
K.I.: Cum a reacționat la aceste cuvinte?
D.G.: Câteodată, reacționa ca un copil mic şi zâmbea. Era un prunc după Hristos. Să spunem câteva lucruri şi despre înțelepciunea pedagogică pe care o avea?
K.I.: Desigur, pentru că şi aceasta este o temă foarte importantă.

D.G.: Mi-aduc aminte că odată a venit la mine cineva şi mi-a cerut un sfat în legătură cu o anumită ocupaţie de-a sa, pe care nu ştia dacă să o continue sau nu. Era vorba de sport. Mie mi se părea că nu era un lucru tocmai bun pentru dezvoltarea duhovnicească, dar părintele mi-a spus: „Nu, nu-l opri. Nu acum. Lasă-l să se maturizeze". De fiecare dată când dădea un sfat, făcea o observaţie sau mustra pe cineva, vedea mai întâi în ce măsură omul acela era în stare să recepteze şi să aplice ceea ce i se spunea.
K.I.: Pe fiecare în parte îl aborda în mod diferit, cu multă înţelepciune şi discernământ.
D.G.: Să zicem că observa la mine un punct unde trebuia să mă corectez. Dar înţelegea că, dacă mi-ar fi zis în momentul acela, nu aveam să suport. Aşa că aştepta momentul potrivit. Când îţi spunea ceva ce urma să ţi se întâmple sau îţi dădea vreun sfat, ştia dacă aveai să accepţi lucrul acela sau nu, fapt deosebit de important.
K.I.: Aşa este.
D.G.: De exemplu, putem spune cuiva: „Fă asta". Dar nu ştim dacă omul în cauză este dispus în ceasul acela să facă ascultare, şi de aici încep să se işte probleme.
K.I.: Ştia să dea corect medicamentele sufleteşti. Avea un discernământ mai presus de puterea noastră de înţelegere.
D.G.: Îmi aduc aminte că odată voia să-mi spună să fiu atent într-o anumită chestiune. A ales un moment atât de sfânt, încât mi-a fost imposibil să mă opun. Era duminică, după sfânta Liturghie, iar eu îi adusesem sfintele Taine să se împărtăşească, pentru că nu putuse veni la biserică. După ce s-a împărtăşit şi a rostit şi câteva rugăciuni de mulţumire, imediat mi-a făcut observaţia cu pricina.
K.I.: Prin urmare, eraţi obligat să-l ascultaţi.
D.G.: În sinea mea m-am opus, zicând că ceea ce-mi spusese nu era drept, dar momentul era atât de sfânt, încât am primit vorbele lui, care până la urmă s-au dovedit extraordinar de folositoare.
Câteodată, omul se agaţă atât de mult de anumite situaţii, încât este foarte greu să-l desprinzi de ele. Părintele Porfirie îşi dădea seama dacă în spatele lor se ascundea vreun pericol.
K.I.: Părinte Daniil, ne-aţi spus că părintele Porfirie primea sfânta Împărtăşanie din mâinile sfinţiei voastre. Povestiţi-ne cum erau acele momente?
D.G.: Erau clipe cereşti. Odată mi-a dat de înţeles că simţea ceea ce creştinii simt foarte rar în asemenea împrejurări. Îmi aduc aminte că şi eu m-am simţit aşa odată, când Liturghia se desfăşurase într-un loc foarte sfânt. Am primit sfânta Împărtăşanie din mâna unui arhiereu şi atunci am simţit o mireasmă dumnezeiască. Mi se pare că părintele Porfirie simţea lucrul acesta de fiecare dată. Uneori, la spovedanie, oamenii îmi spun că atunci când se apropie de sfânta Împărtăşanie simt că biserica se umple de un miros venit din cealaltă lume. Şi se poate ca oamenii din jur să nu simtă nimic.
Îmi aduc aminte că atunci când se împărtăşea, lua sfântul Potir cu mâinile sale, îl ţinea strâns şi intona foarte rar şi clar cuvintele vreunui tropar. Era un moment de neuitat şi foarte emoţionant.
K.I.: Clipe tainice… Ce altceva putem să mai spunem despre părintele Porfirie? Văd că aveţi resurse inepuizabile.
D.G.: Să vorbim puţin şi despre cunoaşterea teologică pe care o avea.
K.I.: Neapărat.
D.G.: De multe ori, spunea anumite lucruri foarte profunde. Credeai că tocmai ai citit din **Sfântul Grigorie Palama**. În testamentul său a scris ceva ce mulţi au considerat că este o greşeală. Zicea că trebuie să încercăm să intrăm în Biserica nezidită a lui Hristos. Să vă explic cam ce a vrut să spună prin aceasta: într-un oraş sunt, de exemplu, o mie de creştini şi se poate ca în Biserica nezidită să fie doar câţiva, care s-au curăţit de patimi, iar în ei sălăşluieşte Duhul Sfânt. Şi pentru că Duhul Sfânt este nezidit, se creează o stare nezidită.
K.I.: Este ceea ce Apostolul Pavel numeşte nefăcut de mână47(II Cor. 5, 1 [n.t.].)?
D.G.: Nezidit, nefăcut de mână… e acelaşi lucru. Se poate, mai ales în cazul isihaştilor, ca ei să primească darul Duhului Sfânt şi, dacă sunt în stare să comunice cu Dumnezeu, ajung să trăiască experienţa nemărginirii. Ei pot simţi la un moment dat că se află în afara timpului şi a spaţiului, în Împărăţia nezidită a lui Dumnezeu. Trebuie făcută o analiză teologică profundă pentru a înţelege ce a vrut să spună părintele Porfirie.
K.I.: Cât de impresionant!… Părintele ne-a arătat, practic, drumul pe care să-l urmăm.
D.G.: Aşa este. Atunci când omul se curăţă de păcate, în el sălăşluieşte Duhul Sfânt. Duhul Sfânt este nezidit, iar cei care sunt părtaşi nezidirii devin într-un fel neziditi. Astfel se creează Biserica nezidită a lui Hristos. Desigur, toate acestea sunt înţelesuri profunde. Este taina lui **Melchisedec**. Oamenii curăţiţi de păcate se simt fără început, fără sfârşit, în afara timpului şi a spaţiului.
K.I.: Ceea ce ne-aţi spus până acum este foarte important. Aţi putea să mai detaliaţi?

D.G.: Pe anumiți oameni, părintele i-a îndrumat asupra felului cum să practice rugăciunea inimii. Le spunea că, prin această rugăciune, omul poate să-şi pună ordine în gânduri, iar când reuşeşte lucrul acesta, practic trăieşte în afara timpului.
Desigur, pentru a înainta pe această cale, omul trebuie să aibă alături de el un părinte înzestrat cu harisma străvederii, pentru că, altfel, poate cădea foarte uşor în rătăcire.
K.I.: Diavolul poartă cu noi războiul nevăzut.
D.G.: În toate problemele legate de cele înalte, de împărtăşirea din harul sfânt, părintele era îndrumător neînşelat. „Ia aminte, că aici eşti în primejdie. Trebuie s-o iei pe alt drum. Aşa trebuie să-ți concentrezi gândul, aşa să spui rugăciunea; trebuie să existe şi virtute. Dacă nu ai în tine bunătate, dacă nu ai dragoste, răbdare şi blândețe, oricât te-ai lupta să te concentrezi şi să spui rugăciunea, n-o să iasă nimic. Trebuie să te vadă Dumnezeu că eşti într-o stare duhovnicească bună, ca să îți binecuvânteze strădaniile".
K.I.: Şi să vină la tine.
D.G.: Şi să vină la tine… Lucrurile nu sunt cum pretind penticostalii, care spun, nici mai mult, nici mai puțin, că e musai ca Dumnezeu să coboare la întâlnirea lor, ca să le dea vorbirea în limbi, profeții şi altele. Duhul Sfânt lucrează unde şi cum vrea El.
K.I.: Părinte Daniil, vă mulțumesc foarte mult pentru această mărturie. Ne-ați spus, cu adevărat, lucruri uimitoare. Chiar dacă la început am vorbit despre aspecte simple, spre sfârşit ne-ați purtat prin ceruri, acolo unde ar trebui să ajungem cu toții. Ne-ați oferit o imagine a felului cum părintele Porfirie putea să trăiască în acelaşi timp şi pe pământ şi în cer, din care nădăjduim să învățăm şi să ne folosim cu adevărat.
D.G.: Fie ca rugăciunile sale dinaintea Domnului să ne însoțească mereu.

PĂRINTELE FILOTHEI ZERVAKOS

Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ, ne îndeamnă Apostolul neamurilor în Epistola sa către Coloseni. Căci voi ați murit şi viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu. Iar când Hristos, Care este viața voastră, Se va arăta, atunci şi voi, împreună cu El, vă veți arăta întru slavă48(Col. 3, 2-4 [n.t.].).
Aceste cuvinte îmi vin în minte, pomenindu-i pe Sfinții Părinți, despre care Dumnezeu ne-a învrednicit pe noi, nevrednicii, să vorbim şi să scriem, spre slava Celui de Sus.
O altă mare personalitate duhovnicească a secolului nostru a fost şi Arhimandritul Filothei Zervakos, categumen la **Mănăstirea chinovială Izvorul Tămăduirii**, din Longovarda, insula Paros.
În legătură cu **părintele Zervakos**, avem o scurtă, dar importantă mărturie a preasfinției sale Amfilohie Radovici, Mitropolitului Muntenegrului.
A.R.: Părintele Filothei a fost un om deosebit şi un mare duhovnic.
M-am dus la el, la mănăstirea pe care a ridicat-o în **Longovarda**, în insula Paros. Îşi pregătise mormântul chiar în camera sa. De o parte a camerei era patul, iar de cealaltă, mormântul.
L-am întrebat de ce îşi făcuse mormântul, iar el mi-a răspuns:
– Toată viața mea am încercat să nu fiu povară nimănui. Acum, că am îmbătrânit, nu ştiu când mă va lua Dumnezeu. De aceea mi-am făcut singur mormântul, ca să fiu pus din pat direct în mormânt. Dacă aş şti ora morții mele, nu m-aş mai aşeza în pat, ci în mormânt, ca să nu le mai fac greutăți celor care vor rămâne în urma mea.
K.I.: Lucrurile pe care le auzim sunt deosebit de importante.
A.R.: Fără îndoială. Sfântul cere multe de la el însuşi, dar nu cere nimic de la alții.
K.I.: Ei cer milă numai de la Dumnezeu, pe când noi cerem unul de la altul, în loc să oferim.
A.R.: Întocmai. Oamenii aceştia nu cer nimic. Numai oferă.
K.I.: Tocmai de aceea, ar trebui şi noi, pe tot parcursul vieții noastre, să ne luptăm, fiecare după puterea sa, desigur, ca să fim aşa cum spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni: Sunteți împreună cetățeni cu sfinții şi casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor şi a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuşi Iisus Hristos49(Efeseni 2, 19-20 [n.t.].).

A.R.: Odată m-am spovedit la părintele **Filothei Zervakos** şi i-am mărturisit un gând pe care îl aveam. M-a impresionat foarte mult felul duhovnicesc în care a abordat problema. Mi-a spus:
– Frate Amfilohie, semenul nostru este chipul lui Dumnezeu. Este îngăduit să păcătuim împotriva chipului lui Dumnezeu fie şi cu gândul?
K.I.: Extraordinar.
A.R.: Da. Niciodată nu m-aş fi gândit să abordez în felul acesta un gând păcătos împotriva cuiva. Îmi amintesc şi de ceea ce spunea părintele Justin Popovici: „La celălalt să te duci cu paşi de porumbel. Aşadar, să te apropii de el în mod delicat şi cu blândeţe, pentru că semenul tău are şi el fricile şi supărările sale. Are şi aşa destulă greutate pe suflet, ca să-i mai adaugi şi tu".
K.I.: Ca Duhul Sfânt care a venit în chip de porumbel.
A.R.: Întocmai.
K.I.: În Evanghelia după Luca, Domnul le-a spus ucenicilor Săi: Iată, Eu vă trimit pe voi ca pe nişte oi în mijlocul lupilor; fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii50(Matei 10, 16 [n.t.].).
A.R.: Când mă aflam în Atena, prietenul şi sprijinul meu duhovnicesc era părintele Epifanie Theodoropoulos, la care mă spovedeam. S-a dus la el şi părintele Filothei, când era deja foarte bătrân, şi a vorbit oamenilor din biserică, după Liturghie. Cuvintele sale izvorau ca apa dintr-un izvor liniştit. Simţeai că ceea ce spunea nu provenea din gând, ci din suflet.
Când l-am văzut în Longovarda, la sărbătoarea Tuturor Sfinţilor, în timp ce ne vorbea, l-am simţit ca pe un patriarh al insulei. De atunci şi până acum, de fiecare dată când mă gândesc la el, am dinaintea ochilor imaginea patriarhului insulei Paros.
K.I.: Ce imagine frumoasă! A fost, cu adevărat, patriarhul Parosului. Doar a salvat de la moarte atâţia oameni. În Paros, oamenii au încă viu în minte acest fapt, care a fost pentru ei un motiv în plus să-l considere pe părintele Filothei un om sfânt. Iată cum s-au desfăşurat lucrurile:
În timpul ocupaţiei germane din Grecia, luptătorii din Rezistenţă au omorât pe cineva în Paros. Administratorul german al Cicladelor51(Grup de insule din care face parte şi Parosul [n.t.].), care s-a dus în Paros să facă investigaţii, a ordonat să fie aleşi o sută cincizeci de tineri, mai ales, care să fie executaţi.
Şi, cu adevărat, au fost adunaţi o sută cincizeci de oameni. Faptul era cu atât mai tragic, cu cât misiunea de a-i alege pe tineri fusese încredinţată celor care erau în fruntea comunităţilor. Să ne gândim la poziţia unui primar care trebuia să aleagă dintre oamenii din satul său pe cei ce urmau să fie omorâţi de germani. A fost nevoie să se tragă la sorţi.
Aşadar, au fost adunaţi cei o sută cincizeci, care au fost întemniţaţi de germani, aşteptându-şi peste câteva zile moartea. Desigur, s-au ridicat cu toţii – autorităţile, primarul, Biserica – să-l roage pe administratorul german să renunţe la execuţie. Dar acesta era de neînduplecat. Atunci s-au dus la părintele Filothei, care avea mulţi fii duhovniceşti printre cei destinaţi morţii.
Părintele Filothei l-a chemat pe administratorul german în vizită la mănăstirea sa. Germanul s-a dus acolo cu escorta. Au mâncat cu toţii laolaltă, au discutat despre monahism şi despre multe alte lucruri. Când germanul a început să se înmoaie oarecum, părintele Zervakos i-a spus: „Ştiţi, noi, ortodocşii, obişnuim ca atunci când avem vreun oaspete la mănăstire să ne ducem în biserică şi să ne rugăm pentru sănătatea lui şi a familiei sale. Dacă vreţi, daţi-mi numele membrilor familiei dvs. din Germania, ca să ne rugăm pentru ei". Germanul i-a dat numele şi, cu adevărat, au mers în biserică şi s-au rugat.
Germanul a ieşit din biserică pe gânduri, iar când era pe punctul de a pleca, s-a întors şi a spus: „Vreau să vă răsplătesc pentru grija pe care aţi avut-o faţă de noi. Cereţi-mi, aşadar, ceva, iar eu o să vă împlinesc dorinţa. Dar cererea să nu fie legată de eliberarea prizonierilor. Aceştia vor fi omorâţi. O să împlinesc orice altceva îmi veţi solicita". Atunci, părintele Zervakos a spus: „Înainte de a vă cere ceva, vreau să-mi daţi cuvântul dvs. de ostaş că veţi face ceea ce vă voi spune". „Aveţi cuvântul meu de onoare", a răspuns germanul. „Vreau să mă luaţi şi pe mine între cei o sută cincizeci şi să mă executaţi primul".
Germanul s-a pomenit dintr-odată în faţa unei dileme. Se legase prin cuvântul său de onoare, aşa că trebuia fie să-l omoare şi pe părintele Filothei, fie să renunţe la execuţie, pentru că practic, indirect, asta ceruse părintele. Astfel, germanul s-a văzut nevoit să semneze actul de eliberare a celor o sută cincizeci de oameni.
De fiecare dată când îmi aduc aminte de această întâmplare, mă cutremur, căci părintele Filothei Zervakos a fost păstorul cel adevărat, despre care vorbeşte Evanghelia, ce îşi jertfeşte sufletul pentru oile sale.
Ziua eliberării celor o sută cincizeci este sărbătorită şi astăzi în Paros. Oamenii aceia trăiesc şi în prezent, au familii, nepoţi, strănepoţi, dar n-au uitat niciodată că îşi datorează viaţa şi fericirea părintelui Filothei Zervakos,

care, cu adevărat, şi-a pus viaţa în joc pentru turma sa.
Ca o concluzie, aş dori să spun, pentru cei care nu ştiu, faptul că părintele Filothei a fost unul din cei mai mari scriitori bisericeşti din secolul nostru. A scris cărţi foarte frumoase, pe care se merită să le citim, pentru că sunt, cu adevărat, de suflet folositoare52(Prezentăm, în continuare, un fragment din excepţionala carte a părintelui Filothei Zervakos Călătorul – drumul de la patria pământească la Ierusalimul ceresc:
„La vreme de ispită, de tristeţe, de primejdie şi de supărare, să alergi la Dumnezeu prin rugăciune şi să-I ceri ajutorul. Poţi să ceri mijlocirea dinaintea lui Dumnezeu a Doamnei Născătoare de Dumnezeu şi a tuturor sfinţilor, căci aceştia au îndrăzneală către Cel Preaînalt şi pot să te ajute. Dar şi fraţii şi prietenii duhovniceşti pot să te mângâie şi să te ajute la vreme de ispită şi de tristeţe. Ca să înţelegi mai bine, îţi aduc dinainte cuvintele Înţeleptului Sirah, care spunea: Dacă vrei să-ţi faci un prieten, fă-l punându-l la încercare; prietenul credincios este leacul vieţii (Susana 6, 7; 16 – n.t.). În lucrarea iubirii, urmează-i pe sfinţi şi pe Însuşi Hristos, Care nu a venit în lume să fie slujit, ci ca să slujească, Care a primit să spele picioarele ucenicilor Săi, adică ale creaturilor Sale, Care este învăţătorul şi ziditorul a toate!!! Urmează-L pe drumeţul ceresc şi aşa cum El îi cercetează pe bolnavi şi se îngrijeşte de ei, la fel şi tu să-i iubeşti pe toţi oamenii, mai ales pe cei săraci şi nefericiţi, care nu pot să meargă la doctori, nici să-şi cumpere medicamente, nici să mănânce cum trebuie. Mai ales pe aceştia să-i cercetezi, să-i mângâi şi să-i ajuţi cu ceva dacă poţi. Dacă nu poţi, ajută-i duhovniceşte, prin cuvinte de folos. Îndeamnă-i aşadar să aibă curaj, credinţă, nădejde, demnitate şi răbdare în tristeţi şi boli, ca să dobândească multă răsplată în ceruri. Să-i îndemni să se mărturisească, să se împărtăşească cu sfintele Taine, să-şi aducă aminte de iad şi de moarte. Omul este făcut din două substanţe: din trupul material şi stricăcios şi din sufletul imaterial şi nestricăcios; trupul are nevoie de ajutor material, pe când sufletul, de ajutor duhovnicesc. Pe cât de diferit este trupul de suflet, pe atât este şi ajutorul material de cel duhovnicesc. Gândeşte-te, dar, fiule, ce lucru important este milostenia, pe care Domnul a fericit-o, spunând: Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui (Matei 5, 7 – n.t.). La cea de-a doua Sa venire, Domnul va spune celor drepţi, dar mai ales celor milostivi: «Milostenia pe care aţi făcut-o fraţilor Mei săraci, Mie Mi-aţi făcut-o. Toţi binele pe care l-aţi făcut lor, Mie Mi l-aţi făcut»".
Dacă vrei, iubite drumeţ, să te cureţi de păcate, să mergi fără împiedicare pe calea cea strâmtă, ca să ajungi în Împărăţia Cerurilor. Dacă vrei să te apropii de Dumnezeu şi să fii asemenea Lui, nu înceta să faci milostenie materială, dacă eşti bogat, şi duhovnicească, dacă nu eşti bogat. Talantul pe care l-ai primit de la Dumnezeu, caută să-l înmulţeşti, prin iubire şi milostenie [n.a.].)

Convorbire cu Stylianos Kementzetzidis, teolog, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: A vorbi despre marii Părinţi ai Bisericii este de foarte multe ori un lucru nepotrivit, pentru că nu avem puterea să ne ridicăm la înălţimea sfinţeniei acestor oameni, pe când prin tăcere şi printr-o viaţă sfântă putem trăi mai intens apropierea de ei. Dar pentru că este nevoie să oferim mărturia lui Dumnezeu în lume, vom încerca să-i prezentăm pe aceşti îngeri pământeni după puterile noastre. În continuare, vom vorbi despre părintele Filothei Zervakos.
Domnule Kementzetzidis, să vorbim despre experienţele dumneavoastră legate de acest părinte al Bisericii noastre.
S.K.: Iubite domnule Ionnidis, pentru a se discuta cu vrednicie despre oamenii sfinţiţi, trebuie ca cei ce vorbesc să fie ca ei sau mai presus decât ei, lucru care nu este valabil în cazul nostru. De aceea, voi prezenta doar câteva crâmpeie din cei 20 de ani, cât timp Dumnezeu m-a învrednicit să îl ştiu pe părintele Filothei.
Era în anul 1960, când un om m-a întrebat: „Îl ştii pe părintele Filothei?" „Nu. Cine este şi unde se află?" „În Paros. Este un sfânt contemporan. Stă acasă la mine şi o să-ţi plătesc eu cheltuielile de drum ca să mergi să-l vezi". Şi cu adevărat, pentru că eram elev, mi-a suportat cheltuielile şi m-am dus la părintele de Paşte. De atunci, viaţa mi s-a schimbat şi pot să spun că, dacă astăzi trăiesc, se datorează rugăciunilor acestui om sfânt, pentru că am suferit de o boală grea.
Pentru cei care nu ştiu, părintele s-a născut în anul 1884, într-un sat din Laconia, din părinţi evlavioşi. De mic copil, a arătat înclinaţie spre cele sfinte, care se manifesta mai ales în privinţa cultului Bisericii şi a lecturilor din Vieţile Sfinţilor, de unde a luat exemple, pe care le-a urmat apoi pe drumul spre desăvârşire. A făcut minuni încă de mic. Multe din acestea au fost prezentate în trei volume, care circulă şi astăzi.

Ne vom opri asupra momentului în care Dumnezeu i-a călăuzit paşii către Sfântul Nectarie, făcătorul de minuni. Părintele Filothei s-a spovedit la el şi i-a dezvăluit dorul inimii sale ca, după împlinirea obligaţiilor militare, să se dedice lui Dumnezeu prin viaţa monahală. „Ai ales calea monahismului“, a spus Sfântul Nectarie. „Dar unde vrei să mergi?“ „La Sfântul Munte“. „Nu, să nu te duci acolo. Vrând-nevrând, o să ajungi la Mănăstirea Izvorul Tămăduirii, din Longovarda. Acolo este voia lui Dumnezeu să te duci. Iar dacă nu asculţi, nici măcar n-o să te faci călugăr“. Părintele Filothei nu a ascultat şi s-a îndreptat către Sfântul Munte, dar l-au prins turcii în Salonic şi l-au arestat ca persoană suspectă.
K.I.: Era înainte de 1912.
S.K.: Da. În 1906. L-au dus să fie executat pentru că protestase, zicând că are toate actele necesare şi că trebuie să i se permită să meargă mai departe. Înseta să-L mărturisească pe Hristos. În vreme ce era dus de ofiţeri şi de soldaţi (în jur de 20-30 de oameni) ca să fie executat, şi-a făcut apariţia un călăreţ, care avea în jurul său o escortă. Omul acela s-a oprit, i-a biciuit pe ofiţeri şi i-a mustrat, apoi le-a dat câţiva soldaţi albanezi şi le-a spus: „Pe acesta să-l duceţi pe vasul Mykali, ca să plece în Grecia“ (pe atunci, graniţa de nord a Greciei era Larisa). Părintele Filothei nu ştia cine era acel om. Pe drum, i-a întrebat pe soldaţii care-l însoţeau: „Cine era omul acela?“ Iar ei i-au răspuns: „Paşa“.
A ajuns în Grecia, iar după doi ani, l-au arestat din nou ca suspect. De această dată, l-au dus în Turnul Alb – locul unde oamenii erau întemniţaţi şi omorâţi. În închisoare, l-a întrebat pe un tânăr ce era pe acolo: „De ce ne-au adus aici? Eu n-am făcut nimic“. „Nu întreba. Cine ajunge aici, este decapitat“. „Dar eu vreau să-L slujesc pe Dumnezeu“. „Vrei? Atunci, urmează-mă şi nu te teme“. A scos o foarfecă şi l-a eliberat cu ea din lanţuri. Când turcii s-au repezit asupra lui să-l prindă, părintele i-a strigat tânărului aceluia: „Nu mă lasă!“ Iar el i-a împins pe gardieni, de au căzut la pământ. După aceea, tânărul l-a băgat într-un vapor mic, apoi într-unul mare şi, astfel, a dispărut. Pe drum, nu i-a oprit nimeni.
Părintele spunea: „Mă rugam să aflu cine fusese binefăcătorul meu. După aceea, m-am dus din nou spre Sfântul Munte şi l-a întâlnit pe aghiotantul Paşei. Acesta mi-a zis: «Hai să te duc la Paşă»“. Paşa i-a povestit că l-a văzut de două ori pe Sfântul Dimitrie, care l-a trezit şi l-a ameninţat, spunându-i: „Du-te repede în cutare loc, unde se află cutare om, care este protejatul meu. Du-te şi îl scapă“. A doua oară, fusese însuşi Sfântul Dimitrie, căci părintele Filothei a fost de faţă când se făceau săpăturile sub biserica Sfântului din Salonic, şi au găsit o icoană pe care se vedea acelaşi chip cu al tânărului care îl salvase din Turnul Alb. Până în 1970, părintele Filothei a fost cu regularitate la Biserica Sfântul Dimitrie din Salonic în ziua praznicului Sfântului, drept mulţumire faţă de binefăcătorul său. Şi, după ce a devenit călugăr, a fost cu adevărat protejat de Dumnezeu, de Maica Domnului şi de mulţi sfinţi.
K.I.: Ce s-a întâmplat în cele din urmă? A ajuns la Sfântul Munte?
S.K.: Nu. S-a întors fără să vrea, în 1907. În 1912 s-a călugărit, apoi a devenit cleric, după care, din 1930 până în 1980, a fost stareţ al faimoasei mănăstiri din Longovarda, dar şi ctitor al altor mănăstiri şi biserici şi un mare duhovnic, tămăduitor al sufletelor. Aducea aminte de părinţii colibaşi şi de marii sfinţi ai vieţii monahale.
K.I.: Domnule Kementzetzidis, ne-am putea opri asupra câtorva dintre harismele sale? În ce fel a fost înzestrat de Dumnezeu părintele Filothei?
S.K.: Să ne referim numai la câteva dintre aspectele legate de acest subiect. Odată m-am dus la el şi i-am spus: „Am în sufletul meu un dor, care mă trage să mă duc în orăşelul Sidirokastro, să ridic acolo o biserică cu hramul Sfântului Nectarie, dar nu am bani. Pe de altă parte, părintele Haralamb îmi spune să stau să studiez…“ Părintele Filothei s-a gândit puţin, după care mi-a răspuns: „Este voia lui Dumnezeu. O să se întâmple asta şi asta, or să te prigonească, or să te poarte prin închisori, dar nu te descuraja. Să ai smerenie, o viaţă curată şi lepădare de sine, iar Dumnezeu te va apăra, prin Sfântul Nectarie. Banii sunt în mâinile credincioşilor şi Dumnezeu ţi-i va trimite când va fi cazul, câţi vei avea nevoie. Eu nu am să-ţi dau decât 100 de drahme şi binecuvântarea mea“. Am luat banii şi m-am dus la Sidirokastro. În şapte luni, a fost înfiinţată Asociaţia Sfântul Nectarie, s-a editat revista Sfântul Nectarie, a fost ridicat orfelinatul pentru 25 de copii şi s-a găsit teren de construcţie pentru biserica măreaţă care s-a zidit mai apoi, unde s-a înfiinţat şi un azil de bătrâni. Să fi curs bani dintr-un izvor, şi tot nu s-ar fi putut împlini toate acestea în şapte luni. Şi totuşi, s-au făcut. La inaugurare, a venit şi părintele Filothei (de altfel, a trecut pe acolo de multe ori), s-au săvârşit multe minuni şi am înţeles că părintele nu spusese acele vorbe numai aşa, ca să mă încurajeze, ci în urma îndemnului de sus. Cu adevărat, toate greutăţile care s-au ivit pe parcurs au fost depăşite, şi mai ales una dintre ele, în urma căreia urma să fiu băgat la închisoare, dar Sfântul Nectarie s-a arătat în persoană prefectului, i-a spus care era adevărul şi au intrat la închisoare cei care mă calomniaseră. Am fost, cu adevărat, sprijiniţi de Dumnezeu şi de poporul acestuia.

Una la mână.
Doi la mână – s-a mai întâmplat un lucru la fel de important. Călătoream de la Salonic spre Peloponez. Părintele avea obiceiul binecuvântat să cânte psalmi, să povestească fapte minunate şi să se roage. Toate acestea erau plăcute, iar părintele nu obosea pe nimeni şi nu voia să îi îndepărteze pe oameni din jurul său. Când tocmai trecusem de Larisa, s-a întors către mine şi mi-a spus: „Într-o zi, vei fi editor de cărţi de suflet folositoare, cum e Schinas din Volos. Prin cărţile cele bune, mulţi sunt zidiţi sufleteşte şi îndreptaţi pe calea evlaviei". Atunci nu i-am dat importanţă. Dar până astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, am publicat deja o sută de scrieri patristice, sub sigla Stupul ortodox.
Mai sunt destule lucruri legate de persoana mea, dar care nu pot fi spuse. O să vă povestesc în schimb încă ceva privitor la subiectul nostru.
Pe 8 mai 1979 eram împreună cu părintele şi cu un student din America, pe nume Nicolae.
La un moment dat, tânărul acela l-a întrebat pe părintele: „Părinte, am binecuvântarea sfinţiei voastre să scriu câte ceva din cele ce văd şi aud aici?" „Tot ce e al meu este nisip şi paie. Ce e al Părinţilor Bisericii este mărgăritar". Tânărul tot insista, iar părintele i-a spus: „Dacă vei găsi ceva bun, să scrii, spre slava lui Dumnezeu. Eu mă pregătesc, pentru că a venit vremea să plec". Atunci, i-am zis: „Părinte, de când vă ştiu, în fiecare zi muriţi, dar Domnul vă lasă pe pământ pentru că sunteţi folositor". „Nu, fiule, de data asta voi pleca cu adevărat, pentru că L-am rugat pe Dumnezeu să-mi arate dacă voi muri, iar El mi-a dat bilet de plecare, însă nu mi-a spus când. Atunci am căzut din nou dinaintea Sa, şi mi-a spus ziua când se va întâmpla aceasta. Este ziua în care m-am născut şi când am venit la mănăstire. Voi muri în această zi, la anul". Ştiind harul părintelui, nu m-am îndoit. În anul următor, am luat cu mine un om cu o cameră de filmat şi ne-am dus la părintele cu o zi înainte.
K.I.: Ati înregistrat plecarea sa?
S.K.: Da. Ne-am dus la el, ne-am aşezat şi ne-a dat să citim ceva din Sfântul Ioan Teologul. În timpul acesta, spunea tuturor vorbe pline de înţelepciune. Seara a spovedit – ultimele persoane spovedite de el erau din Macedonia – şi a dat ultimele indicaţii. În timp ce citeam, a sunat telefonul. Erau la telefon primarul insulei şi medicul. I-au zis: „Părinte, vrem să venim mâine, la 7 dimineaţa, cu familiile, ca să luăm binecuvântarea sfinţiei voastre". „Veniţi, dar nu o să mă mai apucaţi, că până atunci voi fi plecat".
K.I.: Uimitor.
S.K.: Şi, cu adevărat, la ora 6:05 dimineaţa, în timp ce în biserică se săvârşea slujba, iar părintele stătea şi se ruga în chilia sa cu multă evlavie, a rostit „Hristos a înviat" şi a adormit în Domnul. L-am înregistrat atât în viaţă, cât şi adormit.
K.I.: Avea mormântul pregătit…
S.K.: Da, toate erau pregătite. Se familiarizase foarte mult cu moartea. O considera ca pe o prietenă şi o binefăcătoare.
Dar şi cazul tetraplegicului Kalkandis este uimitor.
K.I.: Aşa este. Vă rog să ne povestiţi şi nouă despre acest caz.
S.K.: Stavros Kalkandis a fost un om care în timpul războiului a suferit un accident şi a rămas cu totul paralizat. Guvernul l-a trimis în Europa, după aceea, în America, unde a stat patru ani, la doctorii Roosevelt, Cooper şi Rask. Deşi aceştia au făcut tot ce-au putut, starea sa nu s-a îmbunătăţit. Mai degrabă s-a înrăutăţit. În cele din urmă, medicii i-au spus: „Am făcut tot ce ne-a stat în putere. Dar, din păcate, starea ta nu se poate ameliora. Pur şi simplu nu se poate". Dezamăgit, s-a întors în Grecia şi a fost internat prin spitalele greceşti, care sunt foarte sărace în comparaţie cu cele americane.
La un moment dat, unul dintre doctori i-a zis: „Nu deznădăjdui. Dumnezeu te poate vindeca. Intră în contact cu El". Dar bolnavul era cu adevărat disperat. Într-o zi, cineva i-a spus: „Vrea să vorbească un preot cu tine". „Eu nu am legătură cu preoţii". Atunci a intrat preotul, care l-a întrebat: „Dumneata eşti cel care a venit din America? Eşti paralizat? Numai la mâini?" „Nu, tot trupul mi-e paralizat". „Eşti fericit". „Ce fericire poate fi, părinte, în faptul că sunt paralizat?" „Nu e chiar aşa. Te-ai îndepărtat de Dumnezeu, dar El te iubeşte şi de aceea a venit la tine. Într-o zi, o să te faci bine, dar va veni vremea să-ţi doreşti din nou paralizia". „V-a trimis cumva mama mea; sau poate fratele meu?" „Nu, fiule, Dumnezeu m-a trimis".
Înainte de aceasta, părintele se ducea la o casă, dar pe drum a auzit trei voci care-i spuneau să se întoarcă şi să meargă la spital, să-l găsească pe cel care venise din America.
Kalkandis a întrebat: „Părinte, este uşor să te apropii de Dumnezeu?" „Pe cât de greu pare, pe atât este de uşor. Primul pas este spovedania, al doilea, sfânta Împărtăşanie şi, după aceea, lucrurile sunt mai uşoare. Dacă ai

nevoie de mine, sunt la dispoziția dumitale. Mă numesc Filothei Zervakos și locuiesc în Paros“. L-a salutat și a plecat. N-a trecut o lună, și a venit la el un alt călugăr. „Bună-ziua, Stavros“. „Bună-ziua, părinte“. „Nu mă recunoști?“ „Nu“. Sunt colegul tău, Kostas Patitsas“. Fusese maior împreună cu Kalkandis, și s-a făcut călugăr. „Nu m-a adus până aici colegialismul, ci porunca duhovnicului meu, părintele Filothei Zervakos“. „Ai început cu călugărismele?“ „Nu. M-a trimis să-ți spun că dacă vrei să te eliberezi de povara păcatelor tale, sub patrafirul duhovnicului, te vei izbăvi, și astfel se va pune început vindecării bolii trupești de care suferi“.
„Haide, măi Kostas, măi…“ „Eu nu îți spun decât ce mi s-a zis să-ți transmit. Părintele mi-a poruncit să te ajut și să te duc la părintele Atanasie“. „Atunci, hai să mergem“. Așa că s-au dus la acel părinte, pe care Stavros l-a întrebat: „Eu sunt paralizat; oare am să mor?“ „N-o să pățești nimic. Totul merge foarte bine“. Părintele Atanasie a întrebat la rândul său: „De ce nu-i spui părintelui Filothei să vină? El este mai liniștit în asemenea cazuri“. Și, cu adevărat, a venit părintele Filothei. „M-ai chemat?“, l-a întrebat el pe Stavros. „Da, părinte, am vrut să vă văd. Mi-am dat seama că singura cale este cea a lui Dumnezeu. Așa că vreau să mă spovedesc“. După aceea, i-a zis părintelui Filothei: „Nu vreți să mergeți cu mine la părintele duhovnic al sfinției voastre – la Sfântul Nectarie –, să-l rugăm să aibă milă de mine și să-mi redea sănătatea?…“ „Cu plăcere, fiule“. S-au dus la moaștele Sfântului Nectarie și s-au rugat, și, pentru prima dată după 25 de ani, i s-a dezmorțit o mână. Astfel, a putut să-și dea seama că rugăciunile sale erau ascultate. A căpătat o asemenea putere, încât a înființat Asociația Handicapaților.
K.I.: S-a făcut bine, în cele din urmă?
S.K.: Nu mult după aceea, părintele Filothei s-a rugat Sfântului Nectarie. În jur, erau niște femei care au văzut că se mai afla cineva în biserică. L-au întrebat pe Stavros: „Cine este omul celălalt, care este în biserică cu părintele Filothei“. „Nu mai e nimeni“, a răspuns Stavros. Când părintele Filothei s-a întors, Stavros i-a spus: „Doamnele acestea vor să știe cine este celălalt om din biserică“. „L-ați văzut și dvs.?“ Doamnele au zis că da. „Era Sfântul Nectarie. Am vorbit despre tine, Stavros“. „Și ce v-a spus, părinte?“ „Nu e spre binele tău să-ți zic acum. Altădată“.
S-au dus din nou la Sfântul Nectarie. Atunci, părintele Filothei i-a destăinuit lui Stavros ce discutase data trecută cu Sfântul Nectarie. Sfântul îi spusese că trebuia mai întâi să se pocăiască din tot sufletul, apoi să săvârșească faptele iubirii și numai după aceea avea să se împlinească minunea. „Te vei vindeca, dar va veni vremea când îți vei cere paralizia înapoi“.
După mai mulți ani, pe 1 iulie, s-a trezit din somn și și-a dat seama că se eliberase. S-a ridicat din pat și a făcut primii pași. L-a slăvit pe Dumnezeu și s-a așezat în scaunul de invalid. După aceea, i-a chemat pe medicii curanți și pe fizioterapeuți și i-a întrebat: „Domnilor, este cu putință să mă vindec vreodată?“ „Domnule Kalkandis, sunteți paralizat la trup, nu la minte, slavă Domnului. Din păcate, nu există nici o șansă“. „Și totuși, domnii mei, se poate nădăjdui în Dumnezeu. Nu vreau să fac primii pași pentru curiozitatea domniilor voastre, ci îi voi dedica lui Dumnezeu, în casa Sa. Așadar, vă invit pe toți cu rudele dvs. să vedeți“. S-au adunat cu toții în biserică. Au venit și reporteri… Dinaintea tuturor, Stavros s-a ridicat din scaun și a pășit. După aceea, a vorbit mulțimii adunate; cu toții au plâns, iar el le-a spus: „Nu am fost vrednic, dar s-a împlinit voia lui Dumnezeu“. Până astăzi, Stavros Kalkandis face lucrare ierapostolică între oamenii handicapați și nu numai. Acest fapt a fost uimitor. În America s-a vorbit despre el mult timp – la radio, la televiziune și în ziare. Mă cunosc cu Stavros foarte bine. A mai avut parte de o minune. A fost vindecat de cancer de părintele Filothei, care prin faptele acestea și prin altele a arătat că avea îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu. El a avut îndrăzneală atât în timpul vieții sale de pe pământ, cât și după plecarea sa din această lume, pe care atât de mult a iubit-o, în numele lui Dumnezeu.
K.I.: Să mai spunem că părintele Filothei și-a pus viața în mâinile germanilor, ca să salveze mai mulți oameni din Paros.
S.K.: 125 de persoane.
K.I.: Domnule Kementzetzidis, în prezent nu se mai știe nimic despre Stavros Kalkandis. Vocea sa nu se mai aude.
S.K.: Are multe încercări. Alaltăieri era la spital pentru o intervenție chirurgicală. Are cancer la limbă. I s-a tăiat limba și este într-o situație foarte grea, pentru că a rămas singur la 75 de ani. Mai înainte, s-a dus la mormântul părintelui Filothei și a plâns, zicând că vrea să fie paralizat din nou, ca să nu-și piardă sufletul. Exact așa cum îi spusese părintele Filothei. I-a zis părintelui, dinaintea mormântului acestuia: „Măi părinte, oare nu mi-ai spus că, dacă afli îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu, ai să mă ajuți în continuare? De ce nu-ți ții acum promisiunea?“ Așa plângea și se tânguia bietul de el. Atunci, dintr-odată, părintele Filothei a sărit practic din

mormânt şi i s-a arătat lui Stavros viu şi scăldat în lumină. Au vorbit despre multe lucruri. Iată ce îndrăzneală are Stavros Kalkandis. Cu ajutorul Maicii Domnului şi a părintelui Filothei, a trecut cu bine peste încercarea cu cancerul. Despre această întâlnire s-a scris prin ziare. Dar nu s-a dezvăluit tot ce i-a spus părintele Filothei lui Stavros, pentru că sunt lucruri care nu trebuie aflate de oameni înainte ca ele să se întâmple. Ceea ce poate fi reținut este că părintele Filothei a fost şi este un capitol duhovnicesc foarte însemnat pentru cei care pot şi ştiu cum să îl valorifice.
K.I.: Domnule Kementzetzidis, drept încheiere, spuneți-ne câteva din cuvintele de folos rostite de părintele Filothei Zervakos.
S.K.: Părintele Filothei îşi concentra predicile mai ales în jurul a trei aspecte principale. El vorbea despre credința vie, despre iubirea adevărată şi despre smerenie. Când omul le are pe acestea trei, el devine neînvins şi primitor al darurilor lui Dumnezeu, putând face mult bine în jurul său. Însă aceste virtuți se pot dobândi numai prin lucrarea poruncilor sfinte.
K.I.: Vă mulțumesc din suflet pentru această mărturie deosebită referitoare la părintele Filothei Zervakos. Fie ca viața sa să fie pentru noi un model de urmat. Dacă îi urmăm pe Sfinți, îl urmăm pe Însuşi Hristos. Sfinții sunt prelungirea Evangheliei şi urmaşii adevărați ai lui Hristos.

PĂRINȚII FILOTHEI ZERVAKOS ŞI IACOV TSALIKIS

Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

M.A.: Să începem în ordine alfabetică, cu părintele Filothei Zervakos.
K.I.: Descrieți-ne mai întâi personalitatea sa şi după aceea, vom vedea şi alte amănunte legate de el.
M.A.: În octombrie 1978, pe vremea când eram încă student, Dumnezeu m-a binecuvântat să ajung să-l cunosc pe părintele Filothei, ducându-mă în Paros, la Mănăstirea din Longovarda. Acolo, părintele Filothei a fost stareț vreme de mulți ani.
Era de ziua Sfântului Filothei – ziua numelui părintelui Filothei Zervakos, care ieşise să vorbească cu un grup de oameni. Printre acei oameni mă aflam şi eu. Era prima dată când îl vedeam, dar auzisem şi citisem despre el multe lucruri. Cum eram foarte tânăr, i-am pus o mulțime de întrebări, şi pot să afirm, fără urmă de îndoială, că cele ce s-au spus despre părintele Filothei sunt adevărate.
Am rămas mai multe zile la mănăstire, şi în timpul acesta, am avut posibilitatea să mă conving cu adevărat de sfințenia şi de puterea sa duhovnicească. Am vorbit cu părintele câteva ore, m-am spovedit la el, iar la plecare, s-a întâmplat un lucru care m-a impresionat. Părintele a căutat cu insistență să-mi dea icoana Sfântului Nicon cel Pocăit. Dar pentru că nu o găsea, i-am zis: „Nu-i nimic, părinte. Dați-mi altceva“. Îmi era milă de el, pentru că făcuse învălmăşeală printre lucrurile sale. Mi-a zis: „Nu. Trebuie să-ți dau această icoană“. Când a găsit-o, mi-a dat-o şi mi-a spus: „Ia icoana aceasta şi să propovăduieşti mereu pocăința“. Eu i-am răspuns: „Părinte, nu sunt decât un călugăr la Sfântul Munte. Unde să propovăduiesc pocăința?“ Dar el a replicat: „O să-ți aduci aminte de cuvintele mele“.
K.I.: Şi cu adevărat, aceasta faceți fără încetare.
M.A.: Aşa este. Nu ştiu şi nu pot să vorbesc despre altceva. Cu adevărat, acum pot să afirm că spusele părintelui Filothei au fost pentru mine o piatră de hotar. Şi cred cu tărie că aceste cuvinte ale sale au fost de la Duhul Sfânt. Mi-a mai zis şi altele, pe care, însă, nu le pot face publice.
K.I.: Părinte Atanasie, înainte să înaintăm, aş dori să vă pun câteva întrebări. V-ați referit la sfințenia părintelui Filothei Zervakos. Dați-ne, vă rog, exemple care să ilustreze spusele preasfinției voastre.
M.A.: Când l-am văzut, prezența harului în jurul ființei sale era cât se poate de evidentă. Transfigurarea de pe chipul său era atât de pronunțată, încât oricine îl vedea îşi dădea seama imediat că avea dinaintea sa un om ajuns la măsura sfințeniei.
În ziua următoare (pe atunci eram un tânăr diacon), am săvârşit sfânta Liturghie împreună cu părintele Filothei. Se purta cu noi cu simplitate, smerenie şi evlavie, ca şi cum noi eram preoții, iar el, diaconul care îl slujea pe preot. Lucrul acesta m-a impresionat în mod deosebit.
În aceeaşi zi, când m-am întâlnit din nou cu părintele Filothei, mi-a povestit multe întâmplări din viața sa, care dau mărturie despre calea duhovnicească urmată de el. Să vă spun două din aceste întâmplări, care mi s-au

imprimat adânc în memorie.
În zilele acelea, părintele Filothei avea la frunte un mic pansament, şi ne-a spus zâmbind: „Ştii ce este acesta?“ „V-aţi lovit undeva“. „Da. Să vă spun cum s-a întâmplat. Săptămâna trecută, în fiecare seară, în timp ce mă rugam, venea diavolul la mine în chilie şi-mi zicea: «O să te omor. O să te omor». Eu îi răspundeam: «Dacă ai primit putere de la Dumnezeu să mă ucizi, nu te împiedică nimeni. Şi aşa sunt bătrân… Fă după cum ţi-e voia. Mai bine pentru mine, că plec mai devreme din viaţa aceasta». Într-una din zile, stând dinaintea chiliei mele, fără să-mi dau seama ce se întâmpla, s-a iscat dintr-odată o forţă care m-a împins, am căzut jos şi m-am lovit la frunte de o cărămidă“.
K.I.: Cutremurător.
M.A.: Da. Şi părintele a continuat, spunând: „Slavă lui Dumnezeu că nu a îngăduit diavolului să mă omoare“. Iată câtă furie manifesta diavolul împotriva lui.
K.I.: Voia să-l înghită, aşa cum spun scrierile sfinte.
M.A.: Da. Acesta este un fenomen obişnuit în rândul asceţilor. Adesea, diavolul îşi face apariţia şi luptă cu oamenii care se străduiesc să trăiască în Hristos.
K.I.: Întunericul luptă împotriva luminii.
M.A.: Aşa este.
K.I.: Părinte Atanasie, v-aţi referit şi la o a doua întâmplare pe care aţi dori să ne-o povestiţi.
M.A.: Da. A doua întâmplare este şi mai minunată. Părintele m-a întrebat unde studiam. Eu i-am răspuns: „În Salonic, părinte“. Atunci, m-a întrebat dacă îl iubesc pe Sfântul Dimitrie53(Moaştele Sfântului Dimitrie Izvorâtorul de Mir se află în oraşul Salonic din Nordul Greciei [n.t.].). „Desigur, părinte. Îi iubesc pe toţi sfinţii; şi pe Sfântul Dimitrie“. „Nu aşa. Să-l iubeşti mult. Să-ţi povestesc ce minune a făcut el cu mine“.
Pe vremea când părintele Filothei era adolescent şi încerca să plece la Sfântul Munte, l-au prins turcii din Salonic şi l-au închis în Turnul Alb. Acolo i-a fost foarte greu, mai ales pentru că aveau de gând să-l tortureze şi să-l omoare. Dar l-a salvat Sfântul Dimitrie, arătându-se turcilor în chip de ofiţer.
Drept mulţumire, părintele Filothei i-a făgăduit Sfântului Dimitrie că în fiecare an, de 26 octombrie, avea să meargă la Salonic ca să-i prăznuiască numele slujind în biserica sa. Într-un an – la vreo zece ani după ce făcuse făgăduinţa respectivă –, în Paros era vreme foarte rea şi nu pleca nici un vapor din port. Era cu neputinţă pentru părintele Filothei să se îmbarce pentru Pireu, de unde să ia alt vapor spre Salonic, ca să-şi împlinească promisiunea şi dorinţa de a fi de ziua Sfântului în biserica acestuia. Aşa că a rămas la mănăstire. Era foarte amărât. După Vecernie, părintele s-a întors la chilia lui cu o greutate în suflet, pentru că nu fusese în stare să împlinească promisiunea făcută Sfântului Dimitrie. Cum a ajuns în chilie, s-a aşezat pe scăunel şi a început să se roage spunând: „Sfinte Dimitrie, din păcate, n-am putut să-mi ţin făgăduinţa. Te rog, iartă-mă şi ajută-mă“. Atunci, dintr-odată, fără să-şi dea seama, s-a pomenit în biserica Sfântului Dimitrie din Salonic.
K.I.: A călătorit cu duhul sau cu trupul?
M.A.: Cu trupul. La Salonic, i-a salutat pe cei aflaţi acolo, fără să spună nimic nimănui. Cu toţii ştiau că venea în fiecare an la sărbătoarea Sfântului, aşa că prezenţa sa n-a mirat pe nimeni. A rămas peste noapte în Salonic, luând parte şi la slujba de a doua zi, şi abia după ce s-a terminat întreaga sărbătoare s-a întors înapoi la mănăstire.
La mănăstire, călugării erau neliniştiţi, pentru că uşa de la chilie era încuiată şi credeau că părintele murise înăuntru.
K.I.: Ce lucruri minunate!
M.A.: Da. După aceea îmi amintesc că l-am întrebat: „Şi cum v-aţi întors, părinte Filothei?“ Credeam că a venit înapoi în acelaşi fel. Dar el mi-a răspuns: „Fiule, am luat vaporul şi m-am întors. Prima dată, m-a dus Sfântul pe sus, dar la întoarcere am călătorit cu propriile mijloace“.
K.I.: Este o întâmplare extraordinară.
M.A.: Da. El însuşi mi-a povestit această întâmplare, confirmată de părinţii care erau de faţă şi care au spart uşa încuiată pe dinăuntru şi au găsit camera goală.
K.I.: M-am cutremurat, părinte Atanasie. Această minune mă îndreptăţeşte să vă pun o întrebare. V-aţi referit mai înainte la faptul că părintele v-a cerut să propovăduiţi pocăinţa după vârsta de treizeci de ani, lucru pe care l-aţi împlinit cu adevărat. Aţi afirmat că prin gura părintelui vorbise Duhul Sfânt. Aveţi şi alte dovezi ale unei astfel de prezenţe a Duhului Sfânt în cazul părintelui Filothei?
M.A.: Cum să nu… În părintele Filothei, ca şi în toţi Părinţii Bisericii, Duhul Sfânt lucra în funcţie de nevoile oamenilor care veneau la el şi de capacitatea lor de a recepta aceste daruri.

Au fost multe întâmplări deosebite legate de persoana părintelui Filothei, mai ales în perioada în care se afla în Salonic. Un număr mare de studenți și familii s-au apropiat sufletește de părintele Filothei, și fiecare are de povestit lucruri minunate.
Eu însumi am cunoscut un militar, pe nume Kalkandis, care s-a vindecat cu rugăciunile părintelui Filothei către Sfântul Nectarie. Era de foarte mulți ani paralizat, iar doctorii îl asiguraseră că nu mai exista nici o posibilitate să meargă vreodată. După ce s-a făcut bine, omul acesta i-a chemat în jurul său pe medici și a mers pe propriile picioare până în biserica spitalului.
Odată, omul acesta m-a dus cu mașina într-un loc unde am făcut diferite lucruri împreună și mi-a povestit ce anume i se întâmplase. Părintele Filothei l-a descoperit cu puterea Sfântului Duh, pe vremea când zăcea țintuit la pat într-o casă. Părintele Filothei se afla afară, când a auzit o voce care i-a spus: „Intră în această casă și vorbește cu omul cutare". Iar părintele Filothei a întrebat: „Cum să intru pur și simplu în această casă? Și ce să spun? Cine se află înăuntru?" Dar vocea insista, așa că a intrat și l-a întâlnit pe Kalkandis, după care s-au întâmplat multe lucruri care au dus spre vindecarea acestui om.
K.I.: Vindecarea s-a făcut prin Sfântul Nectarie.
M.A.: Da, pentru că Sfântul Nectarie a fost duhovnicul părintelui Filothei.
K.I.: Povestiți-ne mai pe larg despre această legătură.
M.A.: Așa cum mi-a povestit însuși părintele Filothei, pe vremea când avea îndoieli în privința a ceea ce voia să facă în viața sa și la ce mănăstire să meargă, a auzit de Sfântul Nectarie și s-a dus în Eghina să-l întâlnească. Au vorbit mai multe ceasuri. De altfel, părintele Filothei s-a spovedit la Sfântul Nectarie în repetate rânduri. Sfântul Nectarie i-a spus să se ducă în Longovarda. Dar părintelui Filothei nu i-a plăcut ideea. Și-a zis: „De ce să mă duc în Paros, care este o insulă… Mai bine mă duc la Sfântul Munte, unde este mai bine".
Așa că i-a spus Sfântului Nectarie: „Părinte, dă-mi, te rog, binecuvântarea să merg la Sfântul Munte, pentru că mai bine mă duc acolo decât în Longovarda". Iar Sfântul Nectarie i-a răspuns: „Fă cum vrei. Dar dacă încerci să te duci la Sfântul Munte, nu o să reușești și o să te întorci înapoi". Părintele Filothei nu a înțeles ce voia să spună Sfântul Nectarie. A încercat să se ducă la Sfântul Munte, dar nu a reușit. A fost prins de turci și închis în Turnul Alb, unde urma să fie omorât, până când a intervenit Sfântul Dimitrie și l-a eliberat. Și astfel, părintele Filothei s-a întors înapoi și a fost nevoit să se supună cuvintelor Sfântului Nectarie. Și s-a dovedit că Sfântul Nectarie avusese dreptate. Astfel, părintele Filothei a ajuns în Longovarda, devenind unul dintre cei mai mari duhovnici din Grecia.
K.I.: A scris și cărți uimitoare.
M.A.: Cu adevărat. Nu a avut o foarte mare pregătire intelectuală, dar avea pregătirea Duhului Sfânt.
K.I.: Cărțile sale sunt, cu adevărat, importante.
M.A.: Și cărțile și scrisorile.
Dacă tot am adus vorba de scrisori, părintele Filothei mi-a spus că odată îl îndemna un gând puternic să scrie o scrisoare Președintelui țării și să-i spună punctul lui de vedere, ca duhovnic, în legătură cu ce se întâmpla în Grecia. Și-a zis: „O să scriu scrisoarea, dar cine să se ducă să o dea Președintelui țării? Cum o să ajungă până acolo? O să o ia în considerare? Și de unde să mă cunoască el pe mine…" Dar Duhul Sfânt îl îndemna să scrie. În cele din urmă, și-a ascultat gândul și a scris. După aceea, a citit scrisoarea și a râs: „Ce mai e și asta? Cine sunt eu ca să ajungă cuvintele mele până la Președintele țării?" Dar chiar în ceasul acela a venit la el o monahie care i-a spus: „Părinte, este aici soția Președintelui, cu fiul lor. Vor să vă vadă". I-a primit de îndată și le-a dat scrisoarea pentru Președinte. Iată cum a rezolvat Dumnezeu dilema părintelui în legătură cu felul în care avea să ajungă scrisoarea la Președinte. Președintele a primit scrisoarea și a luat foarte în serios spusele părintelui, lucru care s-a văzut în deciziile și luările sale de poziție ulterioare.
K.I.: În ce an se întâmpla lucrul acesta?
M.A.: Înainte de 1978.
K.I.: Părinte Atanasie, sigur ați auzit de episodul din timpul războiului, când părintele Filothei a salvat viața mai multor oameni din Paros.
M.A.: Da, da. Am auzit.
K.I.: S-a dus ca o oaie la junghiere, pentru viața turmei sale.
M.A.: În Paros era divinizat de-a dreptul. Oamenii îl considerau părintele lor și un sfânt al lui Dumnezeu în viață.
K.I.: Ar mai fi ceva de adăugat?
M.A.: Părintele Filothei sublinia mereu importanța pocăinței și a spovedaniei. Spunea că omul simte o mare

nevoie de a trăi în Biserică şi de a fi părtaş la Spovedanie şi la sfânta Împărtăşanie. Mereu repeta aceste lucruri, pe care le cunoştea din proprie experienţă. Iată ce spunea: „Dacă omul trăieşte în lume prin pocăinţă şi prin sfânta Împărtăşanie, eu pot să garantez că va ajunge la măsura sfinţeniei“. Întreaga lucrare a părintelui Filothei a fost concentrată în jurul acestor elemente de bază ale vieţii creştine. Pe toţi oamenii pe care îi spovedea, îi îndrepta pe această direcţie.
Niciodată nu încuraja lucrurile care se făceau în afara Bisericii. Odată i-a spus unui cleric ce avea probleme cu episcopul său: „Orice-ar fi, să nu te întorci niciodată împotriva episcopului; să nu te întorci împotriva Bisericii. Ascultarea şi răbdarea îţi vor aduce pacea şi harul Duhului Sfânt, în Biserică nu trebuie să facem scandal, chiar de ar fi ca pentru moment, prin atitudinea noastră pasivă, temele duhovniceşti să fie prost abordate“.
K.I.: Aşa spunea şi părintele Porfirie.
M.A.: Da. Aş mai putea adăuga aici un aspect referitor la Cipru, legat de problema calendarului vechi. Deşi părintele Filothei era împotriva schimbării calendarului, nu a fost nici o clipă de acord cu zeloşii apărători ai vechiului calendar, pentru că aceştia s-au desprins de Biserică şi au spus că Biserica a rămas fără har din pricina acceptării noului calendar. Ne spunea că, prin poziţia lor, adepţii vechiului calendar au devenit schismatici şi s-au lipsit de har.
K.I.: Nu se poate ca fiecare să facă ce vrea. Ei nu mai sunt părtaşi ai sfântului Potir, fapt pentru care s-au desprins de Biserică.
M.A.: Părintele Filothei ne-a vorbit cam două ore pe tema aceasta. Ne-a explicat de ce adepţii vechiului calendar au devenit schismatici, chiar dacă, teoretic, ei ar avea dreptate.
K.I.: De ce au devenit schismatici?
M.A.: Pentru că s-au desprins din trupul Bisericii.
K.I.: Să continuăm discuţia cu părintele Iacov Tsalikis, de la mănăstirea Cuviosului David din Evvia. Cum l-aţi cunoscut pe acest mare părinte al Ortodoxiei?
M.A.: Pentru că părintele Iacov locuia în aceeaşi casă cu părintele Iosif, faima acestor mari oameni a ajuns până la noi. La părintele Iacov se spovedeau mulţi tineri ciprioţi, care veneau apoi şi povesteau întâmplări minunate legate de el, făcându-ne din ce în ce mai doritori să-l cunoaştem şi noi.
Odată am fost în Atena cu părintele meu. Pe drumul de întoarcere spre Salonic, de unde aveam să mergem spre Sfântul Munte, ne-am întâlnit cu un om care ne-a dus până la Cuviosul David, unde l-am cunoscut pe părintele Iacov.
Sentimentele pe care le-am încercat când m-am întâlnit cu el au fost amestecate: un respect deosebit, dar şi o bucurie extraordinară de a avea dinaintea mea un duhovnic cum puţini sunt.
K.I.: Un adevărat fiu al Împărăţiei Cerurilor.
M.A.: Da. Era un bărbat cu statură înaltă şi impunătoare, care vorbea cu simplitatea unui copil plin de harul Duhului Sfânt. Parcă totul era vesel în jurul lui.
K.I.: Avea în el bucuria, pacea şi dreptatea lui Dumnezeu.
M.A.: Da. Noi tocmai ne mutasem la Mănăstirea Vatopedu. Plecarea din atmosfera pustnicească de la Sfânta Ana la cea mai mare mănăstire din Sfântul Munte crease anumite probleme. Astfel că primul cuvânt pe care i l-am adresat părintelui Iacov a fost: „Părinte, faceţi rugăciuni pentru noi, să ne ajute Dumnezeu, acum că ne-am dus la mănăstire, pentru că nu suntem obişnuiţi cu multe greutăţi“. Atunci, părintele Iacov ne-a dus în biserică şi ne-a spus: „Cu plăcere. Să-i spunem problema Sfântul David“.
K.I.: Pur şi simplu?
M.A.: Da. Desigur, noi credeam că avea să facă vreun paraclis sau vreo altă rugăciune. Părintele Iacov s-a dus dinaintea icoanei Cuviosului David. Ne-am apropiat şi noi. Atunci, a făcut un fel de slujbă, cu atâta firesc, încât aproape că ne provoca râsul – în sensul bun al cuvântului –, după care a început să vorbească cu Sfântul. Mai întâi, ne-a prezentat, după care a început să-i spună Sfântului David, cu cea mai mare simplitate: „Sfinte David, au venit să te vadă părintele Iosif şi părintele Atanasie de la Sfântul Munte. Sunt doi oameni buni şi au nevoie de ajutorul tău. Trebuie să-i ajuţi, pentru că au făcut mult efort să ajungă până aici“. Noi stăteam şi ascultam această convorbire dintre părintele Iacov şi Cuviosul David, trăgeam cu ochiul unul la altul şi zâmbeam cu bucurie duhovnicească. În fine, părintele Iacov i-a spus multe Cuviosului David, l-a rugat să ne ajute, după care a venit vremea să ieşim din biserică, să ne luăm rămas bun şi să plecăm. Primul a ieşit părintele meu, după care am dat să ies şi eu. Atunci, părintele Iacov mi-a zis din urmă: „Hai că trebuie să vorbesc cu tine“. M-a tras înapoi, m-a dus într-un colţ al bisericii şi a început să-mi povestească diferite lucruri din trecutul meu, din prezent şi din viitor. Am rămas mut de uimire. Pot să spun că eu, personal, nu am mai văzut la nici un părinte

harisma proorocirii atât de manifestă.
K.I.: Avea harismele strävederii şi înainte-vederii?
M.A.: Desigur. Mi-a spus atunci foarte multe lucruri care s-au împlinit întocmai, dar, din păcate, nu le pot povesti aici. A fost ceva extraordinar.
Aceasta a fost prima dată când l-am întâlnit. Ne-a povestit şi el multe intervenții ale Cuviosului David în viața sa, dar şi o întâmplare concretă.
Cu câteva zile înainte să ne ducem noi acolo, au venit nişte oameni dintr-un sat şi l-au rugat să ia câteva părticele din moaştele Cuviosului David şi să meargă în sat la ei să facă o rugăciune. Când să plece spre sat, a venit la el o femeie din Canada. Era împreună cu o călugăriță din Cipru. Femeia din Canada nu era credincioasă. Mai degrabă, era atee. Părintele le-a spus: „Acum trebuie să mă duc în sat şi nu ştiu dacă mă întorc prea devreme. Sper ca Sfântul David, care se află aici, la mănăstire, să vă informeze tainic de faptul că există sfinți şi har, şi că există Dumnezeu, Care biruieşte legile naturale“. După aceea, părintele s-a dus la dulapul unde erau păstrate moaştele Cuviosului David, a luat o părticică şi a încuiat înapoi. Când s-a întors să plece, din dulapul închis, cu sticlă de jur-împrejur, a ieşit un miros sfânt, care a ajuns până la femeia din Canada, la maica ce o însoțea şi la părintele Iacov. Lucrul acesta a durat cam jumătate de oră. Atunci, părintele a spus cu naturalețe: „Uite, Maria, această mireasmă este pentru tine. Ca să crezi că Sfântul David poate să lucreze şi deasupra legilor firii“.
K.I.: Ce lucru important, părinte Atanasie…
M.A.: După aceea, m-am dus la părintele Iacov în repetate rânduri. Am nimerit de vreo două ori la sfânta Liturghie oficiată de el, şi pot spune că atunci am văzut, cu adevărat, măreția înduhovnicirii sale. Când slujea, era un adevărat înger trăitor pe pământ. Simțeai că nu este om, ci o ființă cerească, venită pe pământ pentru a săvârşi sfânta Liturghie.
Această imagine era întregită de statura impunătoare pe care o avea. Săvârşea Sfânta Liturghie cu foarte mare atenție. Rostea cuvintele rar, unul câte unul, din adâncul ființei sale. Trăia la intensitate maximă toată ceremonia legată de Trupul şi de Sângele lui Hristos. Nu mai aveai nici cea mai mică îndoială că în acele momente Hristos era prezent în biserică, împreună cu îngerii, sfinții şi cu întreaga Biserică. Aşa cum ne-a mărturisit el însuşi, L-a văzut de multe ori pe Hristos la sfânta Liturghie. De asemenea, în timpul Liturghiei, sfinții îngeri veneau adesea şi stăteau în jurul sfintei Mese. În simplitatea sa, ne spunea că, atunci când trebuia să ia Cinstitele Daruri, le cerea îngerilor să-i facă loc să treacă.
K.I.: Foarte frumos…
M.A.: Aceasta era simplitatea care îl caracteriza.
K.I.: Oamenii ca părintele Iacov sau părintele Porfirie trăiesc în acelaşi timp în două lumi: pe pământ şi în cer.
M.A.: Pentru ei nu există o altă viață. Ei trăiesc într-o singură lume: aceea a Bisericii, în care sunt prezenți atât cei vii, cât şi cei adormiți.
K.I.: Între cele două lumi nu există un zid despărțitor.
M.A.: Aşa este. Pentru oamenii înduhovniciți, acest zid nu mai există. Ei nu mai trăiesc frica şi simțământul morții.
K.I.: Părinte Atanasie, pentru că ați avut multe contacte cu părintele Iacov, poate vă amintiți câteva din cuvintele sale de folos… Ar fi bine ca acestea să fie scrise sau înregistrate undeva, căci, aşa cum am zis şi mai înainte, părintele era conectat direct de cer, şi cuvintele sale erau cereşti.
M.A.: În ziua aceea în care ne-am dus la mănăstire era acolo o doamnă care avea o încercare în familia ei. Plângea dinaintea părintelui şi-i cerea să se roage pentru ea. Îmi aduc aminte exact ce cuvinte i-a spus părintele: „Nu plânge, Elena, pentru că atunci când plângem şi ne ducem să ne rugăm, de îndată ce ne uităm mai bine, Îl vedem pe Hristos pe Cruce. Şi dacă-L vedem pe Cruce, nu mai avem obraz să ne plângem, pentru că El a mers primul pe drumul suferinței, ca să ne înarmeze pe noi cu sfânta Cruce. Aşa că locul tău şi al meu nu poate fi altundeva decât pe Cruce, tocmai pentru că acolo este locul lui Hristos“.
K.I.: Ce frumos…
M.A.: A bucurat-o foarte mult cu aceste cuvinte. Desigur, una este să le rostească părintele Iacov, în simplitatea sa, şi alta să le rostesc eu. Era un om foarte simplu şi cuvintele sale asemenea.
K.I.: Vă mai amintiți vreun episod interesant?
M.A.: I-a spus femeii aceleia să nu plângă, să se roage şi să aibă nădejde în Dumnezeu.
Îmi aduc aminte că ne-a povestit următorul fapt: „Aici, la mănăstirea noastră, avem un prosop din 1905, pe care scrie că l-a cusut o oarecare doamnă Margareta. De fiecare dată când îl văd, zic: «Doamne Iisuse Hristoase,

miluieşte-o pe roaba Ta, Margareta», care poate că nici nu mai trăieşte. Iată cât de mare lucru este să iubeşti biserica lui Dumnezeu şi să te îngrijeşti de ea. Chiar şi cea mai mică jertfă, cum ar fi acest prosop, rămâne, iar oamenii îl folosesc rugându-se şi dând slavă lui Dumnezeu. Prin jertfa ei, femeia aceea a vrut să-i îndemne pe oameni să iubească biserica, să o îngrijească şi să facă tot ce pot ei pentru ea. Eu mai degrabă suport un gunoi în ochiul meu decât în biserică".
K.I.: Aşa este. În biserică trebuie să fie ordine desăvârşită şi curăţenie.
M.A.: Era foarte pedant în privinţa bisericii şi a mănăstirii. Atunci, ca şi acum, în biserică era o curăţenie desăvârşită.
K.I.: Se spune că era un om foarte milostiv.
M.A.: Da. Mi-a zis că după uşă avea un săculeţ în care punea banii pe care îi primea de la oameni. Şi mereu trimitea pe câte cineva la săculeţ, spunându-i: „Ia o mână de bani şi dă-o cutărui om". Acest săculeţ nu se golea niciodată. Tot timpul avea bani înăuntru.
Părintele era un om foarte milostiv. Chiar şi nouă, când ne-am dus acolo, a insistat să ne dea alimente şi alte lucruri, căci, aşa cum ne-a spus, „Se poate să muriţi de foame pe drum". Atât de simplă era gândirea sa, încât credea că aveam să murim de foame pe drum.
K.I.: El însuşi abia dacă mânca.
M.A.: Nu mânca aproape nimic. Era foarte reţinut în această privinţă. Gusta doar din pâine şi din mâncare.

PĂRINTELE GAVRIIL DIONISIATUL

Convorbire cu Arhimandritul Hariton Englistriotis, teolog

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: **Părintele Gavriil Dionisiatul** a fost o figură excepţională a monahismului aghioritic54(De la Sfântul Munte (Athos); în greceşte: Aghion Oros (Άγιον Όρος) [n.t.].) contemporan. Se pot spune foarte multe despre acest părinte. Din motive pur practice, în volumul de faţă ne vom limita la mărturia arhimandritului Hariton Englistriotis, de la Mănăstirea Sfântului Neofit.
arh.H.E.: Mă consider un om binecuvântat pentru faptul că am avut ocazia să-l cunosc pe acest mare atlet al monahismului aghioritic, fie şi în ultima parte a vieţii sale.
Am citit cartea sa, Viaţa monahală a Părinţilor Bisericii, care mi-a aprins în suflet dorinţa de a-l cunoaşte. În 1978, l-am cunoscut pe neuitatul **Hrìstos Dellios**, care venise în Cipru cu o problemă personală.
Hrìstos Dellios era distribuitor de alimente la Sfântul Munte, iar părintele Gavriil era duhovnicul său. În 1979 m-am dus la studii în Salonic, unde mă întâlneam adesea cu Hrìstos Dellios, care îmi vorbea despre Sfântul Munte.
În august 1980, cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns să vizitez Athosul. Înainte să plec, l-am anunţat pe Hrìstos Dellios, care m-a sfătuit să merg la Mănăstirea Dionisie şi să-l caut pe părintele Gavriil, pentru că „este un om foarte luminat şi poate să te ajute foarte mult".
Am ascultat de cuvintele sale şi m-am dus la Mănăstirea Dionisiu. După ce m-am cazat, am mers la cel care se ocupa de arhondaric – pe atunci, la arhondaric era părintele Nectarie – şi l-am rugat să mă ducă la părintele Gavriil. Zis şi făcut.
Momentul în care am dat ochii cu el va rămâne pentru totdeauna adânc întipărit în inima mea. Stătea în pat, pentru că tocmai se operase la picioare. În ziua în care împlinise patruzeci de ani de când era stareţ, a alunecat, a căzut şi s-a rănit la piciorul drept. În anul următor, exact la aceeaşi dată, s-a lovit la piciorul stâng. De atunci, a rămas la pat pentru tot restul vieţii.
M-am apropiat de părinte, i-am sărutat mâna, iar el m-a întrebat de unde sunt. Când i-am pomenit de Cipru, s-a emoţionat. Durerea pentru cele ce se întâmplau pe atunci în ţara noastră l-a făcut să se cutremure din adâncul fiinţei sale. Voia ca, înainte de a muri, să-şi vadă patria eliberată, dar din cauza puternicilor Pământului, aşa cum se exprima el însuşi, drama Ciprului nu s-a încheiat nici acum. Mi-a vorbit cu evlavie despre de-a pururi pomenitul Arhiepiscop Macarie, pe care-l întâlnise de două ori în Atena.
Când vorbea cu tine, faţa îi strălucea. Era liniştit, blând şi simplu. În ciuda grelei încercări prin care trecea, avea răbdare desăvârşită şi smerenie adevărată. Considera încercarea sa ca pe un mijloc pedagogic, urmare a multelor sale „păcate", aşa cum se exprima el însuşi.

Tot timpul cât am vorbit cu el, m-a povăţuit şi a insistat mai ales asupra importanţei smereniei şi a ascultării de părintele duhovnic. Am stat împreună până la începutul Vecerniei şi nici nu mi-am dat seama când a trecut timpul.
Chiar dacă era ţintuit la pat şi nu putea să meargă la slujbe, părintele Gavriil avea la căpătâi un telefon de interior ce avea legătură cu Altarul bisericii şi în felul acesta, participa la toate slujbele. Niciodată nu-şi neglija îndatoririle călugăreşti şi niciodată nu se despărţea de iubitele sale mătănii. Pe de altă parte, era foarte politicos şi iubitor cu toţi oamenii care veneau la el.
K.I.: Aţi fost la el de multe ori?
arh.H.E.: De fiecare dată când mă duceam la Sfântul Munte, mergeam la **Mănăstirea Dionisie** ca să mă întâlnesc cu părintele Gavriil. Atât de tare eram atras de personalitatea sa, încât, dacă ar fi fost cu putinţă, aş fi rămas lângă el pentru totdeauna.
Din gura sa am ascultat cuvinte de mângâiere, care m-au ajutat nespus de mult în viaţa mea de cleric şi de monah. De fiecare dată când mă duceam la el, mă săruta ca un părinte, iar când începea să vorbească, aveam deplina conştiinţă a prezenţei dinaintea mea a unui om sfânt – a unui patriarh al cuvântului duhovnicesc.
Se preocupa în mod deosebit de evoluţia naţiunii şi se bucura mult pentru înflorirea Sfântului Munte.
Părintele Gavriil era atât de smerit, încât îşi deschidea inima dinaintea tuturor, oferind sfaturi din preaplinul sufletului său. Era înzestrat cu toate virtuţile şi cu foarte mult discernământ. Fiecărui om îi vorbea diferit, după nevoile personale pe care le avea.
Pe toţi care veneau la el îi povăţuia părinteşte. Îi îndemna, cu dragoste neprefăcută, să dobândească smerenia aducătoare de cele înalte şi blândeţea Domnului nostru Iisus Hristos. Fiecărui om îi spunea ceva aparte. În ciuda încercării prin care trecea, avea o memorie foarte limpede.
K.I.: Aţi dori să ne povestiţi câteva întâmplări mai deosebite?
arh.H.E.: În 1982, în ziua praznicului Mănăstirii Dionisie – pe 24 iunie – a venit la sfânta Liturghie un Mitropolit. Înainte să plece, Mitropolitul s-a dus să-l vadă pe părintele Gavriil la spitalul mănăstirii. Părintele Gavriil insista să-i sărute mâna Mitropolitului, ca să primească iertare de la el, pentru că odată avuseseră o mică dispută în coloanele Bibliotecii aghiorite, un ziar din Volos, în legătură cu impunerea limbii greceşti contemporane în Biserică, în locul celei vechi. Mitropolitul nici măcar nu-şi mai aducea aminte. După plecarea Mitropolitului, părintele Gavriil mi-a zis: „Acum mi-am uşurat sufletul de o povară". Iată cât de smerit era.
Se considera un om cu multe lipsuri. Odată, când l-am rugat să-mi povestească ceva din viaţa şi din experienţele sale, ca să le cunoaştem şi noi, tinerii, căci se afla către sfârşitul vieţii, a refuzat, spunând: „Fiule, eu nu am nimic bun de povestit. Sunt un om cu multe lipsuri. Mereu m-am îngrijit de alţii, iar pe mine m-am lăsat la o parte. Mă duceam la Didimotiho sau în altă parte să spovedesc şi stăteam în scaunul de spovedanie de dimineaţa până seara, fără să mă îngrijesc de mine. Aşa că nu am ce să-ţi spun".
Dorinţa mea arzătoare a fost să îl văd înainte să plece la Domnul şi să primesc binecuvântarea sa. Şi iată că Dumnezeu m-a învrednicit. M-am dus la hramul Mănăstirii Sfântul Pavel şi Sfântul Gherasim din Kefalonia. După slujbă, mi-am luat bagajul şi m-am îndreptat pe jos spre Mănăstirea Dionisie. Am ajuns cu puţin înainte de Vecernie. După ce m-am instalat pentru noapte, m-am dus imediat să-l întâlnesc pe părintele Gavriil, care îşi petrecea ultimele ore pe pământ. M-am aşezat lângă patul său şi mă rugam cu lacrimi în ochi. La un moment dat, a deschis ochii, m-a privit, iar eu l-am întrebat ce face. Mi-a răspuns „Bine". I-am sărutat mâna, m-a binecuvântat, după care a închis ochii din nou. Dimineaţă, s-a săvârşit sfânta Liturghie la paraclisul Sfântului Ioan Teologul, de lângă spitalul mănăstirii, iar eu i-am ajutat pe psalţi. Părintele Gavriil s-a împărtăşit cu nemuritoarele Taine. Înainte să plec, m-am dus din nou la el să iau binecuvântare; însă dormea şi n-am vrut să-l deranjez. A fost ultima dată când l-am văzut. Trei zile mai târziu, s-a săvârşit din această viaţă.
Faptul că l-am cunoscut pe de-a pururi pomenitul părinte Gavriil Dionisiatul a fost deosebit de important pe drumul vieţii mele. Am învăţat de la el smerenia, răbdarea, dragostea faţă de Biserică, dar mai presus de toate, discernământul, care este mama tuturor virtuţilor. Cunoştinţa noastră nu a durat mult, dar a fost foarte rodnică. Fie ca numele său să rămână de-a pururi în inimile noastre. Nădăjduim în rugăciunile sale dinaintea Creatorului.

Convorbire cu Arhimandritul Benedict Loizu, teolog

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părinte Benedict, ați avut anumite experiențe legate de părinți din afara Ciprului.
B.L.: Desigur. La Ierusalim și în Sfântul Munte, cu binecuvântarea lui Dumnezeu.
La Ierusalim, în Lavra Sfântului Sava cel Sfințit – această cetate a Ortodoxiei –, s-a întâmplat să-l cunosc pe călugărul Ioasaf, rus de origine. În chilia sa, nu avea deloc liniște. Nu dormea sau dormea foarte puțin. Nu avea pat. În loc de pat, pusese pe jos niște paie (le-am văzut cu ochii mei și pot mărturisi că acesta este adevărul). Se îndeletnicea fără încetare cu rugăciunea inimii.
De multe ori, frații îl auzeau cum se ruga cu lacrimi și suspine. Era foarte evlavios, iar evlavia este, fără îndoială, darul Duhului Sfânt și rodul curățirii sufletului și al rugăciunii inimii.
Părintele Ioasaf a fost chemat de Patriarhul de atunci să slujească la **Biserica Învierii** din Ierusalim. Condițiile de acolo erau foarte diferite față de cele din **sihăstria Sfântului Sava**. Când ceilalți se odihneau, părintele Ioasaf se ducea în spatele sfintei Mese, îmbrățișa lemnul Crucii și simțea că Hristos era viu. Într-o seară, l-am văzut eu însumi astfel și pot da mărturie despre acest lucru.
De asemenea, la Ierusalim, pe Muntele Măslinilor, am cunoscut o călugăriță care a adormit în 1972. Era o principesă rusoaică, vară primară a reginei Olga a Greciei. **Regina Olga** a fost soția regelui Gheorghe I. Principesa Tamara a lăsat slava lumească și a îmbrăcat veșmintele monahale, dedicându-se nevoințelor ascetice. Nu voia să stea într-o chilie, ca celelalte maici. A preferat o peșteră, care se găsea în apropierea Mănăstirii Înălțării, la Muntele Măslinilor.
K.I.: Părinte Benedict, v-ați referit și la Sfântul Munte. Acolo este chivotul Ortodoxiei, cu o tradiție și o experiență de peste 1000 de ani. Comorile duhovnicești sunt vii în persoanele marilor pustnici. Vorbiți-ne despre asemenea persoane pe care le-ați întâlnit acolo.
B.L.: Da. Desigur, Ortodoxia nu se limitează la granițele strâmte ale peninsulei Aghioritice55(Sfântul Munte [n.t.].).
Ori de câte ori Dumnezeu a rânduit să mă duc la Sfântul Munte, niciodată nu m-am gândit să ajung acolo ca să întâlnesc sfinți. Atât am rugat-o pe Maica Domnului, care este Sfânta Sfinților: să-mi dea dovezi palpabile ale nevredniciei mele, ca să pot ieși din păcat și să mă mântuiesc. Cel mai mult am rugat-o pe Maica Domnului să mă ajute să-L cunosc pe Fiul ei.
În Sfântul Munte, Maica tuturor călugărilor a rânduit să-l cunosc și pe **părintele Gavriil Dionisiatul**, care a fost o figură extrem de importantă a monahismului aghioritic. Ceea ce-l caracteriza în mod deosebit era evlavia, însoțită de lacrimi de pocăință.
Când l-am cunoscut, era cam de 90 de ani. Niciodată nu a stat departe de sfintele slujbe ale Bisericii. Mai concret, mi-l aduc aminte mergând în cârje până la Paraclisul Maicii Domnului și stând în picioare în strana sa, ținându-și fața în palme și plângând pentru întreaga lume, în timpul intonării Paraclisului Maicii Domnului. Părintele transmitea evlavia tuturor celor care se apropiau de el, mai ales la scaunul de spovedanie. Era un duhovnic desăvârșit.
K.I.: Vă mai amintiți ceva din cuvintele sale de învățătură?
B.L.: Mi-aduc aminte un lucru pe care n-o să-l uit toată viața mea. Mi-a spus: „Fiule, când o să ajungi preot și duhovnic – și o să ajungi de foarte tânăr –, la spovedanie, niciodată să nu cauți să te amesteci în viața personală a celor pe care îi mărturisești. Fiecare om este fratele lui Hristos și are valoarea și personalitatea sa. Duhovnicului nu îi este îngăduit să intervină în personalitatea celui pe care îl spovedește".
Aceste cuvinte mi s-au imprimat adânc în minte și în inimă.
K.I.: A fost un mare îndrumător și formator de suflete.
B.L.: Așa este. Îndrăznesc să spun că noi, duhovnicii de astăzi, ne-am îndepărtat oarecum de scopul nostru. De multe ori, scopul devine o oportunitate. De aceea, trebuie să fim foarte atenți. Se impune ca duhovnicul să fie mereu echilibrat duhovnicește. Trebuie să fie în același timp departe și aproape de om.
K.I.: În privința temei discernământului, sunteți mult mai în temă decât mine. Discernământul este acel ceva pe care îl au mai ales figurile ascetice, care îi aduce cu un pas mai aproape de Hristos.
B.L.: Trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu ca să ne miște corzile inimii către echilibrul măsurii despre care ne învață Sfinții Părinți.
K.I.: Mai aveți ceva de adăugat în legătură cu tema asceților și a drumului duhovnicesc urmat de aceștia?
B.L.: Aș dori să spun că, în epoca în care trăim, curățirea sufletului și rugăciunea sunt lucruri rare. Curățirea sufletului este o lucrare interioară și o virtute ce izvorăște din durere. Sfinții Părinți afirmă: „Vorbește cel care mai întâi învață despre cele sfinte și apoi pătimește pentru ele. Din prea plinul inimii sale vorbește". Curățirea și rugăciunea inimii nu sunt rufe pe care le punem pe sfoară la uscat. Ele sunt lucrări duhovnicești, cultivate în

pământul binecuvântat al inimii. Inima omului este, practic, Raiul. Acolo sălăşluieşte Dumnezeul Treimic, desigur, dacă terenul este cultivat cu smerenie, care, potrivit Sfântului Ioan Scărarul, este mama tuturor virtuților.
K.I.: Dumnezeu a cerut de la toți sărăcia cu duhul. Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor56(Matei 5, 3 [n.t.].). Fără smerenie şi zdrobirea inimii, despre care Domnul ne-a învățat pe parcursul şederii sale pe pământ, dar şi când Se afla pe Cruce, fără lepădare de sine, Duhul Sfânt nu poate pogorî în noi şi, astfel, nu putem să avem parte de cunoaşterea tainelor sfinte pe care Dumnezeu le-a gătit pentru cei care Îl iubesc pe El.

PĂRINTELE DIMITRIE GAGASTATHIS

Convorbire cu Stylianos Kementzetzidis,teolog, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sfinții Părinți sunt stâlpii Bisericii, care ne îndrumă pe calea desăvârşirii, ce duce la Dumnezeu. Ei ajung la asemenea înălțimi duhovniceşti, încât pot să pătrundă în sufletele oamenilor şi să înțeleagă unde este înşelarea, unde este păcatul şi unde sunt slăbiciunile, ca să-i ajute pe credincioşi să urce spre stări duhovniceşti superioare, adică mai aproape de Hristos. Părinții sunt acei oameni care L-au iubit cu pasiune pe Hristos şi au trăit în şi prin Evanghelie.
În continuare, vom cunoaşte o luminoasă personalitate a Bisericii Orodoxe contemporane, pe care domnul Stylianos Kementzetzidis a cunoscut-o îndeaproape şi căreia i-a dedicat un volum special. Domnul Kementzetzidis ne va oferi mărturia sa în legătură cu experiențele trăite alături de **părintele Dimitrie Gagastathis**.
Domnule Kementzetzidis, să începem cu câteva date biografice ale părintelui Dimitrie Gagastathis, după care vom intra mai adânc în analizarea personalității sale înduhovnicite.
S.K.: Desigur. Vă mulțumesc, domnule Ioannidis pentru inițiativa pe care ați avut-o de a face cunoscut omului contemporan acest capitol însemnat al trăirii ortodoxe greceşti.
Este vorba despre un om sfânt, care, deşi căsătorit, a fost înzestrat cu numeroase harisme. Era un om sârguincios, cu conştiința curată, cu o credință desăvârşită, smerit şi plin de iubire față de Dumnezeu şi de semeni.
S-a născut la începutul secolului XX, mai concret, în 1902, în satul Platanos, unde mai târziu, vreme de 42 de ani la rând, bunul păstor şi-a îndrumat turma de oi înțelegătoare pe drumul mântuirii. A adormit în pace, în anul 1975, pe 29 ianuarie.
K.I.: Unde se află satul Platanos?
S.K.: Este, de fapt, un orăşel sau un sat mai mare, la 15 km est de oraşul Trikala, din provincia Tesalia. Părintele Dimitrie a arătat de foarte devreme semne ale trăirii în Hristos. El a cultivat cu grijă şi a sporit tot ceea ce i-a fost încredințat de Dumnezeu, întotdeauna lucrând cu smerenie şi numai în numele Celui Preaînalt. Atunci când Dumnezeu găseşte asemenea oameni, îi valorifică, îi îmbogățeşte şi le dăruieşte har, iar alături de ei, aceste daruri sunt primite şi de cei care se află sub păstorirea lor.
Părintele Dimitrie nu a excelat la învățătură. Abia a terminat şcoala primară din satul său. Era cioban la oi. Dar, oriunde s-ar fi aflat, avea în suflet amintirea lui Dumnezeu şi a morții. Astfel, de multe ori, îşi închidea oile în stână şi se ducea la biserică cu lacrimi în ochi. Când nu putea să facă lucrul acesta, îngenunchea în munți, acolo unde se afla, şi plângea, cerând milostivirea lui Dumnezeu, pentru că se afla departe de casa Sa. Citea cu multă evlavie Viețile Sfinților, care erau apărătorii şi binefăcătorii săi. Avea simțământul viu al prezenței lor. Nu făcea nimic şi nu începea nimic fără să îşi îndrepte mai întâi gândul spre Dumnezeu. De exemplu, dacă pleca dis-de-dimineață cu oile, trecea mai întâi pe la biserica Sfinților Arhangheli – un lăcaş din anul 1600, cu fresce impresionante, aflat în apropierea casei lui. A deprins învățătura sfântă de la bunica sa, care era foarte evlavioasă, şi de la părinți. Le zicea: „Să mă apărați şi să mă îngrijiți, ca să mă întorc în casa voastră şi să vă mulțumesc“. Mai întâi mergea la biserică, şi abia mai apoi la treburile de zi cu zi; după aceea se întorcea din nou la biserică şi, în fine, se ducea acasă la el. Acesta era programul vieții lui.
K.I.: Cu alte cuvinte, viața sa era închinată lui Dumnezeu.
S.K.: Aşa este. Oriunde se afla, păstra o legătură vie cu Dumnezeu. La câmp şi în pădure, cânta imnuri

bisericeşti şi mulţumea fără încetare Creatorului. Trăia în bucuria lui Dumnezeu şi în binecuvântarea Sa. Aşadar, avea plânsul vesel, despre care vorbesc Sfinţii Părinţi. Părintele Dimitrie avea propriul său mod de a trăi relaţia cu Dumnezeu. Noi suntem străini de asemenea trăiri; de multe ori nu înţelegem nici măcar că ele pot să existe. O să povestesc în continuare un episod care arată faptul că era chemat de Dumnezeu pe drumul sfânt pe care l-a urmat.
Într-o seară, pe când stătea şi se odihnea în casa lui sărăcăcioasă, a venit la el un bătrân care l-a trezit spunându-i: „Scoală-te repede, că o să cadă casa!“ L-a mai strigat o dată şi a reuşit să-l trezească de tot. Au ieşit amândoi afară, şi imediat casa a căzut! Bătrânul era Sfântul Nicolae. În sat aveau o biserică închinată Sfântului Nicolae, care a venit la părintele Dimitrie şi l-a apărat.
K.I.: Casa a căzut cu adevărat?
S.K.: Da.
Imediat ce părintele Dimitrie a ieşit afară, casa s-a prăbuşit.
K.I.: A fost o mare minune.
S.K.: Nici un fir de păr nu cade de pe capul celui pe care îl apără Dumnezeu. Iar când i se dă vreo greutate, pentru a se vedea credinţa, răbdarea sau măreţia virtuţilor sale, atunci i se pun la îndemână şi mijloacele de a ieşi cu bine la mal. Acestea sunt îndelunga răbdare şi iubirea, pe care Părinţii le au din plin şi cu care reuşesc să depăşească şi cea mai mare încercare. Am uitat să vă spun faptul că părintele Dimitrie s-a căsătorit cu Elisabeta şi a avut nouă fete.
K.I.: Numai fete?
S.K.: Da. Când a venit vremea să se ducă în armată, a mers la biserica Sfinţilor Arhangheli, s-a rugat lor, după care a făcut cu ei o înţelegere. Le-a spus: „Vă cer şi eu un lucru. Eu vă slujesc de mic copil. Vă curăţ candele şi fac tot ce pot… Vreau să mă aduceţi înapoi, fără să mă atingă nici un rău. Îmi sunteţi datori. Vă cer şi eu o favoare…“
S-a dus în Asia Mică şi a scăpat cu bine din toate pericolele prin care a trecut57(Părintele Dimitrie a făcut armata în perioada schimbului de populaţii dintre Turcia şi Grecia, când a avut loc aşa-numita Catastrofă micro-asiatică. A fost o perioadă de conflict acut între turci şi greci, când omorurile de stradă erau la ordinea zilei [n.t.].). Iată ce zicea părintele: „În Smirna58(Vechi oraş grecesc situat în Turcia, pe coasta vestică a Asiei Mici, la Marea Egee [n.t.].) se tăiau între ei, iar mie îmi dădeau un cal şi îmi spuneau să merg la Gesmè. Mă aflam într-un loc cu alţi trei, doi dintre ei erau ucişi, iar pe mine mă trimiteau să prind ultimul vapor spre Chios59(Insulă grecească situată în Marea Egee [n.t.].)“.
Mai târziu, pe timpul Războiului Civil, a trecut prin mari încercări, pentru că vorbea despre Hristos, despre ţară şi familie. L-au băgat la carceră, l-au ameninţat şi de multe ori au încercat să-l omoare, dar a scăpat de fiecare dată.
Acestea sunt doar câteva dintre întâmplările minunate care au marcat viaţa părintelui Dimitrie. Toate sunt însemnate în jurnalul pe care îl ţinea de mic copil, ce ni l-a încredinţat. Din acesta transpare un stil vesel, dar şi mărinimia şi caracterul său eroic. Redau în continuare un fragment din jurnal: „Am sosit duminică dimineaţă. Abia am apucat să intru în biserică. Erau zece călăreţi şi, împreună cu comandantul lor, unsprezece, care mă vânau la câmp deschis. Ţăranii, atât din satul din spate, cât şi cei din satul din faţă, ieşiseră din biserică şi se uitau la priveliştea de dinaintea ochilor lor“.
K.I.: Îl urmăreau revoluţionarii comunişti?
S.K.: Da. „Mă înjurau ca vai de mine. Nici nu pot să pronunţ ce-mi ziceau: popa-ţapu şi altele asemenea, şi trăgeau în mine cu arma. Gloanţele mi-au străpuns rasa, dar nu m-a atins nici unul. Când au ajuns la 50 de metri şi m-au înconjurat, am căzut în genunchi. Am ridicat mâinile spre cer şi am strigat din adâncul sufletului meu: «Sunt în pericol, Arhanghele Mihaile! Ajută-mă!» Pe loc, cei unsprezece s-au făcut stană de piatră. Comandantul lor a căzut de pe cal şi şi-a rupt coloana vertebrală. Eu, cum am văzut că ceilalţi nu se mişcă, I-am mulţumit lui Dumnezeu şi Arhanghelului Mihail şi le-am zis celor care voiseră să mă prindă: «Să vă pocăiţi şi să vă faceţi oameni buni! Să spuneţi adevărul şi să cereţi ajutorul lui Dumnezeu». După aceea, i-am binecuvântat – fără ca ei să mă deranjeze în vreun fel –, m-am dus în satul de alături, unde oamenii aşteptau să vadă deznodământul întâmplării, am intrat cu toţii în biserică şi L-am slăvit pe Dumnezeu, Care a făcut astăzi o minune“.
K.I.: Ce lucruri impresionante! Sunt unice. M-am cutremurat cu totul. Mai spuneţi-ne şi altele.
S.K.: Toată viaţa şi-a petrecut-o înconjurat de astfel de întâmplări, fără ca ele să îl ducă spre slava deşartă. Se semna: „Ultimul om“, „Părintelui neînsemnat“, „Vasul de lut“… Credea lucrurile acestea şi le simţea cu

adevărat. Niciodată nu-şi pierdea cumpătul în fața greutăților. Când îi spunea preoteasa lui: „Chiar nu-ți pasă ce-o să se aleagă de fete? Alții fac aşa şi aşa…", el răspundea: „O să mor preot, nu măscărici. Mă jertfesc pentru Hristos şi pentru oile Sale. Ce e azi sau mâine? Doar un suflet avem. O să-l las în mâna Creatorului meu".
A fost chemat să se ducă în Orientul Mijlociu. Iată cum a răspuns acestei invitații: „Nu m-ați salvat voi. Sfinții Arhangheli m-au salvat. Şi acum să-mi las ocrotitorii şi turma mea, ca să mă duc în Orientul Mijlociu sau în Atena? Nici chiar aşa".
Dumnezeu îl acoperea şi îl apăra. Părintele Dimitrie spunea: „Hristos este Cel Care îmi conduce viața. Oamenii nu-L simt cu adevărat în inima lor şi nu-I înțeleg măreția. Este dulce. Nu-L schimb cu nimic. De o viață întreagă Îl rog să mă învrednicească să-mi vărs şi eu sângele pentru El. Dorm fără grijă, ca pasărea în cuib. Are El grijă de toate mai bine decât oricine altcineva".
K.I.: Se lăsase cu totul în grija lui Dumnezeu.
S.K.: Avea deplină încredere în Dumnezeu, ca un copil mic. Vorbea cu atâta curăție şi sinceritate, cum nu întâlnim decât la prunci. Odată m-am dus cu el la părintele Filothei Zervakos, care i-a spus: „Eşti bolnav. De ce ai făcut atâta drum până aici?"
K.I.: V-ați dus în Paros?
S.K.: Da. „Eu sunt ultimul dintre păcătoşi", a spus părintele Filothei. „În Trikala sunt preoți buni şi vrednici". „N-am venit de capul meu", a răspuns părintele Dimitrie. „M-a adus Dumnezeu. Am venit să-mi curăț şi să-mi înnoiesc sufletul".
Când se mărturisea, era ca un înger. Avea bucuria întipărită pe chip.
„O asemenea mărturisire curată şi desăvârşită nu am auzit în 70 de ani de când spovedesc", a spus părintele Filothei Zervakos. Părintele Dimitrie era un sfânt în viață.
K.I.: Cuvintele acestea au fost rostite de părintele Filothei?
S.K.: Da; în prologul cărții părintelui Dimitrie Gagastathis. Părintele Filothei l-a cunoscut îndeaproape pe părintele Dimitrie, ştia multe din întâmplările minunate legate de el şi-l numea „sfântul părinte Dimitrie Gagastathis".
L-am întrebat de ce îşi începea prologul astfel, iar el a răspuns: „Pentru că părintele Dimitrie este un sfânt. Când am aflat că a adormit, am postit şi m-am rugat ca să-mi descopere Dumnezeu locul unde se află. Şi după câteva zile, mi s-a arătat slava unde se găseşte el acum. Este un sfânt".
K.I.: Spuneți-ne câteva cuvinte şi despre părintele Filothei, dacă tot am ajuns aici.
S.K.: La adormirea părintelui Filothei, un magistrat i-a spus părintelui Porfirie: „A adormit părintele Filothei", iar el a răspuns: „Să te duci la înmormântare. O s-o urmăresc şi eu de aici. Biserica noastră a dobândit noi sfinte moaşte".
Întorcându-ne de la înmormântarea părintelui Dimitrie, ne-am dus pe la părintele Porfirie. Era două noaptea. Cum am intrat la el, ne-a spus: „Părintele Dimitrie este un om sfânt. Şi nu trebuie să treacă anii ca să se recunoască lucrul acesta. Nu trebuie să treacă ani pentru ca un om să fie sfânt. Biserica noastră cam întârzie pentru noi, neputincioşii. Să vă îngrijiți ca sfințenia acestui om să devină oficială pentru întreaga Ortodoxie". Oamenii sfinți care l-au cunoscut pe părintele Dimitrie l-au considerat un sfânt contemporan.
Şi părintele Amfilohie din Patmos a purtat corespondență cu părintele Dimitrie.
K.L: Amfilohie Makris?
S.K.: Da. Îl mai considerau sfânt pe părintele Dimitrie Gagastathis, printre alții, părintele Efrem de la Katunakia, părintele Gheorgos Kapsanis de la Sfânta Mănăstire a Cuviosului Grigorie, egumenul Emilian şi alți cinstiți părinți ai Ortodoxiei contemporane.
K.I.: Domnule Kementzetzidis, îngăduiți-mi să vă întreb: avea părintele Dimitrie harisme precum străvederea sau înainte-vederea, aşa cum au toți părinții şi sfinții Bisericii noastre?
S.K.: Duhul Sfânt lucrează în diferite feluri. Unuia îi dă darul proorociei, altuia darul facerii de minuni sau darul răbdării. Părintele Dimitrie avea harismele credinței vii, a răbdării, a smereniei şi a iubirii. Atunci când primeşti în tine iubirea lui Hristos, este ca şi cum ai primi pe mama tuturor virtuților, fenomen care nu s-a petrecut cu nici unul dintre cei mai mari înțelepți ai lumii.
Să vă povestesc încă o întâmplare, care se referă la o persoană pe care am cunoscut-o şi care a murit. Este vorba despre un om foarte evlavios şi înțelept, fiu duhovnicesc al părinților Dimitrie şi Filothei. Se numea Atanasie Murmuris şi era director de vamă. Trecea printr-o foarte mare încercare. La adresa lui se formulaseră nişte acuzații care, dacă s-ar fi dovedit adevărate, l-ar fi trimis la închisoare. Aşa că a alergat la Dumnezeu şi la cei

doi mari oameni.
„Să nu te îngrijorezi", i-a spus părintele Dimitrie. „Linişteşte-te şi o să te scoată Dumnezeu la liman. Tu fă-ţi numai datoria. Roagă-te şi vei primi răspuns". Răspunsul urma să se dea peste o lună la tribunal. Părintele Dimitrie s-a apucat să se roage. Ştia rezultatul de dinainte. Şi s-a întâmplat exact cum a spus el.
O altă persoană, pe nume Gheorgos Saidinis, care lucra în armată, în loc să fie promovat, a fost mutat disciplinar în Hania şi Sparta. S-a zbătut în dreapta şi-n stânga, dar nu a obţinut reabilitarea. A ajuns până la Consiliul de Stat. Părintele Dimitrie se afla atunci în ultima fază a vieţii sale. Avea cancer. Domnul acela în necaz i-a trimis părintelui Dimitrie o scrisoare în care îi descria problema şi îl întreba ce să facă. Iar părintele Dimitrie a început să se roage. Cum începea să se roage, primea răspuns de la Dumnezeu. Era ca şi cum Dumnezeu îi descria de dinainte ce avea să se întâmple. Iată ce i-a răspuns: „O să primeşti deodată tot ce ţi s-a refuzat până acum. Toate acuzaţiile care ţi s-au adus or să se piardă pe drum, iar preşedintele Tribunalului Militar o să-ţi spună aşa şi aşa…"
Părintele Dimitrie era foarte bolnav şi avea febră ridicată. A avut loc recursul, iar domnul Saidinis l-a văzut pe părintele Dimitrie în spatele Preşedintelui Tribunalului, în timp ce acesta rostea exact cuvintele pe care părintele Dimitrie i le spusese în scrisoare.
K.I.: Ce lucru extraordinar…
S.K.: După aceea, l-au avansat pe o înaltă funcţie în Ministerul de Interne, exact aşa cum prevăzuse părintele Dimitrie.
Asemenea lucruri s-au întâmplat şi în legătură cu mine. Mi-am dat seama că părintele Dimitrie era din acei oameni care îi cer lui Dumnezeu să le dea ocazia să-şi îndrepte preaplinul iubirii către semeni.
Relaţia dintre mine şi părintele Dimitrie a fost un dar de la Dumnezeu. Pe vremea aceea scoteam o revistă intitulată Sfântul Nectarie. Părintele Dimitrie s-a dus la Mitropolie, unde un cleric i-a spus: „Luaţi o revistă din asta, pentru că ştiu că-l iubiţi pe Sfântul Nectarie. Are în ea lucruri bune".
„Cum am atins-o", mărturisea părintele Dimitrie, „am simţit pe loc că aveţi probleme. Mi-am zis: părinte Dimitrie, să predici nu ştii, să scrii nu poţi, pentru că eşti neînvăţat. Dar fă şi tu ce poţi". Aşa că ne-a trimis o scrisoare în care ne spunea: „Am nevoie de numele dvs. ca să vă pomenesc. Iată, simt o bucurie nespusă. Este binecuvântarea lui Dumnezeu, ceva ce nu poate fi descris. E un lucru mare".
Aşa că i-am trimis numele noastre şi i-am zis că aveam încercări.
K.I.: Domnule Kementzetzidis, din dialogurile pe care le-aţi avut cu părintele Dimitrie, ne puteţi spune şi nouă câteva cuvinte de folos legate de viaţa acestui prunc al lui Dumnezeu şi al Împărăţiei cerurilor?
S.K.: Odată am plecat din Tesalonic cu un autocar şi ne-am dus pe la diferite locuri de închinăciune, între care şi pe la Sfântul Nectarie. Acolo, părintele Dimitrie a făcut cu multă evlavie o sfântă slujbă. După aceea, i-am zis: „Nu plecăm de aici până ce nu ne spuneţi câteva cuvinte de folos". El a reacţionat astfel: „Sunt neştiutor de carte, mi-e greu, nu pot". Se înroşise. Dar noi am răspuns: „Dacă vreţi să plecăm de aici, alungaţi-ne". Atunci a deschis gura şi a început să vorbească o oră, două, trei… Nimeni n-a zis: ajunge. Cu toţii erau absorbiţi. Vorbea cu multă evlavie şi cu lacrimi în ochi. „Credinţa noastră este vie, fiii mei. Vedeţi această sfântă Masă? Când slujesc, se umple de o mireasmă plăcută. Oamenii din biserică nu o simt. I-am adus aici pe părintele Filothei şi pe cutare părinte, şi ei mi-au spus: «Aceasta este o harismă specială pe care Hristos ţi-a dăruit-o ca să te mângâie, pentru anii de prigoană pe care i-ai îndurat». Şi, cu adevărat, intru în Altar şi mă îmbăt de mireasmă sfântă. Nu ştiu ce se întâmplă. Nici nu ştiu dacă am săvârşit Liturghia. Aşa ceva nu se poate descrie în cuvinte. Orice obiect pe care îl pun pe sfânta Masă se umple de mireasmă. Ştiţi, dragii mei, ce simt când se intonează «ale Tale dintru ale Tale» sau la «Cuvine-se cu adevărat…»? Atunci pogoară harul. De ţi-ar da lumea întreagă, n-ar avea nici o valoare…"
„Odată, eram în munţi, chinuit şi prigonit. Mă căutau ca să mă omoare. Oamenii mă părăsiseră. Dar Dumnezeu nu m-a lăsat. La un moment dat, mă aflam într-un loc cu ceaţă, dinaintea unui râu ieşit din matcă. Nu puteam să trec de cealaltă parte şi am început să plâng ca un copil, spunând: «Doamne, sau scoate-mă din necaz, sau ia-mă la Tine. Sunt în pericol». Acolo unde mă aflam, a venit un călăreţ pe un cal şi, până să mă dezmeticesc, eram pe malul celălalt al râului. M-am întrebat: «Ce s-a întâmplat cu mine, păcătosul?» L-am slăvit pe Dumnezeu şi îl căutam pe binefăcătorul meu ca să-i mulţumesc. Într-o seară, a venit la mine un tânăr şi mi-a spus: «M-ai uitat, părinte Dimitrie». «Fiul meu, eu îl caut pe cel care mi-a fost binefăcător». «Eu sunt Gheorghe. Îţi aduci aminte în anul cutare, în locul cutare, cum plângeai? Cine te-a salvat atunci?» «Nu ştiu. Caut, poate l-oi găsi». «Eu sunt acela şi nu ai venit nici măcar o dată să slujeşti la bisericuţa mea». Atunci, m-am trezit, am ieşit afară din casă, am bătut clopotele bisericii, am adunat satul, am postit, după care ne-am dus cu toţii la bisericuţa Sfântului. Era

un loc unde se întâmpla cândva o minune. Deşi pământul era uscat, fără urmă de verdeaţă, de ziua Sfântului Gheorghe apărea un izvor cu apă limpede. Numai de ziua lui. Noi luam apa aceasta ca pe aghiazmă. Dar după aceea, fiindcă oamenii erau păcătoşi, minunea nu s-a mai săvârşit. Pentru că minunea cere credinţă.
Aşadar, m-am dus să fac acolo Liturghie, şi i-am întrebat pe săteni: «Ce ziceţi, este Sfântul Gheorghe aici sau nu este? Trăieşte Dumnezeu? Împărăţeşte El peste toată lumea, pe care o apără? Veniţi cu toţii aici». S-au apropiat. «Sfinte Gheorghe, nu fac lucrul acesta din necredinţă, nici din curiozitate, ci ca să întăresc credinţa turmei mele. Vreau să vii şi să faci din nou să curgă apă din izvor, aşa cum era odată». În timp ce mă rugam, s-a văzut un firicel de apă. Dar eu nu eram mulţumit. Voiam mai mult. Am cerut mai multă apă şi dintr-odată, cei care se aplecaseră să-şi umple sticluţele, au fost împroşcaţi de şuvoiul care a ieşit din pământ. Aceasta este credinţa noastră – credinţa vie şi adevărată".
K.I.: Faptele pe care ni le povestiţi sunt minunate. Nu pot să comentez nimic. Sunt întâmplări sfinte… de la Dumnezeu.
S.K.: Pentru că am trăit în mod direct şi personal aceste fapte, pot afirma că ele erau ceva obişnuit.
K.I.: Ceea ce se poate spune despre Sfinţii Părinţi, între care şi părintele Dimitrie Gagastathis, este că, pentru ei, dimensiunile s-au unit şi nu mai există aici şi acolo. Acesta este motivul pentru care ei se mişcă fără împiedicare atât pe pământ, cât şi în ceruri.
Vă mulţumesc, domnule Kementzetzidis, pentru aceste mărturii uimitoare.
S.K.: Şi eu vă mulţumesc pentru iniţiativa aceasta şi pentru ocazia pe care mi-aţi oferit-o, şi nădăjduiesc din toată inima ca părintele Dimitrie să devină pentru toţi un model de urmat.

PĂRINTELE IUSTIN POPOVICI

Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universităţii din Belgrad

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Preasfinţite, înainte de a vorbi despre marele nostru părinte, vă rog să spuneţi câteva cuvinte despre Sfinţii Părinţi, în general.
A.R.: Existenţa Sfinţilor Părinţi în cadrul Bisericii Ortodoxe nu este un fapt întâmplător. Din punct de vedere teologic, acest fenomen se sprijină pe taina tradiţiei patristice seculare şi pe legătura dintre Hristos şi Părintele Său. De asemenea, se mai sprijină pe taina învăţătorilor şi îndrumătorilor în credinţă, aşa cum a fost, de exemplu, Apostolul Pavel, care a spus: Să-mi fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos60(I Cor. 4, 16 [n.t.].). Aici nu este vorba despre o urmare exterioară, ci despre transmiterea tradiţiei vii ca experienţă de viaţă. Lucrul acesta este de maximă importanţă pentru Biserică, deoarece existenţa ei se sprijină pe tradiţie. Cei care au asimilat tradiţia sunt adevăraţii mărturisitori ai Evangheliei. Aceştia au puterea de a-i lumina pe oameni. Dintotdeauna am avut parte de asemenea oameni, indiferent dacă a fost vorba de episcopi, presbiteri, diaconi sau călugări. În toate epocile au existat oameni iluminaţi, care au fost tăria Bisericii şi a sufletelor ei. Oameni ca aceştia există şi în perioada în care trăim. Pentru că, în zilele noastre, viaţa s-a îndepărtat atât de mult de Dumnezeu, avem foarte multă nevoie de asemenea oameni cu experienţa vieţii în Domnul, care să ne poată îndruma.
Una dintre aceste comori ale Ortodoxiei a fost şi părintele Justin Popovici, un intelectual contemporan, care a studiat teologia şi filosofia. Era filosof prin firea lui. De altfel, a fost membru fondator al Societăţii Filosofice Sârbeşti, în 193661(În 1968, neuitatul profesor de la Universitatea din Atena, Ioannis N. Karmiris, în prefaţa cărţii părintelui Justin Omul şi Dumnezeul-Om – care a circulat şi în limba greacă (această carte a fost tradusă şi editată inclusiv în limba română – n.t.), editată în mod repetat de către Editura Aster, tradusă de Mitropolitul Herţegovinei, Atanasie Ievtic, profesor la Facultatea de Teologie, Universitatea din Belgrad – a scris următoarele: Arhimandritul Justin Popovici „s-a născut în 1894, a studiat teologia în Serbia, Rusia şi Anglia. În 1926 şi-a luat doctoratul în teologie la Universitatea din Atena, cu teza intitulată Problema personalităţii şi a cunoaşterii la Sfântul Macarie Egipteanul. În anul 1935 a devenit conferenţiar şi, mai apoi, profesor de dogmatică la Facultatea de Teologie din Belgrad. În anul 1945, instalându-se în Iugoslavia guvernul comunist, a fost obligat să părăsească Universitatea şi să se retragă la mănăstire, ca duhovnic, unde a continuat, în condiţii foarte nefavorabile, lucrarea sa duhovnicească şi scriitoricească. A rămas până astăzi conştiinţa nevăzută a

Bisericii Sârbeşti, dar şi a Ortodoxiei în general“.
În alt loc, în cadrul aceluiaşi cuvânt, profesorul Karmiris scrie următoarele: „El Îl identifică pe Dumnezeul-Om Hristos cu trupul Său teantropic şi cu Biserica, mai precis cu Biserica Ortodoxă. Drept urmare, îndepărtarea omului de Biserică şi înstrăinarea lui (Efes. 4, 18) de Dumnezeul-Om Hristos şi de vieţuirea în har constituie o adevărată tragedie. El accentuează faptul că, pe de o parte, Dumnezeul-Om Hristos este alfa şi omega omului, iar pe de altă parte, este om adevărat numai cel care trăieşte prin Dumnezeul-Om şi în Dumnezeul-Om, căci a te lupta pentru Dumnezeul-Om înseamnă a te lupta pentru tine însuţi“ [n.a.].).
Am putea spune că părintele Justin Popovici s-a aflat în mijlocul evenimentelor postbelice care au afectat poporul sârb şi Biserica Ortodoxă. A fost un bărbat de valoare, un adevărat intelectual, teolog, filosof, poet, cunoscător al mai multor limbi străine, ce a avut un important rol în cercurile bisericeşti şi, în general, intelectuale. A lăsat în urma sa o uriaşă operă scriitoricească. Unele din cărţile sale au fost traduse şi în greceşte.
Părintele Justin şi-a îndreptat atenţia spre viaţa Bisericii, pe care a trăit-o el însuşi şi a studiat-o ca teolog şi ca intelectual. Dar, mai ales, s-a orientat către Sfinţii Bisericii, către vieţile acestora şi către studierea Sfintei Scripturi. În legătură cu toate acestea, el nu a realizat studii academice, ci abordări practice şi trăitoare.
K.I.: L-aţi cunoscut pe părintele Justin Popovici. Este o mare bucurie pentru noi, preasfinţite, că aţi avut bunăvoinţa de a ne vorbi despre această figură a sfinţeniei, care a fost, în acelaşi timp, şi un mare teolog ortodox62(Deja, în conştiinţa ortodoxă, el a rămas ca „părinte şi învăţător al Bisericii“ (categumenul G. Kapsanis), „învăţător neînşelat al Bisericii Ortodoxe soborniceşti“ (călugărul Teoclit Dionisiatul), „o mare figură patristică“ (Mitropolitul Hidrei, Ierotei), „teolog strălucit şi sfânt nevoitor“ (Gavriil Dionisiatul), „Sfânt al lui Dumnezeu plin de har“ (Mitropolitul Atanasie Ievtic), iar în conştiinţa plinirii Bisericii şi mai ales a poporului sârb, el este Sfânt al Bisericii lui Hristos [n.a.].)
A.R.: L-am cunoscut după război, pe vremea când era la mănăstire, după ce fusese alungat de la Universitatea din Belgrad. Venise la Belgrad, la înmormântarea unei doamne. Atunci l-am văzut pentru prima oară. La înmormântare erau şi episcopi, însă pe chipul înduhovnicit al părintelui Justin Popovici vedeai preotul şi levitul lui Hristos, care se distingea de toţi ceilalţi prin înfăţişare şi prin puterea cuvântului. Iradia cu toată fiinţa sa.
În anul 1959 l-am întâlnit din nou pe părintele Justin Popovici, la mănăstirea unde s-a făcut tunderea în monahism a actualului Mitropolit al Herţegovinei, Atanasie Ievtic. De atunci, am rămas legaţi unul de altul până la ultima lui suflare.
K.I.: Aşadar, aţi fost în preajma sa timp de douăzeci de ani încheiaţi, de vreme ce părintele Popovici a murit în anul 1979.
A.R.: Da, dar timp de doisprezece ani, cât au durat studiile mele postuniversitare din Grecia, nu am stat în Serbia. Totuşi, şi în perioada aceea am ţinut legătura prin corespondenţă.
Am foarte multe amintiri cu părintele Justin. Nu pot fi cuprinse toate într-o singură conversaţie. Mă voi referi doar la câteva dintre ele.
Odată vorbeam cu părintele (era de faţă şi ieromonahul – acum Mitropolitul Atanasie Ievtic) despre problemele lumii în care trăim, iar el ne-a spus:
– Şi eu, dacă nu aş fi fost binecuvântat să fiu primit de Dumnezeu la sânul Său, aş fi rămas un filosof de tipul lui Nietzsche, disperat în acest Univers nesfârşit şi necunoscut.
Iată cât de profundă era trăirea sa în Hristos! Şi, spunând aceste cuvinte, ochii săi s-au făcut două izvoare de lacrimi.
K.I.: Erau lacrimi duhovniceşti.
A.R.: Desigur. Îl vedeai, să zicem, la slujbă, absorbit cu totul de ceea ce se petrecea în jurul său, şi de multe ori plângea pe tot parcursul sfintei Liturghii – de la început, până la sfârşit. Desigur, lucrul acesta nu era lesne de observat, pentru că părintele era discret şi se ferea, ca să nu fie văzut de ceilalţi.
Momentul morţii sale a arătat pe deplin că avea har, pentru că omul care trăieşte ultimele clipe, când viaţa i se scurge din el, îşi pierde tăria trupului, şi abia atunci se vede cu adevărat dacă are harul şi ajutorul lui Dumnezeu cu el.
Când am fost înştiinţat că părintele îşi trăia ultimele clipe, m-am dus la el şi l-am găsit în agonie, cu doctorii, surorile şi alte câteva persoane în jurul său. La un moment dat, pe chipul său am văzut o lumină, iar ochii au început să-i strălucească de bucurie şi de har. În viaţa mea nu am mai văzut o asemenea bucurie. Aveam în faţa mea un om de optzeci şi cinci de ani care purta în el reînnoirea şi tinereţea veşnică.
Era senin ca un copil. Cunoscutul scriitor şi poet sârb, Matia Becicovic, atunci când l-a văzut pe părintele Justin

pentru prima oară – către sfârşitul vieţii acestuia pe pământ –, a spus că se aştepta să întâlnească un bătrânel, dar a găsit un părinte plin de viaţă, aşa cum este focul.
Îi plăcea să primească oaspeţi, să-i asculte pe îndelete, la fel ca un copil mic, iar la sfârşit, să-i petreacă, cu multă dragoste, până la poarta mănăstirii. Odată, când m-am întors din Grecia şi i-am povestit diferite lucruri despre Sfântul Munte, a început să plângă. Surprins, l-am întrebat de ce plânge, iar el a zis atunci:
– Ah, Justine, cum te-ai chinuit tu toată viaţa… Adevăraţii călugări sunt cei care trăiesc la Sfântul Munte.
După aceea, s-a întors spre mine şi m-a întrebat:
– Ce spui, părinte Amfilohie: există mântuire pentru mine? Să ştii că am o nădejde: pentru rugăciunile oamenilor sfinţi care trăiesc acolo, poate mă va mântui Dumnezeu.
Aştepta de la mine să-i dau o speranţă de mântuire. Atât de mare era smerenia sa.
K.I.: Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har63(1 Iacov 4, 6 [n.t.].).
A.R.: Aşa este. Să ştiţi, domnule Ioannidis, că ceea ce mă impresionează este faptul că oamenii sfinţiţi seamănă între ei. E ca şi cum ar fi făcuţi de aceeaşi mamă. Lucrul acesta se vede pe chipul lor, din felul cum se comportă şi cum vorbesc.
K.I.: Au fost născuţi de sus.
A.R.: Fără nici o îndoială.
Părintele Justin Popovici iubea foarte mult copiii şi florile. Spunea că la judecata de dinaintea lui Dumnezeu vor da mărturie în favoarea noastră copiii şi florile.
K.I.: Ce frumos…
A.R.: Unui scriitor sârb care trăia la Paris şi venise să-l vadă, i-a spus în legătură cu florile pe care le plantase:
– Frate Comnene, ia în ochii tăi nişte frumuseţe din florile acestea, pentru că vei avea nevoie de ea acolo, la Paris.
Acel scriitor a rămas foarte impresionat, pentru că se aştepta să găsească un călugăr închis între zidurile chiliei sale şi ale unei anumite mentalităţi, pe când el a cunoscut un om cu o deosebită sensibilitate pentru taina naturii.
K.I.: Aceeaşi sensibilitate pentru natură o avea şi părintele Porfirie. El lua din natură numeroase exemple, pe care le folosea în lucrarea sa de păstorire. Unul din fiii săi duhovniceşti îşi aduce aminte că, odată, părintele Porfirie i-a arătat o floare şi i-a spus: „Floarea aceasta Îl slăveşte pe Domnul prin mirosul său".
A.R.: Dacă astăzi mulţi dintre tinerii din Serbia s-au întors spre Biserică, lucrul acesta se datorează mai ales prezenţei părintelui Justin Popovici. Tineri continuă să meargă şi acum la mormântul său. Lucrarea părintelui Justin Popovici a fost deosebit de importantă şi, fără îndoială, ea va aduce de aici încolo roade chiar mai însemnate decât acelea din timpul vieţii sale pe pământ.

Convorbire cu Mitropolitul din Bacica, Irineu Bulovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universităţii din Belgrad

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Avem privilegiul de a fi părtaşii amintirilor, experienţelor şi mărturiilor Mitropolitul din Bacica, Irineu Bulovici, legate de marele bărbat al Bisericii Sârbe, părintele Justin Popovici.
I.B.: Învăţam la gimnaziu pe vremea când lucrurile erau destul de grele pentru Biserica Sârbă, cu toate că trecuse deja perioada prigoanelor. Duhul comunismului era încă destul de puternic şi nemilos.
Pe atunci, copiii care se interesau de viaţa duhovnicească erau destul de puţini, iar cărţile de valoare erau rare. Îmi amintesc, aşadar, cu câtă bucurie am primit în mâinile mele prima carte a părintelui Justin Popovici, care fusese editată în străinătate, pentru că, după cel de-al doilea Război Mondial, părintele Justin nu a mai putut să publice nimic în ţara sa, fiind considerat persona non grata de către autorităţile statului.
K.I.: Din cauza comunismului, nu-i aşa?
I.B.: Desigur. Cu toate că părintele nu s-a amestecat niciodată în viaţa politică, a scris, chiar de pe vremea când era un tânăr teolog, mai multe lucrări despre ateism şi despre Umanismul European64(Fragment din textul părintelui Justin Popovici despre Umanism:
„Cultura şi civilizaţia europeană au omul ca reper central. Omul este conţinutul, metoda şi punctul terminus al scopului civilizaţiei europene. Umanismul este formatorul cel mai important al omului, fiind creat pe de-a-ntregul pe principiul sofistic: „Omul este măsura tuturor lucrurilor". Omul european este creatorul suprem şi cel care hotărăşte toate valorile. El declară că sunt adevărate lucrurile pe care el însuşi le consideră adevărate,

indiferent de valoarea lor. Şi ca să ne exprimăm mai simplu şi mai sincer, trebuie să spunem că omul european s-a proclamat pe sine dumnezeu. Nu aţi văzut cât de mult îi place să se poarte ca un dumnezeu cu ştiinţa şi tehnica, cu filosofia şi cultura, cu religia şi politica, cu arta şi moda?… El vrea să o facă pe dumnezeu în orice chip: prin Inchiziţie, prin papalitate, prin foc şi sabie, şi chiar prin troglodism şi antropofagie. În limba ştiinţei pozitive umaniste, el a declarat că Dumnezeu nu există. Şi urmând acest mod de gândire, a ajuns la concluzia că, dacă Dumnezeu nu există, atunci omul este dumnezeu!
Lucrul cel mai drag omului european este să facă pe dumnezeu, cu toate că în Univers nu este decât un şoarece prins în capcană. Pentru a-şi arăta şi a-şi dovedi „dumnezeirea“, a declarat că toate lumile de deasupra noastră sunt goale, fără Dumnezeu şi fără fiinţe vii. El vrea cu orice preţ să supună natura bunului său plac. De aceea, a organizat o adevărată armată, pe care a îndreptat-o împotriva naturii, armată pe care o hrăneşte ideologic prin filosofia, ştiinţa, religia, morala, politica şi tehnica sa. Desigur, a reuşit să netezească nişte bucăţi din coaja materiei, dar nu a ajuns să transforme materia. Luptându-se cu ea, omul nu a reuşit să o umanizeze. Dimpotrivă, ea a fost cea care a reuşit să-l strâmtoreze pe om şi să-l facă numai materie. Iar omul, înconjurat de natură, se conştientizează pe sine ca materie şi numai ca materie. Este limpede faptul că omul european nu este dumnezeu, ci este robul lucrurilor. Cel care vrea să fie numit dumnezeu se închină ca un rob lucrurilor şi idolilor pe care el însuşi i-a creat. În lupta sa împotriva a tot ce este peste puterea sa de înţelegere, a înlocuit dorul de ceea ce se află deasupra materiei (cerul, sufletul, nemurirea, veşnicia, Dumnezeul viu şi adevărat) cu produsele civilizaţiei. EI a proclamat ca dumnezeu chiar şi civilizaţia, pentru că omul nu poate supravieţui pe această planetă, care se adânceşte în întuneric, fără un dumnezeu, fie el şi unul fals. Aceasta este ironia tragică a existenţei umane. Nu aţi observat faptul că, prin mania sa politică, omul european a transformat Europa într-o fabrică de idoli? Aproape toate produsele civilizaţiei au devenit idoli. De aceea, epoca în care trăim este mai întâi de toate o epocă a idolatriei. Nici un alt continent nu este atât de invadat de idoli, aşa cum este Europa contemporană. Nicăieri omul nu este mai rob faţă de lucruri şi nicăieri nu munceşte atât de mult pentru ele ca în Europa. În realitate, este vorba despre o idolatrie în cea mai gravă formă, pentru că închinarea se face către pământ. Spuneţi-mi, nu se închină omul pământului atunci când îşi iubeşte în mod egoist trupul făcut din ţărână şi insistă asupra ideii că este trup şi numai trup? Nu se închină el pământului atunci când proclamă ideologia luptei de clasă, a naţiunii şi a umanităţii?
Aşadar, Europa nu suferă de ateism, ci de politeism. Nu ne putem plânge de lipsa dumnezeilor, ci de inflaţia acestora. Pentru că L-a pierdut pe adevăratul Dumnezeu, omul a vrut să-şi potolească setea de Dumnezeire prin crearea de idoli. Şi-a creat idoli din ştiinţă şi din teoriile ei, din tehnică, din descoperiri, din religie şi din reprezentanţii ei, din politică şi din partidele ei, din modă şi din manechinii ei. Iar în centrul tuturor acestor idoli, pe tronul ecumenic al egoismului, l-a aşezat pe omul european – pe Dalai-Lama al Europei“ [n.a.].), a cărui consecinţă este şi comunismul. De aceea, autorităţile statului îl considerau pe părintele Justin periculos pentru planurile lor de ideologizare.
Aşadar, cartea aceea care a ajuns în mâinile mele şi m-a impresionat în mod deosebit fusese tipărită la München, în Germania, şi cuprindea diferite studii şi articole ale părintelui, scrise într-un stil foarte elegant – părintele Justin a fost un mânuitor necontestat al limbii sârbeşti. Când am terminat gimnaziul şi m-am dus la Belgrad ca să studiez Teologia, am avut printre colegi şi un ieromonah pe nume Ioan, care-l cunoştea pe părintele Justin şi mergea adesea la mănăstirea unde acesta trăia izolat de lume. Părintele Ioan s-a oferit să mă ia şi pe mine cu el, ca să-l cunosc pe părintele Justin Popovici.
Şi, cu adevărat, am rămas uimit de personalitatea părintelui, care în realitate era mult mai pregnantă decât ceea ce se întrevedea din scrierile sale. Când săvârşea sfânta Liturghie şi vorbea despre Hristos sau despre orice altă temă legată de credinţă, era atât de pătruns de moment, încât aş putea spune fără greş că era un adevărat vulcan duhovnicesc.
Era foarte activ şi plin de viaţă. Gândiţi-vă că până aproape de sfârşitul său – a murit la vârsta de optzeci şi cinci de ani – el nu mergea, ci alerga. Înainta cu pas vioi şi iute. Am rămas mut de uimire când l-am văzut odată – în Sâmbăta Mare – cum bătea metanii. Am gândit atunci: „Cred că bătrânelul acesta are arc“.
Caracterul vulcanic al predicilor sale se îmbina întotdeauna cu smerenia desăvârşită şi cu dragostea. Era o combinaţie care putea să pară ciudată, şi totuşi, atunci când era vorba de persoana părintelui Justin Popovici, lucrul acesta era cu putinţă.
Este excepţional faptul că, de la primele sale rânduri care au văzut lumina tiparului, şi până în martie 1979, când a scris ultimele pagini din viaţa sa, părintele Justin Popovici a urmat aceeaşi linie; scrierile mai noi nu au făcut decât să aprofundeze ideile exprimate în tinereţe. În permanenţă, el a fost ancorat în Tradiţia ortodoxă, pe

care a mărturisit-o cu toată puterea sa.
Desigur, era un foarte bun cunoscător al problematicii şi al sistemului de gândire occidental. În jurnalele şi în textele sale pe care le-a scris începând cu vârsta de optsprezece ani, se poate distinge acelaşi mare teolog dogmatic de peste câteva decenii, desigur cu anumite diferenţe de stil şi de posibilităţi de expresie.
K.I.: Este adevărat că îi îndemna pe tineri să facă studii teologice în Grecia?
I.B.: Tuturor fiilor săi duhovniceşti, printre care am fost şi eu, le spunea astfel: „Fără limba greacă, nu puteţi să cunoaşteţi învăţătura patristică. Fără Părinţii Bisericii, nu există nici interpretarea sfintei Scripturi, nici teologie. Orice s-ar scrie astăzi, dacă nu se sprijină pe Sfinţii Părinţi, nu are legătură cu teologia Ortodoxă trăitoare. De aceea, să mergeţi în Grecia, unde şi astăzi este dusă mai departe fără întrerupere tradiţia Bisericii noastre. Acolo există pepiniere şi centre duhovniceşti. Tot acolo se află şi Sfântul Munte. În Grecia, teologia nu este ceva abstract, ci este viaţă şi lucrare".
Şi cu adevărat: prin rugăciunile sale, cu toţii am ajuns în Grecia. Iar lucrul acesta ne-a influenţat mentalitatea şi întreaga viaţă. Personal, pot să spun că graţie îndemnului părintelui Justin, am ajuns să am conştiinţă naţională sârbă şi grecească, în egală măsură.
K.I.: Cândva aţi afirmat: „M-am născut sârb şi o să mor grec".
I.B.: Fraza aceasta mă reprezintă cu adevărat.
K.I.: Mă simt atât de emoţionat de fiecare dată când îmi aduc aminte de cuvintele sfinţiei voastre…
I.B.: Părintele Justin cunoştea importanţa deosebită a elementului grecesc în Ortodoxie. Şi ca să spunem lucrurilor pe nume, gândirea sa teologică a dat mai multe roade în lumea ortodoxă elinofonă decât în Serbia.
K.I.: Din cauza comunismului, desigur.
I.B.: Şi de asta, dar mai ales din cauza lipsei capacităţii de absorbţie din Serbia. Puţini sunt cei în stare să urmărească profunzimile sensurilor pe care le-a cultivat părintele Justin în scrierile sale. Atât în Grecia, cât şi în Cipru, am întâlnit de la copii de gimnaziu până la academicieni care au citit cărţile părintelui Justin, pe când în Serbia, un asemenea fenomen nu are loc la o scară atât de largă.
K.I.: Ce cuvânt de folos al părintelui Justin aţi vrea să ne spuneţi?
I.B.: Unul dintre multele lucruri care m-au impresionat la el a fost că, deşi în discursurile sale teologice era foarte sever – recomanda întotdeauna stilul clasic, fără echivoc –, ne spunea, şi întărea prin exemplul său personal, să ne apropiem de fiecare om în parte „cu mers de porumbel". În felul acesta, ne dădea de înţeles să-l abordăm pe semenul nostru cu foarte multă atenţie. Să avem grijă să nu-l rănim, să nu-l umilim şi să nu-l dispreţuim.
Lucrul acesta îmi aduce aminte de cuvintele Sfântului Nectarie – marele Sfânt şi făcător de minuni al secolului nostru –, care spunea că dacă rămânem în Ortodoxie, care este necesară şi binecuvântată, lupta noastră împotriva ereziilor nu ne scuteşte de datoria de a-i iubi pe ceilalţi, chiar şi pe cei rătăciţi şi pe eretici.
K.I.: Părinţii Bisericii noastre ne învaţă că inima monahului trebuie să ardă de durere chiar şi pentru demoni.
I.B.: Toţi Părinţii sunt, cu adevărat, luminătorii noştri, şi au avut aceleaşi experienţe duhovniceşti, oferindu-ne aceeaşi mărturie, însă cu amprenta personală a fiecăruia în parte în ceea ce priveşte modalitatea de a trăi sfinţenia.
K.I.: Ce aţi putea să ne spuneţi despre sfinţenia părintelui Justin Popovici?
I.B.: Sfinţenia sa este mărturisită peste tot în Serbia, atât de popor, cât şi de ierarhia Bisericii. Nu există nimeni care să o pună la îndoială. Mulţi sunt (atât din Serbia, cât şi din Grecia) cei care au avut experienţe minunate legate de părintele Justin; chiar şi vindecări.
K.I.: Ce aţi zice despre canonizarea sa oficială ca Sfânt al Bisericii?
I.B.: Canonizarea şi cinstirea sfinţilor în Ortodoxie este un fapt harismatic, ce izvorăşte în mod spontan din sufletul poporului lui Dumnezeu. Canonizarea oficială nu este altceva decât o constatare în atmosferă de sărbătoare a unei situaţii deja existente în conştiinţa tuturor şi în simţământul sobornicesc al Bisericii. Simţământul acesta există. Însă anii care au trecut de la adormirea sa sunt puţini, aşa că este oarecum devreme pentru un asemenea lucru, deşi cred că nu va mai întârzia mult.
În final, pot să vă spun că în persoana părintelui Justin Popovici au coexistat teologul dogmatic desăvârşit şi scriitorul Vieţilor Sfinţilor – a scris şi Sinaxare. Îmbinarea dintre slujirea în altar şi slujirea de la catedră, dintre trăirea teologiei şi exprimarea sa în scris – dogma şi experienţa nu sunt două lucruri diferite, pentru că dogma exprimă experienţa duhovnicească, iar aceasta din urmă este teoretizată în dogma Bisericii – reprezintă un mesaj puternic al părintelui Justin în zilele noastre.

PĂRINTELE IOSIF SPILEOTUL

Convorbire cu monahul Iosif de la Mănăstirea Vatopedu, Muntele Athos, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sfinţii Părinţi ai Bisericii noastre Ortodoxe sunt îndrumătorii luminaţi ai sufletelor credincioşilor, dar şi ai celorlalţi oameni cu probleme şi nevoi duhovniceşti. Ortodoxia grecească a fost binecuvântată cu acest mare dar al lui Dumnezeu care sunt Părinţii, ale căror suflete au urcat până la cer, de unde au trimis lumină sfântă asupra lumii.

Compatriotul nostru, monahul Iosif de la Mănăstirea Vatopedu, a avut bucuria să trăiască destui ani în preajma părintelui Iosif Spileotul sau Isihastul, despre care a şi scris nişte cărţi65(Spre exemplificare, amintim cărţile Cuvinte de rugăciune şi Părintele Iosif Isihastul: Nevoinţe – Experienţe – Învăţături. Din aceasta din urmă, prezentăm un fragment grăitor, astfel încât cititorul acestui volum să vină în contact direct cu harul cuvântului părintelui Iosif Isihastul sau Spileotul:

„Atunci când vreţi să aflaţi voia lui Dumnezeu, să lăsaţi la o parte toate gândurile şi planurile pe care vi le-aţi făcut, şi cu multă smerenie să cereţi în rugăciune să se arate voia sfântă. Şi orice lucru v-ar îngreuna inima, să-l încredinţaţi judecăţii lui Dumnezeu. Cei cu mai multă îndrăzneală şi care se roagă pentru a se face voia lui Dumnezeu, primesc în ei vestirea pe care o aşteaptă şi devin tot mai atenţi în viaţa lor, ca să nu facă nimic fără vestire de sus.

Mai este şi o altă modalitate de a afla voia lui Dumnezeu, folosită des în Biserică, şi anume sfatul cerut prin intermediul părinţilor duhovnici. Marea binecuvântare a ascultării, care îi umbreşte binefăcător pe cei ce o cinstesc, se face pentru ei cunoaştere în necunoaştere, acoperământ şi putere pentru punerea în lucrare a sfaturilor-porunci, pentru că Dumnezeu Se dezvăluie cu trăsătura Sa părintească oamenilor ce ascultă de El. Desăvârşirea ascultării, care este virtutea virtuţilor, îi aseamănă pe cei care o urmează cu Fiul lui Dumnezeu, Care a făcut ascultare până la moarte. Şi aşa cum lui Iisus I s-a dat toată puterea şi toată bunăvoirea Tatălui, la fel şi celor care ascultă de El, li se dă vestea despre voia sfântă şi harul de a o duce la împlinire.

Cei care caută oameni înduhovniciţi, de la care să afle voia lui Dumnezeu, trebuie să ştie următorul lucru: voia lui Dumnezeu nu se revelează în chip magic, şi nici nu este relativă, ea nefiind cuprinsă între limitele strâmte ale raţiunii umane. Preabunul Dumnezeu caută asupra neputinţei omeneşti şi îl informează pe cel care crede în mod absolut şi se smereşte dinaintea Creatorului său, însetat fiind să afle voia Lui şi să aibă puterea de a o pune în aplicare. Un asemenea om primeşte cu credinţă şi recunoştinţă primul sfat pe care i-l spune părintele duhovnic. Însă când credinţa, ascultarea şi smerenia nu conlucrează cu adevărat – fapt dovedit prin aceea că-l contrazice pe părinte şi îi pune diferite întrebări, având intenţia de a se consulta după aceea şi cu alţi oameni –, atunci voia lui Dumnezeu se ascunde, aşa cum se ascunde soarele după nori. Chestiunea acesta este foarte delicată şi necesită multă atenţie. Avva Marcu spune că «omul care se supune aproapelui său ascultă de el, iar Dumnezeu lucrează asupra celui care ascultă, după credinţa lui». Condiţia de bază pentru cel care cere să afle voia lui Dumnezeu este ca el să poată primi dezvăluirea sfântă, pentru că – aşa cum am mai spus – voia lui Dumnezeu nu este cuprinsă sau aşezată în chip magic în locuri şi obiecte, ci este revelată numai celor care sunt vrednici de bunăvoirea sfântă“ [n.a.].). De aceea, ne bucurăm foarte mult că monahul Iosif a avut bunătatea de a ne vorbi puţin despre această mare figură duhovnicească a secolului nostru. Vom începe cu câteva repere biografice pe scurt, pentru a-l localiza pe fericitul părinte din punct de vedere istoric.

M.I.: Am slujit la picioarele părintelui Iosif, care a fost duhovnicul meu, timp de doisprezece ani şi jumătate. După ce a adormit în Domnul, în anul 1959, am mai rămas numai patru fraţi.

Fericitul părinte s-a născut în insula Paros. Pentru că era foarte sărac, a muncit de mic copil, din care cauză, nu a învăţat prea multă carte: numai clasele întâi şi a doua primare. După aceea, a muncit în Lavrio. Apoi, şi-a efectuat serviciul militar la Marină, a economisit ceva bani şi a început să lucreze ca plasator.

Avea un caracter drept şi moral. Nu suferea nedreptatea şi minciuna. La Atena, unde s-a ocupat o vreme cu negustoria, a primit de la nişte doamne o carte duhovnicească despre vieţile marilor Părinţi ai Bisericii noastre. A rămas atât de marcat de ea, încât s-a gândit să urmeze drumul acelor părinţi. Aşa că a părăsit viaţa lumească şi s-a retras la mănăstire, ca să pună în lucrare ceea ce citise, pentru că avea credinţa că ar putea, cu harul lui Dumnezeu, să meargă şi el pe acelaşi drum.

Prin anii 1921-1922 a întâlnit pe drum un călugăr aghiorit, pe care l-a urmat până în Sfântul Munte. A preferat

viața isihastă și de aceea s-a dus la Katunakia, care este cel mai pustiu loc din Athos. Acolo l-a întâlnit pe remarcabilul călugăr Daniil, întemeietorul obștii Danieliților – un părinte învățat și plin de toate virtuțile, capabil să sprijine sufletele. De la el a primit lumina călugăriei. Acesta a fost începutul său.
Dar pentru că a vrut să se dedice unei vieți mai aspre, a început să se nevoiască singur. Câteva zile a rămas alături de părintele Calinic Isihastul, care, așa cum mi-a povestit părintele Iosif, era un mare ascet purtător de Dumnezeu. Cu toate acestea, nu era înzestrat cu harul de a-i îndruma și pe alții pe calea sfântă. De aceea, novicele de atunci Iosif a plecat și de acolo și a hotărât să se izoleze și să se nevoiască singur.
Dar pentru că a văzut că este greu să meargă de unul singur pe acest drum, la sfatul părintelui Daniil, a urmat tradiția Părinților noștri și s-a dus să se pună sub ascultarea unui călugăr simplu, pe nume Efrem, ce trăia la Katunakia. Acesta era unul dintre cei patru frați din Epirul de Nord care trăiau într-o colibă la Katunakia, în apropierea Danieliților. Între timp, însă, până să ajungă părintele Iosif acolo, plecaseră trei dintre frați și mai rămăsese numai părintele Efrem. Părintele Iosif a rămas acolo împreună cu părintele Arsenie, pe care îl întâlnise pe drum și cu care a hotărât să se nevoiască împreună, pentru că aveau aceleași idealuri.
După ce au stat acolo o vreme, fiindcă erau tineri și aveau multă râvnă pentru cât mai mult duh isihastic, s-au retras împreună cu părintele lor în locurile cele mai înalte ale Muntelui sfânt ce puteau fi locuite, unde au dus o viață foarte aspră.
K.I.: În ce consta această viață aspră?
M.I.: Nu se ocupau cu lucruri mari. Făceau niște măturele din tufișuri, pe care le duceau pe la mănăstiri și, așa cum era rânduiala pe vremea aceea, le lăsau la poartă, de unde luau pesmet. În mănăstirile de obște se luau resturile de pâine de la masă, se uscau în cuptor ca să nu mucezească și se puneau în niște vase mari la intrarea mănăstirii, de unde le luau pustnicii.
K.I.: Așadar, trăiau cu pesmet și apă.
M.I.: Doar sâmbăta și duminica, dacă se găseau pe la vreo mănăstire, stăteau și ei la trapeză și mâncau. Atât de aspră era viața lor.
Atunci când părintele Efrem, care a cunoscut de dinainte că va muri, și-a dat obștescul sfârșit ca un sfânt, cei doi tineri, Iosif și Arsenie, au rămas fără duhovnic și au început să rătăcească prin locurile acelea. Pe unde auzeau că este vreun părinte bun sau vreun loc cu încărcătură duhovnicească deosebită, mergeau acolo și rămâneau cât timp voiau, după care plecau mai departe. Toată averea lor era câte o pelerină groasă – cu care se acopereau când dormeau –, o tolbă pentru pesmet și o ulcică în care fierbeau câteodată ierburi. În timpul iernii, din cauza frigului pătrunzător, se duceau să stea în niște colibe sărăcăcioase de la biserica Sfântului Vasile. După Paști, se apucau din nou să cutreiere munții. Această nevoință a durat opt ani încheiați.
K.I.: Cum vă explicați, părinte, faptul că s-au supus unor nevoințe atât de aspre?
M.I.: Avem de-a face cu un caz izolat. În trecutul Tradiției ascetice a Bisericii, mai întâlnim părinți pustnici care se supuneau și ei unor asemenea nevoințe, ce îi uimesc și îi înfricoșează chiar și pe aceia care aud doar povestindu-se despre ele. Însă, așa cum am mai spus, asemenea cazuri au fost excepția de la regulă. O excepție a fost și marele nevoitor al generației noastre, părintele Iosif Spileotul sau Isihastul.
Am trăit alături de el și am văzut cu ochii mei râvna sa și asprimea nevoințelor cărora s-a supus până la ultima suflare, lucru deosebit de rar. El a fost un nevoitor aspru nu numai la tinerețe, ci până la sfârșitul vieții sale. Părintele Iosif era neiertător cu sine însuși. A fost unul dintre cele mai aspre caractere din epoca noastră. O asemenea asprime și lepădare de sine sunt greu de întâlnit. Și, așa cum am mai spus, cel mai important a fost că și-a păstrat aceeași râvnă până la sfârșit.
Încă de la început, a înțeles că doar nevoințele aspre îmblânzesc și supun patimile omului trupesc. Așa cum ne învață Sfinții Părinți, numai în felul acesta se eliberează gândul, pentru ca omul să ajungă la vederea de Dumnezeu. Gândul trebuie să dovedească faptul că a supus simțurile. Iar când simțurile sunt supuse minții, și harul se supune ei.
Părintele a fost un caracter foarte puternic. Noi spuneam că avea inimă dublă. Cu semenii lui era blând și înțelegător. Numai cu sine era nemilos.
K.I.: Era, așadar, din cei care câștigă împărăția cu de-a sila.
M.I.: Este foarte adevărat. În felul acesta, a dobândit vederea de Dumnezeu. Având conștiința prezenței harului, nu întrerupea nicicând nevoințele, pentru ca să aibă mereu în el harul sfânt.
K.L.: Ce vă spunea despre felul cum se ruga?
M.I.: Încă de la început, înțelegând, cu puțina lui știință de carte, puterea harului Sfinților Părinți, s-a grăbit să ajungă și el la nivelul lor. Desigur, nu era un lucru ușor de înfăptuit. Însă dorința lui de a merge pe acest drum

era atât de mare, încât nu renunța; avea ceea ce Părinții numesc „foame vrednică de laudă“. Insista mereu, implorându-L fierbinte pe Dumnezeu, să nu-l lipsească de starea aceea binecuvântată. Se ruga Domnului spunând: „Tu, Doamne, pe toate le vezi şi le cunoşti. Eu am părăsit lumea pentru totdeauna, m-am lepădat de toate şi nu am ținut seamă de nimic, după cum nici nu voi ține vreodată, numai ca să vin aproape de tine şi să găsesc ceea ce Părinții spun că dăruieşti tuturor celor care Te urmează pe Tine, lucru pe care îl cer şi eu acum. Unde este?“
Plângând şi chinuindu-se pe sine astfel, a avut parte, în cele din urmă, de prima vizită a harului. Stătea şi privea spre vârful Athosului, acolo unde se află biserica Maicii Domnului – locul în care a primit harul Sfântul Maxim Kapsokalivitul –, şi o ruga pe Născătoarea de Dumnezeu, pe care o iubea în chip deosebit, ca să vină şi la el harul Duhului Sfânt. Pe când stătea acolo, ca un tânăr fără multă experiență ce se chinuia pe sine ca să poată rosti rugăciunea, a venit dintr-odată asupra lui o rază luminoasă de energie necreată, care a intrat în el şi a început din clipa aceea să lucreze neîmpiedicat rugăciunea.
Aşa cum povestea el însuşi, se vedea pe sine dublu: „Mă vedeam pe mine aşa cum eram pe dinafară, dar şi cum eram pe dinăuntru, spunând rugăciunea cu nesfârşită dulceață şi cu exactitate matematică, fără să depun nici un efort şi fără să obosesc. Eram plin de atâta bucurie şi fericire, încât îmi ziceam că aşa arată raiul şi că nu este nevoie de un alt rai“.
Aceasta a fost prima venire a harului sfânt. După ce Dumnezeu i-a arătat în mod simțit ce este harul – fructul pe care Sfinții Părinți l-au dobândit prin multă luptă duhovnicească –, nimeni n-a putut să-l mai oprească. A început să se nevoiască şi mai mult, să evite orice contact cu oamenii, ca să nu vorbească şi să nu audă nimic, cu scopul de a ține gândul neîmprăştiat. A fi călugăr înseamnă uitarea trecutului. Cele vechi trebuie uitate, ca să fie înlocuite cu cele noi. Părintele se îndeletnicea acum numai cu privegherea şi rugăciunea. Făcea măturele, le ducea la Marea Lavră şi lua în schimb pesmet, cu care trăia câte o săptămână întreagă.
În timpul acestor opt ani de nevoință a primit şi puternice atacuri din partea vrăjmaşului. Războiul pe care l-a purtat cu sălbăticia duhurilor întunecate era atât de puternic, încât a fost nevoit să sporească asprimea nevoințelor trupului, crezând că în felul acela va reuşi să se izbăvească.
Aşa cum povestea el însuşi, timp de opt ani nu s-a întins în pat. Avea un taburet de lemn, unde şedea şi dormea. Dar nu deznădăjduia, căci pe drumul acesta merseseră şi Sfinții Părinți, aşa cum citise prin cărți. De altfel, mulți Părinți s-au nevoit şi mai aspru.
La un moment dat, i s-a arătat şi Maica Domnului. Părintele Iosif ne-a povestit că a văzut-o pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu vie, cu trup, strălucind ca un soare şi ținându-L în brațe pe Domnul nostru Iisus Hristos. Văzând, atât cât i-a fost cu putință, slava dumnezeiască a Maicii lui Dumnezeu, nu a putut să se mai țină pe picioare şi a căzut pe podea, plângând şi suspinând: „Doamnă, nu mă părăsi!“ Atunci a auzit preacurata şi măreața voce a Maicii Domnului, care l-a asigurat de bunăvoința şi de ocrotirea ei.
K.I.: Cum era viața alături de fericitul bătrân?
M.I.: Pentru cei mai tineri, era obligatorie privegherea. Începeam de la apusul soarelui şi ne opream la miezul nopții. De la apus şi până la miezul nopții, trebuia să ne rugăm singuri. După aceea, ne apropiam de el să-i spunem ce gânduri am avut, iar el ne dădea tot felul de sfaturi. Programul acesta era urmat timp de doi-trei ani, timp în care nu-i ascundeam nimic. Şi chiar dacă încercam să-i ascundem ceva, tot nu reuşeam, pentru că el însuşi ne spunea ce-i ascundeam prin harul său străvăzător.
După aceea, când dobândeam o oarecare experiență, ne duceam să-i vorbim numai atunci când simțeam nevoia, dar niciodată înainte de miezul nopții.
Ne explica mereu legea duhovnicească. Tălmăcea textele Sfinților Părinți atât de amănunțit, încât duhul lor pătrundea în noi, ca şi cum le-am fi trăit noi înşine, pentru că una este să înveți pe celălalt din cărți, şi alta să-l înveți din ce ai pătimit şi ai învățat tu însuți, pe pielea ta.
Când ne vorbea despre înțelesul ascultării, ne spunea că nimeni nu va reuşi să-l alunge pe „omul cel vechi“ decât numai dacă-şi va zdrobi egocentrismul. În cazul în care egocentrismul este prezent, harul sfânt nu poate să vină, ca să rămână în om şi să-l înnoiască pe acesta. Monstrul care se numeşte egoism este biruit numai prin totala supunere şi ascultare.
În continuare, ne introducea în înțelesurile iubirii lui Dumnezeu. Dându-ne numeroase amănunte, exprimate prin cele mai potrivite cuvinte, ne dovedea că nu există nimic mai vrednic de a fi o preocupare pentru om ca iubirea față de Dumnezeu. Toate celelalte sunt deşertăciune. Chiar şi virtuțile sau nevoințele nu ne pot duce decât până la un punct. Scopul nostru trebuie să fie iubirea lui Dumnezeu, care ne oferă harul sfânt. Toate mişcările, conversațiile, țelurile şi acțiunile noastre se învârteau în jurul dobândirii harului, a cărui lucrare

nădăjduiam să o simțim în noi, ca să ne izbăvim de omul cel vechi. Mereu ne vorbea despre har.
Când făceam vreo greşeală, nu ne apostrofa. Ne dădea de înțeles unde greşisem doar atunci când noi uitam deja de lucrul acela. Ne spunea în amănunt care erau cauzele care duseseră la cădere, de la primul gând, până la faptă. Ne descria drumul greşelii cu atâta acuratețe, încât spuneam: „Omul acesta trăieşte în noi". Noi, care făceam greşeala, uitam cum am ajuns la ea, în schimb el ne descria în amănunt cauza căderii. Îl admiram şi spuneam că el este în noi mai mult decât noi înşine.
Acestui părinte i se datorează – să îmi îngăduie athoniții să mă exprim astfel – deşteptarea Sfântului Munte, după curentul ce pătrunsese mai de mult în Athos şi care dusese la neglijarea laturii profund duhovniceşti a vieții monastice, care este adevărata teologie. Dacă trăirea interioară înfloreşte acum în Athos, lucrul acesta se datorează în mare parte părintelui Iosif Isihastul sau Spileotul, prin impulsul deosebit pe care l-a dat lumii aghioritice, readucând-o la adevăratul ei înțeles, pe linia teologiei palamitice.

PĂRINTELE EPIFANIE THEODOROPOULOS

Convorbire cu Constantin Muratidis, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Una din marile figuri bisericeşti ale Ortodoxiei greceşti contemporane a fost şi părintele Epifanie Theodoropoulos. El a constituit un exemplu de trăire duhovnicească pe tot parcursul vieții sale de pe pământ. Nu a trăit mult. A murit la 58 de ani. Despre părintele Epifanie, ne vorbeşte profesorul Constantin Muratidis, pe care îl rugăm să ne prezinte dimensiunea înduhovnicirii şi activității ecleziastice a acestui mare părinte, pe care l-a cunoscut şi cu care a fost prieten timp de mulți ani.
C.M.: Domnule Ioannidis, doresc să îmi exprim bucuria pentru această discuție pe care o purtăm şi să vă spun că l-am cunoscut pe fericitul părinte Epifanie în urmă cu aproximativ 20 de ani, pe vremea când eram internat la spitalul Buna Vestire. La un moment dat, a intrat în salonul în care mă aflam un cleric tânăr, cu prezență plăcută, iar atunci când am aflat că era părintele Epifanie Theodoropoulos, m-am bucurat foarte mult, pentru că nu-l cunoşteam, dar auzisem destule despre el. De atunci, ne-am apropiat unul de celălalt. A devenit părintele meu duhovnic. Cu el am colaborat în multe probleme cu caracter bisericesc, fiind pentru mine cea mai fericită şi binecuvântată întâlnire din viața mea.
A fost, cu adevărat, o figură bisericească de marcă, o figură patristică contemporană, cunoscută şi în afara spațiului grecesc. Strălucitul ierarh Amfilohie Radovici, Mitropolitul sârb al Muntenegrului, a spus despre părintele Epifanie că este comoară nu numai a Bisericii Greciei, ci şi a întregii Ortodoxii. Oameni ca părintele Epifanie nu aparțin unei anume țări, ci fac parte din poporul lui Dumnezeu.
K.I.: Foarte frumos spus.
CM.: Această exprimare plastică zugrăveşte cel mai bine personalitatea excepțională a părintelui Epifanie, dar şi lucrarea săvârşită de el. Pe vremea când studia teologia în Grecia, Mitropolitul Amfilohie Radovici se mărturisea la părintele Epifanie Theodoropoulos. Înțelegeți, aşadar, ce personalități au trecut pe la smeritul său scaun de spovedanie.
K.I.: Pentru că am fost şi eu binecuvântat să-l cunosc pe acest strălucit părinte, sunt întru totul de acord cu spusele dvs. şi cu cele ale Mitropolitului Amfilohie Radovici în legătură cu personalitatea sa. Atunci când vorbeam cu el, aveam impresia că am dinaintea mea o sabie a duhului. Un fapt de-a dreptul excepțional a fost că omul acesta, cu o activitate ecleziastică atât de complexă, putea în acelaşi timp să trăiască în lumea rugăciunii şi a vieții interioare. Cum de reuşea să le îmbine?
CM.: Cu adevărat, părintele Epifanie se distingea prin acest lucru minunat. În viața mea, am cunoscut mulți clerici deosebiți, însă de părintele Epifanie m-am apropiat tocmai datorită darului acestuia pe care îl avea. Pe de o parte, trăia cuvintele Apostolului Pavel, care spunea: N-am încetat noaptea şi ziua să vă îndemn, cu lacrimi, pe fiecare dintre voi66(Fapte 20, 31 [n.t.].) şi, pe de altă parte, făcea față cu brio problemelor cu care s-a confruntat Biserica în ultimele decenii.
Părintele Epifanie a fost foarte înzestrat din punct de vedere intelectual şi duhovnicesc. Era omul care îmbina sfințenia cu teognosia67(Cunoaşterea lui Dumnezeu [n.t].) şi ortodoxia cu ortopraxia.
K.I.: Aşa este.

CM.: Avea o memorie extraordinară. Aceste daruri ale sale le aducea, cu toată dragostea, ca jertfă înainte lui Dumnezeu şi a fraţilor săi. Iubirea sa faţă de semeni era desăvârşită.
Vreau să vă spun un lucru care arată ce fel de om era şi cât de mult se dedica lucrării sale. Citea şi studia toată Sfânta Scriptură de patru ori pe an. De asemenea, ştia pe de rost Noul Testament, cea mai mare parte a Teologiei Patristice şi a Pidalionului, care îi era îndrumător în viaţă. După părerea mea, a fost cel mai mare canonist ortodox al vremurilor de mai dincoace, după Sfântul Nicodim Aghioritul. Afirm acest lucru cu toată responsabilitatea, dat fiind faptul că, aşa cum ştiţi, mă ocup cu Dreptul Bisericesc.
K.I.: Desigur. Este specialitatea dumneavoastră.
Domnule Muratidis, am citit în ultima vreme cartea Sfaturi de viaţă, editată de Mănăstirea din Poros (sau Paros? Că există două mănăstiri), acolo unde stătea părintele Epifanie. Este o colecţie de cuvinte de învăţătură ale părintelui, ce exprimă poziţia sa faţă de diferite probleme, din care se poate vedea limpede faptul că omul acesta avea în el harul Duhului Sfânt. Toate răspunsurile şi luările de poziţie dezvăluie integritatea trăsăturilor sale sufleteşti. Şi chiar dacă vorbea despre lucruri efemere, ajungea întotdeauna la esenţa lucrurilor.
CM.: Da. Aş vrea să mai notez faptul că trăsăturile cele mai pregnante ale personalităţii sale şi ale urcuşului său duhovnicesc erau rugăciunea neîntreruptă şi încercarea de a fi mereu în legătură şi în împărtăşire cu harismele Duhului Sfânt. Pentru părintele Epifanie, rugăciunea era o atitudine şi un mod de viaţă. De fapt, era chiar viaţa lui – o viaţă închinată, în tot ce presupunea ea, slujirii lui Hristos şi iubirii faţă de aproapele. Aş dori să subliniez lucrul acesta în mod deosebit. În afară de cele câteva ore de somn – 2-3 ore din 24 –, restul timpului vieţii sale era o continuă jertfă a iubirii. Se transforma în rugăciune şi slujire. Iar lucrul acesta are o mare importanţă, pentru că, aşa cum poate ştiţi, părintele avea o sănătate şubredă. Cu toate slăbiciunile sale trupeşti, a respectat tipicul bisericesc al sfintelor slujbe cu cea mai mare stricteţe, chiar şi atunci când povara muncii şi problemele urgente ale fiilor săi duhovniceşti, care îl căutau ziua şi noaptea, îl obligau să amâne slujbele sau să le săvârşească până noaptea târziu.
Înţelegeţi ce înseamnă pentru noi, credincioşii, comuniunea cu Dumnezeul Treimic. Cred că în cazul părintelui Epifanie, se aplicau întru totul cuvintele Sfântului Grigorie Teologul, care spunea: „Adu-ţi aminte de Dumnezeu sau respiră-L". Amintirea lui Iisus se unise la părintele Epifanie cu respiraţia, aşa cum ne spune şi Sfântul Ioan Scărarul: „Amintirea lui Iisus să se unească cu respiraţia ta".
Cred că numai în felul acesta a reuşit să îndrume pe calea cea dreaptă sute de fii duhovniceşti şi, în acelaşi timp, să aducă jertfa sa bineplăcută lui Dumnezeu. N-au fost mulţi cei care au reuşit să pregătească duhovniceşte aproximativ 150 de clerici şi monahi, ocupându-se de fiecare în parte. Tuturor acestora le-a insuflat râvna sfântă, care i-a transformat în modele de trăire ortodoxă. Oamenii pe care i-a format el constituie în timpurile grele în care trăim adevărate comori ale Bisericii noastre.
K.I.: Ceea ce am constatat, domnule Muratidis, este că părintele Epifanie nu făcea compromisuri cu nimeni, nici cu cei mici, nici cu cei mari. El era expresia adevărului Bisericii şi al Evangheliei lui Hristos. Nu era omul care să facă rabat de la credinţa sa.
CM.: Lucrul acesta este întru totul adevărat. Părintele Epifanie simţea mereu nevoia să fie liber de orice abordare lumească a îndatoririlor bisericeşti. Îşi asumase absolut liber rolul pe care îl juca, excluzând în mod categoric demnitatea de mitropolit. Nu cred că a existat vreun alt caz în care cineva să fi suferit atâtea presiuni ca să devină mitropolit, ca părintele Epifanie – din păcate, în ziua de astăzi, mulţi clerici şi-au făcut un scop în sine din urcarea pe scaunul episcopal, desigur, cu excepţia unor oameni luminaţi; tocmai de aceea, instituţia aceasta a decăzut. Cu toate presiunile, părintele Epifanie a rămas de nezdruncinat. Era un om care nu depindea de nimeni, fapt pentru care avea libertatea să îşi ducă cu bine până la capăt misiunea de slujire a Bisericii lui Hristos.
Gândiţi-vă, domnule Ioannidis, că în ziua de astăzi există clerici şi chiar arhierei care nu-şi fac datoria pentru că undeva se află nişte dosare cu care pot fi oricând ameninţaţi şi şantajaţi…
K.I.: Lucrul acesta este deosebit de regretabil. Din păcate, unii arhierei păgubesc Biserica lui Hristos. Ar fi cazul ca poziţiile lor să fie revăzute, pentru că în Biserică nu-şi găsesc locul minciunile şi falsurile.
C.M.: Din punctul acesta de vedere, atitudinea părintelui Epifanie a fost extrem de preţioasă. El a dat un exemplu de cum trebuie să fie un adevărat slujitor al Celui de Sus, însutind talanţii încredinţaţi lui de Dumnezeu.
K.I.: Aşa este. Domnule Muratidis, din câte am înţeles, îi veţi dedica o carte fericitului părinte Epifanie…
C.M.: Da. Voi scrie o carte. Adică deja am scris una, ce-i drept, cam scurtă. Este vorba despre biografia sa. Dacă mă ajută Dumnezeu, vreau să o completez. În ultima vreme, ispitele şi diferitele treburi cu care a trebuit

să mă ocup m-au împiedicat să împlinesc această dorință a mea. Însă dacă vrea Domnul şi dacă mai trăiesc, am de gând să dedic anul 1994 părintelui Epifanie.
K.I.: Domnule Muratidis, să vedem în continuare şi alte laturi ale activității părintelui Epifanie. A scris cărți foarte importante, diferite articole şi studii pe o serie întreagă de teme. Activitatea sa scriitoricească este deosebită.
CM.: Tot ceea ce a scris părintele Epifanie este de cea mai bună calitate. Textele sale sunt, practic, scrieri patristice contemporane. Cunoştea ca nimeni altul limba greacă. Scria atât în limba neogreacă, cât şi în limba patristică.
K.I.: Aşa este.
C.M.: Putea să scrie fără greşeală în limba Sfinților Părinți. Era, repet, o personalitate complexă şi plină de harisme. Pe mine mai ales, dar şi pe alții i-a impresionat contribuția sa la Dreptul canonic. La aceasta, se adaugă studiile sale despre averea bisericească, despre iubirea sfântă, despre relațiile trupeşti de dinainte de căsătorie, despre Masonerie, despre schimbarea episcopilor şi multe altele. Dacă părintele Epifanie şi-ar fi dedicat întreg timpul său şi şi-ar fi concentrat toate capacitățile pentru a scrie, cu siguranță că ar fi fost unul dintre cei mai prolifici scriitori, nu numai cantitativ, dar şi în ceea ce priveşte calitatea.
K.I.: Mai ales în privința calității.
C.M.: Aici aş vrea să mai amintesc un lucru, care ilustrează îmbinarea, în cazul părintelui Epifanie, a sfințeniei cu teognosia.
După operația de cancer la stomac pe care a suferit-o, organismul său, care era bolnăvicios de la natură, a slăbit şi mai mult. Atunci, cu părintele Epifanie s-a petrecut ceea ce mărturisea Apostolul Pavel despre el însuşi: Când sunt slab, atunci sunt tare68(II Cor. 12, 10 [n.t.]). În anul 1987 a izbucnit războiul împotriva Bisericii, declanşat de guvernul de atunci, prin aplicarea legii nr. 1700, care punea în discuție autonomia Bisericii noastre şi răpea, practic, averile bisericeşti şi mănăstireşti. Ştiți cine a fost în fruntea rezistenței? Părintele Epifanie.
K.I.: Acționa tacit, din umbră?
C.M.: Da. Totuşi, a scris şi texte, ca acela despre secularizare, sau scrisoarea-document trimisă de sfântul Sinod Parlamentului, prin care parlamentarii erau îndemnați să se ridice la înălțimea misiunii lor şi să reprezinte în mod corect tradiția ortodoxă grecească. Acest document memorabil a fost redactat de părintele Epifanie.
K.I.: Nu ştiam lucrul acesta. De aici se vede şi mai clar bărbăția acestui om.
CM.: Atunci când venea acasă la mine, aveam impresia că îmi trecea pragul un sfânt. Prin prezența sa, sfințea totul în jur.
K.I.: Cred că a avut în el şi o putere profetică. Nu în sensul că ar fi prevăzut viitorul, ci în acela că avea îndrăzneala şi curajul proorocilor Vechiului Testament dinaintea situațiilor grele şi neplăcute.
CM.: Să vă povestesc ceva care demonstrează faptul că a avut harisma străvederii?
K.I.: Vă rog.
C.M.: Aşa cum v-am mai spus, prezența lui era pentru mine ca prezența lui Dumnezeu, iar cuvintele sale erau cuvintele lui Dumnezeu. Atât de mult îl cinsteam şi îl iubeam. Într-o seară, pe la ora opt, m-a sunat şi m-a rugat să cobor în stradă, pentru că avea să treacă prin fața casei mele în jumătate de oră şi se grăbea. Trebuia să-mi spună ceva urgent. Şi, cu adevărat, am coborât, iar el mi-a spus: „Trebuie să mergeți la un alt demnitar din Guvern şi să-i spuneți anumite lucruri" – lucruri legate de relația dintre Biserică şi Stat. Dar eu i-am răspuns: „Părinte Epifanie, totul este deja hotărât". Totuşi, m-am dus, m-am întâlnit cu demnitarul acela şi am vorbit cu el pe larg, timp de aproximativ o oră şi jumătate. Am încercat să-i ofer o cât mai completă imagine diacronică în ceea ce priveşte relația dintre Biserică şi Stat, rolul Ortodoxiei în menținerea elenismului etc., şi, într-adevăr, rezultatul la care s-a ajuns a arătat că părintele Epifanie avea dreptate, într-un moment în care eu ziceam că totul era în zadar.
K.I.: Domnule Muratidis, aş vrea să mai adăugăm nişte lucruri. Despre rugăciune am discutat. Hai să ne referim puțin şi la caracterul părintelui Epifanie de om milostiv, aşa cum cred că a fost. Era valabilă şi pentru el zicerea: Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui69(Matei 5, 7 [n.t.])?
CM.: Din punctul acesta de vedere, era un om incredibil. Şi voi depune mărturia mea personală în legătură cu acest fapt. Desigur, eu nu aveam nevoie de ajutor economic. În anul 1979, doctorii mi-au spus că trebuie să mă duc neapărat la Houston, în America, pentru a face o intervenție numită by-pass. Părintele Epifanie venea tot timpul la mine, la spitalul Buna Vestire. În perioada aceea, mă aflam într-o situație foarte grea. Nimeni nu putea să ştie care ar fi urmările unei asemenea intervenții, pentru că aveam diabet şi hipertensiune. Părintele Epifanie era pentru mine o prezență deosebit de încurajatoare. În ziua de dinaintea plecării, a venit la mine şi mi-a adus

un plic închis, spunându-mi: „Acesta nu este un împrumut. Este un dar. Când vă va învrednici Dumnezeu să puteți să mi-i dați înapoi, să-i dăruiți și dvs. cui veți vrea“. Când am deschis plicul, în el era o sumă mare, care acoperea două treimi din cheltuieli.
K.I.: O sumă foarte mare…
C.M.: Trebuie să vă mai spun că niciodată nu am vorbit cu părintele Epifanie despre cheltuieli sau despre faptul că aveam sau nu aveam mijloace financiare. Gestul său m-a emoționat profund.
K.I.: Era un om foarte sensibil.
C.M.: Dragostea şi sensibilitatea părintelui Epifanie erau deosebite. Desigur, eu îmi doream să mă învrednicească Dumnezeu să mă întorc şi să dau îndoit banii aceia oamenilor care aveau nevoie.
K.I.: Lucrul acesta arată ce înseamnă a avea în tine conştiinţă duhovnicească şi dragoste pentru Dumnezeu.
C.M.: Vedeți cât valorează în asemenea momente prezența unui om cu har? După aceea, am ajuns în America, mi-au făcut cateterism şi nu mi-au găsit nici o arteră obturată, aşa că nu mi-au mai făcut nimic. Cum m-am dus, aşa m-am şi întors.
K.I.: Dumnezeu v-a ajutat.
Şi părintele Porfirie îl iubea în mod deosebit pe părintele Epifanie. Ştiu lucrul acesta, pentru că l-am cunoscut bine pe părintele Porfirie şi am văzut cât de mult ţinea la acest mare Părinte al Ortodoxiei noastre, care îşi împlinea îndatoririle bisericeşti ca nimeni altul.
C.M.: Știți ce a spus fericitul Porfirie despre părintele Epifanie, pe când acesta din urmă se afla aproape de moarte, atunci când a fost întrebat ce se va întâmpla cu el?
K.I.: Spuneți-ne şi nouă.
C.M.: A rostit doar două cuvinte: „S-a sfințit şi pleacă“. Iată încă o mărturie a personalității excepționale a părintelui Epifanie.
Vizitându-l cu puţin înainte de sfârşit, părintele Gheorgos Kapsanis a spus: „Apune în lumea aceasta un astru strălucitor al Bisericii, ca să răsară mai luminos în ceruri“.
K.I.: Foarte frumos. Ce ați mai dori să adăugați în chip de concluzie?
C.M.: Simt că-l nedreptățesc pe părintele Epifanie prin cuvintele mele neputincioase. Aş vrea să închei, parafrazându-l pe Sfântul Grigorie, care vorbea despre Sfântul Atanasie cel Mare: Dacă-l lăudăm pe Epifanie, lăudăm virtutea.

PĂRINTELE AMFILOHIE MAKRIS

Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Împărtăşindu-se din slava şi din lumina lui Dumnezeu, sfinții Bisericii noastre devin moştenitori ai împărăției cerurilor, alături de Hristos. În discuția pe care am avut-o cu profesorul universitar de la Universitatea din Tesalonic, domnul Stylianos Papadopoulos, acesta îl caracteriza pe părintele Amfilohie Makris ca pe un „om al lui Dumnezeu, sfânt şi plin de harisme“.
A.R.: Este o descriere foarte corectă.
Când m-am dus prima dată în Grecia, prin 1966-67, am fost şi în Patmos, unde l-am întâlnit pe părintele Amfilohie Makris. Lucrul acesta a constituit pentru mine o mare binecuvântare a lui Dumnezeu. De aici a pornit părintele Justin Popovici atunci când mi-a dat numele de Amfilohie. Astfel, aş putea spune că sunt, practic, legat de părintele Amfilohie Makris.
K.I.: Cum era părintele Amfilohie?
A.R.: Era un om înalt, cu fizionomie plăcută, blând şi plin de foarte multă dragoste. Iubirea era lucrul care îl caracteriza în mod deosebit. M-am mărturisit o dată lui, iar această mărturisire a rămas pentru mine o amintire de neuitat.
Aveam pe suflet o mulțime de răni adânci, pe care le adunasem în lume. Deja îmi îndreptasem atenția spre monahism, dar nu luasem încă o hotărâre definitivă, şi de aceea aveam nevoie de un om care să mă ajute să îmi dau seama exact de chemarea mea.
M-am apropiat de el cu oarecare şovăială. De altfel, încă nu cunoşteam foarte bine limba greacă. Şi totuşi, din

primul moment al mărturisirii, am simțit că aş fi putut să-i spun orice omului aceluia. Prezența lui şi felul în care mă aborda îndepărtau de la mine toată îndoiala.
După ce i-am spus tot ce-aveam să-i spun, în timp ce aşteptam să-mi dea vreun canon, el m-a îmbrățişat, m-a chemat pe numele meu de botez şi mi-a zis:
– Frate Hristos70(Numele de mirean al Mitropolitului Amfilohie Radovic [n.t.].), ne împărtăşim mâine?
Mă aşteptam la orice, dar la asta nu. Atâta iubire avea în el… M-a îmbrățişat din toată inima pe mine, care venisem la el ca un smerit. Prin dragostea lui, înțelegeai ce înseamnă duhul Bisericii şi al Tradiției patristice. Eu, un străin, un necunoscut, să mă duc într-un loc străin, la un om necunoscut şi să mă simt ca şi cum omul acela m-ar fi ştiut din copilărie. Simțeam că mă iubeşte atât de mult, ca şi cum m-ar fi născut el însuşi.
K.I.: Era omul Bisericii, care te primea în casa Părintelui ceresc.
A.R.: Exact.
Şi nu numai atât. Practic, părintele Amfilohie s-a mărturisit mie, care eram doar un tânăr mirean, şi mi-a spus:
– Ce zici, frate Hristos? Eu cred că am ceva. Tu ce crezi? Să fie oare patimă? Iubesc foarte mult copacii. Am plantat chiparoşi în jurul mănăstirii. Într-o zi, au venit să construiască o nouă aripă a mănăstirii şi a fost nevoie să taie câțiva chiparoşi. Pe mine m-a durut lucrul acesta. Când au început să-i taie, a fost ca şi cum ar fi tăiat bucăți din carnea mea. Ce spui, frate Hristos? O fi vreo pornire pătimaşă? Că dacă e aşa, atunci înseamnă că am păcătuit.
Atunci, eu m-am gândit: „De-ar fi şi păcatele mele ca acestea…“
K.I.: Părintele Amfilohie Makris era foarte legat de Sfântul Nectarie.
A.R.: Da. Era prieten cu Sfântul Nectarie şi se mărturisea lui, fiind fiul său duhovnicesc.
Odată, la destui ani de la moartea Sfântului Nectarie, i-au trimis părintelui Amfilohie Makris o părticică din moaştele Sfântului. Părintele Amfilohie avea o rană la picior, care îl durea. Atunci, aşa cum povesteşte el însuşi, a luat bucata din cinstitele moaşte, a aşezat-o pe picior şi a spus: „Sfinte Nectarie! Oare nu suntem noi prieteni? … Fă şi cu mine o minune, că vezi cât mă chinuiesc“.
Peste puțin timp s-a vindecat, iar rana i s-a închis de tot.
Această îndrăzneală dinaintea sfinților şi comunicarea directă cu Hristos şi cu sfinții sunt caracteristici ale Sfinților Părinți, între care a fost şi părintele Amfilohie Makris, în a cărui mijlocire dinaintea lui Hristos nădăjduim cu toții.

Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: În continuare, avem mărturia medicului cardiolog, domnul Gheorgos Papazahos, despre părintele Amfilohie Makris.
G.P.: Părintele Amfilohie a fost, cu adevărat, un om sfânt. L-am întâlnit în Patmos, la mănăstirea unde îşi ducea viața, dar şi o dată în Atena, când am avut binecuvântarea de a-l găzdui acasă la mine. Era un om senin şi blând, de care te bucurai numai când îl vedeai.
Când l-am întâlnit prima oară în Patmos, cum m-a văzut de departe, fără să mă cunoască, şi-a întins mâinile spre mine şi mi-a spus: Binecuvântat este cel ce vine!71(Matei 21, 9 [n.t.].) După aceea, m-a îmbrățişat şi m-a sărutat. Aceasta este iubirea Părinților: te îmbrățişează şi îți încălzesc sufletul cu adevărat. După aceea, m-a luat şi mi-a spus:
– Hai să ne aşezăm lângă primul meu fiu.
– Care fiu, părinte?
– Acela pe care-l vezi acolo.
– Care, părinte?
– Pinul acela.
Era un pin sub care era aşezată o masă lungă şi îngustă, unde mâncau oamenii care veneau să-l vadă. Şi părintele a continuat:
– Vezi? Pe trunchiul acestui pin am prins o cruce de fier. Acesta este primul meu fiu. L-am făcut înalt, nu? Hai pentru o vreme să nu mai vorbim nimic şi să ascultăm cum pinul vorbeşte cu marea.
Şi, cu adevărat, vântul bătea prin crengile pinului şi i se auzea foşnitul acelor, iar de sub nivelul nostru, se putea

desluşi murmurul valurilor mării. Pentru mine, era o scenă de fericire să stau lângă un om sfânt, care nu scotea o vorbă, ci se ruga şi comunica cu Dumnezeu.
La un moment dat, mi-a spus:
– Valea aceasta, care acum este plină de pini, era cândva fără urmă de verdeaţă. Dar ştii ce-am făcut? Cine venea la mine să se mărturisească primea „canon" să planteze copaci.
K.I.: Ce lucru interesant să înverzească o vale uscată de pe urma mărturisirii păcatelor oamenilor…
A.R.: Suferea de diabet. Cât a stat acasă la mine, soţia mea a avut anumite probleme în privinţa dietei pe care trebuia să o urmeze părintele. Dar el i-a spus: „Fiica mea, nu te necăji. Pune-mi dinainte ce-ai gătit. Amfilohie nu-i pretenţios". Era un om atât de simplu, care te scotea imediat din încurcătură şi îţi intra din primul moment în inimă.
Părintele Amfilohie a fost un om cu adevărat sfinţit. Personal, nu am nici o îndoială că Biserica îl va recunoaşte oficial ca sfânt. Fiii săi duhovniceşti au scris o carte despre el. Spun lucrul acesta ca informaţie pentru cei care sunt interesaţi.

Convorbire cu Nitsa Muktarudi, teolog

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Compatrioata noastră, doamna **Nitsa Muktarudi**, profesoară de teologie şi soţia cunoscutului teolog şi profesor Pavlos Muktarudis, a avut binecuvântarea să-l cunoască personal pe părintele Amfilohie Makris din Patmos.
N.M.: Era în anul 1968. Mă aflam în Atena cu un prieten de familie care-l cunoştea foarte bine pe părintele Amfilohie. Acesta ne-a recomandat să mergem în Patmos, ca să-l vedem înainte să adoarmă în Domnul, căci era deja destul de bătrân.
Şi, cu adevărat, ne-am dus în Patmos. Părintele Amfilohie ridicase acolo o mănăstire de maici, cu hramul Bunei Vestiri, unde trăiau pe atunci aproximativ şaizeci de călugăriţe. Părintele acesta sfânt strânsese o mulţime de lume în jurul său, pentru că era o mare personalitate duhovnicească şi un urmaş adevărat al Sfântului Nectarie. Aşa cum este cunoscut, părintele Amfilohie Makris a fost fiul duhovnicesc al Sfântului Nectarie.
Principala sa trăsătură de caracter era o nesfârşită dragoste. M-a impresionat deosebit de mult felul cum se comporta cu maicile şi cu stareţa. Era ca un părinte iubitor, care le dădea, în acelaşi timp, învăţături prin modul său de a se purta.
Chilia în care stătea a numit-o „Hristos". O să vă dau în continuare un exemplu grăitor despre felul de a fi al părintelui.
Când ne-am dus la el, ne-a spus să mergem să ne închinăm şi „la Hristos". Stareţa a zis unei maici să ne însoţească până acolo. Dar măicuţa aceea era începătoare şi nu intrase încă în duhul mănăstiresc. Fără să-şi dea seama, se pare, a răspuns că nu ne poate duce acolo în momentul acela, pentru că pregătea ceva.
Stareţa i-a explicat că nu este corect cum a procedat, deoarece primise poruncă, aşa că trebuia să se supună. Atunci am avut prilejul să constatăm deplina smerenie şi simplitate a părintelui Amfilohie, care, deşi abia putea să se târâie pe picioare, a spus:
– Nu-i nimic. Mă duc eu cu ei.
K.I.: La început, aţi vorbit despre iubire ca despre trăsătura principală a părintelui Amfilohie. Cum se exprima această iubire?
N.M.: În primul rând, ea nu se manifesta numai faţă de oameni, ci şi faţă de animale şi plante.
Aşa cum se ştie, Sfinţii Părinţi refac în jurul lor starea paradisiacă a comuniunii cu Dumnezeu şi a armoniei depline cu animalele, cu plantele şi cu întreaga Creaţie. Lucrul acesta era valabil în cazul părintelui Amfilohie mai ales în privinţa pomilor. El a fost primul care a adus pini şi i-a plantat pe insula uscată care este Patmosul. Şi pe fiii săi duhovniceşti, care se mărturiseau la el, îi sfătuia să planteze fiecare câte un pom. În felul acesta, părintele Amfilohie a înverzit insula.
El însuşi plantase un pin în faţa chiliei sale şi spunea cu drag despre el: „Acesta este primul meu fiu, şi i-am pus ca decoraţie o cruce". Iată şi un lucru deosebit: în 1970, după moartea părintelui Amfilohie, pinul s-a uscat şi a căzut. În 1986, când am vizitat din nou Patmosul, am văzut copacul acela la pământ, dinaintea chiliei părintelui. L-au lăsat aşa cum a căzut.
K.I.: Este foarte impresionant.

N.M. Iubea foarte mult şi păsările. Când am fost la el pentru prima dată, ne-a spus:
– Aici, iarna avem orfelinat.
Şi ne-a arătat stâncile din jur. Maicile ne-au explicat că toată iarna părintele Amfilohie avea la el un săculeţ cu grâu şi se ducea printre stânci ca să pună păsărilor de mâncare. Vara ţinea o cană cu apă, iar unde găsea, printre stânci, un loc potrivit, punea apă ca să bea păsările.
K.I.: Lucrurile acestea arată blândeţea părintelui şi legătura sa strânsă cu Creaţia.
N.M.: Părintele Amfilohie îi primea cu aceeaşi iubire atât pe ortodocşi, cât şi pe cei de alte credinţe, fără ca lucrul acesta să însemne, desigur, că făcea vreun compromis în privinţa adevărului şi trăirii Tradiţiei ortodoxe. Cei de alte religii îngenuncheau dinaintea lui, iar destui se îndreptau spre Ortodoxie. Să vă dau un exemplu grăitor. În 1969 ne-am dus din nou în Patmos. Acolo era o englezoaică, profesoară universitară, care-l cunoscuse mai înainte pe părintele şi datorită lui devenise ortodoxă. Când am întrebat-o ce a îndemnat-o să vină la ortodoxie, ne-a spus chiar aşa: „E grea întrebarea dvs. Dar dacă insistaţi să vă răspund, vă spun că pentru mine Ortodoxia este părintele".
Episcopul Kallistos Ware, profesor la Universitatea din Oxford şi cunoscut scriitor, într-o carte despre viaţa spirituală din Grecia, a afirmat că părintele Amfilohie Makris a fost cel mai mare duhovnic al Greciei din secolul XX.
K.I.: Cât de important este ca asemenea cuvinte să fie rostite de o personalitate de un asemenea nivel duhovnicesc, cum este cel al părintelui Kallistos Ware.

MĂICUȚA AGATA

Convorbire cu Varvara Metallinu, filolog, teolog

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Tradiţia noastră ortodoxă nu ne oferă numai exemple de mari părinţi, ci şi de mari călugăriţe. Despre această mare mamă, care a fost călugăriţa Agata din Kefalonia72(Cea mai mare insulă ioniană, de pe coasta de Vest a Greciei [n.t.].), ne va vorbi doamna **Varvara Metallinu**, care se trage şi ea din aceeaşi frumoasă insulă a Mării Ionice.
B.M.: Pentru mine este o mare binecuvântare ca la puţini ani de la adormirea maicii Agata să am ocazia de a vorbi despre această figură sfântă, despre viaţa şi lucrarea ei.
Maica Agata a fost pentru insula Kefalonia un adevărat far duhovnicesc. A ctitorit Mănăstirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu care Lăcrimează – aşa cum se numeşte mănăstirea, după icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului ce se află acolo – unde a fost şi stareţă.
Maica Agata şi-a îndreptat atenţia de mică spre această biserică, de fapt de atunci când a simţit chemarea de a se dedica vieţii monahale. Se trăgea dintr-o familie simplă, dintr-un sat de lângă Lixuri. S-a născut în 1896, din părinţii Andrei şi Anastasia Megalogenis.
Călugăriţa Agata a continuat tradiţia marilor figuri de sfinţi din Kefalonia, reprezentată printre alţii de **Sfântul Gherasim**, de Cuviosul Antim Kefalinul73(Cuviosul Antim Chefalinul s-a născut în Lixuri în 1727 şi s-a nevoit la Sfântul Munte, ducând o viaţă călugărească foarte aspră. În ciuda bolilor şi a faptului că orbise, a făcut numeroase incursiuni mai ales prin insule, unde a propovăduit cuvântul Domnului şi a zidit numeroase mănăstiri. A făcut foarte multe minuni, căci Dumnezeu îi asculta rugăciunile. A adormit în 1781. A fost canonizat în anul 1974. Pomenirea sa se săvârşeşte pe data de 4 septembrie [n.a.].) şi de Sfântul Panaghis Basias74(Sfântul Panaghis Basias s-a născut tot în Lixuri, pe insula Kefalonia, în anul 1801. Vlăstar al unei familii de vază, atât din partea tatălui, cât şi din a mamei, a primit o educaţie aleasă şi a lucrat o vreme ca profesor. Mai târziu, a fost hirotonit diacon şi presbiter. Nu s-a căsătorit. A fost o figură duhovnicească deosebită. A avut harul proorociei şi a făcut numeroase minuni în timpul vieţii şi după moarte. A adormit în anul 1888 şi a fost canonizat în 1986. Pomenirea sa este săvârşită pe 7 iunie [n.a.].) – părintele Basias, aşa cum este el cunoscut. Maica Agata a crescut în această tradiţie, de ale cărei comori am beneficiat şi eu.
Călugăriţa Agata a fost maica duhovnicească, învăţătoarea şi luminătoarea multor bărbaţi şi femei din insula noastră, nu numai prin cuvânt, dar mai ales prin exemplul vieţii ei. Astăzi, când am şi eu o anumită vârstă şi o pregătire teologică, admir cu adevărat faptul că o ţărăncuţă simplă, cu câteva clase de gimnaziu, a reuşit să devină, aşa cum am mai spus, călăuzitoare duhovnicească a bărbaţilor şi femeilor. Mulţi din fiii ei duhovniceşti

s-au distins în cler, ca teologi, monahi sau ca oameni simpli, dar cu o viață creştinească autentică.
K.I.: Câți ani a trăit sub schima monahală?
B.M.: A fost tunsă în monahism în anul 1927 şi a dormit în 1988, la vârsta de aproape 96 de ani. Aşadar, a fost călugăriță mai bine de şaizeci de ani.
Aşa cum am mai spus, nu a fost numai stareță, ci şi ctitor atât al mănăstirii, cât şi al bisericii – un lăcaş pe jumătate în ruine, ce aparținea familiei sale, aflat nu departe de casa lor. Sufletul i s-a lipit de locul acela, dorind să ridice acolo o mănăstire.
Dacă veți merge astăzi în sat, veți putea admira, printre altele, clădirile care au fost construite cât timp ea a fost stareță. Practic, maica Agata a sfințit locul, pentru că a ridicat pe un teren părăsit un adevărat complex de construcții: biserica, paraclisele, camerele pentru primirea pelerinilor şi, desigur, chiliile călugărițelor care s-au nevoit alături de ea şi care au fost, desigur, fiicele ei duhovniceşti, între acestea aflându-se şi actuala stareță.
De foarte devreme, aşa cum ne povestesc oamenii care au fost martori la cele întâmplate pe atunci, călugărița Agata s-a retras în locul acela, lângă bisericuța în ruine, pentru ca, în tăcere şi rugăciune, să-şi încerce puterile şi chemarea monahală. Astfel, mai întâi a ridicat biserica şi abia mai apoi chiliile. Nu a trecut multă vreme şi au început să vină acolo primele călugărițe, întemeindu-se o obşte monastică, sub îndrumarea duhovnicească a maicii Agata.
Toată această lucrare uriaşă a maicii Agata a fost susținută material de kefaloniți, care şi-au dat seama încă de la început de sfințenia ei. Şi nu numai kefaloniții care trăiau pe insulă au ajutat-o cu ce-au putut, ci şi cei care erau stabiliți în străinătate. Aveau deplină încredere în ea, pentru că îi cunoşteau caracterul şi purtarea.
Ca monahie, maica Agata a trăit în post, priveghere, rugăciune, lacrimi de pocăință, dar şi lacrimi de durere pentru păcatele lumii. Toate acestea se combinau cu munca şi cu propovăduirea.
Am trăit multe momente sfinte alături de ea. Mi-o aduc aminte cum propovăduia cuvântul lui Dumnezeu în după-amiezile de duminică, atunci când credincioşii urcau din oraş la Mănăstire. Cu o lumânare în mână, mai ales în serile de iarnă, ne ducea în fața câte unei icoane şi, pornind de la viața sfântului sau a sfintei înfățișate în ea, ne învăța şi ne povățuia.
În fiecare duminică după-amiază, după Vecernie, ne duceam cu toții în arhondaric. La Mănăstire urcau cei mai cultivați oameni din oraş. Până astăzi admir felul în care mânuia cuvântul, chiar dacă nu făcuse, aşa cum v-am mai spus, decât câteva clase.
K.I.: Ați fost în preajma ei multă vreme?
B.M.: Destul de mulți ani. Un moment foarte important pentru mine a fost când m-am dus pentru prima oară la mănăstire şi măicuța a aflat că eram studentă la teologie. Atunci mi-a spus cu multă simplitate: „Acum suntem vere primare". Voia în felul acesta să îmi arate că, în calitate de teolog, trebuia să mă implic mai mult în această viață cu adevărat creştină, adică în asceză, înfrânare, post, rugăciune, ascultare şi în toate celelalte harisme care îl caracterizează pe omul autentic, plăsmuit după chipul lui Dumnezeu. Cuvintele ei izvorau întotdeauna din Tradiția noastră prooorocească, apostolică şi patristică.
Prin felul cum vorbea şi prin lucrarea ei, maica Agata a fost una din cele mai impresionante figuri ale Kefaloniei. Cât timp a trăit, a fost singurul far duhovnicesc al insulei.
K.I.: Cel ce rămâne întru Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă75(Ioan 15, 5 [n.t.].), ne spune Domnul.
B.M.: Înainte de toate, maica Agata era milostivă şi iubitoare de oameni. Nu a fost om care să fi trecut pe la mănăstire şi să nu fi fost primit de ea şi sprijinit fie material, fie, mai ales, duhovniceşte. Cine avea vreo problemă, alerga la ea. Maica Agata era polul de atracție al tuturor celor care îi cunoşteau puterea duhovnicească.
Noi, oamenii contemporani, tindem să credem că sfinții sunt persoane ce aparțin timpurilor vechi şi nu putem conştientiza faptul că şi în ziua de azi există oameni sfinți, oameni iluminați – maici şi părinți înduhovniciți. Cum de ajung aceştia pe asemenea culmi? Este simplu de răspuns: pentru că şi-au făcut din înduhovnicire scopul vieții lor. Fiindcă omul este creat după chipul lui Dumnezeu, țelul său în viață nu poate fi decât unul – şi anume să-şi curețe chipul şi să ajungă la asemănarea lui Dumnezeu.
Lucrul acesta este aproape uitat în prezent. Oamenii şi-au găsit alte țeluri pentru care se luptă. Dacă printre acestea multe îl punem şi pe acela al înduhovnicirii, atunci, prin lupta noastră personală şi cu harul lui Dumnezeu – pentru că mântuirea şi îndumnezeirea omului nu sunt rodul luptei noastre, ci al colaborării dintre noi, prin propriile noastre nevoințe, şi Dumnezeu, prin harul Său – aşadar, atunci, sfântul şi cuviosul nu vor mai fi nişte persoane din trecut, ci vor exista în fiecare epocă.
Dragostea lui Dumnezeu nu ne părăseşte nicicând, în sensul că nu rămânem niciodată fără maici şi părinți

duhovnici. În fiecare epocă există sfinţi, care sunt, însă, foarte puţini cunoscuţi, sau chiar deloc. Ca să le recunoaştem pe aceste persoane, avem nevoie de lentile duhovniceşti, pe care cei mai mulţi nu le au.
Vă mulţumesc, domnule Ioannidis, că mi-aţi dat ocazia să spun câteva cuvinte despre călugăriţa Agata. Avem nevoie să rememorăm asemenea personalităţi, pentru ca harul, curăţia şi dimensiunea lor morală să constituie o contragreutate faţă de societatea de consum, anarhia şi egocentrismul din ziua de azi.
Aceştia sunt îndrumătorii noştri spre Împărăţia cerurilor şi cetăţenii acestei Împărăţii, pe care o invocăm de fiecare dată când rostim Rugăciunea domnească: „Vie Împărăţia Ta, precum în cer, aşa şi pre pământ".

DIVERŞI PĂRINŢI

Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Fiind călugăr nevoitor la **Sfântul Munte** şi primul în ierarhia administrativă a Athosului, aţi cunoscut, cu siguranţă, mulţi părinţi sfinţiţi şi plini de harisme.
Noi, care trăim în lume, însetăm să cunoaştem asemenea oameni, ca să vedem felul în care viaţa ascetică îl apropie pe om de Dumnezeu. Aceştia sunt cei care pătimesc şi trăiesc cu adevărat cele sfinte, reprezentând pentru oamenii de rând pietre de hotar pe drumul spre mântuire.
M.A.: Cu adevărat, unul din cele mai importante motive pentru care m-am dus la Sfântul Munte a fost că acolo sunt oameni sfinţi, despre care îmi închipuiam la început că nici nu pot să existe în realitate. Dar când am văzut cu ochii mei şi am simţit în jurul meu energia suprafirească a harului sfânt transmis de părinţi, prin viaţa lor extraordinară şi prin sfârşitul preasfânt de care aveau parte, am hotărât să rămân în Athos.
Am văzut că ceea ce citisem prin cărţi despre sfinţi, despre vechii asceţi şi despre minunile lui Dumnezeu se împlinea în Sfântul Munte, în persoana anumitor părinţi. Deja aveam experienţă personală în privinţa aceasta. Era ceva ce mai înainte nici nu puteam să concep.
De atunci şi până astăzi, pot să spun, fără să exagerez, că viaţa mea la Sfântul Munte a însemnat o descoperire continuă de oameni sfinţi, de călugări sfinţiţi, cu o foarte mare bogăţie interioară. Cel mai impresionant lucru este să vezi nişte oameni simpli, neînsemnaţi, neşcoliţi, nişte bătrânei uitaţi de toţi şi neglijaţi care, atunci când te apropii de ei în mod corect, îşi deschid inima şi îţi dezvăluie o bogăţie spirituală uimitoare. Aceşti oameni îmi amintesc de cuvintele Apostolului Pavel care spunea: Ei, de care lumea nu era vrednică76(Evrei 11, 38 [n.t.].).
Nu ştiu dacă lumea ar putea suferi bogăţia acestor oameni sfinţi sau dacă ar putea-o înţelege. Tocmai de aceea, oamenii sfinţiţi îşi duc viaţa smeriţi şi neştiuţi, fiind deschişi doar spre Dumnezeu. Dar cine se apropie de ei cu gând curat poate să înţeleagă foarte multe lucruri, desigur, în funcţie de propriile posibilităţi sufleteşti.
Cea mai mare comoară a Sfântului Munte este prezenţa părinţilor care au ajuns la măsuri înalte ale rugăciunii. Aceşti părinţi sunt lumini care ghidează drumul tuturor celor care vor să se lupte în duh şi adevăr.
Ceea ce îi distinge în mod deosebit pe aceşti oameni este smerenia. Mi-aduc aminte că, pe vremea când eram încă student, m-am dus la un foarte mare părinte din Sfântul Munte. În simplitatea tinereţii mele şi neavând altceva să-i spun, l-am întrebat:
– Părinte, ştiţi că lumea spune cuvinte foarte frumoase despre sfinţia voastră? Se zice că sunteţi sfânt.
El a râs şi mi-a arătat o cutie de conserve aruncată pe acolo. Era vară şi, cum stăteam afară, cutia strălucea în lumina soarelui. Părintele mi-a spus:
– Dacă vezi cutia aceasta de departe, străluceşte. Dar dacă te apropii, vezi că este doar o tinichea. Eh, cam aşa este şi cu mine.
K.I.: Foarte frumos spus.
M.A.: Să vă mai spun şi altceva. Eram de faţă odată când un tată l-a adus pe fiul său, care era foarte bolnav, la un mare Părinte de la Sfântul Munte. Copilul suferea de o boală care-i paraliza întreg trupul. I-am însoţit eu însumi până la chilia părintelui.
Când am ajuns acolo, tatăl l-a rugat pe părinte să mijlocească dinaintea lui Dumnezeu, ca să i se însănătoşească copilul. Atunci, părintele a spus cu multă smerenie: „Vă doresc ca Dumnezeu şi Maica Domnului să-l facă bine". Nu a mai spus nimic altceva, lăsând restul pe seama rugăciunii sale personale, aşa cum obişnuia să facă.

Între timp, copilul auzise că părintele avea să-l vindece printr-o minune. Cu imaginația lui de copil, își închipuise că în timpul întâlnirii cu părintele avea să se întâmple ceva miraculos şi că se va vindeca dintr-odată. Dar când a văzut că venise momentul să plece şi nu se întâmplase nimic, copilul l-a îmbrățișat pe părinte cu lacrimi în ochi şi i-a spus plin de durere:
– Te rog, părinte, fă-mă bine înainte să plec.
Părintele s-a tulburat până în adâncul sufletului. I-a părut atât de rău pentru copil, încât a început să plângă şi şi-a ridicat ochii spre cer, spunând:
– Doamne, ce vină are copilul acesta că eu nu sunt bun de nimic şi nu pot să-l fac bine?…
M-a impresionat atât de mult faptul că a pus neputința de a-l vindeca imediat pe copil pe seama propriei nimicnicii – el, care era un părinte atât de mare… Trebuie să vă spun că acel copil s-a făcut bine la puțină vreme după aceea.
Un mare părinte din Sfântul Munte a fost şi **Teofilact** de la Nea Skiti, care se afla sub ascultarea părintelui **Iosif Spileotul**.
Am fost alături de părintele Teofilact până la ultima sa suflare, şi aşa m-am învrednicit să văd cum pleacă asemenea oameni din această lume.
Chiar dacă era orb şi nu vedea nimic cu ochii trupeşti, vedea orice cu ochii sufletului. Ne spunea ce se întâmpla în biserică, precum şi lucruri legate de fiecare dintre noi.
Cu zece minute înainte de a adormi – eram de față – strălucea de bucurie. L-am întrebat cum se simțea, iar el mi-a răspuns cu multă îndrăzneală: „Mă rog fără încetare". Atunci, l-am întrebat: „Părinte, ştiți că peste puțină vreme se poate să plecați?" „Ştiu", mi-a răspuns el, „şi aştept". „Vă pare rău?" El a râs la cuvintele mele şi a spus: „De-atâția ani aştept clipa aceasta şi tu mă întrebi dacă-mi pare rău…"
În continuare, i-am mai zis:
– Părinte, să vă aduceți aminte de noi când veți fi aproape de Dumnezeu.
El a zâmbit şi a răspuns:
– O să-mi aduc aminte de tine dacă o să îți aduci şi tu aminte de mine la sfânta Liturghie.
Zece minute mai târziu, a murit cu rugăciunea pe buze. Pe chipul său se puteau citi pacea şi bucuria, făcându-ne să simțim că avem dinaintea noastră un atlet învingător, care tocmai primise premiul la care râvnise atât de mult.
K.I.: Ce lucru minunat…
Părinte Atanasie, de la puținii părinți pe care i-am cunoscut – sfinția voastră ați cunoscut mulți –, mi-a rămas în suflet impresia că aceşti oameni erau, se bucurau şi zâmbeau ca nişte copii.
Îmi amintesc mereu cu emoție de întâlnirea mea cu **părintele Sofronie**. Pe toată durata discuției cu el, care a durat cam două ore, am simțit nevoia să-l îmbrățişez, aşa cum l-aş îmbrățişa pe băiețelul meu. Țineam mâinile sale într-ale mele şi parcă atingeam mâinile unui copil de cinci-şase ani.
M.A.: Pot să spun că acesta este un fenomen aproape general, mai ales în Sfântul Munte. Despre asemenea oameni zicem: „Acesta este un copilaş de optzeci de ani". Ajungând la despătimire, părinții se eliberează de orice viclenie şi dobândesc simplitatea copiilor.
Chiar dacă omul nu are aplecare spre virtute, contactul cu oamenii sfințiți lucrează cu multă putere asupra lui. De aceea, consider că pentru mine a fost vital să-i cunosc pe aceşti oameni plini de Duh Sfânt. Viața lor ar trebui să fie un țel pentru noi toți.
Pentru că am stat la **Nea Skiti**, care se află în zona pustie a Sfântului Munte, am fost învrednicit să văd şi să cunosc mulți părinți înduhovniciți, în a căror viață intervenea foarte des Duhul Sfânt. Iată dovada faptului că Dumnezeu lucrează şi astăzi prin oamenii simpli, curați, smeriți şi disprețuiți de lume. Cred cu tărie că, prin legătura pe care o au cu Dumnezeu, aceşti oameni ajută întreaga lume, putând, cu rugăciunile lor, schimba cursul Istoriei.

Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Domnul Gheorgos Papazahos are să ne povestească un fapt deosebit, pe care l-a auzit de la un părinte.
G.P.: Odată m-am dus cu mai mulți prieteni la un mare părinte din Sfântul Munte, care mai este încă în viață.

Dumnezeu a îngăduit să-l găsim. Deşi înaintat în vârstă, era foarte vioi. Ne vorbea aşa de frumos, încât nu mai voiam să plecăm de la el.
Când a început să se însereze, părintele mi-a spus:
– Domnule doctor, du-te acum să-l consulți pe părintele Hristofor. **Părintele Hristofor** – îi pomenesc numele, pentru că deja a adormit în Domnul – trăia într-o colibă izolată din **Katunakia**. În fața colibei, avea o curte de câțiva metri, unde l-am găsit şezând împreună cu un fiu duhovnicesc de-al său. I-am sărutat mâna şi l-am întrebat:
– Ce vă supără, părinte?
– Eh, fiule. Am probleme cu inima.
– Câți ani aveți, părinte?
– Am trecut de nouăzeci.
În momentul acela, călugărul mai tânăr i-a spus părintelui Hristofor să intrăm cu toții înăuntru, ca să-l examinez, pentru că se înserase deja, iar eu urma după aceea să merg pe jos până la Danieliți. Când s-a ridicat, am observat că avea picioarele umflate. Aceasta însemna în mod evident că avea insuficiență cardiacă. Călugărul mai tânăr a luat-o înainte şi l-a ținut pe părintele de mâini, ca să-l ajute să urce scările şi să intre în chilie. Eu eram în spate şi îl sprijineam oarecum, împingându-l uşor de spate. Atunci, părintele s-a întors şi mi-a spus:
– Ah, doctore… De-ai şti pe cine sprijini acum…
– Pe cine, părinte?
– Pe un pompier.
– Adică?
– Am venit la Sfântul Munte la 27 de ani. În lume, eram pompier. Pe atunci, pompierii nu urcau pe scări, cum fac acum, ca să stingă focul, ci urcau pe o frânghie. Stăteam atârnați şi luptam cu flăcările, primejduindu-ne viața. Îți spun lucrurile acestea ca să ştii că tânărul acela de douăzeci şi şapte de ani, cu brațe puternice, este acum trupuşorul pe care îl împingi dumneata să intre în chilie“.
După ce am intrat înăuntru, m-a întrebat:
– Cum te cheamă?
– Gheorghe.
A rămas foarte surprins la auzirea numelui meu. S-a întors brusc spre mine, m-a îmbrățişat şi a început să mă sărute, plângând. Plângea încontinuu. Eu nu ştiam de ce plânge. Călugărul mai tânăr i-a spus la un moment dat părintelui: „Zi-i mai întâi domnului doctor de ce plângi; după aceea, să vorbiți şi despre sănătatea sfinției tale“. Părintele m-a invitat să stau jos.
M-am dus şi m-am aşezat pe o băncuță de lângă fereastra chiliei. De la fereastra aceea, vedeam marea. Muntele era atât de abrupt, încât uitându-te în jos, vedeai direct marea. „Vezi marea?“, m-a întrebat el. „Da. O văd“. „Ascultă, dar, ce am să-ți spun“. Şi a început să povestească:
„Când am venit aici şi m-am călugărit, aveam 27 de ani. Eram un psalt bun. Aveam o voce ca de clopot şi, oriunde mă duceam, mă puneau protopsalt. Unul dintre motivele care m-au adus în Sfântul Munte a fost vocea mea. Voiam să Îi cânt lui Dumnezeu şi să Îl preaînalț. De fiecare dată când era vreo sărbătoare, pe mine mă puneau protopsalt.
Odată, de sărbătoarea Sfântului Gheorghe, am fost chemat la **Schitul Sfintei Ana** ca să cânt Priveghiul. Eu m-am gândit imediat că, după cum era obiceiul, aveau să mă pună protopsalt. Aşa că m-am dus acolo cu acest gând.
Dar, odată ajuns la Schit, am văzut că era altul protopsalt. M-am cam amărât. Într-un fel voiam să cânt eu, în alt fel acela. Aşa că am început puțin câte puțin să mă enervez şi să mă supăr. La un moment dat, eram atât de furios, încât mi-am aruncat cărțile în tolbă, m-am ridicat şi am plecat.
Am venit aici, la chilie, şi m-am aşezat exact unde eşti dumneata acum. Cum stăteam eu acolo, la un moment dat, m-am pomenit jos, la mare. Era întuneric. Atunci, am auzit o barcă ce se apropia. Am ascultat sunetul pe care îl făceau vâslele. În barcă erau opt soldați şi un comandant, care stătea în picioare. Când barca a ajuns la mal, mi-am dat seama că uniformele nu erau greceşti.
M-am speriat şi am dat să fug. Atunci, ofițerul mi-a strigat: «Nu fugi, aşteaptă acolo!» Am aşteptat, ofițerul a venit la mine, m-a luat de mână şi m-a dus în barcă. Am protestat spunând că sunt un om bun, că am lăsat lumea şi am venit la Sfântul Munte ca să-mi mântuiesc sufletul… Dar el nu mi-a mai spus absolut nimic. Dintr-odată, barca s-a urnit din loc şi s-a îndreptat spre malurile Schitului Sfânta Ana. Acolo, fără să-mi spună

nimeni nimic, m-au coborât din barcă, după care l-am auzit pe ofițer spunându-mi: «Du-te acum să cânți. Să cânți al doilea, al treilea, nu contează. Iar altădată, la sărbătoarea mea, nu vreau să mai fii egoist». Era Sfântul Gheorghe".
Și părintele Hristofor a început din nou să plângă. După aceea, mi-a mai spus:
„Când mi-am revenit din această vedenie, eram pe aceeași băncuță pe care stai dumneata. Am înțeles pe dată că **Sfântul Gheorghe** îmi făcuse o vizită. M-am ridicat imediat, am pus cărțile înapoi în tolbă, am ieșit din chilie și am alergat ca un nebun ca să apuc să ajung la Schit înainte să se termine slujba. Și, cu adevărat, am ajuns destul de devreme.
Am intrat în biserică, le-am făcut tuturor metanie și le-am cerut să mă ierte pentru egoismul meu de mai înainte".
Părintele Hristofor plângea; plângeam și eu cu el… atât de emoționant era momentul acela…
K.I.: Cu adevărat, așa este.
G.P.: Părintele Hristofor și-a încheiat povestirea cu aceste cuvinte: „Vezi pereții? I-am învățat pe ucenicii mei să-i picteze numai cu Sfântul Gheorghe".
Mai târziu, am aflat că părintele Hristofor se dusese deja la Domnul. A fost, cu adevărat, un om sfânt, gata oricând să zboare din chilia sa direct spre cer.
K.I.: Domnule Papazahos, știu că ați mai cunoscut un mare părinte din Sfântul Munte. Vă rog să ne iertați foamea duhovnicească și să ne povestiți și nouă despre acest părinte.
G.P.: În chilia acestui părinte se face rugăciunea minții de la ora șase după-amiază până la douăsprezece noaptea. Lucrul acesta mi-a fost mărturisit de el însuși când am fost să-l văd.
La un moment dat l-am întrebat:
– Părinte, știu că rugăciunea inimii este o adevărată știință. Cu toate acestea, aș dori să vă întreb ceva, chiar dacă este un lucru naiv. Iertați-mă.
– Da. Întreabă-mă ce vrei.
– Este un lucru binecuvântat să am în buzunarul bluzei albe de la serviciu niște mătănii (albe și ele, ca să nu se observe), iar când merg cu ceilalți doctori pe la bolnavi pentru vizita medicală de fiecare zi, fără să știe doctorii de lângă mine, să spun de câteva ori „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-l pe robul Tău…", robul lui Hristos fiind următorul bolnav care așteaptă să fie consultat? Este un lucru binecuvântat sau este o parodie a rugăciunii inimii, care, în realitate, se face trecând prin anumite stadii, după o pregătire corespunzătoare, și durează câteva ore?
Atunci, părintele s-a ridicat iute de pe locul său, m-a privit cu multă insistență și mi-a strigat:
– Ce spui, bre? Este binecuvântarea lui Dumnezeu. Să faci lucrul acesta în continuare. Și seara să te rogi mult. Jumătate de șirag de mătănii de-ale dumitale valorează mai mult decât șase ore de rugăciune de-ale noastre. Dar să fie șirag de o sută de bobițe, nu din acela mic.
Părintele ne-a explicat că rugăciunea inimii este completă pentru că este alcătuită din două părți. Prima parte reprezintă chemarea numelui lui Dumnezeu, „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu", care este o doxologie, prin care Hristos e recunoscut ca Domn și ca Fiu al lui Dumnezeu. Cea de-a doua parte este rugăciunea propriu-zisă: „miluiește-mă pe mine, păcătosul". A doua parte trebuie rostită diferit față de prima. Prima parte trebuie rostită rar, în stil doxologic, iar cea de-a doua parte o spunem ca pe un plâns. Cuvintele „miluiește-mă pe mine, păcătosul" trebuie rostite cu intensitate, implorându-L pe Dumnezeu, pentru ca El să ne poată trimite lacrimi. Dacă ne curg lacrimi din ochi, este semn că suntem cercetați de harul sfânt. Atunci, chiar să nu ținem mătăniile în mână, ajungem să comunicăm cu Dumnezeu.

PĂRINȚII PORFIRIE, IACOV TSALIKIS ȘI PAISIE

Convorbire cu Stavros Balogiannis, profesor de psihologie și teologie la Universitatea din Salonic

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: **Sfinții Părinți** sunt acele spirite luminoase ale Ortodoxiei, care au fost dăruite de Dumnezeu cu numeroase harisme, în urma unei îndelungate lupte de curățire. Au primit iluminarea sfântă, pe care o folosesc spre binele Bisericii, prin păstorirea poporului lui Dumnezeu, pe care îl îndrumă spre mântuire. Ei reprezintă

pentru noi toţi exemple de urmat pe calea desăvârşirii.
Domnule Balogiannis, oferiţi-ne mărturia dumneavoastră referitoare la părinţii pe care i-aţi cunoscut.
S.B.: Aşa cum deja aţi spus, Părinţii sunt manifestarea iubirii vii a lui Hristos pe pământ. Ei sunt icoane a ceea ce poate omul ajunge prin harul lui Dumnezeu. Prin ei, putem să înţelegem că omul are posibilitatea de a gusta veşnicia încă din această viaţă şi de a trăi în lumina şi în slava lui Dumnezeu.
Cu adevărat, am fost binecuvântat să cunosc mai mulţi părinţi sfinţiţi, printre care **părintele Porfirie**, **părintele Iacov** şi **părintele Paisie** de la **Sfântul Munte**.
K.I.: Părinţi deosebit de importanţi…
S.B.: Aşa este. Cred că pentru noi toţi a fost o mare binecuvântare să avem parte în timpurile noastre de asemenea părinţi.
K.I.: Fără îndoială. Să începem cu părintele Porfirie. Ce amintiri vă leagă de el?
S.B.: Părintele Porfirie avea marele dar al cunoaşterii inimilor. Vedea în inima şi în sufletul fiecăruia. Omul era pentru el o carte deschisă sau un vas transparent. Putea să distingă orice ascunziş al sufletului.
În paralel, avea şi cunoaşterea omenească. Putea, de exemplu, vorbi despre medicină ca un profesor universitar. Cunoştea cele mai subtile funcţii ale organismului omenesc. De asemenea, putea să analizeze psihicul omului ca cel mai mare dintre psihiatri. În plus, vedea şi citea paginile unor cărţi pe care nu pusese niciodată mâna.
K.I.: Deşi nu era şcolit.
S.B.: Avea înţelepciunea şi ştiinţa dumnezeiască. Am avut posibilitatea să văd lucrul acesta cu ochii mei. Cunoştea şi analiza lucrurile din toate punctele de vedere.
K.I.: Se asemăna cu Apostolii, după ce a pogorât **Duhul Sfân**t asupra lor.
S.B.: Întocmai. Dar ceea ce m-a impresionat cel mai mult a fost cunoaşterea profunzimilor sufletului.
K.I.: Să explicăm puţin lucrul acesta, domnule Balogiannis.
S.B.: Ştia tot ce se petrecea în inimile oamenilor.
K.I.: Ce anume? Evenimente din trecut, prezent şi viitor?
S.B.: Putea să vadă viaţa oamenilor de până atunci. Îmi aduc aminte de cazul unui tânăr bolnav de diabet, care a cerut binecuvântarea părintelui. M-a impresionat mult felul cum părintele a început să-i povestească tânărului întâmplări din viaţa lui, pe care el nu putea să le accepte. Mult mai târziu, însă, a trecut pe la cabinetul meu şi mi-a spus: „Ştiţi, ceea ce-mi zicea odată părintele Porfirie s-a dovedit că era adevărat".
De asemenea, odată s-a întâmplat un lucru pe care, dacă nu îl trăieşti tu însuţi, sigur nu-l poţi accepta, din pricina raţiunii.
Era vorba despre un om din America ce a venit la părintele Porfirie şi i-a spus că a ajuns la concluzia că nu există Dumnezeu. Părintele Porfirie nu a avut o reacţie de opoziţie. A spus doar: „Ai cumpărat de curând o proprietate în California, nu-i aşa?" „Da. Este adevărat". „Când o să te întorci în America, să cauţi în partea de est a terenului, acolo unde este izvorul, şi la 11/2 - 2m vei găsi nişte monede spaniole de aur şi un vas de lut. Du-te mai întâi şi fă ce ţi-am spus, iar după aceea, să vii să mai discutăm despre Dumnezeu". Omul acela s-a întors în America. La puţină vreme, şi-a adus aminte de cuvintele părintelui Porfirie şi a săpat în locul indicat, găsind monezile. Numărul şi cronologia lor erau exact aşa cum îi spusese părintele Porfirie. S-a cutremurat.
K.I.: Şi noi ne cutremurăm când auzim asemenea lucruri.
S.B.: În vara următoare, omul acela s-a dus din nou la părintele Porfirie, care i-a spus: „Fiule, tu nu ştii ce se află în pământul tău. Se poate să ştii ce se află în cer?"
K.I.: Aşa este.
S.B.: Omul acela a crezut de atunci cu adevărat. A renăscut duhovniceşte, iar acum trăieşte o viaţă responsabilă şi este unul dintre membrii activi ai Bisericii din America.
Mai sunt multe întâmplări ca aceasta…
K.I.: De fiecare dată când auzim asemenea lucruri, suntem cutremuraţi şi Îi dăm slavă lui Dumnezeu. Îl slăvim pe Cel Preaînalt pentru darurile pe care le revarsă asupra noastră.
S.B.: Vreau să vă spun că nici o discuţie nu poate să valoreze cât experienţa avută în preajma unor asemenea părinţi, pentru că nu este vorba numai de cuvinte. Cel mai pregnant fenomen este simţământul prezenţei Duhului Sfânt, Care lucrează în inima părinţilor sfinţiţi.
K.I.: Este vorba despre arderea inimii, ca atunci când Domnul S-a arătat ucenicilor Săi pe drumul spre Emaus77(Luca 24, 32 [n.t.].).
S.B.: Aşa este. Omul care a avut o asemenea experienţă păstrează pentru multă vreme în inima sa simţământul bucuriei, al seninătăţii şi al plinirii.

Simți că întreaga înțelepciune omenească este o naivitate pe lângă înțelepciunea lui Dumnezeu. Cât de neînțelept devine înțeleptul dinaintea măreției slavei Creatorului…
K.I.: Într-adevăr. Mi-ați amintit de cuvintele lui Heraclit78(filosof grec antic (c.544-c.483 î.Hr.) ce susținea că schimbarea şi conflictele sunt condiții naturale ale Universului [n.t.].), care spunea că omul este o maimuță dinaintea divinității. Şi, cu adevărat, dinaintea acestei măreții, nu poți să te simți decât grosolan şi necioplit.
S.B.: Exact. În asemenea cazuri, omul simte cât de perisabilă este cunoaşterea omenească, ce se retrage în fața legăturii tainice dintre om şi Dumnezeu.
K.I.: Domnule Balogiannis, mai doriți să adăugați ceva în legătură cu părintele Porfirie?
S.B.: Sunt atât de multe lucruri de spus despre trăirea interioară declanşată de simpla vedere a părintelui Porfirie, despre liniştea pe care o răspândea în jur, despre simplitatea incredibilă, despre viața curată şi despre înțelepciunea sa sfântă.
K.I.: Era un copil al Împărăției Cerurilor.
S.B.: Aşa este. Acest copil avea înțelepciunea cea peste fire. Îmi aduc aminte odată că sănătatea sa avusese mult de suferit în urma unei injecții cu cortizon care i se administrase. Părintele ne-a povestit cum acționează cortizonul la nivel celular şi cum îi influențează enzimele şi hipofiza. Descria toate aceste lucruri cu ştiința unui endocrinolog.
K.I.: Să povestim câte ceva şi despre **părintele Iacov Tsalikis**. Şi el era un copil adevărat al lui Dumnezeu.
S.B.: Întocmai. Părintele Iacov era întruparea sfințeniei, a simplității şi a curăției. Viața lui se desfăşura mai ales în cer.
Avea trăsături de înger. De mic copil, aşa cum el însuşi mi-a povestit, şi-a dăruit inima lui Dumnezeu. Ducea o viață simplă, de nevoință duhovnicească. Pe oamenii care veneau în contact cu el părea că-i cunoştea din totdeauna. Îşi deschidea inima dinaintea fiecărui credincios, scoțând de acolo apa vie a sfințeniei, cu naturalețe şi simplitate. Chiar dacă era omul rugăciunii, înțelegea perfect problemele celor care veneau la el.
K.I.: Era omul rugăciunii neîntrerupte.
S.B.: Da. Aşa este. Bucuria lui cea mare era să se roage pentru toți oamenii, fără încetare. Fiecărui om pe care îl întâlnea prima dată, îi spunea: „Hai să-ți citesc o rugăciune". Rugăciunea izvora din inima sa. Cât timp am fost în preajma sa, aveam senzația că mă aflam dinaintea unui înger.
De mic copil, a pornit cu hotărâre pe drumul spre cer. Părinții săi erau oameni foarte evlavioşi, mai ales tatăl său. Ei l-au învățat cucernicia şi dragostea față de Dumnezeu, dar şi frumusețea călugăriei. Aş putea spune că ducea o viață pustnicească. Chiar dacă venea în contact cu mulți oameni, avea în el trăirea pustiei şi a legăturii depline cu Dumnezeu. Viețuia alături de Creator şi, 2 în acelaşi timp, oferea oamenilor, cu multă simplitate, dragostea, înțelepciunea şi toate darurile Duhului cu care era înzestrat. Era un părinte purtător de Dumnezeu. În cuvintele pe care le rostea, simțeai înțelepciunea sfântă.
K.I.: Comunica şi cu sfinții. Mai ales cu **Sfântul David**, de la mănăstirea unde stătea, şi cu **Sfântul Ioan Rusul**.
S.B.: Da. Şi cu **Sfântul Haralambie**. Vorbea cu sfinții şi despre sfinți cu aceeaşi familiaritate cu care vorbesc membrii unei familii între ei. Trăia printre sfinți şi avea cu ei o puternică legătură.
K.I.: Le cerea diferite lucruri, aşa cum ai cere de la un prieten.
S.B.: Exact. Aşa cum cere copilul de la tatăl său sau fratele cel mic de la fratele cel mare. Stătea dinaintea icoanelor şi cerea diferite lucruri, cu certitudinea că va fi ascultat şi că sfântul din icoană va face după dorința inimii sale.
K.I.: Iar sfinții îi răspundeau.
S.B.: Da. Îi răspundeau. El credea că sfinții constituie pentru noi toți exemple de urmat şi avea dreptate. Avea adânc întipărit în inimă faptul că oamenii trebuie să păşească pe urmele sfinților, din copilărie şi până la moarte. O iubea foarte mult pe Maica Domnului. Cunoştea inimile la fel de bine ca părintele Porfirie şi vorbea direct. Îți spunea tot ce se afla în inima ta.
K.I.: Din câte spunea părintele Porfirie, părintele Iacov Tsalikis avea puterea de a alunga demonii.
S.B.: Da. Putea, de asemenea, să spună celor care veneau la el diferite lucruri despre viața lor. Zicea: „Ai grijă aici" sau „Ai grijă dincolo", „Fii mai atent în cutare problemă"… Iar oamenii plecau de la el foarte mulțumiți şi mai veneau să-l vadă şi cu alte ocazii.
Am cunoscut mulți preoți, mai ales din **Salonic**, cărora părintele Iacov le era duhovnic. Oamenii aceştia ziceau că părintele le odihnea sufletele şi că se foloseau foarte mult în urma discuțiilor cu el.
K.I.: Să vorbim şi despre părintele Paisie, care a fost, în egală măsură, un reper foarte important al Ortodoxiei. Cred că toți aceştia trei vor fi recunoscuți oficial ca sfinți de către Biserică, dar nu numai ei, ci şi alții, precum

părintele Dimitrie Gagastathis, **părintele Filothei Zervakos** sau **părintele Sofronie**, care a trăit la **Essex**, în **Anglia**. Să discutăm puțin despre părintele Paisie, aşa cum l-ați cunoscut dumneavoastră.
S.B.: Sunt foarte multe de povestit. O să vă prezint doar două fapte mai deosebite.
Mai întâi şi-ntâi, părintele Paisie era foarte prudent. Nu vorbea despre viața sa, decât în foarte puține cazuri. Era omul rugăciunii profunde şi neîntrerupte. Deşi era pustnic, tot timpul se afla aproape de cei care aveau nevoie de el. Sute de oameni se duceau în fiecare zi la Sfântul Munte ca să-i ceară binecuvântarea.
K.I.: Din câte ştiu, primea 400-500 de oameni în fiecare zi.
S.B.: Imaginați-vă că din Uranupoli79(Oraş aflat la granița cu Sfântul Munte [n.t.].) pleca câte un vapor întreg spre părintele Paisie, iar când se ducea în Salonic, veneau la el oameni din toată Grecia. Se poate să fi primit şi 1000 de oameni într-o singură zi.
Desigur, durerea sa era faptul că oamenii nu veneau la el să discute aspecte duhovniceşti. Veneau mai ales să-şi afle odihnă, fiind neliniştiți sufleteşte din pricina problemelor personale. Cele mai multe din necazurile oamenilor se refereau la boli sufleteşti şi la cancer. De asemenea, predominau problemele legate de divorțuri, de disoluția familiei şi de îndepărtarea copiilor de acoperişul părintesc. Puțini erau cei care se apropiau de el ca să vorbească pe teme duhovniceşti. Iar când se întâmpla aşa ceva, părintele se entuziasma şi se bucura ca un copil mic. Îmi aduc aminte că odată mi-a spus că în vreme ce se ruga, a simțit în jurul său că totul se transforma în lumină puternică. „Toate s-au făcut strălucitoare, parcă erau din aur". Mi-a spus el.
K.I.: Era prezența luminii necreate.
S.B.: Da. Îînainte de a se întâmpla lucrul acesta, se rugase, însă nu ştiu pentru câtă vreme. Părintele nu-şi mai dădea seama dacă era zi sau noapte sau dacă trecuseră două sau trei zile. Când şi-a revenit, şi-a dat seama cât de nefericiți sunt oamenii care nu trăiesc într-o asemenea stare.
K.I.: A gustat Raiul.
S.B.: Da. Iată ce a zis părintele: „Acum ce am de făcut? Ce fac şi animalele necuvântătoare. Trebuie să mă scol, să mănânc, să mă duc să mă spăl… Dar starea aceea este scopul pentru care ne-am născut". Trăia cu sentimentul că o mai mare binecuvântare nu putea să existe. Era pregustarea luminii slavei lui Dumnezeu.
K.I.: A venit la el Însuşi Dumnezeu.
S.B.: Exact. A văzut lumina necreată. S-a împărtăşit din energiile dumnezeieşti, în spațiul slavei lui Dumnezeu. Spunea aceste cuvinte lăcrimând şi strălucind cu toată ființa.
K.I.: Da. Pentru că a trăit prezența lui Dumnezeu cu foarte mare intensitate.
S.B.: Odată, aflându-se undeva, pe lângă pustia Sfântului Munte, era obosit şi rămăsese fără apă. Atunci, a văzut-o pe Maica Domnului, care i-a dat să bea. Iată cuvintele părintelui: „Cât de frumoasă şi de bună este Maica lui Dumnezeu! Nici cea mai bună mamă nu are frumusețea şi bunătatea sufletească a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu". Părintele ținea tot timpul icoana Maicii Domnului în preajmă.
K.I.: Într-o anumită carte, i-a descris înfățişarea.
S.B.: Da. De asemenea, a descris şi chipul Domnului. Unei pictorițe de la **Mănăstirea Sfântului Ioan Teologul** din Suroti i-a spus cum să-L zugrăvească pe Iisus Hristos, după cum Îl văzuse el însuşi. Domnul are față alungită, cu o frumusețe şi o lumină deosebită pe chip.
Alt lucru care m-a impresionat în mod deosebit la părintele Paisie a fost dragostea sa față de părinții de la Sfântul Munte. Încerca să identifice figurile sfințite pe care lumea nu le cunoştea. De fiecare dată, îmi spunea. „Am mai cunoscut un părinte… un suflet sfânt".
Odată, la Sfântul Munte era iarnă şi ninsese. Părintele stătea în genunchi şi se ruga. În chilie nu era foc, iar uşa şi ferestrele erau deschise. Când a terminat rugăciunea, i-am spus: „Părinte, să vă aprind focul şi să vă aduc ceva să vă acoperiți". „Ce? Foc? Sfinții Patruzeci de Mucenici aveau foc în lac? Aveau cu ce se acoperi? Cine sunt eu ca să am foc şi cuverturi?"
K.I.: Trăia astfel pe o asemenea vreme?
S.B.: Da, da. Şi tot timpul încerca să descopere alți şi alți părinți sfințiți, pe care nimeni nu-i cunoştea.
K.I.: A scris şi o carte referitoare la acele făpturi minunate ale lui Dumnezeu.
S.B.: Da, dar nu este exhaustivă. Sunt atâția alți părinți necunoscuți…
K.I.: Desigur.
S.B.: Toți părinții de la Sfântul Munte îl iubeau, mai ales părinții curați cu inima.
K.I.: Aceştia au dobândit inimă de prunc. Dacă nu ajungem să fim precum copiii, nu vom intra în Împărăția lui Dumnezeu.
S.B.: Părintele Paisie avea o virtute unică: se bucura de o asemenea memorie, încât îşi putea aminti şi cele mai

mici amănunte despre oameni şi despre întâmplări de demult. Dădea mereu exemple foarte vii şi tangibile. De multe ori, spunea pilde legate de fapte ce aveau să se petreacă în viitor.
K.I.: Să dea Domnul ca spusele părintelui legate de Constantinopol şi de Asia Mică, dar şi de Cipru, să devină realitate cât mai curând.
S.B.: Părintele avea o puternică conştiinţă naţională. Iubea foarte mult Grecia şi elenismul şi se ruga mereu pentru rezolvarea problemelor naţionale ale grecilor. Am înţeles că avea de gând să repete lucrarea măreaţă a Sfântului Cosma Etolul: în momente grele pentru Grecia, i-a spus părintelui Grigorie că voia să meargă prin toată ţara, să întărească poporul în credinţă şi în dragostea faţă de elenism.
Odată, când relaţiile eleno-turce parcurgeau o perioadă de criză acută, părintele Paisie a cerut o rulotă, ca să poată merge prin Grecia din sat în sat, să-i îmbărbăteze pe greci şi să-i întărească în credinţă.

PĂRINTELE SOFRONIE SAHAROV DE LA ESSEX

Convorbire cu Arhimandritul Zaharia, Ieromonah al Mănăstirii din Essex închinată Cinstitului Înaintemergător al Domnului

PARTEA I

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: În cele ce urmează, vom vorbi despre Mănăstirea Patriarhală a Cinstitului Înaintemergător al Domnului de la Essex, Anglia, şi despre de-a pururi pomenitul **părinte Sofronie Saharov**. Avem bucuria prezenţei alături de noi a ieromonahului Zaharia, care a fost apropiat părintelui Sofronie. Sfinţia sa a tradus cărţile Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este şi Despre rugăciune. Trăieşte de mulţi ani la Essex, în Anglia, şi slujeşte mănăstirea, contribuind la lucrarea de mântuire a Bisericii.
Părinte Zaharia, să începem cu părintele Sofronie, care a fost o figură aparte a Ortodoxiei contemporane. El este omul care a adus duhul Ortodoxiei în lumea occidentală, începând de la cartea Sfântul Siluan, la care s-au adăugat şi altele, traduse în foarte multe limbi europene.
Odată, mă aflam pe vârful Alpilor, la casa lui **Nietzsche**, şi a venit la mine o doamnă ca să-mi spună că citeşte cartea despre **Sfântul Siluan**. Era o scriitoare elveţiancă. Cred că a te afla într-un loc străin de Ortodoxie şi a veni la tine cineva din acea lume să-ţi vorbească despre Sfântul Siluan este un lucru foarte important. Este ca un semn.
Vă rog să ne vorbiţi despre personalitatea părintelui Sofronie.
Arh.Z.: Îmi este greu să vorbesc despre părintele Sofronie, pentru că nu pot să exprim prin cuvinte ceea ce ar fi de spus. Am trăit în apropierea sa aproximativ 27 de ani, dar niciodată nu am ajuns să mă obişnuiesc cu el, în sensul de a-l considera un om obişnuit. Fiecare contact pe care îl aveam cu el era pentru mine un adevărat eveniment – un eveniment nou –, chiar dacă viaţa sa exterioară era foarte simplă. Ceea ce mă impresiona în mod deosebit la părintele Sofronie era felul în care vorbea şi puterea rugăciunii rostite de el. Dar, mai ales, profunzimea spuselor sale. Când mă duceam să-l văd (la amiază, la miezul nopţii sau dimineaţa), îl găseam uneori dormind într-un fotoliu. Se trezea, iar eu îi spuneam: „Am cutare problemă. Ce să fac?“ Atunci, el îmi dădea imediat câteva sfaturi, care ştiam că veneau din cealaltă lume. Lucrul acesta mă uimea mai mult decât orice altceva.
În privinţa vieţii exterioare, trăia alături de noi ca un om simplu şi ca un adevărat frate al nostru. Niciodată nu ni s-a adresat prin cuvinte ca „fiule“, „măi copile“ sau altele asemenea. Ne trata ca pe egalii săi, cu foarte mare respect. Eu eram acolo unul dintre cei mai tineri.
K.I.: Lucrul acesta vădeşte subtilitatea spiritului său.
Arh.Z.: Părintele avea caracter şi temperament artistic. De multe ori spunea: „Pentru a fi creştin, omul trebuie să aibă spirit artistic. Adică aşa cum artistul este dedicat zi şi noapte obiectului artei sale, încercând să exprime prin el desăvârşirea, la fel şi creştinul adevărat este dedicat unei singure idei. El se preocupă de felul cum se va prezenta dinaintea Dumnezeului celui viu, încercând să devină din ce în ce mai pregătit pentru întâlnirea cu Creatorul“.
K.I.: Este vorba de ilustrarea cuvintelor: Fiţi, dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este80(Matei 5, 48 [n.t.].).

Arh.Z.: Da. Mereu îmi spunea că „toate artele încearcă să exprime desăvârşirea şi să răpească o parte din veşnicie, dar nu reuşesc, iar în sufletul omului rămâne un gol, pentru că desăvârşirea şi veşnicia nu pot fi răpite cu mijloace omeneşti, prin simpla oferire a sinelui artistului către ceilalți oameni".
K.I.: Răpirea veşniciei se face numai prin energiile necreate ale lui Dumnezeu, despre care vorbea adesea părintele Sofronie.
Dacă tot vorbim despre artă, să spunem faptul că părintele Sofronie era pictor de icoane. La mănăstirea dvs. a realizat o pictură unică, într-un stil propriu. Pentru mine, vederea icoanelor pictate de părintele Sofronie a fost o experiență cutremurătoare.
Arh.Z.: Se pare că prin pictură dorea să redea aceleaşi idei exprimate în cărțile sale legate de înțelesul ipostasului omenesc şi al persoanei. Prefera cuvântul „ipostas", deoarece el exprimă mai bine ceea ce voia el să spună. Cine priveşte icoanele zugrăvite la noi în biserică şi la trapeză poate vedea profunzimea exprimată pe chipurile oamenilor, povenită din abisurile inimii, care cuprind în ele întregul sine al omului, atât prin latura dumnezeiască, cât şi prin cea omenească.
K.I.: Cu alte cuvinte, încerca să îl redea pe Hristosul din noi. Şi reuşea lucrul acesta într-un mod uimitor.
Arh.Z.: Da. Părintele exprima aceleaşi idei şi în cărțile sale. Cei care sunt interesați de acest subiect pot citi ceea ce părintele Sofronie a scris.
Nu este uşor să vorbim despre părintele Sofronie. Să mă iertați, pentru că nu ştiu cum să mă exprim. Părintele avea o mare sete de Dumnezeu. Şi se căia tot timpul pentru faptul că în tinerețe apucase pe drumuri rătăcite.
K.I.: Se apropiase de religiile orientale?
Arh.Z.: Da. Avea un asemenea dor de Dumnezeu, încât şi carnea sa îl simțea.
K.I.: Uimitor. În cărțile sale este evidentă această iubire a sa pentru Dumnezeu. Din ceea ce a scris, se simte că pătimea ca Iisus pe Cruce, ca să ajungă să-L cunoască pe Dumnezeul cel viu. Cuvintele Eu sunt Cel ce sunt81(Ieşirea 3, 14 [n.t.].) îi aprindeau sufletul.
Arh.Z.: Atunci când prin aceste cuvinte din Cartea Ieşirii i s-a descoperit că Dumnezeul absolut şi necuprins este personal, viața i s-a schimbat radical, iar el a renăscut sufleteşte.
K.I.: A fost momentul în care s-a îndepărtat de religiile abstracte ale Orientului.
Arh.Z.: Şi a încetat să-i mai slujească pe dumnezeii filosofilor, după spusele sale.
K.I.: Aşa este. Părinte Zaharia, dacă tot am vorbit despre legătura dintre artă şi cele sfinte, permiteți-mi să-l pomenesc aici pe părintele Porfirie, care atunci când l-am cunoscut mi-a spus ceva asemănător. A aflat că scriu poezie şi mi-a zis: „Sfinții nu sunt oare poeți? Imaginează-ți-i pe apostoli şi pe Hristos în Tiberiada, la marea Galileii. Există ceva mai poetic decât să-i vezi urcând pe munte sau mergând pe malul mării sau călătorind în corabie? Aceasta este poezie". Şi a mai adăugat: „Dumnezeu nu vrea alături de el oameni grosolani. Vrea oameni subtili, aşa cum sunt poeții şi artiştii". Punctul acesta de vedere coincide cu ceea ce am spus mai înainte despre părintele Sofronie.
Arh.Z.: Desigur. Dumnezeu cere mai întâi de toate o inimă zdrobită. Numai inima zdrobită predispune omul la acceptarea poruncilor lui Dumnezeu ca legi de viață. Părintele mai spunea: „Cea mai mare poezie şi creație fără sfârşit este rugăciunea. Prin rugăciunea personală adresată lui Dumnezeu, omul colaborează cu Creatorul pentru reînvierea în inima sa a chipului şi a asemănării lui Dumnezeu, care s-au întunecat prin cădere şi prin păcat". Aceasta era pentru el cea mai de seamă poezie, prin care omul ajunge dumnezeu după har.
K.I.: Părinte Zaharia, câte ore pe zi lucra părintele Sofronie? Sfinția voastră l-ați cunoscut când era deja înaintat în vârstă, deşi i-ați fost alături timp de 27 de ani.
Arh.Z.: Când l-am cunoscut, avea cam 70 de ani. A murit la aproape 97.
Era tot timpul ocupat cu problemele de zi cu zi ale fraților, cu construcția mănăstirii… De asemenea, veneau la el o mulțime de închinători. Până la 75 de ani, a lucrat şi cu brațele. După ce n-a mai putut munci, a început să fie, după cuvântul său, „avocat al oamenilor dinaintea lui Dumnezeu".
K.I.: Foarte frumos spus.
Arh.Z.: Încerca să-i ajute pe oameni să-şi găsească drumul corect în viață.
K.I.: Am vorbit mai înainte despre rugăciune. Ştiu că ați tradus cartea sa Despre rugăciune în limba aspră a Bisericii, care nu este limba populară, şi nici cea veche, ci o limbă aparte.
Arh.Z.: El însuşi a învățat greaca prin 1925, când s-a dus la Sfântul Munte. A învățat-o foarte bine, imediat ce i s-a cerut lucrul acesta, pentru că monahii de la Mănăstirea rusească a Sfântului Pantelimon aveau nevoie de vorbitori de limbă greacă, pentru relațiile cu lumea din afară şi cu celelalte mănăstiri. Părintele s-a rugat să i se dea puterea să ajungă să cunoască atât de bine greaca, încât atunci când se va ruga în această limbă, să nu o

simtă ca pe o limbă străină. Iar Dumnezeu i-a împlinit cererea. Părintele zicea: „Când slujesc în greacă, nu simt niciodată că este pentru mine o limbă străină".
K.I.: Atât de bine a ajuns să o cunoască.
Arh.Z.: Parcă era făcut anume pentru ea…
K.I.: Ca şi cum ar fi fost limba sa maternă.
Arh.Z.: Da. Şi vorbea mai degrabă în limba bisericească, aşa cum dumneavoastră înşivă aţi putut constata.
K.I.: Da. Desigur.
Arh.Z.: Considera că limba populară nu poate servi pe de-a întregul ca mijloc de exprimare al teologiei noastre. Prefera limba Sfinţilor Părinţi. Pentru că, aşa cum afirmă într-o lucrare de-a sa nepublicată, referindu-se la Sfânta Treime: „În vremea aceea, grecii au depăşit hotarele înţelegerii omeneşti în ceea ce priveşte cultura limbii".
K.I.: Părinte Zaharia, bănuiesc că la traducerea cărţii Despre rugăciune aţi colaborat cu părintele Sofronie.
Arh.Z.: La Despre rugăciune foarte puţin, pentru că era deja foarte bolnav. Dar când am tradus cartea Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este, a verificat fiecare pagină.
K.I.: Povestiţi-ne despre această colaborare şi despre felul cum verifica traducerea. Ce vă spunea? Cum voia să iasă lucrurile?
Arh.Z.: Părintele cântărea fiecare cuvânt în parte. Spunea: „Cuvântul omului este după chipul cuvântului lui Dumnezeu şi trebuie mereu să găsim cuvântul cel mai potrivit, ca să nu pierdem cuvântul veşnic". Mereu se afla în căutarea cuvântului potrivit, atât în dicţionare, cât şi prin rugăciune. Când eram în impas, se ducea să se roage, iar cuvântul potrivit era atunci revelat lui însuşi sau vreunui colaborator de-al său.
K.I.: În felul acesta exprima cât mai bine cu putinţă ceea ce voia să spună.
Arh.Z.: Da. Sunt sigur că mai există greşeli, dar acestea provin de la mine, pentru că sunt desprins de mediul vorbitor de limbă greacă de 30 de ani.
K.I.: Cu toate acestea, traducerile pe care le-aţi realizat sunt uimitoare; aş putea spune, chiar unice. Eu am citit aproape toate cărţile părintelui Sofronie, iar Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este mi se pare una dintre cele mai tulburătoare scrieri ale secolului nostru. Şi nu folosesc cuvinte mari. Aşa am simţit eu. Am citit de două-trei ori fiecare carte şi consider că sunt printre cele mai bune din epoca în care trăim. Am citit multe alte cărţi, printre care şi filosofie. Dar acestea te poartă până la cer.
Arh.Z.: În cazul unora din temele despre care scrie părintele Sofronie, a fost nevoie până la el să treacă multe veacuri ca să le vedem abordate. Unele aspecte din cele cu care se ocupă părintele Sofronie pot fi citite şi la Sfinţii Părinţi, dar sunt şi destule lucruri originale. De exemplu: despre persoană, despre lumina necreată, despre diferitele teorii legate de lumina necreată, despre rugăciunea Domnului de pe Getsimani – cum o înţelegea şi cum o trăia el însuşi –, despre har şi despre pomenirea morţii (n-am găsit nicăieri la Sfinţii Părinţi o asemenea exprimare legată de acest fenomen, ca la părintele Sofronie).
K.I.: El a atins înălţimile ce se află dincolo de înţelegerea omenească.
Arh.Z.: Să mă iertaţi, căci poate părea mândrie ce am să spun, dar lucrul acesta poate fi verificat de oricine.
K.I.: Fireşte că poate fi verificat. Să vă mai spun ceva: anumite exprimări din Sfânta Scriptură, ce ascund adevăruri sfinte, te fac să zici: „Dar eu de ce nu văd astfel lucrurile?" Ai sentimentul, aşa cum bine spunea un coleg de-al meu, profesor universitar, că acele cuvinte nu sunt scrise de mână omenească. Au fost inspirate de Dumnezeu.
Arh.Z.: Da. De altfel, Domnul a fost, este şi va fi Acelaşi totdeauna, după cum Biserica noastră este de-a pururi apostolică. Dumnezeu Se revelează oamenilor Săi din toate epocile, nu numai proorocilor şi apostolilor. În caz contrar, Biserica nu ar mai fi Una, Sobornicească şi Apostolească.
K.I.: Ce vă zicea părintele în legătură cu lumina necreată? Desigur, aceste lucruri sunt scrise în cărţile sale, dar mărturia prin viu grai este mai intensă.
Arh.Z.: Da. Părintele insista mai ales pe următoarea idee: pentru a ajunge la vederea luminii necreate, omul trebuie să treacă prin încercări şi să-I dovedească lui Dumnezeu că are credinţă vie şi adevărată. Atunci când omul este statornicit în dragostea lui Dumnezeu, el primeşte să fie încercat până la sfârşitul zilelor sale. Acelaşi lucru este valabil şi în cazul proorocilor, a apostolilor şi a dreptului Iov. Părintele avea următoarea axiomă: „Plinirea deşertării inimii precedă plinirea desăvârşirii". Aşa cum spunea părintele, când omul ajunge la iadul pocăinţei şi-L convinge pe Dumnezeu că Îi aparţine Lui, atunci Dumnezeu i Se revelează ca lumină. Cu alte cuvinte, omul este învelit în har în asemenea măsură, încât trăieşte unit cu Dumnezeu şi nu mai ştie dacă se află în trup sau în afara lui.

K.I.: Este ceea ce a afirmat Sfântul Apostol Pavel: Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu ştiu; fie în afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie – a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer82(II Cor. 12, 2[n.t.].).
Arh.Z.: Da. Spunea că omul nu poate ajunge la o asemenea răpire dacă nu şi-a văzut sărăcia duhovnicească şi nu a plâns pentru ea fără încetare, fiind cu inima curată. Omul care merge pe acest drum este dedicat în întregime lui Hristos.
K.I.: Părinte Zaharia, consider că punctul central al învățăturii părintelui Sofronie a fost fraza pe care Hristos i-a spus-o Sfântului Siluan: „Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui".
Arh.Z.: Aşa este.
K.I.: Dacă ați discutat acest subiect cu părintele Sofronie, v-aş ruga să ne spuneți cum privea el lucrurile.
Arh.Z.: Părintele spunea: „Este greu să vorbim oamenilor contemporani despre aceste aspecte, pentru că ei nu pot suporta să asculte. De altfel, Creştinismul, în forma lui autentică, nu poate fi predat. Trăim cu toții la un nivel etic, pe când la nivelul ontologic al Creştinismului nu urcă decât foarte puțini oameni dintr-o generație".
K.I.: Puțini ajung în vârf.
Arh.Z.: Mulți oameni din zilele noastre spun că trăim într-o eră post-creştină.
K.I.: Ideea aceasta este o nebunie.
Arh.Z.: Părintele zicea că niciodată nu a existat o eră creştină.
K.I.: Foarte corect.
Arh.Z.: Tema aceasta, legată de fraza: „Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui", înfățişează măsura desăvârşirii urcuşului spre Hristos. Aşa cum Hristos a coborât în cele mai de jos ale pământului de bunăvoie, ca să-l mântuiască pe om, la fel şi omul, din multă dragoste pentru Dumnezeu şi din ură desăvârşită față de situația în care a ajuns, se condamnă pe sine la osânda Iadului. El primeşte iadul, fapt care este o stare harismatică. Desigur, ceea ce este de bunăvoie biruieşte ceea ce este fără voie. Dacă omul primeşte de bunăvoie să coboare cu Hristos în Iad, atunci el a biruit Iadul. A biruit tot răul, iar biruința lui Hristos devine propria sa biruință. Ca să ne exprimăm şi mai simplu, „Ține-ți mintea în iad şi nu deznădăjdui" înseamnă defăimarea de sine dusă la limitele sale extreme. Prin defăimarea de sine, omul îşi asumă pe deplin responsabilitatea căderii. Aşadar, el aruncă vina asupra lui, dând dreptate lui Dumnezeu şi primind toată ruşinea căderii, la fel ca tâlharul cel bun de pe cruce, care face un salt instantaneu de la iad către lumina Împărăției lui Dumnezeu.
K.I.: Ceea ce ne povestiți este uimitor, părinte Zaharia.
Arh.Z.: Iar cine se defăimează singur dinaintea lui Dumnezeu, îşi asumă patimile lui Hristos. Se dedică patimilor lui Hristos şi, ca urmare, primeşte harul Învierii Domnului.
K.I.: L-ați văzut vreodată pe părintele lăcrimând sau plângând?
Arh.Z.: L-am văzut de câteva ori, dar numai spre sfârşitul vieții sale, când era deja foarte bătrân. Nu considera că este bine să fie văzut de ceilalți cum plânge. Spunea că „Adevăratul proroc este întotdeauna stăpân peste duhul său şi nu-şi dezvăluie propriile trăiri dinaintea celorlalți. În felul acesta, nu se mândreşte înaintea fratelui său".
K.I.: Tot ce am spus până acum ne face să înțelegem că părintele era un spirit puternic. A primi să intri în Iad cu Hristos nu este un lucru uşor pentru nimeni.
Arh.Z.: Totuşi, atunci când omul Îl caută pe Hristos din tot sufletul şi din toată inima sa, Dumnezeu îngăduie ca el să cunoască Iadul şi chinurile sale, nu pentru a fi distrus, ci pentru a fi inițiat în marea taină a venirii lui Hristos. Mai întâi, trebuie să-L cunoască pe Hristos prin durere, pentru ca abia mai apoi să-L cunoască prin slava Sa.
K.I.: Cel care urcă trebuie să şi coboare.
Arh.Z.: Întocmai. Aşa este.
După ce omul Îl cunoaşte pe Hristos prin durere, el poate să Îl îndreptățească pe Dumnezeu să-i ofere şi cele înalte, aşa cum Tatăl le-a oferit Fiului Său. Domnul îi va da omului o asemenea iubire, încât inima sa va fi capabilă să cuprindă în ea întreaga lume. Va cunoaşte atunci toate dimensiunile deşertării şi ale Răstignirii lui Hristos. Părintele spunea că „Împărăția lui Dumnezeu aduce în inima omului pe Creator şi creația Sa, adică pe întregul Adam. Aceasta este Împărăția lui Dumnezeu".

PARTEA A II-A

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Înțelepciunea Sfinților Părinți izvorăște de la **Duhul Sfânt**, fiind scăldată în sângele și lacrimile nevoitorilor duhului.
În cea de-a doua parte a convorbirii noastre cu **părintele Zaharia**, vom puncta câteva elemente ale învățăturii părintelui Sofronie, din care vom vedea faptul că acest stâlp de nădejde al Ortodoxiei trăia în și prin Duhul Sfânt.
Arh.Z.: Pentru mine este greu să vorbesc despre părintele meu, pentru că nu știu exact la ce anume ați dori să ne referim.
K.I.: Ați putea începe cu viața sa legată de biserică.
Arh.Z.: Părintele acorda o mare importanță sfintei Liturghii. Rugăciunile rostite în timpul Liturghiei le numea „rugăciuni de supunere". Spunea că prin **sfânta Liturghie** omul trăiește întreaga viață a lui Hristos.
Părintele Sofronie considera că omul contemporan poate găsi totul în sfânta Liturghie. Când Liturghia este săvârșită cu atenție, ea cuprinde întreg harul lui Dumnezeu. De fapt, Hristos este Cel care o săvârșește, iar unde Se află Hristos, acolo este și Cerul întreg.
Părintele spunea că în zilele noastre, când lipsesc aproape cu desăvârșire condițiile necesare pentru rugăciunea inimii, singurul lucru care ne-a rămas este sfânta Liturghie. Liturghia trebuie pregătită și săvârșită cu întreaga noastră putere sufletească și cu multă atenție, ca să dobândim prin ea plinirea harului și mântuirea.
K.I.: De altfel, punctul culminant al prezenței harului are loc la sfânta Liturghie, prin Taina sfintei Împărtășanii și prin unirea cu Hristos. Credinciosul primește Trupul și Sângele lui Hristos spre viață veșnică.
Arh.Z.: Gândul său era centrat mereu pe imaginea lui Hristos urcând pe Golgota și pe felul cum acest Om, numit Iisus Hristos, a purtat pe umerii Săi durerea întregii lumi, rugându-Se pentru Adam și murind pentru el. De aceea, atunci când a înviat, a scos din mormânt întreaga moștenire a lui Adam. La sfânta Liturghie rostim „Ale Tale dintru ale Tale, Ție-Ți aducem de toate și pentru toate", iar Dumnezeu ne răspunde „Sfintele sfinților…", prin care sfințește și binecuvântează jertfa pe care I-o aduc preotul și credincioșii, adică iubirea, credința și nădejdea. (Părintele credea că și credincioșii sunt sfințiți. Dacă preotul care săvârșește sfânta Liturghie și credincioșii care sunt de față îi aduc Domnului darurile lor prin rugăciune, atunci binecuvântarea lui Dumnezeu se pogoară asupra întregii lumi.)
K.I.: În felul acesta, omenirea devine neam de sfinți.
Arh.Z.: Neam de sfinți vor fi cei care sunt botezați și care păstrează harul de la sfântul Botez.
K.I.: Așa este. Hristos a cerut ca **Evanghelia** să fie propovăduită la toate neamurile. Cei care o primesc intră în poporul de sfinți.
Arh.Z.: Da.
K.I.: Părinte Zaharia, ne-ați vorbit despre pregătirea pentru sfânta Liturghie, fapt asupra căruia părintele insista în mod deosebit. De ce?
Arh.Z.: Acesta este un subiect complex. Părintele insista mai ales asupra rugăciunii de pocăință. Omul trebuie să se roage la sfânta Liturghie așa cum ne învață rugăciunile pe care le citim înainte de sfânta Euharistie, care sunt rugăciuni de pocăință, ce arată că omul este bolnav sufletește. (Cu toții suntem căzuți și bolnavi sufletește, având nevoie de tămăduire). Numai harul lui Dumnezeu vindecă rănile păcatului. Așadar, dacă vrem să primim har și milă în timpul sfintei Liturghii, trebuie să-I înălțăm Domnului rugăciuni de pocăință.
K.I.: Aceasta era pregătirea pentru sfânta Liturghie și pentru primirea sfintei Împărtășanii la care se referea părintele?
Arh.Z.: Da. Toată viața noastră trebuie trăită după modelul sfintei Liturghii. Adică, așa cum la sfânta Liturghie credem în Taine, după cuvântul lui Hristos, și chemăm harul Duhului Sfânt prin rugăciunea către Părintele ceresc, cerând să se sfințească darurile, la fel trebuie să fie și viața noastră; ea trebuie să aibă la bază cuvântul lui Dumnezeu și rugăciunea. Numai astfel se sfințește întreaga zidire și omul care trăiește în ea. Așa cum spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola sa către Timotei, orice făptură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire; căci se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune83(I Timotei 4, 4 [n.t.].). Putem să ne sfințim viața dacă trăim după cuvântul lui Dumnezeu și dacă chemăm harul Duhului Sfânt, pe care Domnul l-a dăruit lumii după Învierea Sa.
K.I.: Părinte Zaharia, v-ați referit la chemarea harului. Cum înțelegea părintele Sofronie această chemare și cum o săvârșea?
Arh.Z.: Orice gest de-al său era însoțit de pocăință. Ieșea din chilie și spunea: „Binecuvântează-mi, Doamne, ieșirea și intrarea". În tot ce făcea, chema mai întâi ajutorul lui Dumnezeu.
K.I.: Întregul său comportament avea caracter hieratic. Se mișca în limitele sfințeniei.

Arh.Z.: Da. Dădea o mare importanță cuvântului lui Dumnezeu, care trebuie să fie viu în orice om. De aceea, încerca să şi-l împlânte în inimă, chemând mereu numele lui Hristos în rugăciune.
K.I.: Dacă tot am ajuns aici, aş dori să ne referim la chemarea numelui lui Hristos, adică la cunoscuta rugăciune a inimii. Care era învățătura părintelui referitoare la această rugăciune şi cum voia să fie viața sa şi a monahilor de lângă el?
Arh.Z.: Părintele îşi organizase viața în jurul a doi poli. Primul era sfânta Liturghie, iar celălalt era chemarea numelui lui Hristos. Pe aceştia îşi concentra întreaga atenție. Dacă am înțeles bine întrebarea dumneavoastră, doriți să aflați ce anume recomanda. Cerea acelaşi lucru care se impune şi în privința sfintei Liturghii, adică rugăciunea pocăinței. Nu îi plăceau tehnicile speciale de practicare a rugăciunii. Insista ca omul să învețe să se roage cu inima. Părintele credea că pocăința şi credința adevărată în Hristos îl fac pe om să-şi deschidă sufletul, moment în care rugăciunea prinde rădăcini şi îşi găseşte singură ritmul care să fie în rezonanță cu inima. Câteodată ne vorbea despre tehnicile de rugăciune, dar ne spunea să nu le dăm importanță, căci altfel, se poate să pierdem harul lui Dumnezeu, în vreme ce prin pocăință omul nu poate eşua, cu condiția ca inima sa să fie plină de dor pentru Dumnezeu. În felul acesta, gândul se lipeşte singur de inimă, iar rugăciunea capătă ritm.
K.I.: Pentru că părintele a fost practicant al rugăciunii inimii, ne-o recomanda mereu şi nouă, care eram bolnavi sufleteşte. Ce însemna pocăința pentru părintele Sofronie?
Arh.Z.: Pentru el, pocăința însemna ca omul să aibă conştiința planului de dinainte de veacuri, pe care Dumnezeu l-a alcătuit pentru el.
Adică felul în care a fost conceput omul, ce înseamnă plinirea sa şi care este scopul vieții sale. Atunci când înțelege planul pe care Dumnezeu l-a alcătuit pentru el dinainte de veacuri, omul face totul ca acel plan să fie dus la împlinire.
K.I.: Ceea ce ne-ați spus e foarte frumos. Este vorba despre numele cel nou, scris în Cartea Vieții.
Arh.Z.: Părintele avea mereu o gândire teologică. Tot ce se întâmpla putea fi explicat de el prin teologie.
K.I.: Îmi aduc aminte, din puțina mea experiență alături de el, că ținea lucrurile la un nivel teologic foarte greu de atins pentru unii, şi anume la esența a ceea ce sunt sfântul ipostas şi persoana.
Părinte Zaharia, aş dori să ne oprim puțin asupra temei cuvântului lui Dumnezeu, la care deja ne-am referit în parte. Cum vă transmitea părintele cuvântul lui Dumnezeu, ce însemna trăirea lui în mănăstire şi cum voia să-l transmită oamenilor?
Arh.Z.: Părintele ne aduna o dată pe săptămână. În ultimii 4 ani ai vieții sale, când simțea că i se apropia sfârşitul, ne aduna în fiecare zi de luni şi ne vorbea timp de o oră. Înainte, nu aveam întâlniri regulate. În timp ce mâncam la trapeză şi se citea din textele sfinte, el oprea lectura şi comenta ceea ce tocmai auzisem. Niciodată nu se pregătea de dinainte. Pur şi simplu, se ruga şi atrăgea Duhul Sfânt asupra lui, după care începea să ne vorbească. De multe ori când ne aflam la masă, pe unii dintre noi îi părăsea pofta de mâncare, căci cuvântul lui Dumnezeu rostit de buzele sale era atât de dulce, încât atenția noastră era captivată în întregime. Părintele credea în spusele Sfântul Evanghelist Luca, ce afirma că, dacă este nevoie să ne apărăm, nu trebuie să ne pregătim dinainte cu ce vom spune.
K.I.: Însuşi Dumnezeu a spus lucrul acesta.
Arh.Z.: Da. El ne dă cuvânt şi înțelepciune atunci când este nevoie. Părintele credea foarte mult în acest lucru, drept care îl aplica în mod constant în viața sa. Zicea: „Dacă ne rugăm, iar rugăciunea noastră porneşte din inimă, atunci orice întâlnire dintre duhovnic şi fiul său duhovnicesc sau a fraților între ei poate să fie un moment sfânt". Ce voia să spună prin aceasta? Că acolo unde este rugăciune, Dumnezeu îşi dezvăluie voia prin oameni.
K.I.: Aşa este. Foarte frumos.
Arh.Z.: După cum spunea părintele, cuvântul lui Dumnezeu trebuie să se zămislească în inima noastră, unde să fie purtat ca într-un pântece de mamă şi să fie spus semenului sau fratelui nostru atunci când este necesar. Doar astfel, prin harul sfânt, cuvântul lui Dumnezeu pătrunde în inima celui care ascultă, făcându-l să renască spiritual.
K.I.: Părinte Zaharia, atunci când citim scrierile părintelui Sofronie, vedem că el interpretează anumite înțelesuri cuprinse în Evanghelie prin inspirație de sus. Ai impresia că aceste lucrări nu au fost scrise de mână omenească, ci au fost inspirate de Duhul Sfânt. Personal, simt evlavie şi frica lui Dumnezeu când citesc cărțile părintelui Sofronie, mai ales în pasajele în care interpretează anumite fragmente din Sfânta Scriptură. De multe ori mi-am zis: „Dar oare eu de ce nu am putut să gândesc în felul acesta?"
Arh.Z.: Cuvântul lui Dumnezeu are o mare profunzime. Noi îl înțelegem după credința pe care o avem şi după

viața mai apropiată sau mai îndepărtată de Dumnezeu pe care o ducem. Părintele Sofronie a spus ceva foarte îndrăzneț în cartea sa despre Sfântul Siluan: „Dacă toate Scripturile s-ar pierde şi ar dispărea, Biserica ar viețui în continuare la fel, deoarece în ea există trăire şi experiență. Sfinții Bisericii ar putea înlocui cu succes Sfintele Scripturi. Poate nu în aceeaşi formă, ci în alte forme, la fel de adevărate. Omul sfânt a fost răpit în lumea de deasupra şi a văzut lumina lui Dumnezeu, chiar şi numai pentru o fracțiune de secundă. În felul acesta, el a devenit purtător al cuvântului lui Dumnezeu, pe care îl simte în adâncurile sale. Cuvântul lui Dumnezeu este pentru el ceva familiar, izvorând dintr-o viață dedicată în întregime adevărului sfânt".
K.I.: De altfel, cuvântul veşnic (adevărul) este mereu prezent.
Arh.Z.: El este, de fapt, Hristos.
K.I.: Este, cu adevărat, Hristos. Prin urmare, noi ne îndreptăm spre Cuvântul lui Dumnezeu, care vine înspre noi dacă facem din inima noastră vas curat, unde să poată sălăşlui harul. Părintele Sofronie era un asemenea vas al harului şi al cuvântului lui Dumnezeu.
Arh.Z.: Tema aceasta este foarte profundă. Părintele spunea că interacțiunea dintre cuvântul lui Dumnezeu şi inima omului este de natură duhovnicească.
K.I.: Cu adevărat, aşa este.
Arh.Z.: Această interacțiune înseamnă întâlnirea cu Dumnezeul cel viu, cu Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu. Părintele zicea că acesta este un eveniment care nu poate fi descris în cuvinte. Este un fapt cât se poate de real. Toți proorocii au avut parte de o asemenea experiență. Însă atunci când aceştia se arătau semenilor lor ca să le transmită informația din cer, pentru că era vorba de fapte care nu puteau fi transpuse în cuvinte, ceea ce aveau de zis îşi pierdea oarecum valoarea în mintea ascultătorilor, deşi era vorba de lucruri foarte mari şi importante, pe care le cunoşteau toate Cerurile. Chiar şi Hristos a fost nevoit să spună din acest motiv: Tatăl este mai mare decât Mine84(Ioan 14, 28 [n.t.].). Nu pentru că Tatăl ar fi mai mare, căci Fiul este egal cu Tatăl, ci pentru că în momentul acela oamenii care erau de față nu puteau înțelege mai mult. Le-a spus ceea ce erau ei în stare să înțeleagă.
K.I.: Părinte Zaharia, prin ceea ce ne-ați povestit, ne-ați oferit o imagine a felului cum părintele Sofronie vă transmitea adevărurile cereşti. Puteți să ne redați câteva din cuvintele sale de învățătură?
Arh.Z.: În convorbirile pe care le organiza, părintele încerca să ofere, mai ales începătorilor, o teorie a vieții duhovniceşti (erau printre noi şi câțiva novici, pe care îi iniția în cele sfinte). Vorbea mai ales despre patimi, despre curățirea acestora, despre păcate şi despre felul în care omul putea să trăiască în fiecare zi fără de păcat, aşa cum rostim în rugăciuni: „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta fără de păcat să ne păzim noi". Lupta duhovnicească este permanentă. Dacă nu ne îndepărtăm de la adevărurile Bisericii şi ne păzim de păcat, atunci putem birui moartea.
K.I.: Părintele Sofronie a simțit mereu nevoia să-l ridice pe semenul său la înălțimile la care trăia el însuşi. Din cartea ce cuprinde învățăturile părintelui, văd că nevoia de a lua greutatea de pe umerii celuilalt era pentru el esențială şi existențială. Voia să-l îndepărteze pe om de grosimea materială şi să-l ajute să devină asemenea cu îngerii.
Arh.Z.: Însă lucrul acesta nu se împlineşte numai prin cuvinte. Părintele ne susținea pe toți prin puterea rugăciunii sale sfinte. Sfinții se roagă fără încetare pentru toată lumea. Când aceştia vorbesc, ceilalți simt şi recunosc în ei pe prietenii lui Dumnezeu, pentru că sunt conştienți de puterea rugăciunii lor pentru întreaga lume. De altfel, chiar şi noi, oamenii simpli, dacă ne rugăm unul pentru celălalt, atunci când ne întâlnim, ne situăm pe un nivel superior al existenței.
K.I.: Pentru că Hristos Se află printre noi…
Arh.Z.: Întocmai.
K.I.: Şi ne împărtăşim cu toții din acelaşi Potir.
Arh.Z.: Ne strângem laolaltă în numele Său sfânt.
K.I.: Părinte Zaharia, mai spuneți-ne dacă vă lipseşte prezența părintelui, acum că a plecat din această lume.
Arh.Z.: Sincer, nu ne lipseşte deloc.
K.I.: Aşa ceva am vrut să ascult.
Arh.Z.: Mormântul lui este aproape şi îi simțim prezența în permanență. De asemenea, cuvântul lui dăinuie la fel de viu ca atunci când era în trup. Ne-a vorbit despre tot ce se putea vorbi. Ne-a transmis toată cunoaşterea pe care o avea despre Hristos, Care este alfa şi omega.
K.I.: Vă mulțumesc în mod deosebit pentru această discuție referitoare la părintele Sofronie. Consider că a fost un mare privilegiu a vă avea alături de noi şi a vă auzi povestindu-ne despre oamenii sfinți ai lui Dumnezeu,

despre adevărații luptători de pe scena vieții, care sunt exemple vii de urmat şi de care avem atâta nevoie, mai ales în epoca în care trăim. Sper ca lucrările părintelui să fie pentru toți cei care le vor citi un izvor dătător de viață. În timpul călătoriilor mele din afara țării, am avut prilejul să constat că părintele Sofronie era citit de mulți străini. Iată o veste bună pentru întreaga Biserică.

Convorbire cu † Ieromonahul Pavel, Arhimandrit al Tronului Ecumenic, doctor în teologie, scriitor (după numele lumesc, Benedict Englezakis)

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părinte Pavel85(Părintele Pavel a plecat din această viață pe 13.11.1992, la vârsta de 45 de ani. Convorbirea de față a fost înregistrată cu puțin timp înainte de a se muta la Domnul [n.a.].), aparțineți de chinovia Mănăstirii Cinstitului Înaintemergător, de la Essex, Marea Britanie. Ce ați putea să ne povestiți despre părintele Sofronie? Se înțelege că nu pot fi spuse foarte multe despre acest părinte sfânt al Bisericii noastre fără a fi în contradicție cu marea sa smerenie. De aceea, ne vom ocupa, absolut aleatoriu, mai ales de scrierile sale.
Arh.P.: Rus de origine86(Arhimandritul Sofronie Saharov s-a născut, după cum citim în biografia sa, în 1896, la Moscova. A studiat la Facultatea de Arte Frumoase de la Moscova, dedicându-se picturii.
După o scurtă perioadă de studii la **Institutul Teologic Sfântul Serghie** din Paris, a plecat în anul 1925 la Sfântul Munte, stabilindu-se la **Mănăstirea Sfântului Pantelimon**. Acolo l-a cunoscut îndeaproape şi s-a legat sufleteşte de Sfântul Siluan, lângă care a rămas până la sfârşitul vieții acestuia. În continuare, luând binecuvântarea stareţului şi a părinților din mănăstire, s-a retras în pustia Sfântului Munte, unde a slujit ca duhovnic la mănăstirile Sfântul Pavel, Grigoriu, Simonos Petra şi Xenofont, dar şi în multe chilii ale pustnicilor.
În 1948, a publicat în Franța manuscrisele pe care i le încredințase **Sfântul Siluan**, adăugând la ele o analiză extinsă a învățăturii Sfântului, precum şi anumite elemente biografice ale acestuia.
Din 1959 s-a stabilit la **Mănăstirea Sfântul Ioan Înaintemergătorul**, în Essex, Anglia, pe care a ctitorit-o şi unde a slujit ca părinte duhovnic. A plecat la Domnul în anul 1993 [n.a.].), fost aghiorit, duhovnic la diferite mănăstiri de la Sfântul Munte, părintele Sofronie Saharov a luat drumul Europei din cauza problemelor serioase de sănătate şi, în cele din urmă, s-a oprit în Marea Britanie, unde a întemeiat Mănăstirea Sfântul Ioan Înaintemergătorul Domnului. Mănăstirea se află la Essex, fiind sub oblăduirea Patriarhiei Ecumenice. Aş putea să spun că este o mănăstire multietnică. Părintele Sofronie este ctitorul mănăstirii şi întemeietorul vieții monahale din acel loc.
Părintele Sofronie – cel mai bătrân mare duhovnic al Bisericii Ortodoxe – a fost timp de zece ani ucenicul Sfântului Siluan. El este autorul cunoscutei cărți, traduse în multe limbi, Sfântul Siluan.
Este, poate, cel mai cunoscut scriitor din Ortodoxia Apuseană. Toate cărțile sale sunt desprinse din înduhovnicirea ortodoxă şi au fost traduse în aproximativ şaisprezece limbi – nu numai în limbi europene, ci şi în altele, cum ar fi limba japoneză sau limba coreeană, lucru rar întâlnit în privința autorilor ortodocşi.
O carte clasică în Anglia, dar mai ales în Franța, este His Life Is Mine, adică Viața lui Hristos este viața mea, tradusă şi în limba greacă. Este vorba despre o lucrare care încearcă să-l învețe mai ales pe omul occidental cum să se roage, prezentând felul în care rugăciunea este trăită în Ortodoxia Răsăriteană. Această carte a cunoscut un mare succes printre cititorii de alte confesiuni din Anglia şi din Franța, dar şi printre cei din America, tocmai pentru că oferă ceea ce lipseşte astăzi în Occident: cunoaşterea artei artelor, care este rugăciunea.
Ultima carte importantă a părintelui Sofronie, care a fost considerată de critici o lucrare clasică a spiritualității ortodoxe, este o autobiografie duhovnicească cu titlul Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este, în care descrie experiențele duhovniceşti din lunga sa viață, povestind cum a ajuns să plece din Paris, unde la începutul secolului era unul dintre marii pictori ruşi, expunându-şi lucrările în cele mai de seamă galerii, şi s-a dus la Sfântul Munte, unde a stat vreme de 10 ani la Mănăstirea Sfântul Pantelimon, ca ucenic al Sfântului Siluan, şi apoi, încă 10 ani, la Karulia, ca pustnic spileot87(Trăitor în peşteră [n.t.].). În această carte arată cum orice om poate ajunge, prin pocăință, la cunoaşterea lui Dumnezeu.
Îmi este greu să vorbesc despre ctitorul Mănăstirii de care aparțin. Cine sunt eu, ca să vorbesc despre el?
La Sfântul Munte, care este sursa cea mai demnă de luat în seamă în privința criteriilor de sfințenie, părintele Sofronie este considerat, dacă nu cel mai mare părinte, atunci printre primii trei părinți ai Ortodoxiei contemporane.

În ce constă valoarea acestor oameni? Mai ales în faptul că ei sunt în măsură să arate că trăirea în Hristos este realitatea care ne leagă de veşnicie. Noi, toţi, trebuie să fim foarte atenţi la acest aspect, deoarece de multe ori ne este greu să trăim viaţa adevărată în Hristos. Iar în clipele grele ajungem să ne îndoim de faptul că învăţătura lui Hristos este vie.
Aceşti oameni, cum au fost părinţii Sofronie şi Porfirie, ne demonstrează prin exemplul lor personal că Evanghelia este vie. Dacă ei au reuşit să se unească cu Hristos, atunci cu toţii putem, cu toţii suntem capabili să ajungem acolo unde au ajuns ei.
Ce anume cere omul de la Biserică? Eu am lucrat multă vreme în Cipru şi aiurea. În timpul acesta am observat că omul nu cere prea multă filantropie sau alte forme de ajutor pe care Biserica le-a oferit pe parcursul Evului Mediu sau în perioada ocupaţiei turceşti. Omul din ziua de astăzi cere mai multă înduhovnicire. Vrea să afle cum să se roage, cum să comunice cu Dumnezeu, vrea să afle răspunsul la întrebarea dacă există Dumnezeu, cum este Dumnezeu, dacă este posibil ca omul să trăiască după cuvântul Său, dacă a ajuns cineva să-L cunoască personal. Astfel, mărturia acestor părinţi este de neînlocuit. Nici un cuvânt nu poate înlocui o viaţă.

Convorbire cu Gheorgos Dimitriu

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: De-a lungul veacurilor, **Ortodoxia** a avut parte de numeroşi oameni sfinţi: părinţi, mărturisitori ai credinţei, cuvioşi, mucenici şi alţii asemenea, care au ridicat spiritul Ortodoxiei până la cer. **Părintele Sofronie** a fost o personalitate unică în acest sens, la fel ca şi părintele Porfirie. Avem onoarea de a vorbi astăzi cu un compatriot, pe nume Gheorgos Dimitriu, ce ne va oferi mărturia sa în legătură cu părintele Sofronie, care prin cărţile scrise de el şi prin strălucirea sufletului său a oferit lumii occidentale trăirea adevărată a legăturii cu Dumnezeu. Cărţile sale i-au ajutat pe mulţi oameni din Occident să se apropie de Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolească Biserică.
G.D.: Pe părintele Sofronie l-am cunoscut prin duhovnicul meu, **părintele Heruvim**, care a ctitorit **Mănăstirea Paraclitu**, de la Oropos Attikis. Cei doi erau prieteni. Au stat împreună până când părintele Sofronie s-a retras de la Mănăstirea Sfântul Pantelimon în pustie, unde a slujit ca duhovnic. Pentru că mergeam des la Londra, răposatul părinte Heruvim mi-a spus: „Domnule Dimitriu, nu vreţi să vă duceţi şi pe la părintele Sofronie, ca să luaţi binecuvântare şi să-l cunoaşteţi?“ Eu tocmai citisem cartea Sfântul Siluan, care fusese tradusă în limba greacă. După ce m-am înţeles cu părintele Sofronie la telefon, m-am dus la Essex. Am fost primit într-un birou foarte simplu şi decent. Pereţii biroului fuseseră pictaţi de părintele Sofronie, care era un pictor desăvârşit.
K.I.: Aşa este. A debutat în Franţa.
G.D.: Am stat şi am vorbit cu el timp de o oră. Fiind recomandat de fratele său duhovnicesc, mi-am deschis sufletul dinaintea lui. Mi-a vorbit destul de mult şi m-am folosit cu adevărat din cuvintele sale. Am avut după aceea binecuvântarea să îl văd din nou cu câţiva ani în urmă. M-am dus la el împreună cu unul din fiii duhovniceşti ai părintelui Porfirie. Atunci mi-am amintit o povestire pe care mi-a spus-o părintele Heruvim despre acest om sfânt, iluminat de Dumnezeu. Scrierile sale sunt pline de revelaţii pentru cel care le citeşte cu evlavie.
K.I.: Sunt de la Duhul Sfânt şi îţi luminează mintea.
G.D.: Omul care le citeşte simte că nu au fost scrise de mână omenească.
K.I.: Aceste lucrări ne amintesc de ceea ce s-a întâmplat în Noul Testament între Hristos şi ucenicii Săi: Atunci le-a deschis mintea ca să priceapă Scripturile88(Luca 24, 45 [n.t.].). Când citesc cărţile părintelui Sofronie, simt că prin ele îmi vorbeşte Duhul Sfânt.
G.D.: Îţi dai imediat seama că nu este vorba despre nişte scrieri obişnuite.
K.I.: Aşa este.
G.D.: Îmi amintesc ceva ce părintele Heruvim nu voia să îmi dezvăluie decât pe patul de moarte.
K.I.: Ce anume?
G.D.: Că părintele Sofronie se ruga cu rugăciunea „Tatăl nostru“. Seara, se îndrepta cu faţa spre Răsărit şi ridica mâinile la cer. Rostea fiecare cuvânt atât de rar, încât să poată conştientiza legătura vie cu Tatăl. Rămânea nemişcat în rugăciune până la ziuă.
K.I.: Cu mâinile ridicate?
G.D.: Cu mâinile ridicate spre cer. Le cobora abia dimineaţă.

K.I.: Extraordinar.
G.D.: Şi emoţionant. Părintele meu mi-a povestit un lucru foarte frumos despre părintele Sofronie. Iar a doua oară când m-am dus la el, i-am spus: „Părinte, am auzit că aţi dăruit săracilor tot ce aveaţi şi v-a rămas să vă bucuraţi numai de o flanelă găurită. Apoi, aţi dăruit-o şi pe aceasta unui cerşetor rătăcitor prin Sfântul Munte“. „Da, frate, bine ţi-a spus răposatul părinte. Dar nu ţi-a povestit şi urmarea. În dimineaţa următoare, am găsit din nou flaneaua, pentru că omului aceluia îi era ruşine să o poarte şi a aruncat-o“. Părintele era caracterizat de atâta simplitate şi înţelepciune… Am aflat că se afla în contact duhovnicesc cu părintele Porfirie. Se întâlneau duhovniceşte, în rugăciune, fără să meargă unul la celălalt cu trupul. Îşi uneau forţele ca să-i ajute pe oameni.
K.I.: Cum anume ştim că cei doi se întâlneau în rugăciune? Întrebarea aceasta are caracter raţional, dar este de datoria mea să privesc lucrurile şi astfel.
G.D.: Aşa este. S-au invitat reciproc să vină să se vadă. Se pare că aveau multe să-şi spună. Au ajuns să se întâlnească în mediul duhovnicesc, acolo unde nu există nici timp, nici spaţiu. În felul acesta s-au cunoscut şi şi-au împărtăşit unul altuia problemele, fără ca între ei să existe un translator sau alt mijloc de comunicare.
K.I.: Personal, am avut şi eu ocazia să vorbesc odată cu părintele Sofronie. Mereu conducea discuţia spre înălţimile teologiei persoanei. Nu voi uita niciodată un lucru pe care mi l-a spus despre **Sfântul Siluan**. Nu se ruga numai pentru vii, ci şi pentru cei adormiţi – pentru întregul neam omenesc. Voia ca toţi urmaşii lui Adam să se mântuiască. Impresia pe care mi-a lăsat-o părintele Sofronie este zugrăvită de cuvintele lui Hristos referitoare la copii: Lăsaţi copiii şi nu-i opriţi să vină la Mine, că a unora ca aceştia este împărăţia cerurilor89(Matei 19, 14 [n.t.].). Chiar dacă avea 96 de ani, aveai impresia că dinaintea ta se afla un prunc al lui Dumnezeu. Timp de 1–2 ore cât am stat de vorbă cu el, i-am ţinut mâinile în ale mele, aşa cum ai ţine mâinile unui copil. Simţeam nevoia să-l îmbrăţişez şi să îl sărut ca pe copilul sau pe nepotul meu. Aveam dinaintea mea un copil al Împărăţiei Cerurilor.

Convorbire cu Georgos Galitis, profesor la Facultatea de Teologie a Universităţii din Atena, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Consider că una din cele mai importante zile ale vieţii mele din punct de vedere duhovnicesc a fost atunci când l-am întâlnit la Essex, în Anglia, pe marele părinte al secolului nostru, arhimandritul Sofronie.
G.G.: Părintele Sofronie a fost un corifeu duhovnicesc. Cei care l-au cunoscut i-au simţit sfinţenia sufletului, la fel ca şi în cazul părintelui Porfirie.
Părintele Sofronie nu a fost un simplu sfânt, ci un sfânt intelectual. **Sfântul Spiridon** a fost un sfânt simplu, pe când **Vasile cel Mare** a fost un sfânt învăţat. În Biserică există o diversitate de harisme, ca şi de vase primitoare ale Duhului Sfânt.
Părintele Sofronie era un teolog şi un scriitor profund. Am avut binecuvântarea să îl ştiu vreme de douăzeci şi cinci de ani. Scrierile sale sunt foarte importante, atât din punct de vedere teologic şi ştiinţific, cât şi din punctul de vedere al experienţelor şi mijloacelor de expresie bisericeşti.
Părintele Sofronie avea foarte multă experienţă duhovnicească. De obicei, oamenii ca el nu scriu despre trăirile lor legate de înduhovnicire şi îndumnezeire. Primul care a îndrăznit să vorbească pe această temă a fost **Sfântul Simeon** **Noul Teolog**90(Sfântul Simeon Noul Teolog a trăit între anii 949/950 şi 1022 d.Hr. Deşi nu era un om învăţat, prin puterea harului sfânt, a ajuns să alcătuiască o teologie unică şi irepetabilă, interpretând cuvântul sfânt în duh şi adevăr [n.a.].).
În ultima carte a părintelui Sofronie, intitulată Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este, printre alte daruri pe care le face omului contemporan, el descrie şi astfel de experienţe.
K.I.: Cu adevărat, cartea aceasta este ca o mărturisire.
G.G.: Şi o oglindă a sufletului său.
Îmi aduc aminte că odată, pe când făceam o plimbare împreună cu părintele prin **Mănăstirea de la Essex** – în ciuda multelor decenii pe care le adunase pe umerii săi, părintele Sofronie putea să meargă fără greutate –, i-am zis:
– Părinte, sfinţia voastră aţi fost atâţia ani pustnic la Muntele Athos şi de multă vreme sunteţi duhovnic. Aţi scris despre lumina necreată şi despre experienţele duhovniceşti pe care le-aţi trăit. Aţi cunoscut oameni care au gustat şi ei din experienţa luminii necreate?

Răspunsul a fost:
– Şapte oameni.
În continuare, l-am întrebat dacă oamenii aceia ştiau ce este lumina necreată. Mi-a răspuns că numai doi dintre ei ştiau. Şi mi-a explicat:
– Mulți ştiau ce este lumina necreată şi ce semnificație are îndumnezeirea. Aceştia veneau la mine şi-mi ziceau: „Am simțit aşa şi aşa. Am avut cutare experiență. Să fie, oare, lumina necreată?“ „Nu“, le răspundeam eu. Însă alții, care erau oameni simpli, îmi spuneau: „Am avut cutare experiență cutremurătoare. Ce înseamnă lucrul acesta?“ Atunci le explicam despre ce era vorba.
Aşadar, pentru ca omul sfânt să poată distinge corect experiențele duhovniceşti, el trebuie să cunoască aceste fenomene atât teoretic, cât şi practic.
Părintele Sofronie a fost, fără îndoială, marele teolog al epocii noastre. Nu mulți sfinți pot fi numiți şi teologi. Mari teologi au fost **Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Teologul** şi alții. Desigur, nu este neapărată nevoie ca sfinții să fie şi teologi – cu sensul pe care îl folosim aici –, pentru că prin rugăciunea neîntreruptă aceşti oameni sunt, de fapt, trători ai teologiei şi ai teognosiei91(Cunoaşterea de Dumnezeu (gr.) [n.t.].).
K.I.: De altfel, cunoaşterea tainelor Dumnezeirii este scopul fiecărui om.
G.G.: Aşteptăm ca Dumnezeu să ne dezvăluie tainele Sale, pentru că, fără harul lui Dumnezeu, noi singuri nu putem face nimic. În Epistola către Filipeni, Sfântul Apostol Pavel spune: Nu (zic) că am şi dobândit îndreptarea, ori că sunt desăvârşit; dar o urmăresc ca doar o voi prinde, întrucât şi eu am fost prins de Hristos Iisus92(Filipeni 3, 12 [n.t.].).
Odată am avut un student care la rubrica „confesiune“ a răspuns „ateu“. Am discutat cu el şi mi-a spus: „M-am înscris la Facultatea de Teologie ca să-L găsesc pe Dumnezeu. Pentru că nu L-am găsit încă, mă declar ateu“. Atunci, eu i-am răspuns: „Faptul că alergi ca să-L găseşti pe Dumnezeu înseamnă că şi El aleargă după tine“. Avem impresia că noi îl căutăm pe Dumnezeu, dar, de fapt, El ne caută pe noi. Însă trebuie să Îl lăsăm să ne găsească.
K.I.: Aceste paranteze sunt utile şi frumoase, pentru că ne ajută să înțelegem mai bine ceea ce discutăm. Întorcându-ne la părintele Sofronie, doresc să insist asupra întâlnirii mele cu el, pentru că a fost una din cele mai importante şi emoționante experiențe pe care le-am avut. În timpul cât am stat de vorbă la Essex cu părintele Sofronie, ne țineam unul pe celălalt de mâini, iar eu simțeam în permanență dorința de a-l săruta şi de a-l îmbrățişa ca pe un copil.
G.G.: Şi au am avut de multe ori asemenea experiențe.
În concluzie, aş spune că sfinții contemporani, ca şi cei care au trăit de-a lungul veacurilor, sunt oameni ca şi noi. Cine nu a avut posibilitatea să-i cunoască şi-i imaginează, poate, ca pe nişte oameni supărăcioşi, mohorâți şi reci. Lucrul acesta nu este adevărat. Sfinții sunt plini de har, iar prezența lor îți aduce în suflet linişte, bucurie şi simțământul împlinirii.
Amintiți-vă de ceea ce au spus Apostolii după ce L-au întâlnit pe Domnul pe drumul spre Emaus: Oare, nu ardea în noi inima noastră…93(Luca 24, 32 [n.t.].) Această ardere a inimii este semnul prezenței lui Hristos. Şi prin Sfinții Părinți simțim prezența lui Hristos.
K.I.: Un alt fapt demn de consemnat, în decursul întâlnirii noastre de o oră şi jumătate, a fost că părintele Sofronie menținea discuția la nivelul problematicii ipostasului, adică la nivelul teologiei persoanei. Deşi de față mai erau încă patru oameni cu care mă dusesem la părintele Sofronie şi care nu înțelegeau ceea ce vorbeam noi şi puneau mereu întrebări, părintele nu a coborât nivelul discuției.
G.G.: Cu adevărat, aceasta era o trăsătură caracteristică a părintelui Sofronie. Vă voi povesti anumite experiențe pe care le-am avut, legate de ceea ce ați spus.
M-am dus de multe ori la mănăstirea părintelui, în calitate de membru al comitetului de dialog cu anglicanii. Întrunirile se țineau un an într-o țară ortodoxă, iar în anul următor, în Anglia. Astfel că, cel puțin o dată la doi ani, aveam ocazia să-l vizitez pe părintele Sofronie, şi înainte de întâlnirea cu anglicanii, şi după aceea.
De fiecare dată îmi cerea amănunte despre temele teologice discutate. Îi chema pe toți călugării din mănăstire să fie prezenți şi să ia cuvântul, dacă voiau. Mi-a rămas foarte bine imprimat în memorie nivelul înalt la care se desfăşurau aceste discuții. Şi cu câtă bucurie discuta părintele despre teologia adevărului…
K.I:: Domnule Galitis, ați vorbit cu el despre **Sfântul Siluan**?
G.G.: Desigur. Sfântul Siluan a fost din totdeauna pentru el un exemplu de urmat. Mereu se raporta la el. Aşa cum noi ştim că ne datorăm existența biologică părintelui nostru după trup (şi mamei noastre, desigur), în

privința existenței sale duhovnicești, părintele Sofronie simțea că datorează totul Sfântului Siluan.
K.I.: Așa cum scrie în cartea Sfântul Siluan din **Athos**, „în ultimii ani de viață ai părintelui“ (adică ai Sfântului Siluan), „din 1931 și până în ultima sa zi pe acest pământ, 11/24 septembrie 1938, s-a întâmplat să fiu cea mai apropiată prezență din preajma sa“.
G.G.: Până ca Sfântul Siluan94(Pomenirea Sfântului Siluan (1866–1938) se săvârșește în ziua de 24 septembrie [n.a.].) să fie canonizat, în 1989, părintele Sofronie spunea despre el că este sfânt. În biserica pe care a ridicat-o, l-a zugrăvit pe Sfântul Siluan cu aură luminoasă. Când am văzut chipul Sfântului, l-am întrebat pe părintele Sofronie: „Ați pus aură strălucitoare pe capul părintelui Siluan?“ El a zâmbit și nu mi-a răspuns. A prevăzut canonizarea părintelui Siluan.
K.I.: Părintele Sofronie ne spunea că Sfântul Siluan se ruga pentru „întreg neamul lui Adam“. Aceasta era întocmai exprimarea lui95(Părintele Sofronie vorbea și în limba greacă [n.a.].). Ne-a spus că se ruga pentru toți morții, adică pentru oamenii care au trăit pe pământ de la facerea lumii, dar și pentru toți cei vii și pentru cei care se vor naște până la sfârșitul veacurilor. Domnule Galitis, cum se poate dobândi conștiința unității tuturor oamenilor și cum trăiesc acești oameni sfinți prin rugăciune?
G.G.: În Ortodoxie, toate se sfințesc. Unitatea zidirii este o trăsătură caracteristică a teologiei ortodoxe. Pentru a o simți, nu trebuie nimic altceva decât să trăiești în și prin Ortodoxie. Desigur, există diferite niveluri de simțire a acestor adevăruri. Apostolul Pavel ne spune în Epistola sa către Romani: Făptura așteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu96(Romani 8, 19 [n.t.].). Prin căderea sa, Adam a tras după sine căderea întregii Zidiri, care oftează și suferă alături de om, iar acum Zidirea așteaptă eliberarea copiilor lui Dumnezeu, care se va petrece în viața cealaltă, unde toate sunt la superlativ, așa cum au ieșit din mâna lui Dumnezeu.
K.I.: În ce fel ați dori să ne încheiem discuția, domnule Galitis?
G.G.: Aș mai vrea să spun că trebuie să avem în permanență conștiința prezenței vii a sfinților, să ne amintim mereu de ei și să-i luăm drept exemple de urmat pe drumul nostru spre Ierusalimul cel de sus. În frunte cu **Maica Domnului** și cu toți sfinții, să contribuim și noi la acel nor de mărturii97(Evrei 12, 1 [n.t.].) despre care vorbește **Sfântul Apostol Pavel** în Epistola sa către Evrei. Să pășim pe drumul pe care ei ni-l arată și să le cerem neîncetat să se roage pentru noi.

Convorbire cu Stylianos Papadopoulos, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Atena, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Beneficiem în continuare de o mărturie destul de scurtă, dar importantă, legată de părintele Sofronie de la Essex, din partea profesorului universitar Stylianos Papadopoulos.
S.P.: Părinții Iacov și Porfirie, despre care am vorbit anterior, nu au fost teologi în sensul restrâns al cuvântului, și nu au încercat să se manifeste ca atare. Adică nu ofereau răspunsuri care să rămână în analele Bisericii Ortodoxe. Ei spuneau lucruri simple, rezultate din propriile lor experiențe și bazate pe învățăturile Sfinților Părinți.
Există, însă, o categorie de părinți care simt nevoia ca în urma lor să lase pentru oameni texte de referință. Printre aceștia a fost și părintele Sofronie, care a muncit, a gândit, a studiat, s-a rugat lui Dumnezeu și a formulat în scris răspunsuri la diferite întrebări.
K.I.: Și părintele Sofronie vorbește despre experiența luminii necreate.
S.P.: Așa este.
Din câte l-am cunoscut – și cred că am dreptate –, pot să spun că era un bărbat sfânt, care avea harisma teologhisirii.
Părintele Sofronie era un om plin de har, o persoană sfântă, harismatică, fapt care se vede pe chipul său și este demonstrat de felul cum îi îndruma pe oameni și cum se ruga.
K.I.: Am impresia că ultima sa carte, intitulată L-am văzut pe Dumnezeu așa cum este, constituie una din cele mai cutremurătoare lucrări ale secolului XX.
S.P.: Nu pot judeca cu ușurință textele inspirate de **Duhul Sfânt**. Pot doar să spun, cu smerenie, că această carte nu ar fi existat dacă nu era alcătuită prin puterea Duhului Sfânt.
K.I.: Aceasta spune totul.
Redăm în continuare un fragment din cartea Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este, scrisă de părintele

Sofronie, în care vorbeşte despre lumina necreată:
„Lumina Împărăţiei cereşti văzută pe Tabor sau pe drumul Damascului ori în alte împrejurări atrage spre sine, dar se vede în chip neajuns, depăşind la infinit vrednicia noastră, mai bine zis nevrednicia noastră. Rugăciunea ţâşnită din această sfântă durere lansează duhul omului în altă lume; această lume pământească este uitată şi însuşi trupul nu se mai simte. Părinţii numeau această stare «iadul pocăinţei», care ne aseamănă cu Hristos, pogorându-Se în «iadul Iubirii». Oricât de greu ar fi acest «chin adamic», oricât de mare ar fi această suferinţă, lângă ea este prezentă bucuria chemării lui Dumnezeu şi lumina unei vieţi noi.
Mie mi-a fost dat să trăiesc câteva genuri de lumină şi de lumini: «lumina» inspiraţiei artistice, provocată de frumuseţea lumii văzute; «lumina» contemplaţiei filosofice, care trece în experienţa mistică; vom introduce aici şi «lumina» cunoaşterii ştiinţifice, care are întotdeauna şi inevitabil o valoare relativă; am fost ispitit de apariţiile luminoase aduse de duhurile vrăjmaşe. Dar, deja, în vârsta matură, când m-am întors la Hristos, ca la un Dumnezeu desăvârşit, mi-a strălucit Lumina cea fără de început. Această minunată Lumină, în măsura în care după bunăvoinţa de Sus mi-a fost dat s-o cunosc, le-a întunecat pe toate celelalte, întocmai cum soarele ce răsare nu permite să se vadă nici chiar stelele cele mai luminoase.
Faptul Întrupării lui Dumnezeu ocupă un loc central în istoria omenirii, de la crearea lumii. Acest eveniment a răsturnat toate încercările omeneşti de a cunoaşte Începutul Cel fără de început prin eforturi venind de jos, chiar dacă aceste eforturi par uneori geniale.
Dar nici acum nu pot povesti acel profund proces care se petrece înlăuntrul meu. Nu pot găsi numele acelei puteri care în chip reţinut, dar activ, îmi vindeca mintea şi inima. În locul cel mai intim al inimii se înălţa ceva tainic, totuşi ceva cunoscut din frageda mea copilărie. Creşterea aceasta era aparte: când primea o formă lentă dintr-un proces anevoios, când izbucnea…
Noi coborâm, în actul osândirii de sine, în prăpăstii întunecoase, pentru ca în momentul când, întru Hristos şi prin El, ni se deschide chipul cel mai înainte de veci al Omului în mintea creatoare a lui Dumnezeu, să începem să sesizăm bezna întunecării noastre. După cum fulgerul care scânteiază în noapte face întunericul mai nepătruns, tot astfel, ivindu-se noua lumină a Dumnezeirii, prin contrast, ne face să vedem întunericul din lăuntrul nostru asemenea unei mase dense de murdărie respingătoare. Această vedere generează înlăuntrul nostru o mare durere, care loveşte fiinţa noastră în toate planurile. Suferinţa duhului nostru în acest timp trece peste limitele temporale: ea depăşeşte oricare durere fizică. Ne afundăm în întregime în râurile lacrimilor. Fiind robi ai patimilor, noi ne vedem deodată rupţi de la Dumnezeu, a Cărui săgeată a iubirii ne-a rănit pe noi. Din adâncuri strigăm către El (Ps. 129, 1).
Aşa se zămisleşte în noi pocăinţa. La început, ea este însoţită de o profundă tristeţe; apoi, schimbându-se în intensitatea încordării şi în formele sale, căinţa rămâne cu noi nedespărţită. Pocăinţa pe pământ nu are sfârşit, căci sfârşitul său ar însemna o deplină îndumnezeire a noastră, printr-o desăvârşită asemănare cu Hristos cel înălţat.
Elanul de pocăinţă, din timp în timp, devine atotmistuitor. În minte şi în inimă nu există nimic decât conştiinţa plină de suferinţă: «Eu sunt prizonierul răului întuneric». Şi iată, într-un chip neprevăzut, în temniţa sufletului, pătrunde Lumina Soarelui necreat, acea Lumină care umple toate dimensiunile cosmice. Ea umple cu dragoste mintea şi inima noastră. Noi o vedem şi petrecem în ea; totuşi, nu suntem încă în stare să credem în această minune a Bunătăţii Părintelui nostru.
Această Lumină care este inerentă Părintelui Luminilor (Iacob 1, 17) ne renaşte şi chiar ne creează din nou pe noi; schimbă radical direcţia atenţiei noastre: mai înainte, ea era atrasă de pământ şi de alte lucruri trecătoare, vremelnice. Sub acţiunea harului, atenţia se cuprinde înlăuntru şi, de acolo, răsare în sfera duhovnicească nevăzută şi veşnică (II Cor. IV, 18). Ceea ce mai înainte ne părea nouă important şi chiar fundamental devine neînsemnat pentru duhul nostru; bogăţia, puterea şi slava pământească şi toate cele asemenea lor îşi pierd atracţia. Chiar ştiinţa care nu ne dă nouă cunoaşterea esenţială, adică cea despre Dumnezeu; tot astfel, şi speculaţiile filosofice lipsite de viaţă autentică rămân nişte valori trecătoare.
Când Lumina cea neatinsă după esenţă şi nenumită ne cuprinde din afară şi pătrunde înlăuntrul sufletului nostru, atunci şi noi devenim nişte fiinţe în afară de vreme. Lumina aceasta care este de la Dumnezeu este Lumina iubirii şi a cunoaşterii; dar un tip de lumină şi cunoaştere cu totul deosebite. Amândouă se revarsă una într-alta şi, în fond, sunt una în veşnicie. Iubirea atrage cu atâta putere, încât pentru nimic în lume duhul nostru nu-şi opreşte luarea-aminte despre ceea ce se petrece cu noi, deşi el trăieşte în chiar această «petrecere». Nu există mişcare spre sine însuşi a duhului. În avântul său, el este încordat de a simţi ceea ce nu se poate simţi, să îmbrăţişeze pe Cel neîncăput, să-L ajungă pe cel neajuns; să fie numai în El şi să nu mai vadă nimic altceva.

Domnul mi-a dat harul de a înțelege starea disperată a păcătoşeniei mele; şi chiar mai mult decât atât: sfânta ură față de păcatul meu, adică față de mine însumi, care sunt una cu păcatul meu, a cărui miasmă este asemenea gazelor otrăvitoare. A te tămădui prin propriile sforțări este cu neputință. Fiind cuprins de o totală disperare de starea în care eşti, unica scăpare care rămâne este de a te arunca în brațele lui Dumnezeu cu o nădejde fără de nădejde. Acest salt poate fi definitiv, fără întoarcere; mi-e frică să mă întorc; n-am nici putere să mă împotrivesc păcatului, să-mi mențin nepătată viața cea nouă…

Aparițiile Luminii Necreate sunt mult mai rare decât cred unii. În elanul pocăinței, mulți asceți s-au învrednicit de acest dar, fără să îndrăznească să se oprească cu mintea asupra lui ca să-şi dea seama cu adevărat: «Cine este acesta?» Ei se mulțumesc cu acțiunea Luminii asupra sufletului şi duhului lor: împăcarea cu Dumnezeu, mângâierea neprețuită, simțirea veşniciei, înfrângerea morții.

Acum vreau să vorbesc despre ceea ce Domnul mi-a dăruit, după întoarcerea mea la El, la o vârstă matură, când cercetările se legau cu o profundă rugăciune de pocăință. La începutul acestei perioade, Lumina se arăta mai repede decât focul care mă ardea, şi deasupra trupului meu şi înlăuntrul sufletului, ca ceva ce eu primeam, în timpul acestei arderi, ca ceva străin lui Dumnezeu. Eu atunci nu ştiam nimic şi nu înțelegeam ce se petrece cu mine. Gândul meu nu se ducea la cercetarea naturii Focului şi Luminii. Sufeream în pocăința mea cu toata ființa mea, dar ştiam că am înviat cu duhul.

La începutul anilor '30, când eram deja diacon, timp de două săptămâni bunăvoirea lui Dumnezeu a fost cu mine. Seara, când soarele era gata să apună şi să se ascundă după munții Olimpului, mă aşezam într-un balcon în apropierea chiliei mele, cu fața la luminătorul care apunea. În acele zile am văzut lumina de seară a soarelui şi totodată o altă Lumină care mă înconjura cu gingăşie şi care pătrundea în inima mea liniştită, într-un mod de nespus, dându-mi să încerc compătimirea şi iubirea de oameni, care se purtau cu mine aspru. Totodată, simțeam şi o oarecare compătimire nedureroasă pentru făptură în general. După apusul soarelui intram în camera mea, ca de obicei, pentru ca să-mi fac pravila pregătitoare pentru Sfânta Liturghie de a doua zi şi lumina nu mă părăsea în tot timpul rugăciunii.

Mai înainte, lumina naturală mi se părea imaterială, dar mai târziu, după contemplarea Luminii Necreate a lui Dumnezeu, lumina naturală a devenit pentru mine grosolană, uneori agresivă. Ea luminează natura pământească, dar nu dă prin ea însăşi duhului nostru pătrunderea în taina Ființei Divine. În mod contrar, Lumina divină aduce mai întâi de toate o revelație asupra Împărăției Tatălui Ceresc.

Dar când a apărut Lumina necreată, în credința duhului meu că sunt în fața morții, atunci tot ce mai înainte murea în mine s-a ridicat cu mine prin acțiunea acestei Lumini. Şi întunericul morții care mă speria, şi apăsătoarea scârbă de mine însumi pentru păcatul care era în mine, şi pe care îl simțeam ca o rupere de Dumnezeul iubirii, şi amara deznădejde şi revoltă contra existenței în general, aşa cum ea se reflecta mai înainte în conştiința mea, toate acestea erau renăscute prin puterea pocăinței şi transfigurate în mod radical, devenind o chenoză asemănătoare celei a lui Hristos"98.(După cartea Arhimandritului Sofronie Vom vedea pe Dumnezeu precum este, în traducerea ieromonahului Rafail Noica, Editura Sophia, 2005 [n.t.].)

PĂRINTELE PAISIE

Convorbire cu Mitropolitul Muntenegrului, Amfilohie Radovici, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Belgrad

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: „Mai important decât toate cărțile şi toate ideile este să găseşti un duhovnic adevărat", spunea foarte corect scriitorul rus Kirievski.

Aşa cum ne încredințează cei ce cunosc acest fenomen, există destui mari duhovnici care rămân necunoscuți lumii până la adormirea lor, pentru că aşa a fost rânduit de Pronia sfântă. Există, însă, şi unii foarte cunoscuți, celebri, am putea spune, lângă care omul contemporan îşi află liniştea. Unul dintre aceştia a fost şi **părintele Paisie Aghioritul**. Vă rog, preasfințite, să ne spuneți câte ceva despre această importantă figură patristică pe care ați cunoscut-o.

A.R.: Pe părintele Paisie l-am cunoscut în anul 1966, pe vremea când eram încă mirean. După aceea, ca ieromonah, am stat în apropiere de chilia sa vreme de zece luni.

K.I.: Cred că a fost o experiență duhovnicească deosebită aceea de a sta atâta vreme aproape de un asemenea

părinte.
A.R.: A fost, cu adevărat, o experienţă deosebită.
Prima oară, am stat acolo vreme de o săptămână. Pentru mine, era atunci o perioadă de criză. Tocmai mă întorsesem din Europa, unde fusesem sub influenţa orthologismului apusean şi al multor altor idei asemenea. Însă părintele Paisie m-a sprijinit foarte mult.
K.I.: Vă amintiţi ce vă spunea? Este foarte interesant felul de abordare a unui intelectual, aşa cum sunteţi preasfinţia voastră.
A.R.: Mai întâi şi-ntâi, asculta cu atenţie ceea ce aveam de spus. Şi nu numai că mă asculta cu atenţie, dar în acelaşi timp se ruga, fapt deosebit de important.
La un moment dat, i-am zis:
– Părinte, noi, intelectualii, pe toate le cercetăm şi câteodată ne vine să ne punem întrebarea: există Dumnezeu?
M-a impresionat foarte mult felul cum a abordat această problemă. Mi-a spus:
– Eu nu pot să concep faptul că în lumea aceasta sunt oameni care se îndoiesc.
Mi-am dat seama că părintele suferea pentru mine, aşa cum suferă o mamă pentru copilul ei, atunci când este în primejdie să se piardă. Această problemă pe care am ridicat-o l-a umplut de durere şi de o tristeţe nespusă. Se vedea că în spatele nedumeririi sale în privinţa necredinţei unor oameni se ascundea profunzimea experienţei vieţii trăite aproape de Dumnezeu. Şi ca să mă sprijine, îmi spunea:
– Odată, m-am rugat toată noaptea. Când s-a crăpat de ziuă, a venit – cum să-ţi spun… lucrurile acestea nu pot fi descrise în cuvinte – o lumină care a răsărit din mine şi m-a cuprins cu totul. Deşi eram obosit de mătănii şi de lupta de peste noapte, am simţit o asemenea odihnă, ca şi cum ar fi răsărit un soare în mine, care mi-a dat o stare de bucurie extremă. După ce a răsărit soarele, am ieşit afară ca să lucrez – eram tâmplar –, dar starea de pace şi de bucurie nesfârşită continua. Iar soarele material părea atât de mic în comparaţie cu soarele care răsărise din mine… Trei zile şi trei nopţi a ţinut starea aceea, şi a trebuit să mă forţez ca să mănânc ceva. Cum mai poate un om care a trăit o asemenea experienţă să se mai îndoiască?
Altădată, mi-a spus:
– La un moment dat, s-a întâmplat să plec într-un loc unde, vreme de trei luni, nu am văzut chip de om. După trei luni, nu mai ştiam ce zi era, cât timp trecuse şi ce sărbătoare era în ziua aceea. Atunci, m-am dus la o biserică, dar mi-era ruşine să întreb ce zi era, pentru că mă gândeam că aveau să spună: „Ăsta a înnebunit“. După felul cum decurgea slujba, încercam să înţeleg în ce perioadă din an ne aflam.
Suflet binecuvântat şi închinat lui Dumnezeu…
În anul acela pe care l-am petrecut aproape de el în binecuvântatul Munte Sfânt – în această pepinieră de sfinţi –, am săvârşit împreună sfânta Liturghie. Eu slujeam, iar el făcea pe dascălul. Cum mai cânta… Era ca o căprioară rănită dinaintea lui Dumnezeu. Cel puţin aşa-l simţeam eu.
K.I.: Această imagine deosebit de frumoasă ne aminteşte de **Cântarea cântărilor**.
A.R.: Când terminam, părintele pregătea masa: orez, roşii cultivate în grădina sa şi pâine, pe care o usca el însuşi. Umplea farfuria mea, în timp ce într-a sa punea foarte puţină mâncare. Eu protestam, spunând că nu e corect ca el să mănânce ca un pustnic, iar eu ca un lacom. Dar el zicea:
– Oare nu eşti călugăr? Dacă eşti, trebuie să faci ascultare. Eşti un muntenegrean neascultător? Aici până şi Baium al meu este mai supus ca tine.
L-am întrebat surprins cine era **Baium**, pentru că ştiam prea bine că nu avea pe nimeni sub ascultare. Atunci mi-a arătat un trandafir pe care-l plantase acolo. S-a dus lângă el şi a spus:
– Hai, Baium, să înţeleagă şi necredinciosul de Amfilohie ce înseamnă ascultarea.
Atunci, din spatele trandafirului, s-a arătat un broscoi. Vă spun ce-am văzut cu ochii mei. După aceea, părintele i-a spus broscoiului:
– Du-te, Baium, înapoi, la locul tău, iar diseară să-ţi faci rugăciunea.
Am rămas uimit şi l-am întrebat ce fel de rugăciune făcea Baium. Mi-a explicat că seara broscoiul se ducea dinaintea unei cruci mari de lemn care se afla în apropiere şi începea să psalmodieze. „Râde de mine“, mi-am spus în sinea mea. „Ce psalmodie să cânte broscoiul?“
În aceeaşi zi, la apusul soarelui, l-am văzut pe broscoi dinaintea crucii, intonând: „Oac, oac“…
M-a impresionat foarte mult legătura părintelui cu animalele, fenomen întâlnit în cazul sfinţilor.
Într-o vară pe care am petrecut-o acolo, era o mare secetă, pentru că nu mai plouase de luni de zile. Iar părintele Paisie mi-a spus:
– Vezi tu, noi, oamenii, păcătuim; aşa că pătimim pe drept. Nu merităm să ne trimită Dumnezeu ceva mai bun.

Însă mi-e milă de bietele animale care suferă. Uite, cu câteva zile înainte, a venit un şarpe care nu găsea nicăieri apă şi parcă îmi cerea să-i dau un strop şi lui ca să bea. Aşa că am luat cu un pahar şi i-am dat.
Atunci, i-am spus râzând:
– De ce nu m-ai chemat, părinte, pe mine, să vin să sparg capul şarpelui?
Iar el mi-a răspuns, râzând la rândul lui:
– Eşti un muntenegrean sălbatic…
K.I.: Părintele vedea pretutindeni Creaţia lui Dumnezeu.
A.R.: Şi prezenţa lui Dumnezeu.
În Sfântul Munte există şacali. Şi ştiţi că noaptea strigătele lor sunt înfricoşătoare. Dar părintele îmi spunea:
– Nu te speria. Începe „vecernia" şacalilor. Ei sunt mai harnici la rugăciune decât noi, călugării. Trebuie să înveţi de la ei să-L slăveşti pe Dumnezeu.
Părintele avea mult discernământ. Prin el, Dumnezeu a sprijinit şi a ajutat o mulţime de suflete. Odată, când s-au scris prin ziare cuvinte de laudă la adresa lui, s-a supărat foarte tare. Nu puteţi să vă închipuiţi cât de tare s-a supărat. Mi-a spus:
– Vezi, părinte, ce scriu despre mine? Eu sunt cel mai rău dintre toţi, iar ei mă prezintă ca pe un sfânt. Eu, care trăiesc la Sfântul Munte, ştiu bine cine sunt oamenii lui Dumnezeu. Dar pe ei, Domnul i-a învrednicit să rămână ascunşi de ochii oamenilor, iar pe mine m-a lăsat la suprafaţă, ca să mă prezinte oamenii ca pe un aşa-zis sfânt. Şi să nu crezi că spun lucrurile acestea din smerenie. Sunt, cu adevărat, un om nefolositor la nimic.

Convorbire cu Gheorgos Papazahos, asistent universitar la Facultatea de Medicină, Universitatea din Atena

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Despre părintele Paisie, avem acum mărturia domnului profesor Gheorgos Papazahos.
G.P.: Părintele Paisie era un om foarte plăcut, care te fascina prin prezenţa lui. Odată, m-am dus la el cu un prieten mai în vârstă de-al meu, care purta barbă şi ochelari, avea chelie şi semăna cu Venizelos99(1864-1936. Politician grec ce a împlinit mai multe mandate ca premier, între 1910 şi 1933 [n.t.].). Cum l-a văzut, părintele şi-a întins braţele către el şi i-a spus: „Bine-ai venit, Venizelos! Poftim la noi".
Am şezut afară, pe nişte buturugi. Să vă spun două-trei lucruri pe care părintele ni le-a povestit atunci.
Într-o zi, au venit la el nişte studenţi care, aşa cum au zis ei, auziseră despre părintele că face minuni. „Noi credem, desigur", au spus studenţii, „dar ajutaţi necredinţei noastre. Nu ne faceţi şi nouă o minune, ca să ne încredinţăm?"
Atunci, părintele le-a zis că în spatele chiliei era un topor cu care tăia lemne. „Duceţi-vă", le-a spus, „tăiaţi-vă capetele, iar eu o să vi le lipesc imediat la loc". Şi fireşte, studenţii au plecat fără… să-şi taie capetele!
În continuare, pornind de la o cană de plastic în care punea apă, părintele ne-a spus: „Ne pierdem timpul cu lucruri fără valoare, când ar trebui să comunicăm în permanenţă cu Dumnezeu. Luaţi spre exemplu o femeie. Dacă femeile ar face mătănii din acelea pe care le folosesc călugării când se roagă şi ar rosti rugăciunea inimii, ar putea să atragă la ele harul lui Dumnezeu şi să facă minuni. Pe când ele cu ce se ocupă? Au, de exemplu, o cană şi încep să spună una celeilalte: „Nu îmi place cana aceasta cu frunze verzi; aş fi vrut-o pe aceea cu flori roşii". Iar cealaltă, la rândul ei: „Eu am dus-o înapoi şi am luat alta". După aceea, intră în discuţie a treia: „Eu am luat-o de la magazinul cutare, şi aşa şi pe dincolo".
Ce reprezintă toate acestea? Şi una şi cealaltă, tot căni sunt. Lasă cănile, îngenunchează şi roagă-te. Şi aici, la Sfântul Munte, se întâmplă din astea. M-am dus alaltăieri la o chilie şi am văzut un călugăr care-şi scutura cuverturile. L-am întrebat: „Ce faci, măi cutare?" El mi-a răspuns: „Uite, îmi scutur păturile". Dar eu i-am zis: „Bre, tu ai venit la Sfântul Munte ca să scuturi ţoale? Lasă-le aşa cum sunt. Cazi în genunchi, roagă-te şi plângi. Asta-i treaba noastră aici. Să ne rugăm şi iarăşi să ne rugăm".
Astfel vede lucrurile omul rugăciunii. Oamenii de pe acolo mi-au spus, domnule Ioannidis, că noaptea părintele Paisie se ducea într-o peşteră unde se ruga până dimineaţa. Era un om care petrecea toată noaptea în rugăciune, iar dimineaţa, se întorcea la chilie, unde primea foarte mulţi oameni, care veneau la el pe tot parcursul zilei. Mă întreb cum de rezista… Se ştia faptul că dormea o oră la răsăritul soarelui şi un pic după-amiaza, pe o băncuţă.

Convorbire cu Panayotis Sotirios, jurnalist, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Domnul Sotirios a avut încă o dată amabilitatea de a oferi câteva crâmpeie din experienţa sa legată de marii Părinţi ai Bisericii, cărora le-a dedicat câteva din cărţile pe care le-a scris.
Pentru început, să spunem, domnule Sotirios, ce sunt Părinţii – aceste fiinţe duhovniceşti care se disting în mod deosebit în viaţa Bisericii noastre Ortodoxe.
P.S.: Cuvântul „părinte“ este un termen duhovnicesc şi se referă la responsabilitatea duhovnicească, deoarece părintele este avangarda sufletelor, lucrătorul mântuirii şi îndrumătorul în Hristos. Să ne aducem aminte că primul părinte şi îndrumător al tuturor oamenilor a fost Însuşi domnul nostru Iisus Hristos.
Instituţia Sfinţilor Părinţi este temelia Tradiţiei noastre ortodoxe. Dintotdeauna, Biserica a avut şi are sfinţi şi părinţi îndrumători.
K.I.: Să vorbim acum despre părintele Paisie. Aşteptăm cu emoţie să ne povestiţi câteva întâmplări legate de el.
P.S.: Când a fost întrebat odată cum se poate trăi duhovniceşte în lume, părintele Paisie a răspuns:
– Împrăştierea gândurilor în lucruri zadarnice duce la împrăştierea sufletului. De aceea, omul care trăieşte în lume trebuie să-şi îndrepte atenţia spre interior, spre via nelucrată a sufletului, de unde să dezrădăcineze toţi spinii răului şi să planteze în locul lor virtuţile. Este nevoie de multă atenţie, fiindcă lucrarea aceasta nu este deloc uşoară. Dimpotrivă, este anevoioasă şi cere răbdare. Omul care merge pe acest drum va întâmpina multe greutăţi. Dar îi vor fi de foarte mult folos cărţile patristice, care, din fericire, în zilele noastre circulă cu miile. În ele se găseşte orice doreşte omul şi orice are el nevoie. Ele ne îndrumă ca să mergem în siguranţă pe calea duhovnicească. Numai să fie citite cu smerenie şi rugăciune.
K.I.: Înseamnă că omul trebuie să-şi transforme existenţa într-o viaţă teantropocentrică.
P.S.: Exact.
K.I.: Şi să pună capăt antropocentrismului nestăpânit care îl domină.
P.S.: Cineva l-a rugat pe părintele Paisie să spună ceva despre rugăciune. Iar el i-a răspuns:
– Am putea vorbi la nesfârşit despre rugăciune, căci rugăciunea nu se termină niciodată.
Aceste cuvinte ale părintelui au caracter existenţial, deoarece înseamnă că atâta timp cât existăm avem în permanenţă o legătură directă cu Dumnezeu-Tatăl. Această legătură dialectică, chiar dacă nu este exprimată altfel decât prin trăirea simplă, este o stare de rugăciune. E de-ajuns să existe memorie şi trăire, adică să ne simţim slăbiciunea, păcatele, nevoile şi să le raportăm pe toate la Dumnezeu. Acesta este cuvântul nesfârşit al rugăciunii.
Şi părintele a continuat astfel:
– Rugăciunea este o convorbire cu Dumnezeu. Nu pot să vă spun ce simte omul care se roagă. Însă trebuie să ştiţi următorul lucru: sufletul creştinului doreşte să se roage încontinuu.
K.I.: De altfel, şi **Sfântul Apostol Pavel** ne îndeamnă prin cuvintele: Rugaţi-vă neîncetat100(I Tes. 5, 17[n.t.].).
P.S.: Ceea ce aş dori să vă spun în continuare este legat de drepturile omului – acest fenomen al zilelor noastre, despre care s-au formulat atâtea şi atâtea teorii. Iată ce ne-a spus **părintele Paisie**:
– Cu cât omul este mai înduhovnicit, cu atât are mai puţine drepturi în această viaţă. Un om duhovnicesc nu are nici un drept pe pământ. El este obligat să aibă răbdare şi să primească nedreptatea. Drepturile sale sunt păstrate de Dumnezeu pentru cealaltă viaţă.
Aşa cum spune părintele, de multe ori cerem să fim îndreptăţiţi aici. Totuşi, pentru un om înduhovnicit, dreptatea omenească nu înseamnă nimic. Ea este doar o frână pentru oamenii nedrepţi.
K.I.: Iată cât de profund vedea lucrurile părintele Paisie.
P.S.: Da. Pentru că el trecuse dincolo de limitele raţiunii acestei lumi.
Altădată, fericitul părinte a mai spus:
– Cu cât omul crede mai mult în Dumnezeu, în Hristos şi în viaţa de dincolo, cu atât vede mai clar că această viaţă este zadarnică şi că are rostul numai de a-şi pregăti în ea paşaportul pentru cealaltă lume. Iar dacă cineva îl nedreptăţeşte, el se bucură, pentru că, în felul acesta, a agonisit ceva pentru viaţa cerească. Cu cât omul este mai nedreptăţit în această viaţă, cu atât mai multă răsplată va primi în viaţa de dincolo.
Despre supărări, părintele spunea că ele îl curăţă pe om şi că nu este nimic mai presus decât supărările, care au o valoare mai mare chiar şi decât rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă“, adică decât rugăciunea inimii.
Câtă putere au aceste cuvinte! În continuare, părintele Paisie amintea spusele părintelui Tihon – un călugăr cu

sufletul curat, venit din Rusia la Sfântul Munte, ce adormise în Domnul cu destulă vreme în urmă şi care spunea: „Doamne Iisuse Hristoase: o sută de drahme; slavă lui Dumnezeu: o mie de drahme“. În acest fel, voia să sublinieze faptul că doxologia adusă lui Dumnezeu are o mai mare valoare atunci când omul suferă. Iar acest lucru, fireşte, nu este uşor.

Convorbire cu monahul Nicodim Bilalis (Aghioritul), teolog, jurist, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: **Părintele Nicodim** l-a cunoscut pe **părintele Paisie** timp de 32 de ani încheiaţi. Pentru noi, este o ocazie unică să avem mărturia părintelui Nicodim despre acest mare părinte.
Părinte Nicodim, vom începe cu momentul în care l-aţi cunoscut. Cum aţi perceput această mare personalitate a Ortodoxiei greceşti?
N.M.: Sunt cutremurat, pentru că nu ştiu dacă sunt eu cel vrednic să vorbesc despre părintele Paisie. Mulţi spun că părintele a fost îndrumătorul lor duhovnicesc, dar eu nu pot afirma acest lucru, pentru că oficial nu a fost părintele meu.
Desigur, aşa cum aţi spus, Dumnezeu m-a învrednicit să-l cunosc pe părintele Paisie timp de 32 de ani, fără întrerupere. Dacă sunt călugăr aghiorit, datorez lucrul acesta părintelui Paisie. Şi dacă ar fi vrut Dumnezeu, aş fi fost ucenicul său. Dar s-a îmbolnăvit – a făcut hemoptizie. Avea un singur plămân.
Pe vremea când l-am cunoscut, eram încă mirean în localitatea Konitsa. Şi el se trăgea dintr-o familie cu mulţi copii. Părintele m-a îndrumat în ceea ce priveşte anumite aspecte legate de problemele familiilor cu mulţi copii, în calitate de fondator al Uniunii Panelene a Prietenilor Familiilor cu mulţi copii. Părintele Paisie era principalul meu îndrumător în cadrul acestei asociaţii.
În primii ani, stăteam şi discutam 3, 4, 5 ore, şi chiar până la 8 ore pe zi.
K.I.: Despre ce discutaţi?
N.M.: Despre chestiuni teologice, duhovniceşti şi personale. Părintele Paisie era un pustnic contemporan cu o mare conştiinţă ascetică, ce se nevoia cu multă smerenie şi hotărâre. Era un om harismatic. Se spune că atunci când s-a născut şi a fost botezat, în preajma sa s-a aflat şi cuviosul Arsenie.
Numele de mirean al părintelui Paisie a fost **Arsenie**. Tatăl lui ar fi spus: „O să-i punem numele Hrìstos“, dar Sfântul Arsenie a replicat: „Şi pe mine cine-o să mă înlocuiască?“
K.I.: Extraordinar…
N.M.: Despre lucrul acesta nu s-a scris nimic. Este prima oară când iese la lumină. Mi l-a povestit părintele mie personal. Nu vreau ca mărturia mea să pară mai deosebită decât a altora, însă relaţia mea cu părintele a fost oarecum specială.
K.I.: Şi îndelungată.
N.M.: Într-una dintre revistele Uniunii Prietenilor Familiilor cu mulţi copii, am scris despre părintele Paisie. De altfel, i-am publicat toate cărţile.
K.I.: Scrierile sale sunt ca apa limpede de izvor.
N.M.: Mai ales scrisorile. Sunt pline de duh. A fost un om luminat, ancorat în problemele contemporane.
K.I.: Şi tot ce spunea şi scria era de la Dumnezeu.
N.M.: Da. Depăşise măsura firii omeneşti. Însă, în acelaşi timp, era foarte uman, înţelegător şi natural. Îţi inspira frica lui Dumnezeu, simplitate şi mult firesc. Aşa cum vorbeşti cu tatăl sau cu mama ta, la fel puteai să vorbeşti şi cu părintele Paisie. Făcea glume şi avea un umor frumos.
K.I.: Aceşti oameni sunt veseli şi prin firea lor, şi prin harul sfânt pe care îl primesc.
Părinte Nicodim, din discuţiile prelungite pe care le-aţi avut cu părintele Paisie, aţi putut să vă daţi seama de starea sa interioară. Cum simţeaţi că era acea stare? Spre exemplu, eu l-am cunoscut pe **părintele Porfirie**, iar când plecam de la el, parcă zburam, nu păşeam. Îmi ardea inima de bucurie. În acest context, spuneţi-ne şi nouă cum vă simţeaţi în preajma acestui om sfânt.
N.M.: Desigur, şi eu simţeam că plutesc de bucurie. În preajma lui aveai sentimentul de siguranţă. Dar existau momente în care plecam de la el preocupat de anumite probleme sau cu mustrări de conştiinţă şi chiar trist la gândul stării sufleteşti jalnice în care mă aflam şi la cât de greu era de ajuns la măsurile duhovniceşti înalte.
K.I.: Cu alte cuvinte, vă comparaţi cu el.
N.M.: Fără discuţie. Cu toţii se înghesuiau să ajungă în preajma sa. Iar el era ca Hristos sau ca sfânta Biserică:

nu alegea, ci îi primea pe toți. Stătea şi le acorda timp tuturora. Părintele Paisie vedea în sufletul fiecărui om, a fiecărei făpturi a lui Dumnezeu. Pe toți îi primea la el cu multă dragoste.
Părintele Paisie credea în ascultarea desăvârşită. Alături de feciorie şi de sărăcie, ascultarea era pentru el esențială. El spunea că, dacă acestea lipsesc, celelalte nu au nici o valoare. Cuvântul său era puternic şi, cu adevărat, teologic.
Atunci când nu voia să spună ceva în mod direct, avea capacitatea de a-ți sugera, astfel încât să înțelegi în mod indirect. Din acel moment înainte, era problema ta cum aveai să reacționezi. Niciodată nu te făcea să te simți prost. Avea tact duhovnicesc.
Atunci când a terminat şcoala primară, tatăl său voia să-l facă fierar. Aşa că l-a dus să fie ucenic la un meseriaş. A stat acolo 2-3 zile şi, după aceea, la fierărie nu s-a mai ştiut nimic despre el. Acasă nu a spus nimic… vedeți, nu vreau să mă fac fierar sau nu mă duc acolo. Nici atunci când tatăl lui i-a spus: „o să te duci la fierar", nu a zis nici că vrea, nici că nu vrea să se facă fierar sau altceva. Când s-a întâlnit tatăl său cu fierarul cu pricina şi l-a întrebat cum se descurcă copilul, acesta i-a răspuns: „Păi nu vine pe-aici". Atunci, tatăl lui s-a dus acasă, l-a luat şi i-a tras o mamă de bătaie, după care l-a trimis din nou la fierar. Iarăşi a stat acolo 2-3 zile, după care a fugit la un atelier de tâmplărie. Din nou a aflat tatăl lui şi iar l-a trimis la fierar. Între timp, copilul nu îl contrazicea deloc pe tatăl său. Părintele Paisie spunea: „Nu puteam să-l contrazic pe tatăl meu şi nici să-i spun ceva"; dar nu de frică. Totuşi, voia să facă tâmplărie. De ce? Pentru că era un teslar smerit. Şi aşa a devenit un tâmplar atât de bun, cum puțini sunt.
K.I.: Făcea şi sculptură în lemn?
N.M.: Adevărate capodopere… Mie mi-a dăruit o sculptură care reprezintă Muntele Sinai, pe care este un drum, iar în vârful muntelui se vede mâna lui Dumnezeu cum îi dă lui **Moise** tablele Legii, iar acesta le primeşte în mâinile sale.
Ca imaginație şi execuție, este un obiect foarte frumos. Mi-a mai dăruit o cruciuliță şi multe altele… Când era în Konitsa, oamenii voiau să-şi facă mobila cu ajutorul său. Avea brațe puternice. Când era tânăr, era un bărbat viguros. Plângea şi se nevoia pentru că flămânzeau oamenii din pricina lui, căci peste tot clienții îl preferau pe el. Ceilalți n-aveau de lucru. Le lua el toate comenzile.
Făcea şi cruciulițe. Singur concepea negativele. Nu ştiu dacă ştiți cum sunt stampele101(Imagini imprimate după plăci gravate [n.t.].). Se pregăteşte lemnul ca să fie moale, după care se pune sub presă, ca să se imprime modelul pe el. După aceea, se pune într-un cuptor, unde se arde, şi astfel se formează ca un basorelief. Pentru aceasta, trebuie să ai un negativ, o formă. Ei bine, el făcea formele. Tot el a făcut şi modelul de pe cingătoarea pe care o port.
K.I.: În armată a fost la transmisiuni.
N.M.: Da. Era extrem de intuitiv. De mic, a dovedit că avea un caracter aparte. Era foarte înzestrat sufleteşte. Nu mânca miercurea şi vinerea şi nu mânca din oala în care se gătea. Trebuia să-i pună în alt vas.
K.I.: Cam la ce vârstă?
N.M.: La 6-7 ani.
K.I.: Foarte mic.
N.M.: Da. Pe atunci, se ducea în pădure şi făcea mătănii din conuri de brad. Se rătăcea adesea. Lucrurile acestea le ştiu din discuțiile cu el.
Mai este un lucru despre care nu s-a mai scris. Auzise că la 16 ani putea să devină călugăr. Când a împlinit 16 ani, n-a spus nimănui nimic şi s-a dus la Mitropolia de la Ioannina ca să întrebe cum putea să ajungă la Sfântul Munte. S-a înfățişat acolo şi a spus cu simplitate: „Vreau să mă duc la **Sfântul Munte** să mă călugăresc". Dar cei de acolo i-au răspuns: „Vrei să pleci la Sfântul Munte, ai? Las' că anunțăm imediat poliția". Şi au început să râdă de el: „Taică-tu ştie?" „Nu". L-au amenințat chiar, iar el a crezut cu simplitate în amenințarea lor. Dar aşa a rânduit Dumnezeu ca să treacă mai întâi de o anumită vârstă. Altfel a plănuit Domnul lucrurile pentru el. S-a întors acasă şi a aşteptat să mai crească.
După ce a împlinit 21 de ani, i s-a spus: „Du-te mai întâi la armată, şi după aceea…" Era pe vremea războiului de partizani, iar trei dintre frații săi erau mobilizați. El era cel mai mic, aşa că nu l-au luat. A rămas să se îngrijească de familie şi de surorile sale. Abia când i s-au întors frații, a plecat şi el militar. Imediat după armată, n-a zis nimănui nimic şi a plecat pe ascuns la Sfântul Munte.
Mi-a mai spus că atunci când s-a dus prima dată la Mănăstirea Esfigmenu (acolo s-a dus mai întâi) l-au pus la un atelier de tâmplărie. Ştia să bată scânduri în cuie, dar nu făcea mobilă. Meşterul de acolo îl necăjea ca să vadă dacă se supără şi se ridică să plece.

K.I.: Voia să-l încerce…
N.M.: „Ai stricat lemnul. Lasă-l jos. Aşa ţi-am spus eu să faci?“ Dar părintele Paisie ştia că meşterul nu avea dreptate şi nu înţelegea motivul pentru care se purta în felul acesta cu el. Aşa că s-a dus la stareţ, care i-a spus: „Ai răbdare, fiul meu, că dacă-ţi spune aşa, ştie el ce ştie…“. Uneori, plângea şi se supăra…
…Până într-o zi, când s-au dus la clopotniţă să repare ceva şi meşterul i-a spus: „Fă asta“, el a răspuns: „Binecuvântaţi“. Se rugase mai înainte şi a făcut lucrarea aceea din toată inima lui. Atunci, meşterul i-a dat uneltele şi i-a zis: „Ei, asta vroiam să văd. De acum înainte, fă ce pofteşti“.
Şi părintele acela şi-a schimbat ascultarea, iar pe el l-au lăsat mai mare peste atelierul de tâmplărie.
Şi încă o întâmplare din mănăstire. Mânca linte cu brânză. Şi ca să nu mănânce brânza, o scufunda în linte. Aşa cum ne spunea adesea, omul se poate nevoi fără ca ceilalţi să prindă de veste.
K.I.: Spuneţi-ne câteva cuvinte ale părintelui Paisie care v-au rămas în memorie în mod deosebit.
N.M.: Ne zicea că rugăciunea trebuie făcută cu smerenie şi bărbăţie. Voia să fim sinceri dinaintea lui Dumnezeu.
K.I.: Adică cinstiţi.
N.M.: Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept102(Psalmii 50, 11 [n.t.].). Avea în el cu adevărat acest duh drept. Nu era nicidecum şiret şi diplomat. Era un spirit curat şi direct. Şi pe noi ne-a învăţat să fim direcţi şi sinceri.
K.I.: Părinte Nicodim, lucrurile pe care ni le-aţi povestit despre părintele Paisie ne-au bucurat foarte mult. Ne-aţi adus apă limpede din cer.

Convorbire cu Arhimandritul Nicolae Nicolau, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

N.N.: M-am aflat lângă părintele Paisie timp de 5 luni şi jumătate. Tocmai venisem din America, după o perioadă de 8 ani de stat departe de Grecia. I-am spus cine sunt, cam ce voiam să fac – pentru că nu ştiam exact cum aş fi vrut să-mi folosesc chemarea –, iar el m-a primit pentru o vreme, până când aveam să îmi conturez mai bine drumul pe care urma să merg. Astfel, am avut ocazia să stau o vreme aproape de el. După aceea, m-am dus la **Mănăstirea Sfântul Pavel**.
K.I.: Spuneţi-ne câteva lucruri care v-au impresionat, referitoare la părintele Paisie.
N.N.: Vă voi povesti câteva întâmplări mai deosebite, care nu sunt foarte cunoscute. Mi-aduc aminte odată că am făcut împreună o plimbare. Era în luna martie şi timpul era destul de rece. Ne aflam la aproximativ 60 de metri de chilia părintelui, împreună cu încă un călugăr. Pe când ne apropiam de poarta chiliei, am văzut de acolo de unde eram ceva ce părea de culoare portocalie. Desigur, la o distanţă mai mare, nu se poate face diferenţa cu uşurinţă între portocaliu, roşu şi galben. Atunci, părintele a zis: „Măi! Au adus mandarine. Cine le-a adus?“ Dar de acolo de unde ne aflam, nu se putea distinge nimic. Eram prea departe ca să ne dăm seama dacă erau portocale sau mandarine. În fine, ne-am apropiat şi am văzut că era o sacoşă de mandarine. Le lăsase cineva acolo.
„Măi, să fie…“, a spus el. „Mandarine… Şi ce-mi mai plac… O să ţin trei pentru mine“. Şi cu adevărat, a luat trei mandarine din sacoşă. Mai era cu noi şi un alt călugăr, care trebuia să se ducă la schitul Cutlumuş. Aşa că i-a spus: „Ia tu mandarinele astea şi du-le părintelui Iosif. Părintele Iosif era un bătrânel de 103 ani. Până să le ia călugărul acela, a mai oprit încă două, zicând că are nevoie de ele. Şi din trei, a făcut cinci. Înainte să plece călugărul, i-a spus: „Uite, eu sunt un om lacom. Mai vreau două“. A mai luat două şi a făcut şapte. „Du-te acuma repede, că sunt aşa de lacom, încât o să ţi le iau pe toate.“ După aceea, călugărul a plecat şi am rămas doar noi doi.
Ne-am aşezat, iar după vreo 20 de minute, s-a auzit bătând la poartă. „Să mă duc să deschid?“, am întrebat eu. „Nu, mai bine lasă. Dacă e vreun curios care a venit să mă vadă, o să plece. Dar dacă are în el dor şi durere, va găsi răbdarea să nu plece şi să mai bată“. Aşa că nu m-am dus să deschid. Se vede faptul că omul care aştepta la poartă era foarte politicos şi discret. O vreme nu a mai bătut. După şase-şapte minute, a bătut din nou. Atunci, părintele mi-a spus să privesc printr-o perdea cine era la poartă, cu grijă, ca să nu mă vadă. M-am uitat, dar nu am văzut nimic. „Lasă, că o să bată din nou“. După vreo două minute, iarăşi a bătut. „O să deschid eu“, a spus atunci părintele. S-a ridicat şi a strigat din uşă:
– Hei, voinicilor! Veniţi înăuntru, să vedem şi câţi sunteţi, ca să vă cinstim cu ceva.

Au intrat în chilie. Erau exact şapte.
K.I.: I-a văzut venind!
N.N.: A intrat şi el înăuntru şi le-a dat cele şapte mandarine – câte una la fiecare.
Îmi amintesc de această întâmplare simplă, dar plină de duh, ca despre un lucru care nu m-a impresionat, pe cât mi-a oferit o stare de odihnă sufletească.
K.I.: Aţi văzut aplicate pe viu cuvintele care spun că Dumnezeu trăieşte şi Se odihneşte întru sfinţii Săi.
N.N.: Sfânt este acela care, prin viaţa sa, ne face să-L slăvim pe Dumnezeu.
K.I.: Aşa este.
N.N.: Un asemenea om ne îndreaptă spre Dumnezeu. Alături de el, spunem: „Slavă Ţie, Doamne, că prin aceşti oameni exişti, trăieşti şi Te arăţi nouă. Slavă Ţie".
K.I.: Însă, uneori, chiar şi cei care ne fac să suferim ne duc spre slăvirea lui Dumnezeu.
N.N.: Fără îndoială.
K.I.: Mai spuneţi-ne ceva.
N.N.: Ce să vă mai spun? Se pare că aveţi lăcomie duhovnicească.
K.I.: Se poate…
N.N.: Odată a venit un băiat la Metocul Înălţării şi mi-a spus: „Părinte, vreau să vă vorbesc". I-am răspuns: „Hai înăuntru". „Eu sunt ateu", a început el. „Am auzit că sunteţi învăţat şi am venit să-mi daţi vreo dovadă ştiinţifică a existenţei lui Dumnezeu". „Integrale ştii?" „Nu, nu ştiu". „Păcat, pentru că ştiam o dovadă cu integrale". Integralele sunt un capitol din matematică. Nu a înţeles de ce i-am spus lucrul acesta. S-a înroşit puţin, iar eu i-am zis: „Ascultă ce-ţi spun: Dumnezeu nu Se dovedeşte, nici nu Se descoperă. Dumnezeu Se revelează. Ştiai lucrul acesta?" „Nu, prima oară îl aud". „Cum te cheamă?" „Serafim". „Uite măi! Ai un nume frumos. O să-ţi fac o propunere. Pentru că te preocupă atât tema aceasta, nu te du la oamenii învăţaţi. Du-te mai bine la un om al lui Dumnezeu, care a lăsat cu adevărat lumea aceasta, ca să înţelegi prin el lumea cealaltă. Ai fost la Sfântul Munte?" „Nu, dar am de gând să mă duc". „Să-ţi recomand eu pe cineva, ca să-ţi fie mai uşor". „Mi s-a spus să mă duc la un părinte care se numeşte Paisie". „Uite ce-ţi zic eu: du-te la el şi pune-i aceeaşi întrebare. Dar să nu-i ceri să-ţi dea dovezi ştiinţifice. Să-i zici aşa: «Părinte, eu sunt ateu. Vreau să cred, dar nu pot, iar lucrul acesta mă chinuieşte şi nu-mi dă pace. Am auzit că eşti un om important. Dovedeşte-mi că există Dumnezeu»". „Nu", îmi zice, „nu pot să mă duc, pentru că mi-e cam frică de el". „De ce ţi-e frică? Să nu fugă după tine? Şi dacă fuge după tine, fugi şi tu, că el e doar un bătrânel. Alergi puţin şi scapi de el". „Nu pot, părinte". „Nu te teme. Oamenii aceştia nu sunt aşa cum se crede", şi i-am spus cam cum să-l abordeze ca să iasă totul bine.
Şi, cu adevărat, s-a dus la părintele Paisie. A ajuns la el într-o după-amiază. Înaintea lui, mai erau 4 persoane care aşteptau la rând. Părintele şedea mai într-o parte şi discuta cu un alt om. Aşa că a aşteptat împreună cu cei patru. Zece minute mai târziu, după cum mi-a povestit el însuşi, părintele Paisie a terminat convorbirea cu omul acela, l-a salutat, apoi s-a apropiat de ei şi a spus: „Ei, voinicilor, vreţi să vă servesc cu ceva? Cu ceva dulce? Cu puţină apă?" „Nu e nevoie", au răspuns ei, aşa cum este politicos să se răspundă în asemenea cazuri. După care, i-a făcut semn tânărului nostru şi i-a spus: „Hai încoace". Aşa că Serafim s-a luat după părintele Paisie. „Ţine tu dulcele, că aduc eu cănile pentru apă. Vrei să-ţi zic ceva? Să fii ateu nu e un lucru rău, dar să ai un nume de înger şi să fii ateu… aşa ceva nu s-a mai întâmplat".
K.I.: Extraordinar…
N.N.: Atunci, tânărul i-a spus: „Părinte, pot să vă zic ceva?" „Uite, am mulţi oameni astăzi. Tu du-te la Cutlumuş, la mănăstire, ca să dormi, şi cam asta e. Du-te, că acuşi apune soarele, pentru că e iarnă…". Tânărul a plecat, dar nu putea să se liniştească defel. De unde îi ştia numele? S-a uitat să vadă dacă sunt linii telefonice, gândindu-se că poate l-am sunt eu pe părintele şi i-am spus. A doua zi, era foarte tulburat şi şi-a zis să se ducă din nou la părintele. Cum s-au deschis porţile mănăstirii, a şi ieşit şi s-a dus direct la chilia părintelui Paisie. A bătut, a bătut, dar nici un răspuns. Şi-a zis: „O să mai aştept puţin şi, după aceea, o să bat iarăşi". A bătut, până l-a auzit părintele, care era sus, pe munte. Părintele s-a apropiat şi l-a întrebat: „Ce faci, măi băiete, aşa dimineaţă?" „Vreau să vorbim, părinte". „De ce ai venit la Sfântul Munte?" Prin această întrebare, după cum mi-a mărturisit tânărul, părintele Paisie i-a pătruns în inimă. Cu adevărat, se dusese la Sfântul Munte ca să-L găsească pe Dumnezeu. Pe chipul omului aceluia simplu îl văzuse pe Dumnezeu. „Acum ce să fac?" „Du-te şi-ţi găseşte un duhovnic bun şi fă o spovedanie generală, ca să începi o viaţă nouă". Iar tânărul a ascultat şi s-a dus. Cred că şi acesta este un exemplu simplu, impresionant şi plin de har.

PĂRINTELE CIPRIAN STAVROVUNIOTUL

Convorbire cu arhimandritul Gavriil,duhovnic la Mănăstirea Kikku

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Ați fost binecuvântat să-l cunoaşteți pe **părintele Ciprian Stavrovuniotul** – un om a cărui inimă ardea cu flacără sfântă, dacă este să judec după privirea lui. Cred că era un suflet îndumnezeit. Avea în el beția după Dumnezeu. Ce vă aduceți aminte din primele contacte cu el şi când v-ați cunoscut?
G.G.: Avem 15–16 ani când am mers pentru prima dată la Stavrovuni, cu intenția să mă mărturisesc. Atunci mi s-a recomandat să merg la părintele Ciprian – un om cu harul lui Dumnezeu, care ducea o viață marcată de aspre nevoințe. Cum îl vedeai, îți dădeai seama că din el emana strălucirea harului lui Dumnezeu. Era un om simplu, îmbrăcat cu o rasă veche şi încălțat cu nişte sandale care trebuie să fi avut şi ele foarte mulți ani. Era plin de iubire, fiind în stare să o dăruiască oricărui om. În timpul spovedaniei, era foarte înțelept.
Prima oară când m-am mărturisit la el, m-au impresionat înțelepciunea sa şi dragostea de care dădea dovadă. Desigur, de atunci, l-am văzut în mod repetat, dar mi-a rămas în memorie în mod deosebit un anumit moment. Când m-am dus odată la el, l-am găsit la treabă. Era un om foarte muncitor (nu lucra numai cu duhul). În ziua aceea, l-am găsit tăind, cred, cartofi pentru animale. L-am salutat, dar nu mi-a dat o importanță prea mare. M-am aplecat şi i-am sărutat mâna, după care m-am aşezat lângă el şi l-am aşteptat să termine. Peste puțină vreme, şi-a ridicat privirea şi m-a săgetat cu ea. Îi citea pe oameni din ochi. Atunci, l-a strigat pe un părinte şi i-a cerut să aducă o carte religioasă. A adus-o şi părintele mi-a spus să citesc.
– Ce să citesc, părinte?
A deschis cartea şi mi-a arătat un loc anume. Am citit şi am găsit acolo exact răspunsul la problema pentru care venisem la părintele. Când am terminat, i-am zis:
– Părinte, răspunsul de care aveam nevoie se află aici, în carte.
Iar el mi-a răspuns:
– Fiul meu, acestea sunt flori ale înțelepciunii Sfinților Părinți. Hai să-mi pun patrafirul să-ți citesc o rugăciune, ca să te duci şi tu în treaba ta.
A fost un moment unic, ce m-a impresionat foarte mult. Avea un caracter extrem de pătrunzător.
K.I.: Acesta a fost primul contact cu el?
G.G.: Printre primele. Al treilea, cred. Mereu avea să-ți spună şi să te învețe ceva duhovnicesc.
K.I.: Înainte de a pleca de la el, vă oferea de fiecare dată câte un dar duhovnicesc.
G.G.: Mereu. Era un om foarte volubil. Şi nu numai la spovedanie, ci în general. Când găsea prilejul să spună câteva cuvinte duhovniceşti, mă duceam la el cu moş Panais şi cu moş Vasile (părinți mireni, din satul meu) –, stătea sprijinit într-un băț şi învăța. I se înmuiau picioarele, dar tot nu se oprea. Era un mare nevoitor, iar nevoințele îl oboseau foarte mult.
În timp ce vorbea, avea în el flacăra sfântă, iar când săvârşea **sfânta Liturghie**, lăcrima tot timpul. Slujea cu foarte multă evlavie.
K.I.: Părinții aceia, **Panais** şi **Vasile**, ce credeau despre părintele Ciprian? Cum îl vedeau ei?
G.G.: Îl priveau în ochi ca şi cum ar fi voit să ia ceva din ființa lui. Iar el le vorbea cu multă dragoste. Auzind felul în care se nevoiau în lume, nu i-a îndemnat niciodată spre călugărie. Îi binecuvânta şi îi îmbărbăta mereu. Ştia că îi chemau pe oameni pe calea mântuirii şi niciodată nu l-am auzit spunându-le să-şi părăsească turma ca să se facă monahi, pentru că deja duceau o viață ascetică, închinată lui Dumnezeu.
Odată, voind să mă convingă de un anumit lucru, mi-a spus:
– Când am venit aici, la mănăstire, am întâlnit un om care se nevoise multă vreme. Timp de 16 ani a dormit pe jos.
Iar când i-am întrebat pe părinți despre cine era vorba, mi-au răspuns că despre părintele Ciprian.
De multe ori, se retrăgea în pădure şi şedea sub un pin. Pe atunci, zona aceea unde se află mănăstirea era împădurită. Abia mai apoi a ars. Dispărea adesea în pădure şi se duceau după el să-l caute.
K.I.: Mergea să se roage.
G.G.: Se întorcea târâindu-şi picioarele, sprijinit de baston – parcă era un om ce venea din altă lume. Un sfânt. Se distingea de toți ceilalți părinți. Părintele Ciprian era un om absolut deosebit.
Arhiepiscopul Leontie, pe vremea când era vicar al tronului arhiepiscopal, trecea adesea pe la mănăstirea unde

se afla părintele Ciprian. Când se ducea spre Arhiepiscopia din Lefkosia103(Sau Nicosia. Capitala Ciprului, ţara unde s-a născut şi a trăit părintele Ciprian [n.t.].), trebuia să treacă şi pe la mănăstire, ca să îl vadă. Stăteau şi vorbeau câte o zi întreagă. Vicarul Leontie admira înţelepciunea părintelui Ciprian.
K.I.: Faptul că nu le-a spus lui moş Vasile şi lui moş Panais să se călugărească dovedeşte că avea discernământ şi înţelepciune.
G.G.: Părintele Ciprian era foarte discret, iar de multe ori profeţea. Te privea drept în ochi şi înţelegea foarte multe. Uneori, în timpul spovedaniei, îţi vorbea despre ceea ce se afla în inima ta, fără ca tu să fi apucat să-i mărturiseşti ce anume te preocupa.
K.I.: Îmi aduce aminte de părintele Porfirie în multe privinţe.
G.G.: Acum 50 de ani proorocea despre ce va fi în zilele noastre. Spunea că vor fi mulţi oameni vicleni. „Poate că eu nu voi mai trăi până atunci, dar voi veţi vedea aceste lucruri. Veţi vedea bărbaţi care sunt ca femeile şi femei care sunt ca bărbaţii". Şi iată că ceea ce proorocea el se întâmplă în lumea în care trăim acum.
K.I.: Proorocea despre vremurile de pe urmă.
G.G.: Dădea şi amănunte: „Veţi vedea bărbaţi cu păr lung şi cu cercei, şi nu îi veţi mai deosebi de femei".
K.I.: Am ajuns noi şi la mai rele…
G.G.: Impresionant este faptul că părintele le vedea pe toate acestea pe vremea când ele nu existau. De asemenea, ne mai spunea despre o vedenie pe care a avut-o Sfântul Procopie: „**Sfântul Procopie** a văzut nişte preoţi, călugări, dar şi mireni, care se aflau într-o prăpastie şi încercau să urce pe ea. Iar când Sfântul a întrebat «Cine sunt aceia care urcă?», i s-a răspuns că sunt evreii care încearcă să urce ca să ajungă la măsura noastră, dar nu pot pentru că le lipsesc modelele. Însă Dumnezeu, prin mila Sa, îi va răsplăti cu aceeaşi măsură ca pe oamenii de acum, pentru că au depus eforturi să dobândească virtuţile şi să ajungă la măsura desăvârşirii".
Un alt moment care mi s-a imprimat adânc în memorie a fost acela când l-am vizitat pe părintele Ciprian înainte de moarte. Era foarte slăbit de boală şi nu mai putea vorbi.
K.I.: Ce boală avea?
G.G.: Cancer. Mi-aduc aminte că părintele care se îngrijea de el ne-a spus că nu mai putea să vorbească şi că nu aveam voie să-l vedem. Dar noi doream să-i sărutăm mâna şi să luăm binecuvântare. Părintele acela s-a dus la el şi i-a spus că suntem acolo. Părintele Ciprian ne-a transmis să intrăm, a cerut să fie ajutat să se ridice în şezut şi a început să vorbească.
Îmi aduc aminte că se adresa mai ales lui Panais şi lui Vasile: „Fiii mei, fiţi cuminţi. Să nu vă smintească problema calendarului". Tema aceasta l-a chinuit multă vreme. Însă nu voia să se desprindă de trupul Bisericii. Nu voia să dezbine Biserica şi mănăstirea. Părintele Ciprian a continuat: „Şaizeci de ani m-am luptat să biruiesc carnea, iar acum carnea m-a biruit pe mine". Se referea la faptul că nu a mâncat niciodată carne, însă în ultimele zile (pentru că aproape nu mai avea stomac, din cauza cancerului), i-au făcut un pic de zeamă de pui – nişte supă. El a primit, spunând că l-a biruit carnea.
K.I.: Părinte, Sfântul Nectarie, moş Panais şi părintele Ciprian au murit de cancer. De ce trebuie ca oamenii sfinţi să sufere de asemenea boli? Eu cred că prea multa iubire şi dăruire creează un dezechilibru, ce are consecinţe asupra sănătăţii. Poate că de aceea trebuie să menţinem o armonie în existenţa noastră. Aceştia se dăruiesc atât de mult lui Dumnezeu, încât trec peste anumite limite permise, lucru pe care firea omenească nu-l primeşte, de aceea, trupul se îmbolnăveşte.
G.G.: Nu cred.
K.I.: Aşa înţeleg eu lucrurile. Boala este urmarea vizitei harului sfânt. Dumnezeu îl curăţă pe om şi îl duce spre o stare mai subtilă şi mai profundă. Desigur, avem şi exemplele părinţilor Epifanie Theodoropoulos şi Paisie. Lucrul acesta arată că, prin durere, Dumnezeu îl sfinţeşte şi mai mult pe om.
G.G.: Aşa este. Îl sfinţeşte prin boli şi prin încercări.
K.I.: Mai aveţi şi alte lucruri să ne povestiţi despre părintele Ciprian?
G.G.: La ultima noastră vizită, atunci când s-a ridicat şi ne-a vorbit, în contextul discuţiei despre calendar, ne-a mărturisit: „Luptându-mă cu mine însumi şi încercând să-mi văd vina dinaintea lui Dumnezeu, dar şi să aflu de la El anumite lucruri, într-o seară am avut o vedenie. S-a întâmplat aici, la mănăstirea Sfintei Varvara (acolo stătea pe atunci). Era vreme de priveghere. Dar, fiind bolnav, n-am putut să mă duc în biserică. De acolo de unde mă aflam, urmăream slujba cu ochii sufletului. La un moment dat, a venit la mine un călugăr, ca să vadă dacă aveam nevoie de ceva. L-am întrebat: «Fiule, slujba a ajuns până în momentul cutare?» Şi era exact acolo". În continuare, ne-a povestit că în biserică se aflau şi părinţi plecaţi din această viaţă, dar care veniseră la slujbă cu multă bucurie. Şi atunci, a tras concluzia că Biserica este unită.

K.I.: Vorbea despre Biserica triumfătoare.
G.G.: Despre Biserica triumfătoare şi despre cea luptătoare. Ne-a spus că morţii şi viii participă împreună la sărbători şi la slujbe. Şi sufletul i s-a umplut de bucurie.
K.I.: Ce lucru minunat! Aşadar, le vedea şi pe cele nevăzute.
G.G.: Da. Părintele Ciprian a continuat: „Dumnezeu mi-a descoperit lucrul acesta înainte de a pleca de pe pământ, ca să mă bucure. Eu plec de aici, dar să vă rugaţi Domnului să am îndrăzneală dinaintea Lui, ca să mijlocesc pentru voi". Cu aceste cuvinte ne-am despărţit.
K.I.: Foarte emoţionant, părinte. Iată la ce măsură ajunsese! Avea dreptate Arhiepiscopul Leontie atunci când spunea despre el că a fost o comoară a înţelepciunii.
G.G.: Cu adevărat, a fost un părinte sfânt şi foarte înţelept. Când mă gândesc la el, îmi vin mereu în minte învăţăturile pe care le-a lăsat poporului credincios al lui Dumnezeu şi personalitatea sa deosebită.
K.I.: Aţi fost binecuvântat de Creator, pentru că aţi avut ocazia să îl cunoaşteţi pe părintele Ciprian. Câţi ani v-a fost duhovnic?
G.G.: Din anul 1938, până la moartea sa.
K.I.: Mai bine de 15 ani. Cum privea moş Panais toate aceste lucruri?
G.G.: Era ca vrăjit. A primit de la părintele Ciprian multe învăţături, pe care le păstra în sufletul său.
K.I.: Aceste învăţături au dat roade.
G.G.: Mi-l aduc aminte pe moş Panais, odată, când i-am mărturisit un păcat de-al meu. M-a privit aşa cum făcea părintele Ciprian şi mi-a zis: „Când cădem în vreun păcat, să nu ne apucăm să zicem că de aia şi de aia. Ne mărturisim şi se termină povestea. Altfel, e de la diavol". Şi mai e un lucru pe care mi-l amintesc de la părintele Ciprian: atunci când ţii morţiş să-i judeci pe ceilalţi, vei avea război din partea trupului, pentru că te părăseşte Dumnezeu.
K.I.: Părinte Gavriil, vă mulţumesc din suflet pentru câte ne-aţi povestit. Am încredinţarea că părintele Ciprian şi-a aflat locul printre Sfinţii Părinţi ai insulei noastre104(Este vorba despre ţara-insulă Cipru. Personajele principale ale acestei povestiri, inclusiv autorul cărţii, sunt ciprioţi [n.t.].). Mereu îmi aduc aminte de fizionomia sa, cu ochii aceia arzători. Nu l-am cunoscut personal, dar l-am cunoscut acum, prin intermediul sfinţiei voastre.
G.G.: Este un părinte contemporan al Bisericii noastre, la fel ca părinţii Porfirie, Iacov sau Paisie. A fost un om sfânt, care a îndrumat multe suflete pe drumul mântuirii.

PĂRINTELE SOLOMON PANAGIDIS

Convorbire cu pr. Stavros Papagathangelou, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Ne aflăm în localitatea **Sfânta Varvara** din Lefkosia, în casa părintelui Stavros Papagathangelou, împreună cu care vom vorbi despre părintele Solomon Panagidis, ce a fost o figură importantă a Bisericii Cipriote.
– Părinte Stavros, aţi fost binecuvântat să-l cunoaşteţi pe acest om sfânt. Vorbiţi-ne despre **părintele Solomon**.
pr.S.P.: Îmi aduc aminte că eram încă elev când, într-o dimineaţă, a intrat în clasă Constantin Korkolis – profesorul nostru de muzică – ţinând în mână un ziar. Ne-a citit predica părintelui Solomon, rostită în ziua în care s-a preoţit. Pot să spun că acea predică m-a emoţionat cu adevărat.
K.I.: De ce, părinte Stavros?
pr.S.P.: Felul cum rostea cuvintele…
K.I.: Era ceva diferit.
pr.S.P.: Era deosebit. Mai târziu, am avut ocazia să-l cunosc pe părintele Solomon (între timp, şi eu fusesem hirotonit în Lefkosia). De atunci, au început strădaniile noastre legate de tineri. El a fost cel care a numit mişcarea creştină a tinerilor Organizaţia Creştină a Tinerilor Greci (OCTG).
K.I.: El i-a dat numele acesta?
pr.S.P.: Părintele Solomon a ales acest nume, pe care l-am preluat şi noi, pentru unitate de denumire.
K.I.: El stătea în **Lemesos**?
pr.S.P.: Da. Îmi aduc aminte că era o perioadă grea pentru Biserica din Cipru. Rămăsese un singur episcop (Leontie), ca vicar al întregului **Cipru**.

K.I.: Ceilalți arhierei fuseseră exilați?
pr.S.P.: Fuseseră exilați, iar Arhiepiscopul Chiril murise.
Părintele Solomon era apropiatul răposatului Mitropolit din Kitiou, Nicodim Milonas.
K.I.: Care avea sub jurisdicția sa şi Lemesosul.
pr.S.P.: Da. În vremea aceea, Partidul Comunist a început să acționeze pe ascuns. Părintele Solomon a fost o contragreutate. Strângea tinerii laolaltă şi astfel, Lemesosul nu s-a pierdut. Îndrăznesc să afirm că ceea ce are frumos Lemesosul astăzi se datorează lucrării părintelui Solomon.
K.I.: Toți oamenii importanți din Lemesos recunosc şi respectă lucrul acesta. Există şi o fundație cu numele său în Lemesos.
pr.S.P.: Da. El a creat primele tabere, ceea ce a constituit o lucrare binecuvântată, de o deosebită importanță. În acele tabere, puteai gusta experiența unui om nou. A sta 10-15 zile acolo şi a participa la toate manifestările organizate în cadrul lor reprezenta un prilej de transformare interioară.
K.I.: Aceste acțiuni nu au rămas la nivel teoretic.
pr.S.P.: Desigur. Părintele Solomon a fost un om al faptei. Binecuvântate sunt locurile unde trăiesc asemenea oameni, care se situează deasupra oricărei micimi sufleteşti.
K.I.: Părinte Stavros, ați colaborat cu părintele Solomon şi l-ați cunoscut bine. V-aş ruga să ne spuneți câteva cuvinte despre caracterul, personalitatea şi sfințenia sa.
pr.S.P.: Părintele Solomon era omul virtuții şi al credinței profunde. Era preotul credincios care a dezvoltat în epoca agitată în care a trăit o activitate de păstorire în întreg oraşul Lemesos, dar mai ales printre tineri şi tinere.
K.I.: Ce ați putea să ne spuneți despre caracterul său?
pr.S.P.: Era un om foarte direct şi smerit, gata oricând să discute şi să zâmbească. Se ocupa mult cu natura, cu florile, cu păsările şi cu animalele.
K.I.: Foarte frumos.
pr.S.P.: Cumpărase în Lemesos o grădină şi se ducea acolo să stea. Avea flori, pomi, păsări, animale…
K.I.: Lucrul acesta arată subtilitatea caracterului său. Contactul cu natura este un aspect duhovnicesc deosebit de important.
pr.S.P.: Da.
K.I.: Îl iubea pe Ziditor, dar şi zidirea Sa. Prin contemplarea naturii, Îl descoperea pe Creatorul ei.
pr.S.P.: Simplitatea reprezintă măreția omului. Acelaşi lucru îl observăm şi la Sfântul Evanghelist Ioan, care avea o prepeliță, iar când intra în locul unde predica, ținea în mână câteva semințe, ca să hrănească pasărea.
K.I.: Pe vremea când se afla în Asia Mică.
pr.S.P.: Da. În Efes. Unii dintre cei prezenți au observat lucru acesta şi au comentat: „Apostolul se ocupă cu aşa ceva?…“ Iar Sfântul Ioan le-a răspuns: „Dacă întinzi arcul prea tare, se rupe. Este nevoie şi de puțină odihnă a sufletului“.
K.I.: În privința elementului național din activitatea părintelui Solomon, ce ați putea să ne spuneți, părinte Stavros?
pr.S.P.: Credința stătea pe acelaşi nivel cu patria.
K.I.: Vorbim despre perioada ocupației englezeşti.
pr.S.P.: Se lupta să formeze oameni. Muncea cu multă ardoare. Îți dai seama de valoarea omului după elementele de care se foloseşte. Era o persoană binecuvântată.
K.I.: Avea şi familie. Nu era călugăr.
pr.S.P.: Desigur. A avut trei copii: doi băieți şi o fată.
K.I.: Pe nume Dafnis, Stahis şi Hloe.
pr.S.P.: Acesta a fost omul şi părintele Solomon.
K.I.: Doriți să mai adăugați ceva?
pr.S.P.: Îmi aduc aminte că odată ne-am dus în Lemesos, la OCTG, iar copiii lui cântau şi se bucurau.
K.I.: Alături de păstorul cel bun.
pr.S.P.: Da, alături de păstorul cel bun.

Convorbire cu Andreas Varnavas, fost director de liceu

Convorbire cu Dafnis Panagidis, fiul părintelui Solomon Panagidis

Capitolul precedent

Urmatorul capitol

K.I.: Părintele Solomon Panagidis a fost o personalitate luminoasă a Bisericii Cipriote din secolul nostru. A trăit şi a activat în Lemesos, aducându-şi o contribuţie importantă la viaţa religioasă, socială şi naţională a Ciprului. Nu cred să existe în oraşul şi în provincia Lemesos om care să fi crescut în sânul Bisericii şi care să nu fi fost influenţat de **părintele Solomon Panagidis**. El a oferit hrană duhovnicească pentru mii şi mii de oameni, fiind un far luminos pe drumul multor tineri, care până astăzi îi sunt recunoscători şi îl fericesc cu multă dragoste şi respect.
Vom discuta astăzi cu Dafnis Panagidis, unul din cei trei copii ai părintelui Solomon Panagidis. Dafnis mai are o soră, care se numeşte Hloe, şi un frate – Stahis. Părintele Solomon iubea în mod deosebit natura şi a lucrat pentru ea. De altfel, natura este zidirea lui Dumnezeu. În ea descoperim frumuseţea Creatorului. Părintele Solomon îi învăţa pe copii să iubească natura, iar această dragoste o canaliza mai apoi spre Dumnezeu. De la zidire, ajungea la Ziditor.
Dragul meu Dafnis, l-ai cunoscut pe părintele Solomon altfel decât l-au cunoscut ceilalţi copii şi tineri. Fiind copilul lui, o parte din sinele său îţi aparţinea în exclusivitate. Poţi să ne dezvălui anumite laturi mai puţin cunoscute ale personalităţii acestui mare lucrător al viei Domnului?
D.P.: Mai întâi de toate, doresc să vă mulţumesc, domnule Ioannidis, pentru această convorbire. Trebuie să spun că nu îmi este uşor să vorbesc despre tatăl meu. Prefer mai degrabă să vorbească alţii. Ca fiu al său, pot spune că simt povara numelui Panagidis şi responsabilitatea moştenirii pe care ne-a lăsat-o.
Iată un episod grăitor în acest sens. Atunci când un prieten de-al său din Lemesos, care era foarte bogat şi îi împrumuta mereu bani, pentru că ştia situaţia financiară grea a tatălui meu, i-a spus odată: „Ai copii şi va trebui cândva să le faci o situaţie, să-i dai să înveţe şi să-i căsătoreşti“, tata i-a răspuns: „Cumetre, eu o să le las copiilor numele meu“.
K.I.: Foarte frumos.
D.P.: Aceasta este o responsabilitate înspăimântătoare pentru noi, cei trei copii ai săi, pe care eu personal, cel puţin, o simt pe tot parcursul evoluţiei carierei mele.
K.I.: Te înţeleg foarte bine. Vă este oarecum limitată posibilitatea de alegere, pentru că trebuie să urmaţi căile desţelenite deja de tatăl vostru. Aceasta este greutatea pe care o simţiţi sau e vorba despre altceva?
D.P.: Aşa este. Se mai adaugă şi principiile morale cu care ne-a crescut.
Desigur, niciodată nu a făcut deosebire între copiii naturali, aşa cum ne numea, şi copiii duhovniceşti. Pot să spun că noi, copiii naturali, eram în anumite situaţii chiar dezavantajaţi. Nu ne acorda timpul pe care aveam nevoie să-l petrecem cu el. Cel mai mult stătea cu fiii săi duhovniceşti, în chilioara de la biserica Sfintei Treimi. Acolo primea copii şi tineri, pe care îi spovedea şi cărora le dădea diferite sfaturi. Când am mai crescut şi am început să am discernământ, îmi spunea: „Nu te aştepta să fii tratat diferit în tabere şi excursii doar pentru că eşti fiul meu“.
La un moment dat, a avut loc un episod legat de Stahis, fratele meu mai mic, care era elev la gimnaziul Lanitio, unde tata preda geografia.
K.I.: Povesteşte-ne.
D.P.: Stahis era cel mai vioi din familie. Făcea parte din Organizaţia Grecească de Eliberare a Ciprului, împreună cu alţi elevi de gimnaziu. Era curajos din fire. Într-o zi, s-a dus în biroul domnului Ydreos, directorul de atunci al Gimnaziului, şi i-a spus…
K.I.: Părintele Solomon era pe atunci profesor la Lanitio?
D.P.: Da, da. Preda discipline opţionale. Aşadar, iată ce i-a spus Stahis directorului: „Domnule Ydreos, am o problemă cu unul dintre profesori“.
K.I.: Domnul Ydreos era sever.
D.P.: Foarte sever. Domnul Ydreos l-a întrebat: „Cu care profesor?“ „Cu profesorul Solomon Panagidis“. „Dar, bine, părintele Solomon nu este tatăl tău? De ce nu te duci direct la el să-i spui ce ai pe suflet?“ „Mi-a pus 17109(În sistemul de notare de la 1 la 20 [n.t.].) la geografie!“ La celelalte obiecte avea peste 18. Stahis a fost un elev foarte bun.
K.I.: Aşadar, Stahis l-a spus directorului.
D.P.: Da. Fiul l-a spus directorului pe tatăl său pentru că i-a pus 17. Tata se purta astfel, nu pentru că Stahis nu merita 18 sau 19, ci pentru că nu voia să se spună că îşi avantajează copiii în vreun fel.
K.I.: Din acest comportament ne putem da foarte bine seama de caracterul său.
Acasă era sever? Ai spus că nu vă dedica suficient timp din cauza muncii. Aş vrea să ne descrii cum decurgea o

zi obişnuită din viaţa sa. Din câte ştiu, avea un program foarte încărcat.
D.P.: Avea, într-adevăr, un program încărcat. Unul dintre lucrurile care ne-au impresionat în mod deosebit, pe care l-am moştenit şi noi, a fost ataşamentul său faţă de cărţi. Era mereu înconjurat de foarte multe cărţi. Citea şi îşi făcea însemnări, pe baza cărora îşi alcătuia predicile, articolele şi conferinţele.
K.I.: Vorbea o limbă greacă foarte curată. Pe mine personal, mă impresiona cum vorbea.
D.P.: În plus, a învăţat de unul singur şi limba engleză. A fost autodidact.
K.I.: Bine ar fi ca şi oamenii de astăzi să vorbească limba greacă la fel de corect ca el.
D.P.: A învăţat după textele patristice. Iubea, desigur, şi greaca veche. În biroul său, lângă icoana lui Hristos, avea scrierea lui Socrate despre nemurirea sufletului. Îmi amintesc foarte bine această imagine.
Tata era omul principiilor şi al disciplinei. Credea foarte tare în disciplină. Trebuia să ne trezim mereu la aceeaşi oră, să studiem la timp, să luăm masa la timp. Voia să aibă o familie organizată.
Nu era omul reţetelor, adică să faci asta sau să nu faci aceea, ci omul iubirii şi al exemplului. El era primul care dădea exemple de comportament şi cred că aceasta a fost filosofia pedagogică pe care a urmat-o ca învăţător, ca profesor de catehism şi ca preot duhovnic. Am stat de vorbă cu mulţi dintre foştii săi elevi. Tata reuşea să le deschidă sufletele. Se duceau la el cu frica de a nu primi pedepse severe şi de a nu fi certaţi, însă el le arăta dragoste şi înţelegere.
Întâmplător, am întâlnit în Kalo Horio un om în vârstă, care i-a fost elev în clasa a patra primară. El şi-a amintit următorul episod: În timpul Postului Mare, tata l-a pus să citească în biserică la Vecernie. O singură dată nu s-a dus la biserică. A doua zi, la şcoală, tremura de frică. Se temea să nu-l cheme ca să-l certe. Dar tata l-a chemat şi, în loc să-l certe, i-a spus: „Am văzut, Hristofor, că nu ai venit ieri la biserică. Precis că s-a întâmplat ceva. Să vii astă seară să citeşti şi o să te pun să citeşti şi Crezul mâine, la Liturghie.
K.I.: L-a recompensat.
D.P.: Atât de mult l-a impresionat acest fapt, încât şi-l aduce aminte şi astăzi. El se temea că l-a supărat, dar a primit în schimb dragoste şi înţelegere.
K.I.: Această întâmplare îmi aduce aminte de un alt episod pe care mi l-a povestit sora ta, Hloe. Era vorba despre un elev care a fost scos în faţă, la lecţie, iar el nu a ştiut să răspundă. Potrivit obiceiului acelei epoci, când profesorii erau foarte severi, copilul acela urma să mănânce bătaie. Tatăl tău, însă, nu i-a spus nimic, iar la pauză l-a chemat şi l-a întrebat dacă a mâncat. Copilul a răspuns: „N-am mâncat pentru că nu am avut nimic de mâncare“. Atunci, părintele i-a spus să-i zică mamei sale să se ducă la băcanul Herodot şi să cumpere ce are nevoie în contul părintelui Solomon Panagidis. Episodul acesta m-a cutremurat. Aceasta este iubirea adevărată. Aceasta este iubirea transformată în faptă.
D.P.: S-au întâmplat multe asemenea episoade. Pe unele le-am aflat, pe altele nu.
K.I.: De aceea şi preoteasa, mama voastră, se întreba mereu…
D.P.: „Cum de mâncarea costă atât de mult în fiecare lună?…“
Nu putea înţelege de ce aveam mereu datorii la băcan, pentru că ea nu cumpăra foarte multe lucruri.
K.I.: Vreau să te întreb un lucru. Tatăl tău a avut o activitate intensă. A primit vreodată ameninţări? A deranjat pe cineva? Pentru că nu se limita la acţiuni cu caracter religios, ci a sprijinit mereu şi lupta naţională.
D.P.: Întrebarea dumneavoastră este foarte interesantă. A fost un om animat de cele mai curate idealuri creştine, dar şi socialiste.
K.I.: S-a dus şi în Grecia.
D.P.: Da. A fost în Grecia. Mai precis, în Macedonia. Într-un sat din apropierea graniţei cu Bulgaria, unde erau pe vremea aceea comiţi. A lucrat acolo ca învăţător timp de un an, contribuind la renaşterea elenismului. Practic, tata s-a dus în Grecia din două motive. Mai întâi, pentru că dorea foarte mult să vadă Grecia, să viziteze Partenonul şi să calce pe pământ grecesc. În al doilea rând, pentru că voia să facă muncă de voluntariat. Pe atunci, Eleftherios Venizelos a făcut apel la voluntari, iar el a fost printre primii. Era adeptul lui Venizelos.
K.I.: De aceea era şi democrat.
D.P.: Era democrat. A fost ameninţat într-o cafenea. Aşa cum mi-a povestit el însuşi, i-au pus pistolul la cap şi i-au spus: „Zi «Trăiască Kotsios»“. A spus cu buzele, dar nu cu inima. Îl iubea atât de mult pe Venizelos, încât prima sală de lectură, pe care a înfiinţat-o la Kalo Horio (la Biblioteca comunală, în 1920), unde era învăţător, a primit de la el numele Sala de Lectură Venizelos.
Acolo, în sat, un unchi de-al meu a botezat un copil pe care l-au numit Venizelos.
În timpul stăpânirii engleze, tata a fost mutat în Kalo Horio, interzicându-i-se să părăsească localitatea.
K.I.: La fel ca şi altor dascăli şi luptători din acea vreme.

D.P.: Da. A fost amenințat la propriu cu moartea, din cauza activității sale creştine, dar şi politice, din perioada 1943–1945, când diferitele ideologii începeau să capete o anumită influență, având loc primele alegeri locale pe baza pluralismului politic. A manifestat interes față de copiii săraci, care în acea vreme erau folosiți în diverse scopuri. Eforturile sale au dat roade, însă a lezat anumite cercuri de interese, încât a fost amenințat. Îmi aduc aminte că într-un an, în timpul Săptămânii Mari, venea acasă după slujbă însoțit de elevii săi. Mulți dintre ei rămâneau afară noaptea întreagă şi supravegheau casa.
K.I.: Atât de gravă era situația?
D.P.: Da. Se organizaseră în grupuri. Şi încă ceva. Atunci când tata a aflat că unul din cei care îl păzeau avea pistol, s-a supărat foarte tare şi i-a spus: „Te-ai dus la slujbele din Săptămâna Mare şi nu ai auzit ce i-a spus Iisus lui Petru? Bagă cuțitul în teacă!"
K.I.: După părerea ta, cărui fapt se datora dragostea pe care i-o purtau elevii săi? Tu ai avut posibilitatea să-l cunoşti din foarte multe puncte de vedere.
D.P.: Cred că această iubire era atrasă de harul lui Dumnezeu care se afla în el. Tata s-a ridicat, prin iubirea creştinească de care a dat dovadă, din păturile sărace ale societății. A fost părăsit de tatăl său, iar mama sa era spălătoreasă.
A fost un om care a simțit ce înseamnă sărăcia. Avea în el omenie. Era foarte uman în relațiile cu ceilalți. Cred că iubirea creştinească pe care o nutrea a fost şi secretul succesului său.
K.I.: Adică harul lui Dumnezeu.
D.P.: Iubea copiii, iubea tinerii. Nu făcea diferență între copiii săi şi copiii altora sau discriminări legate de culoare, religie şi naționalitate; un fel de internaționalism creştin, răspuns la lozinca comunistă „Fără hotare, fără țări".
K.I.: Ortodoxia este deasupra popoarelor. Îmi amintesc, dragă Dafnis, că mi-ai povestit odată despre nişte englezi care s-au stabilit aproape de casa voastră. Ce era cu aceşti englezi?
D.P.: Pentru noi, copiii, prezența lor a fost o experiență cel puțin tulburătoare. Se întâmpla pe vremea când eu tocmai terminasem gimnaziul, iar sora mea era încă elevă la gimnaziu. A venit atunci un grup de 12 englezi care aparțineau de Biserica Creştin Ortodoxă a Apusului.
Cum au ajuns, au cumpărat o casă care se afla exact lângă a noastră; apoi ne-au invitat să-i cunoaştem. Iată ce ne-au spus: „Pe noi ne îndrumă un înger al Domnului. De la el primim instrucțiuni despre ce trebuie să facem. Când eram în Anglia, am avut o viziune în care ni s-a spus: «Luați-vă şi vă duceți în oraşul Lemesos din Cipru. Să vă stabiliți lângă proprietatea lui father Solomon Panagidis»".
K.I.: Cutremurător.
D.P.: Au venit şi s-au stabilit acolo. După aceea, şi-au exprimat dorința să-l cunoască pe părintele Solomon Panagidis, ca să-i inițieze în Ortodoxie.
Am petrecut cu aceşti englezi zile şi nopți la rândul. Au mers la slujbele din Săptămâna Mare şi de duminica. De asemenea, au tradus texte sfinte în engleză.
K.I.: Erau botezați?
D.P.: Erau. Spuneau că au fost botezați de Patriarhul Antiohiei. Ne-au arătat şi un certificat care dovedea că erau, cu adevărat, ortodocşi.
Un alt fapt ciudat a fost acela că în 1945 a venit îngerul Domnului şi le-a spus că în Cipru avea să se işte o mare furtună, avertizându-i să plece cât mai curând posibil din insulă. Atunci, au vândut tot ce aveau şi au plecat în Africa de Est. Câteva luni mai târziu, a început lupta Organizației Greceşti de Eliberare a Ciprului.
K.I.: Ca preşedinte al Tribunalului Bisericesc şi ca epitrop arhieresc, părintele Solomon Panagidis trebuie să fi avut multă posibilitate de mişcare.
D.P.: A avut posibilitate de mişcare, dar şi multe presiuni.
K.I.: Îmi închipui.
D.P.: Mulți au încercat să-l mituiască. Atât de generoase erau aceste oferte, încât dacă le-ar fi acceptat, alta ar fi fost acum situația noastră.
K.I.: Cu siguranță.
D.P.: Îi dăduse instrucțiuni precise răposatei mele mame să nu primească nimic. Nici ouă, nici purcei… absolut nimic.
A fost la un moment dat un caz de divorț, iar una din părți era dintr-o familie puternică din Lemesos. Un om influent s-a dus la tata şi i-a întins o carte de-a sa în care se afla o sumă de bani, voind neapărat să iasă divorțul. Desigur, tata s-a mâniat, însă omul acela bogat i-a spus: „Nu ajung banii?" Şi i-a dat exemplul unui mare

comerciant care a primit nişte bani, în 1914, în timpul Primului Război Mondial, de la un om simplu, care nu îi dăduse, însă, destul. Şi a adăugat: „Dacă-mi dau seama care este preţul tău, o să te cumpăr şi pe tine". Atunci, tata i-a deschis Noul Testament şi a citit: Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?110(Matei 16, 26 [n.t.].)
K.I.: Iată duhul acestui mare slujitor al lui Dumnezeu. Acesta a fost părintele Solomon Panagidis.

PĂRINTELE ELPIDIE

Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sfântul Munte este avanpostul Ortodoxiei, unde au trăit mari figuri ascetice, care au ajuns la înălţimile sfinţeniei.
Una dintre aceste personalităţi a fost şi părintele Elpidie.
M.A.: Am fost binecuvântat să-l cunosc pe vremea când stăteam la Nea Skiti şi pot să vă spun că la Sfântul Munte se vorbea că era un om sfânt.
Părintele Elpidie era fratele geamăn al arhimandritului mucenic Filumen, stareţul Mănăstirii de la Fântâna lui Iacov, ce a fost omorât în Ierusalim şi cu care semăna deosebit de mult la înfăţişare.
Când erau de paisprezece ani, cei doi fraţi au citit viaţa Sfântului Ioan Kapsokalivitul, de care au rămas atât de impresionaţi, încât au hotărât să plece pe ascuns la Mănăstirea Stavrovuni.
K.I.: Aşa s-a întâmplat şi cu părintele Porfirie, care a citit viaţa aceluiaşi Sfânt, iar apoi a plecat, la fel, pe ascuns, şi s-a dus la Sfântul Munte.
M.A.: Întocmai.
Mănăstirea Stavrovuni, şi atunci, la fel ca şi acum, se distingea printr-o viaţă ascetică deosebită şi prin păstrarea tradiţiei pustniceşti preluate din Sfântul Munte. Acolo, cei doi fraţi, care primiseră între timp şi acordul părinţilor, au făcut primii paşi în viaţa monahală, alături de preasfântul părinte Ciprian, care a fost una din cele mai însemnate figuri ale Ortodoxiei contemporane.
După aproximativ şase ani, Elpidie şi Filumen au început să aibă probleme de sănătate, din cauza mediului aspru de la mănăstire, fapt pentru care au hotărât să plece la Ierusalim, unde ar fi putut să-şi continue viaţa monahală într-un mediu mai blând, având în acelaşi timp posibilitatea să facă şcoală.
La Ierusalim, au terminat gimnaziul şi liceul. În 1937, părintele Elpidie a fost hirotonit diacon în biserica Învierii, unde a rămas aproximativ 10 ani. De altfel, în acelaşi loc s-a şi preoţit.
În continuare, cei doi fraţi se despart. Părintele Filumen rămâne la Ierusalim, pe când părintele Elpidie se duce la Patriarhia Alexandriei. Este trimis mai întâi în Mozambic, apoi în Grecia, unde studiază teologia, la Universitatea din Atena. În 1959, se duce la Londra, la Colegiul Regal, unde urmează cursurile de istorie ecleziastică şi de interpretare a Noului Testament.
Apoi, merge la Odessa ca exarh al Patriarhiei Alexandriei. În vremea aceea, situaţia creştinilor din Rusia era foarte dificilă din cauza prigoanei regimului comunist. Părintele Elpidie a rămas totuşi acolo, dovedind mult curaj şi jertfă de sine. I-a sprijinit pe creştini, devenind pentru ei un adevărat far călăuzitor.
După această perioadă, a fost preot la Mitropolia din insula Pafos, apoi stareţul Mănăstirii Maheras. Câţiva ani mai târziu, se întoarce în Atena, unde termină Facultatea de Drept, timp în care este şi preot paroh la Spitalul Crucii Roşii.
La vârsta de şaizeci – şaizeci şi doi de ani reuşeşte, în sfârşit, să-şi îndeplinească dorinţa de o viaţă, stabilindu-se la Nea Skiti, din Sfântul Munte, în coliba zidită de marele nostru părinte Iosif Spileotul. Părintele Iosif şi-a încredinţat sufletul în mâinile Domnului în aceeaşi chilie.
În această perioadă de aspră nevoinţă l-am cunoscut şi eu. De altfel, am avut ocazia să am grijă de el până la sfârşitul vieţii sale, din anul 1983.
K.I.: Aşadar, părintele Elpidie a dus o viaţă care s-a desfăşurat pe mai multe planuri. Având atâtea demnităţi bisericeşti şi călătorind atât de des, cum de a mai putut să se roage şi să ducă o viaţă isihastă?
M.A.: Am făcut o scurtă descriere a „carierei" sale – iată, folosesc un termen lumesc – ca să ajung în punctul în care să spun că în ciuda faptului că a fost atât de învăţat, că a călătorit în atâtea ţări şi a avut atâtea propuneri de a face carieră, chiar pe linie ecleziastică, el, dar şi sfântul său frate au păstrat neatinse până la ultima suflare

învățăturile primite de la părinții nevoitori ai Mănăstirii Stavrovuni. Amândoi au dus o viață ascetică, concentrată în jurul rugăciunii.
Părintele Elpidie nu vorbea mult şi era foarte smerit. În inima sa ardea flacăra nestinsă a iubirii pentru Hristos. Era omul rugăciunii. Nu lăsa nici un minut să treacă în van. Se ruga şi studia în continuu.
K.I.: Ce studia, părinte Atanasie?
M.A.: Mai ales Sfânta Evanghelie, Psalmii şi Viețile Sfinților. Dar cel mai mult îi plăcea să citească rugăciuni. Când mă duceam să discut cu el, după două-trei minute îmi spunea să plec, pentru că voia să se roage. Sau îmi zicea să stau lângă el, îmi dădea o carte – Psaltirea sau Evanghelia – şi mă punea să citesc. Făcea în aşa fel încât să tac din gură.
Când pleca în vreo călătorie şi nu avea timp să citească rugăciunile obişnuite, ne punea pe noi toți să citim în locul lui: „Tu o să citeşti asta, tu cealaltă…" Altui frate îi spunea: „Tu o să faci cu atâtea metanii mai multe, pentru că eu nu pot să mi le fac pe toate ale mele".
Când săvârşeam sfânta Liturghie, ne punea să citim zeci de tropare, îi pomeneam pe toți sfinții prin ale căror parohii trecuse sau slujise. Desigur, în felul acesta, slujbele deveneau mult mai lungi. De exemplu, dacă un paraclis durează o oră, la părintele Elpidie dura două ore, căci citea tot timpul tropare şi mărimuri. Nu ne îngăduia să sărim nici măcar peste un „Doamne, miluieşte".
Odată, eram împreună în sfântul Altar. Părintele Elpidie stătea în picioare într-un colț, ținea în mână nişte mătănii mari, îşi făcea cruce fără încetare şi spunea rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă". Eu şedeam pe un taburet şi spuneam aceeaşi rugăciune fără să fac cruce. La un moment dat, părintele s-a întors spre mine şi mi-a spus: „Ia zi, fiule, atunci când stăm jos şi nu facem semnul crucii, e bine?" Iar eu i-am răspuns: „Nu este nevoie să stăm în picioare şi să ne facem cruce. Putem să spunem rugăciunea şi stând jos, fără să facem semnul crucii. Stai jos şi sfinția ta, părinte, pentru că eşti bolnav şi te doare piciorul". „Bine", a răspuns el şi s-a aşezat.
Însă cinci minute mai târziu, s-a ridicat în picioare şi mi-a spus:
– Eu simt o mare bucurie atunci când stau în picioare şi fac semnul crucii, în timp ce rostesc rugăciunea. Nu pot să stau jos şi să fac cruce.
Şi a rămas în picioare.
K.I.: Ce episod frumos…
M.A.: Există multe mărturii despre fapte minunate petrecute în timpul cât trăia părintele Elpidie.
Pe vremea când era la Spitalul Crucii Roşii din Atena, vindeca bolnavi prin puterea rugăciunii sale. Odată l-a vindecat pe un profesor de la Facultatea de Medicină, care suferise o leziune ireversibilă la ochi. Aşa cum îi spuseseră doctorii care l-au examinat şi cum ştia şi el însuşi, nu exista nici o posibilitate de vindecare. Atunci, părintele Elpidie s-a apropiat de el şi i-a zis: „Văd că oamenii nu sunt în stare să te vindece, dar dacă ne rugăm, se poate ca Dumnezeu să te facă bine şi să nu-ți pierzi lumina ochilor". Şi cu adevărat, părintele Elpidie s-a rugat foarte mult pentru omul acela. Aşa cum a mărturisit însuşi profesorul, în câteva săptămâni, s-a vindecat complet.
Mulți copii îl vedeau pe părintele Elpidie cum se ridica cu trupul de la pământ în timpul sfintei Liturghii şi cum stătea în lumină. În alte împrejurări, avea în jurul capului o coroană de lumină.
Vă voi povesti în continuare un fapt care arată cum lucra harul lui Dumnezeu în acest om sfânt. Odată, era într-un taxi, în Atena, împreună cu sora sa. La un moment dat, fiind nervos, şoferul taxiului a început să înjure. Atunci, părintele Elpidie l-a lovit pe umăr şi i-a spus:
– De ce înjuri, Kostas?
Uimit, şoferul s-a întors spre el şi l-a întrebat:
– De unde mă cunoaşteți?
– Nu eşti din cutare insulă, fiul lui cutare?
– De unde mă ştiți, părinte?
– Nu are importanță de unde ştiu, ci să nu mai înjuri de cele sfinte. Astfel l-a povățuit pe şoferul acela, care, desigur, nu şi-a dat seama de faptul că părintele care se afla în taxiul său avea harisma străvederii.
Dar şi noi, la Nea Skiti, am avut prilejul de multe ori să vedem lucrarea harului sfânt în şi prin persoana sa.
K.I.: Cum a reacționat atunci când a aflat că fratele său, Filumen, a fost omorât?
M.A.: Nu a fost nevoie să vină cineva să-i dea vestea. În noaptea aceea, în care stareţul Filumen a fost înjunghiat la Fântâna lui Iacov – pe trupul său au fost găsite 72 de urme de cuțit –, în timp ce se ruga, părintele Elpidie auzea fără încetare vocea părintelui Filumen: „Frate, mă omoară!"

Părintele Elpidie a înţeles că, în acele momente, fratele său era ucis şi a început să se roage cu mai multă intensitate. Astfel, a fost aproape de fratele său în clipa morţii prin foarte multă rugăciune.
S-a întristat, fără îndoială, pentru felul în care a sfârşit cel de un sânge cu el, dar a avut certitudinea faptului că prin moartea de mucenic fusese primit în rândul sfinţilor Bisericii. A trimis pe cineva să-i aducă sânge de pe locul martiriului şi diferite obiecte ce aparţinuseră părintelui Filumen, care se păstrează până astăzi şi sunt cinstite ca sfinte moaşte şi ca obiectele unui sfânt.
K.I.: Părintele Filumen a fost, cu adevărat, un mucenic, pentru că a murit pentru Hristos şi pentru menţinerea Ortodoxiei în Ţara Sfântă.
M.A.: A fost mucenic, fără nici o îndoială.
K.I.: Aţi mai dori, părinte Atanasie, să ne mai povestiţi vreo întâmplare care să ilustreze sfinţenia părintelui Elpidie?
M.A.: Când ne-am dus prima dată la Nea Skiti şi l-am găsit pe părintele Elpidie în chiliuţa sa, eram atât de săraci, încât nu aveam bani nici de mâncare. Părintele Elpidie, datorită slujirii sale preoţeşti în lume, avea o mică pensie, din care ne întreţineam toţi cu multă greutate.
Într-o zi, a venit un mirean care cerea milostenie. L-a rugat pe părintele Elpidie să-i dea 1000 de drahme. Pe vremea aceea, o mie de drahme era o sumă mare, mai ales pentru noi, care trăiam în pustie. Aşadar, părintele s-a dus şi i-a adus o mie de drahme. Atunci, m-am dus repede la părintele Elpidie, căci ştiam că omul acela era cunoscut pentru faptul că cerea bani de la pustnici şi de la călugări fără să aibă nevoie cu adevărat. Umbla cu înşelăciunea. Aşa că i-am explicat părintelui Elpidie cu cine avea de-a face şi i-am spus să nu-i dea banii pe care îi ceruse.
– Părinte, omul acesta este cerşetor de meserie. Face bani pe spinarea călugărilor, iar noi n-avem ce mânca. Dă-i două sau trei sute, chiar cinci sute, dar nu-i da o mie.
Părintele m-a ascultat şi mi-a dat numai cinci sute să-i dau omului aceluia, care a plecat, iar noi am considerat episodul încheiat.
Seara, însă, după Vecernie, părintele m-a chemat în chilie şi mi-a spus:
– Nu mi-a plăcut ce-ai făcut azi.
– Ce-am făcut, părinte?
– Este posibil să vii după mine şi să mă împiedici să-i dau omului aceluia câţi bani mi-a cerut? Uite că nu mă pot odihni. Cum vei lua parte mâine la sfânta Liturghie şi cum o să ne mai împărtăşim? Ia o mie de drahme şi du-te să-l cauţi pe omul acela.
– Dar unde să-l găsesc acum, părinte? Cine ştie pe unde se află…
– Nu ştiu nici eu, dar dacă nu-l găseşti, mâine nu o să săvârşim sfânta Liturghie. Nu se poate să slujim dacă suntem vinovaţi în faţa lui Dumnezeu.
K.I.: Este o întâmplare deosebită.
M.A.: Aşadar, am mers pe jos vreo oră, până la Mănăstirea Dionisie. Între timp, s-a întunecat. L-am găsit pe omul acela şi m-am întors înapoi din nou pe jos, încă o oră de mers. Ce puteam să fac? Altfel, nu m-ar fi lăsat să săvârşesc sfânta Liturghie, şi nu numai eu, dar şi ceilalţi părinţi ar fi fost lipsiţi de ea. În plus, ar fi trebuit ca toată ziua să alergăm ca să-l găsim pe acel om. Vedeţi câtă virtute avea părintele Elpidie?
K.I.: Este, cu adevărat, o întâmplare foarte frumoasă.
M.A.: Când a ajuns la Nea Skiti, părintele Elpidie nu cunoştea foarte bine tipicul schitului. Aşa cum cred că ştiţi, la Sfântul Munte, de cele mai multe ori, stilul de viaţă şi regulile sunt mult mai aspre. La o priveghere, nu mai era Sfântă Împărtăşanie, drept care părinţii nu se puteau împărtăşi. Dar părintele Elpidie, având o mare râvnă către cele sfinte şi dorind să primească des Sfintele Taine, a intrat în Altar, ca să se împărtăşească împreună cu preoţii.
Atunci, unul din fraţi, care nu avea discernământ, i-a spus într-un stil mai dur: „Astăzi nu ne împărtăşim, aşa că nici tu nu poţi să faci altcumva decât noi. Regulile acestea pe care le ştii, să le aplici în Atena, nu în locul acesta. Aici este Sfântul Munte; este un schit, iar tu trebuie să te supui şi să faci ascultare la ceea ce îţi spunem noi".
I-a vorbit părintelui Elpidie cu multă impertinenţă, deşi era mai tânăr decât el şi nici măcar nu era preot. Atunci, fără să se tulbure deloc, părintele Elpidie i-a răspuns: „Iertaţi, părinte", şi a rămas în picioare până s-a terminat slujba de priveghere – în Sfântul Munte, privegherile durează zece-unsprezece ore.
Când s-a terminat Liturghia, părintele Elpidie a luat cu el doi pustnici şi s-au dus împreună în chilia sa. Acolo, după unsprezece ore de priveghere, au săvârşit din nou sfânta Liturghie, ca să se poată împărtăşi. Şi toate

acestea, fără să-l fi judecat în vreun fel pe fratele acela care îi vorbise într-un mod atât de necuviincios. Părintele Elpidie nu ne îngăduia niciodată nici cel mai mic comentariu despre nimeni.
K.I.: Aşadar, nu permitea judecarea aproapelui. Lucrul acesta arată că era un om sfânt, sporit duhovniceşte.
M.A.: Ceea ce v-am spus despre părintele Elpidie nu ilustrează decât un crâmpei din valoarea sa.
Adormirea părintelui Elpidie a fost încă o mărturie a sfinţeniei sale. Timp de o săptămână a stat în comă la Spitalul Crucii Roşii din Atena. Era supravegheat în permanenţă, fiind conectat la tot felul de aparate. Avea chipul senin, cu o expresie veselă. În mână, ţinea mătăniile, pe care le învârtea încet, bob cu bob, aşa cum obişnuia să facă atunci când se ruga.
L-am întrebat pe doctor dacă părintele era conştient, dar el mi-a răspuns că nu avea nici cea mai mică percepţie a mediului în care se afla. Atunci, l-am întrebat cum era cu putinţă să învârtă încă bobiţele mătăniilor. Doctorul mi-a spus că era o mişcare automată, deprinsă în foarte mulţi ani de rugăciune neîntreruptă.
Am primit, desigur, explicaţia doctorului şi m-am hotărât să-i iau mătăniile ca binecuvântare şi să i le pun în loc pe ale mele. Aşa că am tras uşor de mătăniile părintelui. Atunci, a deschis ochii, m-a văzut, mi-a smuls mătăniile din mână şi a continuat să se roage ca şi mai înainte.
Doctorul a rămas mut de uimire. Atunci noi – eram împreună cu un alt frate – ne-am gândit să facem ceva bun, care să-i fie pe plac. Înainte, când făceam un lucru pe care el îl aprecia, ne spunea: „Aplecaţi-vă să vă binecuvântez“. Aşa că i-am zis: „Părinte, am venit de la Sfântul Munte. Toţi părinţii îţi urează sănătate. Vrei să ne binecuvântezi?“ El a dat din cap în semn că vrea. Atunci, ne-am luat scufiile de pe cap, ne-am aplecat, iar el ne-a pus mâna pe creştet şi ne-a dat binecuvântarea preoţească. Toate acestea s-au petrecut în prezenţa doctorului.
Apoi, şi-a ridicat mâinile în rugăciune.
După ce a murit, i se putea citi pe faţă expresia unui om care biruise în marea bătălie. Bucuria şi mulţumirea îi erau atât de puternic impregnate pe chip, încât nimeni din cei care l-au văzut mort nu a avut nici cea mai mică îndoială că primise cununa nestricăcioasă a sfinţeniei, care este făgăduită de Dumnezeu tuturor celor care îl urmează până la moarte.
Tuturor părinţilor de la Nea Skiti, părintele Elpidie le-a lăsat în suflete credinţa nezdruncinată că a fost sfânt, pentru că întreaga sa viaţă a fost a unui călugăr dedicat, a unui om al rugăciunii, care a lăsat tot ce avea pentru a-L urma pe Hristos, deşi i se oferiseră multe oportunităţi de-a lungul existenţei sale pe pământ.
K.I.: În felul acesta, Biserica a mai dobândit un Sfânt, care stă în slavă alături de Dumnezeu.

PĂRINTELE EUSTAŢIE

Convorbire cu Atanasie, Mitropolitul din Lemesos, protos al Sfântului Munte în perioada 1.06.1991–31.05.1992

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sfântul Munte a oferit lumii numeroase exemple de sfinţenie – adevăraţi profesori ai ştiinţei pustiei. Unul dintre aceştia a fost şi părintele Eustaţie din Cipru.
M.A.: Părintele Eustaţie a petrecut cea mai mare parte a vieţii sale în provincia Ammohostos din Cipru, unde a slujit ca duhovnic, arhimandrit şi epitrop. Mulţi din cei care s-au spovedit la el şi-l amintesc foarte bine, mărturisind cât au fost de impresionaţi şi de atraşi de personalitatea sa deosebită şi de blândeţea neobişnuită cu care le vorbea tuturor. Nu avea nevoie de nici o altă metodă în plus, în afară de blândeţea sa, pentru a-i dezarma pe cei care vorbeau cu el în contradictoriu şi pe cei care nu voiau să facă ascultare sau să meargă pe calea Evangheliei şi a lui Hristos.
Ceea ce doresc să subliniez este faptul că părintele Eustaţie a fost una din cele mai mari personalităţi ale Bisericii Ciprului, fiind cunoscut în întreaga ţară. Era un cleric foarte serios. Prezenţa sa şi părerile pe care le exprima influenţau în mod hotărâtor atmosfera diferitelor manifestări organizate de Biserica Cipriotă.
În provincia Ammohostos, a slujit ca episcop, datorită faptului că Arhiepiscopul Macarie al treilea avea foarte multe obligaţii şi nu apuca să viziteze des acea regiune. Aşadar, din punct de vedere ecleziastic, provincia Ammohostos era administrată de părintele Eustaţie. El se ocupa şi de problemele duhovniceşti, ca reprezentant al Arhiepiscopului şi al Arhiepiscopiei. Întotdeauna rezolva problemele care se iveau cu multă înţelepciune şi blândeţe.

Eram elev pe vremea când l-am cunoscut pe părintele Eustaţie, la Mănăstirea Stavrovuni, unde m-am dus să mă spovedesc. Când am ieşit din chilia duhovnicului meu, l-am văzut pe părintele Eustaţie, despre care auzisem multe lucruri.
Mai târziu, după ce m-am dus la Universitate şi am avut posibilitatea să ajung şi în Sfântul Munte, Dumnezeu a aranjat astfel lucrurile, încât mi s-a dat ocazia să-l cunosc mai bine pe părintele Eustaţie. Când pe tronul arhiepiscopal al Ciprului a urcat înalt preasfinţia sa Hrisostom, m-am dus şi eu la Arhiepiscopie, unde am stat o perioadă. Pe vremea aceea, începea să se cristalizeze în inima părintelui Eustaţie dorinţa de a se retrage din lume, pentru a trăi o viaţă pustnicească. Atunci, a venit la mine, deşi aveam doar douăzeci de ani şi nici un fel de experienţă duhovnicească, şi m-a întrebat, de parcă ar fi fost un simplu începător sau un elev la cursurile de catehism, cum era la Sfântul Munte, cum trăiau părinţii de acolo, cum se rugau, ce haine purtau, ce mâncau, când mâncau, când dormeau, cât dormeau. M-a copleşit cu asemenea întrebări, de parcă era un copil mic ce auzise prima dată de Sfântul Munte şi avea dorinţa să afle cât mai multe despre el. Iar eu, cu entuziasmul şi simplitatea unui adolescent, îi răspundeam la întrebările pe care mi le punea şi îi descriam cum era viaţa în Athos. După cum mi-a mărturisit părintele Eustaţie mai târziu, ceea ce i-am spus eu atunci a fost pentru el de o foarte mare importanţă în luarea deciziei de a merge în Athos.
Şi, cu adevărat, nu mult după aceea, a lăsat totul şi s-a retras în pustie, în vreme ce, dacă mai rămânea în Cipru, ar fi fost numit episcop şi ar fi jucat un rol important în conducerea bisericească.
Pe atunci, deşi eram student, aproape că mă stabilisem şi eu în Sfântul Munte. În felul acesta, am avut ocazia să stau de vorbă foarte des cu părintele Eustaţie. Şi pentru că între noi era o prietenie strânsă, îmi povestea toate secretele vieţii sale şi ale luptelor duhovniceşti pe care le purta la Nea Skiti.
Caracteristic pentru părintele Eustaţie – ce s-a dus în Sfântul Munte ca ucenic al părintelui Elpidie, despre care am vorbit anterior – era lupta susţinută pe care o purta pentru practicarea rugăciunii inimii. Când auzea că într-un anumit loc din Sfântul Munte exista un călugăr care se nevoia cu această rugăciune, se ducea acolo şi încerca să înveţe toate tainele ei. Petrecea în rugăciune ore întregi, mai ales seara. Se nevoia mult în felul acesta.
Descoperirea rugăciunii inimii a fost pentru părintele Eustaţie un moment de cotitură, pentru că era omul virtuţii şi al rugăciunii, cu totul dedicat slujirii lui Dumnezeu. Pe vremea aceea, metodele rugăciunii inimii nu erau cunoscute decât de foarte puţini. Oamenii evlavioşi se rugau cum credeau de cuviinţă. De aceea, atunci când părintele Eustaţie a aflat despre metodele de practicare a rugăciunii inimii păstrate în mănăstiri, a fost deosebit de entuziasmat. Şi pentru că era un om foarte simplu, cu suflet curat, se exprima printr-un entuziasm ce se întâlneşte numai la copii.
Atunci când îi vorbeam despre vreo problemă pe care o aveam, întotdeauna ne spunea: „Problema aceasta se rezolvă prin rugăciune. Trebuie să ne rugăm. Dacă ne rugăm, se rezolvă şi problema noastră“. Odată, la Nea Skiti, în timpul unei întâlniri dintre părinţi, se ivise o problemă foarte serioasă şi nu ştiau cum s-o rezolve. La un moment dat, s-au întors cu toţii spre părintele Eustaţie, care îl reprezenta pe părintele Elpidie, şi i-au cerut părerea. Atunci, el a răspuns cu seriozitate: „Această problemă se va rezolva dacă ne rugăm cu toţii“.
Părinţii aşteptau un răspuns cu totul diferit. Voiau o soluţie practică, dar el le-a arătat care era cea mai bună cale posibilă, căci cine se roagă capătă pacea sufletului, iar Dumnezeu îl poate lumina pe acesta ca să găsească cea mai bună soluţie la problemele concrete cu care se confruntă.
K.I.: Câtă vreme a stat părintele Eustaţie la Sfântul Munte?
M.A.: Numai patru ani. La cincizeci şi şase, cincizeci şi opt de ani, Dumnezeu l-a luat la El, după complicarea bolii de care suferea; avea diabet. A căzut dintr-odată în comă, iar după câteva ore a murit, în august, 1981.
K.I.: Ce altceva vă mai amintiţi despre părintele Eustaţie?
M.A.: Într-o zi a venit la mine şi a început să-mi povestească despre luptele duhovniceşti pe care le purta. În timpul acesta, mă întreba pe mine, care puteam să-i fiu nepot, dacă era bine ceea ce făcea. Parcă era un copilaş. Odată mi-a zis: „În ultima vreme, când mă rog în chilia mea“ – care era un subsol întunecos aflat sub biserică –, „nu ştiu ce se întâmplă – poate îmi spui tu –, că se umple toată încăperea de mireasmă, iar uneori şi de o lumină foarte plăcută şi liniştitoare. Dar îmi este frică să nu fie vreo înşelare. Te rog să-l întrebi pe părinte dacă nu cumva este vreo cursă diavolească“. Atunci când i-am povestit părintelui, acesta mi-a răspuns: „Bine ar fi ca toţi să fim înşelaţi în felul acesta“.
K.I.: „Cel care îl iubeşte pe Dumnezeu duce pe pământ o viaţă îngerească“, aşa cum ne spune Sfântul Maxim Mărturisitorul.
M.A.: Întâmplarea pe care o voi povesti în continuare a devenit cunoscută în tot Nea Skiti. Într-o zi, pe vremea când părintele Eustaţie era preot la Nea Skiti, s-a întâmplat un lucru minunat. Aşa cum este obiceiul acolo,

înainte să înceapă sfânta Liturghie, preotul slujitor se duce şi bate un clopot mic ce se numeşte „clopotul celui drept“. Clopotul este auzit de cel drept, adică de responsabilul bisericii, care vine şi deschide lăcaşul. Intră înăuntru mai întâi preotul, iar în timp ce acesta pregăteşte sfânta Liturghie, cel drept pregăteşte şi el biserica pentru ca să vină părinţii şi să înceapă slujba.
Aşa cum poate ştiţi, la Sfântul Munte, bisericile au uşi uriaşe şi grele, cu chei foarte mari şi, pentru a fi învârtite în încuietoare, se depune foarte mult efort. Câteodată este nevoie de doi oameni pentru a deschide uşa bisericii. Sunt nişte încuietori foarte vechi. O asemenea încuietoare există şi la biserica de la Nea Skiti.
Aşadar, părintele Eustaţie s-a dus şi a bătut clopotul. Cel drept a coborât, dar nu l-a văzut pe părinte. S-a gândit că poate se dusese undeva, aşa că a deschis biserica. Din ziua anterioară, uşa bisericii fusese încuiată de două ori. Dar, descuind, cel drept l-a văzut pe părintele Eustaţie înăuntru, purtând patrafir şi rugându-se dinaintea icoanei Maicii Domnului Glykofilusa111(Dulcea sărutare [n.t.].), care se află la Nea Skiti.
Cel drept a rămas uimit. Chiar s-a speriat la început. Când şi-a revenit oarecum, a avut cu părintele Eustaţie următorul dialog:
– Părinte Eustaţie, cum aţi intrat în biserică?
– Am bătut clopotul, am văzut uşa bisericii deschisă, am intrat înăuntru şi mi-am zis să mă rog până să vii.
– Era deschisă uşa bisericii?
– Da.
– Când am venit, uşa bisericii era închisă şi a trebuit să răsucesc cheia de două ori ca să se deschidă. Sfinţia voastră cum de aţi găsit uşa deschisă?
– Erau deschise amândouă uşile, iar de afară, vedeam tot ce era înăuntru.
Când s-a terminat sfânta Liturghie, iar părinţii s-au strâns cu toţii laolaltă, cel drept le-a spus:
– Astăzi s-a întâmplat un fapt deosebit de important la Nea Skiti şi vreau să vi-l împărtăşesc. Dar ce vă voi spune, nu trebuie să fie aflat de părintele Eustaţie. Pentru că este începător în ale vieţii pustniceşti şi a stat mulţi ani în lume, nu trebuie să audă. Drept aceea, să plece.
Cuvintele acestea au fost rostite de cel drept pe un ton aspru, aşa că părintele Estaţie şi-a cerut mii de scuze şi a plecat.
K.I.: De unde să fi ştiut părintele Eustaţie ce se întâmplase cu adevărat…
M.A.: Aşa este. După ce părintele Eustaţie a plecat, cel drept, care era neuitatul părinte Haralambie, le-a povestit părinţilor minunea.
Aşa cum ştim din vieţile sfinţilor, au existat multe asemenea episoade de intrări în biserică fără să fie deschise uşile.
K.I.: Această întâmplare ne aminteşte şi de Hristos, Care, după Înviere, a intrat în camera unde erau strânşi laolaltă ucenicii Săi prin uşile închise.
M.A.: La Nea Skiti, părintele Eustaţie era şi secretar în timpul întrunirilor dintre părinţi. În cei patru ani cât a fost secretar, niciodată nu a consemnat vreo dispută din acelea care mai aveau loc atunci când se ivea câte o problemă mai deosebită. Era atât de împăciuitor, plin de har şi de blândeţe, încât, în prezenţa sa, oricine renunţa la luările de poziţie contrare. Prin felul său de a fi, reuşea să aducă pacea în orice adunare.
Atunci când a murit părintele Eustaţie, a fost întrebat un părinte:
– Ce aveţi să ne spuneţi despre părintele Eustaţie? A fost arhimandrit în lume şi a stat apoi la Sfântul Munte numai patru ani. Ce părere aveţi despre lucrul acesta?
Iată ce a răspuns părintele:
– Părintele Eustaţie a pus în practică şi a trăit fericirea descrisă de Hristos: Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema112(Matei 5, 9 [n.t.]).
Părintele Eustaţie a fost, cu adevărat, un fiu al lui Dumnezeu, prin multa pace pe care a avut-o în sufletul său.
Doresc, în final, să vă mai povestesc un episod din care eu, personal, am învăţat foarte multe şi care m-a emoţionat în mod deosebit. Aşa cum v-am mai spus, eu l-am cunoscut pe părintele Eustaţie încă de pe vremea când era arhimandrit în Cipru, când avea putere şi privilegii. Ducându-mă la Nea Skiti, care este cel mai pustiu loc din Sfântul Munte, l-am întâlnit din nou pe părintele Eustaţie, îmbrăcat de această dată în nişte haine vechi – adevărate zdrenţe –, pline toate de bălegar de oi, pentru că purta pe umeri saci cu îngrăşământ pentru grădină. Era murdar de pământ şi transpirat din cauza efortului.
Cum l-am văzut, m-am supărat şi nu ştiam ce să fac, pentru că îmi închipuiam că părintele Eustaţie nu se va simţi bine să-l văd în halul acela, ştiind hainele frumoase şi îngrijite pe care le purta înainte şi că odată avea la dispoziţia sa maşini, birouri şi funcţionari. Am rămas pe loc, pentru că eram încurcat şi nu ştiam ce să fac.

Atunci, părintele Eustaţie m-a văzut, a venit către mine şi mi-a spus:
– Ce-ai păţit de te uiţi aşa? Hainele pe care le vezi acum pe mine valorează mult mai mult decât podoabele de aur şi veşmintele pe care le purtam în Ammohostos.
Şi a început să râdă. După aceea, a înşfăcat un sac cu îngrăşământ, l-a pus pe umăr şi am urcat împreună până la chilia sa, aflată cam la şapte sute de trepte de la nivelul mării – douăzeci de minute de mers pe jos. Imaginaţi-vă că eu am obosit, deşi eram tânăr şi nu duceam nimic pe umăr. Părintele Eustaţie a ajuns sus lac de sudoare. Iată de ce era în stare un om care nu numai că nu mai făcuse în viaţa lui asemenea munci, dar nici măcar nu avusese ocazia să vadă aşa ceva.
Însă dragostea lui Dumnezeu ardea atât de puternic în inima sa, încât în foarte puţin timp a ajuns să fie un trăitor adevărat din Sfântul Munte. Numele său este acum pomenit în tot Athosul. El este printre puţinii oameni despre care părinţii de la Sfântul Munte spun că a fost sfânt. Nimeni nu are nici cea mai mică îndoială în legătură cu acest fapt.

PĂRINŢII EUSTAŢIE ŞI FILUMEN

† Ieromonahul Elpidie

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

Părintele Eustaţie s-a nevoit în Sfântul Munte timp de trei ani. A muncit, din toate puterile sale, la orice a fost pus. Slujea la Altar şi, în paralel, răspundea oricând la chemarea călugărilor. Nu se întâmpla ca cineva să-i ceară să slujească la el în chilie, iar părintele Eustaţie să refuze. Iubea foarte mult viaţa de la Nea Skiti. Dar şi călugării îl iubeau pe el. Avea diabet de nouăsprezece ani. Munca l-a ajutat să facă faţă mai uşor bolii. Îşi slujea fraţii, transportând cu animalele diferite lucruri de pe ţărmul mării, până sus, la mănăstire. Nu se odihnea deloc. Toată ziua muncea, fără întrerupere. Fie gătea, fie mătura, fie îngrijea vreun bătrân care nu avea pe nimeni. În felul acesta a dobândit aprecierea şi dragostea nu numai a fraţilor de la Schit, dar şi a celor care veneau în pelerinaj, toţi aceştia amintindu-şi de el ca despre un om sfânt.
Timp de douăzeci de ani, a fost epitrop arhieresc – el care, după aceea, a ajuns să-i slujească pe toţi. A fost preşedinte al Tribunalului Ecleziastic. Această muncă era foarte dificilă, părintele având de rezolvat multe probleme şi neînţelegeri care se iveau. Încerca din răsputeri să împace cuplurile căsătorite. Îi lăsa să se despartă numai atunci când nu se mai putea sub nici un motiv continua convieţuirea. Judeca drept, fără să facă deosebire între sărac şi bogat.
Trei ani, cât a stat aici, nu a deschis niciodată gura ca să judece pe nimeni. Pe toţi îi lăuda, pe toţi îi îndreptăţea şi mereu avea un stil plăcut de a vorbi şi de a se purta cu oamenii. Nu refuza pe nimeni, indiferent de slujirea care i se cerea.
După adormirea părintelui Eustaţie, s-a dovedit că toţi îl cunoşteau şi-l pomeneau. La patruzeci de zile de la moartea sa, în timp ce Arhiepiscopul Ciprului se pregătea să săvârşească sfânta Liturghie pentru pomenire, părintele i s-a arătat îmbrăcat în haine preoţeşti, purtând amfii. Zâmbea şi era în lumina sfântă. „Nu ai murit?“, l-a întrebat atunci uimit Arhiepiscopul. „Nu am murit. Trăiesc, trăiesc…“, i-a răspuns părintele Eustaţie.
În ziua adormirii sale, mama sa l-a văzut şi ea îmbrăcat în veşmintele arhiereşti şi spunându-i: „Să nu-ţi fie frică, mamă. îmi este bine. Să fii curajoasă…“ Când s-au dus să-i dea vestea morţii, ea a spus: „Ştiu, ştiu. Fiul meu este bine. A venit şi mi-a spus de dimineaţă“. De atunci, i s-a arătat de multe ori.
Se poate ca acest suflet să nu se fi mântuit? Cu atâtea izbânzi, cu atâta smerenie (pentru că smerenia este veşmântul lui Hristos, pe când mândria este veşmântul diavolului prin care, din înger, s-a transformat în demon), este posibil ca sufletul acesta să se fi pierdut? În zilele de după moartea sa, l-am văzut şi eu. Era vesel şi predica. A fost un preot bun. A adormit la 59 de ani. Era din satul Palehorio, Lefkosia. De mic, s-a dus la Arhiepiscopie, care l-a trimis să facă gimnaziul, liceul şi, apoi, facultatea. După aceea, a slujit ca preot duhovnic în Larnaka, ajutându-i foarte mult pe refugiaţi. Era un duhovnic bun şi un adevărat om al rugăciunii. Odată a fost găsit în biserică, deşi uşile erau încuiate şi nu exista nici o altă modalitate de a intra înăuntru. Era un om atât de smerit, încât trecea aproape neobservat. Tocmai de aceea străluceşte acum în ceruri, în lumina dumnezeiască.
Fratele meu, părintele Filumen, a fost omorât de evrei, iar Patriarhul îi cerea de urgenţă trupul, pentru că îl ţinuseră deja cinci zile pentru autopsie şi nu voiau să-l dea. Când, în sfârşit, l-au dat, faţa îi strălucea. Eu nu am

reuşit să mă duc până acolo, pentru că timpul era foarte urât. Am stat şi eu 14 ani la Ierusalim. La Mănăstirea Hozeva, am rămas timp de 40 de zile. Când slujeam la metocul din Getsimani, în apropiere stătea o româncă. Se numea Irina. După aceea, s-a făcut maică. Venise la Ierusalim să se închine la Locurile Sfinte şi a rămas acolo. După aceea, s-a dus să pustnicească dincolo de Iordan, unde a mâncat-o o hienă, în 1940, după ce am fost preoţit. M-am dus la Patriarhul Timotei şi am cerut să mă duc să pustnicesc şi eu la Hozeva, spunând că sunt bolnav. Patriarhul m-a lăsat cu inima îndoită.
Cum m-am dus acolo, stareţul Nichita m-a primit cu următoarele cuvinte: „Bine că ai venit, că mâine începem pomenirea de patruzeci de zile pentru pustnica Irina, pe care a mâncat-o hiena, şi nu avem preot". Cum s-au terminat cele patruzeci de zile, m-am întors la Ierusalim, pentru că, de astă dată, mă îmbolnăvisem de adevăratelea. Se pare că nu am fost binecuvântat să rămân. Această femeie pe nume Irina a fost o mare nevoitoare. Trăia mâncând ghindă. Timp de mulţi ani, a trăit în totală izolare. Au mai fost găsite doar câteva oase, care au fost îngropate în Ierihon.
Când m-am dus pentru ultima oară să îl văd pe fratele meu, l-am găsit la Muntele Măslinilor. Părintele Filumen era un suflet mare. Făcea numai bine tuturor. Nu a existat nici un om pe care el să-l fi mâhnit, în toţi cei 46 de ani pe care i-a trăit aproape de lume. Uneori, se prefăcea nebun, ca să se ascundă. A vindecat mulţi arabi sau demonizaţi, dar se ascundea. A fost ales de Dumnezeu, Care l-a luat la Sine. Măcar de ne-ar învrednici Domnul pe noi toţi de asemenea sfârşit mucenicesc.
Părinţii noştri erau oameni simpli, neştiutori de carte, dar evlavioşi. Eram 13 fraţi. În fiecare duminică, tata ne lua pe toţi la biserică. De mic, nu-mi aduc aminte să fi trecut o duminică fără să mă duc la biserică. De la doi ani, ne puneau pe noi câte o pelerină şi ne luau la biserică. De la şapte ani am citit Psaltirea. La Mănăstirea Stavrovuni, m-am dus la treisprezece ani, imediat ce am terminat şcoala primară. Când am ajuns la mănăstire, acolo erau numai 12 monahi, după care s-au înmulţit, până la 58-60. Stareţul se numea Varnava. Era un om virtuos, care petrecuse multă vreme în Sfântul Munte, la Mănăstirea Karakalou. Erau trei fraţi: Varnava, Calinic şi Grigorie – cu toţii plini de virtuţi şi fără nici o posesiune lumească. Varnava era aspru atunci când era nevoie; avea un suflet nobil.
Mă bucur, Îi mulţumesc lui Dumnezeu şi Îl slăvesc pentru că, la apusul vieţii mele, am ajuns să trăiesc la acest frumos schit de la Sfântul Munte.

Nea Skiti, 30.06.1982,
† Ieromonahul Elpidie Neoschitiotul, duhovnic

Revista Protaton, nr. 18 /Iulie-August 1989

MUCENICUL FILUMEN CIPRIOTUL

Kostis Kokkinoftas, cercetător la Mănăstirea Kikku

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

1.
Generalităţi

Oamenii care au oferit faptic mărturia credinţei ortodoxe au reprezentat puncte de referinţă pentru poporul nostru şi exemple de urmat. Mai ales în timpul ocupaţiei turceşti, au fost mii de oameni care au înfruntat moartea cu mult curaj, întărind prin jertfa lor sfântă spiritul luptei pentru eliberare naţională. Între aceştia au fost şi cyprioţii **Polidor** († 1794), **Gheorghe** († 1752) şi **Mihai**l († 1835), la care se adaugă jertfa celor treisprezece mucenici din Kandara, din perioada ocupaţiei francilor, care au căzut omorâţi de catolici († 1231). Singurul imbold al sfinţilor mucenici era dragostea faţă de Hristos şi faţă de aproapele. Semnele care au însoţit moartea acestora nu numai că i-au convins pe oameni de intrarea lor în rândul sfinţilor mucenici, dar le-au oferit încă o dată dovada tăriei credinţei lor, fapt care le dădea mai multă putere de a lupta împotriva cotropitorilor.
Tema mucenicilor nu este numai istorică, ci mai ales de ordin duhovnicesc, deoarece influenţează conştiinţa credincioşilor de-a lungul veacurilor. Un exemplu în acest sens este şi jertfa arhimandritului Filumen, în spaţiul Patriarhiei Ierusalimului.

2.
Copilăria părintelui Filumen

Sofocle Hasapis, după numele de mirean, s-a născut pe 15 octombrie 1913, în parohia Sfântului Sava din Lefkosia. A fost frate geamăn cu Alexandru, cel care a devenit mai apoi arhimandritul Elpidie, un alt cleric de mare excepție al Ciprului. Părinții lor, Gheorghe și Magdalena Hasapis sau Orundiotis, așa cum mai erau ei cunoscuți, pentru că se trăgeau din satul Orunda, au avut în total 13 copii, din care au supraviețuit 10 – 7 băieți și 3 fete. Familia locuia într-o casă din parohia Sfântul Sava. Se bucurau de o stare materială destul de bună, întreținându-se din munca tatălui, care avea în proprietatea sa un cuptor de pâine și un han. Mama avea ca singură ocupație îngrijirea casei și creșterea copiilor. Fiind oameni foarte evlavioși, ei au transformat una din camerele casei lor în iconostas și loc de rugăciune. Înainte de culcare, aveau obiceiul să treacă cu toții prin acea cameră ca să spună rugăciunea de seară. Cei doi frați gemeni se rugau cu cea mai multă râvnă, zăbovind multă vreme dinaintea icoanelor. Ca urmare, uneori copiii se certau între ei, pentru că trebuiau să stea la rând ca să-și spună rugăciunea de seară, iar gemenii nu mai terminau de rugat.
Un rol important în educația copiilor l-a jucat bunica lor, Loxandra, prin exemplul vieții sale. Posturile, rugăciunile și privegherile bunicii au fost o școală de religie unică, în care au învățat foarte multe. Și pentru că bunica nu știa carte, cei doi frați gemeni îi citeau cu multă râvnă din lucrări religioase, mai ales din Viețile Sfinților. Desigur, aceste lecturi au avut și asupra lor o influență deosebită, formându-le caracterul.

3.
Viața monahală

Dorința atât a părintelui Filumen, cât și a părintelui Elpidie să trăiască la Mănăstirea Stavrovuni, faimoasă pentru respectarea tradiției monahale, alături de părinți sporiți duhovnicește, era puternică, în ciuda vârstei lor fragede. Astfel, la câțiva ani după terminarea școlii primare, în iulie 1928, fără să spună nimic părinților, au plecat spre mănăstire. În acel an, familia și-a petrecut vara în Lefkosia, unde trebuiau să meargă și cei doi gemeni, după tatăl lor, care lucra acolo. I-au căutat peste tot, fără nici un rezultat. La un moment dat, un căruțaș le-a spus părinților că i-a văzut pe băieți pe drumul către Stavrovuni. S-au dus imediat acolo. Dinaintea stareţului mănăstirii, tatăl lor i-a întrebat dacă se gândiseră bine înainte să ia hotărârea de a urma viața monahală. Atunci **Elpidie**, temându-se ca tatăl lor să nu-i oblige să se întoarcă înapoi, i-a spus: „Ce rost are să ne iei acasă, dacă noi iar o să plecăm… Ai mulți copii. Lasă-ne să mergem pe drumul nostru". Atunci tatăl lor i-a binecuvântat și a plecat.
Pe vremea aceea, la **Mănăstirea Stavrovuni** trăiau unii din cei mai mari părinți ai secolului douăzeci, cum ar fi egumenul Varnava Haralambidis (1864-1948) și frații săi după trup Calinic (†1943) și Grigorie (1870-1933), ca și ieromonahul Ciprian (1878-1955). Alături de acești părinți, cei doi frați au învățat foarte multe, trăind după rânduiala aspră de la Stavrovuni. Dar viața lor avea să ia o nouă întorsătură în 1934, când Mănăstirea a fost vizitată de **Timotei Themelis**, Arhiepiscopul de atunci al Iordanului (1878-1955), care a fost mai apoi Patriarh al Ierusalimului. Acesta i-a propus stareţului Varnava și tatălui celor doi gemeni să-i ia pe copii la Ierusalim, unde aveau posibilitatea să facă gimnaziul. De altfel, viața aspră de la Stavrovuni și condițiile grele de trai de pe atunci le șubreziseră sănătatea, fapt care l-a determinat pe stareț să accepte propunerea Arhiepiscopului Iordanului. Starea de sănătate a celor doi a impus pentru o perioadă întoarcerea lor acasă, ca să-și revină. Respectându-le voia, tatăl lor le-a dat din nou binecuvântarea și, în același an, gemenii au plecat spre Palestina.

4.
Șederea părintelui Filumen la Ierusalim

Sub protecția lui Themelis, cei doi frați gemeni s-au înscris la Gimnaziul Sfântului Mormânt, pe care l-au terminat în 1939. În tot acest timp, s-au distins prin faptul că respectau cu strictețe regulile călugărești, așa cum fuseseră învățați la Stavrovuni. Obișnuiau să se închidă în camerele lor și să-și petreacă timpul citind și rugându-se. Colegii lor, care erau în majoritate mai mici ca vârstă decât ei, îi evitau, deoarece știau că petrec mult timp citind cărți sfinte, ceea ce pe ei nu îi entuziasma. După ce au terminat gimnaziul, cei doi frați au pornit fiecare pe un drum diferit.
În 1937, Alexandru s-a călugărit, primind numele de Elpidie. În același an a fost hirotonit diacon, iar în 1940, presbiter. A slujit în diferite locuri aflate sub ascultarea Patriarhiei. Între altele, a fost stareț al Mănăstirii Cinstitului Înaintemergător al Domnului din Ierusalim și epitrop patriarhal în Nazaret.

În 1947 a intrat în slujba Patriarhiei Alexandriei, fiind trimis în Mozambic în calitate de responsabil arhieresc al comunității grecești. Mai târziu, în 1952, a ajuns în Atena, unde a studiat teologia. A absolvit în 1956, iar în anul următor a plecat spre Londra, unde a slujit la biserica Tuturor Sfinților. În paralel, a urmat cursuri de interpretare a Noului Testament şi de Istorie Bisericească, la Colegiul Regal. Trei ani mai târziu, în 1959, a fost trimis de Patriarhia Alexandriei mai întâi la Odessa, iar apoi în Grecia. În continuare, a activat în Cipru, ca preot al Mitropoliei din Pafos, după care a fost ales stareț la Mănăstirea Maicii Domnului din Maheras. Puțin mai târziu, s-a întors în Atena, unde a slujit aproximativ şase ani ca preot la Spitalul Crucii Roşii. În timpul acesta, a primit mii de oameni, care mergeau la el ca să afle sprijin şi îndrumare în viața grea pe care o duceau. Apoi a activat la biserica Sfintei Treimi, iar de acolo, a plecat în Athos. Fiind bolnav, a fost dus la Spitalul Crucii Roşii din Atena, unde, la puțină vreme, s-a săvârşit din această viață, pe 29 noiembrie 1983.
Părintele Filumen a avut în viață un cu totul alt drum, rămânând până la moarte la Ierusalim. S-a călugărit în 1937, când a primit numele de Filumen. Doi ani mai târziu, pe 5 septembrie 1939, la puțină vreme de la terminarea Gimnaziului Sfântului Mormânt, a fost hirotonit diacon. Presbiter a devenit pe data de 1.11.1943, iar cinci ani mai târziu, pe 20.03.1948, a fost hirotonit arhimandrit. A slujit în foarte multe locații, începând cu Patriarhia, unde a fost ghid, în 1940. În continuare, din iunie 1940 până în septembrie 1941, a stat la Mănăstirea Sfântul Sava, după care s-a întors la Patriarhie, unde a devenit supraveghetor al birourilor Patriarhiei. Pe 15 iulie 1944 i-a fost încredințat postul de ajutor de supraveghetor la bucătăria centrală. În februarie 1946 a fost numit stareț în Tiberiada, până în martie 1953, când a devenit stareț în Ioppe. Acolo a rămas şase ani, până pe 6 noiembrie 1959, când a fost rechemat de Patriarhie şi numit director al Orfelinatului Şcolii Patriarhale. A mai împlinit şi alte slujiri, cum ar fi: de pe 9 mai 1961 până pe 23 februarie 1962 a fost stareț la Mănăstirea Arhanghelos; apoi, până pe 7 august 1965, a fost stareț în Ramalla; după aceea, până pe 12 august 1970, a fost stareț la Mănăstirea Avvei Teodosie, iar până pe 18 august 1970, a ocupat aceeaşi poziție, la Mănăstirea Proorocului Ilie. În continuare, până pe 14 ianuarie 1976, a fost iarăşi în Ramalla şi, în fine, de pe 8 mai 1979, a slujit la Fântâna lui Iacov, unde a şi primit moartea mucenicească.
Pe tot parcursul activității sale, ca membru al comunității Sfântului Mormânt, părintele Filumen a trăit în smerenie şi linişte. Ascetismul şi râvna cu care a respectat regulile monahiceşti au fost principalele trăsături ale vieții sale. Prețuind duhul Ortodoxiei, a căutat ca niciodată să nu îşi promoveze numele în nici un fel. Principala sa grijă era să îşi ducă traiul ca un călugăr smerit şi să sporească duhovniceşte. Cei care nu îl cunoşteau bine nu-şi puteau da seama de înălțimea vieții duhovniceşti pe care o ducea. De multe ori, se prefăcea nebun, pentru a se putea ascunde de lume. Se ştie faptul că vreme de opt ani, cât a pustnicit împreună cu Imeneu, Arhiepiscopul Lidei, cei doi nu stăteau nicicând la masă, ci mâncau în picioare, din oală.

5.
Moartea mucenicească

În ultimul loc unde a slujit, şi anume la **Fântâna lui Iacov**, veneau des evrei fanatici ca să scoată icoanele şi crucea din biserică, deoarece considerau că era un loc de închinăciune iudaic. Unul dintre aceşti evrei venea în fiecare zi şi se ruga în lăcaş. Părintele Filumen, păzitor credincios al aşezămintelor Sfântului Mormânt din Palestina, i-a explicat cu blândețe şi smerenie că Fântâna lui Iacov aparținea de multe secole creştinilor. Vrând să evite provocările, atunci când evreul acela intra în biserică să se roage, părintele Filumen întrerupea slujba şi o continua mai târziu. Scopul acestui evreu, ca, de altfel, al tuturor evreilor fanatici, era să transforme cu orice preț biserica în loc de închinăciune iudaic. Astfel, pe 29 noiembrie 1979, în ziua în care Biserica îl pomeneşte pe Sfântul Filumen, părintele a fost atacat cu toporul şi omorât în timp ce săvârşea Vecernia. După aceea, ucigaşii au jefuit biserica, iar la plecare au aruncat cu o grenadă. Comunicatul Poliției spunea că făptaşii erau „necunoscuți".
Înmormântarea mucenicului Arhimandrit Filumen din Cipru a avut loc pe 4 decembrie 1979, slujba săvârşindu-se la biserica Sfintei Tecla. A fost îngropat în cimitirul comunității Sfântului Mormânt din Sion. Patru ani mai târziu, când a murit un alt membru al comunității, s-a deschis mormântul părintelui Filumen pentru a i se muta osemintele de acolo. Atunci, toți cei de față au avut parte de o privelişte minunată: trupul său era neputrezit şi răspândea un miros plăcut, aşa cum s-a întâmplat cu moaştele atâtor sfinți, ca, de exemplu, **Sfântul Spiridon**, **Sfântul Ioan Rusul** etc. După aceea, mormântul a fost închis din nou, până în anul 1984, de Crăciun, în timpul îngropării lui Claudiu, Arhiepiscopul din Pella. Şi de această dată, trupul era neputrezit şi răspândea un miros plăcut, semn că smeritul rob al lui Dumnezeu Filumen intrase în țara celor vii, ca sfânt. Moaştele sale au fost aşezate cu evlavie în partea nordică a Altarului bisericii Sfântului Sion, devenind obiect de închinăciune pentru

mii de credincioşi.
În ciuda faptului că sfinţenia sa nu a fost recunoscută în mod oficial, poporul îl cinsteşte pe părintele Filumen ca pe un sfânt. Viaţa sa ascetică, moartea mucenicească, trupul nestricat, minunile care au fost săvârşite după moartea sa, toate acestea constituie mărturii incontestabile ale sfinţeniei sale. Fie pomenirea sa veşnică113(Acest studiu s-a bazat îndeosebi pe mărturiile celor care l-au cunoscut, fapt pentru care bibliografia este săracă. Cele mai însemnate surse bibliografice sunt:
1. Kostas Gheorghiadis, Chipul contemporan al Bisericii Sionului. Părintele Filumen, Mărturia ortodoxă, Nr. 4, Lefkosia, 1982.
2. Ioan, Noul Mucenic Filumen, Mărturia ortodoxă, nr. 19, Lefkosia.
3. Necrolog: Moartea mucenicească a Arhimandritului Filumen Hasapis, Noul Sion, Vol. 72, Ierusalim, 1980.
4. Arhimandritul Filumen: un mărturisitor contemporan al credinţei noastre, Drumul nevoinţei, nr. 101, Lefkosia, 1992.
5. Arhimandritului Elpidie, în cartea lui Iosif Monahul Figuri patristice de la Nea Skiti, Salonic, 1988, pp. 63-70.
6. Din revista Mărturie ortodoxă, nr. 41, 1993, pp. 34-37.).

Convorbire cu Zaharia Raptopoulos, teolog, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sfinţii mucenici sunt cei care au repetat jertfa de sânge a Mântuitorului. De-a lungul istoriei, Biserica a cunoscut nenumăraţi oameni sfinţi care şi-au dat viaţa pentru Evanghelie, în numele lui Hristos.
Unul dintre aceştia a fost şi **mucenicul Filumen** – compatriotul nostru şi fratele părintelui Elpidie –, care a primit moarte mucenicească lângă Fântâna lui Iacov.
Domnule Raptopoulos, să începem conversaţia noastră cu semnificaţia muceniciei.
Z.R.: În Apocalipsa lui Ioan, în cel de-al şaptelea capitol, există următorul pasaj: Aceştia sunt cei ce vin din strâmtoarea cea mare şi şi-au spălat veşmintele lor şi le-au făcut albe în sângele mielului114(Apoc. F, 14[n.t.].).
Sfântul Evanghelist Ioan vorbeşte aici despre toţi cei care, cu putere duhovnicească şi cu îndrăzneală, au primit să-şi jertfească viaţa pentru apărarea numelui lui Hristos. Dacă ne-am învrednici să fim martori ai acestei frumoase scene, l-am putea vedea între cei ce vin în veşminte albe şi pe compatriotul nostru, Arhimandritul Filumen, care, primind mucenicia la **Fântâna lui Iacov**, pe data de 29 noiembrie 1979 (de ziua numelui său), a ajuns dinaintea tronului Mântuitorului, purtând pe cap cunună mucenicească.
K.I.: Este un lucru foarte important să primeşti mucenicia de ziua ta onomastică.
Z.R.: Da.
Părintele Filumen se trăgea din Orunda. Familia sa a locuit apoi în Lefkosia. Avea nişte părinţi foarte evlavioşi. Erau în total 13 fraţi, dintre care doi gemeni: fericitul Filumen, care purta numele de Sofocle, şi fratele său, care a devenit mai târziu părintele Elpidie. De mici, cei doi au fost legaţi de biserică. Aşa cum am aflat de la rudele lor, cu ajutorul bunicii Loxandra, au transformat una din camerele casei în biserică, desigur, cu acordul părinţilor. Fraţii lor se rugau puţin, dar Elpidie şi Filumen se rugau atât de mult, încât îi supărau pe ceilalţi, pentru că nu mai terminau, ca să le lase şi lor loc dinaintea icoanelor, să se roage. La paisprezece ani, au plecat pe ascuns la mănăstire. Tatăl lor i-a căutat în dreapta şi în stânga şi i-a găsit în cele din urmă la Stavrovuni. Tatăl lor a vrut să-i ia înapoi acasă. Atunci, Elpidie i-a spus (numele lui Elpidie era Alexandru): „De ce să ne iei acasă, dacă noi iarăşi o să fugim?“ Aceste cuvinte ale lui Alexandru, care reprezentau şi punctul de vedere al lui Sofocle, l-au convins pe tatăl lor, care le-a dat binecuvântarea să rămână la mănăstire. Astfel, gemenii au rămas acolo vreme de doi ani.
K.I.: Erau foarte mici.
Z.R.: Da. Doi ani mai târziu, a venit să se închine la mănăstire un exarh de la Patriarhia Ierusalimului, care i-a văzut pe cei doi fraţi şi i-a întrebat dacă vor să meargă în Palestina ca să se nevoiască în locurile pe unde au păşit picioarele Domnului. Gemenii au acceptat bucuroşi, din dragoste faţă de Hristos şi din dorinţa de a vedea Locurile Sfinte. S-au dus mai întâi pe la tatăl lor ca să ceară binecuvântare, după care au plecat la Ierusalim. Acolo, copiii au avut parte de o grijă specială, fiind îndemnaţi să facă şcoala gimnazială.
Patriarhia are propria ei şcoală. Mai de mult exista şi Şcoală de Teologie, la **Mănăstirea Crucii**, care acum nu mai este în funcţiune, din păcate. Şi astfel, cei doi au terminat gimnaziul, la vârsta de 20 de ani. După aceea, s-

au călugărit, apoi au fost hirotoniţi diaconi şi, în fine, ieromonahi. Alexandru a primit numele de Elpidie, iar Sofocle, numele de Filumen. Pentru că erau fraţi gemeni, în fotografii seamănă foarte mult. Câţiva ani mai târziu, părintele Elpidie a plecat de la Ierusalim şi s-a dus în Atena, unde a studiat teologia. Părintele Filumen a rămas la Ierusalim. Mai mult decât cunoştinţele şi educaţia, i-au plăcut voia lui Dumnezeu, aprofundarea textelor ascetice şi viaţa de la mănăstirile din Palestina.
K.I.: Făcea parte din Frăţia Sfântului Mormânt?
Z.R.: Desigur. Elpidie a plecat şi nu s-a mai întors, pe când Filumen a rămas în Frăţia Sfântului Mormânt până la moarte. Părintele Filumen a stat prin diferite locuri de închinăciune. Mai întâi, la Sfântul Sava cel Sfinţit, după aceea, la Sfântul Teodosie, la Sfântul Constantin, la biserica patriarhală din Ierusalim, iar mai târziu, a fost trimis ca stareţ în Tiberiada, în Ioppe, la **Proorocul Ilie**, iar în ultimii ani ai vieţii sale a stat la Fântâna lui Iacov.
K.I.: Acolo era singur, sau mai avea alături de el şi alţi călugări?
Z.R.: La Fântâna lui Iacov era singur. Părintele Filumen nu era un simplu monah. Era păzitor al Fântânii. Toţi călugării de la Locurile Sfinte împlinesc funcţia de păzitor – la Fântâna lui Iacov, în Tiberiada, pe Tabor şi aşa mai departe. Ei au nevoie ca noi toţi să ne rugăm pentru ei, să fie întăriţi de Dumnezeu ca să nu piardă aceste locuri sfinte. Nu este puţin lucru ca ortodoxul să meargă în acele locuri binecuvântate şi să constate că ele sunt sub oblăduirea Bisericii noastre Ortodoxe.
K.I.: Aşa este. V-am întrebat dacă părintele era singur, pentru că atunci când m-am dus eu însumi la Ierusalim, cu mulţi ani în urmă, am văzut acolo un singur monah.
Z.R.: Era singur.
K.I.: Ceea ce s-a întâmplat acolo este în acelaşi timp un episod tragic şi eroic.
Z.R.: În anumite locuri de închinăciune, mai ales la Fântâna lui Iacov, există localnici care, deşi sunt musulmani, sunt binevoitori şi ajută cu ce pot. Desigur, sunt hrăniţi de mănăstire. Dacă sunt creştini, e şi mai bine. La Fântâna lui Iacov era pe vremea părintelui Filumen o asemenea familie care îl ajuta, păzind Fântâna. În locul acela, este foarte uşor să intri înăuntru şi să faci rău, aşa cum s-a întâmplat şi cu părintele Filumen. Părintele Filumen era un om cu multă râvnă, care nu făcea compromisuri. Pentru el, credinţa ortodoxă era totul. Nu îi puteai găsi cusururi. Era pe deplin dedicat ascezei şi studiului.
K.I.: A fost chemat din pântecele mamei sale, am putea spune.
Z.R.: Îîntocmai. Era ca o piatră preţioasă în această lume, şi mai ales printre membrii Frăţiei Sfântului Mormânt: blând, împăciuitor, cu perseverenţă, credinţă, curaj şi cu hotărârea nestrămutată de a nu pierde Fântâna lui Iacov.
L-am cunoscut pe părintele Filumen o perioadă destul de mare de timp, pe când se afla la Fântâna lui Iacov. Mi-a mărturisit că, în repetate rânduri, au fost făcute asupra lui presiuni pentru a pleca din locul acela. Aşa cum ştiţi, Fântâna lui Iacov se află în mijlocul bisericii de la subsol, iar în stânga şi în dreapta, pe perete, sunt icoane. Mai există un grilaj care separă altarul de locul unde este Fântâna. Coloniştii evrei i-au cerut părintelui Filumen să mute icoanele şi pe Iisus Hristos Răstignit, pentru că nu sufereau să-L vadă acolo. Fântâna lui Iacov este pomenită în Vechiul Testament şi este considerată de către evrei un loc sfânt. Dar părintele zicea: „Aici a şezut Domnul, aşa că este loc de închinăciune ortodox".
K.I.: Acolo S-a întâlnit Domnul cu samarineanca.
Z.R.: Da. Iar dacă fântâna aceasta ar putea să vorbească, ne-ar spune că cei care se închină Sfintei Treimi sunt în duh şi adevăr.
K.I.: …Nu aceia care se închină pe muntele Garizin, cum spuneau samarinerii, sau în Templul lui Solomon, aşa cum zic evreii.
Z.R.: Întorcându-ne la părintele Filumen, se înţelege că îi era cu neputinţă să dea curs cererii evreilor. Era zelot şi un om fără ambiţii lumeşti. Îl interesa numai voia lui Dumnezeu. Îşi făcea cu sfinţenie datoria de păzitor al locurilor sfinte. Mai presus decât această datorie se afla numai asceza. Era un pustnic desăvârşit. A pustnicit câţiva ani împreună cu Imeneu, Mitropolitul Lidei, şi se spune că, în vremea aceea, cei doi nu s-au aşezat niciodată la masă. Mâncau în picioare. Credeau că hrana nu este altceva decât o materie care îl ţine pe om în viaţă, pentru ca el să poată să se nevoiască şi să împlinească voia lui Dumnezeu.
K.I.: Domnule Raptopoulos, pentru că m-am ocupat cu biografia fratelui părintelui Filumen, care a fost de-a pururi pomenitul părinte Elpidie, am aflat că în ceasul în care părintele Filumen era înjunghiat la Fântâna lui Iacov, părintele Elpidie l-a auzit din Sfântul Munte strigându-i: „Mă taie, frate!"
Z.R.: Am auzit şi eu despre faptul acesta, care nu este ceva ciudat în Ortodoxie. Mulţi părinţi au harisma

înainte-vederii şi pot afla ce se întâmplă departe de ei.
K.I.: Domnule Raptopoulos, nu am povestit nimic despre felul cum am fost ucis părintele Filumen.
Z.R.: A fost omorât în biserică. Ucigaşii au intrat înăuntru, l-au lovit cu toporul în frunte şi i-au scos ochii. Cu a doua lovitură, i-au rupt maxilarul. Părintele a alergat spre ieşire, ca să ceară ajutor, dar i-au tăiat picioarele de la genunchi. L-au omorât în timp ce săvârşea Vecernia şi purta patrafirul la gât. Paznicul a anunţat autorităţile, iar trupul lui sfânt a fost luat la Tel-Aviv, pentru autopsie. După cinci zile, trupul a fost predat Frăţiei Sfântului Mormânt. Trei ani mai târziu, în timpul înmormântării fericitului Claudiu, Arhiepiscopul Pellei, i-au deschis mormântul ca să vadă starea în care se găseau rămăşiţele sale pământeşti. Înainte de aceasta, avusese loc o minune.
Compatriotul nostru, părintele Sofronie, care era stareţ la Mănăstirea Sfântului Spiridon din Ierusalim, a fost cel care a pregătit trupul părintelui Filumen pentru înmormântare şi i-a păstrat degetul mic de la mână într-o cutiuţă. În zilele acelea, după moartea părintelui Filumen, s-a îmbolnăvit Paladie, Arhiepiscopul Iordanului. A făcut un atac cerebral şi a paralizat pe partea stângă. A stat la spital o săptămână. Într-o seară, părintele Filumen i s-a arătat în somn lui Sofronie şi i-a spus: „Să te duci la Arhiepiscop şi să-i spui că sunt aici". Aşa că părintele Sofronie, convins că era vorba despre o poruncă, s-a sculat a doua zi, a luat degetul şi s-a dus la spitalul unde era Arhiepiscopul Paladie şi i-a făcut cruce pe tot trupul. După aceea, bolnavul s-a trezit şi s-a făcut bine. Faptul acesta a stârnit curiozitatea oamenilor, care au vrut să vadă ce se întâmplase cu rămăşiţele sale pământeşti. Între timp, am vorbit cu Arhiepiscopul Paladie şi l-am întrebat dacă era adevărat. Mi-a răspuns: „Eu eram în comă. Ştiu doar că am avut atac cerebral şi m-am trezit sănătos. Mi s-a spus că, în timp ce dormeam, a venit la mine părintele Sofronie şi mi-a atins trupul cu degetul mucenicului Filumen". Aceste cuvinte au fost, practic, o mărturisire.
În 1984, i-au scos trupul din mormânt şi l-au aşezat într-o raclă de sticlă, pe care au pus-o în Sfântul Sion. Cu toţii se închină la moaştele sale, fiind convinşi că părintele Filumen a fost primit în rândul sfinţilor lui Dumnezeu.
K.I.: Nu cred să mai treacă mult până când Biserica îi va recunoaşte sfinţenia în mod oficial.
Z.R.: Părintele Filumen era un om atât de virtuos, încât se distingea de toţi ceilalţi monahi. Încă de mic s-a dedicat lui Dumnezeu, ducând o viaţă ascetică autentică. În fine, a fost învrednicit în zilele pe care le trăim să primească moarte mucenicească. Ce să mai spunem… Fericit eşti, părinte Filumen. Domnul te-a iubit mult. Te-a primit la El cu patrafirul la gât, ca să continui sfânta slujbă dinaintea jertfelnicului celui de sus, lângă tronul harului lui Dumnezeu.

MUCENICUL FILUMEN ŞI PĂRINTELE ELPIDIE

Convorbire cu Penelopa Iliadou

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sunteţi vară dreaptă cu fraţii Elpidie şi Filumen. Aţi avut ocazia să-i cunoaşteţi îndeaproape. Spuneţi-ne câteva cuvinte despre fiecare dintre ei.
P.I.: Am crescut împreună până la 14 ani. Eu eram cu 6 ani mai mică decât ei.
K.I.: Numele lor erau Alexandru şi Sofocle.
P.I.: Da. Aveam o bunică ce era trup şi suflet pentru cele sfinte. Datorită ei, toată familia citea cărţi religioase. Seara ne punea pe fiecare în parte să citim sinaxarul zilei. Asupra lui Elpidie şi a lui Filumen, bunica a avut o mai mare influenţă. Cei doi o ascultau mai mult şi erau mai cuminţi. Poate pentru că erau mai mari… Nu ştiu.
K.I.: Doamnă Penelopa, cum se numea bunica dumneavoastră?
P.I.: Alexandra.
K.I.: Alexandru se numea şi viitorul Elpidie.
P.I.: Da. Aşadar, îi punea să citească. Şi din atâta citit, le-a intrat în cap ideea că lumea aceasta este păcătoasă. Noi, cei mai mici, credeam că a-ţi dori ceva este un păcat.
Cei doi veri ai mei făceau parte dintr-o familie numeroasă. Trei copii au murit, dar au mai rămas zece.
K.I.: Aşadar, mama lor a avut treisprezece copii, dintre care zece au rămas în viaţă.
P.I.: Da. Elpidie şi Filumen erau la mijloc. De aceea, nu au avut parte de foarte multă atenţie. Într-o zi, au plecat pe ascuns la Mănăstirea Stavrovuni. Aveau 14 ani. Am auzit, aşadar, că Alecu şi Sofocle fugiseră la mănăstire.

Dar părinții lor erau oameni ai lui Dumnezeu şi au acceptat uşor hotărârea acestora.
K.I.: Cum o chema pe mătuşa dvs.?
P.I.: Magdalena. Iar pe unchiul – Gheorghe. Când au auzit ce făcuseră, s-au gândit că era păcat să-i aducă înapoi dacă se dăruiseră lui Dumnezeu. În plus, gemenii au refuzat să se întoarcă. Credeau că lumea era plină de păcate.
La un moment dat, pe unul dintre cei doi îl dureau ochii şi a trebuit să se ducă acasă. Stareţul le-a spus: „Trebuie să plecați la Lefkosia". Atunci au venit amândoi şi i-am văzut. Eu eram pe atunci la şcoala generală. Aveam 13 ani. Îi vedeam pentru prima dată după mai mulți ani. Aveau barbă. Erau doi călugări. Au rămas acasă doar câteva zile. După aceea, s-au dus la Stavrovuni. Pe vremea aceea, nu existau telefoane. Părinții lor ştiau că-i dăduseră definitiv lui Dumnezeu.
K.I.: Se împăcaseră cu gândul.
P.I.: Nu au făcut nimic să-i aducă acasă. Şi chiar dacă ar fi făcut, tot nu s-ar fi întors înapoi. După aceea, au venit în Cipru nişte călugări de la Ierusalim. Îmi aduc aminte că unul dintre ei se numea Timotei. Aceştia i-au văzut pe cei doi şi i-au ascultat. Aveau voce frumoasă. Cântau ca nişte îngeri. Le-au spus că vor să-i ia cu ei, ca să învețe şcoală. Era prin 1933-1934. Când ne-am dus să ne luăm rămas bun de la ei, l-am găsit pe Elpidie întins în pat. Atunci i-am spus că vreau să mă aşez şi eu în pat cu el. Dar el mi-a răspuns: „Nu primesc diavol viclean". Eu eram mai obrăznicuță. Nu voia să vină în contact cu femei.
K.I.: Câți ani aveați pe atunci?
P.I.: 14 ani, iar el, 20. Dintre cei doi, cel mai bun era Filumen.
K.I.: Când spuneți bun, la ce vă referiți?
P.I.: Era mai simplu. Elpidie era întotdeauna cel intelectual. De altfel, lucrul acesta s-a văzut mai târziu în viața sa. Aşadar, s-au dus la Ierusalim şi au terminat acolo gimnaziul. Amândoi şi-au exprimat dorința de a face studii teologice. Dar Patriarhul a spus: „Nu. Ajunge cât ați învățat". Atunci, Elpidie a fugit în Cipru. Apoi, prin intermediul Patriarhiei Alexandriei, a plecat în Africa. S-a dus ca să strângă bani şi să-şi continue studiile. Gândul acesta al său s-a împlinit. După aceea, s-a dus în Rusia şi în Anglia. În continuare, a mers în Atena, unde a fost preot paroh, la biserica Spitalului Crucii Roşii.
K.I.: A făcut mai întâi Teologia, şi apoi Dreptul, în Grecia.
P.I.: Filumen a rămas în Palestina – „Când o să vină?", o întreba Filumen pe mama, care s-a dus acolo împreună cu mătuşa mea de 5-6 ori, unde a stat destulă vreme. „Spune-i Penelopei şi bărbatului ei (îl îndrăgise pe bărbatul meu) să vină, că îi găzduiesc eu". Am remuşcări, pentru că nu am putut să mă duc.
Amândoi au avut o viață sfântă. Pe vremea când era preot la Mahera, Elpidie era plin de vise legate Biserică. Atunci când venea acasă la noi, nu îl auzeam niciodată să se plângă, nici să judece pe cineva sau să spună ceva rău. În 1952, când i-am văzut la Mănăstirea Înaintemergătorului Ioan, mi-am dat seama cât de legați erau unul de celălalt, atât duhovniceşte, cât şi sufleteşte. Erau nişte copii curați ai Împărăției cerurilor.
Filumen a primit moarte mucenicească de ziua sa onomastică, pe 29 noiembrie 1979.
K.I.: Ați auzit de ceea ce a simțit părintele Elpidie în clipele în care fratele său era ucis de către evrei?
P.I.: Da. În acele momente, părintele Elpidie a simțit că se rupea ceva în el.
K.I.: Simțea cum fratele său era înjunghiat.
P.I.: Da.
K.I.: Ce vă mai amintiți despre ei?
P.I.: Toată viața lor a fost închinată lui Dumnezeu. Aşa cum am aflat, călugărul care l-a înlocuit pe Filumen la Fântâna lui Iacov a spus că într-o noapte, într-un moment de primejdie, a venit la el părintele Filumen şi i-a spus: „Scoală-te". S-a trezit şi l-a văzut pe părintele Filumen dinaintea sa.
Şi ziarele au scris despre această întâmplare. Când i-au deschis sicriul, trupul său mirosea a agheasmă.
K.I.: S-a sfințit prin moarte mucenicească.
P.I.: Face minuni.
K.I.: Vă mai amintiți vreun fapt deosebit?
P.I.: Când ne era greu, mereu ne spuneau: „Dumnezeu!"
K.I.: Adică deplină încredere în Dumnezeu.
P.I.: Le invidiam credința. A avea credință este un lucru minunat. Fericiți cei săraci cu duhul115(Matei 5, 3 [n.t.].). Amândoi aveau sufletele senine. Nu i-am văzut niciodată nervoşi, nici să se certe între ei. Spuneau mereu „Frate, frate". Pe sora lor, care era văduvă, au ajutat-o foarte mult.
K.I.: Au ajutat pe toată lumea, atât cât au putut.

P.I.: Nu aveau nimic altceva decât rasa pe care o purtau. Trebuie ca moaştele părintelui Elpidie să fie duse la Sfântul Munte. Acolo este locul lor.

Gheorgos Iliadis, jurnalist

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

I-am cunoscut pe unchii mei, fericiţii părinţi Elpidie şi Filumen, în vara anului 1952.
Pe vremea aceea eram elev la şcoala primară şi îmi aduc aminte ca ieri de impresia pe care au lăsat-o asupra mea. Erau blânzi, plini de bunătate, veseli şi serioşi, în acelaşi timp.
De atunci, pe părintele Filumen nu l-am mai văzut. După ce a fost ucis cu bestialitate, am dobândit o bucăţică din rasa pe care a purtat-o în acea zi. Bucăţica aceasta de pânză, ce am dăruit-o fiului mei, răspândeşte în permanenţă un miros plăcut.
Pe părintele Elpidie l-am întâlnit din nou în 1959, pe vremea când era preot la Sfânta Sofia din Londra, iar eu eram student. Când mă vedea, îmi dădea să citesc texte patristice, iar la următoarea întâlnire, mă verifica să vadă dacă citisem.
Mai târziu, l-am mai văzut de câteva ori, când era stareţ la Mahera. Totuşi, pe vremea aceea, legătura mea cu Biserica nu era cea pe care o am acum. Abia astăzi pot să-mi dau seama de sfinţenia şi de smerenia celor doi unchi ai mei, care, din păcate pentru mine, s-au stins din viaţă.

DESPRE MUTAREA MOAŞTELOR MUCENICULUI FILUMEN

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

De Crăciun, în anul 1984, a adormit în Domnul – Claudiu, Mitropolitul Pellei, pe care l-am petrecut până la cimitirul nostru de pe muntele Sion. Atunci, Patriarhul ne-a spus să-l dezgropăm şi pe părintele Filumen.
Şi, cu adevărat, am deschis mormântul şi am scos trupul afară, aşezându-l pe placa de marmură a unui mormânt alăturat. Hainele erau pe jumătate putrezite, iar monahii le-au luat ca binecuvântare, ca să le împartă oamenilor. Mâinile puteau fi îndoite. Piciorul drept, de la oul piciorului în jos, nu mai era, pentru că ucigaşul îl tăiase cu securea. Lipseau şi degetele de la piciorul stâng. Restul trupului era întreg, deşi stătuse în mormânt timp de trei ani. În schimb, de la tăietura securii, craniul era despicat şi îi lipsea nasul. Avea încă barbă şi păr. Cineva l-a curăţat cu un burete îmbibat în vin. Desigur, trupul nu emana nici un miros neplăcut. Nu fusese mâncat de viermi şi nu avea absolut nici o scobitură. Apăsam pe piept şi pe burtă, care îşi reveneau la eliberarea presiunii.
Trupul a fost aşezat într-un sicriu şi îngropat în alt mormânt. A rămas acolo până în anul 1985, când a avut loc a doua dezgropare. Deja lichidele se absorbiseră, aşa că l-au aşezat în biserică. Trupul părintelui Filumen este acum ca cele ale Sfinţilor Gherasim şi Spiridon.
Mă veţi întreba: este sfânt? Cu siguranţă că este sfânt mucenic, pentru că a apărat de evreu locul de închinăciune ortodox. Pe când părintele Filumen săvârşea Vecernia, a venit evreul, l-a apucat de barbă şi l-a lovit cu securea. El a încercat, săracul, să se târască afară, ca să îşi salveze viaţa. Ştim lucrul acesta, deoarece scările erau pline de sânge. Prin urmare, este un sfânt mucenic.
În continuare, vă voi povesti un lucru minunat legat de părintele Filumen.
Pe 28 octombrie 1985, Patriarhia l-a desemnat pe Mitropolitul Paladie să slujească la o biserică mai îndepărtată. Pentru că nu mai apărea, fraţii l-au căutat la telefon în repetate rânduri. Însă nu răspundea. S-au dus şi i-au bătut la uşă, dar din nou nu au primit nici un răspuns. L-au informat pe părintele Vasile al Cezareei. S-au dus cu toţii şi l-au găsit în camera lui, căzut pe podea, aproape mort. Ce i se întâmplase? Seara a leşinat şi a rămas inconştient pe podea până dimineaţă, la zece. Au chemat de urgenţă salvarea. În salonul unde era bolnavul, a intrat şi părintele Sofronie, care avea la el un deget al părintelui Filumen. Cu toţii plângeau. Atunci, părintele Sofronie a scos degetul, l-a atins cu el pe frunte pe Mitropolitul Claudiu în formă de cruce şi a rostit un tropar al sfinţilor mucenici.
Imediat, bolnavul a respirat adânc şi a întrebat: „Unde sunt, unde sunt?" Aceasta este dovada sfinţeniei părintelui Filumen116(Acest text a ajuns în mâna mea în urma unor coincidenţe ciudate. O mână nevăzută m-a dus spre găsirea lui. A fost cel de-al treilea eveniment sfânt care mi s-a întâmplat în legătură cu această carte [n.a.].).

Fragment din predica lui Ambrozie, Arhiepiscopul de Neapole şi Samaria, rostită în Sinodul Mănăstirii Cuviosului Grigorie, pe 24 octombrie 1986. „Cuviosul Grigorie“, Vol. 12, 1987.

PĂRINTELE GHERMAN STAVROVUNIOTUL

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

S-a născut în satul Avgoru din provincia Ammohostos, în 1906, din părinţi evlavioşi – Nicolae şi Margareta –, aparţinând neamului Hagigheorghis. Citind, pe vremea când era mic, viaţa **Sfântului Ioan Colibaşul**, a hotărât să urmeze calea monahală.
La vârsta de 16 ani, s-a dus la **Mănăstirea Stavrovuni**. Ca novice, a dovedit o râvnă exemplară, făcând ascultare adevărată faţă de ceilalţi. A fost tuns în monahism la vârsta de 24 de ani, schimbând numele de mirean, care era **Gheorghe**, cu **Gherman monahul**. În anul următor, a fost hirotonit diacon. A primit schima cea mare la 29 de ani şi a fost hirotonit ieromonah la 38 de ani.
În toţi anii aceştia, s-a distins prin smerenie, lepădare de sine, hărnicie, răbdare în încercări, credinţă puternică şi post.
Viaţa curată, cuminţenia, dar şi capacităţile administrative au dus la alegerea sa ca stareţ, în anul 1952, la moartea predecesorului său, părintele Dionisie al doilea (1948-1952). Ca stareţ, părintele Gherman încerca să dea tuturor exemplul faptelor sale, în orice domeniu. Era cunoscut pentru lipsa de răutate, pentru marea capacitate de a ierta, pentru blândeţe, răbdare, slujirea aproapelui, hărnicie şi tăcere. În acelaşi timp, cultiva constant în inima sa rugăciunea neîntreruptă.
Cel mai de preţ rod al vieţii sale curate şi al rugăciunii neîntrerupte a fost dragostea sfântă faţă de Iisus Hristos. Această dragoste era adesea exprimată în versuri, prin care încerca, folosind cuvintele sărăcăcioase ale oamenilor, să redea măreţia Împărăţiei cerurilor.
Una din calităţile sale cele mai remarcabile era faptul că evita în orice mod să se arate oamenilor. Se îngrijea să-şi ascundă virtuţile. Tocmai de aceea, puţini au fost în stare să îşi dea seama de comoara care se afla în spatele înfăţişării sale smerite. Dar oricât s-ar fi ascuns, roadele bogate ale duhului său erau evidente pentru cei care aveau ochi să vadă.
Rugăciunea neîntreruptă, însoţită de lacrimi, slujirea curată dinaintea jertfelnicului Domnului şi exemplul vieţii sale au adus roade nu numai în mănăstirea Stavrovuni, ci în toate mănăstirile de maici din **Cipru**, care au înflorit în urma strădaniilor acestui părinte neobosit.
Nu este o exagerare să spunem că, pentru un mare interval de timp, părintele Gherman a reprezentat inima vieţii autentice din insula noastră. A fost un duhovnic desăvârşit, care a îndreptat o mulţime de oameni spre pocăinţă şi spre viaţa în Hristos. Numai cerul cunoaşte dimensiunile adevărate ale lucrării sale duhovniceşti, pe care a săvârşit-o cu atâta sârguinţă şi discreţie.
Toată existenţa sa a fost o mărturie vie a lui Dumnezeu.
Viaţa sa pământească s-a sfârşit prin moarte mucenicească, ceea ce şi-a dorit el însuşi în adâncul sufletului, după cum i-a mărturisit odată unui frate duhovnicesc de-al său. Vrednic de subliniat este faptul că au avut parte de un asemenea sfârşit şi alţi bărbaţi aleşi ai Bisericii noastre, cum ar fi, de exemplu, Cuviosul Atanasie Athonitul.
În după-amiaza zilei de 31 august 1982, în ultima zi a anului bisericesc, închinată cu precădere Maicii Domnului, pe care părintele o îndrăgea în mod deosebit, în timp ce se întorcea cu tractorul după o zi grea de muncă la livada de măslini a mănăstirii, a căzut dintr-odată într-o prăpastie, unde a murit singur, neajutat de nimeni, cu moarte mucenicească. Astfel, la finele anului bisericesc, a sfârşit şi părintele Gherman – o figură eclesiastică autentică, a cărui viaţă a fost o jertfă şi o liturghie neîntreruptă. Odată cu începutul noului an bisericesc, a fost mutat cu sufletul acolo unde se săvârşeşte Liturghia fără de sfârşit, dinaintea jertfelnicului de sus. Călugării l-au căutat toată după-amiaza şi l-au găsit abia a doua zi. Trupul său era în poziţie de rugăciune, cu mâinile şi picioarele încrucişate, semn al lucrării duhovniceşti chiar şi din ultimele clipe pline de durere şi suferinţă ale vieţii sale, care ca nişte dureri ale facerii, l-au dus spre viaţa veşnică.
În chip minunat, până în momentul îngropării, trupul său nu a devenit rigid. Lucrul acesta este comun în cazul Sfinţilor Bisericii.
Exemplul său viu a rămas pentru totdeauna încrustat în inimile celor pe care i-a îndrumat duhovniceşte şi care, cu binecuvântarea sa, încearcă în continuare să meargă pe drumul trasat de el. Fie pomenirea sa în veac!

Din învățăturile fericitului părinte Gherman Stavrovuniotul

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

• Cel ce crede cu adevărat în Dumnezeu trăieşte ca un înger pe pământ: posteşte, se înfrânează, priveghează, înalță cântări, se roagă, nu judecă niciodată pe nimeni, iartă din inimă şi îşi iubeşte duşmanii.
• Chiar şi atunci când toți oamenii te resping şi te părăsesc, trebuie să crezi că Dumnezeu te iubeşte.
• Atunci când ne temem de Dumnezeu, nu ne mai temem de oameni şi de demoni.
• Cine are smerenie se aseamănă lui Hristos. Unul ca acesta nu se mânie niciodată, nu judecă şi nu se mândreşte. Nu doreşte niciodată să aibă putere, se fereşte de cinstirea oamenilor, nu se ceartă sub nici un motiv, nu vorbeşte cu îndrăzneală şi primeşte întotdeauna povețele celorlalți. Evită să se îmbrace frumos şi are o înfățişare exterioară simplă şi smerită.
• Nu te ajută cu nimic să te superi când ceilalți te judecă. În asemenea cazuri, dacă te superi, înseamnă că te încearcă demonul slavei deşarte. Cel care vrea să se mântuiască trebuie să primească dispreţul celorlalți cu bucurie, pentru că numai aşa poate dobândi smerenia. Iar smerenia îl scapă pe om de multe ispite.
• Cel mai important lucru este să reuşeşti să devii un om smerit; să te consideri pe tine mai prejos decât toți oamenii; să crezi că nu împlineşti nimic care să te facă vrednic de mântuire, ci să-L rogi pe Domnul să te mântuiască prin mila Sa.
• Smerenia se dobândeşte prin defăimare de sine şi prin credința că nu este nimic bun în tine. Vai de cel care crede că păcatele sale sunt mici! Acela va cădea cu siguranță în păcate grele.
• Cel care îndură nedreptatea cu smerenie a ajuns la desăvârşire. De unul ca acesta se miră şi îngerii, pentru că nici o altă virtute nu este mai greu de dobândit şi atât de mare ca smerenia.
• După mine, chiar dacă nu citesc multe şi nici nu înfăptuiesc ceva, smerenia este cel mai scurt drum către mântuire. Învață-ți limba să spună „iartă-mă", chiar dacă nu rosteşti aceste cuvinte din inimă, şi încet-încet, vei ajunge să le zici din toată ființa ta.
• Nu este cu putință să dobândeşti rugăciunea inimii dacă mai întâi nu te curăți de orice răutate şi bănuială față de ceilalți.
• Dacă vrei să înveți să te rogi, mai întâi învață să vorbeşti puțin. De asemenea, înlătură din viața ta tulburările inutile.
• Rugăciunea neîntreruptă este aceea care, atunci când o rosteşti, îți lipeşte gândul de Dumnezeu.
• Cel care Îl iubeşte sincer pe Dumnezeu dovedeşte lucrul acesta prin nevoința de a dobândi rugăciunea curată.
• Să te rogi în aşa fel încât, în timpul rugăciunii, gândul tău să nu se îndepărteze de la Dumnezeu. Trebuie să ai gândul curat. O! De-ai cunoaşte dulceața rugăciunii!…
• Cel care vorbeşte mult, chiar dacă ar fi orator, nu sporeşte duhovniceşte.
• Să vorbeşti doar atunci când vorba pe care o spui are o valoare mai mare decât tăcerea.
• Să alungi gândurile păcătoase deîndată, până să apuce să prindă rădăcini. Dacă gândul îți aduce dinaintea ochilor o imagine necuviincioasă, alung-o cât mai repede cu putință.
• Nu-ți murdări trupul cu fapte ruşinoase şi nici sufletul cu gânduri viclene. Dacă vei face aşa, va veni la tine pacea sfântă şi vei înțelege că în sufletul tău locuieşte Dumnezeu.
• Să nu-i judecăm pe ceilalți. Pentru că, dacă judecăm, înseamnă că suntem mândri şi o facem noi pe judecătorii în locul Domnului. Atunci când judecăm, uzurpăm puterea lui Dumnezeu.
• Când treci printr-o pădure deasă sau prin stufăriş, este nevoie să îndepărtezi cu mâna crengile şi tufişurile, ca să-ți croieşti drum. Aşa trebuie să procedăm şi cu gândurile: să le alungăm, ca să înaintăm pe drumul duhovnicesc.
• Atunci când cei din jurul tău gândesc şi acționează greşit, provocând rele, tu nici să nu-i judeci, nici să nu te iei după ei, ci să faci voia lui Dumnezeu.
• Să te rogi lui Dumnezeu pentru cei care te nedreptățesc şi te vorbesc de rău. Dacă tu te rogi pentru aceştia, Dumnezeu îi anunță pe cei față de care te-au nedreptățit că ceea ce s-a spus despre tine nu este adevărat.
• Ca să te foloseşti de pe urma lucrurilor rele care ți se întâmplă, trebuie să zici: „Doamne, îngăduie aceasta spre binele şi mântuirea mea".
• Fuga nu rezolvă întotdeauna problema necazurilor. Pentru că, oriunde te-ai duce, vei avea de întâmpinat acelaşi fel de probleme. Încearcă să rezolvi problema în tine, nu în exteriorul tău, prin fugă.
• Chiar şi atunci când toți te părăsesc şi te prigonesc, de nu mai ai loc unde să-ți odihneşti trupul, să nu deznădăjduieşti. Să spui cu credință: „Trăieşte Dumnezeu şi nu pot să-mi pierd nădejdea".

• Omul care caută să fie cinstit de ceilalți nu poate să scape de pricinile tristeților, pentru că egoismul său este foarte uşor de rănit. Fericit este cel care urăşte cinstirea şi iubeşte smerenia.
• Vrei să nu păcătuieşti? Atunci, adu-ți aminte mereu de moarte!
• Viețile Sfinților au fost scrise ca să le studiem şi să tragem învățăminte. Din ele aflăm cum trăiau sfinții şi ce sfaturi dădeau ei. Noi trebuie să mergem pe urmele paşilor lor.
• Pentru că de multe ori, acolo unde trăim, ne lipsesc exemplele de sfințenie, se impune să citim Viețile Sfinților, ca să ne luminăm.
• Fără nădejdea în viața veşnică, nu poți îndura încercările acestei vieți.
• Nu poți să suporți ispitele de acum dacă nu ai gândul la cele cereşti.
• Postul şi tăcerea sunt frați buni. Cel care vrea să postească, trebuie să o facă în tăcere. Iar cel care vrea să tacă trebuie să postească.
• Omul care nu-şi poate stăpâni demonul lăcomiei pântecelui va fi stăpânit şi de alte patimi.
• Lăcomia pântecelui este mama curviei.
• Ca să te ții departe de slava deşartă, trebuie să eviți însoțirile nefolositoare.
• Cel care se iubeşte exagerat de mult pe sine, îşi nedreptățeşte fratele şi nu poate să-L iubească pe Dumnezeu117(Din revista Crucea vie, Ianuarie-Septembrie 1995, nr. 87-88-89-90.).

Convorbire cu Arhimandritul Benedict Loizu

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: În viața credinciosului, nevoința este un aspect vital pentru ca acesta să-şi curățească sufletul şi să ajungă la iluminare şi la îndumnezeirea după har, aşa cum ne-au spus Sfinții Părinți. Curățirea, rugăciunea şi privegherea sunt mijloace pe care Părinții le folosesc ca să ajungă la desăvârşire.
Părinte Benedict, sfinția voastră ați cunoscut câteva figuri ascetice importante. Aş dori să vedem împreună ce înseamnă curățire, rugăciune şi priveghere.
p.B.L.: Mărturisesc, iubite domnule Ioannidis, că nimic din ce vă voi spune în continuare nu izvorăşte din propria mea experiență. În schimb, am avut binecuvântarea să cunosc mai mulți oameni sfinți, care acum se roagă pentru noi din cer. Aceşti oameni sfințiți, din preaplinul inimii lor, mi-au transmis şi mie atât cât Dumnezeu m-a învrednicit să receptez.
Mi-am început viața duhovnicească, şi subliniez lucrul acesta, când l-am cunoscut pe duhovnicul meu – de-a pururi pomenitul şi fericitul stareț de la Stavrovuni, părintele Gherman. Nu a fost o coincidență, ci aşa a rânduit Dumnezeu lucrurile, acest fapt jucând mai apoi în viața mea un rol hotărâtor. Dacă astăzi gândesc şi mă mişc duhovniceşte, datorez lucrul acesta, în cea mai mare parte, părintelui Gherman. Părintele Gherman a fost o personalitate a cărei valoare era ascunsă în Hristos. Era dintre acei călugări care, în ciuda simplității şi a sărăciei cu duhul, trăiesc ca la carte uitata expresie „ascunde-ți viața“ a filosofiei epicureice.
K.I.: Foarte bine ați spus.
p.B.L.: Pentru părintele Gherman, „ascunde-ți viața“, adică a trăi ascuns în Hristos şi prin Hristos, era a doua natură. A fost ceea ce a impresionat mai întâi inima mea tânără. Poate că de la starețul celei mai mari cenobii din Cipru ar fi fost de aşteptat să fie o personalitate cu o puternică manifestare exterioară a nevoințelor în Hristos. Dar părintele Gherman prefera liniştea. Căuta să îşi ascundă experiența. Dinaintea noastră, a fiilor săi duhovniceşti, îşi deschidea inima doar în mod excepțional şi numai în timpul tainei sfintei Spovedanii. Abia atunci puteam să ne dăm seama că în trupul său bolnav şi gârbovit se ascundea o inimă aprinsă, ca să folosesc exprimarea Sfântului Isaac Sirul: „inima aprinsă pentru Dumnezeu şi pentru om“. Inima părintelui Gherman era, într-adevăr, împărțită în două: o parte o dăruia lui Dumnezeu şi o parte, oamenilor.
K.I.: Părinte Benedict, vă amintiți vreun cuvânt de folos al părintelui Gherman?
p.B.L.: Îmi aduc aminte că m-am dus să mă spovedesc la el înainte să plec la Salonic pentru studii. S-a uitat atunci la mine cu o privire tristă şi m-a întrebat: „Acolo, la facultate, o să învățați Filocalia?“ Pentru mine, până atunci, Filocalia era ceva necunoscut, dar i-am promis că o s-o citesc. În Salonic, cu binecuvântarea părintelui Gherman, am avut ocazia să citesc Filocalia, din care m-am folosit foarte mult.
K.I.: Vă amintiți şi altceva?
p.B.L.: Desigur. De multe ori, părintele prevedea anumite fapte.
K.I.: Avea harisma înainte-vederii?

p.B.L.: Cu siguranță. Acum pot mărturisi lucrul acesta, pentru că părintele nu mai este în lumea pământească. A avut harisma înainte-vederii. Mie, nevrednicului, mi-a povestit o mulțime de fapte care urmau să mi se întâmple în viață. Sunt, însă, lucruri personale.
K.I.: Nu este nevoie să ne spuneți mai multe pentru a vă primi mărturia. Vă amintiți şi alte cuvinte de folos ale părintelui Gherman?
p.B.L.: Ceea ce aş dori neapărat să subliniez este faptul că părintele insista foarte mult asupra importanței tradiției. Câtă vreme a fost stareț la Stavrovuni, în comportamentul părinților se putea vedea sărăcia lui Iisus. Şi astăzi mai putem observa lucrul acesta la călugării stavrovunioți. Este o tradiție care s-a transmis de la o generație la alta. Sfânta sărăcie a lui Hristos era pentru părintele Gherman o hrană permanentă. Părintele era sărac. Niciodată nu a purtat mantia de stareț şi nici crucea prețioasă care se pune pe piept. Era ultimul dintre călugări.
K.I.: În fapt, creştinul ar trebuie să fie ultimul pentru a ajunge cel dintâi.
p.B.L.: Bineînțeles. Mai există şi mărturiile unor oameni care l-au întâlnit întâmplător pe părintele Gherman. Aceştia veneau la mănăstire şi întrebau: „Unde este starețul Gherman?“ Iar el (căci se întâmpla să-l întrebe chiar pe el) răspundea: „Nu este astăzi în mănăstire“. Evita să fie cunoscut de lume.

Protopresbiterul Haralamb Kouris, teolog, jurist

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

Biserica Ortodoxă a avut parte în toate epocile de oameni sfinți, care au lucrat pentru ea cu smerenie, oferindu-se pe ei înşişi ca exemple luminoase, ce L-au închipuit pe Domnul nostru Iisus Hristos. Un asemenea exemplu a fost şi Gherman, fericitul egumen al Mănăstirii Stavrovuni. Dumnezeu m-a ajutat să-l am duhovnic pe acest om în perioada critică de după adolescență.
Plecam din Lefkosia, unde era casa mea, şi mă duceam la Stavrovuni, la metocul Sfintei Varvara, ca să-l văd pe părintele Gherman. De multe ori era plecat pe ogoarele mănăstirii şi venea seara, târziu, cu tractorul, obosit şi murdar de praf, cu anteriul rupt; nu părea în nici un caz să fie starețul mănăstirii. Era smerit şi avea o voce blândă, aşa încât toți îl luau ca pe un călugăr de rând. Abia la scaunul de spovedanie se vedea puterea lui duhovnicească.
Ne primea într-o cameră din partea sudică a metocului Sfânta Varvara. Felul său smerit de a fi, înfățişarea blândă şi puterea pe care o avea de a vedea în sufletele noastre ne ajutau să facem o spovedanie profundă. După ce ne mărturisea, ne dădea sfaturi înțelepte şi ne îndemna să venim la el ori de câte ori simțeam nevoia să ne curățim sufletele.
Părintele Gherman m-a ajutat să conştientizez scopul meu în viață, într-o perioadă în care eram plin de nelinişti existențiale, iar dinaintea mea apăreau primejdii duhovniceşti care mi-ar fi putut fi fatale. Rugăciunile şi sfaturile fericitului părinte m-au determinat să stau departe de viața monahală şi să devin preot de mir. Desigur, părintele Gherman nu a fost singurul meu duhovnic. De când eram mic şi până astăzi (când m-am învrednicit să fiu şi eu, nevrednicul, duhovnic), am cunoscut mulți părinți duhovnici. În sufletul meu a rămas, însă, figura smeritului părinte stareț de la Mănăstirea Stavrovuni.

PĂRINȚII GHERMAN, EUSTAȚIE, ELPIDIE ŞI FILUMEN

Convorbire cu pr. Stavros Papagathanghelu, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părinte Stavros, puteți să ne spuneți câteva cuvinte despre figura sfântă a monahismului din zilele noastre care a fost părintele Gherman, starețul de la Stavrovuni?
pr.S.P.: Părintele Gherman a fost un om foarte harnic, atât la muncile manuale, cât şi la lucrarea duhovnicească. Era cunoscut pentru dragostea pe care o arăta tuturor, iar câtă vreme a fost stareț, la Mănăstirea Stavrovuni a domnit pacea şi înțelegerea. Când călugării se supun starețului, mănăstirea progresează. Ziua se îndeletnicea cu munca pământului, iar seara se ducea la Vecernie. După Vecernie, urma Miezonoptica. Respecta cu sfințenie rânduiala călugărească, şi toți îl iubeau nespus de mult şi îl respectau.

K.I.: Părinte Stavros, atunci când spuneți că respecta rânduiala călugărească, la ce vă referiți mai precis?
pr.S.P.: Respecta regulile care există în mod obişnuit în mănăstiri; canoanele adică. Era un om consecvent. La mănăstire, fiecare călugăr are ascultarea sa. Unii se ocupă cu oile, alții cu bucătăria… Părintele Gherman cultiva pământul. Cu el lucra şi fericitul părinte Ciprian, un alt om sfânt. Cât era ziua de lungă, semăna, secera… făcea tot ce era nevoie. Şi fără încetare, rostea rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase…“
K.I.: Aşadar, în timp ce muncea cu mâinile, lucra şi asupra sufletului său.
pr.S.P.: Da.
K.I.: Aceasta este lucrul cu propria persoană?
pr.S.P.: Desigur. La rugăciunea inimii se adaugă şi celelalte rugăciuni şi slujbe rânduite de Biserică. Părintele Gherman era în legătură permanentă cu Dumnezeu, iar această legătură se strângea mereu prin rugăciune.
K.I.: Înseamnă că părintele Gherman era un om practic, dar şi un om al rugăciunii. Pentru că l-ați cunoscut personal, spuneți-ne cum se comporta în general.
pr.S.P.: Cu mult respect. Vorbea cu oricine.
K.I.: Prin urmare, era un om smerit.
pr.S.P.: Da. Foarte smerit. Smerenia este condiția cea mai importantă pentru urcuşul duhovnicesc.
K.I.: S-a deşertat pe sine.
pr.S.P.: Aşa este.
K.I.: Sunt blând şi smerit cu inima şi veți găsi odihnă sufletelor voastre118(Matei 11, 29 [n.t.].). Părintele Gherman lucra pentru frații săi? Se dedica oamenilor? Spovedea?
pr.S.P.: Da, da. A fost preot duhovnic.
K.I.: A lăsat în urma sa un nume mare. Ştiți dacă părintele Gherman avea harisme?
pr.S.P.: Cele mai mari harisme ale sale erau smerenia şi dorința de a-I plăcea lui Dumnezeu, dar şi aceea de a-i ajuta pe oameni.
K.I.: Să ne amintim puțin şi de părintele Eustație, care a primit cununa dumnezeiască la Sfântul Munte. Ce ne puteți spune despre el?
pr.S.P.: Îmi aduc aminte că venise în Lefkosia, la Arhiepiscopie. Trebuia să dea examene pentru gimnaziu. Între timp, s-a călugărit. Pe atunci, eram la Arhiepiscopie şi la biserica arhiepiscopală Sfântul Ioan.
K.I.: La începutul celui de-al doilea Război Mondial?
pr.S.P.: Da. Exarhul mă desemnase să-i predau anumite cursuri. Era foarte studios. Se păzea de rele şi se arăta gata oricând să-i slujească pe ceilalți. Eram mândru de el. Sârguința sa de a împlini totul cum se cuvenea era rodul smereniei. Venea de la țară şi voia să se aleagă ceva din el. De aceea, arăta ascultare şi respect tuturor. După ce a terminat gimnaziul, s-a dus în Atena, la Facultatea de Teologie, şi a intrat la Internatul Slujirii Apostolice. M-a impresionat faptul că purta pantofi maro. Nu avea alții.
Era un om plin de smerenie. Nu îl interesa propria persoană. Când şi-a început lucrarea de epitrop în provincia Ammohostos, a dovedit că a rămas un tânăr muncitor şi smerit.
K.I.: Smerenia era trăsătura de bază a părintelui Eustație.
pr.S.P.: Cine nu se smereşte nu se poate înălța. Egoismul este cel care ne ucide pe toți.
K.I.: La fel ca într-o familie, în care te dăruieşti, înveți, te jertfeşti…
pr.S.P.: Şi te smereşti. Pot, de exemplu, să fiu îngăduitor cu copiii şi cu soția?
K.I.: În vreme ce omul necăsătorit are o altă cruce.
pr.S.P.: Şi părintele Eustație a avut crucea sa. La un moment dat, deşi slujea cu multă cinste aici, în Cipru, a plecat la Sfântul Munte. Am auzit că acolo purta pe umeri până sus, la mănăstire, saci plini cu pâine. Lucrul acesta dovedeşte că era un om smerit. La Sfântul Munte s-a dus ca să trăiască o viață pustnicească.
K.I.: S-a lepădat cu totul de sine.
pr.S.P.: Aşa este. Iar Dumnezeu l-a umplut de har.
K.I.: Pe părintele Elpidie l-ați cunoscut?
pr.S.P.: Desigur.
K.I.: Spuneți-ne câteva cuvinte despre el.
pr.S.P.: L-am cunoscut la Spitalul Crucii Roşii. Am fost acolo în 1953, când preoteasa mea s-a operat la mână. După operație, au apărut complicații şi soția mea a ajuns aproape de moarte. Atunci, părintele Elpidie a fost trup şi suflet alături de noi, ca un frate. Şi după aceea, ca stareț la Mahera şi în Sfântul Munte, a dovedit multă smerenie şi râvnă spre cele sfinte.
K.I.: L-ați cunoscut şi pe fratele său, Filumen?

pr.S.P.: Desigur.
K.I.: Ce fel de om era?
pr.S.P.: Îi strălucea fața de bunătate. L-am văzut în 1972, la Ierusalim. Acolo s-a arătat măreția și credința sa. Atunci când coloniștii evrei i-au cerut cu insistență să îndepărteze sfânta Cruce de la Fântâna lui Iacov, părintele Filumen a spus: „Nu pot să cobor Crucea, pentru că este simbolul Creștinismului". Atunci l-au lovit cu securea.
K.I.: Credeți că a fost omorât de fanatici religioși?
pr.S.P.: Desigur. Evreii nu suportă Crucea Domnului.
K.I.: Așadar, părintele Filumen este un mucenic sfânt al lui Dumnezeu.
pr.S.P.: Este, cum să nu… Din diferite cauze, nu a fost canonizat încă, dar Dumnezeu o va împlini și pe asta.

MOŞ PANAIS HAGIIONAS

Convorbire cu Arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: I-am cunoscut pe bătrânii Panais și Vasile din Lisi în vreme ce erau refugiați în cartierul Sfinților Doctori fără de Argint din Larnaka. Am avut cu ei o relație deosebită, atât la nivel duhovnicesc, cât și la nivelul prieteniei omenești. Fiecare discuție pe care o purtam cu ei era o adevărată trăire a adevărurilor evanghelice și a tradiției ascetice a Bisericii Ortodoxe.
Acești doi oameni au fost expresia blândeții și a smereniei. Tocmai de aceea, sufletele lor au aflat odihna, pacea și bucuria. Purtători vii ai experienței de două mii de ani a Bisericii, ei s-au situat mai presus de gnostici, de oamenii de știință și de profesorii universitari. Au fost copii cuminți și înțelepți ai lui Dumnezeu, iar viața lor a rămas un exemplu pentru toți cei care se nevoiesc și se chinuiesc pe acest pământ.
După moartea lui moș Panais, în 1989, am dorit să scriu despre el o carte. Nu a fost posibil până în momentul de față, când voi încerca să aduc la cunoștința cititorilor viața acestui mare om, în puținele pagini pe care i le putem dedica. Deși în volumul de față ne ocupăm cu personalitățile Bisericii Ortodoxe, nu puteam să nu-l includem aici și pe moș Panais, ca purtător al Duhului Sfânt și al harismelor celor de sus. A fost unul din cei mai plăcuți oameni pe care i-am întâlnit în viața mea. Zâmbetul său avea puterea de a face pe oricine să înțeleagă că el era un prunc al lui Dumnezeu.
Sfințenia lui moș Panais a fost un fapt cert pentru toți cei care l-au cunoscut. Lucrul acesta reiese și din cuvântul pe care Arhimandritul Atanasie, egumenul Mănăstirii Stavrovuni, l-a rostit în ziua înmormântării sale. El l-a numit „părintele Panais". Acest discurs a fost publicat și în revista Mănăstirii Stavrovuni, Crucea Vie, în numărul 68, sub titlul „Părinți contemporani".
În volumul de față, vom prezenta pe scurt elementele cele mai importante din viața și lucrarea lui moș Panais, prin intermediul mărturiilor celor care l-au cunoscut, unii chiar din timpul tinereții sale.
Părinte Gavriil, aveți cuvântul.
arh.G.: Atât Panais, cât și Vasile, care se mai află printre noi, au dovedit de foarte devreme o înclinație deosebită spre viața duhovnicească. Aveau dorința de a învăța și de a transmite semenilor lor învățăturile pe care le deprinseseră. Același lucru se întâmpla și cu un alt frate de-al lor – făceau parte dintr-o familie cu mulți copii –, care era preot (părintele Chiriac). Chiar dacă făcuse numai școala primară, acesta avea obiceiul să strângă oameni care nu știau să scrie și să citească, și-i învăța carte (lucrul acesta se întâmpla înainte să devină preot). Mulți oameni din Lisi îi datorează părintelui Chiriac faptul că știu să scrie și să citească. Părinții lor erau amândoi persoane evlavioase, care îi îndemnau pe copiii lor spre o viață în Hristos. Când aveau în jur de 30 de ani, Panais și Vasile, care se strigau unul pe altul cu apelativul „cumetre", au început să studieze texte bisericești, mai ales din revista Viața, pe care le-o aducea fratele lor, de unde au dobândit primele comori duhovnicești. Mai citeau și cartea Sfântului Simeon din Tesalonic. În același timp, se rugau foarte mult.
Până când, într-o zi, la o sărbătoare din satul Kondea, la Mănăstirea Sfântului Haralambie, au descoperit o Sfântă Scriptură. Au considerat-o ca pe o comoară neprețuită. Când a ajuns acasă, Panais a strâns-o la piept. Bucuria și entuziasmul său nu puteau fi descrise.
Aveam în jur de paisprezece ani, și îi vedeam venind într-o mică piață din apropierea casei mele, împreună cu alți câțiva, unde vorbeau lumii adunate ore în șir. „O să-i prindă noaptea și ei tot nu pleacă de aici", spunea

mama mea despre ei. Într-o zi, m-am dus şi eu să-i ascult. Vorbeau, cu adevărat, foarte frumos. Mai târziu, am lucrat împreună cu Panais la un cizmar. Meşterul nostru era foarte aspru, lucru care îi plăcea grozav lui Panais, pentru că, astfel, fiecare lucra în linişte, iar el putea să se roage fără tulburare.
K.I.: Ce lucru minunat.
arh.G.: Acolo am aflat că învățase slujbele, mulți psalmi şi alte cântări bisericeşti, pe care le spunea în sinea lui în timp ce lucra.
Seara, cei doi frați se duceau într-un loc anume, care se numea „Maica Domnului“, unde se rugau şi intonau cântările Vecerniei.
Apoi, s-a întâmplat la noi un fapt care a constituit pretextul ca moş Panais să înceapă să predice mai organizat cuvântul lui Dumnezeu. Au venit în Lisi reprezentanții unei erezii, care au închiriat o sală, iar lumea, fără să ştie despre cine era vorba, s-a dus să-i asculte. În cele din urmă, au fost demascați ca eretici, după care au plecat din satul nostru.
Această întâmplare a demonstrat totuşi că între oamenii din sat exista dorința de a se asculta cuvântul lui Dumnezeu, drept care s-a născut ideea să se organizeze în casa lui Panais şi a lui Vasile întruniri, în timpul cărora cei doi să le citească sătenilor din Sfânta Scriptură şi din alte cărți sfinte.
A venit, însă, cel de-al doilea Război Mondial şi întâlnirile au încetat, pentru că armata pusese stăpânire pe mai multe case. Dar sufletul lui Panais ardea de dorința de a împlini în continuare această lucrare. De aceea, s-a înscris în grupul Dragostea Poporului. Acolo a găsit tineri şi bătrâni care erau interesați de cuvântul lui Dumnezeu, aşa că a început să le citească acestora texte religioase.
În timpul acela le-am dat şi eu cartea Drumul către Dumnezeu, al lui Theotokis, pe care au considerat-o un adevărat tezaur. Panais era în culmea fericirii. Abia aştepta să o citească tuturor. Panais avea o capacitate extraordinară de a discuta cu oamenii pe teme duhovniceşti.
În 1944, din inițiativa lui Panais, în Lisi s-a constituit organizația religioasă Proorocul Ilie, el fiind preşedintele. A reuşit să adune destui membri. În fiecare seară le citea oamenilor din Sfânta Scriptură sau din alte cărți religioase şi le explica Liturghia. Lucrarea sa era, cu adevărat, binecuvântarea lui Dumnezeu pentru noi. A devenit apoi paracliser. Avea pe mână cheile bisericii şi nu sărea nici o slujbă. Reuşise să adune în jurul său numeroase suflete iubitoare de Dumnezeu. În fiecare noapte de sâmbătă spre duminică şi înaintea sărbătorilor împărăteşti, a celor închinate Maicii Domnului sau marilor sfinți, făcea priveghere până la patru dimineața, împreună cu cei mai cucernici credincioşi din sat. Nici nu ştii ce să admiri mai întâi la el. Se purta ca adevărații nevoitori şi rugători ai pustiei. Făcea nenumărate mătănii şi pomenea cu lacrimi în ochi, timp de ceasuri întregi, pe cei mari şi mici, pe care îi ştia pe nume, cu necazurile şi problemele lor. Pomenea pe cei din spitale, din societăți de binefacere şi de la putere. Vedeam cum lacrimile îi cădeau pe marmura de dinaintea icoanei Maicii Domnului.
K.I.: Avea darul lacrimilor?
Arh.G.: Desigur. Într-un grad foarte ridicat.
Când aveam timp, mă duceam şi eu la vecerniile lor. Pe atunci eram încă mirean. După ce terminau cele bisericeşti, se duceau la muncă. Tatăl lor era unul din cei mai buni agricultori din sat, dar lor le păsa mai mult de rugăciune.
Pentru că avea şi posibilități materiale, tatăl lor era un om foarte milostiv. O mulțime de oameni orbi şi şchiopi aflau mângâiere în casa sa.
K.I.: Această dragoste față de străini a rămas proverbială chiar şi în vremea când erau refugiați. Acasă la ei veneau zilnic zeci de oameni şi niciodată nu lipseau limonada, cafeaua şi pesmetul. Copiilor le ofereau tot timpul bomboane, biscuiți şi alte dulciuri. Sora lor, Trifonia, era mereu gata să-i servească pe oaspeți. Imaginați-vă, cu patru zile înainte să moară, când m-am dus la el şi l-am găsit sleit de puteri – avea o voce atât de slabă, încât trebuia să te apleci până aproape de gura lui ca să înțelegi ce spunea –, m-a întrebat: „Să te servesc cu ceva?“ Atât de mare era dragostea şi devotamentul său față de ceilalți.
arh.G.: Moş Panais a avut multe harisme: nevoința, postul (niciodată nu a mâncat carne) şi altele. Nu îl obosea statul ore în şir în picioare, nici să intoneze cântări religioase toată noaptea. Moş Panais arăta o adâncă evlavie atunci când citea Viețile Sfinților, dar mai ales când rostea rugăciuni închinate Maicii Domnului sau textele sfinte care se citesc la sfânta Împărtăşanie şi când cânta imnuri de slavă.
Cei doi frați se mărturiseau la Stavrovuni, la părintele Ciprian, care le-a insuflat duhul ascetic şi dragostea față de feciorie. Moş Panais era un izvor de milostenie, atât materială, atunci când veneau la el oameni săraci, cât şi duhovnicească, după cuvintele evanghelice: Să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta119(Matei 6, 3 [n.t.]). Seara,

colinda pe străduțele întunecate ale satului, în căutare de familii sărace sau în necaz, pentru a le aduce mângâiere. De multe ori, alerga dintr-o parte în alta a satului ca să împace soți care se aflau departe unul de celălalt. Se ducea la bărbat, apoi la femeie, apoi iarăşi la bărbat, şi tot aşa, până când îi împăca.
În timpul sfintei Liturghii, moş Panais nu stătea niciodată jos, nici măcar un minut. Stătea în picioare – în afară de anii când intra în Altar, ca să-l slujească pe preot – dinaintea icoanelor, cu mâinile încrucişate şi nu se mişca până la sfârşitul slujbei. Nu am mai întâlnit pe nimeni care să aibă o asemenea rezistență.
K.I.: Ce ne-ați putea spune despre felul în care se ruga?
arh.G.: Moş Panais credea cu toată puterea sufletului său în rugăciune.
Odată, cineva a furat toate obiectele de aur şi argint închinate de oameni icoanei Maicii Domnului. Erau foarte multe: cruciulițe, brățări, lire de aur şi alte bijuterii. Panais nu putea să vorbească de supărare, pentru că el era cel care avea cheile bisericii. El deschidea, el închidea şi nu lipsea un bănuț din biserică. În zilele de sărbătoare, când era nevoie ca biserica să fie ținută deschisă toată ziua, nici nu bea, nici nu mânca, încât stârnea mirarea celor care îl vedeau.
După furtul de la icoană, oamenii au început să-l întrebe: „Unde erai, Panais? Cum de-au intrat hoții în biserică? Tu ții cheile bisericii. Ce s-a întâmplat?“ Responsabilitatea a căzut pe umerii lui.
Astfel, moş Panais a început să se roage cu toată ființa lui. După doar câteva zile, s-a dus cineva la el şi i-a spus: „Am săpat pe ogorul meu şi am găsit îngropate o mulțime de cruciulițe, lire de aur şi alte obiecte din aur şi argint şi ți le-am adus. Poate ştii tu ale cui sunt“. Şi astfel, Maica Domnului i-a răspuns lui Panais la rugăciuni.
Panais era îndelung răbdător, împăciuitor şi gata să dea oricui sfaturi bune. Era caracterizat de smerenie, de simplitate şi de neiubirea de arginți. Niciodată nu a acceptat bani pentru slujirea sa de la biserică. Când i se dădea vreun bănuț pe la botezuri, se ducea imediat şi-l punea în cutia de la icoana Maicii Domnului, ca şi cum ar fi ținut foc în mâini. Îi asculta în toate pe preoți, fără să comenteze niciodată.
Se ruga în genunchi ore întregi, singur sau alături de ceilalți credincioşi. Tuturor le arăta multă dragoste. A îndreptat sute de oameni spre cucernicie şi pocăință. Era respectat de toți, ca îndrumător duhovnicesc şi luminător al sufletelor. Oamenii care treceau prin satul lor ca să caute ajutor – şchiopi, orbi, săraci – erau îndrumați către casa sa, iar el îi primea cu multă dragoste şi încerca să-i ajute atât material, cât şi prin povețe duhovniceşti.
Pe tineri îi învăța să-L iubească pe Dumnezeu cu toată ființa lor. Pe toți îi îndruma şi pentru toți se ruga. Pe o serie de tinere le-a îndemnat să învețe să cânte cântări bisericeşti. Acestea au devenit mai târziu monahii şi i-au mulțumit lui Panais, spunând despre el că avea harisma înainte-vederii şi le-a pregătit, practic, pentru ceea ce avea să le aştepte în viață. Acestora le spunea mereu să nu facă voia proprie şi să aibă smerenie. Drept exemplu le dădea mingea, care se duce acolo unde o loveşti. Astfel, le îndemna la ascultarea totală, aşa cum ne învață şi Sfinții Părinți.
K.I.: Moş Panais a fost un adevărat apostol al lui Dumnezeu.
arh.G.: Imaginați-vă că avea curajul să meargă până şi prin crâşme, acolo unde se adună de obicei oameni atei şi îndepărtați de Dumnezeu. Şi acestora le propovăduia cuvântul Evangheliei. Le citea din Sfânta Scriptură şi din alte cărți sfinte. Reuşea să se facă ascultat. Nimeni nu protesta şi nimeni nu îndrăznea să-i spună lui Panais să nu mai vină. Iată câtă râvnă avea el față de aproapele său. Făcea totul ca să le transmită tuturor cuvântul lui Dumnezeu.
K.I.: Ați putea să ne povestiți şi alte întâmplări mai deosebite?
arh.G.: Părintele Panayotis, care a fost preot paroh la Lisi cu mulți ani în urmă, mi-a povestit cu lacrimi în ochi următoarea întâmplare cutremurătoare.
Între alte îndatoriri pe care moş Panais le luase asupra sa, era şi aceea de a merge prin sat, pe la bătrâni şi bolnavi, ca să le spună când urma să treacă preotul pe la ei ca să-i împărtăşească.
În ziua în care trebuia ca preotul să meargă pe la bătrâni şi bolnavi – aşa cum îi anunțase în ajun Panais – era mare furtună, cu tunete şi fulgere. Parcă se rupsese cerul. Nu puteai nici măcar să te gândeşti să ieşi afară. Cum să meargă preotul pe jos la atâtea case, în asemenea condiții? Pe atunci, în Lisi nu existau maşini, iar satul era mare. Totuşi, după sfânta Liturghie, Panais i-a spus preotului:
– Părinte, să mergem să-i împărtăşim pe bolnavi.
– Unde să ne ducem, Panais? Nu vezi ce vreme e afară?
– Părinte, ia sfântul Potir şi hai să mergem, pentru că ploaia o să înceteze. Nu va mai cădea nici un strop.
Aşa s-a şi întâmplat. I-au împărtăşit pe toți, timp în care nu a căzut nici un strop din cer. Dar imediat ce au terminat, a început să plouă atât de tare, încât satul a fost inundat.

Atunci, Panais s-a întors spre preot şi i-a spus cu toată simplitatea:
– Ai văzut că n-am păţit nimic?
K.I.: Mulţi dintre cei care l-au cunoscut sunt convinşi că avea harisma înainte-vederii.
arh.G.: Fără îndoială.
A miluit, a ajutat şi a reînviat duhovniceşte nenumăraţi oameni. Şi nu este de mirare că după ce s-au refugiat, în 1974, au început încet-încet să fie cunoscuţi în întreg Ciprul. Casa lor din cartierul de refugiaţi Sfinţii Doctori fără de Argint din Larnaka era plină de lume, de dimineaţa până seara. Cu toţii voiau să-i asculte pe moş Panais şi pe moş Vasile.
K.I.: Iar moş Panais se mira şi întreba: „Ce puteţi domniile voastre, care sunteţi învăţaţi, să aflaţi de la mine, un neştiutor de carte?…" Aceasta nu era smerenie prefăcută sau un stil de a vorbi. Moş Panais era, cu adevărat, întruchiparea smereniei cereşti.
arh.G.: Atât de îndrăgostit era de vieţile sfinţilor, încât în timpul celui de-al doilea Război Mondial a stat şi a copiat din Minei vieţile tuturor sfinţilor. Scria sute şi mii de pagini. Avea un scris frumos.
Mai târziu, a scris şi megalinariile tuturor sfinţilor. Le aduna în cărţi, pe care le dăruia. Dacă cineva îi zicea: „Fă-mi şi mie, moş Panais", el stătea, scria şi îi dădea manuscrisul.
K.I.: Câtă dragoste pentru Dumnezeu avea omul acesta…
arh.G.: De la el am învăţat un lucru foarte important pentru viaţa duhovnicească.
Aveam 15-16 ani, când mi s-a întâmplat ceva şi m-am supărat foarte tare. El m-a văzut şi mi-a spus: „Când ni se întâmplă ceva, nu trebuie să stăm şi să ne întrebăm tot timpul «de ce?», pentru că lucrul acesta este de la diavol. Omul va cădea şi se va ridica. «De ce?» este de la diavol".
K.I.: Moş Panais folosea mereu exemple din natură, din agricultură etc., pentru a ilustra mai bine ceea ce voia să spună. Aceasta era una din trăsăturile caracteristice ale felului cum îi aborda pe oameni.
arh.G.: Să vă dau un foarte frumos exemplu, pe care moş Panais îl folosea ca să arate cum omul poate fi împins de diavol la hulire.
Zicea: „Iau boii şi mă duc să-mi fac treaba. Afară este înnorat, dar trebuie să termin. Începe să burniţeze. «Hăis?», strig la boi. La un moment dat, mi se încurcă funia între picioare. Ploaia se înteţeşte şi pământul începe să se transforme în noroi. Încerc să descurc funia şi mă lovesc la picior de plug. Mă doare foarte tare. Strâng din dinţi şi închid gura, ca să nu scot vreo vorbă urâtă, dar ispita nu se opreşte aici. Bate vântul şi îmi ia mantaua. Trebuie să alerg să o prind. Dar ce să fac cu boii? Să-i las ca să mă duc după manta? Ei, atunci apare blasfemia".
În felul acesta plastic, ne arăta cum lucrează diavolul asupra noastră, ce mijloace foloseşte şi cum cădem noi în capcanele pe care el ni le întinde.
K.I.: Foarte frumoasă imagine. Îmi aduce aminte de un alt cuvânt al lui moş Panais, care spunea că diavolului îi place mult să stea în patul soţilor.
arh.G.: De multe ori, îl îndemnam să se ducă pe la locurile de închinăciune din Ţara Sfântă sau din Grecia, dar nu a vrut niciodată. Răspunsul lui era mereu acelaşi: oriunde s-ar afla omul, dacă are râvnă şi dragoste faţă de Dumnezeu, poate să simtă şi să vadă cu ochii sufletului Mormântul lui Hristos, Golgota şi râul Iordan. „Iată, acum sunt acolo şi văd", spunea el, iar chipul îi strălucea de bucurie.
Chiar dacă niciodată nu a îndemnat pe nimeni să meargă la mănăstire, prin învăţăturile sale şi prin exemplul de viaţă pe care îl oferea tuturor, unii au fost convinşi să urmeze calea monahală, fapt care pe Panais îl bucura foarte tare. Iată ce zicea: „Noi nu suntem vrednici pentru marea cinste de a primi rasa". I s-a propus să se facă preot, dar nu a primit, pentru că ar fi fost obligat să se căsătorească, fapt care nu îi convenea nici lui, nici fratelui său, Vasile. Voia să trăiască o viaţă ascetică simplă, în lume, şi să ajute sufletele chinuite să găsească mângâiere şi calea spre mântuire. Şi, cu adevărat, i-a ajutat mult pe oamenii din sat, înainte de invazia turcească, dar şi pe cei din Larnaka, pe vremea când erau refugiaţi. Viaţa lui sfântă şi învăţăturile pe care le dădea i-au făcut pe mulţi să se îndrepte pentru totdeauna spre Sfântul Munte sau spre mănăstiri din Cipru.
Mulţi pot oferi mărturii despre sfinţenia lui moş Panais – oameni care l-au cunoscut, i-au ascultat învăţăturile şi au „absolvit şcoala" din cartierul Sfinţilor Doctori fără de Arginţi din Larnaka. Era, cu adevărat, ca un înger întrupat. Se unise cu Dumnezeu. Chiar şi tăcerea sa le vorbea sufletelor care se apropiau de el. Nu mă îndoiesc în privinţa sfinţeniei sale şi a faptului că, după plecarea din această viaţă zadarnică, a căpătat îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu, iar acum se roagă pentru toată lumea, aşa cum a făcut-o şi în timpul vieţii sale pe pământ.

Convorbire cu monahia Kalista, stareța Mănăstirii Sfântului Pantelimon din Ahera

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

m.C: Am stat destul timp în preajma lui **Moş Panais** – cincisprezece ani încheiați. Eram adolescentă pe vremea când am aflat că Panais şi Vasile țineau vecernii la biserică. Am început să ne ducem şi noi. Pentru că făceau aceste slujbe fără preot, neputând să lase să treacă o zi fără vecernie, nu băteau clopotul. De aceea, îi aşteptam să vină, ne duceam pe ascuns în biserică, stăteam la slujbă, iar la sfârşit, înainte să înceapă ei să se închine, plecam tot pe ascuns la casele noastre.

Într-o după amiază, Panais ne-a întrebat de ce plecam aşa în grabă. I-am explicat, iar el ne-a încurajat. De atunci, am început să mergem în fiecare seară la Vecernie. Când era vreo sărbătoare mare, după **Vecernie**, fericitul Panais ne citea viața sfântului sau a sfintei care se prăznuia. Noi plecam, iar ei continuau privegherea.

K.I.: Aşadar, viața lor avea ca punct central biserica.

m.C: Aşa este. Terminau privegherea la patru dimineața. Vasile pleca pentru ca să se îngrijească de animalele tatălui lor, iar Panais rămânea în biserică să pregătească sfânta Liturghie.

K.I.: Aşadar, Vecernie, priveghere şi sfânta Liturghie, fără oprire. Veseli-mă-voi şi mă voi bucura de Tine; cânta-voi numele Tău, Preaînalte120(Ps. 9, 2 [9.2.].), aşa cum spune **Proorocul David**.

m.C: Noi nu ştiam să cântăm la strană, dar moş Panais ne îndemna mereu să cântăm, până am învățat.

K.I.: Credeți cumva că îi datorați viața monahală lui moş Panais?

m.C: Cui altcuiva?

K.I.: Atât de mult v-a influențat?

m.C: Da.

Moş Panais era un om dedicat rugăciunii. „Vrei să te rogi?“, mă întreba. „Atunci, trebuie să te rogi cu regularitate şi din tot sufletul. Numai astfel se aprinde în tine focul dumnezeiesc, care te face să urci până la cer“.

Astfel vedea el relația omului cu Dumnezeu. O compara cu legătura permanentă pe care o are un aparat cu sursa de curent electric. Atâta vreme cât este în priză, aparatul are lumină şi funcționează. Zicea: „Tu să pui firele electrice şi becul, după care nu trebuie decât să apeşi pe buton“.

Câtă înțelepciune avea în el omul acesta!… Îmi aduc aminte că odată s-a dus la el un grup de tineri, iar moş Panais – cel puțin aşa li s-a părut lor – a arătat mai mult interes celui mai mic dintre ei. L-au întrebat de ce, iar el a răspuns: „Hristos a avut un ucenic şi trei şi doisprezece şi şaptezeci“.

K.I.: Foarte important răspuns, cu adevărat.

m.C: Când s-a îmbolnăvit, cu puțin înainte de a adormi, a trimis după mine, spunând că vrea să-mi zică ceva. M-am dus împreună cu părintele Gavriil şi cu mai multe surori de la mănăstire. Mi-a cerut să mă aşez pe scaun lângă el şi a început să-mi zică: „Când ai rostit cuvântarea de înscăunare ca stareță, am auzit că ai spus că îmi datorezi mult şi că eu aş fi îndrumătorul tău. Şi mi-am zis că nu ai făcut bine să spui asemenea cuvinte despre persoana mea. După aceea, m-am mai gândit şi mi-am dat seama că nu am nici un drept să judec ce face şi ce spune o stareță. Aşa că te-am chemat să-mi cer iertare pentru gândul acela al meu despre discursul pe care l-ai rostit la înscăunare“.

K.I.: Acesta era moş Panais! Iată curăția inimii şi smerenia sa! Noi, oamenii din lume, nu suntem obişnuiți cu o astfel de smerenie. Odată l-a întâmpinat pe un om de ştiință, pe care dorea să-l cunoască, prin următoarele cuvinte: Şi de unde mie aceasta, ca să vină la mine **Maica Domnului** meu?121(Luca 1, 43 [n.t.].) Aceasta se întâmpla în ultimii ani ai vieții sale, când devenise foarte cunoscut şi când veneau la el chiar şi stareți de pe la mănăstirile din Grecia.

m.C: Vasile îi dădea mereu ocazia lui Panais să se ocupe cu ce dorea inima sa cel mai mult. De exemplu, tatăl lor le spunea să facă o anume treabă. Atunci, Vasile îl îndemna pe Panais cu următoarele cuvinte: „Du-te tu la ale tale, că fac eu treaba“. Şi Panais se ducea la biserică.

Părinții lor erau oameni cu frica lui Dumnezeu. În timpul celui de-al doilea Război Mondial, a crescut prețul grâului. Un kilogram costa o liră. Tatăl lor îl vindea mai ieftin, dându-le cumpărătorilor rest de la o liră şi spunându-le: „Bănuțul acesta este pentru măcinat“.

Odată, unul dintre preoții parohi din Lisi a vrut neapărat să descopere icoana Maicii Domnului, care până atunci era acoperită, văzându-se numai o parte din ea. A insistat foarte mult şi într-o zi ne-a pus să o descoperim. Auzind că se făcuse una ca asta, oamenii din sat s-au supărat foarte tare. Nimeni nu voia ca icoana să fie descoperită, de frică să nu se abată răul asupra lor. Pentru că iubea foarte mult pe toată lumea, Panais nu a vrut

să-l supere pe preot. Aşa că singura sa reacţie la această întâmplare a fost să se ducă dinaintea icoanei Maicii Domnului şi să cânte nenumărate imnuri de slavă. Se ferea ca de foc să-i judece pe ceilalţi şi îi îndemna pe oamenii din sat să-i urmeze exemplul. A făcut aşa până când au îmbrăcat din nou icoana.

Odată a citit în biserică din Apostolul Pavel despre faptul că femeile trebuie să se roage cu capul acoperit. După ce s-a terminat sfânta Liturghie, a stat şi ne-a explicat cuvintele Apostolului. La sfârşit, a spus: „Trebuie, fetelor, să purtaţi batic pe cap“. Nu a fost nevoie să ne spună de două ori. Toate fetele (cele mari purtau deja) s-au dus şi şi-au cumpărat batic, pe care îl puneau la biserică. Eu aveam pe atunci cincisprezece ani. Mă minunez şi acum câtă putere avea cuvântul lui moş Panais asupra oamenilor din sat – femei, bărbaţi şi copii. Nimănui nu îi trecea prin cap să nu se supună.

K.I.: Şi când te gândeşti că nu era preot, ci un simplu ţârcovnic.

m.C: Aşa este.

Datorită lui, în satul nostru nu a fost nici un divorţ.

K.I.: Nemaipomenit!

m.C: Când auzea că intrase dihonia într-o familie, se ducea mai întâi să vorbească cu unul, apoi cu celălalt. Mergea de la unul la altul până reuşea să aducă din nou armonia între ei. Iar în cazul în care soţul vinovat nu se îndrepta, ca de exemplu, bărbatul se îmbăta şi o bătea pe femeie, el îi spunea soţiei: „Nu se poate să divorţezi. Trebuie să avem răbdare şi vom primi cunună cerească“.

K.I.: Îmi aduc aminte că odată (eram mai multe persoane adunate acasă la el, în Larnaka) a făcut următoarea comparaţie, în legătură cu divorţurile: „Ca să scap de un coş, tai mâna, sau încerc să vindec coşul? Numai dacă sunt nebun îmi tai mâna“. Desigur mâna înseamnă soţul, iar coşul reprezintă patimile, neputinţa, defectele şi păcatele sale.

m.C: Era atât de respectat de oamenii din sat, încât nu s-a găsit nimeni care să i se opună sau să făptuiască ceva împotriva celor spuse de el. Cu toţii îl iubeau, îl respectau şi căutau să facă precum îi sfătuia el. Atâta putere avea de la Dumnezeu.

K.I.: Pe de altă parte, el însuşi făcea ascultare fără să crâcnească. Nu numai faţă de Dumnezeu, dar şi faţă de oameni.

m.C: Niciodată nu a spus „nu“ nimănui. Nu făcea propria sa voinţă, ci a celorlalţi.

K.I.: Dintr-o sursă sigură, am aflat următoarea întâmplare: O persoană care îl respecta pe moş Panais foarte mult urma să ţină în Larnaka o conferinţă pe teme religioase. Fiindcă îl iubea nespus de tare, fără să gândească dacă era bine sau nu ce făcea, l-a anunţat pe moş Panais că prezenţa lui la acea conferinţă era absolut necesară. Pentru cei care nu l-au cunoscut, vorbim în acest moment despre un om bătrân şi bolnav, îmbrăcat în iţari, care ieşea din casă numai pentru a merge la biserică.

Spre marea surpriză a tuturor, moş Panais s-a dus la conferinţă, fapt din care ne dăm seama încă o dată de ascultarea sa deplină faţă de voinţa celuilalt. Cei care ştiau ce se întâmpla, văzându-l pe moş Panais intrând în sala de conferinţe, au mărturisit că acel fapt a reprezentat pentru ei o lecţie puternică despre ceea ce înseamnă tăierea propriei voiri, din care s-au folosit nespus de mult.

m.C: Iată cât de mare era smerenia sa. După cum ştiţi, în casa lui din Larnaka se adunau zilnic zeci de persoane, între care mulţi oameni de ştiinţă, clerici, călugări etc., cu toţii voind să-i asculte învăţăturile şi să se folosească. În ultimii ani de viaţă, moş Panais spunea: „Aveam gura slobodă. Aşa că L-am rugat pe Dumnezeu să-mi taie răul acesta. Iar El ce credeţi că a făcut? Mi-a trimis surzenia, ca să nu aud. Iar când nu auzi, nu răspunzi. Astfel s-au împuţinat cuvintele mele“.

K.I.: Iată cât har avea în inimă! Cât de mult ne lipseşte prezenţa sa… Cu toate acestea, toţi cei care l-am cunoscut suntem siguri că are îndrăzneală dinaintea Domnului şi nădăjduim în rugăciunile sale pentru toată lumea.

Convorbire cu pr. Gheorghe Kaparis, preot; † Iona Papaioannu, inspector şcolar; Maria Ioachim

Convorbire cu Panayiotis Tsestos, preot

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părinte Panayotis, să începem cu felul în care l-aţi cunoscut pe moş Panais.
p.P.T.: Când am intrat pentru prima dată în biserica din Lisi, din **Altar**, am văzut un om care stătea în genunchi şi făcea mătănii. Avea pe el iţarii tradiţionali. Se ruga la **Maica Domnului** ca să nu plec, pentru că mai înainte existaseră nişte conflicte.
K.I.: Aşadar, voia să rămâneţi.
p.P.T.: Voia să rămân şi se ruga Maicii Domnului ca să mă ajute. Panais stătea dinaintea câte unei icoane ore în şir fără să se mişte; chiar şi 5-10 ore. Când nu era Liturghie, intra pe ascuns în biserică şi se ruga încontinuu. Într-o zi, mi-a spus: „Părinte, să ştii că nu e frumos să tragi cu urechea".
K.I.: De unde ştia el că trăgeaţi cu urechea?
p.P.T.: Habar n-am. Poate îmi spuneţi dumneavoastră. Uşa bisericii era închisă. Eu intram pe la sfântul Altar. Aveam încălţări uşoare şi nu se auzea când păşeam. Se ruga pentru toată lumea. Auzeam: „Cristina cu fiii, Vasile cu fiii…"
K.I.: Dinaintea icoanei Maicii Domnului?
p.P.T.: Stătea în genunchi dinaintea icoanei.
K.I.: Multă vreme?
p.P.T.: Două-trei ore.
K.I.: Lucrul acesta se întâmpla des?
p.P.T.: În timpul când nu se săvârşea nici o slujbă în biserică. Adică foarte dimineaţă sau după-amiaza, pe la 5-5:30. Încuia biserica pe dinăuntru, fără să ştie că eu mă ascundeam în Altar ca să văd ce se întâmpla.
K.I.: Pomenea numele oamenilor cu voce tare?
p.P.T.: În şoaptă.
K.I.: Cam ce spunea?
p.P.T.: „Kostas cu fiii…"
K.I.: Lucrul acesta îmi aminteşte de **Sfântul Nicolae Planas**, care se ruga pentru oameni după sfânta Liturghie, până la trei după-amiază.
p.P.T.: La sfârşit spunea: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, şi robul tău Panayotis", adică eu. Se ruga să mă apere Dumnezeu. Se ruga şi pentru ceilalţi preoţi, pentru bătrâni…
K.I.: Părinte, odată mi-aţi spus ceva legat de nişte orz.
p.P.T.: Era o vreme de mare sărăcie. Oamenii lucrau pământul. Luau 8 lire pe lună. Era foarte greu. Am făcut un coteţ mare pentru găini, ca să nu cumpărăm carne. Într-o zi, cum s-a întunecat, am auzit un zgomot. I-am spus nevestei mele: „Să ştii că este om". Am deschis uşa din dos, ca să văd. Era întuneric. Am văzut totuşi un sac mare de vreo sută de kilograme. Îl adusese Panais pe ascuns.
K.I.: Cum putuse, oare, să-l care? Era un om foarte slab. De unde îl adusese?
p.P.T.: De acasă de la el. L-a adus cu un cărucior şi l-a răsturnat peste zid (casa mea avea zid de jur-împrejur). La puţină vreme după aceea, m-am întâlnit cu Gheorghe Siokouros, actualul Arhimandrit şi duhovnic de la Mănăstirea Kikku, pe nume Gavriil, şi i-am spus: „Gheorghe, uite aşa şi aşa". A zâmbit şi mi-a răspuns „Vreun prieten de-al tău". Dar nu mi-a zis cine. După aceea, a apărut nişte grâu. Lucrul acesta a început să devină un obicei. Cei doi fraţi erau buni agricultori. Ţineau pentru ei numai ceea ce mâncau. Restul îl dădeau săracilor. Ouăle şi găinile din gospodăria lor le dădeau oamenilor bolnavi.
K.I.: Panais nu mânca aproape deloc.
p.P.T.: Vasile şi sora lor mâncau carne. Însă Panais nu mânca niciodată.
K.I.: Vă aducea des lucruri?
p.P.T.: Da. Îmi aducea şi brânză.
K.I.: Nu i-aţi spus niciodată nimic?
p.P.T.: L-am întrebat: „Ce înseamnă toate acestea?" Dar nu mi-a răspuns. Atunci nu i-am mai zis nimic, ca să nu-l supăr.
K.I.: Să nu ştie stânga ce face dreapta.
p.P.T.: Într-o zi, i-am spus: „În ce lume nebună trăim… Mi-au lăsat afară nişte brânză… ca să o mănânce mâţele". Atunci, el mi-a răspuns zâmbind: „Să o mănânce copiii, nu mâţele". „Dar cine, oare, să o fi adus?" „O fi vreun prieten. Sau poate un om la care ai făcut sfinţire".
Nu îmi dădea numai mie. Laptele de la toate oile sale îl dădea celor bolnavi. Nimeni nu ar fi crezut dacă nu ar fi văzut cu ochii lui.
K.I.: Am auzit că după ce se însera, moş Panais se ducea în sat. Ce făcea mai exact?

p.P.T.: Lua ce avea prin casă şi pornea la drum. Le oferea oamenilor poveţe şi daruri (zahăr, macaroane, cafea şi altele). De asemenea, se ducea pe la bătrânii săraci ca să le ţină de urât.
K.I.: Toată noaptea umbla astfel. Lăcrimaţi de fiecare dată când vorbiţi despre moş Panais. De ce?
p.P.T.: Iată motivul: eram bolnav de reumatism şi nu puteam să păşesc. El m-a luat de mână şi mi-a zis: „Hai să facem o plimbare“. Unde credeţi că m-a dus? La biserica Sfântului Efimian, din afara satului. L-am întrebat: „De ce m-ai adus aici?“, iar el mi-a răspuns poruncitor: „Ca să te vindeci“. Nici nu ştiu cum s-a întâmplat, dar, după ce m-am închinat Sfântului Efimian, m-am făcut sănătos.
K.I.: Cred, totuşi, că aveţi şi alte motive pentru care vă emoţionează pomenirea lui.
p.P.T.: Omul acesta îmi încălzea sufletul. Într-o zi – era înaintea Crăciunului – ploua foarte tare. Mai jos, era o maşină pe care a luat-o apa.
K.I.: Atât de tare ploua…
p.P.T.: Parcă se rupseseră baierele cerului. Atunci, Panais mi-a spus: „Ceilalţi părinţi sunt bătrâni. În sat sunt vreo patruzeci de oameni în vârstă, pe care nu i-au adus copiii lor ca să se împărtăşească. Haide să mergem să-i împărtăşim noi“. Dar eu i-am răspuns: „Doamne fereşte, cum să mergem pe o aşa vreme?“ Atunci, el s-a întors spre mine şi mi-a zis: „Nu ne încurcă apa. O să se oprească. Ia-ţi patrafirul şi hai să plecăm“. Iar în clipa aceea – Doamne sfinte! – ploaia s-a oprit şi s-a arătat soarele.
K.I.: Doamne, miluieşte!
p.P.T.: Ne-am dus, am împărtăşit 47 de persoane şi ne-am întors la două şi jumătate după-amiază. Plecasem la ora zece.
K.I.: Şi în tot timpul acesta nu a plouat?
p.P.T.: Nu. I-am împărtăşit pe toţi bătrânii. Când am ajuns la biserică, Panais mi-a spus: „Hai repede, că o să se apuce din nou să toarne“. Şi, cu adevărat, de la biserică până acasă, m-am făcut leoarcă. În felul acesta, mi-am dat seama că a prevăzut ce avea să se întâmple.
K.I.: Avea harisma înainte-vederii.
p.P.T.: Când mi-a zis să alerg ca să nu mă prindă ploaia, l-am întrebat: „Tu râzi de mine?“, dar el a răspuns: „Oare nu a fost adevărat când ţi-am spus că putem merge fără probleme să împărtăşim lumea?“
V-am povestit întâmplarea cu privegherea?
K.I.: Nu. Spuneţi-o.
p.P.T.: Odată am stat şi l-am omenit acasă la mine pe doctorul Kozakos. Coincidenţa făcea ca soţia lui să fie plecată de acasă în Lemesos, iar a mea la Platres – satul de unde ne tragem noi. Doctorul m-a întrebat: „Ce mâncăm în seara asta, părinte?“ Eu i-am răspuns: „Ştiu şi eu…“ „Să te iau la Angastrina ca să mâncăm porumbei“. I-am zis: „Bine“. Între timp, de dimineaţă, Panais îmi spusese că vom face priveghere ca să se împărtăşească fetele şi bătrânii. Eu i-am spus: „Bine, Panais, o să fac priveghere în seara aceasta“.
K.I.: La ce oră a început privegherea?
p.P.T.: La 7:30-8:00 seara. Din păcate, eu am uitat şi m-am dus cu doctorul Kozakos.
K.I.: V-aţi dus să mâncaţi porumbei la Angastrina.
p.P.T.: Da. Ne-am întors pe la 11:30. Trecând prin faţa bisericii, am văzut că era lumină înăuntru.
K.I.: Vă aşteptau?
p.P.T.: Cântau. M-am dus, am deschis uşa bisericii ca să văd ce se întâmpla şi m-a văzut Panais. S-a îndreptat spre mine supărat şi mi-a zis: „Au venit oamenii flămânzi ca să se împărtăşească şi…“ Eu i-am răspuns repede: „Am avut treabă“. „Las' că ştiu eu ce treabă ai avut“. „Ce treabă am avut?“ „Ai fost dincolo de râu şi te-ai distrat“. Şi, cu adevărat, domnule Klitos, fusesem chiar în locul pe care îl indicase Panais. Cum de ne-a văzut?
K.I.: Avea harisma străvederii. Să continuăm.
p.P.T.: „Să fac slujbă?“, am întrebat eu. „Să faci“. Şi am împărtăşit 600 de suflete.
K.I.: Cândva mi-aţi spus (eu şi părintele Tsestos ne cunoaştem de mulţi ani) că nu voiaţi să vă împărtăşiţi pentru că mâncaserăţi ceva.
p.P.T.: Da. Nu voiam să slujesc. Şi nu puteam să-i împărtăşesc pe oameni fără să fac sfânta Liturghie. Dar Panais a insistat: „Nu se murdăresc cele sfinte pentru că ai îmbucat ceva“.
K.I.: Ştia ce mâncaserăţi?
p.P.T.: Da.
K.I.: Altădată mi-aţi spus că vă era frică de Panais. De ce?
p.P.T.: Pentru că îmi vedea defectele şi îmi spunea să le corectez.
K.I.: Vă făcea observaţii. Îl ascultaţi?

p.P.T.: Aveam foarte mare grijă la felul cum trăiam, pentru că ştiam că Panais înţelegea tot ce se întâmpla. Îşi dădea seama chiar şi când spuneam o minciună, cât de mică.
K.I.: Era ochiul lui Dumnezeu.
p.P.T.: Îmi făcea totuşi observaţii cu blândeţe şi prin cuvinte frumoase. Venea să-mi sărute mâna, iar eu nu voiam. Atunci îmi spunea: „Ştii, câteodată mai cădem în greşeli, dar trebuie să fim cu luare aminte".
K.I.: Poate vă mai amintiţi şi alte întâmplări legate de viaţa acestui om sfânt.
p.P.T.: Într-o zi, l-am văzut ce mânca. Avea într-o batistuţă 9 măsline. Nici 8, nici 10. Nouă, după numărul tagmelor îngereşti. Într-o zi, am adăugat şi eu două.
K.I.: S-au făcut 11.
p.P.T.: A mâncat 9 şi două le-a lăsat. M-am dus lângă el, am luat o bucată de pâine şi am mâncat cele două măsline. Panais mi-a spus atunci: „Eh, ispita…" Eu l-am întrebat: „Ce ai frate?" „Zic pentru că nu ştiu cine mi-a pus două măsline între ale mele. Să fi fost ispita… Eu mănânc 9 măsline. De unde au mai apărut, oare, două?" Atunci i-am spus: „Eu le-am pus".
K.I.: Vă plăcea să faceţi glume?
p.P.T.: Voiam să văd cât de puternic era şi cât de mare era capacitatea lui de a se abţine. Se sătura cu 9 măsline. Aşa a mâncat ani de-a rândul. Nu mânca nici roşii, nici castraveţi, nici ceapă. Numai pâine şi măsline.
K.I.: Era un pustnic în lume.
p.P.T.: Nu orice fel de pustnic, ci unul foarte strict, ca cei de la Sfântul Munte.
K.I.: Părinte Panayiotis, din câte am auzit, oamenii din Lisi îl respectau foarte mult. Chiar şi cei de stânga.
p.P.T.: Pentru că era plin de bunătate. Dacă se îmbolnăvea vreun copil de-al lor, mergea să-l vadă. Dacă existau probleme în vreun cuplu, se ducea să-i împace. Panais a împăcat nenumărate familii. Nici preotul nu a făcut atâtea câte a făcut el.
K.I.: Intervenea atunci când se iveau probleme familiale în sat?
p.P.T.: Da. Mă lua cu el, dar nu mă lăsa să vorbesc. El se ocupa de tot.
K.I.: Şi ce le spunea oamenilor, părinte Panayotis?
p.P.T.: Le spunea cuvinte despre iubire şi despre familie.
K.I.: Îmi aduc aminte că zicea: „Dacă te doare mâna, o tai?" Vroia să spună că bărbatul şi femeia sunt un trup. Chiar dacă greşeau ambii soţi sau numai unul dintre ei, dorea ca între cei doi să fie deplină unitate. De aceea, vorbea despre capacitatea de iertare dintre soţi.
p.P.T.: Cu cei care nu făceau copii era sever.
K.I.: Cum adică? Explicaţi-ne.
p.P.T.: O rudă de-a sa avea doi copii, cu toate că, în mod normal, într-o familie erau 6, 7 sau 8. Zicea: „Ecaterina, ai numai două odrasle, deşi la slujba de căsătorie ai fost binecuvântată să faci mulţi copii. De ce nu ai făcut ascultare?" „Dar avem copii", răspundea ea. Iar el zicea: „Este lucrarea lui Dumnezeu. Oare noi, care am fost 8-10 copii, am murit de foame?"
K.I.: Credea cu totul în Cel Preaînalt şi urma întocmai învăţăturile Sale.
p.P.T.: Da. Pentru că era neîntinat cu femei. Să vă mai spun ceva. A impresionat cândva şi ca actor.
K.I.: Adică?
p.P.T.: Pe vremea când era de 12-14 ani, aşa cum mi-a spus psaltul de atunci, se puneau în scenă piese de teatru, cum ar fi Alexandru cel Mare a lui Katsandonis.
K.I.: Piese patriotice.
p.P.T.: Da. Panais era cel mai bun actor. După aceea, a descoperit Biserica. Marea minune pentru Panais şi Vasile a fost când le-am dat un Nou Testament. Până atunci, citeau doar pericopele evanghelice. Nu aveau Noul Testament în întregime. Când erau întrebaţi ce carte era aceea, ei răspundeau: „Este ceea ce ne-am dorit". Cât de mare era bucuria lor… Drept mulţumire, mi-au adus doi saci de cartofi, trei găini şi brânză. S-au bucurat ca nişte copii…
K.I.: Oare nu erau ei copii ai Împărăţiei Cerurilor?…
p.P.T.: Cine nu crede ceea ce spun despre Panais să meargă să-l vadă pe Vasile şi va crede. Să vadă cum trăiesc Vasile şi Trifonia, şi vor înţelege deîndată.
K.I.: Când eraţi refugiaţi, i-aţi văzut?
p.P.T.: Desigur. Mă duceam des pe la ei.
K.I.: Cum priveau ei ceea ce se întâmpla pe atunci?
p.P.T.: Lor nu le păsa de aşa ceva. Ar fi îndurat şi cele mai grele închisori, pentru că nu trăiau pe pământ, ci în

ceruri.
K.I.: Ceea ce ne spuneți este foarte frumos. Oriunde s-ar fi aflat, pentru ei cerul era aproape.
p.P.T.: Nimic altceva nu-i interesa.
K.I.: O femeie din Lisi mi-a spus că moş Panais a prevăzut ocuparea satului de către turci.
p.P.T.: Şi eu am aflat de lucrul acesta. Când eram arestat, între 1955 şi 1959, Panais îmi trimitea vorbă să citesc anumite pasaje despre Iosif Pangalos. Îmi scria: „Frate, chiar dacă eşti în închisoare, să nu te nelinişteşti. Caută Împărăția cerurilor. Nimic altceva". Astfel mă mângâia. Din păcate, nu mai am scrisorile de la el. Le-au găsit englezii şi le-au distrus.
K.I.: Scrisorile sale ar fi fost astăzi mărturii prețioase ale acelei perioade dureroase. Ar fi fost dovezi istorice.
p.P.T.: Din păcate, nu le mai am. Englezii ne-au făcut odată percheziție şi le-au găsit.
K.I.: L-ați visat vreodată?
p.P.T.: Nu. Poate că sunt nevrednic.
K.I.: Cum să fiți nevrednic, dacă îl iubiți atât de mult…
p.P.T.: Panais reprezintă un capitol important al vieții mele. Dacă nu era el, aş fi murit din cauza chinurilor pe care le-am îndurat. Mă ținea în viață. Ce bine ar fi dacă, măcar la vârsta înaintată la care mă aflu, aş putea să fiu şi eu ca el. Dacă nu am putut fi în tinerețe, măcar acum mi-aş fi dorit să fiu…

Convorbire cu Stavros Pieridis

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Ne aflăm în cartierul Sfinților Doctori fără de Arginți, în casa unde s-au refugiat **Vasile** şi **Panais**, şi vom discuta cu Stavros Pieridis, care a avut şansa să-i cunoască pe cei doi frați. El ne va vorbi despre anumite întâmplări pe care le-a trăit în preajma lor.
S.P.: Eram la o priveghere la Mitropolie, unde se aflau şi ei doi. La un moment dat, Panais a văzut ceva şi m-a lovit uşor pe umăr: „Uite, uite!" L-am întrebat: „Ce anume?" Dar el nu mi-a răspuns şi am urmărit în continuare privegherea cu evlavie, până când s-a terminat.
La o altă priveghere, la **Sfântul Gheorghe Makris**, slujea părintele Andreas Agathokleous, care, însă, era atât de bolnav, încât dădea semne că nu putea termina slujba. Ce aveam să facem? Atunci ne-am gândit cu părintele Andreas să-l chemăm pe moş Panais să vină în sfântul Altar. Cum i-am spus, a îngenuncheat lângă sfânta Masă, s-a rugat vreo 5-10 minute şi după aceea a preluat slujba şi a dus-o până la capăt.
Moş Panais mi-a scris trei caiete pline cu megalinariile sfinților. Avea răbdarea şi dragostea să scrie, chiar caligrafic, la fel cum făceau vechii caligrafi de pe la mănăstiri. Mi-a scris toate megalinariile de pe 1 până pe 31 ianuarie. Mi-a mai scris şi un alt caiet uriaş dedicat Sfântului Nectarie.
K.I.: De ce scria aceste caiete? Ca să asimileze mai bine conținutul a ceea ce transcria?
S.P.: Da, probabil. Uitați-vă ce litere frumoase făcea. Zici că e scris de maşină.
K.I.: Caligrafia izvorăşte din grija pentru suflet.
S.P.: Când asculta tropare, spunea: „Mi se înmoaie inima, mă bucur şi-L slăvesc mai mult pe Dumnezeu".
Odată, mama mea era bolnavă, la Spitalul din Larnaka. Făcuse atac cerebral, iar eu aveam grijă de ea. Timp de 35 de zile am stat alături de patul ei. În perioada aceea, nu mi-am mai făcut metaniile şi canonul. Atunci i-am zis lui moş Panais: „Nu mai pot face canonul. Cum să procedez?" El mi-a răspuns: „Doar nu vrei să faci metanii în spital. Nu fă metanii. Roagă-te numai". După ce a murit mama, m-am dus şi i-am spus: „A murit mama şi canonul nu mi l-am făcut". Dar el mi-a zis: „Nu te îngrijora: în fiecare noapte ți l-am făcut eu".
K.I.: Foarte frumos.
S.P.: Când îi cânta imnuri Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, moş Panais plângea întotdeauna. Mi-a spus următorul fapt: „În sat la mine, toată ziua, de dimineață până seară, nu făceam decât să înalț imnuri Maicii Domnului".
K.I.: Se legase sufleteşte de ea.
S.P.: Da. În legătură cu Maica Domnului, atunci când ne-am dus la **Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Alamanos**, maicile l-au întrebat pe moş Panais: „Atât de mult o iubeşti pe Maica Domnului. Dar ai văzut-o vreodată?" „Pe Maica Domnului n-am văzut-o, dar îi simt harul în permanență".
Altădată, pe 4 decembrie, de ziua Sfintei Varvara, eram la **Stavrovuni**. După **sfânta Liturghie**, am venit aici, în această casă, unde stătea moş Panais. Cu mine erau starețul Atanasie şi călugărul **Gherman**. Cum l-a văzut

pe stareţ, moş Panais a spus: „Unde ai lăsat cele 99 de oi ale tale, părinte, de ai venit până aici, ca să cauți oaia cea pierdută?…"
În ziua aceea, Panais, Vasile şi Trifonia s-au spovedit. În fiecare zi venea preotul la el şi îl împărtăşea – de pe 4 decembrie, până pe 29, când a murit.
Odată ne-am dus să vedem un bolnav – cei trei frați şi cu mine. Pentru că îi duceam cu maşina, moş Panais îmi zicea: „Noi nu putem să mergem pe la bolnavi, pentru că suntem bătrâni, dar tu ne dai aripi". Despre boli spunea că sunt „iubirile lui Dumnezeu".
Când mergeam, de exemplu, la Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Alamanos, bătrânii nu mai încetau să-şi facă cruce şi să spună: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-ne pe noi" sau „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-ne". Când treceam prin fața unei biserici, de exemplu biserica Sfântului Gheorghe, spuneam troparul sfântului. Astfel, toate micile noastre excursii erau o rugăciune continuă. Nu vorbeam despre nimic, ci ne rugam fără întrerupere.
Şi în casa din cartierul Sfinților fără de Arginți, ziua începea cu imnuri de slavă. De asemenea, moş Panais pomenea cam o mie de nume.
Trifonia mi-a spus că s-a rugat până în clipa morții: „Îşi ridica mâinile să se roage, noi ne duceam să-l acoperim, dar el iarăşi le scotea afară".
Într-o zi, a zis: „Am obosit". Trifonia l-a întrebat: „Ce ai făcut de ai obosit?" Pomenea mereu nume. Se ruga pentru toată lumea. Moş Vasile îi spunea: „Când eu mă rog pentru tine şi tu pentru mine, nu poate să ni se întâmple nimic rău. Aceasta este iubirea vindecătoare, despre care vorbeşte Sfânta Scriptură".

Convorbire cu moş Vasile, Trifonia, Stavros Pieridis, Stavrula, Eleni, Cristina

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Cine era tânărul acela cu mama sa pe care l-ai întâlnit, **moş Vasile**?
V.: Un străin. Să fi fost om?.. Înger?… Într-o zi, când zideam ceva, a venit la noi, împreună cu mama sa – de la Ierusalim, aşa cum ne-au spus. Străinul acela a rămas în aria noastră 2-3 zile, mi se pare… „Un moment să-i duc farfuria…"
T.: Era sărbătoarea Maicii Domnului, iar **Panais** cu **Vasile** s-au dus să se plimbe. Străinul acela i-a întrebat: „Unde vă duceți?". „Să facem o plimbare". „Merg şi eu". „Haide". S-a dus cu ei şi a început să le spună despre Ierusalim şi despre ce se întâmplă în lume. Au mers o vreme, după care s-au întors. Apoi, frații mei şi-au zis să-i dea ceva de mâncare străinului aceluia, pentru că trebuia să plece. Mama lui nu era cu el. Răposatul Panais s-a dus să-i aducă ceva din casă, iar Vasile a rămas cu el.
Tânărul i-a spus lui Vasile: „Mă duc să-i duc bătrânei de alături o farfurie cu mâncare" (o femeie în vârstă care i-a dat cândva să mănânce). Mă duc până la ea şi mă întorc. Dar a intrat pe uşă şi s-a făcut nevăzut.
K.I.: Nu l-ați mai văzut niciodată?
V.: Ne-am dus să-i ducem darurile la aşternutul lui din arie, dar nici aşternut nu mai era, nici pe el nu l-am mai văzut vreodată.
T.: S-a făcut nevăzut cu tot cu haine.
V.: S-a dus la uşa bătrânei ca să-i ducă farfuria şi, după aceea, trebuia să se întoarcă. Dar nu l-am mai văzut de atunci. Am fost la arie, dar acolo nu mai era nimic. De unde a venit şi unde s-a dus… Dumnezeu ştie.
K.I.: Să fi fost o vizită din cer?
V.: Cred că a fost un înger adevărat.
K.I.: Era frumos?
V.: Nespus de frumos. Şi cum mai vorbea…
K.I.: Vă simțeați bine cu el?
V.: Cum să nu…
K.I.: V-a povestit ce se întâmpla prin alte locuri?
V.: Am vorbit numai despre lucruri religioase. Despre **Ierusalim**.
K.I.: Spune-mi, moş Vasile, când ați ieşit să vă plimbați, ați făcut Vecernie?
V.: Am făcut. Pe drum am vorbit de cele sfinte. Despre ce citise fiecare.
K.I.: Fiecare a vorbit despre ce citise el?
V.: Da.

K.I.: Vrei să ne spui vreun cuvânt de-al fratelui dumitale?
V.: Viața lui a fost, cu adevărat, creştină. Era trup şi suflet pentru Biserică.
K.I.: Dar şi dumneata ai fost la fel.
V.: Eh, el era cel dintâi.
Odată, mergeam cu el pe drum şi eram urmați de curcubeu. Panais mi-a spus: „Mergi tu înainte, ca să vedem ce se întâmplă".
K.I.: Vedeați curcubeul fără să fie ploaie?
V.: Da. Venea după noi.
K.I.: Fără ploaie şi fără soare… S-a deschis cerul, moş Vasile. Harul sfânt… Câte ore pe zi vă rugați?
V.: Fără încetare. Gândul nostru era mereu lipit de Dumnezeu.
K.I.: Nu mică v-a fost bucuria când ați cumpărat **Sfânta Scriptură**. Unde ați găsit-o?
V.: A fost odată o sărbătoare, la care se vindeau Sfinte Scripturi. Era unul care striga: „Vând Sfinte Scripturi!", şi eu l-am auzit. Pe atunci aveam cărți sfinte, dar nu şi Sfânta Scriptură. După aceea, n-am mai citit nimic altceva decât cuvântul lui Dumnezeu din Cartea Sfântă…
K.I.: Citeați şi din Sfinții Părinți?
V.: Da. Şi Sfinții Părinți.
Panais (cumătrul, aşa cum îi zicea moş Vasile), mulți ani după ce a terminat şcoala, până când ne-am dus din Lisi, aprindea mereu candelele la biserică. El nu voia să plece. Zicea: „Unde să ne ducem şi să lăsăm biserica?" Dar eu i-am spus: „Lumea a plecat. O să rămâi numai tu?"
K.I.: A plâns când a plecat?
V.: Tare s-a mai întristat.
T.: Odată, preotul i-a spus: „Hai să-i împărtăşim pe oameni". Au mers prin tot satul. Nu le-a ajuns o singură zi. S-au dus şi a doua zi. Rudelor celor bolnavi le spunea: „Pregătiți-i, şi mâine venim să-i împărtăşim". Erau atât de bucuroşi când Panais se ducea la ei… „A venit Panais, a venit Panais!" Îi ziceau: „Stai jos să te cinstim cu ceva". „Nu, că mă grăbesc", şi pleca. După aceea, a prins curaj şi le spunea: „Faceți-mi o cafea". Ce se mai bucurau oamenii aceia… A doua zi, se duceau din nou pe la ei. Panais ținea felinarul. Îi avea pe toți scrişi pe o foaie mare de hârtie.
S.P.: Cam câți împărtăşeau?
T.: Tot satul.
K.I.: Şi bătrânii şi bolnavii…
S.P.: Aceştia erau vreo treizeci.
T.: Mai mulți… Mai bine de cincizeci.
S.P.: După ce venea acasă, voia să mănânce numai anafura. Dacă nu l-ar fi bătut la cap, n-ar fi mâncat nimic. „N-am poftă. Vreau să rămân numai cu Hristos", răspundea el.
V.: Avea multă râvnă. Din şcoala generală copia cărți religioase.
S.P.: Odată, când m-am dus la el, l-am găsit meşterind ceva la cuvertura lui. L-am întrebat: „Ce faci, moş Panais?" „Ce să fac, Stavros… Mătănii. Doamne Iisuse Hristoase…"
Despre boli îmi zicea: „Nu te teme, Stavros. Şi asta este dragostea lui Dumnezeu. S-a revărsat toată asupra ta…"
T.: La adunarea religioasă, Panais era preşedintele. De o parte stăteau femeile şi de cealaltă parte, bărbații, iar Panais stătea în mijloc şi le citea să audă cu toții. Când citea el, se aduna lumea ca la bâlci.
K.I.: Ce anume citea?
V.: Erminia Sfintei Evanghelii.
K.I.: Cât timp citea? 1-2 ore?
V.: Da. Şi lumea stătea şi asculta. Datorită lui, oamenii se întorceau la biserică. Lumea era liniştită. Pe atunci, oamenii trăiau în pace şi cu frica lui Dumnezeu. Trăiam printre sfinți.
S.P.: Până şi cinematograful din sat s-a închis, pentru că oamenii se duceau la moş Panais să-l asculte.
K.I.: Nemaipomenit! De mulți oameni ca moş Panais am avea nevoie astăzi…
T.: Au venit nişte străini care au făcut cinematograf, dar nu se ducea nimeni acolo.
S.P.: Tanti Trifonia, este adevărat că acasă nu venea mai deloc? Toată ziua şi toată noaptea stătea la biserică şi priveghea.
T.: Da. Noaptea priveghea.
K.I.: În fiecare noapte?

S.P.: Nu chiar. Numai de sărbători.
T.: La fiecare sărbătoare, la fiecare sfânt, priveghea, citea din Evanghelie şi din Apostol.
S.P.: Moş Vasile, cine a fost primul duhovnic al dumitale?
V.: Primul duhovnic a fost părintele Ciprian.
S.P.: Vă duceaţi la Stavrovuni?
V.: Cu regularitate.
S.P.: V-aţi dus vreodată pe jos?
V.: Ne mai urcam pe măgar… Făceam cu schimbul.
K.I.: Câte mile130(Unitate de măsură a lungimii egală cu 1 609, 5 metri. Mila a fost introdusă în Cipru ca urmare a ocupaţiei britanice [n. t.].) aveaţi de mers?
V.: 12 mile131(19, 314km [n.t.].).
S.P.: După părintele Ciprian, cine v-a mai fost duhovnic?
T.: Părintele Lazăr.
S.P.: La cât timp vă spovedeaţi?
V.: Depinde.
K.I.: La cincisprezece zile? La douăzeci?
V.: Da.
T.: Mai erau şi alţii care voiau să se spovedească.
V.: Ne duceam mai mulţi.
K.I.: Cam câţi?
V.: Cinci-zece.
K.I.: Făceaţi expediţie duhovnicească.
S.P.: Moş Panais spunea: „Să nu dormiţi înainte de douăsprezece noaptea. Lăsaţi să treacă miezul nopţii şi după aceea…"
K.I.: De ce spunea aşa ceva?
S.P.: Ca să se roage. Când trebuiau să se împărtăşească, se rugau mult în noaptea de dinainte. Privegheau şi se rugau amândoi.
K.I.: Spune-ne, moş Vasile, după ce terminaţi rugăciunea, nu vă era frică de cel rău?
V.: Îl rugam pe Dumnezeu să ne păzească.
K.I.: Stavrula, spune-ne ceva din cuvintele de învăţătură ale lui moş Panais.
S.: Moş Panais mă iubea tare mult. Mă duceam la el şi-i spuneam tot ce aveam pe suflet. Mă mărturiseam la el. De multe ori, îi ziceam de băiatul meu care era foarte obraznic, iar el mă mângâia: „Nu te întrista şi Dumnezeu o să aibă grijă".
După aceea, Moş Panais s-a îmbolnăvit, iar băiatul meu a avut accidentul cu motocicleta şi era la spital. El s-a interesat tot timpul de fiul meu şi cred că a aflat că a murit.
T.: Noi nu i-am spus.
S.: Când moş Panais era bolnav, m-am dus pe la el. Nu mai avea mult de trăit. Cum m-a văzut, s-a emoţionat şi mi-a spus: „Maicile, maicile…" S-a uitat la mine cu nişte ochi atât de trişti… Şi nu mi-a mai spus nimic.
K.I.: Ce voia să spună prin „maicile"?
S.: Nu ştiu. A repetat cuvântul acesta de trei ori.
K.I.: Ai rămas singură132(În limba greacă, cuvântul maică (cu sensul de călugăriţă) înseamnă în acelaşi timp şi femeie singură [n.t.].), Stavrula.
V.: Fiul ei nu mai este. A rămas singură.
K.I.: Şi acum eşti singură?
S.: Nu. Am o fiică.
K.I.: Moş Panais suferea alături de oameni? Plângea?
V.: Mult.
K.I.: Atunci când suferea altcineva?
V.: Da, da.
K.I.: Suferea şi el până la lacrimi.
V.: Da.
K.I.: Da, Eleni. Văd că vrei să spui ceva.
E.: Şi eu sunt din Lisi.

K.I.: Stavrula, dumneata de unde te tragi?
S.: Din Dromoloxià.
K.I.: Dumneata, Stavros?
S.P.: De la Sfântul Memnon din Ammohostos şi stau în Meneù.
E.: Mulţumesc lui Dumnezeu că am avut cinstea să-l cunosc pe moş Panais. De când eram mică, mi-l aduc aminte purtând „nădragi“, şi având cheia aceea mare în mână. Cine se ducea la biserică îl vedea mereu cu zâmbetul pe buze.
C: Când eram copil, aveam părul lung. Moş Panais îmi zicea: „Tare mult îmi place că ai păr lung. Să nu-l tunzi“. Acum, şi fata mea are părul lung.
S.: Chiar dacă eram văduvă, nu puneam batic pe cap. După ce mi-a murit băiatul, tot n-am pus batic. Numai în biserică purtam. Într-o zi, moş Panais mi-a spus: „Să ştii că eu te iubesc şi fără batic pe cap. Dar parcă-ţi lipseşte ceva“. De atunci, nu mi-am mai scos baticul de pe cap.
K.I.: Bravo, Stavrula.
S.: Nu l-am pus pe cap nici pentru bărbat, nici pentru fiul meu, dar de când mi-a spus moş Panais, am ascultat.
V.: Cinstea femeii…
E.: Iubea foarte mult copiii.
K.I.: Şi el era un copil al Împărăţiei Cerurilor.
E.: Era plin de iubire şi de veselie.
K.I.: Cristina…
C.: Eram bolnavă. Aveam cancer la tiroidă, trebuia să-mi fac tomografie şi mă temeam foarte tare. Când am intrat în încăperea unde era tomograful, l-am văzut lângă mine pe moş Panais. Era după moartea sa. Mi-a spus: „Nu te teme“. Era îmbrăcat în negru şi a stat tot timpul alături de mine. Vreme de jumătate de oră a fost lângă mine şi nu-mi era frică deloc. Dimpotrivă, eram foarte liniştită.
K.I.: L-ai văzut?
C: Viu.
S.P.: Trebuie să mai spunem că citea în fiecare dimineaţă. Cafeaua sa era întotdeauna uşoară. Nu voia să fie concentrată, pentru că veneau mulţi în vizită şi trebuia să bea cafea cu fiecare dintre ei. Îi spunea mătuşii Trifonia: „Trifonie, Trifonie, o să ajungi în Rai la cât ne serveşti pe toţi“.
T.: În fiecare noapte, când mă duceam să-l învelesc, îmi zicea aşa.
S.: Odată m-am dus la moş Panais, iar el citea rugăciunea de mulţumire după sfânta Împărtăşanie. L-am întrebat: „Te-ai împărtăşit?“, iar el mi-a răspuns: „Nu numai când ne împărtăşim trebuie să-I mulţumim lui Dumnezeu. Să citeşti în fiecare zi rugăciunea de mulţumire. Să-I mulţumeşti lui Dumnezeu că te-a învrednicit să te apropii de Trupul şi de Sângele Său“. De atunci, Îi mulţumesc lui Dumnezeu în fiecare zi, fie că mă împărtăşesc sau nu.
S.P.: Şi eu fac la fel. Uneori citesc rugăciunea de mulţumire de două-trei ori pe zi. Pentru că părintele ne-a dat o asemenea binecuvântare, noi o păstrăm cu sfinţenie.
K.I.: Moş Vasile! Odată, moş Panais mi-a spus mai în gumă, mai în serios: „Iată cum este omul: se învârte tot timpul în jurul unei gropi, până cade în ea“. Să fi fost aceasta pomenirea morţii?
V.: Cu siguranţă.
K.I.: Şi amintirea lui Dumnezeu, în acelaşi timp.

Arhimandritul Atanasie Stavrovuniotul, egumen al Mănăstirii Stavrovuni

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

Publicăm din nou cuvântul de pomenire rostit de Stareţul Mănăstirii Stavrovuni, **Arhimandritul Atanasie**, după slujba de înmormântare a lui moş Panais, de la **Biserica Sfintei Tecla**, din localitatea de refugiaţi cu numele Sfinţilor fără de arginţi din Larnaka, de pe 30 decembrie 1989.

„Părinte Panais,
omule al lui Dumnezeu,
lucrătorule al Domnului,
suflet al Raiului,

binecuvântat este drumul pe care mergi astăzi,
căci ți s-a pregătit loc de odihnă!

Cinstiți părinți, frați creştini,

Ne-am strâns cu toții astăzi, aici, pentru a-l petrece pe ultimul drum pe preacinstitul şi mult-iubitul nostru părinte şi frate Panais din Lisi, care, ca un trandafir bine-mirositor şi desăvârşit, a fost chemat de Domnul în aşezămintele cereşti cele mult-iubite şi dorite de noi toți.
Din tinerețe şi până la ultima suflare, moş Panais a ținut, ca puțini oameni în zilele noastre, legea Evangheliei, postind, priveghind şi rugându-se.
Bunul Dumnezeu l-a înzestrat cu multe harisme şi virtuți. Dar el nu a cheltuit darurile Creatorului pe slava deşartă a lumii acesteia, ci le-a păstrat şi le-a cultivat spre slava lui **Dumnezeu**.
Şi chiar dacă nu a primit tunderea în monahism, a cultivat cu multă râvnă în inima sa toate virtuțile călugăreşti. Era pe deplin dedicat voirii lui Dumnezeu, alegând sfântul celibat, căutând nevoințele şi sărăcia de bunăvoie, sădind în suflet curăția şi în trup nevinovăția, rugându-se neîncetat, făcându-şi din biserică locuință şi din locuință biserică. Nu a împlinit voia sa, ci a făcut ascultare deplină față de sfaturile părinților săi duhovnici. Chiar dacă din prea multă smerenie nu a primit desele propuneri de a se călugări, viața sa a fost asemenea cu cea a unui călugăr. Nu lipsea niciodată de la biserică, unde citea psalmi cu cea mai mare evlavie. Acasă la el citea tot felul de rugăciuni. El a trăit mai întâi de toate pentru odihnirea în **Hristos** a fraților săi, jertfind propria linişte şi odihnă. Era pe deplin neiubitor de arginți şi străin față de lumea aceasta, față de bucuriile şi desfătările deşarte ale acestei lumi, având sufletul închinat lui Dumnezeu. Foarte smerit şi răbdător, blând, simplu şi liniştit, avea mereu grijă să nu primească nici un gând de mândrie sau slavă deşartă. Nu a supărat niciodată pe nimeni şi niciodată nu a fost pricină de sminteală pentru nimeni. Dimpotrivă, mulți s-au folosit şi au fost aduşi pe calea mântuirii de el. Cea mai mare dorire a inimii sale era sfânta Împărtăşanie. Nu poate fi descrisă bucuria pe care o simțea atunci când se împărtăşea cu nemuritoarele Taine. Se împărtăşea la intervale regulate, după o pregătire deosebită.
Chiar dacă nu a fost preot duhovnic, oamenii l-au privit ca pe părintele lor duhovnicesc. Atrăgea lumea în jurul său ca un magnet. Tineri, bătrâni, bărbați, femei alergau la el ca să-l audă vorbind. În clipele grele ale vieții sale sau în perioadele de boală, chiar şi la bătrânețe, nu a închis niciodată poarta nimănui. Tuturor le oblojea rănile şi pe toți îi îndrepta spre Hristos. Moş Panais putea rosti alături de Apostol: Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard?133(II Cor. 11, 29 [n.t.].) De asemenea, pentru el sunt valabile şi cuvintele Sfântului Apostol Iacov, ruda Domnului: Dacă vreunul va rătăci de la adevăr şi-l va întoarce cineva, să ştie că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul din moarte şi va acoperi mulțime de păcate134(Iacov 5, 19-20 [n.t.].). Moş Panais nu avea nevoie să rostească prea multe vorbe. Viața sa exemplară vorbea de la sine. Era de ajuns să-l vezi, ca să te foloseşti!
Viața lui moş Panais nu a fost nicidecum comodă şi odihnitoare, ci a fost o existență a nevoinței prin şi pentru Hristos şi a lepădării de sine. L-a iubit din tot sufletul său pe Dumnezeu şi viața sa a fost transformată într-o doxologie. De aceea, şi Domnul l-a înzestrat cu o mulțime de harisme. Avea harisma discernământului, a smereniei, a lacrimilor, a rugăciunii neîntrerupte, a bucuriei în Hristos şi a plânsului în Hristos. Ajunsese la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos135(Efeseni 4, 13 [n.t.].); stâlp şi temelie a adevărului136(1 Tim. 3, 15 [n.t.].). A gustat din plin din darurile împărăției lui Dumnezeu. El putea rosti cu adevărat cuvintele: nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine137(Galateni 2, 20 [n.t.].). Şi lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea138(2 Tim. 4, 7-8 [n.t.].).
Fie ca Domnul să trimită mângâierea sa asupra tuturor celor care l-au cunoscut şi i-au fost aproape. Şi mai ales asupra împreună-nevoitorului şi fratelui său după trup şi duhovnicesc, Vasile. Îmi aduc aminte de doi frați sfinți, **Teofanie** şi Teodor. Aşa cum este cunoscut, după moartea lui **Teodor**, Teofanie a scris troparul fratelui său sfânt. Şi tot timpul se ruga lui să mijlocească dinaintea lui Dumnezeu – rămânând şi în moarte nedespărțiți – pentru ca Domnul să-l învrednicească şi pe el să ajungă să se bucure de desfătarea Raiului.
Încheind această puțină mărturie despre **moş Panais**, pe care îl ştiu de cincizeci de ani, rog să mi se îngăduie a aminti faptul că pe sfinți şi pe cei drepți nu trebuie să-i plângem, pentru că sufletele lor sunt în mâna Dumnezeului celui viu şi nu mai sunt atinse de nici o suferință. Ei trec de la tristețe la bucurie, de la stricăciune, la nestricăciune, de la cele lumeşti, la cele cereşti, acolo unde nu mai există nici tristețe, nici suspin, ci viață fără

de sfârşit.
Să-ţi fie pomenirea veşnică, fericite frate al nostru, Panais“.

PĂRINŢII HARITON, ŞTEFAN ŞI VARNAVA

Convorbire cu Horepiscopul Trimitundei Vasile Karayannis, doctor în teologie, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Mănăstirea istorică a Apostolului Varnava este legată, aşa cum îi spune şi numele, de întemeietorul Bisericii Cipriote. Mulţi ani a fost în părăsire, însă trei părinţi sfinţi – **Hariton, Ştefan şi Varnava** – au refăcut-o cu mult chin şi sudoare, cu lepădare de sine şi cu dragoste. Mănăstirea a ajuns într-o stare de invidiat, până în 1974, când a căzut asupra Ciprului vijelia hoardelor păgâne.
Împreună cu **Horepiscopul Trimitundei**, vom discuta despre cei trei părinţi pe care sfinţia sa i-a cunoscut la mănăstirea Apostolului Varnava, unde s-a călugărit.
Să începem cu felul în care a fost rezidită mănăstirea, după care vom continua cu personalităţile celor trei părinţi şi cu lucrarea pe care ei au înfăptuit-o.
H.V.: Vă mulţumesc pentru invitaţia de a avea această convorbire. Pentru mine, aşa cum ştiţi, acest subiect are o mare rezonanţă personală, deoarece am trăit literalmente alături de aceşti trei oameni sfinţi. Ei sunt părinţii mei, aşa cum spunem în limbaj bisericesc. De la ei am primit înduhovnicirea. Nu voi vorbi, însă, despre acest fapt, decât dacă discuţia o va cere. Aţi spus foarte bine că, după ce părinţii s-au stabilit la **Mănăstirea Apostolului Varnava**, aceasta a cunoscut o perioadă nouă de înflorire şi prosperitate. Înainte de venirea lor, situaţia era foarte grea, aşa cum este şi acum, când mănăstirea este ocupată. În trecut, această mănăstire a suferit distrugeri, numeroase invazii barbare şi cutremure. Era aproape total ruinată şi părăsită.
Hariton, Ştefan şi Varnava s-au stabilit la Mănăstirea Apostolului Varnava în 1917, la îndemnul şi binecuvântarea Arhiepiscopului Chiril al treilea. Doresc aici să fac o paranteză şi să spun că cei trei fraţi, ce proveneau din satul Afania, crescuseră într-o familie de preoţi. Tatăl şi bunicul lor fuseseră preoţi. Mai era în familia lor şi un călugăr pe nume Sava.
K.I.: Au crescut în tradiţia bisericească.
H.V.: Cu adevărat, aşa este, însă tatăl lor a murit foarte devreme. I-a lăsat de 6, 8 şi 12 ani. A murit în 1900. Părintele Hariton, care era cel mai mare dintre fraţi, s-a integrat într-o mică comunitate aghioritică. Era vorba despre doi părinţi de la Sfântul Munte ce au stat pentru o perioadă la **Sfântul Gheorghe Havuzas**, din Lemesos, după care, la **Sfântul Gheorghe Alamanos**.
K.I.: Acolo a învăţat pictura religioasă?
H.V.: Da, de la ei. Practic, viaţa lor călugărească a început la Sfântul Gheorghe Alamanos. Acolo se mai aflau viitorul Arhiepiscop Leontie şi viitorul stareţ al Mănăstirii Troodititsa, Pangratie.
După aceea, din diferite motive, cu binecuvântarea Arhiepiscopului Chiril, aşa cum am mai spus, s-au stabilit la Mănăstirea pe atunci părăsită a Apostolului Varnava. **Arhiepiscopul Chiril** credea că mănăstirea întemeietorului Bisericii Cipriote nu trebuia să fie goală.
K.I.: Şi în ruine.
H.V.: Şi aşa s-au stabilit acolo, împreună cu mama lor, care între timp se călugărise. A fost îngropată în curtea mănăstirii. Luase numele de **Eupraxia** şi a murit la sfârşitul anilor ’40.
K.I.: Să ne ocupăm acum de fiecare în parte, începând cu cel mai mare dintre fraţi.
H.V.: Părintele Hariton era cel mai mare. Din ceea ce mi-am dat eu seama, avea fire de conducător. Îi plăcea să-şi impună punctul de vedere. Când existau discuţii pe diferite teme între cei trei fraţi, părintele Hariton era cel care avea întotdeauna ultimul cuvânt, indiferent ce credeau ceilalţi. Aceasta era realitatea.
K.I.: Ceilalţi îi acceptau opiniile?
H.V.: Da. Cum să nu?… De altfel, era cel mai mare şi lucrul acesta avea o mare putere asupra psihicului fraţilor mai mici. Îşi pierduseră tatăl foarte devreme, iar Hariton înlocuise într-o oarecare măsură autoritatea părintelui lor.
De altfel, având mentalitate de călugăr, acceptau ideea de autoritate ca mijloc de sporire duhovnicească.
K.I.: Le era frate după trup şi părinte duhovnicesc.
H.V.: Exact. După aceea, a fost şi duhovnicul meu. Apare aici şi un paradox. Să ne ocupăm de el acum sau mai

târziu?
K.I.: Acum e mai bine.
H.V.: Deşi **părintele Hariton** era autoritatea duhovnicească, nu el a devenit stareţ, ci **părintele Ştefan**, în 1964. Dar nu pentru că părintele Ştefan ar fi luat hăţurile în mâinile sale, căci le ţinea tot Hariton, ci din cauza faptului că în 1960, când m-am dus eu la mănăstire, părintele Hariton a făcut cataractă. Nu vedea şi a fost nevoit să-şi limiteze activitatea.
K.I.: Aşadar, aceasta a fost pricina.
H.V.: Da. Nu mai vedea şi a fost nevoit să cedeze conducerea fratelui mijlociu, adică lui Ştefan. Aş dori să mai zăbovesc puţin asupra părintelui Hariton. Am motivele mele personale.
Pe lângă faptul că era autoritatea familială şi duhovnicească, părintele Hariton iubea foarte mult tradiţia bizantină autentică. El ne-a învăţat muzica bizantină ca la carte. Am început să învăţăm cu el, dar nu aveam tipărite metodele pedagogice specifice acestei materii. De aceea, le scria el însuşi, şi, pentru că nu vedea, făcea liniile strâmbe. În ciuda tuturor impedimentelor, a reuşit să ne aducă la un nivel avansat. Datorită voinţei acestui om, am ajuns să cântăm la strană, însuşindu-ne tehnica psaltirii, care este foarte importantă în cultul Bisericii noastre.
În felul acesta, am văzut câtă râvnă spre cele sfinte avea. Şi nu numai el, dar şi ceilalţi fraţi ai săi. Nu întâmplător s-au făcut călugări. Aveau voce frumoasă, mai ales Hariton. Slujba de fiecare zi era punctul central al vieţii lor. Deşi trăiau în lipsuri şi aveau multe greutăţi, nu neglijau slujbele niciodată. Nici ziua, nici noaptea.
K.I.: Lucrul acesta a fost valabil până la sfârşitul vieţii lor?
H.V.: Da. Până la sfârşit. Îmi aduc aminte că, pe vremea când trăiam la mănăstire, trebuia să mă duc la gimnaziu. De aceea, nu mergeam la slujba de dimineaţă, de la ora 4:00, pentru că nu m-aş mai fi putut concentra la lecţii. Însă ei se duceau absolut în fiecare dimineaţă. Nu spuneau: „Sunt bolnav şi nu pot“. Mereu erau prezenţi şi, plini de zel, cântau şi Îl slăveau pe Dumnezeu.
K.I.: În cazul lor erau valabile cuvintele: Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea139(Psalmii 33, 1 [n.t.].).
H.V.: Chiar şi după ce au plecat de la **Mănăstirea Apostolului Varnava**, când muriseră cei doi fraţi mai mari şi trăia numai părintele Varnava la **Mănăstirea Sfântului Gheorghe**, acest obicei nu a fost întrerupt.
K.I.: Acolo l-am întâlnit pe părintele Varnava şi am realizat cu el o emisiune la Fundaţia Radiofonică Cipriotă. Îmi aduc aminte că l-am rugat să cânte troparul Sfântului Apostol Varnava şi am simţit pe umerii lui cei 2000 de ani de istorie bisericească, pe care acum i-au călcat turcii în picioare. Am conştientizat apăsarea blasfemiei şi am început să plâng. A plâns şi el, iar plânsul nostru este înregistrat pe bandă. A fost un moment cutremurător. Am simţit până în adâncul inimii mele sufletul acelui om care, după ce ridicase mănăstirea din temelii, acum era în surghiun, departe de locurile sale dragi. Era insuportabil. Purta pe umerii lui povara istoriei, care fusese blestemată prin prezenţa turcului Attila.
H.V.: Să vă povestesc şi eu experienţa mea personală, care vine în completarea a ceea ce aţi spus până acum. Eram încă în Atena, student la Facultatea de Teologie. Când mă duceam pe la el să-l văd, primul lucru pe care mi-l cerea era: „Cântă-mi ceva“. Luam cărţile de muzică şi cântam împreună.
K.I.: Cu părintele Varnava?
H.V.: Da. Cu părintele Varnava. În chilia sa. Îmi aduc aminte că veneau şi monahii să ne asculte cum cântam. Muzica psaltică făcea parte din viaţa şi din sufletul părintelui Varnava.
K.I.: Este foarte frumos ceea ce ne-aţi povestit. Îmi amintiţi de **Sfântul Apostol Pavel**, care spunea să-I cântăm Domnului.
H.V.: Mai mult decât atât. Faptul de a-L slăvi pe Dumnezeu cu psalmi şi imnuri este pentru omul care trăieşte în fiecare zi viaţa liturgică a Bisericii – aşa cum au făcut-o cei trei fraţi, de la începutul vieţii până la ultima suflare – o adevărată şcoală duhovnicească. Vă pot confirma că ceea ce am învăţat în timpul slujbelor săvârşite la mănăstire nu aş fi putut învăţa prin simpla citire a cărţilor de teorie. Cântările se transformau în trăire, după cuvântul Sfântului Grigorie Teologul ce spunea că teolog nu este cel care stă şi scrie, ci acela care se roagă.
K.I.: Să continuăm cu părintele Ştefan.
H.V.: Aşa cum aţi constatat, vieţile celor trei fraţi au fost strâns legate una de cealaltă.
Erau fraţi trupeşti, fiind născuţi din aceiaşi părinţi, şi fraţi duhovniceşti, pentru că erau călugări. Cu toţii s-au dus la mănăstire în aceeaşi perioadă de timp. Au avut aceiaşi duhovnici (este vorba despre părinţii aghioriţi lângă care au stat la început), care le-au transmis dragostea faţă de muzica şi pictura religioasă şi faţă de cultul Bisericii.
K.I.: Bănuiesc că de la ei au învăţat tipicul, canoanele şi alte aspecte ale vieţii duhovniceşti.

H.V.: Desigur. Şi hagiografia.
Între timp, Arhiepiscopul Macarie al treilea l-a înscăunat pe părintele Ştefan ca primul stareț al mănăstirii, stare de fapt care a durat, din păcate, numai din 1964 până în 1974, când mănăstirea a căzut în mâna turcilor. Fratele său mai mic, Varnava, i-a fost mereu alături.
În memoria celor care i-au cunoscut a rămas imaginea cu ei trei stând dinaintea şevaletului şi pictând icoane.
K.I.: Aşa mi-i amintesc şi eu de când eram mic şi treceam pe la mănăstire.
H.V.: Vreți să vă mărturisesc ceva?
K.I.: Desigur.
H.V.: Această imagine a celor trei călugări stând dinaintea şevaletului a fost primul fapt care m-a impresionat cu adevărat şi care m-a determinat mai apoi să urmez viața monahală, chiar dacă ulterior nu m-am mai ocupat de hagiografie. M-am ocupat cu pictura doar în perioada când am fost alături de ei. După aceea, am urmat un alt drum. Am studiat teologia.
Să povestim şi câteva lucruri legate de perioada de dinainte de 1974. La mănăstire, înainte de năvălirea turcilor, în afară de cei trei părinți, mai erau câțiva viețuitori: părintele Nectarie, un om văduv din Orunda care venise la mănăstire, părintele Gavriil din Lisi, astăzi duhovnic la Mănăstirea Kikku, părintele Dionisie, care este acum preot la Sfântul Gheorghe Alamanos, apoi mai eram eu şi o altă persoană de vârsta mea, care se trage din Singrasi şi este acum preot de mir la biserica Cinstitei Cruci din Pano Polemidia.
K.I.: Preasfințite, aş dori în continuare să ne ocupăm de anumite aspecte care demonstrează sfințenia celor trei frați, pentru că ceea ce simțeam de fiecare dată când îi vedeam (i-am văzut de multe ori) era că aceşti oameni inspirau curăție şi nevinovăție. Aveau un zâmbet care te cucerea. Nu-l voi uita niciodată pe părintele Varnava. Zâmbetul său va rămâne pentru totdeauna în sufletul meu.
H.V.: Cei trei frați nu au avut norocul să facă studii înalte. Au absolvit numai şcoala primară. Punctul lor de sprijin a fost tradiția familială legată de viața bisericească. Această tradiție a fost dusă de ei mai departe de-a lungul multor ani de viață ascetică. În ciuda simplității lor, ei au ajuns să se numere printre cele mai de seamă figuri duhovniceşti din întreg Ciprul. Erau recunoscuți şi admirați pentru felul cum se dedicau vieții ascetice, ca să nu mai vorbim de faptul că ei au fost cei care au făcut mănăstirea să renască.
K.I.: Prin cheltuielile lor personale, îndurând numeroase lipsuri…
H.V.: Când m-am dus acolo, mănăstirea era în plină renovare. Trăiau, cu adevărat, în nişte condiții deosebit de grele. Aşa am trăit şi eu în primii patru ani. Renovarea făcută de ei a reprezentat, fără îndoială, un nou capitol în istoria mănăstirii.
Faptul că erau oameni dedicați sfintelor slujbe, rugăciunii, picturii bisericeşti şi muzicii sfinte i-a transformat în puncte de referință în viața bisericească a timpului lor. Părintele Hariton era cunoscut ca fiind un duhovnic bun şi multă lume venea la el să se mărturisească. Aceasta a fost principala sa activitate, mai ales după ce n-a mai putut sluji, din cauza cataractei. A fost duhovnicul multor oameni. Mănăstirea devenise un centru duhovnicesc care îi aduna pe preoții din regiunea Ammohostos, nu numai din oraş, ci şi din împrejurimi. Veneau ca să se reînnoiască duhovniceşte. Mulți preoți mărturisesc faptul că în acel loc au primit primele îndrumări duhovniceşti adevărate, care i-au determinat să se preoțească.
K.I.: Dumnezeu a ales pruncii pământului şi i-a pus mai presus de înțelepții acestei lumi. Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului şi al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți şi de cei pricepuți şi le-ai descoperit pruncilor140(Luca 10, 21 [n.t.].), spune Domnul. Am puternicul sentiment că aceşti trei părinți au fost prunci adevărați ai Împărăției cerurilor. Lăsați copiii să vină la Mine şi nu-i opriți, căci a unora ca aceştia este împărăția lui Dumnezeu141(Marcu 10, 14 [n.t.].).
H.V.: Dacă îmi permiteți, voi adăuga un fapt important. Am spus că cei trei şi-au început viața monahală la Sfântul Gheorghe Alamanos, unde au stat timp de patru ani, după care s-au dus la Mănăstirea Sfântul Apostol Varnava. În 1974, au năvălit turcii, iar ei au stat închişi în mănăstire până în 1976, de Crăciun, când au fost nevoiți să fugă.
K.I.: Turcii i-au forțat să plece.
H.V.: Îi presau zilnic să părăsească mănăstirea. De acolo, s-au dus o perioadă de timp la Stavrovuni, ajungând în cele din urmă din nou la Sfântul Gheorghe Alamanos. Au murit în locul unde şi-au început viața monahală.
K.I.: În felul acesta, cercul s-a închis.
H.V.: Aşa este. Nu trebuie să considerăm că acest fapt a fost întâmplător. A fost pronia şi voia lui Dumnezeu, pe care noi nu o cunoaştem. De ce oare i-a dus Dumnezeu din nou în locul de unde au pornit? Părintele Varnava a trăit până în anul 1983. Era cel mai tânăr. Părintele Hariton a murit în 1976, iar Ştefan în 1977.

Părintele Varnava a avut inspirația să se ducă la Mănăstirea Sfântul Nicolae „al pisicilor". A dat bani pentru refacerea ei, aşa cum o vedem astăzi. Însă Dumnezeu nu a îngăduit să se stabilească la o altă mănăstire. A murit la Sfântul Gheorghe Alamanos, unde se află acum mormintele tuturor celor trei frați după trup – Hariton, Ştefan şi Varnava. Iată că au început viața monahală la Sfântul Gheorghe Alamanos, s-au dus apoi la Mănăstirea Sfântului Varnava, iar înainte de moarte s-au întors la Sfântul Gheorghe Alamanos.
K.I.: Cei trei frați au fost legați de Mănăstirea Sfântul Varnava, dar şi de sufletul întregului Cipru. De fiecare dată când vorbesc despre Mănăstirea Sfântului Apostol Varnava, simt în mine o durere înăbuşită. Îmi plânge inima. Ar trebui să ne rugăm cu toții să vină momentul ca Ortodoxia să înflorească din nou în locul acela sfânt, ca să se odihnească cu adevărat sufletele celor trei părinți care au făcut tot ce le-a stat în putință pentru ca întemeietorul Bisericii Ciprului să fie cinstit aşa cum se cuvine.

Convorbire cu Arhimandritul Gavriil, duhovnic la Mănăstirea Kikku

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Să începem cu perioada în care v-ați dus prima dată la **Mănăstirea Sfântul Apostol Varnava**. Vă trageți din Lisi. V-ați dezvoltat duhovniceşte alături de moş Panais. Ce anume v-a făcut să vă duceți la acea mănăstire?
A.G.: Iubeam foarte mult viața monahală. Fusesem deja catehizat de **moş Panais**. Mă spovedeam la **Stavrovuni**, la părintele Ciprian, care m-a sprijinit duhovniceşte foarte mult. Verile mergeam adesea la **Troodititsa**. Aveam relații foarte bune cu părinții de acolo şi cu actualul stareț Atanasie. Vorbeam cu el despre diferite subiecte duhovniceşti şi tânjeam împreună după viața monahală adevărată. Din 1947 până în 1960 m-am dus în fiecare vară la Troodititsa. Stăteam acolo aproximativ o lună pe an şi mă ocupam cu legatul cărților. În acelaşi timp, mă foloseam duhovniceşte foarte mult.
După aceea, am lucrat în Ammohostos, la o tipografie, ca legător de cărți. Visam cu ochii deschişi să mă duc la **Apostolul Varnava**. Mă atrăgea fizionomia Apostolului. Odată, când am fost la Mănăstirea Apostolului Varnava, am simțit din mormântul său un miros ceresc, ceea ce m-a determinat să mă mai duc acolo. La o slujbă de Crăciun, am simțit din nou mirosul acela de la mormântul Apostolului. Acest fapt mi-a întărit hotărârea să urmez viața monahală. Pe vremea aceea, la mănăstire nu erau mulți oameni. Doar trei părinți bătrâni şi trei mai tineri, între care şi Vasile, viitorul Horepiscop al Trimitundei. Cei tineri nu aveau mai mult de 14 ani.
M-am dus, aşadar, la mănăstire şi am declarat că voiam să trăiesc viața îngerească. M-am călugărit pe 27 mai 1964. Părinții s-au bucurat foarte mult şi m-au primit cu dragoste. Şi eu îi iubeam pe ei. Iubeam foarte mult şi mănăstirea, pe care doream să o văd reconstruită, cu o viață monahală înfloritoare. Când am ajuns acolo, părinții cei bătrâni aveau aproximativ 50 de ani. Cei trei tineri erau viitorul Horepiscop Vasile, din Mandres, **părintele Antonie**, care este preot acum la Polemidia şi încă un tânăr din Vuni.
K.I.: Ce vă spuneau părinții Hariton, Ştefan şi Varnava? Ce i-a îndemnat să ridice din temelii mănăstirea aceea în ruine?
A.G.: Din câte am auzit eu, cei trei părinți erau fii de preot din Afania. Tatăl lor se chema Gavriil. Se pare că de asta mi-au dat şi mie numele de Gavriil. Pe mine mă chema Gheorghe înainte.
Din primul moment în care am zis că vreau să mă călugăresc, părintele Hariton mi-a spus: „…Şi numele tău va fi Gavriil". Tatăl lor era preot. A murit în 1900. Pe vremea când au terminat şcoala primară, în Cipru erau doi părinți de la Sfântul Munte care zugrăveau icoane, la Mănăstirea Sfântului Gheorghe din Lemesos. La ei au venit nişte copilandri. Unul era părintele Hariton şi celălalt, Pangratie, care a ajuns mai apoi stareț la Troodititsa. Cei doi i-au văzut pe părinți cum pictau, iar părinții le-au spus: „Haideți să vă învățăm şi pe voi". După ce a terminat şcoala primară, părintele Hariton s-a dus să-i caute pe cei doi părinți la **Mănăstirea Sfântului Gheorghe Havuzas**. Cu el a mers şi **Pangratie**. După ce Ştefan, fratele mai mic al lui Hariton, a terminat la rândul său şcoala primară, s-a dus să-şi viziteze fratele mai mare, dar a rămas şi el la Mănăstirea Sfântul Gheorghe Havuzas. După aceea, a terminat şcoala şi cel de-al treilea, Varnava, care s-a dus să-şi vadă frații împreună cu mama lor. Fiii cei mari au îndemnat-o să se călugărească şi ea, alături de băiatul cel mic şi de fata ei.
K.I.: Cei doi călugări aghioriți erau din Cipru?
A.G.: Erau din Kaimakli. Părinții aghioriți au plecat apoi la Sfântul Gheorghe Alamanos. Cei trei frați şi-au lăsat sora şi mama la Sfântul Gheorghe Havuzas şi au mers şi ei la Sfântul Gheorghe Alamanos. Apoi s-a dus

acolo şi Leontie, cel care a devenit mai târziu Arhiepiscop. În vremea aceea era elev de gimnaziu. Pe atunci, la Mănăstirea Sfântul Gheorghe Alamanos erau Pangratie, Hariton, Ştefan, Varnava şi Leontie. În 1915, cei trei fraţi s-au dus în satul lor. În mintea lor se înfiripase gândul să meargă să trăiască la o altă mănăstire.
K.I.: S-au întors în Afania?
A.G.: Da. La **Sfântul Gheorghe Alamanos** au stat alături de părinţii aghioriţi începând din anul 1907. Au învăţat de la ei hagiografia, viaţa duhovnicească şi cântarea bisericească. Aveau voce frumoasă şi învăţaseră muzica bizantină. Când au ajuns în satul lor – erau tineri – au întrebat de un loc unde să cânte. Cred că au cântat la Angastrina. Dar nu au încetat să caute o altă mănăstire la care să se ducă. Au mers la **Chiril al doilea**, care le-a spus că nu era nici o mănăstire pentru ei. După un an-doi, în 1917, s-au dus la **Chiril al treilea**.
K.I.: La „Chiriludis".
A.G.: Da, la „Chiriludis". Acesta s-a gândit să-i trimită undeva, şi cred că i-a trimis mai întâi la **Mănăstirea Ahiropiito**, având de gând să le dea cândva Mănăstirea Sfântul Apostol Varnava. Le-a zis: „Lăsaţi să văd cum merg lucrurile. Mănăstirea este închiriată şi trebuie să văd până când este contractul de închiriere". În ziua praznicului Sfântului Apostol, i-a chemat şi le-a spus: „Vă voi da vouă mănăstirea. Vreau să veniţi să trăiţi aici". Astfel a început viaţa lor în acel loc – cu mult entuziasm şi dragoste pentru mănăstire, chiar dacă era în ruine şi nu mai trăia nimeni în ea.
Au început, cu multă smerenie, să trăiască în nişte cămăruţe, să îngrijească biserica şi să slujească în ea. Pe atunci, părintele Hariton era diacon. Mai apoi s-a preoţit, devenind şi duhovnicul nostru. Părintele Ştefan era şi el diacon, şi s-a preoţit la scurtă vreme. Cu toţii erau oameni foarte buni şi talentaţi.
Mai târziu, s-au gândit să locuiască în mănăstire. Aveau nevoie de un om care să slujească, de unul care să cânte la strană şi de un diacon. Atunci, Arhiepiscul l-a hirotonit pe Ştefan preot, iar pe părintele Varnava l-a făcut diacon. Erau vremuri foarte grele.
Ne-au povestit că timp de 15 ani, de Înviere, părintele Hariton a slujit ca preot, **părintele Ştefan** ca psalt, iar părintele Varnava ca diacon. Mama lor, care între timp se călugărise cu numele de Eupraxia, ţinea icoana Învierii. Mormântul ei se află şi astăzi în locul acela. Timp de 15 ani, au sărbătorit Paştele numai ei trei, împreună cu mama lor.
K.I.: Este minunat cum aceşti trei oameni au fost aleşi încă din pântecele mamei lor pentru sfinţenie şi pentru viaţa monahală. Mereu am fost impresionat de ei. Au avut puterea să intre cu totul în cuptorul încercărilor.
A.G.: Îi primeau cu multă dragoste pe toţi cei care le călcau pragul. Îi slujeau şi îi întrebau mereu dacă aveau nevoie de ceva.
K.I.: Părinte Gavriil, să analizăm pe rând personalităţile celor trei fraţi şi izbânzile lor duhovniceşti.
A.G.: Să începem cu părintele Hariton, care era cel mai mare dintre fraţi. El exercita multă influenţă asupra celorlalţi. Cuvântul său era cuvânt. Fiecare îşi spunea părerea, dar când părintele Hariton zicea ceva, se făcea întocmai cum credea el.
K.I.: El era în frunte.
A.G.: Da. În felul acesta, fraţii săi învăţau să facă ascultare. Părintele Hariton era, cu adevărat, autoritatea în mănăstire. Era un om înduhovnicit. A fost şi părinte duhovnic. După aceea, a orbit. Avea talent la pictură religioasă. Dar cel mai mult se remarca prin priceperea sa deosebită la chestiuni duhovniceşti.
K.I.: Este adevărat că părintele Hariton se ruga intens?
A.G.: Toţi trei se rugau, nu numai părintele Hariton. Ţineau strict tipicul Bisericii. Nu le păsa de orele de masă, pentru că erau singuri. Abia după ce ne-am dus noi acolo, au început să respecte un anumit program.
K.I.: Cele 24 de ore ale călugărului?
A.G.: Da.
K.I.: Când v-aţi dus sfinţia voastră acolo, părinţii erau destul de bătrâni.
A.G.: Aveau în jur de 50 de ani. Cel mai mare avea, însă, 60 spre 70 de ani.
K.I.: Aţi spus despre părintele Hariton că era un om înduhovnicit, cu abilităţi de conducere. Ce altceva aţi mai putea adăuga despre el?
A.G.: Era cu totul dedicat lui Dumnezeu. Ne zicea: „Să spuneţi slujbele cu claritate şi să nu săriţi peste nimic. Trebuie să ţinem tipicul Bisericii în mod corect".
Voia ca între noi să fie dragoste şi înţelegere. Dacă vedea ceva în neregulă, ne certa.
K.I.: Era sever?
A.G.: Dorea să fie dragoste între noi.
K.I.: Şi armonie.

A.G.: Desigur, şi armonie. Ei între ei trăiau în deplină armonie. Nu se certau niciodată.
K.I.: Ce sfaturi vă dădea?
A.G.: Îmi cerea mereu să am inima plină de dragoste.
K.I.: Erau ucenici adevăraţi ai lui Hristos?
A.G.: Da. Pentru că au trăit laolaltă, între ei exista o puternică legătură. Lucrul acesta a fost lăudat de Sfântul Gheorghe Pavlidis, care era pe atunci Horepiscopul Trimitundei.
K.I.: L-am cunoscut. Am fost prieten cu el şi am colaborat la un moment dat.
A.G.: În ziua când m-am dus la mănăstire, nu ştiu, cred că a fost de la Dumnezeu, că a venit acolo şi fericitul Horepiscop Gheorghe Pavlidis. L-am salutat, iar el mi-a spus: „Este bine că ai venit la mănăstire, pentru că părinţii sunt bătrâni, iar tinerii nu au decât 13-14 ani. Era nevoie de cineva de vârstă mijlocie. Ai patruzeci de ani. Cercul este închis".
Părinţii au început de atunci să cheltuiască din economiile adunate în ani de zile din pictură şi din ce le trimitea Dumnezeu, ca să refacă mănăstirea. Au început munca singuri-singurei, cu ştirea, desigur, a Arhiepiscopului Macarie. Odată, când Arhiepiscopul a venit pe la mănăstire, părinţii i-au spus: „Prea sfinţia voastră, am terminat de făcut o aripă. Haideţi să vedeţi chiliile. Ne-aţi spus că o să ne ajutaţi. Când o s-o faceţi?" Iar Macarie a răspuns: „Da, v-am spus că vă ajut, dar înainte să văd cât aveţi de lucru!"
K.I.: Glumea…
A.G.: Da. Fireşte. A zis: „Continuaţi cu ce aveţi şi va fi spre pomenirea voastră. Iar când veţi rămâne fără bani, o să vedem".
K.I.: V-a dat bani până la urmă?
A.G.: Nu. Nu a fost nevoie. Când au terminat, părinţii au spus cu multă bucurie: „Ne-a ajutat Dumnezeu să ducem munca la capăt".
K.I.: Mare lucru…
A.G.: Eu am sporit duhovniceşte lângă aceşti trei părinţi. Şi cred că nu numai eu. Pentru ca cei mici să nu plece de la mănăstire, părinţii le-au promis să îi dea la Şcoala Teologică îndată ce vor împlini vârsta corespunzătoare. Când au împlinit 18 ani, nu voiau să-i trimită la Şcoala Teologică, de frică să nu plece de tot. Se temeau că aveau să se amestece printre laici. Eu le-am spus părinţilor: „De vreme ce le-aţi promis că îi trimiteţi la Şcoala Teologică, trebuie să vă ţineţi de cuvânt. Trebuie să le arătaţi dragoste. O să ne ajute şi Arhiepiscopul Macarie". Îmi aduc aminte că m-au pus să semnez drept garanţie că se vor întoarce înapoi la mănăstire.
K.I.: Şi s-au întors?
A.G.: S-au întors. Şi părintele Vasile şi părintele Antonie.
K.I.: Părinte, acolo aţi învăţat hagiografia?
A.G.: Pe vremea aceea, hagiografia era mai degrabă renascentistă.
K.I.: Ce înseamnă renascentistă?
A.G.: Adică apuseană. Acest stil era în floare pe atunci la Stavrovuni şi Trooditissa.
K.I.: Da. Dar a urmat revenirea picturii bizantine.
A.G.: Încă nu-şi începuse activitatea Kontoglou142(Fotis Kontoglou (1897-1965), prozator şi pictor grec născut în Asia Mică, ce s-a remarcat printr-o operă unică prin originalitatea şi forţa ei expresivă. Între altele, a fost pictor de biserici, iar literatura sa a fost influenţată de textele bisericeşti şi de viaţa oamenilor simpli [n. t.].), iar părinţii nu se pricepeau. După ce a început să se afirme spiritul bizantin, actualul Arhiepiscop Hrisostom, pe atunci horepiscop, împreună cu fericitul Arhiepiscop Macarie, i-au îndemnat pe cei interesaţi să înveţe de la Calinic Stavrovuniotul. Dar părinţii noştri erau bătrâni şi ziceau că e prea târziu pentru ei să mai înveţe şi că Ciprul e deja plin de icoane. Ba mai trimiseseră şi în străinătate.
Mai târziu, fericitul părinte Eustaţie i-a îndemnat pe părinţi să trimită pe cineva mai tânăr. Aşa că m-au trimis pe mine.
K.I.: V-aţi dus la Sfântul Munte?
A.G.: Da. M-am dus la Sfântul Munte.
K.I.: Să ne întoarcem puţin la personalităţile celor trei părinţi. Am spus câteva cuvinte despre părintele Hariton. Să vorbim acum şi despre ceilalţi doi părinţi.
A.G.: Părintele Ştefan, care a ajuns egumen din cauza faptului că fratele său orbise (cu toţii îl doreau pe părintele Hariton), avea mult talent la pictură. Era un om foarte iubitor.
K.I.: Era duhovnic?
A.G.: Nu spovedea. Dar pe noi ne primea ca pe fiii săi duhovniceşti. Ne sfătuia. Părintele Hariton ne spovedea.

K.I.: Chiar dacă era orb?
A.G.: Desigur. Şi voia să învăţăm cu toţii să cântăm.
K.I.: Cu toţii?
A.G.: El voia ca toţi oamenii să cânte. Părintele Ştefan era un om foarte bun şi un cleric adevărat.
K.I.: Personal, am simţit nevinovăţia celor trei părinţi, mai ales în cazul părintelui Varnava, cu care am avut o convorbire ce s-a transmis la radio după năvălirea turcilor.
A.G.: După năvălirea turcilor, nu au vrut să se despartă. Cu toţii doreau să moară acolo, la mănăstire. Iubeau foarte mult locul acela şi ne îndemnau şi pe noi să-l iubim cu adevărat, pentru că adăpostea mormântul creştinătorului Ciprului.
Adesea, mă duceam la mormântul Apostolului Varnava şi aveam grijă să nu se stingă candela. Acum, s-a stins…
K.I.: Se va aprinde din nou, părinte. Nu vă mâhniţi. Acestea sunt încercări personale, pentru zidirea duhovnicească a sufletelor noastre. Să continuăm, părinte Gavriil.
A.G.: Părintele Varnava era economul mănăstirii. El se îngrijea de toate.
K.I.: De lucrurile practice.
A.G.: Da. Se ocupa cu facturile mănăstirii, cu cheltuielile, dar şi cu chestiuni personale ale tuturor legate de bani. Toate actele se făceau în numele lui, până când au început să vină şi alţii la mănăstire. După aceea, actele au început să se facă în numele mănăstirii, aşa cum era şi firesc, şi cu ştiinţa tuturor.
K.I.: Ca într-o adevărată comunitate.
A.G.: Da. După ce au trecut vremurile grele, a început să vină multă lume pe la mănăstire. Cei care se duceau la Sfântul Andrei treceau şi pe la noi. Iar părinţii se bucurau. Ziceau: „Abia acum se vede slava Sfântului Apostol Varnava“. Erau vremuri de bucurie, pentru că atunci când am ajuns eu acolo nu erau nici de unele. Acum, părinţii aveau ocazia să ducă o viaţă liniştită, deşi le plăcea mai mult traiul modest. Nu se supărau dacă nu erau de toate la sfânta Liturghie. La început, nu aveau nici măcar cele mai necesare lucruri. Însă gândul şi inima le erau în biserică, pentru că singura lor dorinţă era să-L slăvească pe Creator. Erau cu totul dedicaţi lui Dumnezeu. Treceau pe la mănăstire grupuri de excursionişti, clase de şcolari… Cu toţii erau primiţi cu căldură de părinţi, care le vorbeau în amănunt despre istoria locului şi le povesteau minunile Sfântului Apostol Varnava.
K.I.: Cât timp au mai rămas acolo după invazia turcească?
A.G.: Doi ani.
K.I.: Mi-a povestit părintele Varnava că i-au obligat să plece. Au început să tragă cu arma sub pretextul că omoară porumbei. Cred că au suferit nespus de mult.
A.G.: După doi ani, au văzut că nu mai era suflet de om în mănăstire. Părintele Varnava spunea: „Ne gândeam că nu avea cine să ne îngroape. Eram bătrâni, bolnavi şi nu era nimeni care să ne îngrijească“. Părintele Nectarie se îmbolnăvise şi le-a fost foarte greu să-l ducă la spitalul din Ammohostos. De aceea, au hotărât să părăsească mănăstirea. Au făcut o înţelegere cu turcii: să nu le ia obiectele de cult. Dar până la urmă, au luat tot: Evanghelia, candelele şi orice altceva era de valoare.
K.I.: Dintotdeauna turcii au fost aşa.
A.G.: Părinţii le-au spus să nu le ia, ca să le găsească atunci când aveau să se întoarcă înapoi.
K.I.: În zadar…

PĂRINTELE VARNAVA

Din emisiunea săptămânală transmisă de Fundaţia Radiofonică Cipriotă – 26.12.1979

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Ne aflăm la **Mănăstirea Sfântul Gheorghe Alamanos** pentru a purta o discuţie cu **părintele Varnava**. Părintele Varnava este un cunoscut hagiograf. A făcut sute de icoane. Ne va povesti viaţa sa, dar mai întâi ne va spune câteva cuvinte despre etapa actuală a existenţei sale.
Când aţi venit aici, părinte Varnava?
pr.V.: La doi ani după ce au năvălit turcii.
K.I.: V-a fost greu în timpul ocupaţiei?

pr.V.: Turcii nu ne făceau nici un rău. Numai că, din când în când, ne furau din mănăstire.
K.I.: Veneau turci pe la mănăstire?
pr.V.: Veneau refugiați turci. Vorbeam cu ei. Ziceau că vor să se întoarcă în satele lor şi să avem răbdare, că tot răul se va termina. Le făceam cafea şi aveam grijă de ei, iar ei ne luau de multe ori hainele să le spele.
K.I.: De ce ați plecat de la mănăstire?
pr.V.: Pentru că nu mai erau creştini pe acolo, iar în ultima vreme veneau turcii, intrau peste tot şi împuşcau porumbeii mănăstirii. Chiar şi în biserică. După aceea, îi adunau. Noi ne temeam. Şi nu puteam să le zicem nimic. Chemam poliția, dar când veneau polițiştii, turcii plecau. A doua zi veneau din nou.
K.I.: Turcii localnici sau refugiații?
pr.V.: Turcii din Ammohostos.
K.I.: Să ne întoarcem puțin înapoi în timp. Când v-ați născut şi unde?
pr.V.: M-am născut în satul Afania, în anul 1898.
K.I.: Care era numele lumesc pe care l-ați avut?
pr.V.: Stavros Papa-Gavriil. Tatăl meu era preotul satului.
K.I.: Ați mai avut frați?
pr.V.: Am avut doi frați mai mari ca mine. Unul cu 8 ani, care se numea **Sava**, şi altul cu 12 ani, pe nume **Hristofor**.
K.I.: Care s-au călugărit mai apoi…
pr.V.: Da, s-au călugărit. Mai întâi ei, şi abia mai apoi eu.
K.I.: Cum a fost intrarea în monahism?
pr.V.: Să vă zic. În satul unde ne-am dus la şcoală, era un om bun, care a văzut că tatăl nostru a murit şi ne-a lăsat. Nişte monahi ce pictau icoane au cerut să li se trimită un călugăr tinerel pe care să-l învețe pictura. Hristofor stătea la omul de care v-am spus, ca să-l ajute la treburi. Acela l-a întrebat pe fratele meu: „Vrei să te duci la părinți să înveți pictură bisericească şi să te călugăreşti?“ El a răspuns: „Să o întreb pe mama şi, dacă mă lasă, mă duc“. A doua zi, şi-a cerut voie de la mama, care i-a zis: „Să te duci, dacă te-au chemat“. Şi astfel s-a dus la Mănăstirea Sfântul Gheorghe Havuzas.
K.I.: De lângă Lemesos?
pr.V.: Da. De lângă Lemesos. A stat acolo 5-6 ani.
K.I.: Este vorba de fratele cel mai mare.
pr.V.: Da. După 5-6 ani, ne-a scris: „Dascălii mei vor să plece la o mănăstire în **insula Chios**. Or să mă ia şi pe mine cu ei. Trimiteți pe cineva care să mă aducă în sat, să vă văd“. Şi l-am trimis pe Sava.
K.I.: Adică pe celălalt frate.
pr.V.: Da. S-a dus şi a umblat o zi întreagă, fără să-l găsească. Nu l-a recunoscut. În cele din urmă, a văzut un călugăr care l-a întrebat: „De unde eşti?“ El a răspuns: „Din Afania“. „Şi eu la fel“. „Eşti fratele meu?“ „Da“. Şi s-au pornit amândoi spre sat.
K.I.: Întâmplarea aceasta îmi aduce aminte de altele asemănătoare, de prin sinaxarele bizantine. Aşadar, a venit să vă vadă înainte să plece în Grecia.
pr.V.: A venit pentru 13 zile. Apoi, l-au luat în Chios, unde a stat 16 luni. După aceea, s-au întors înapoi. Cei doi părinți pictau, iar părintele Hariton îi ajuta.
K.I.: Adică cel mai mare dintre frați.
pr.V.: Da, Hariton. Hristofor. Voiau să-l călugărească acolo, la mănăstire. Mai era şi un alt părințel, pe nume Pangratie, din satul Assia. Voiau să-i călugărească şi ne-au trimis scrisoare să ne ducem să urmărim slujba. Am luat pe mama noastră şi pe mama lui Pangratie şi ne-am dus la Mănăstirea Sfântul Gheorghe. După ce l-au călugărit pe Pangratie, părintele Ştefan a spus: „Vreau să rămân şi eu aici“.
K.I.: Da?
pr.V.: Da. A zis: „Vreau să rămân lângă fratele meu, părintele Hariton“. Astfel a rămas şi el la mănăstire. Eu m-am întors înapoi, împreună cu mama. După doi ani, ne-am dus să-i vedem şi am rămas acolo şi eu.
K.I.: Cum era viața pe atunci la mănăstire, alături de ceilalți doi frați?
pr.V.: Pustnicească. Părinții noştri erau de la **Sfântul Munte**.
K.I.: Pictați icoane?
pr.V.: Făceam diferite munci. Eram mici. Coceam pâine, spălam. Eu aveam 15 ani.
K.I.: Atunci ați început să învățați hagiografia?
pr.V.: Mai întâi a învățat părintele Hariton; pe vremea când m-am dus eu la mănăstire.

K.I.: Aşadar, la Sfântul Gheorghe Alamanos. După ce aţi plecat de la Sfântul Gheorghe Havuzas.
pr.V.: Da.
K.I.: Cum de aţi plecat de la Sfântul Gheorghe Havuzas?
pr.V.: Pe atunci stăteam şi aici, şi acolo. Dar dascălii noştri au început să stea mai mult dincolo, pentru că surorile lor erau călugăriţe în acel loc şi ne lăsau singurei, iar noi eram supăraţi din pricina aceasta. Mănăstirea era săracă şi trebuia să facem ce puteam ca să trăim. Umblam pe ici, pe colo. Atunci, am hotărât să plecăm. Ne-am zis: „Să plecăm, pentru că aici n-o ducem bine". Aşa că am mers în satul nostru. Ne-am dus mai întâi să ne luăm rămas bun de la părinţi, care ne-au dat 16 şilingi de cheltuială.
K.I.: În sat ce aţi făcut?
pr.V.: Am găsit-o pe mama noastră. Ne ocupam cu pictura şi cu legatul cărţilor.
K.I.: Cântaţi?
pr.V.: Cântam. Bine chiar.
K.I.: Toţi trei?
pr.V.: Toţi trei. Se apropia hramul bisericii din satul nostru, de Sfântul Artemie. Acolo am cântat. Cum ne-au auzit, ne-au luat să cântăm şi prin satele dimprejur.
K.I.: Cât timp aţi rămas în sat?
pr.V.: Un an şi jumătate. Apoi am aflat că a murit Arhiepiscopul Chiril.
K.I.: De ce nu v-a dat mănăstire Arhiepiscopul Chiril?
pr.V.: Pentru că s-au împotrivit dascălii noştri.
K.I.: La alegeri?
pr.V.: Da. La alegeri. Noi eram mici. Dascălii noştri se împotriveau… Arhiepiscopul ne-a spus: „Nu am mănăstire să vă dau". Sau: „Daţi jos rasa de pe voi şi apucaţi-vă de sapă".
K.I.: Aşa v-a spus?
pr.V.: Da. Am plecat întristaţi de la el, dar n-am încetat să ne căutăm mănăstire. Între timp, Chiril a murit şi ne-am dus la „Chiriludis". I-am cerut şi lui să ne dea o mănăstire. El ne-a întrebat: „La ce mănăstire vreţi să mergeţi? Aveţi de ales între Apostolul Varnava şi Sfântul Luca. Să le vedeţi mai întâi şi apoi să alegeţi".
K.I.: Erau închise amândouă?
pr.V.: Erau închise. Sfântul Luca se afla dincolo de Varosi. Am fost la Apostolul Varnava, ne-a plăcut şi ne-am dus la „Chiriludis" să-i spunem.
K.I.: „Chiriludis" era pe atunci Arhiepiscop?
pr.V.: Da. Era Arhiepiscop.
K.I.: În ce an v-aţi dus la Apostolul Varnava?
pr.V.: În 1917.
K.I.: Cum v-aţi început viaţa în acel loc?
pr.V.: Am fost la mănăstire, am văzut-o, apoi ne-am dus la Arhiepiscop şi i-am spus: „Ne place Sfântul Apostol Varnava". „Bine, atunci mergeţi acolo". Mănăstirea era părăsită. Nu era nimeni înăuntru. Eu m-am dus primul în locul acela. Fraţii mei erau la Angastrina. M-am dus, am văzut, mi-a plăcut, după care i-am chemat şi pe ei. Eram săraci. Munceam pe ici, pe colo, făcând icoane şi legând cărţi.
K.I.: Ce alte munci mai făceaţi?
pr.V.: Creşteam animale. Am cumpărat capre şi o grădină foarte frumoasă. Am plantat portocali, iar fructele le vindeam. Aşa am petrecut destui ani.
K.I.: Aproape 60 de ani.
pr.V.: Într-adevăr, 60 de ani. Am reparat mănăstirea, pentru că era în primejdie. Într-o zi, am vorbit noi trei şi ne-am hotărât să salvăm mănăstirea. Arhiepiscopia nu era obligată să ne dea nimic, aşa că am pornit la lucru cu propriile noastre mijloace. Am adus buldozerul şi am început să lucrăm de la temelie.
K.I.: Aţi făcut treabă bună. A început după aceea să vină lume pe la mănăstire?
pr.V.: În ultima vreme, după ce am reparat mănăstirea, au început să vină mulţi oameni. Şi străini.
K.I.: Aţi avut ocazia să le vindeţi icoane?
pr.V.: Vindeam multe icoane.
K.I.: Arhiepiscopul Macarie venea des pe acolo?
pr.V.: După ce am reparat mănăstirea, a venit să vadă ce am făcut şi i-a plăcut. Ne-a spus că ne va da şi nişte pământuri, ca să avem.
K.I.: Cine a devenit stareţ?

pr.V.: Ştefan.
K.I.: Fratele mijlociu?
pr.V.: Da. Aşa a preferat fratele cel mai mare, Hariton. Astfel, Ştefan a fost făcut egumen.
K.I.: Cine l-a hirotonit egumen?
pr.V.: Macarie al treilea. Pe mine m-a făcut econom. După aceea, au început să vină şi călugări. Au venit după ce mănăstirea a devenit cunoscută.
K.I.: Câți au venit?
pr.V.: Doi mai mici, între care unul de 12 ani, un om din Lisi, de 40 de ani şi altul mai bătrân.
K.I.: Părinte Varnava, cum vă petreceați sărbătorile de Crăciun?
pr.V.: Veneau mulți oameni. Atât de mulți, că nu încăpeau în biserică.
K.I.: Mormântul Sfântului Apostol Varnava era în apropiere?
pr.V.: La câteva trepte mai jos de mănăstire.
K.I.: Mi-ați spus la început că ați fugit la invazia turcilor.
pr.V.: Da. Când au venit turcii, am auzit tunurile, iar diaconul a spus: „Toată lumea a fugit. Să fugim şi noi". Noi am zis că nu plecăm. El şi-a luat geanta şi s-a dus. După o oră, două, au venit turcii.
K.I.: Turcii s-au purtat bine cu sfințiile voastre?
pr.V.: În clipele acelea, era ca la sfârşitul lumii. Turcii urlau, pe deasupra zburau avioane, la pământ se trăgea…
K.I.: Ceilalți doi frați au murit între timp. Când au murit?
pr.V.: La doi ani şi jumătate de la năvălirea turcilor, ne-am dus la Stavrovuni. Acolo, la Stavrovuni, într-o dimineață, ne-am pregătit să mergem la biserică, dar starețul a căzut jos şi şi-a rupt piciorul. L-am dus imediat la spital, unde ne-au spus că era nevoie de operație. Eu am zis: „Un om de 85 de ani, şi gras pe deasupra, nu suportă o operație". „Dar dacă nu-l operăm", mi-au răspuns doctorii, „o să moară în chinuri". „Atunci, faceți cum ştiți". Luni ne-am dus să-l vedem şi am vorbit cu el, marți a fost operat, iar marți noaptea a murit.
K.I.: Amândoi au murit după venirea turcilor?
pr.V.: Da.
K.I.: Când l-ați îngropat pe stareț, erați împreună cu celălalt frate?
pr.V.: Nu, pentru că murise înaintea starețului.
K.I.: Amândoi au fost îngropați la Sfântul Gheorghe Alamanos?
pr.V.: Da.
K.I.: Părinte Varnava, aud toaca de afară. Ce anume anunță?
pr.V.: Vecernia. Ne anunță să mergem la Vecernie.
K.I.: În fiecare zi se slujeşte Vecernia?
pr.V.: Da. Avem slujbă şi seara şi dimineața.
K.I.: Cât durează slujba de dimineață?
pr.V.: Cam două ore şi jumătate, iar seara, o oră.
K.I.: Aici sunt maici?
pr.V.: Da. Este mănăstire de maici. Sunt 45 de călugărițe.
K.I.: Sunteți singurul preot?
pr.V.: Mai este unul, dar nu stă în mănăstire. Vine, slujeşte şi pleacă. Locuieşte în Kofinu, cu mama sa.
K.I.: Nu am vorbit nimic despre pictură. Ce anume pictați?
pr.V.: Diferite lucruri. Am făcut mii de icoane.
K.I.: Chiar dacă sunteți bătrân, în vârstă de 81 de ani, mai aveți puterea să pictați. Câte ore lucrați pe zi?
pr.V.: Două-trei ore.
K.I.: Puteți să ne cântați un psalm?
pr.V.: Pot, cum să nu…
K.I.: Cântați-ne ceva.
Cântă troparul Apostolului Varnava (plângem amândoi).
K.I.: M-ați cutremurat cântând acest imn, părinte Varnava. Am simțit vocea istoriei. Să dea Domnul să nu mai treacă mult timp până să auzim din nou cântarea aceasta intonată sub bolțile Mănăstirii Sfântului Apostol Varnava.

PĂRINTELE TEODOSIE MAKKOS

Convorbire cu părintele Hristodul Dimitriu

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Cine vrea să vorbească despre Părinţi, trebuie mai întâi de toate să-şi facă semnul sfânt al crucii, pentru că pătrunde în spaţiul sfinţeniei. **Sfinţii Părinţi** au ajuns să cunoască tainele Împărăţiei Cerurilor, au păstorit şi păstoresc poporul lui Dumnezeu, fiind îndrumători neînşelaţi pe drumul spre mântuire. Prin aspra lor nevoinţă personală, ei au reuşit să se curăţe de cădere şi de stricăciune, după care au primit iluminarea dumnezeiască, devenind ei înşişi luminători ai oamenilor. Ei sunt oameni plini de har – adevărate exemple de urmat pentru cei care se nevoiesc pe drumul greu al desăvârşirii.
Astăzi vom vorbi despre un alt mare părinte, trăitor în Ţara Sfântă, pe nume **Teodosie Makkos**, de la **Mănăstirea Martei şi Mariei**.
Părintele Teodosie Makkos – un om plin de iubire sfântă – a fost pomenit de mulţi contemporani, dar mai ales de maica Gavrilia, care a trăit alături de el (ea însăşi fiind o mare figură a Ortodoxiei greceşti).
Părintele Hristodul a avut binecuvântarea de a-l cunoaşte pe părintele Teodosie. El ne va oferi mărturia sa în legătură cu acest mare părinte, spre folosul sufletelor noastre.
Părinte Hristodul, înainte să ne referim la biografia părintelui Teodosie, împărtăşiţi-ne câteva gânduri în chip de introducere.
pr.H.: Aş dori mai întâi să vă mulţumesc, domnule Klitos, pentru această invitaţie. Ceea ce oferiţi dumneavoastră lumii ortodoxe este de o valoare nepreţuită. Atât prin mijloacele de informare în masă, cât şi prin cuvântul scris, prezentaţi lumii vieţile marilor părinţi contemporani, cum ar fi părintele Porfirie, părintele Iacov Tsalikis şi părintele Teodosie Makkos, cunoscut şi sub numele de Părintele (Bătrânul) din Betania.
Fie ca Domnul să binecuvânteze şi să întărească lucrarea pe care cu atâta trudă o înfăptuiţi.
Cu adevărat, cel care îndrăzneşte să vorbească despre părinţi, trebuie să-şi facă semnul crucii, pentru că are pe buzele sale numele sfinte ale unor oameni care au trăit pe pământ şi ne-au arătat cum să ajungem la cer.
K.I.: Vă rog să ne prezentaţi câteva elemente biografice ale părintelui Teodosie.
pr.H.: Părintele Teodosie s-a născut în Asia Mică, în oraşul Smirna, pe 7 ianuarie 1913.
Părinţii săi se numeau Constantin şi Angela. La botez s-a întâmplat un fapt minunat care a fost ca o prevestire a ceea ce copilul avea să devină mai târziu. În apa în care a fost botezat şi pe spatele său a apărut semnul crucii. Atunci, preotul a spus: „E cu noroc, pentru că acest copil va deveni preot“. Şi aşa a fost. A avut o copilărie foarte grea, pentru că ambii părinţii i-au murit când era de numai patru ani.
L-a luat să-l crească sora tatălui său. Şi ea se numea tot Angela. După schimbul de populaţie dintre Grecia şi Turcia, l-a adus în Atena, în condiţii dramatice.
De mic citea Vieţile Sfinţilor, interesându-l mai ales vieţile pustnicilor.
Ajuns la adolescenţă, s-a dus la **Mănăstirea Sfântul Marcu** din Chios, dar rudele sale s-au opus cu vehemenţă, reuşind să-l aducă din nou la Atena. Dar el nu a încetat să aibă în suflet şi în inimă dorul pentru viaţa monahală. De această dată, şi-a plănuit să se ducă la Locurile Sfinte, la Ierusalim.
După multe greutăţi, a ajuns la **Ierusalim** şi a intrat în **Frăţia Sfântului Mormânt**. Acolo, călugării se numesc păzitori ai Sfântului Mormânt.
Părintele Teodosie (pe numele de botez, Ioan), a fost hirotonit diacon în 1937 şi presbiter în 1942. Timp de patru ani a fost păzitor la Sfântul Mormânt. Evlavia şi dăruirea sa l-au determinat pe Patriarhul de atunci, Timotei, să-l hirotonească arhimandrit, dându-i misiunea să păzească locurile de închinăciune din Betania.
Aşa cum ştiţi, în Betania se află mormântul lui Lazăr. Este un loc de închinăciune foarte important (acolo L-au întâmpinat Marta şi Maria pe Hristos, cu puţin înainte de învierea lui Lazăr). În locul acela exista doar o biserică. Însă părintele Teodosie a reuşit să înalţe o mănăstire, pe care a înconjurat-o cu ziduri ca de cetate. Este important să spunem că la ridicarea mănăstirii a contribuit şi **regele Hussein al Iordaniei**.
K.I.: Există un motiv pentru care regele Hussein a participat la construcţia mănăstirii. Nu ştiu dacă îl cunoaşteţi.
pr.H.: Mi l-a spus însuşi părintele, care considera că era o cinste ca palatele regelui să fie mereu deschise pentru el. Părintele mi-a povestit că odată a fost invitat la o întrunire oficială, unde se afla şi regele de atunci al Iordaniei, tatăl lui Hussein. La un moment dat, au intrat înăuntru oameni înarmaţi care au început să tragă la întâmplare, ţinta fiind, desigur, familia regală. S-a creat panică… Puteţi să vă daţi seama de tragismul acelor

momente.
K.I.: Iadul pe pământ…
pr.H.: Un adevărat iad. Părintele Teodosie, care se întâmplase să fie aproape de rege, şi-a apucat rasa, l-a acoperit cu ea şi a reuşit să-l scoată de acolo în confuzia generală.
K.I.: Pe fostul rege Hussein.
pr.H.: Da. Apoi, între succesorul său şi părintele Teodosie s-a dezvoltat o dragoste deosebită, ca între tată şi fiu.
K.I.: Această întâmplare este deosebită. Cred că în războiul din 1967, regele a avut din nou un motiv să-i fie recunoscător părintelui Teodosie.
pr.H.: Ceea ce spuneţi este adevărat. Tragic a fost faptul că teritoriul pe care se află mănăstirea a revenit Israelului, iar legătura dintre ei a fost afectată. Regele a fost de multe ori pe la mănăstire.
K.I.: Pe vremea când mănăstirea era pe teritoriu iordanian.
pr.H.: Da. Aparţinea Iordaniei. Este important să spunem că părintele Teodosie îi dăruise regelui o cruciuliţă mică de aur, pe care acesta o ţinea tot timpul la el, chiar dacă era musulman, pentru că îl respecta pe părintele Teodosie şi îi recunoştea sfinţenia.
Toate acestea mi-au fost povestite de însuşi părintele Teodosie, aşa că nu încape îndoială despre veridicitatea lor.
Părintele Teodosie a fost până la sfârşitul vieţii sale o persoană atât de impunătoare, încât inducea o anumită frică sfântă în sufletul tuturor celor care intrau în contact cu el.
K.I.: Foarte frumos. Prezenţa sfinţeniei îţi produce o cutremurare sufletească. Cine intră în Sfânta Sfintelor simte acest lucru din plin.
pr.H.: Da. Aceasta era una din trăsăturile părintelui Teodosie: îţi transmitea şi ţie harul său.
K.I.: Lucrul acesta l-aţi simţit şi la părintele Iacov Tsalikis, aşa cum mi-aţi mărturisit, dacă vă aduceţi aminte.
pr.H.: Da. Aceşti părinţi mi-au dăruit momente unice, care nu pot fi descrise în cuvinte. Noi, cei care am cunoscut asemenea oameni, vom da socoteală în faţa lui Dumnezeu dacă nu le vom urma exemplul, după puterea noastră, fireşte.
K.I.: Şi eu şi sfinţia voastră am cunoscut mulţi asemenea părinţi. Numai Dumnezeu ştie cât ne-a obligat lucrul acesta dinaintea Sa.
pr.H.: Pentru noi, criteriile după care vom fi judecaţi vor fi mai aspre.
K.I.: Fără îndoială.
pr.H.: Îmi doresc ca în cealaltă viaţă să-i văd pe aceşti părinţi fie şi de departe. Cred că ar fi o mare bucurie.
K.I.: Aşa este. Pentru a înainta cu discuţia, vă rog să ne prezentaţi caracterul părintelui şi să ne vorbiţi de întâlnirile pe care le aveaţi cu el.
pr.H.: Părintele Teodosie era un om simplu. Deşi era o prezenţă impunătoare, care te determina să-l respecţi, simplitatea şi dragostea care izvorau din adâncurile fiinţei sale te făceau să doreşti să stai cât mai mult în preajma sa. Lângă el te simţeai în siguranţă.
O să vă mai spun un lucru ce ilustrează caracterul său. Îi iubea foarte mult pe oameni, şi în special pe bieţii arabi. Ştim faptul că regiunea aceea este locuită de arabi, cei mai mulţi de religie musulmană. Dar atât arabii creştini, cât şi cei musulmani aflau la el dragoste şi înţelegere.
Odată, câţiva arabi au fost arestaţi de către evrei. Atunci, nişte conaţionali de-ai celor întemniţaţi au venit la părintele Teodosie ca să-i ceară să se roage la Dumnezeu pentru ei, dar şi să intervină personal pe lângă autorităţi. Părintele impunea respect, iar cuvântul său avea trecere.
K.I.: Chiar şi dinaintea evreilor?
pr.H.: Da. Să fi văzut cum se adunau arabii la el cu diferite cereri. Şi pe toţi aceştia îi ajuta după cum ştia el mai bine.
K.I.: Dacă nu mai aveţi nimic de adăugat la acest subiect, spuneţi-ne cum erau întâlnirile sfinţiei voastre cu el? …
pr.H.: Ce mai poate fi spus în legătură cu caracterul său?… Era un om simplu şi un părinte sfânt.
K.I.: Aceste cuvinte spun totul. Am auzit că avea foarte mult discernământ în tot ce spunea.
pr.H.: Aşa este. Avea multe daruri de la Dumnezeu. Când trăieşti în preajma unui asemenea om, te simţi foarte mic şi plin de lipsuri.
K.I.: Cu siguranţă simţi prezenţa harului, manifestată prin atracţia faţă de persoana părintelui şi prin umplerea inimii de dor dumnezeiesc. Fiinţa ta se umple de trăire sfântă şi nu mai vrei să te desprinzi de Dumnezeu. De asemenea, prezenţa harului umple inima de bucurie. În faţa unor asemenea oameni, noi ne simţim grosolani şi

nepricepuţi. Nu avem limpezimea gândirii, curăţia sufletului, lumina şi fineţea spiritului. Oamenii aceştia sunt îngeri trăitori pe pământ.
pr.H.: Aţi descris întocmai ceea ce omul de rând simte atunci când se află în preajma acestor părinţi îndumnezeiţi. Chiar şi modul în care se mişcă şi păşesc este diferit de al muritorilor de rând.
K.I.: Şi felul cum vorbesc… În fine, să vorbim acum despre întâlnirile pe care le-aţi avut cu el.
pr.H.: Pe părintele Teodosie l-am cunoscut în 1972, când mă aflam la Ierusalim.
Am stat acolo aproximativ o lună şi am cunoscut mai mulţi părinţi, printre care şi pe cel ce avea să devină mucenicul lui Hristos Filumen. Am avut fericirea să-l întâlnesc. Părinţii mă îndemnau să merg şi în Betania, la părintele Teodosie. Dorind foarte mult să cunosc asemenea oameni, m-am dus, cu adevărat, în Betania, şi ceea ce am aflat a fost mult peste aşteptările mele.
K.I.: Comori cereşti…
pr.H.: Adevărate comori… Să ştiţi că prezenţa harului de care am vorbit mai înainte nu se simte numai în preajma oamenilor sfinţiţi, ci şi a lucrurilor făcute de ei, ca de exemplu, mănăstirile. Mănăstirea din Betania nu are bogăţii materiale, dar are ceva aparte, care te odihneşte sufleteşte. Când intri pe poarta mănăstirii, ai senzaţia că ai intrat într-un mic rai.
K.I.: Mănăstirea este poarta cerului, după cum spunea părintele Iacov.
pr.H.: Întocmai. De departe, mănăstirea seamănă cu o adevărată cetate. Când părintele Teodosie a ajuns acolo, nu exista decât biserica. Arabii intrau şi ieşeau în voie, deranjându-i pe ortodocşi. Însă sfinţenia părintelui Teodosie i-a dezarmat, practic.
După impresia extraordinară pe care mi-a făcut-o mănăstirea, întâlnirea cu părintele Teodosie m-a copleşit de-a dreptul: era un om înalt, robust, foarte cuviincios şi impunător în acelaşi timp.
După ce m-am aplecat să-i sărut mâna, el m-a îmbrăţişat cu dragoste părintească şi m-a condus imediat spre arhondaric. A început apoi să-mi vorbească cu entuziasm despre istoricul mănăstirii, arătându-mi în acelaşi timp fotografii cu regele Hussein. Dar nu ca să se laude, ci ca să-mi demonstreze că şi cei de altă religie se pleacă dinaintea sfinţeniei Ortodoxiei, atunci când o cunosc. Ceea ce am observat în timpul discuţiei noastre a fost că era cuprins de nelinişte în legătură cu soarta Locurilor Sfinte.
K.I.: A locurilor sfinte de închinăciune.
pr.H.: Da. Această nelinişte era adânc întipărită pe chipul său. Ca o soluţie, se străduia să crească mereu numărul de monahi.
Vă spun sincer că plângea atunci când auzea că un călugăr pleca de la mănăstire. Mulţi se duceau acolo ca novici, iar unii îşi dădeau seama că viaţa aceea era peste puterile lor. Dar când plecau, părintele plângea şi alerga după ei să-i aducă înapoi.
Părintele avea şi harisma proorocirii. Vedea acum 25-30 de ani unde avea să ajungă societatea de azi şi pe ce cale aveau să se îndrepte tinerii.
K.I.: Păzitorii Sfintelor Locuri îşi continuă lucrarea şi în prezent, chiar şi cu preţul vieţii, ca în cazul compatriotului nostru, mucenicul Filumen.
În discuţiile pe care le-aţi avut, aţi vorbit şi despre drumul duhovnicesc al omului? Aţi simţit puterea cuvintelor sale?
pr.H.: Când te afli lângă un asemenea om, treci prin fel şi fel de stări şi trăiri. De fiecare dată când deschidea gura, spunea lucruri care te zideau sufleteşte. Chiar şi simpla lui prezenţă era de ajuns pentru a învăţa multe. Părintele Teodosie era un foarte bun duhovnic. Avea discernământ, blândeţe, seninătate, nu era niciodată greoi sau împovărător… ce să vă mai spun… te simţeai atât de bine în preajma sa, încât scoteai din sufletul tău şi cele mai ascunse lucruri. Te atrăgea. Nu cred că pot exprima mai precis ceea ce voiesc să spun.
K.I.: Îţi umplea inima de duh.
pr.H.: Cu adevărat. După 1972, m-am dus din nou la el, împreună cu preoteasa mea. În toţi anii aceştia, am menţinut legătura prin scrisori.
K.I.: Capitolul Părintele Teodosie nu poate fi uşor epuizat. Până acum ne-am format o idee despre personalitatea sa, despre întâlnirile pe care le-aţi avut cu el şi despre lucrarea sa legată de mănăstire, care aminteşte de vremurile apostolice. Să continuăm.
pr.H.: A doua întâlnire cu părintele Teodosie a avut loc în anul 1991. M-am dus la el cu bucuria amintirii primei întâlniri, dar l-am regăsit într-o situaţie grea. Se simţea foarte rău. Concret, era vorba despre un episod cunoscut, dezbătut şi în presă, care l-a îmbolnăvit practic şi l-a ţintuit la pat. De aici i s-a tras şi moartea. Părintele se afla într-o fază a vieţii sale în care avea multe de oferit. Poate că Dumnezeu a vrut să-l ia la El în

felul acesta.
Aşa cum vă amintiţi, prin 1990, evreii au pus mâna ilegal pe arhondaricul Patriarhiei Ierusalimului. Au avut loc diferite proteste, pentru a-i scoate afară. Toată lupta aceasta l-a epuizat.
K.I.: Cred că arhondaricul acela purta numele ucenicului iubit al lui Hristos.
pr.H.: Da.
K.I.: Se numea Sfântul Evanghelist Ioan.
pr.H.: Părintele Teodosie a fost dintre cei care s-au opus cel mai vehement. Se ducea zilnic la faţa locului, deşi era un om blând şi împăciuitor. Acolo protesta şi revendica cu putere ceea ce aparţinea ortodocşilor. Îl durea sufletul pentru fiecare piatră din locurile sfinţite de Hristos.
K.I.: Cât timp a stat acolo?
pr.H.: 59 de ani.
K.I.: Şi-a petrecut la Locurile Sfinte aproape întreaga viaţă. A fost făcut pentru a trăi acolo.
pr.H.: S-a dus în Betania la 19 ani.
K.I.: Cred că avea 77-78 de ani când a murit.
pr.H.: Da. Coloniştii evrei îl aveau mereu în vizor.
K.I.: Ca şi pe părintele Filumen.
pr.H.: Da. Şi n-au pierdut ocazia. Odată, când se afla în uşa arhondaricului, l-au împins, l-au doborât la pământ şi au început să-l lovească cu picioarele. Acest episod a avut grave consecinţe asupra sănătăţii sale, culminând cu un atac de cord care l-a dus în mormânt.
Trebuia să fie atent la fiecare mişcare pe care o făcea.
K.I.: Cred că s-a supărat foarte tare.
pr.H.: S-a mâhnit atât de mult, încât i-a cedat inima. Nu i s-a tras numai de la loviturile primite. Sufletul i s-a umplut de durere văzându-i pe evrei venind şi cerând locurile sfinte ale Ortodoxiei.
K.I.: Acelaşi lucru s-a întâmplat şi cu părintele Filumen, la Fântâna lui Iacov. Evreii considerau că Fântâna lui Iacov le aparţinea lor. Ştim însă că în acel loc Domnul nostru Iisus Hristos Şi-a dezvăluit identitatea dinaintea femeii samaritence. Acolo a afirmat că era Mesia. Din păcate, pentru mărturia sa, părintele Filumen a fost înjunghiat.
pr.H.: La mănăstire se trăia ca în vremurile biblice. La trapeză, maicile se purtau cu părintele ca fiicele cu tatăl lor. Se îngrijeau să-i dea la timp medicamentele de inimă şi îi pregăteau hrana în aşa fel încât să nu slăbească. Nu voiau să-l piardă pe părintele lor.
K.I.: El era sprijinul lor.
pr.H.: Cu adevărat, era sprijinul lor. Era sufletul întregii mănăstiri. Îi primea pe străini cu aceeaşi dragoste cu care o făcea odinioară Avraam. În fiecare zi, în modesta lor sală de mese, avea loc repetarea Cinei celei de Taină. Ultima dată când am fost acolo şi am stat numai două zile, trăirile au fost mult mai profunde. Se pare că părintele ştia deja când avea să fie sfârşitul său şi rostea cuvinte profetice.
K.I.: Cuvinte venite din altă lume…
pr.H.: Aşa este. Prin ceea ce spunea, încerca să le pregătească pe maici pentru sfârşitul său.
Eram de faţă când l-a sunat sora sa, care locuieşte în Atena. Îi spunea să vină la ea ca să-l vadă şi să-l îngrijească. Părintele i-a răspuns: „O să mă vezi când ai să vii în cer. Eu o să plec în curând“.
În aceeaşi zi, l-a sunat din Paris o principesă rusoaică, care era pe patul de moarte. Avea o problemă serioasă de sănătate. Cancer, dacă nu mă înşel. Fiţi atenţi la ce vă voi spune acum (cei cărora le lipseşte buna voinţă nu mă vor crede): părintele vorbea cu ea în limba rusă.
K.I.: Fără să fi învăţat vreodată ruseşte.
pr.H.: Nu voi uita niciodată momentele acelea. Maica Eupraxia mi-a zis atunci: „Vedeţi? Vorbeşte ruseşte. Şi nu cunoaşte limba rusă“. După ce a închis telefonul, părintele s-a întors spre noi cu nevinovăţie şi ne-a spus: „Doamna asta vorbea ruseşte. De unde să ştiu eu limba rusă ca să vorbesc cu ea…“ Şi luaţi aminte că tocmai vorbise în ruseşte. Iată câtă smerenie avea în sufletul său. Nu recunoştea că tocmai vorbise în limba rusă. Ne-a explicat după aceea că doamna de la Paris îi ceruse să se roage pentru ea.
K.I.: Cutremurător.
pr.H.: Pot da oricând mărturie despre această întâmplare.
K.I.: Este vorba despre prezenţa Duhului Sfânt, ca în ziua Cincizecimii. Apostolul Pavel vorbea în limba sa, iar cei care se adunaseră să-l asculte, veniţi din diferite colţuri ale pământului, îl auzeau fiecare în limba lui. Şi cu părintele Porfirie s-a întâmplat ceva asemănător, în timp ce vorbea cu o franţuzoaică. Femeia a intrat la el, i-a

spus pe franţuzeşte ce problemă avea şi a ieşit de la el zburând de fericire. Numai Dumnezeu ştie cum anume se împlineşte lucrul acesta.
pr.H.: Dacă tot am ajuns la acest subiect foarte important, să vă povestesc un fapt minunat care s-a petrecut mai de mult, aşa cum povestesc părinţii de la Sfântul Munte.
K.I.: Vă rog.
pr.H.: Este vorba despre Sfântul Sava. În semn de bunăvoinţă, papa le-a dat ortodocşilor moaştele Sfântului Sava, care se aflau la catolici.
K.I.: Cumva papa Paul al VI-lea?
pr.H.: Da, da.
K.I.: Când s-a întâlnit cu Atenagoras?
pr.H.: Da. Papa a dăruit moaştele Sfântului Sava unei delegaţii din care făcea parte şi părintele Teodosie. Au existat atunci suspiciuni că moaştele n-ar fi autentice. Totuşi, părinţii ortodocşi au preluat moaştele, care erau îmbrăcate în veşminte catolice.
Bineînţeles, următorul pas era să-i scoată acele veşminte, dar le-a fost imposibil, deoarece Sfântul avea mâinile rigide şi poziţionate astfel, încât împiedicau orice manevră. Au început să-şi facă probleme, pentru că nu ştiau cum să procedeze. Atunci, spre surpriza tuturor, părintele Teodosie şi-a plecat fruntea şi a început să se roage Sfântului Sava: „Ajută-ne, Sfinte, să te putem îmbrăca cu veşminte ortodoxe". Şi atunci, trupul său a devenit atât de elastic, încât au putut să-i scoată hainele catolice şi să pună pe el veşmintele şi odăjdiile ortodoxe care şi astăzi se află pe trupul Sfântului. De atunci, deşi era încă tânăr, părintele Tedosie a început să fie privit cu respect în comunitatea ortodoxă de la Ierusalim. Se vorbea chiar despre faptul că era un om sfânt.
K.I.: Avea îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu.
pr.H.: Fără îndoială. Nu este un lucru obişnuit să primeşti de la un sfânt un răspuns atât de evident.
K.I.: Da. Mai este şi cazul maicii Gavrilia, care a îmbrăţişat monahismul după ce s-a întors din India.
pr.H.: Cât timp a stat în India (cinci ani), nu a fost călugăriţă. Abia după aceea a îmbrăţişat viaţa monahală.
K.I.: Din iubire.
pr.H.: A fost voia Domnului ca ea să ajungă la mănăstirea din Betania. Însuşi Dumnezeu a îndrumat-o printr-un catolic, care i-a spus să se ducă acolo.
K.I.: Nu are importanţă că era catolic.
pr.H.: După ce a mers el însuşi la mănăstirea din Betania, i-a spus: „Tu, ca ortodoxă, acolo să te duci". Ea a luat aceste cuvinte ca pe voia lui Dumnezeu.
K.I.: A fost chemată de sus.
pr.H.: Această călugăriţă a avut duh, aşa cum puţini au pe lumea aceasta.
K.I.: Vorbea pe limba Evangheliei.
pr.H.: Nu mulţi sunt cei care pot înţelege modul ei de gândire.
Când s-a dus în Betania, părintele Teodosie a avut anumite îndoieli în privinţa ei. Dar nu a respins-o. A chemat la el un arhimandrit şi i-a spus care era situaţia, iar acela şi-a asumat responsabilitatea de a o primi.
Arhimandritul i-a pus maicii Gavrilia câteva întrebări şi şi-a dat seama că era ortodoxă până în adâncul fiinţei sale şi că purta marca sfinţeniei.
K.I.: Era foarte sporită.
pr.H.: Într-adevăr. Arhimandritul a adus-o la părintele Teodosie şi i-a spus că totul este în regulă. Părintele Teodosie, care aştepta în poarta mănăstirii cu emoţie, când a auzit că totul era în ordine, a luat-o pe maica Gavrilia şi i-a mărturisit cu umilinţă ce gânduri avusese despre ea.
Smerenia este cununa sfinţeniei.
K.I.: Este vehiculul care ne poartă spre cer. Fără smerenia înălţătoare, cum vom putea vreodată să devenim noi înşine, să înviem şi să ne întoarcem la Tatăl, ca fiul risipitor? Cu toţii suntem fii risipitori.
pr.H.: Aşa este. Cum spuneam, ultima dată când am fost în Betania, m-am bucurat de multă mângâiere sufletească.
K.I.: Nu voiaţi să mai plecaţi de acolo.
pr.H.: Întocmai. De atunci nu l-am mai văzut. Desigur, atunci, nu ştiam lucrul acesta. După ce ne-am întors în Cipru, la o săptămână, am aflat că părintele Teodosie adormise în Domnul. Era pe 27 august 1991.
Părintele Teodosie a lăsat în urma sa amintirea unui sfânt. Cu toţii l-am plâns. Noi, care l-am cunoscut şi am primit binecuvântările şi poveţele sale, spunem: „Ieromonahule Teodosie, pomeneşte-ne pe noi în împărăţia lui Dumnezeu, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin".

K.I.: M-ați emoționat foarte mult, părinte Hristodul, mai ales prin aceste ultime cuvinte. Părinții sunt nădejdea lumii. Ei merg dinaintea noastră şi ne arată calea pe care suntem cu toții chemați să purcedem. Să ne lepădăm de patimi şi de tot ce este rău în noi, cerând mila lui Dumnezeu, la fel ca vameşul cel smerit, care cu lacrimi cerea ispăşirea păcatelor sale. Iar Domnul, Care voieşte mântuirea tuturor oamenilor, ne va izbăvi din robia patimilor şi ne va dărui libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu.

Convorbire cu Zaharia Raptopoulos, teolog, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Părinții sunt suflete sfinte care luminează lumea prin Duhul lui Hristos. Ei sunt purtători de Dumnezeu şi purtători de Hristos, iar Biserica are nevoie de ei (aşa cum şi ei înşişi au avut nevoie de Biserică), pentru a păstori poporul lui Dumnezeu. Părinții sunt închipuirea lui Hristos în Biserică.
Astăzi vom vorbi cu domnul Zaharia Raptopoulos despre **părintele Teodosie Makkos** – figură marcantă a Ortodoxiei contemporane, care a trăit în **Betania**, pe unde au păşit picioarele Domnului.
Să începem cu câteva elemente biografice ale părintelui Teodosie.
Z.R.: Fericitul Arhimandrit Teodosie Makkos, după numele lumesc Ioan, s-a născut în Purnova, Smirna, în 1913. Părinții săi se numeau Constantin şi Angela. De mic, a arătat înclinație spre cele sfinte. Se spune că în apa în care a fost botezat a apărut semnul Crucii. Atunci, preotul i-a zis moaşei: „Eşti norocoasă, căci copilul acesta va deveni preot". Şi, cu adevărat, vocația sa de om al Bisericii se manifesta din ce în ce mai pregnant pe măsură ce copilul creştea.
S-a dus la mănăstire în insula Chios, dar rudele l-au luat înapoi acasă.
Flacăra dorinței de a urma viața monahală a crescut în sufletul său, de aceea, în 1932, la vârsta de 19 ani, s-a dus în Palestina, la **Mănăstirea Avva Gherasim**, din Ierihon.
La puțină vreme după aceea, s-a dus la **Biserica Învierii**, unde a preluat îndatorirea de păzitor al Sfântului Mormânt. În martie 1937 a fost hirotonit diacon de către Arhiepiscopul Ascalonei, iar în octombrie 1942 a devenit presbiter, în preasfântul Altar al Învierii. În 1946 a fost numit stareț al Mănăstirii din Betania. Pe 2 martie, acelaşi an, a fost hirotonit Arhimandrit şi mai târziu, în 1957, a devenit membru al Sfântului Sinod al Patriarhiei din Ierusalim.
În septembrie 1958, fericitul Arhimandrit Teodosie Makkos a primit din mâna succesorului tronului Iordaniei o înaltă decorație pentru serviciile aduse arabilor creştini care se aflau sub îndrumarea sa duhovnicească.
Mai târziu, a devenit membru al Inspectoratului Şcolar din Ierusalim, asumându-şi, în acelaşi timp, în calitate de Categumen al Mănăstirii din Betania, misiunea de a ridica, împreună cu starețul de la Sfântul Sava, o biserică deasupra mormântului Sfântului Lazăr, pentru a exista şi acolo un lăcaş de închinăciune ortodox.
De asemenea, beneficiind de ajutor material, la care a adăugat propria contribuție bănească, a renovat şi a mărit Mănăstirea Martei şi Mariei din Betania, care este şi astăzi o importantă oază duhovnicească în regiune.
Patriarhia Ierusalimului, prin Preafericitul Patriarh Diodor întâiul, a remarcat înălțimea înduhovnicirii părintelui Teodosie Makkos şi i-a propus să-l hirotonească Arhiepiscop al Ierusalimului. Însă Teodosie nu a voit să urce pe această poziție. În semn de cinstire, Patriarhul l-a hirotonit în schimb Arhimandrit mitrofor, de ziua sa onomastică.
Activitatea părintelui Teodosie Makkos în peisajul ortodox din Ierusalim a fost intensă. În toate împrejurările, făcea dovada deplină a virtuților cu care era împodobit sufletul său.
K.I.: Domnule Raptopoulos, dumneavoastră, care ați avut ocazia să-l cunoaşteți pe acest mare părinte, ați putea să ne ilustrați înălțimea virtuților sale? Ce anume îl caracteriza? Din câte ştiu şi din discuțiile pe care le-am avut cu Arhiepiscopul Lidei, Timotei, trăsătura distinctivă a părintelui Teodosie era dragostea, care se manifesta în tot ceea ce făcea.
Z.R.: Oricât s-ar ascunde, oamenii mari ies în evidență mai devreme sau mai târziu. Acelaşi lucru s-a petrecut cu părintele Teodosie. El era un om care, prin felul său de a fi, atrăgea iubirea tuturor. A fost o personalitate excepțională, care, în timpul în care şi-a oferit serviciile Patriarhiei din Ierusalim, nu şi-a făcut nici un duşman. Îşi împlinea datoria cu multă dăruire. Din toți anii în care m-am dus la Ierusalim, mi-l amintesc ca fiind păzitorul permanent al Sfântului Mormânt în timpul săvârşirii slujbei sfintei Lumini. În toate înregistrările video de la intrarea în sfântul Mormânt din cei 15-16 ani cât l-am cunoscut, părintele Teodosie apare ca păzitor al locului aceluia preasfânt şi ca martor nemincinos al minunii care se întâmplă acolo în fiecare an, de Înviere.

K.I.: Când a adormit în Domnul părintele Teodosie?
Z.R.: În anul 1991. Întreaga sa viață, părintele Teodosie a fost omul iubirii în Hristos, dar şi un apărător îndârjit al tradițiilor ortodoxe şi al drepturilor Patriarhiei Ierusalimului. Este de ajuns să vă spun că în timpul problemei cu arhondaricul din Ierusalim, în ciuda vârstei sale înaintate, el a fost primul care i-a îndemnat pe creştinii ortodocşi să se străduiască să ia înapoi clădirea. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a nu fi ştirbite drepturile Patriarhiei.
K.I.: Văd că acordați o mare importanță chestiunii drepturilor Patriarhiei din Ierusalim şi pe bună dreptate, căci, fără aceste drepturi, Biserica Ortodoxă nu ar mai avea ce căuta în acele locuri înconjurate de oameni de alte religii. Prin urmare, nu degeaba unii părinți şi-au dat chiar viața pentru această cauză, aşa cum a fost părintele Filumen. Cred că aceşti oameni de la Locurile Sfinte sunt în slujba Ortodoxiei înseşi.
Z.R.: Poziția deținută de ortodocşii de la Locurile Sfinte, deşi în anumite perioade a fost pusă în umbră, a avut un rol deosebit în ceea ce a însemnat Ortodoxia în părțile acelea de lume. Acolo sunt aproximativ jumătate de milion de creştini ortodocşi vorbitori de limbă arabă, aflați sub ascultarea Patriarhiei Ierusalimului. Prezența în acel loc a grecilor este fundamentată pe acte oficiale emise de-a lungul timpului, primul şi cel mai important fiind firmanul lui Omar Hatap, pe care l-am publicat în traducere grecească în cartea mea intitulată Locurile sfinte. Acest firman consfinţeşte în mod explicit drepturile clericilor greci – „rum", după cum îi numeşte firmanul – şi ale Patriarhiei Ierusalimului, drepturi care sunt imprescriptibile.
K.I.: Atât părintele Teodosie, cât şi ceilalți ortodocşi din jurul Sfântului Mormânt sunt păzitori ai credinței şi ai neamului.
Z.R.: Cu adevărat, aşa este. Atunci când pelerinii se duc la Ierusalim şi văd un călugăr ortodox, de exemplu, la Fântâna lui Iacov, poate că se miră de o asemenea prezență. Ar trebui, în mod normal, ca locurile acelea să fie păzite de oameni pregătiți anume pentru aşa ceva. Însă misiunea aceasta nobilă este împlinită de călugări, care slujesc acolo şi îşi dau viața atunci când este nevoie, pentru ca locurile sfinte de închinăciune să nu fie pierdute. Pentru noi, oamenii obişnuiți care trăim în lume şi ne ducem la Ierusalim, este un mare lucru să găsim acolo trăire ortodoxă. Consider că serviciile aduse de ei Ortodoxiei sunt inestimabile. Ei sunt reprezentanții creştinismului autentic în lumea islamică şi iudaică.
K.I.: Să revenim la părintele Teodosie. Desigur, ceea ce am discutat acum nu reprezintă lucruri fără legătură cu subiectul nostru. Fac parte din viața de zi cu zi a comunității Ortodoxe din Țara Sfântă.
Z.R.: De când a intrat în viața monahală şi în comunitatea Sfântului Mormânt, Părintele Teodosie a fost în permanență un călugăr plin de evlavie şi simplitate. Aşa cum am spus şi anterior, nu îşi dorea funcții sau distincții. A fost slujitorul Bisericii la Sfântul Gherasim, la Sfântul Mormânt şi în Betania. În viața de obşte, preotul este slujitorul tuturor celorlalți. V-am dat vouă pildă143(Ioan 13, 15 [n.t.].), a spus Domnul ucenicilor Săi în noaptea Cinei celei de Taină, când le spăla picioarele.
Teodosie era un om simplu, cucernic şi smerit. Nu vorbea niciodată despre el însuşi sau despre lucrarea sa, ci numai despre ceea ce creştinul este dator să înfăptuiască. Făcea multe lucruri deosebite, dar nu le considera de valoare. Mereu se simțea dator să se jertfească pentru ceilalți. De aceea, nu închidea niciodată uşa nimănui. Avea sub păstorirea sa şi un număr mare de ortodocşi arabi, care veneau la el cu diferite probleme sau pentru a se mărturisi (era un duhovnic desăvârşit). Părintele Teodosie a fost un om înduhovnicit, cu o prestanță aparte. Cu toate acestea, când îl vedeai mergând pe stradă, ziceai că este cel mai neînsemnat dintre monahi. În orice moment era gata să salute pe oricine şi să dea cu multă dragoste binecuvântarea sa oricui. După ce i se săruta mâna – lucru dorit de foarte mulți –, făcea asupra celui care se afla dinaintea sa semnul crucii şi îl binecuvânta. Fericitul Arhimandrit Teodosie era un om plin de virtuți, lucru evident în tot ceea ce făcea. Nu s-a certat niciodată cu nimeni şi nu a creat nici un fel de problemă nimănui. Oamenii îl iubeau. Tocmai de aceea, cu toții doreau ca el să devină episcop. Însă, din smerenie, nu a primit această vrednicie.
Când vorbeai cu el, te impresiona cât era de simplu.
K.I.: Să insistăm puțin asupra acestui aspect, domnule Raptopoulos.
Z.R.: Avea un suflet de copil. Dacă te duceai să-i spui vorbe de laudă în legătură cu ceva ce el înfăptuise, îți răspundea: „Mi-am împlinit datoria. S-a făcut ceea ce era normal să se facă". Nu dorea să iasă în evidență şi nici să fie lăudat, de teamă să nu piardă roadele ostenelilor sale. Sufletul său atingea teritoriul simplității copilăriei. De nu vă veți întoarce şi nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor144(Matei 18, 3 [n.t.]). Mereu repeta aceste cuvinte.
K.I.: Prin urmare, pentru a ajunge în Împărăția lui Dumnezeu, omul trebuie să aibă nevinovăția copiilor.
Z.R.: Fără îndoială.

K.I.: În cazul părintelui Teodosie (ca, de altfel, al tuturor părinților, care sunt cu toții copii ai Împărăției Cerurilor) sunt valabile cuvintele Sfântului Apostol Pavel: Dumnezeu Şi-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să ruşineze pe cei înțelepți; Dumnezeu Şi-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le ruşineze pe cele tari145(I Cor. 1, 27 [n.t.]). Să fii nebun pentru Dumnezeu este un lucru mare.
Aşadar, să continuăm discuția despre părintele Teodosie.
Z.R.: Părintele Teodosie era un om foarte indulgent cu semenii săi. Nu pedepsea pe nimeni şi nu mustra niciodată cu răutate. Tuturor le dădea sfaturi. Îi iubea pe oameni, dar era şi el iubit la rândul său de aceştia. Datorită caracterului său, a reuşit să reziste cu succes la **Mănăstirea din Betania**, pentru că nu este un lucru uşor să conduci o mănăstire în mediul acela arab şi să-i convingi şi pe alții să te urmeze. Astăzi, la Mănăstirea din Betania sunt destule călugărițe, care duc mai departe învățăturile părintelui Teodosie.
K.I.: Stareța de acolo este din Cipru?
Z.R.: Este din Cipru şi se numeşte Cipriana. Sunt multe monahii din Cipru acolo.
M-a impresionat faptul că părintele Teodosie a transmis stareței smerenia şi simplitatea iubirii față de ceilalți. Cu mai mulți ani în urmă, m-am dus la Mănăstirea din Betania şi am cerut să vorbesc cu stareța. Acolo, toate maicile sunt îmbrăcate la fel, de aceea, pentru a o recunoaşte pe stareță, trebuie să o cunoşti personal. Am întrebat o maică: „Care este stareța?" Ea mi-a răspuns: „Una dintre maici". „Cum o cheamă?" Nu voia să-mi spună. În cele din urmă, **sora Macaria**, pe care o cunoşteam destul de bine, m-a luat mai la o parte şi mi-a zis: „Ea este stareța".
Maicile de astăzi ce trăiesc în duhul smereniei şi simplității imprimat de **părintele Teodosie**.
K.I.: De altfel, şi primele comunități de creştini aveau duhul simplității şi al dragostei, iar inimile tuturor erau pline de curăție şi de iubire, necunoscând viclenia.
Z.R.: Acesta este duhul creştin autentic.
Aş dori să mai vorbesc despre un aspect al vieții personale a părintelui Teodosie. Deşi era iubitor şi indulgent cu ceilalți, cu el însuşi era foarte sever.
K.I.: Adică?
Z.R.: Se ruga fără încetare cu toate puterile sale trupeşti şi sufleteşti. Niciodată nu obosea să se roage şi să slujească în biserică.
În privința postului, era exemplar. Miercurea şi vinerea nu mânca niciodată ulei. Era întru totul dedicat ritualului postului. Spunea că postul capătă valoare doar atunci când are conținut duhovnicesc, fără să subaprecieze valoarea adaptării dietei noastre după cerințele postului ortodox.
K.I.: Fără implicații duhovniceşti, postul este o simplă dietă, ca cea pentru scăderea în greutate. Postul este strâns legat de lupta duhovnicească a omului. În timpul postului, omul trebuie să se abțină de la viclenie şi de la toate celelalte rele. Numai aşa se poate spune că postim cu adevărat.
Z.R.: Desigur, fără să neglijăm valoarea abținerii de la anumite alimente. Aşa cum spunea şi părintele Teodosie, abținerea de la alimente este o nevoință, o limitare a poftelor trupului, cu scopul de a se obține împliniri duhovniceşti.
K.I.: Şi Domnul a postit în pustie. În felul acesta, ne-a arătat cum se alungă demonii. Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post146(Matei 17, 21 [n.t.].).
Ar mai fi ceva de adăugat?
Z.R.: Aş dori să mai adaug două-trei lucruri. În tot timpul cât a stat la Locurile sfinte, mai întâi ca simplu monah, şi apoi ca arhimandrit, părintele Teodosie a fost dedicat slujirii sale. Nu se implica niciodată în vreo activitate care să nu aibă conținut duhovnicesc. Era un îndrumător duhovnicesc simplu, lipsit de răutate şi iubitor de oameni. Propovăduia cuvântul lui Dumnezeu în aşa fel încât să fie înțeles şi de ultimul om. Le arăta pelerinilor locurile sfinte din Betania şi le captiva atenția prin cuvinte foarte frumoase şi pline de har. Comunica duhovniceşte cu ei. Dar, mai presus de toate, el era primul care aplica în practică absolut toate învățăturile sale.
K.I.: Domnule Raptopoulos, dumneavoastră cunoaşteți foarte bine realitatea de la Locurile Sfinte. Am aflat faptul că părintele Teodosie l-a salvat pe regele Hussein. Aveți informații despre acest episod?
Z.R.: Părintele Teodosie a făcut multe pentru familia regală. Era foarte iubit la palat.
K.I.: Regele Hussein era în pericol, iar părintele Teodosie l-a salvat. Cunoaşteți amănunte?
Z.R.: Nu. Nu cunosc.
K.I.: Este vorba despre o întâmplare pe care o ştiu de la **Timotei, Arhiepiscopul Lidei**. În orice caz, în urma acestui episod, părintele Teodosie a câştigat dragostea familiei regale.
Să vorbim puțin despre atmosfera din cadrul Frăției Sfântului Mormânt, în raport cu ceea ce se întâmplă în

general în **Țara Sfântă**.
Z.R.: Frăția Sfântului Mormânt este o adevărată chinovie. Cu toții își iau alimentele de la Patriarhie. Acest fapt creează între ei o comuniune. Bineînțeles, comuniunea dintre ei nu are doar bază materială, ci și duhovnicească. De aici încolo începe organizarea democratică a Bisericii, dacă mi se îngăduie să mă exprim astfel. Patriarhia trimite câte un stareț la mănăstiri. Starețul respectiv stă la mănăstirea unde a fost repartizat fie temporar, fie pentru totdeauna. El are grijă de mănăstire și de locurile sfinte de închinăciune, în numele Patriarhiei. Această practică este eficientă, ducând la păstrarea în mâinile ortodocșilor greci a locurilor sfinte de închinăciune, stare de fapt consfințită în trecut prin acte oficiale emise de arabi.
K.I.: Vă mulțumesc foarte mult, domnule Raptopoulos, pentru lucrurile minunate pe care ni le-ați povestit. Părintele Teodosie a fost, așadar, un om care a strălucit în Betania, readucând la viață simplitatea și dragostea vremurilor apostolice. Biserica este trăitoare prin persoana Sfinților Părinți, care sunt exemple vii de urmat pentru omul contemporan, care are nevoie de modele de trăire a desăvârșirii în Hristos.

PĂRINTELE ILIE CLEOPA

Convorbire cu Stylianos Kementzetzidis, teolog, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Sfinții Părinți sunt prelungirea în lume a Evangheliei, pentru că Biserica este atelierul sfințeniei.
De-a lungul veacurilor, Ortodoxia ne-a oferit o mulțime de mari figuri patristice. Ele nu lipsesc nici în veacul în care trăim, fiind marele dar al lui Dumnezeu pentru noi, cei care trăim în lume și avem gând lumesc. Domnule Kementzetzidis, să începem cu felul în care l-ați cunoscut pe **părintele Cleopa**. Vorbiți-ne despre impresia pe care v-a făcut-o acest părinte din România.
S.K.: Cât timp am stat la **Sfântul Munte**, am auzit că monahii români se disting prin virtuți mai mult decât ceilalți ortodocși care trăiesc și se nevoiesc în acele locuri. Am constatat lucrul acesta eu însumi, văzând o mulțime de părinți români care își împlineau îndatoririle cu o evlavie neobișnuită.
K.I.: Când se întâmpla lucrul acesta?
S.K.: Între anii 1974 și 1979. Am venit în contact cu românii care trăiesc acolo, pentru că la Sfântul Munte există un schit românesc, închinat Sfântului Ioan Înaintemergătorul147(Schitul Prodromu [n.t.].), dar și multe chilii unde trăiesc părinți români, care se disting în mod deosebit prin evlavia lor. Pe mulți dintre aceștia i-a cunoscut și părintele Paisie, care spunea despre ei că dovedesc o mare dragoste și multă credință în Dumnezeu. Astfel, am avut dorința de a cunoaște câțiva sfinți români, iar Dumnezeu mi-a dat ocazia să-mi împlinesc gândul printr-un călugăr ce a fost să se închine pe la mănăstirile din România (care sunt foarte multe; aș putea spune că acolo este un adevărat Sfânt Munte – Moldova are sute de mănăstiri vechi; chiar și astăzi, două dintre ele au peste 700 de maici).
K.I.: Lucrul acesta este foarte important.
S.K.: Evlavia poporului român o întrece pe cea a ortodocșilor din toată lumea.
K.I.: Este atât de mare?
S.K.: E ceva nemaiîntâlnit nicăieri. Lucrul acesta este valabil mai ales în cazul oamenilor care trăiesc în Munții Carpați. Acolo, tradiția monahicească este vie.
K.I.: În România au fost și mulți greci. Să nu uităm că Ipsilante a început Revoluția148(Este vorba despre Revoluția grecească de la 1821, al cărei semnal de început a fost dat la Iași, în curtea bisericii Trei Ierarhi, pe 25 martie 1821, dată care este în prezent Ziua națională a Greciei [n.L].) de acolo.
S.K.: Sunt mulți greci… la Iași, în Brăila, în Galați… În plus, românii au fost foarte influențați de **Bizanț**.
K.I.: Legăturile au continuat și pe vremea Imperiului Otoman?
S.K.: Foarte mulți domnitori au sprijinit Sfântul Munte, ctitorind acolo și mănăstiri.
Așadar, călugărul acesta binecuvântat s-a dus în **România** și, într-o lună, a reușit să învețe limba. Așa că ne-a propus să edităm un volum despre Părinții români, mai vechi și mai noi. A găsit o carte voluminoasă intitulată Patericul românesc, din care am citit despre mulți sfinți. Am auzit și de cei care se mai aflau încă în viață, așa că am dorit foarte mult să-i cunosc.
Dumnezeu a binevoit și, în anul 1990, am făcut prima vizită în această țară, cu binecuvântarea părinților și a Bisericii. Astfel, legăturile cu România s-au strâns. De atunci, m-am învrednicit să merg acolo de 9 ori, de unde

am luat diferite materiale duhovniceşti, încercând, în acelaşi timp, să ajut la publicarea de cărţi religioase în limba română, pentru sporirea cunoaşterii în Dumnezeu, fiindcă, după mulţi ani de regim comunist, românii aveau nevoie de aşa ceva.
S-au făcut patru traduceri de carte românească în limba greacă. Printre acestea au fost: Dialoguri duhovniceşti cu Părinţi români, dedicată în cea mai mare parte părintelui Cleopa, Cuvinte duhovniceşti, în întregime a părintelui Cleopa, şi Dialoguri despre erezii, tot a părintelui Cleopa, precum şi alte materiale, publicate în periodice.
K.I.: Părintele Cleopa era un monah învăţat?
S.K.: Din punctul de vedere al oamenilor lumeşti, nu era deloc învăţat, pentru că nu a mers la şcoală. Însă avea ştiinţa desăvârşită a lui Dumnezeu.
K.I.: Desigur. Alături de el mai este şi **părintele D. Stăniloae**.
S.K.: Da. A adormit şi el în Domnul. Era un părinte învăţat.
K.I.: Profesor universitar.
S.K.: Aşa este. Părintele Cleopa a fost duhovnic al multor mănăstiri şi al multor clerici din ţara aceasta – un far luminos de înţelepciune, de sfinţenie şi de mărturisire sfântă, în lumea modernă în care trăim.
Vă voi povesti câte ceva din ce am auzit pe vremea când mă aflam acolo.
K.I.: În ce parte a României este locul acela?
S.K.: În regiunea Moldovei. Nu pot să nu amintesc aici Mănăstirea lui Paisie Velicicovski, ce avea 1000 de călugări şi adăpostea o tipografie şi alte lucruri minunate. Este o regiune cu foarte multe mănăstiri de călugări şi de maici.
K.I.: E departe de Bucureşti?
S.K.: Da. Aproximativ la 4 ore distanţă. Regiunea se numeşte **Sihăstria**, pentru că în vremurile de demult acolo au vieţuit sihaştri. Acum, la Sihăstria sunt aproximativ 100 de călugări. Părintele Cleopa a renunţat la a fi egumen al mănăstirii, ca să se dedice întru totul lucrării sale de spovedire şi de povăţuire a poporului, pentru că zilnic veneau la el sute de oameni, zeci de autocare din toată România, ca să asculte fie şi un cuvânt al său. Stătea până la douăsprezece-unu noaptea, primind nesfârşite grupuri de oameni. Ceea ce se petrecea la Sfântul Munte cu părintele Paisie avea loc – la o scară mult mai mare – într-o mănăstire din România, acolo unde vieţuia părintele Cleopa. Pentru că în România sunt 18 milioane de ortodocşi, iar asemenea oameni sunt foarte puţini, părintele Cleopa atrăgea interesul întregii ţări.
Din câte am auzit, se trăgea dintr-o familie cu mulţi copii. Să fi fost vreo zece vlăstare, dintre care şapte au ajuns clerici, călugări, ieromonahi, pentru ca, în cele din urmă, chiar şi mama lor să se călugărească. Când s-a dus la mănăstirea care se numeşte Sihăstria, părintele duhovnic de acolo nu l-a primit. Deşi era iarnă, l-au lăsat afară, spunându-i: „Nu eşti bun de călugărie". A rămas la poarta mănăstirii trei zile şi trei nopţi, timp în care se ruga şi încerca să vorbească cu călugării, dar aceştia nu îl băgau în seamă. A treia zi i-au deschis şi l-au primit înăuntru, zicându-i: „Hai la noi, dar să ştii că aici viaţa e grea. Este nevoie de lepădare de sine, de ascultare desăvârşită şi, în plus, nu trebuie să vorbeşti cu fratele tău – avea un frate la acea mănăstire – timp de un an, oriunde v-aţi întâlni". A primit toate condiţiile, după care i s-a spus: „Ascultarea ta este să paşti oile". Şi, cu adevărat, şi-a împlinit ascultarea cu multă râvnă, rugându-se, şi citind – am putea spune – cartea lui Dumnezeu din natură, având grijă de conştiinţă, slăvindu-L pe Dumnezeu şi studiind Sfânta Scriptură.
Astfel îşi petrecea timpul. După ce a trecut anul şi s-a întâlnit cu fratele său, tot nu şi-au vorbit. În câţiva ani, a devenit foarte înţelept. Cunoştea Scriptura şi multe scrieri ale Sfinţilor Părinţi pe de rost, ajungând la înălţimile sfinţeniei. Egumenul de atunci al mănăstirii era un om plin de har, care şi-a cunoscut dinainte sfârşitul. Dumnezeu i-a dat de ştire că ciobanul Cleopa era vrednic de a fi noul egumen.
Vestea aceasta i-a nemulţumit pe călugări. Dar şi-au spus: „Să nu-l întristăm pe părintele nostru. După ce va muri, vom îndrepta noi lucrurile. Doar n-o să îngăduim să ne conducă un cioban pe noi, care suntem învăţaţi şi ne aflăm de atâţia ani aici…" Considerau că un asemenea lucru este umilitor şi că stareţul se înşelase.
K.I.: Nu aveau smerenie.
S.K.: Ba aveau. Însă câteodată mai ies la suprafaţă şi cele lumeşti. Omul vechi încă mai trăieşte. Uneori, vedem lucrurile cu raţiunea, care nu este întotdeauna exactă în judecata ei.
După puţin timp, stareţul i-a chemat şi le-a spus: „Pregătiţi-vă, luaţi ripidele şi hai să mergem în pădure, ca să-l aducem pe părintele nostru duhovnic". Părinţii au acceptat – erau cam 100 – şi s-au dus în pădure. La un moment dat, părintele Cleopa i-a văzut venind, fără să ştie ce se întâmpla. Iar ei i-au spus: „Domnul te cheamă ca să fii păstorul obştii noastre". Atunci, el a căzut la pământ şi a început să plângă, cerând să fie izbăvit de

această slujire, pentru că se considera nevrednic de ea. „Mai bine ar fi să se deschidă pământul şi să mă înghită“, spunea părintele Cleopa, dar stareţul i-a răspuns: „Dacă nu te supui chemării şi nu vei împlini voia lui Dumnezeu, vei fi străin de mântuire şi vei rămâne în afara binecuvântării lui Hristos“. Atunci, el s-a supus şi a urmat convoiul până la mănăstire.
Au intrat cu toţii în biserică, s-a făcut slujba de înscăunare, i s-a dat toiagul, după care i s-a spus: „Şi acum, rosteşte un cuvânt de învăţătură către turma ta“. În timpul acesta, părinţii – o parte dintre ei – au cârtit cu gândul împotriva părintelui Cleopa: „Necioplitul ăsta…“, şi aşa şi pe dincolo…, fără să îşi împartă gândurile cu ceilalţi.
K.I.: Comentau în sinea lor…
S.K.: Da. Iar părintele, timp de câteva ore, le-a vorbit celor de faţă despre **Sfinţii Părinţi**, despre Scripturi şi despre atâtea alte lucruri minunate. I-a surprins pe toţi şi le-a scos la iveală gândurile ascunse.
K.I.: Avea harismă…
S.K.: Desigur. Fiecare dintre cei care greşiseră cu gândul faţă de el s-a apropiat şi i-a făcut metanie, mărturisindu-i: „Părinte, iartă-mă, pentru că am gândit aşa şi aşa despre sfinţia ta“.
Astfel a devenit părintele Cleopa stareţul mănăstirii, care, de atunci, a început să înflorească. Cu câţiva ani înainte de a adormi în Domnul, a renunţat la slujirea de stareţ, pentru a se putea dedica netulburat lucrării de spovedire şi de îndrumare a sufletelor.
K.I.: Ceea ce ne povestiţi, domnule Kementzetzidis, este deosebit de frumos. Mi-aţi umplut sufletul de bucurie. Iată că evenimentele apostolice se petrec şi în zilele noastre. Au luat un cioban şi l-au făcut egumen – păstor al oilor raţionale. Spuneţi-ne câteva din cuvintele sale de învăţătură.
S.K.: Să vă spun mai întâi ceva legat de părintele Paisie, ca să nu uit, şi după aceea revin.
Părintele Cleopa dorea foarte mult să ajungă să se închine la locurile sfinte din Ierusalim şi din Sfântul Munte. Şi, cu adevărat, Dumnezeu a binevoit şi, în anul 1977, gândul său s-a împlinit. Când a sosit la Sfântul Munte, a mers pe la câteva mănăstiri, ca un pelerin smerit şi simplu, şi s-a întâlnit în cele din urmă şi cu **părintele Paisie**. Părintele Cleopa vorbea româneşte, iar părintele Paisie auzea în greceşte. Părintele Paisie vorbea în greceşte, iar părintele Cleopa auzea româneşte.
K.I.: Lucrul acesta îmi aduce aminte de Cincizecime.
S.K.: Au vorbit destul de mult timp. Se înţelegeau fără nici o problemă şi s-au despărţit cu dragoste şi bucurie. Am aflat această întâmplare de la un episcop care cunoştea foarte bine episodul întâlnirii dintre cei doi. Părintele era foarte înţelept. Îl avem înregistrat chiar pe bandă video.
Vă voi prezenta ceva ce ne-a spus a doua oară când am mers să-l vedem. La un moment dat, a avut loc întâlnirea tuturor ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, la care au participat şi mulţi factori de decizie, adică miniştri etc. I-au dat cuvântul şi părintelui Cleopa, pentru că era foarte respectat de toţi.
De faţă cu guvernanţii, cu Patriarhul şi cu episcopii, a spus: „Pentru că mi-aţi dat toiagul, o să vă lovesc fără milă“.
Era vorba despre cum s-ar putea reuşi renaşterea duhovnicească în locurile acelea. Cum să-şi regăsească monahismul strălucirea de odinioară. Iată ce le-a spus părintele: „Cunoaşteţi cu toţii că am fost cioban vreme de zece ani încheiaţi şi ştiu cum se face caşul adevărat – trebuie să aibă cuib bun. Iar cuibul bun sunt părinţii duhovnici, fără de care nu se pot forma nici creştini, nici călugări. Regimul comunist a îndepărtat din mănăstire pentru totdeauna 10.000 de călugări şi clerici şi i-a lăsat numai pe cei de peste 60 de ani. Astăzi avem prin mănăstiri numai tineri – adică oameni fără experienţă – şi foarte bătrâni. Dacă nu punem umărul să formăm îndrumători duhovniceşti, nu se poate să reuşim renaşterea spirituală a poporului şi a monahismului nostru“.
După ce le-a spus cele necesare, în limba mărturisirii, a adevărului şi a îndrăznelii, a oferit îndrumările duhovniceşti corespunzătoare, care au fost luate în considerare, pentru că părintele Cleopa era conştiinţa poporului român contemporan.
Părintele Cleopa a fost un far luminos şi un duhovnic sfinţit, lucru care se vede şi din prigoana pe care a suferit-o din partea regimului. Timp de 10 ani, s-a ascuns în Munţii Carpaţi, unde era apărat de harul lui Dumnezeu, căci a supravieţuit vremii reci şi tuturor încercărilor. Nu aprindea focul, ca să nu fie reperat. Animalele sălbatice ascultau de el şi îl însoţeau. Şederea sa în munţi a adus în conştiinţa credincioşilor un adevărat mărturisitor contemporan, aşa cum de altfel şi era.
K.I.: Această povestire ne aminteşte de marii asceţi din pustie.
S.K.: Aşa este.
Odată, când ne-am dus la el şi i-am lăsat mai multe lucruşoare trimise cu dragoste de credincioşii din Grecia şi

de prin alte părți – cruciulițe, icoane etc. –, ne-a spus plângând: „Plâng de bucurie că e pentru prima oară când pot să ofer credincioşilor de aici icoane şi cruciulițe, care o să-i bucure, iar eu mă bucur când mă gândesc cât de bucuroşi or să fie ei". L-am întrebat: „Nu le transmiteți vreun cuvânt celor care v-au trimis aceste daruri?" Iar el a răspuns: „Mânca-i-ar Raiul".
K.I.: Extraordinar.
S.K.: Adică să-i câştige împărăția lui Dumnezeu.
Să vă mai spun ceva ce mi-am amintit acum şi care are legătură cu părintele Cleopa, dar şi cu un alt om sfințit, despre care nu cunoaştem nimic.
Într-o zi, un pustnic de prin alte părți s-a hotărât să se ducă la părintele Cleopa să-i ceară sfatul. Nu se odihnea acolo unde trăia. Era încercat de ispită. Pe drum – printr-o pădure – a întâlnit un alt pustnic cu haine foarte vechi, cu capul plecat şi cu ochii şiroindu-i de lacrimi. Pustnicul acela i-a spus: „Bună ziua" şi i-a rostit numele. „Te duci la părintele Cleopa să-i spui că nu-ți poți afla odihna. Părintele Cleopa nu este acolo. Eu mă duc la mănăstire şi mă întâlnesc cu el fără să mă vadă frații. Întoarce-te înapoi, roagă-te şi gândurile vor dispărea". Călugărul acela a rămas uluit. „Motivul pentru care ne-am întâlnit aici nu este altul decât acela să-mi aduci hârtie, toc şi cerneală". „Şi unde să găsesc eu din acestea?" „Aşa a hotărât Dumnezeu. Când vei vrea să vii din nou, ne vom întâlni iarăşi".
Călugărul a rămas mut de uimire. Şi-a luat rămas bun, s-a întors înapoi, dar, după şase luni, iar i-au venit gânduri şi a hotărât să se ducă din nou la părintele Cleopa. În timp ce cobora de la mănăstire, şi-a amintit de ceea ce vorbise cu pustnicul acela. S-a dus în satul de lângă mănăstire şi a luat hârtie şi toate cele trebuincioase, pentru cazul în care avea să se întâlnească din nou cu el.
Şi, cu adevărat, pustnicul îl aştepta într-un anumit loc. Când l-a văzut că vine, l-a salutat pe el şi i-a mulțumit, iar el l-a întrebat: „Cine sunteți?" Şi pustnicul i-a răspuns: „O să-ți spun povestea mea, pentru că de asta ai şi venit. Vreau să aştern pe hârtie câteva lucruri pe care le porunceşte Dumnezeu. Care sunt vremurile în care trăim? Deschide Evanghelia, căci faptele Apocalipsei se apropie. Trăim acele vremuri". I-a arătat un fragment dintr-un capitol. „Dumneavoastră ce sunteți?" „Fiul meu, eu sunt episcop. M-au făcut episcop cu forța, iar eu nu-mi aflam liniştea, căci mă atrăgea foarte mult pustia. După o sfântă Liturghie, mi-am scos omoforul, l-am lăsat pe sfânta Masă, am scris un bilețel şi apoi am dispărut. După ce am mers 400 de kilometri pe jos, înspre Carpați, am găsit o mănăstire, unde m-am rugat să mă primească şi pe mine. M-au primit şi mi-au spus: «O să fii cioban». Şi, cu adevărat, timp de câțiva ani am fost cioban şi m-am rugat fără încetare la Dumnezeu, împlinindu-mi cu credință ascultarea.
Într-o seară, după ce m-am întors din pădure, părintele stareț mi-a spus: «Pregăteşte-te să te facem călugăr». Însă eu eram deja călugăr şi mi-am zis că nu trebuia să se afle lucrul acesta, aşa că m-am luat şi m-am dus din mănăstire pe ascuns. De atunci, au trecut ceva mai bine de douăzeci de ani. Acum trăiesc în munții Carpați, singur, cu Dumnezeu şi cu fiarele sălbatice – urşii şi lupii, care ascultă de mine şi mă apără".
Călugărul l-a întrebat: „Cum putem să avem o viață duhovnicească?", iar el a răspuns că sunt 12 trepte ale vieții duhovniceşti. Şi a continuat: „Cei care consumă carne nu pot să ajungă pe culmile înduhovnicirii". I-a spus toate câte se cuveneau, după care a mai adăugat: „Există şi oameni care, atunci când sunt acoperiți de har, pot să trăiască fără să mănânce absolut nimic. Se hrănesc o dată pe săptămână cu sfânta Împărtăşanie. Unii ca aceştia nu au nici o grijă în privința frigului (în regiunea aceea, temperatura scade până la minus 40 de grade), nici a căldurii. Ei trăiesc în Rai. Dar până aici se ajunge foarte greu şi nu multora li se dă harul acesta".
K.I.: Aceştia sunt îngerii care trăiesc pe pământ.
S.K.: Clericul acesta necunoscut i-a dezvăluit multe lucruri. I-a mai spus: „Animalele sălbatice mă însoțesc până la poarta mănăstirii; intru înăuntru, mă împărtăşesc, stau de vorbă cu părintele Cleopa şi, când plec de acolo, animalele sălbatice mă iau iar în primire şi mă duc înapoi". Semnale ale existenței acestui pustnic au existat până în anii 1950-1951. După aceea, s-au pierdut. A adormit în Domnul.
K.I.: A rămas necunoscut?
S.K.: Da. Este un sfânt necunoscut. Îl ştia numai părintele Cleopa.
K.I.: Această povestire îmi aduce aminte de fiarele sălbatice, de cum erau duşi sfinții pe aripile vântului… Îmi dau seama că regiunea aceea este o pustie contemporană, plină de lucruri minunate.
S.K.: Să vă mai spun un lucru pe care mi l-am amintit. Au venit nişte teologi din Statele Unite şi l-au vizitat pe părintele Cleopa, datorită faimei de care se bucura, şi i-au admirat înțelepciunea. L-au întrebat: „Câți teologi are România?" El le-a răspuns imediat: „Două milioane". Teologii aceia au rămas surprinşi: „Unde îi țineți pe cei două milioane de teologi?" Iar el le-a spus: „Toți oamenii din Munții Carpați sunt teologi, pentru că ştiu să se

roage şi stau la slujbe câte 4-5 ore fără să aibă scaune, ca şi cum ar fi călugări. Ştiu să se mărturisească, să postească ca nişte pustnici, au conştiinţă ortodoxă şi se luptă ca să stea cu cinste dinaintea lui Dumnezeu. Aceştia sunt teologi, nu cei care studiază pe la şcolile contemporane".
K.I.: Frumos spus. Foarte frumos spus…

PĂRINTELE IERONIM AL EGHINEI

Convorbire cu Petros Botsis, scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: **Părintele Ieronim al Eghinei** a fost una din figurile sfinţite ale secolului nostru. Originar din **Asia Mică**, el L-a mărturisit pe Hristos în spaţiul grecesc în timpul Catastrofei micro-asiatice. Domnul Petros Botsis cunoaşte foarte bine viaţa acestui mare părinte al Bisericii. De altfel, a scris şi o carte intitulată Ieronim, pustnicul din Eghina.
P.B.: A fost un sfânt adevărat – nu ceea ce numim în mod obişnuit om sfânt –, pe care am fost binecuvântat să-l cunosc îndeaproape. Tocmai din acest motiv m-am ocupat de biografia sa.
K.I.: Cât timp aţi fost în preajma sa?
P.B.: Şase ani. Iar jumătate din timpul acesta am fost foarte apropiat de el. În ultima parte a vieţii lui, i-am stat alături zi şi noapte.
K.I.: Părintele Ieronim a murit în casa dumneavoastră. Cât de important este faptul că un sfânt şi-a lăsat ultima suflare în acel loc?
P.B.: Părintele Ieronim s-a născut în anul 1883 la Gelver, în Capadocia, unde a făcut primii ani de şcoală, s-a iniţiat în tainele creştinismului şi a cunoscut câţiva oameni sfinţi, despre care vom vorbi mai încolo. A trăit într-un mediu impregnat de trăire creştină. Aşa cum mărturisea el însuşi, acolo unde locuia, casele erau aproape ca mănăstirile. De altfel, satul său fusese construit pe amplasamentul unde cândva se aflau chilii ale pustnicilor. După moartea tuturor acestora, chiliile lor au devenit primele case ale satului Gelver. Aşadar, în locul acela a existat o tradiţie profund ortodoxă, iar locuitorii satului aveau conştiinţă monahală.
Despre părintele Ieronim putem spune că a fost ales din pântecele mamei sale, după cum zicea **Apostolul Pavel**. A avut chemare spre viaţa monahală şi spre sfinţenie. El însuşi spunea că, de mic copil, a stat prin biserici şi a dormit pe sub sfinte Mese. Vecinii i-au observat comportamentul acesta – chiar şi turcoaicele – şi i-au spus mamei lui: „Elisabeta, Vasile a înnebunit". Vasile era numele de botez al părintelui Ieronim.
Când a împlinit zece ani, mama sa l-a luat şi l-a dus la o bisericuţă din afara satului. Fiindcă şi ea observase purtarea băiatului ei, i-a spus acestuia:
– Văd la tine nişte semne mai aparte. Aş dori ca atunci când vei creşte, dacă vrei şi tu, să îţi închini viaţa lui Dumnezeu. Ce zici? Îmi dai cuvântul tău?
Micul Vasile s-a gândit puţin, după care a răspuns cu fermitate:
– Da, mamă, îţi dau cuvântul meu.
Mama sa era o femeie foarte credincioasă şi am putea spune că l-a îndemnat chiar pe Vasile să îşi dedice viaţa lui Hristos.
Pe lângă aceasta, copilul Vasile a cunoscut şi două figuri impresionante de oameni sfinţiţi, care au contribuit în mod hotărâtor la conturarea personalităţii sale.
Unul era **mireanul Misail**, care juca rolul de îndrumător spiritual nu numai pentru **Gelveri**, ce avea pe atunci 4000 de locuitori, dar şi pentru întreaga regiune. Misail putea să se roage de dimineaţa până seara, după cum povestea părintele Ieronim. Dimineaţa îşi ridica mâinile spre cer, iar la apusul soarelui, când le cobora, puteai să-i storci cămaşa de sudoare. Era omul rugăciunii smerite şi neptice, aşa cum se numeşte ea în cadrul Bisericii.
Cea de-a doua persoană care l-a influenţat foarte mult pe părintele Ieronim a fost un preot ce slujea într-una din parohiile din satul său. Se numea părintele Ioan şi era un om foarte credincios şi dedicat rugăciunii. Trăsătura sa principală (din informaţiile care au ajuns până la noi) era faptul că atunci când săvârşea sfânta Liturghie, mai ales în momentul sfinţirii cinstitelor Daruri, întârzia foarte mult. Dascălii intonau „pe Tine Te lăudăm…" iar şi iar, însă părintele Ioan nu mai termina.
…Până într-o zi când oamenii s-au hotărât să i se plângă şi să-i ceară explicaţii. El le-a răspuns cu simplitate: „Cum aş putea să termin repede, dacă în ceasul în care încep să spun rugăciunea, sfânta Masă este înconjurată

de foc… Dacă focul nu se retrage, nu pot să întind mâna şi să spun: «fă pâinea aceasta Trupul Hristosului Tău…»“.
K.I.: Ceea ce ne povestiţi este cutremurător, domnule Botsis.
P.B.: La un asemenea nivel de sfinţenie se găseau aceşti oameni, care, desigur, au lăsat o puternică amprentă în sufletul părintelui Ieronim şi l-au influenţat foarte mult în viaţa sa duhovnicească.
În continuare, părintele Ieronim, care devenise deja diacon, s-a dus la Locurile Sfinte. A stat la **Mănăstirea Sfântului Ioan Înaintemergătorul** timp de nouă luni. După aceea, s-a dus la **Constantinopol**. Acolo a întâmpinat multe dificultăţi, pentru că, fiind format duhovniceşte în ţara sa, nu se putea aştepta la ceea ce a întâlnit acolo. În paralel, în tot timpul acesta, experienţele pe care le-a avut i-au adus un mare folos sufletesc. A scris o scrisoare către părintele Misail, spunându-i că s-a dus la Constantinopol149(Actuala capitală a Tuciei, cu numele de Istanbul. Constantinopolul a fost cândva capitala Imperiului Grec Bizantin şi centrul Ortodoxiei [n.t.].) ca să găsească oameni cu duh patristic, însă ca el nu a găsit. Răspunsul lui Misail a fost următorul: „Dacă-mi mai scrii că n-ai găsit om ca mine, n-o să mai vorbesc cu tine şi nici n-o să mă mai rog pentru tine niciodată“. Această smerenie a lui Misail i-a fost de folos părintelui Ieronim, fiind un exemplu de urmat pentru tot restul vieţii. Şi, cu adevărat, la fel s-a comportat şi părintele Ieronim: niciodată nu a primit să fie lăudat de nimeni.
În timpul şederii la Constantinopol, **părintele Ieronim** a desfăşurat o activitate intensă. Pentru început, a slujit ca diacon, vreme de mai muţi ani, în biserica Patrarhiei Ecumenice. S-a remarcat mai ales prin predicile rostite la Vecernie, care erau urmărite de foarte multă lume. Lucrul acesta îi impresiona foarte mult pe turcii din vecinătate.
Odată a venit la el un turc ce i-a spus că stăpânul său, care era cadiu, adică judecător, voia să vorbească cu el. Părintele Ieronim s-a temut ca nu cumva acest lucru să fie pricină ispită, aşa că s-a dus la cadiu cu strângere de inimă, dar acesta l-a primit cu mult respect şi a început să-i vorbească deschis:
– Părinte, eu sunt judecător musulman. Zece la sută din banii pe care-i câştig îi dau săracilor, dăruiesc zestre văduvelor şi am grijă de orfani. Atunci când judec, încerc să fiu drept şi nu părtinesc pe nimeni, oricât de mare funcţie ar avea el. Toate acestea nu sunt, oare, de ajuns pentru a câştiga paradisul despre care vorbiţi voi, creştinii?
Părintele Ieronim a înţeles că era vorba despre un om bine-intenţionat şi s-a hotărât să-i ofere mărturia credinţei sale, indiferent de consecinţe. Aşadar, i-a pus următoarele întrebări:
– Ai copii?
– Am.
– Ai oameni supuşi?
– Am.
– Copiii tăi îţi împlinesc voia?
– Nu totdeauna, pentru că au îndrăzneală faţă de mine şi, uneori, una spun eu şi alta fac ei.
– Supuşii tăi îţi fac întotdeauna voia?
– Fireşte. Fac mereu ce le zic eu.
– Când vei muri, cine te va moşteni? Copiii, care nu se supun ţie, sau slugile care se supun?
– Copiii mei, desigur, pentru că ei au drept de moştenire, nu slugile.
– Acelaşi lucru se întâmplă acum şi cu tine. Dreptul la moştenire îl au numai copiii lui Dumnezeu. Şi ca să te faci copil al lui Dumnezeu, trebuie să te botezi şi să devii creştin.
Cadiul a fost atât de impresionat de argumentele părintelui Ieronim, încât nu a întârziat să se catehizeze şi să se boteze în Hristos.
K.I.: Ce episod emoţionant!
P.B.: De asemenea, câtă vreme se afla în Constantinopol, s-a mai întâmplat următorul fapt:
Prăvălia unuia dintre fiii duhovniceşti ai părintelui Ieronim a ars. Paguba a fost foarte mare: şase sute de bancnote. Având o familie de întreţinut, bietul om a fost cuprins de deznădejde. Părintele Ieronim l-a luat în chilia sa, care, aşa cum spun cei ce cunosc acele locuri, era plină de găuri, acoperite în parte cu carton, ca să nu intre vântul înăuntru.
Când omul acela a intrat în chilie, părintele i-a spus să deschidă un anume săculeţ şi să ia banii care se aflau înăuntru. Omul a întrebat câţi bani să ia, iar părintele Ieronim a spus:
– Nu ştiu câţi sunt. Nu i-am numărat. Ia-i pe toţi.
Omul a rămas mut de uimire. Cuprins de emoţie, i-a mulţumit părintelui şi a plecat. Faptul deosebit a fost că,

ajungând acasă, a numărat banii şi erau exact şase sute de bancnote!
Această întâmplare este rezultatul împletirii dintre milostenie şi harismele înainte-vederii şi străvederii, pe care, aşa cum vom vedea în continuare, părintele le avea foarte bine conturate.
K.I.: Să vorbim acum despre lucrarea părintelui Botsis din spațiul Greciei.
P.B.: În 1922, când a avut loc schimbul de populație dintre Grecia şi Turcia, părintele Ieronim a plecat în Grecia. După ce a rătăcit o vreme, s-a stabilit în cele din urmă în Eghina.
Mai întâi, s-a dus să slujească la biserica Mitropolitană, ca diacon. Acolo l-a întâlnit pe arhimandritul Pantelimon Fortinis, care mai apoi a devenit Mitropolit în Karistia şi, după aceea, în Chios. Cei doi au fost uniți printr-o prietenie puternică şi prin lucrarea comună pe care au împlinit-o.
Îmbolnăvindu-se la un moment dat, părintele Ieronim a ajuns la Spitalul din Eghina, care pe atunci nu era aşa mare, cum e acum. În vreme ce era pacient, a început să-şi arate puterea binefăcătoare față de ceilalți bolnavi, mângâindu-i şi dându-le tot felul de sfaturi.
Văzând că le era de mare ajutor, responsabilii spitalului i-au spus să rămână, dacă vrea, ca preot. Părintele Ieronim a primit, cu condiția să i se ofere un salon, care avea să fie transformat în biserică. Şi, cu adevărat, i-au dat un salon, dar bani de biserică n-au avut să-i dea.
Anumiți oameni, care se apropiaseră de el, i-au dat banii necesari pentru biserică şi, astfel, a devenit preot paroh la spital. A avut o activitate eclesiastică şi socială foarte intensă, iar mulți oameni se spovedeau la el.
După patruzeci de zile de slujire (aşa cum ne mărturisesc cei care au asistat la Liturghiile sale; părintele plângea mereu la Liturghie, făcându-i şi pe cei de față să lăcrimeze), aşadar, într-o duminică n-a mai ieşit să-i împărtăşească pe credincioşi şi le-a dat drumul să plece, spunându-le că se întâmplase ceva. În aceeaşi după-amiază, şi-a depus demisia din activitatea de paroh, chiar dacă a fost nevoit să mai slujească acolo încă cinci-şase luni.
Aşa cum i-a mărturisit părintelui său duhovnic – Mitropolitul Karistiei, care, la rândul său, a informat direcțiunea spitalului –, în timpul săvârşirii acelei sfinte Liturghii, pâinea şi vinul din sfântul Potir s-au prefăcut cu adevărat în carne şi sânge. După ce le-a spus oamenilor să plece, a stat multe ore şi s-a rugat, până ce carnea şi sângele au luat din nou forma pâinii şi a vinului.
K.I.: Ce experiență!…
Cum ați creiona personalitatea părintelui Ieronim?
P.B.: Mai de mult, am citit un text scris de Sfântul Grigorie Teologul, despre Sfântul Vasile cel Mare. Sfântul Grigorie spunea că Sfântul Vasile sporise în virtuți într-atât, încât ceilalți păreau că nu au nici o virtute. Lucrul acesta aş putea să-l afirm fără rezerve şi despre părintele Ieronim.
Era un om al rugăciunii. Când rostea „pentru rugăciunile…“, ca să înceapă Vecernia, lacrimile îi curgeau pe obraz. Era şi omul iubirii. Oricine se ducea la părintele Ieronim trebuia să primească ceva sau să ia masa împreună cu el. Atunci când era vizitat de vreun preot, părintele Ieronim făcea plecăciune mai întâi şi săruta mâna acelui preot. Atât de mare era smerenia sa. Nu lăsa pe nimeni să-i spună nici un cuvânt de laudă. Când cineva îl lăuda, erau singurele momente în care îl vedeai foarte serios şi nu atât de dulce cum era de obicei. Din tot ce înfăptuia, se vedea deplina sa lepădare de sine şi lăsarea în voia lui Dumnezeu. Nu făcea niciodată nimic cu de la sine putere. De asemenea, era foarte milostiv.
K.I.: Era înzestrat cu harismele străvederii şi înainte-vederii.
P.B.: Am fost martor la multe cazuri în care a văzut anumite lucruri înainte ca ele să se întâmple. Era duhovnicul meu şi mă duceam la el, în Eghina, o dată la cincisprezece-douăzeci de zile. Întotdeauna îmi notam de dinainte problemele pe care voiam să le discut cu el. Dar niciodată nu era nevoie să-mi verific însemnările, pentru că îmi răspundea cu multă meşteşugire la întrebările pe care le aveam, în ordinea în care erau ele scrise de mine pe hârtie.
Pe vremea când se afla la spital, a venit la el o doamnă văduvă pe nume Styliani, care îl vizita adesea. Mama ei suferea de boala Parkinson, iar fratele ei era paralizat. În ziua aceea, a lăsat o nepoată să aibă grijă de mama ei, iar situația fratelui său a rezolvat-o pe moment cu ajutorul unei surori de-a ei.
Cum a intrat în camera părintelui – eram şi eu de față –, el a întrebat-o:
– Bine ai venit, fiica mea. Ai lăsat pe cineva cu mama ta?
– Da, părinte, am lăsat-o pe nepoata mea, Popi.
– Bravo. Şi o să stai aici toată ziua?
– Da.
N-au trecut zece minute, şi părintele i-a spus:

– Du-te acasă, căci mama este singură.
– Dar am lăsat-o cu nepoata mea, aşa cum v-am mai spus.
– Însă acum este singură. Trebuie să pleci.
Doamna Styliani s-a întors spre mine şi m-a privit – nu ştiam ce să facem şi ne-am gândit să coborâm la o cafenea care era în apropiere pentru ca doamna să sune acasă. Şi, cu adevărat, a sunat, dar n-a răspuns nimeni. A insistat, iar la un moment dat, a răspuns mama ei.
– Mamă, eşti singură?
– Da.
– Popi nu este cu tine?
– Nu, a plecat.
Vă dați seama ce am simțit amândoi în momentul acela. Când ne-am întors în camera părintelui, el a întins mâna spre doamna Styliani şi i-a spus:
– Hai, fiica mea. Acum du-te. Domnul să te binecuvânteze.
K.I.: Vedea totul cu ochii duhovniceşti. Nu-i scăpa nimic.
P.B.: Asemenea întâmplări au fost cu sutele.
Într-o dimineață, părintele mi-a zis că trebuie să plece de la spital. Doctorii îi puseseră diagnosticul de neoplasm la piept, însă lui nu i-am spus nimic. Dar puteai, oare, să-i ascunzi ceva? După ce doctorii i-au făcut tot ce-i puteau face, părintele a cerut să plecăm de la spital şi să ne ducem în Eghina. La el în salon veniseră doi tineri din Eghina. Părintele i-a întrebat cum era vremea în insulă, iar ei i-au răspuns că era bună.
Pentru că aveam de gând să-l însoțesc, m-am dus acasă să mă pregătesc şi, după aproximativ două ore, m-am întors la spital. Părintele plecase între timp şi mi s-a spus că s-ar fi îndreptat spre casa mea, nicidecum spre Eghina. M-am dus şi l-am găsit, după care l-am întrebat de ce schimbase planurile, iar el mi-a răspuns că în Eghina nu era vreme bună, chiar dacă nu cu mult timp în urmă i se spusese tocmai contrariul. Cum am ajuns acasă la mine, am primit un telefon prin care am fost informați că în Eghina se iscase o furtună atât de puternică, încât viețile noastre ar fi fost în primejdie dacă în acele momente ne-am fi aflat pe apă.
K.I.: Acestea sunt harismele pe care Duhul Sfânt le oferă celor care se fac vase ale harului sfânt.
P.B.: Să vă mai povestesc o întâmplare:
Vasile şi Maria, soț şi soție – doi oameni înduhovniciți, pe care îi cunoşteam foarte bine –, se duceau să se mărturisească la părintele. Şi, pentru ca totul să meargă bine între ei, au căzut de acord să fie pe deplin sinceri şi deschişi unul față de celălalt. Însă părintelui nu i-au spus nimic despre această înțelegere.
Odată, soția i-a dat nişte bani unei prietene de-a ei, care avea probleme familiale. Însă soțului ei nu i-a spus nimic – cine ştie de ce… Părintele Ieronim n-avea habar de nimic din toate acestea.
Când s-au dus din nou la părintele, acesta i-a zis lui Vasile:
– Bine ai venit, Vasile.
Iar Mariei:
– Bine ai venit, hoațo.
Şi a continuat:
– Nu te-ai înțeles cu bărbatul tău să nu ascundeți nimic unul de celălalt? Crezi că dacă voiai să ajuți pe cineva, el ar fi spus nu? Înțelegerea dintre voi este bună. Să o țineți cu adevărat.
Era ca şi cum ar fi avut dinaintea ochilor săi un televizor prin care vedea totul.
K.I.: Ați putea să ne povestiți vreo întâmplare legată de milostenia părintelui Ieronim?
P.B.: Ca să-i poată ajuta pe cei în nevoie, cerea la rândul lui de la alții. Numai în asemenea cazuri cerea. Pentru el însuşi nu cerea niciodată nici măcar un bănuț. Odată, s-a dus din Eghina în Pireu, unde s-a întâlnit cu un prieten de-al său care era un comerciant înfloritor. I-a cerut să-l ducă cu maşina undeva. Era atât de respectat, încât nu era nimeni care să nu-i facă pe plac. Aşadar, s-au dus împreună într-o zonă care se numeşte Tamburia. Au ajuns la o casă necunoscută şi au bătut la uşă. Acolo au întâlnit o familie care se afla, într-adevăr, într-o situație disperată: tatăl era bolnav, copiii plângeau, iar mama nu ştia ce să facă, pentru că nu aveau bani nici pentru mâncare, nici pentru medicamente. Bieții oameni au rămas uimiți când au văzut că doi străini le calcă pragul. N-au discutat prea mult şi părintele cu prietenul său au plecat.
Pe drum, părintele Ieronim s-a adresat însoțitorului său:
– Dacă m-aş fi aflat eu în locul lor, m-ai fi ajutat?
– Cum să nu, părinte.
– Uite, vreau să îi ei tu în grijă.

Aşa s-a şi întâmplat. Prietenul său comerciant şi-a asumat rolul de a ajuta familia aceea săracă.
K.I.: Întâmplarea aceasta ne arată nu numai iubirea de oameni a părintelui, ci şi faptul că avea harisma străvederii, pentru că era vorba despre o familie necunoscută.
P.B.: În ultimii ani de viaţă, de trei ori pe săptămână, lua într-o mână – cealaltă era amputată – săculeţul său („săculeţul iubirii", aşa cum fusese numit) şi cobora în oraşul Eghina. Pe unde trecea, oamenii îi puneau în săculeţ diferite alimente: peşte, fructe, legume etc. Iar pe drumul de întoarcere, părintele le împărţea celor nevoiaşi.
Odată, în piaţă se afla un pescar care se gândea: „Ce-o fi făcând părintele cu peştele pe care îl primeşte…" Iar în clipa în care părintele a trecut pe lângă el, s-a prefăcut că nu îl vede, stând aplecat şi sortând peştii. Părintele s-a oprit în dreptul lui şi îl privea zâmbind. Când pescarul s-a îndreptat în cele din urmă spre el, părintele i-a spus:
– Ştiu ce gândeşti în momentul acesta: „Oare ce face ăsta cu atâta peşte…" Uite cum stă treaba: eu nu am cerut peşte nici de la tine, nici de la altcineva. Dacă vrei, dai, dacă nu vrei, nu dai. Din peştii pe care îi primesc, pe unii îi mănânc, pe alţii îi dau. Rămâi sănătos şi Dumnezeu să te binecuvânteze.
Domnule Ioannidis, m-am întâlnit cu pescarul respectiv şi mi-a mărturisit că, atunci când avusese gândul acela, părintele se afla la cincisprezece metri distanţă şi, cu toate acestea, i-a citit gândul şi a venit la el să i-l dezvăluie.
K.I.: Prin harul străvederii pe care îl avea.
Cum era stilul său de a vorbi, domnule Botsis?
P.B.: Era ca şi cum ar fi vorbit în epigrame şi în maxime. Printr-un cuvânt, acoperea pagini întregi de învăţături. În discuţiile pe care le avea, putea să transfere cu foarte multă uşurinţă exemplele practice pe tărâmul duhovnicesc.
De pildă, vedea un aparat de radio şi spunea: „Eu admir aparatul acesta. Este lucrul mâinilor omeneşti. Cineva vorbeşte din cealaltă parte a lumii, iar eu îl aud aici. La fel se întâmplă şi cu rugăciunea. Noi ne rugăm aici, iar Dumnezeu ne aude de sus".
Mereu insista pe cuvintele: „Păziţi-vă gândul". În felul acesta, voia să ne îndemne să nu ne legăm gândul de nimic, ci să-l închinăm numai lui Dumnezeu. Şi continua: „Nu deschideţi uşi, pentru că, dacă deschideţi uşi şi ferestre, cu siguranţă va intra pe acolo vântul şi veţi răci".
K.I.: Ce imagine plastică…
P.B.: Spunea că cel mai bun mijloc de păzire a gândului este rugăciunea.
Obişnuia să pună următoarea întrebare: „Care are mai multă putere? Apa sau focul?" Vizitatorii lui se încurcau la o asemenea întrebare. „Apa", răspundea unul. „Dacă arunci un pahar cu apă într-un foc mare, acesta se stinge?", întreba părintele iarăşi. „Focul are putere mai mare", spunea atunci vizitatorul. „Dar dacă arunci multă apă peste un foc mic, nu se va stinge?" Şi concluziona: „Prin urmare, nici focul nu este mai puternic, nici apa. Depinde de cantitate. De aceea, îngrijiţi-vă să aveţi partea duhovnicească mai puternică, pentru a nu fi luată în stăpânire de cea trupească. Dacă voinţa pentru cele duhovniceşti este mai mare, atunci nu o să vă vatăme nici un atac sau gând lumesc".
K.I.: Ne-am putea referi şi la capitolul suferinţelor îndurate de părintele Ieronim?
P.B.: Părintele Ieronim a avut multe greutăţi şi încercări în viaţa lui, mai întâi în satul său, apoi la Locurile Sfinte, la Constantinopol şi în Eghina.
În Eghina a avut o încercare foarte mare. Dar înainte să v-o povestesc, trebuie să vă spun că părintele Ieronim avea cunoştinţe practice de medicină. Ştia anumite alifii şi medicamente care făceau mult bine. În timpul ocupaţiei germane din Grecia, la părintele Ieronim a venit un german. Acesta avea o rană la picior şi fusese pe la mulţi doctori, dar nu se putuse vindeca. Nişte oameni l-au sfătuit să se ducă la părintele Ieronim. La început, părintele nu a vrut să facă nimic, pentru că se temea să nu fie acuzat că îi înlocuieşte pe doctori. Dar germanul s-a enervat, aşa că părintele a fost nevoit să primească. Şi, cu adevărat, i-a vindecat rana.
La plecare, germanul a lăsat în urma sa un proiectil. Părintele nu l-a bănuit niciodată că ar fi avut intenţii rele. Nimeni nu ştie ce a fost în capul lui. Odată, părintele s-a dus în oraşul Eghina, unde a văzut un fel de brichetă făcută dintr-un obuz asemănător cu acela pe care îl lăsase la el germanul. Pentru că era priceput la foarte multe lucruri – toată viaţa lui a muncit – părintele a luat obuzul şi a început să lucreze la el, încercând să-l transforme în aprinzător.
Din păcate, obuzul era plin şi a explodat, afectându-i serios mâna stângă. A rămas fără simţire şi l-au transportat mai întâi la Spitalul din Eghina şi apoi la Pireu. Aşa cum ne-a spus maica Eupraxia, care a stat mulţi ani alături

de el, mai ales în ultima parte a vieții sale, din ziua accidentului spunea mereu: „Slavă Domnului, slavă Domnului". La Spitalul din Pireu i-au tăiat mâna, pentru că se infectase. În urma acestui accident, nu şi-a pierdut numai mâna, ci şi auzul, pe care şi l-a recăpătat în urma intervenției miraculoase a Sfinților Doctori fără de arginți.
El însuşi spunea: „Mi-am pierdut mâna. Dumnezeu a îngăduit să-mi fie luată. Se pare că nu aveam nevoie de ea. Am cealaltă mână. Dacă vrea să mi-o ia şi pe aceasta, să mi-o ia. Iar dacă vrea să-mi dea cancer, primesc bucuros. Numai să fie voia lui Dumnezeu şi să-mi dea şi puterea să suport". Era cu totul dedicat şi credincios lui Dumnezeu. Nu îl înspăimântau suferințele, ci posibilitatea să fie îndepărtat de Creatorul său. Aceasta era marea sa grijă şi preocupare.
Părintele Ieronim a fost un adevărat sfânt, fapt care a fost dovedit de întreaga sa viață. Îmi aduc aminte cu câtă răbdare a suportat crucea bolii. Şi ştiți că a suferit foarte mult. Cancerul pe care l-a avut îi provoca dureri teribile. Dar niciodată nu se plângea. Mereu spunea „Slavă Domnului". Îl slăvea pe Dumnezeu fără încetare.
A ştiut data când avea să moară. A adormit pe 16 octombrie 1966, în zi de duminică. În lunea de dinaintea acestei zile, i-a chemat la el pe fiii săi duhovniceşti şi le-a dat ultimele sfaturi. Nu pot să vă descriu atmosfera din acele momente. Era plină de emoție şi, aş putea spune, de misticism. Ne-a zis chiar aşa: „Până duminică, dacă vrea Dumnezeu, voi fi în viață. După aceea, voi adormi".
Doamnei despre care v-am vorbit mai devreme i-a spus să aibă grijă de maica Eupraxia, care a stat alături de el în Eghina până la ultima sa suflare. În 1991, a murit şi maica Eupraxia. Sihăstria părintelui din Eghina este deschisă. Spun lucrul acesta pentru cei care vin în Grecia şi vor să viziteze sihăstria unde şi-a trăit părintele Ieronim ultimii ani de viață. Oricine se duce în Eghina şi întreabă de părintele Ieronim va auzi cele mai calde şi mai emoționante cuvinte.
Înainte să termin cartea despre părintele Ieronim, care a circulat în anul 1991, am mai făcut o călătorie în Eghina. Scopul acestei călătorii a fost acela de a mă întâlni cu oamenii care l-au cunoscut şi de a afla mai multe lucruri despre el.
Ceea ce m-a impresionat în mod deosebit (dincolo de cele auzite despre harismele străvederii şi înainte-vederii, despre caracterul său milostiv, despre dragostea sa față de toți şi despre discernământul care îl caracteriza – aşa cum v-am mai spus, am putea vorbi ore întregi pe această temă) a fost faptul că leit-motivul spuselor tuturor era că părintele Ieronim fusese un sfânt. Nu am găsit nici un om care să se îndoiască de sfințenia sa.
Aş dori să închei această convorbire prin cuvintele unui mare teolog şi scriitor contemporan: „Numai cei care i-au cunoscut îndeaproape pe îngeri şi pe sfinți pot să vorbească despre părintele Ieronim al Eghinei".

Convorbire cu Sotiria Nousis, jurist, teolog

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Ați avut bucuria de a trăi aproape de cunoscuta Sihăstrie a părintelui Ieronim din Eghina, despre care ați scris şi o carte. Am dori să cunoaştem această figură aparte a Bisericii şi prin intermediul experienței dvs.
S.N.: L-am cunoscut în anul 1963, pe când avea optzeci de ani. Era foarte înalt şi avea o ținută impunătoare. Cum m-a văzut, a început să-mi descrie membrii familiei – pe tata, pe mama şi pe fratele meu – în aşa fel, încât am înțeles că până în acel moment nu îi înțelesesem cu adevărat.
K.I.: Avea harisma străvederii?
S.N.: Foarte pronunțată, la fel ca şi cea a înainte-vederii. Aceste două harisme îl făceau să fie mereu prezent oriunde erau nevoi şi probleme duhovniceşti sau materiale, cu modalitatea corectă de a ajuta.
Pe vremea când l-am cunoscut, eram studentă. Am simțit imediat dorința de a fi mai des aproape de acest om sfânt, aşa că mă duceam la el la două-trei săptămâni.
Orice v-aş spune despre părintele Ieronim nu poate să creioneze adevărata sa personalitate. Cuvintele sunt prea sărace…
A fost înzestrat cu toate harismele Duhului Sfânt. I-a iubit din toată ființa lui pe Hristos, pe Maica Domnului şi pe sfinți. Îşi modelase sufletul după duhul sfinților asceți din Capadocia, fiind el însuşi un urmaş vrednic al acestora. Trăia şi respira în evlavie şi rugăciune.
Nu putea să rostească numele lui Hristos fără să-i şiroiască ochii de lacrimi. Odată, când nu putea să-şi oprească lacrimile, mi-a spus: „Ochii mei sunt mici, iar lacrimile multe şi nu mai încap. Mergi un pic afară să mă liniştesc".

Adesea, în timp ce discuta cu unul sau cu altul, simțea dintr-odată nevoia să fie singur, dar nu ca să se „liniştească“, aşa cum spunea el, ci ca să se roage, să citească din iubita sa Psaltire sau să spună „Hristoase al meu, Domnul meu“ şi să lase să curgă în voie lacrimile pe care şi le reținuse câtă vreme stătuse de vorbă. Harisma înainte-vederii era atât de pronunțată, încât, în prezența lui, simțeai frică şi cutremur, dar şi ruşine pentru tine şi pentru păcatele tale. Nu era nevoie să-i vorbim noi de problemele pe care le aveam, despre slăbiciunile şi căderile noastre. Vorbea mereu cu discreție, ca să nu impresioneze şi să nu dezvăluie puterea harismelor sale.
Era tot timpul vesel şi ne îndemna: „Să fiți veseli şi să primiți bucuria, iar deznădejdea să o respingeți; să-i închideți uşa sufletului vostru. Nu suntem singuri. Cu noi este Domnul Iisus Hristos, Care ne iubeşte şi vrea să ne ajute. Să nu vă fie teamă“.
S-a născut în anul 1883, în satul Gelver din Capadocia, Asia Mică. Aşa cum se ştie, locuitorii din Capadocia se disting prin cucernicia lor. Satul Gelver se numea cândva „Kelivara“, datorită multelor chilii în care viețuiau pustnici. Aceste chilii erau scobite în stânci uriaşe. Aşa cum spunea părintele, chiar şi mirenii trăiau ca monahii – cu privegheri, rugăciuni, posturi şi foarte multă evlavie.
Numele său era pe atunci Vasile. A fost chemat spre sfințenie chiar din pântecele mamei sale, care era un om al rugăciunii şi al lacrimilor, influențându-l foarte mult pe micul Vasile. Voi reda în continuare cuvintele părintelui:
„De pe vremea când eram mic, mi-o aduc aminte pe mama cum stătea în genunchi ceasuri întregi, mai ales noaptea, şi plângea. Se ruga. Când eram la şcoală şi îmi aminteam de ea, în pauze nu ieşeam afară, ci îmi sprijineam capul pe mâini şi plângeam.
– Ce se întâmplă?, mă întreba învățătorul. Ce te doare?
– Mă doare capul şi burta, îi răspundeam eu.
Lucrul acesta se întâmpla des. Într-o zi, învățătorul s-a dus la mama mea şi i-a spus. Când m-am întors acasă, mama m-a întrebat de ce plângeam.
– Nu mă doare nimic, dar mă gândesc la tine cum plângi tot timpul şi nu mă pot abține să nu plâng şi eu. Mamă, tu de ce plângi? Pentru sărăcia noastră?
– Copilul meu, eu nu plâng din cauza sărăciei. Plâng şi mă rog lui Dumnezeu pentru lumea întreagă. Dar cel mai mult plâng pentru tine. Văd la tine semne pe care nu le văd la alți copii. Aşa că îl rog pe Dumnezeu să ajungi ceea ce te-a ales să fii şi să nu te părăsească niciodată. Să nu intri în lume, copile, ci să te faci călugăr. Lumea nu înseamnă nimic. Eu am cunoscut viața şi nu înseamnă nimic. Îmi dai cuvântul tău?
– Da, ți-l dau, mamă.
– De acum, trebuie să fii cu mai multă băgare de seamă decât ceilalți copii şi să asculți ce-ți spun“.
În felul acesta şi-a început micul Vasile viața închinată dragostei lui Hristos, trăgându-şi seva din lacrimile maicii sale. De multe ori îl pierdeau şi îl găseau fie dormind, fie rugându-se şi plângând pe sub sfintele Mese de prin bisericile vechi.
K.I.: Toate acestea ne arată că a fost chemat de sus.
S.N.: Fără îndoială. De asemenea, a fost influențat în bine de doi oameni sfinți – Misail şi Grigorie –, la care părintele Ieronim se referea foarte des. Ne-a povestit multe întâmplări legate de ei. O să vă redau numai două. Despre părintele Grigorie din Gelber, care era paralizat, părintele Ieronim ne povestea că, de fiecare dată când i se cerea sfatul într-o problemă gravă, ruga să fie dus cu patul său pe vârful unui munte. Îl lăsau acolo, fără nimeni care să-l îngrijească, şi reveneau, aşa cum le cerea el, după opt ore, ca să-l ia. Când se întorceau la el, fața îi strălucea atât de tare, încât nu puteau să-l privească, iar sfaturile pe care le dădea erau roade ale Duhului Sfânt.
Despre Misail din Gelber, care avea harisma lacrimilor şi a rugăciunii neîntrerupte, povestea că urca pe munte înainte de răsăritul soarelui, îşi ridica mâinile spre cer şi le cobora abia după apus.
Odată cu trecerea anilor, râvna lui Vasile creştea. A fost hirotonit diacon de Mitropolitul Antim din Amisos şi a slujit ca diacon timp de zece ani în satul său, apoi la Patriarhia Ecumenică din Constantinopol şi la Biserica Sfântului Grigorie Teologul.
S-a dus apoi la Locurile Sfinte, unde a stat o bună bucată de timp. Părintele spunea adesea: „Atunci când mă rog, mă aflu cu duhul pe Golgota, acolo unde L-au răstignit pe Hristos, la sfântul Său Mormânt, pe Muntele Măslinilor, în Bethleem…“.
În Grecia a venit odată cu schimbul de populații dintre Grecia şi Turcia din 1922. A fost apoi hirotonit preot şi arhimandrit de către Pantelimon, Mitropolitul Karistiei. De atunci şi până la moartea sa, în anul 1966, a stat în

insula Eghina, sfinţindu-i munţii, cărările, drumurile şi falezele. Iubea foarte mult Eghina, pentru că acolo trăise Sfântul Nectarie. O vreme a fost părintele duhovnic al călugărilor de la Mănăstirea Adormirea Macii Domnului. Era îngerul şi sufletul Eghinei. Se ducea des la Sfântul Munte spre a se folosi duhovniceşte şi pentru a se spovedi.
Mai întâi, a fost preot la Spitalul din Eghina. Dar nu a stat acolo multă vreme, deoarece la patruzeci de zile de la hirotonisirea sa a avut o vedenie înfricoşătoare. În loc de pâine şi vin, L-a văzut pe Domnul Iisus Hristos pe sfânta Masă ca Prunc, şi n-a îndrăznit să taie din Trupul sfânt până nu s-a arătat din nou ca pâine şi vin.
La puţină vreme după aceea, s-a retras la Sihăstria Buna Vestire, pe care a ridicat-o el însuşi.
Arăta respect şi dragoste nesfârşită faţă de oricine venea la el. Sihăstria sa era, cu adevărat, o scăldătoare a Siloamului. Intrai la el cu griji şi supărări şi ieşeai un alt om. Şi chiar dacă nu înţelegeai cuvintele sale atunci când le rostea, venea vremea când îţi dădeai seama că ele erau adevărate şi inspirate de Dumnezeu. Am constatat acest lucru din multele scrisori pe care le-am primit după publicarea cărţii despre părintele Ieronim. Unii oameni povestesc faptul că, după trecerea multor ani – douăzeci de ani în cazul unui cleric –, s-a împlinit exact ce spusese părintele.
În perioada 1935-1940, părintele Ieronim se ducea la Atena, şi în zilele de duminică după-amiază, cu binecuvântarea Arhiepiscopului Hrisostom al Atenei, predica în Biserica Mitropolitană. Mulţi dintre oamenii de prin locurile unde se născuse el ştiau acest lucru şi se duceau să-l asculte cu lacrimi în ochi, iar după aceea, vorbeau cu el despre problemele pe care le aveau. Mulţi dintre compatrioţii părintelui, datorită iubirii, grijii şi ajutorului său, au scăpat chiar şi de dorinţa de a se sinucide din cauza durerii şi suferinţei provocate de dezrădăcinare. Pe cei care nu veneau la biserică, se ducea şi-i descoperea singur cu ajutorul harismei străvederii, fie prin cocioabe, fie în prăvălioarele lor de prin Pireu şi Atena. Acolo unde era disperare, vedeai dintr-odată figura veselă şi plină de iubire a părintelui. Pe unde trecea el, toate se schimbau.
K.I.: Dinaintea unor asemenea părinţi, noi toţi suntem ca nişte cărţi deschise.
S.N.: Exact.
K.I.: Cum de aţi ajuns să scrieţi o carte despre părintele Ieronim?
S.N.: Când plecam de la el, îmi notam tot ce zicea despre mine şi despre alţii. În timp ce veneau la el diferiţi oameni, părintele îmi spunea: „Fiica mea, tu du-te înăuntru şi să nu scoţi un cuvânt". „Înăuntru" era chilia alăturată, de unde auzeam tot ce se vorbea, ca şi cum aş fi fost şi eu de faţă, aşa că imediat notam pe hârtie tot ce auzeam. Din aceste întâlniri au rezultat în jur de două sute de pagini.
Dacă fiecare om care venea la părintele ar fi scris ceea ce îi spunea el, s-ar fi putut alcătui nenumărate cărţi, cu mult mai bune, pentru că eu, cu neştiinţa mea şi cu imaturitatea vârstei de atunci, nu îl înţelegeam pe părintele atât cât trebuia şi nu aprofundam prea mult cuvintele sale. Totuşi, experienţele acestea mi-au folosit, iar cu binecuvântarea părintelui am trăit momente duhovniceşti irepetabile.
O singură privire era de-ajuns ca să îşi dea seama ce probleme aveai, după care dădea reţete duhovniceşti, diferite pentru fiecare caz în parte. Dacă nu avea timp, pentru că la el venea multă lume, rostea doar o frază ce concentra ceea ce trebuia să afle omul care era în faţa lui.
Odată l-a vizitat un arhimandrit pe care îl cunosc şi eu. S-au salutat, iar părintelui Ieronim l-a întrebat dacă el crede că Dumnezeu există. Arhimandritul s-a supărat foarte mult pentru această întrebare şi i-a spus părintelui:
– Pe mine mă întrebi, părinte? Eu sunt mai mare peste cinci preoţi şi doi diaconi. Ţin predici, fac catehizare şi am atâţia fii duhovniceşti.
Părintele Ieronim nu a răspuns. L-a luat înăuntru şi a avut cu el următorul dialog:
– De la „ale Tale dintru ale Tale" şi până la „pentru rugăciunile" eşti singur în biserică sau nu?
– De multe ori, sunt şi fiii mei duhovniceşti, părinte.
– Vorbeşti cu ei?
– Desigur. Când găsesc un pic de timp, le spun cuvinte de folos.
– Da, fiul meu, pentru că nu crezi că există Dumnezeu. Căci în cazul în care credeai, dinaintea Sfintelor Daruri, după prefacere, ţi-ai fi ţinut gura închisă.
Arhimandritul a rămas fără grai. A primit o învăţătură puternică şi a plecat îndreptat.
Odată a fost vizitat de un grup de cinci-şase oameni. În momentele în care se despărţeau de părintele şi fiecare îi săruta mâna, părintele i-a spus unei fete din grup: „Fisticul pe care l-ai văzut nu ne aparţine nouă. Este al vecinului, altfel ţi-aş fi dat mult". Fata a rămas mută de uimire, pentru că la venire, a văzut arborii de fistic din afara Sihăstriei şi a gândit: „Ce bine-ar fi dacă ne-ar da şi nouă nişte fistic".
Asemenea întâmplări sunt nenumărate, şi nu ar putea să încapă în volume întregi.

Clericilor le spunea: „Eşti un ac în mâna lui Dumnezeu. Să fii atent să nu fii un ac ruginit, ca Dumnezeu să poată să-Şi facă bine lucrarea cu tine“.
Odată s-a dus la părintele Ieronim cunoscutul editor Alexandros Papadimitriu, împreună cu medicul Alexandros Kalomiros, din Salonic. Kalomiros venea la părintele pentru prima dată; Papadimitriu, care mai fusese şi alte dăţi, îl lăuda pe părintele, spunând cât de sfânt era, că avea harismele înainte-vederii şi străvederii şi că vorbea foarte frumos despre Dumnezeu. Kalomiros scrisese pe o bucată de hârtie diferite lucruri – ce avea să-l întrebe pe părinte.
Cum au intrat la el, Papadimitriu a făcut prezentările:
– Părinte, acesta este domnul Kalomiros.
Părintele l-a privit zâmbind, după care i-a spus:
– Bine ai venit, Kakomiros. Stai jos.
Papadimitriu a îngheţat, pentru că voise ca părintele să fie mai politicos cu prietenul său. Au început să vorbească pe diferite teme. A venit timpul să plece, fără ca medicul Kalomiros să fi scos din buzunar hârtia pe care îşi făcuse însemnările.
Cum au ieşit afară, Papadimitriu a încercat să-i justifice lui Kalomiros purtarea părintelui.
– Să nu iei purtarea părintelui în nume de rău. Este un om simplu, dar are foarte multă dragoste în inima sa şi este cu adevărat un om sfânt.
Iar Kalomiros a răspuns:
– Lasă-mă şi tu, că nici acum nu mi-am revenit. Să ştii că numele meu este mai degrabă Kakomiros150(În limba greacă, Kakomiros (Κακόμοιρος), înseamnă cel care are o soartă rea, spre deosebire de numele său adevărat, Kalomiros (Καλόμοιρος), care înseamnă cel care are o soartă bună [n.t.].). Dar pentru că nu suna bine, m-am numit Kalomiros. Nu a fost nevoie să scot hârtia, căci în timpul discuţiei, mi-a răspuns la toate întrebările pe care le aveam.
K.I.: Minunat!
S.N.: Cu adevărat.
O femeie avea un fiu de cincisprezece ani, care crea o mulţime de probleme acasă. Mama i-a spus plângând părintelui:
– Părinte, rugaţi-vă mult pentru fiu meu. Nu ştiu ce să mai facem. L-am educat ca pe un bun creştin, dar el nu ne-a ascultat.
Atunci, părintele i-a zis următoarele:
– Ascultă ce am să-ţi spun: ai o foarte mare responsabilitate faţă de acest copil. În cealaltă viaţă, Dumnezeu îţi va cere fie copilul mântuit, fie rănile de pe genunchii tăi. Încearcă să-l îndreptezi cu poveţe şi sfaturi. Dacă nu reuşeşti, să îngenunchezi şi să te rogi atât de mult, încât să apară răni pe genunchii tăi. Numai atunci vei putea să spui: „Doamne, am făcut tot ce-am putut, dar n-am reuşit să-mi mântuiesc copilul“.
K.I.: Cutremurător.
S.N.: În afară de îndemnurile şi sfaturile personale cu caracter general, părintele mai spunea:
„În toate să ai măsură. Numai în dragostea faţă de Hristos să nu ai măsură“.
„Dacă nu trăieşti tăcerea, nu poţi să-ţi dai seama de valoarea ei“.
„Să citiţi Evanghelia, Psaltirea, cuvintele ascetice şi Avva Isaac Sirul“.
Despre rugăciune spunea:
„Aşa cum mi-ai spus mie aceste cuvinte, la fel să le spui şi lui Hristos, dar cu multă durere în suflet“.
Despre studiul cărţilor sfinte:
„Atunci când citeşti şi te umpli de evlavie, lasă puţin cartea ca să plângi, adică să trăieşti evlavia. Să saluţi venirea harului“.
Despre lacrimi:
„Rugăciunea fără lacrimi este ca şi cum ai zidi fără apă. Nu mă refer la lacrimile cauzate de probleme, de boli şi de sărăcie, ci acelea care izvorăsc din iubire pentru Hristos. El ştie care sunt nevoile tale. Tu trebuie numai să-L iubeşti. Să zici: «Doamne, numai pe Tine Te am. Nu mă lăsa, că nu sunt nimic şi mă voi pierde. Doamne, vezi că nu mă rog cât trebuie, nu am lacrimi… nu una, nu cealaltă… Sunt neîndreptat. Doamne, ce-o să se aleagă de mine?» Aşa să te rogi, şi-ai să vezi cum vin lacrimile“.
Era foarte vesel şi pe toţi îi primea cu bunătate şi bucurie. Când vedea vreun om temător şi cu inima zdrobită, îi spunea: „Bine ai venit. M-am bucurat foarte mult să te cunosc. Să vii ori de câte ori poţi. Când vii, parcă văd un înger“.

Când primea ceva, dădea celor care aveau nevoie, fără ca oamenii să-i spună de problemele lor. Unei maici care era supărată cu nu plătise factura de curent electric, fără ca ea să-i zică nimic părintelui despre asta, el i-a spus: „Ia plicul acesta. Are bani în el. Să nu zici că nu. Vei avea nevoie de ei“. Măicuța i-a luat vrând-nevrând. Când a ajuns acasă, a deschis plicul cu factura şi a constatat că părintele îi dăduse exact suma pe care o datora.
Unei alte măicuțe, care voia să se ducă de ziua Sfântului Nectarie să se închine la moaştele Sfântului, i-a spus: „Nu te amesteca cu lumea. Du-te în altă zi. Şi ai grijă de rasă. Să-ți spun ceva ca să mă înțelegi: de multe ori, îl chem pe părintele Nectarie şi vine aici ca să discutăm. Dacă te rogi în linişte, te vei folosi duhovniceşte foarte mult. Ai grijă“.
În legătură cu părintele Ieronim, pot fi povestite întâmplări fără număr.
K.I.: Şi este păcat că întotdeauna suntem condiționați de timp. Cu rugăciunile părintelui Ieronim, vom încheia aici.

PĂRINȚII AMFILOHIE MAKRIS, FILOTHEI ZERVAKOS ŞI IERONIM AL EGHINEI

Convorbire cu H.G., scriitor

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Înțelepciunea Sfinților Părinți ai Bisericii noastre este un lucru extrem de valoros şi rar. De-a lungul veacurilor, Părinții au luminat sufletele poporului credincios al lui Dumnezeu. De la nivelul la care au ajuns, ei oferă un exemplu de sfințenie pentru toți cei care merg pe drumul lui Hristos.
H.G.: Este foarte greu să vorbim despre Sfinții Părinți, pentru că ei reprezintă în biserică mult mai mult decât poate fi exprimat prin cuvinte. Ei trăiesc viața cea adevărată, au stilul şi personalitatea perfect conturate, ceea ce este foarte greu de categorisit şi de transmis prin povestiri, înțelesuri şi imagini.
Fiecare cititor trebuie să fie conştient de acest fapt. Anumite lucruri nu pot fi redate în cuvinte, pentru că se află pe celălalt tărâm, aşa cum sunt, de altfel, şi sfinții. Este vorba despre calitatea umană, care nu poate fi cuprinsă în definiții obiective.
Totuşi, date fiind nostalgia şi setea duhovnicească pe care le avem, cred că este potrivit să îndrăznim a povesti anumite amintiri legate de aceste personalități, dar repet, să nu se creadă că tema poate fi uşor epuizată.
Părintele Amfilohie Makris a fost o figură aparte (de altfel, trebuie să spunem că fiecare om sfânt este o personalitate unică, mult diferită de ceilalți de aceeaşi înălțime duhovnicească; cu alte cuvinte, nu există un şablon după care ei să fie croiți).
Trăsăturile aparte ale părintelui Amfilohie erau sensibilitatea, blândețea şi o dulceață deosebită în tot ce reprezenta el. Era cunoscut în Patmos pentru pomii pe care îi sădea. Îi plăcea foarte mult să sădească pomi şi să-i vadă cum cresc.
K.I.: Trăia în uscatul Patmos?
H.G.: Trăia în Patmos, da. Nu stătea la Mănăstirea Sfântului Ioan Teologul, ci la Evanghelistria. Era părinte duhovnic la Mănăstirea de maici a Bunei Vestiri. Îmi amintesc odată că stăteam cu părintele aşezați pe trotuar, afară din mănăstire, şi a trecut ucenicul lui care a spus: „Mă duc să aduc măgărița, ca să cobor la Kuvari“. Iar părintele Amfilohie i-a răspuns zâmbind: „Nu-i zi măgăriță. E un animal care are nume. Zi-i Mavra“.
K.I.: Foarte frumos.
H.G.: De asemenea, îmi amintesc că odată am urcat la mănăstirea cea mare din Patmos cu un măgar (părintele Amfilohie a urcat pe măgar, iar eu am mers pe jos, pe lângă el; părintele îmi dăduse să-i țin bastonul). Bastonul părintelui avea vârful de metal, ca să-l poată folosi mai bine. Duceam în spate şi o rogojină mare. Era vară. La o cotitură, pe un drum strâmt, a început dintr-odată să bată cu putere vântul, care aproape că mi-a luat rogojina pe sus. Atunci, din instinct, am ridicat foarte rapid mâna, ca să țin mai bine rogojina. Cum aveam bastonul în mână, l-am lovit pe părintele Amfilohie sub ochi, în apropierea nasului, rezultând o mică rană. Părintele avea diabet în stare avansată. Vă dați seama cât de tare m-am speriat. Intrasem în panică. Ceea ce m-a impresionat a fost faptul că părintele s-a purtat ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, în ciuda durerii şi a potențialului pericol în care se afla. Dimpotrivă, s-a îngrijorat de felul cum mă simțeam eu. Mi-a zis: „Te rog, nu te teme şi nu te învinui“.
K.I.: Lucrul acesta arată liniştea duhovnicească în care se odihnea sufletul său.
H.G.: Ne-am oprit la un băcan, unde i-am pus spirt peste rană. Din fericire, nu era decât o zgârietură. Dar am

tras o sperietură grozavă.
Îmi mai amintesc acum de un alt episod. Voiam să mă împărtăşesc, dar în acea zi nu se făcea slujbă la Mănăstirea Bunei Vestiri, ci la o bisericuță care se afla destul de departe, la aproximativ o oră de mers pe jos. Aşa că m-am trezit devreme, m-am dus la biserica aceea, dar nici acolo nu se săvârşea sfânta Liturghie. M-am întors la Buna Vestire destul de supărat. Atunci, părintele Amfilohie mi-a spus: „Nu te necăji, pentru că te-ai împărtăşit. Numai faptul că te-ai dus acolo este ca şi cum ai fi primit sfânta Împărtăşanie".
K.I.: Ați spus un lucru foarte important. Cu toate acestea, este nevoie să ne împărtăşim.
H.G.: Cuvintele părintelui au fost rostite din preaplinul inimii sale.
Ceea ce mai pot să zic este că, atunci când te spovedeai la el, aveai nu numai sentimentul că primeşti înțelegere, toleranță şi iertare, dar şi că părintele îți respecta eşecul.
K.I.: Foarte interesant. Succesul se bazează pe eşecuri.
H.G.: Părintele te iubea cu tot cu nereuşitele tale. Era un om extraordinar şi foarte harismatic. Se duceau la el oameni din toate religiile, față de care nu manifesta nici cel mai mic fanatism religios. Desigur, asta nu înseamnă că făcea rabat de la adevărurile Ortodoxiei. Iubirea sa se manifesta asupra tuturor oamenilor. Fiecăruia în parte avea să îi transmită ceva pozitiv.
K.I.: Părintele Amfilohie avea harisme ale Sfântului Duh?
H.G.: Nu pot să vă spun dacă avea sau nu avea. De altfel, nici nu-mi place să vorbesc despre acest subiect. Cel mai bine este să lăsăm lucrurile aşa cum sunt…
K.I.: Desigur. Ce anume v-a atras prima oară la el?
H.G.: Ceea ce-mi amintesc este faptul că, după ce l-am vizitat prima dată, nu m-am mai putut desprinde de el. Trei ani la rând m-am dus pe acolo în mod regulat. După aceea, am plecat în străinătate, dar am păstrat legătura prin scrisori.
K.I.: O ultimă întrebare despre părintele Amfilohie: era un ascet, sau un simplu părinte duhovnic?
H.G.: Trăia în mănăstire şi ducea o viață aspră. Aş putea spune că întreaga sa existență a fost o nevoință continuă. La mănăstire se desfăşura şi o puternică activitate socială. Aveau grijă de un orfelinat. Maicile de acolo lucrau şi la un orfelinat din Rodos. De asemenea, părintele Amfilohie l-a cunoscut personal pe Sfântul Nectarie.
K.I.: Ce vă spunea despre Sfântul Nectarie?
H.G.: Din ce îmi amintesc din povestirile părintelui, el era diacon şi se afla în bisericuța unde slujea Sfântul Nectarie. Era vară şi înăuntru se găsea multă lume. De aceea, deschiseseră toate uşile, iar lumea se adunase şi afară. Părintele Amfilohie stătea lângă una din uşile laterale ale Altarului. A şi slujit cu Sfântul Nectarie, dar nu în ziua aceea. Împreună cu nişte oameni care asistau la sfânta Liturghie era şi o mamă cu un copil de 5-6 ani care, dintr-odată, a început să țipe că Sfântul Nectarie luase foc şi că ardea. Mama s-a tulburat, crezând că fiul ei pățise ceva, dar părintele Amfilohie i-a spus: „Nu vă neliniştiți, pentru că în momentul acesta, copilul are o viziune dumnezeiască". Îl vedea pe Sfântul Nectarie în flăcări.
K.I.: Minunat. Să continuăm cu părintele Filothei Zervakos.
H.G.: Părintele Filothei Zervakos era cunoscut pentru virtuți, îndrăzneală, înduhovnicire şi harisme. Vă voi spune doar două lucruri. Unul dintre ele este legat de sensibilitatea umană. Îmi aduc aminte că odată mă aflam dis-de-dimineață în biserică pentru slujbă. Acolo, slujbele se fac la fel ca la Sfântul Munte. La un moment dat, părintele Filothei s-a întors în strana de stareț, unde se afla, şi mi-a făcut semn să mă apropii. Cu adevărat, m-am îndreptat spre el, dar în loc să mă aştepte, a plecat din strană şi s-a pornit să iasă din biserică. L-am urmat şi am ieşit afară, unde se afla un chiparos uriaş, care în acel moment era plin de păsări care ciripeau.
K.I.: Foarte frumos.
H.G.: Atunci, s-a întors spre mine şi mi-a zis: „Auzi? Încep să cânte în fiecare zi odată cu rostirea Axionului". Asta a fost tot şi ne-am întors înapoi.
K.I.: Pur şi simplu a vrut să vă arate un moment înălțător. Şi foarte poetic…
H.G.: Şi încă un episod. În insula Paros, părintele Filothei Zervakos era considerat sfânt din mai multe motive. Unul dintre acestea era că, în timpul ocupației germane din cel de-al doilea Război Mondial, avusese loc la un moment dat un mare sabotaj, iar germanii – dacă îmi amintesc bine –, ca să se răzbune, au arestat 50 de bărbați din toată insula, cu ordinul să fie executați în contul sabotajului aceluia. Era vorba, desigur, de oameni nevinovați. Atunci, părintele Filothei s-a dus la comandantul corpului german de armată din insulă şi l-a rugat să-i cruțe pe oameni, spunând că este un păcat şi o nedreptate… Germanul i-a replicat: „Cereți-mi orice altceva, pentru că dorința aceasta nu poate fi îndeplinită, fiind vorba despre un ordin de sus. Trebuie neapărat să fie

executați 50 de bărbați". Părintele Filothei a întrebat: „Pot să cer orice altceva?" Iar germanul i-a răspuns: „Da, orice doriți". Atunci, părintele i-a spus: „Vă cer să mă puneți în fruntea celor 50, ca să fiu omorât primul". Se pare că atunci ceva s-a mişcat în sufletul acelei fiare cu chip omenesc, care a hotărât ca cei 50 de oameni nevinovați să nu mai fie executați.
K.I.: Extraordinar.
H.G.: Această întâmplare este pomenită în permanență de oamenii din Paros, ca un moment cu încărcătură sfântă.
K.I.: Am mai auzit episodul acesta, cu un conținut oarecum diferit. Dar esența este aceeaşi: părintele şi-a pus viața în joc pentru a salva oameni nevinovați. De la el ne-a rămas şi o importantă lucrare duhovnicească. Puteți să faceți o evaluare a ei?
H.G.: Da. A publicat texte foarte frumoase. Mai ales în cunoscuta revistă Chivotul, a lui Fotis Kontoglou. Cea mai mare harismă a părintelui era capacitatea de a-i îndruma duhovniceşte pe oameni, marcată de o dragoste profundă, care este elementul de bază în această lucrare.
K.I.: Cum poate omul ajunge la o asemenea înălțime a iubirii? Este uşor ca omul să iubească?
H.G.: Întreaga Evanghelie urmăreşte dobândirea iubirii. Căile de urmat pentru atingerea acestui țel nu pot fi exprimate printr-o singură frază.
K.I.: Una este să vrei să iubeşti şi alta este să mai şi poți.
H.G.: Da. Iubirea adevărată este rodul nevoinței permanente. Ea presupune îndepărtarea de la noi a sentimentelor false de iubire.
K.I.: Desigur. Se poate în mod romantic să credem că iubim, dar când vine vremea să devenim miei înjunghiați după măsura puterilor noastre, atunci lucrurile se schimbă.
Ați dori să ne mai vorbiți despre un părinte?
H.G.: Da. Aş vrea să spun câteva cuvinte şi despre părintele Ieronim al Eghinei. Îşi ducea viața îngerească undeva, în afara oraşului Eghina, într-o clădire cu trei camere. Părintele Ieronim era un om aparte. Îi lipsea o mână, ce era amputată din articulația carpului. Găsise după război o grenadă, pe care a încercat să o prelucreze, dar a explodat şi, astfel, a rămas fără mână. Avea darul de a meşteri foarte multe lucruri. Curtea îi era plină de cutii în care se aflau diferite piese ale unor mecanisme.
K.I.: Cum putea acest om al rugăciunii să se ocupe cu confecționarea, de exemplu, de ceasuri?
H.G.: Progresul şi înduhovnicirea omului nu exclud manifestarea personalității sale.
La el veneau oameni din toată Grecia – analfabeți şi ştiutori de carte, plini de virtuți şi păcătoşi. Era uimitor câți oameni puteau să treacă prin chiliuța sa. Îndrăznesc în acest moment să vorbesc despre una din harismele sale: vedea în tine lucrurile ascunse, pe care le conştientizai abia mai târziu. Te uimea cu pronunția lui din Asia Mică. Îmi amintesc de faptul că îmi povestea despre părintele său: „Părintele meu se urca pe un munte. De la răsărit până la apus, nu se oprea din rugăciune".
K.I.: Practica rugăciunea neîntreruptă.
H.G.: L-am întrebat: „Dar nu este obositor?" Iar el mi-a răspuns: „Cum să fie obositor dacă te afli în cer?"
K.I.: Din câte ştiu eu, părintele său era un laic pe nume Misail. Nu făcea parte din rândul clerului.
H.G.: În încheiere, permiteți-mi să spun că aceşti oameni nu pot fi încadrați într-o anumită categorie. Ei nu aparțin unei cazuistici desprinse din legendele bisericeşti.
K.I.: Cu alte cuvinte, nu trebuie să facem din ei nişte ființe exotice.
H.G.: Întocmai.
K.I.: Părinții sunt oameni activi în Biserica lui Hristos. În felul acesta trebuie să-i privim. Ei sunt darul lui Dumnezeu.
H.G.: Există în ziua de astăzi moda de a se spune, de exemplu: „A! Lucrul acesta l-a spus cutare părinte". Nu cred că se cuvine să abordăm astfel lucrurile. Părinții nu sunt făcuți ca să ne satisfacă nouă curiozitățile.
K.I.: Noi trebuie să îi percepem ca pe nişte oameni autentici, care L-au urmat pe Hristos şi au fost în Biserică exemple vii de trăire.
H.G.: Foarte corect.

MAICA GAVRILIA

PARTEA I - Convorbire cu maica Gavrilia

Capitolul precedent

Urmatorul capitol

K.I.: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie151(Matei 16, 24 [n.t.].). Viaţa pe care ne-o propune Hristos este o viaţă de iubire şi de jertfă. Iubirea nu poate fi concepută fără jertfă, iar cel care voieşte să meargă pe drumul duhovnicesc al desăvârşirii trebuie să parcurgă calea strâmtă a suferinţei. Această cale este foarte grea. Dumnezeu nu cere puţin, ci vrea de la noi totul.
Astăzi vom vorbi despre o mare personalitate a Bisericii noastre, care şi-a oferit întreaga viaţă lui Dumnezeu. Maica Gavrilia a exprimat prin toate posibilităţile sale sufleteşti şi trupeşti iubirea arzătoare faţă de Dumnezeu. Nu a trecut prin viaţă ca un spectator al dramei acestei vieţi, ci a ridicat crucea şi L-a mărturisit lumii pe Hristos, în secolul douăzeci.
Maica Gavrilia a fost o persoană plină de har, care a ajuns până la măsurile sfinţeniei. Cartea dedicată ei de monahia Gavrilia, care se află aici, de fată, intitulată Ascetica iubirii, este una din cele mai însemnate lucrări scrise după cel de-al doilea Război Mondial. În această carte se vede cum o femeie poate face lucruri minunate (la fel ca un bărbat, fireşte), ajungând la măsura credinţei desăvârşite.
Aşa cum am anticipat, suntem bucuroşi să o avem alături de noi pe măicuţa Gavrilia, autoarea volumului amintit mai sus – o femeie înaltă şi frumoasă –, care ne va oferi mărturia sa despre maica Gavrilia, alături de care a trăit experienţe deosebite legate de iubire şi de conştiinţă, căci maica Gavrilia nu era un spirit limitat şi fanatic, ci o persoană care cuprindea în inima ei întreaga lume. A lucrat în India, Africa, Anglia sau America. Pot să spun că a fost o adevărată revoluţionară contemporană (în sensul duhovnicesc al cuvântului). Ea a oferit un exemplu viu al drumului pe care omul trebuie să-l urmeze pentru a ajunge la Hristos.
Soră Gavrilia, pentru noi este o adevărată binecuvântare să vă avem alături de noi. Să începem cu câteva elemente biografice ale maicii Gavrilia, mai precis, cu rădăcinile sale din Constantinopol.
m.G.: Faptul că s-a născut în Constantinopol a fost un mare avantaj. A crescut într-un mediu cu foarte multe etnii şi religii, ceea ce a pregătit-o pentru lucrarea iubirii pe care a săvârşit-o mai apoi, în afara graniţelor Greciei. Cine nu a ieşit niciodată din ţară nu poate înţelege motivul pentru care maica Gavrilia şi-a dăruit întreaga dragoste popoarelor din afara Greciei.
Cartea scrisă despre ea i-a determinat pe mulţi să o iubească şi să o aprecieze, însă a stârnit şi întrebarea: ce treabă a avut o femeie ortodoxă în India?
Maica Gavrilia s-a născut în Constantinopol, în 1897, din părinţi bogaţi. A avut parte de o educaţie pe diverse planuri şi a învăţat mai multe limbi străine. Pentru epoca în care a trăit, a avut o educaţie neobişnuit de înaltă. A fost cea de-a doua femeie la Facultatea de filosofie din Salonic. În anul 1938 şi-a înţeles pentru prima oară vocaţia, ceea ce a făcut-o mai apoi să-şi părăsească familia iubită. Trebuie să spun că a trăit într-o familie plină de iubire, ea fiind ultimul copil şi poate cel mai răsfăţat.
K.I.: Din câte mi-am dat seama, era foarte legată de mama ei.
m.G.: Da, aşa este. A avut o relaţie deosebită cu mama şi cu surorile sale. Ele i-au vorbit mai întâi despre Dumnezeu, pe vremea când era un copil mic, pentru că tatăl ei era la lucru.
Aşadar, a simţit pentru prima oară chemarea călugăriei în anul 1938. În casa lor veneau des mari părinţi de la Sfântul Munte. De ce? Pentru că tatăl lor avea monopolul asupra producţiei de cherestea din Athos. Aşadar, a avut contacte cu monahismul ortodox de mic copil. Dar nu aceasta a determinat-o să urmeze calea călugăriei. Niciodată nu a existat în ea, până mai târziu, dorinţa de a merge la mănăstire, aşa cum există în alţi oameni. Nici nu se gândea la aşa ceva. De altfel, s-a călugărit la aproximativ 62 de ani, adică toarte târziu.
Să ne întoarcem la Salonic. În anul 1938, pe vremea dictaturii lui Metaxas, a plecat de acasă doar cu o liră englezească în buzunar.
Ce poţi să faci cu o liră? Nimic. A plecat însă cu credinţă în Dumnezeu şi a reuşit să obţină viză (pe atunci, nu se dădeau vize în Grecia), ajungând la Londra. Acolo a făcut diferite munci ca să supravieţuiască. A îngrijit copii, a făcut-o pe învăţătoarea, a fost probabil femeie de serviciu cu ziua, a îngrijit o doamnă bătrână şi, în paralel, a început studiile. Întâmplător, oare? Trecând pe un drum, a văzut o tabelă pe care scria: „Fizioterapia picioarelor“. Aceasta a fost alegerea ei: să fie fizioterapeut.
K.I.: A urmat drumul smereniei.
m.G.: Credea cu totul că munca omului care presupune atingerea trupului reprezintă o prelungire a sufletului.
K.I.: Aşa este.
m.G.: Atunci când atingi partea bolnavă a unui om, el îşi deschide sufletul. Măicuţa spunea: „În spatele unui picior dureros se află o inimă îndurerată“. Veneau la ea oameni pe care, chipurile, îi durea piciorul, dar în realitate, veneau să-şi mărturisească suferinţa.

K.I.: Fiecare cu suferința sa.
m.G.: Aşa este.
Aş dori să fac o paranteză. Sensibilitatea contemporană din aşa-zisa muzică uşoară a sesizat lucrul pe care doresc să vi-l spun în continuare. Există o melodie în Grecia care vorbeşte despre mici călătorii pentru uşurarea suferințelor. Aceasta este viața. Trecem prin viață purtând o rană de nevindecat. Până la urmă, o vindecă Domnul. Dar până atunci, fiecare poartă cu sine această durere.
K.I.: Rana poate fi şi un izvor!
m.G.: Aşa este.
De aceea, în momentul în care ați spus că viața iubirii este viața crucii, voiam să adaug că viața jertfelnică cuprinde în ea bucuria învierii.
K.I.: Bucuria este cuprinsă în însăşi slujirea lui Dumnezeu.
m.G.: Fără îndoială.
K.I.: Dumnezeu vrea să ne ofere bucuria şi chiar ne-o oferă.
m.G.: Maica Gavrilia spunea că, atunci când omul iubeşte, cei de lângă el pot să creadă că se chinuie, pe când el nici măcar nu-şi dă seama că se chinuie, pentru că simte o bucurie care îi cuprinde întreaga ființă.
K.I.: Cel care iubeşte este un om care se dezvoltă.
m.G.: Aşa este. Foarte frumos ați spus.
K.I.: De aceea, bucuria este de o ființă cu iubirea. Dar vai dacă nu există bucurie în iubire! Ce altceva mai rămâne?
m.G.: Nu se poate să nu existe bucurie în Hristos. Această idee era mereu propovăduită de maica Gavrilia. Bucuria izvorăşte din jertfă. Dar de ce să vorbim despre jertfă? Ea nu privea suferința ca pe o jertfă. Era mereu plină de bucurie, prin dragostea pe care o oferea celorlalți. Iar această bucurie era contagioasă, făcându-ne pe noi să ne întrebăm: „De ce ne bucurăm, oare?“ Ne bucuram pentru că ea ne transmitea această bucurie.
K.I.: Mulți cred că putem progresa numai prin durere. Personal, consider că şi prin iubire putem ajunge foarte departe, pentru că bucuria reuşeşte să ne ridice deasupra celor pământeşti.
m.G.: Desigur.
K.I.: Trebuie să facem deosebire între bucurie şi fericire. Cuvântul „fericire“ este greşit, pe când bucuria este o stare duhovnicească. Ea este darul Duhului Sfânt.
m.G.: Aşa este.
K.I.: Continuați, măicuță.
m.G.: Aşadar, se afla la Londra. A trebuit să rămână acolo, pentru că începuse cel de-al doilea Război Mondial. De altfel, în acest oraş a trecut şi prin experiența bombardamentelor. Era perioada când a cunoascut o serie de ciprioți.
K.I.: Da.
m.G.: Se poate să fi venit anterior în contact cu ciprioții. Dar de atunci înainte, este sigur. Maica Gavrilia menționează lucrul acesta în jurnalul său. În acelaşi timp, a fost aproape de cei care sufereau de pe urma războiului.
Pot să vă dau un exemplu. O evreică, ce îi era prietenă (prima persoană de altă credință care intră în viața ei), avea claustrofobie şi nu putea să intre la subsol, unde se refugiau oamenii în timpul bombardamentelor. Măicuța o lua de mână şi mergeau împreună să colinde străzile, până când suna sirena ce anunța un nou bombardament. Încerca să o îmbărbăteze, spunându-i: „Dacă este să cadă o bombă peste noi, înseamnă că aşa a fost voia lui Dumnezeu, iar noi nu putem să facem nimic“.
După ce s-a terminat războiul, s-a întors în Grecia, unde a slujit la serviciul de prim ajutor. Voi mai deschide o paranteză. În timpul cât a stat în Anglia, a avut binecuvântarea să-l cunoască pe Iacov Virvos, care a fost în acea perioadă şi duhovnicul ei. Astfel, a legat o puternică prietenie cu sora sa, Eleni Virvos, care a constituit pentru noi un prețios izvor de informații.
K.I.: De la ea v-au parvenit foarte multe informații.
m.G.: Da. Ele au fost cuprinse în cartea despre maica Gavrilia.
Aşadar, a plecat din Anglia şi s-a stabilit în Grecia. A stat un an la Salonic, unde a predat limba greacă şi a făcut catehism la o şcoală de fete, pe care le lua în fiecare duminică la biserică.
După aceea, s-a dus la Atena, unde a deschis propriul ei cabinet de fizioterapie, în centrul oraşului. (Clădirea mai există şi astăzi. În plus, o am în fotografii.) Simțea prezența lui Dumnezeu, prin faptul că un genunchi sau o gleznă care trebuia să se vindece într-o lună sau două se recupera complet în numai 15 zile. Atunci, a

conştientizat faptul că nu poate lua bani pentru munca sa, pentru că altcineva era Terapeutul.
În acelaşi timp, aşa cum aflăm de la prietena sa, Eleni Virvos, banii pe care îi primea îi dădea săracilor. La sfârşitul zilei nu îi rămânea nimic.
K.I.: Am înţeles că dădea bani copiilor ca să-şi continue studiile. Îi ajuta pe ascuns.
m.G.: Mereu s-a întâmplat aşa. Eu am aflat cum stăteau lucrurile de la o fată hipoacuzică, de care râdeau celelalte fete din Salonic. Ea mi-a spus că măicuța dădea bani copiilor, fără să afle nimeni nimic.
În perioada aceea, părinții ei erau încă în viață. În 1954, în ziua de dinaintea Buneivestiri, i-a murit mama, care a fost iubirea vieții ei – un om ce întruchipa ce era mai curat, mai frumos şi mai sfânt.
K.I.: Cea care mereu îi umplea bateriile.
m.G.: Aşa este.
K.I.: Era, aşa cum se exprima cândva un părinte cipriot, instalația electrică de la care se alimenta cu putere.
m.G.: Da. În seara aceea, a fost ca şi cum mama ei ar fi luat mâinile fiicei sale şi le-ar fi pus în mâinile lui Hristos. Din acel moment, în Maica Gavrilia s-a produs o renaştere uimitoare. De fapt, o naştere şi o moarte. Tot ce era mai important murise şi, astfel, a putut să înceapă o viață nouă.
K.I.: A fost vorba de o deşertare.
m.G.: Deşertare, moarte, spuneți-i cum vreți.
În acea seară a avut o experiență duhovnicească puternică. Întreaga noapte, icoana Mântuitorului pe care o avea a strălucit atât de puternic, încât nu putea suporta intensitatea luminii. Atunci a simțit chemarea față de India. Până în acea zi, nu avusese o atracție specială față de această țară. Ştia doar că era vorba despre un popor cu o anumită tradiție şi cultură.
K.I.: Şi foarte chinuit…
m.G.: Nu era vorba despre un popor credincios, ca să o atragă. De aceea, ideea de a merge în India i s-a părut ciudată. De unde şi până unde India? A doua zi dimineață, a auzit bătăi în poartă. S-a dus să deschidă şi a dat cu ochii de un indian, trimis de o doamnă din Anglia să-i aducă un pachet.
K.I.: Gândul despre India deja se materializa…
m.G.: Întocmai. La clinică, găzduia adesea oameni. Dormea la părinții săi, aşa că rămânea mereu o cameră liberă cu un pat. Prietenii ei ştiau de acest lucru şi trimiteau la ea oameni care nu aveau unde să doarmă. Aşadar, l-a întrebat pe indian: „Cum de ați ajuns pe aici?“ Iar el i-a răspuns: „Sunt în drum spre India“. „Şi eu vreau să mă duc în India. Puteți să mă aşteptați să vând ce am şi să merg cu dumneavoastră?“ A doua zi, a început, cu adevărat, să vândă ce avea. În cele din urmă, nu s-au dus în India împreună. Măicuța şi-a zis: „Iată că Domnul ne cheamă unul câte unul“, după care a plecat. Prima oprire a fost în Cipru. De acolo, a trecut vizavi, la Locurile Sfinte. După aceea, a străbătut Iordania, Siria, Irakul, Iranul. A călătorit cu autobuzul vreme de unsprezece luni. Mie aşa ceva nici nu mi-ar trece prin minte să fac, chiar dacă aş fi de 20 de ani. Cum poate un om să reziste astfel…
K.I.: Era destul de înaintată în vârstă.
m.G.: Da. Se întâmpla în 1954… Avea cam 56 de ani.
K.I.: Purta pe umeri o viață întreagă.
m.G.: Să nu uitați că era femeie…
K.I.: Şi că a trecut prin țări islamice.
m.G.: Şi totuşi… De fiecare dată, Domnul îi trimitea în cale câte un om cinstit care-i spunea: „Nu-ți fă griji. Îți păzesc eu valiza. Du-te să te speli şi să faci tot ce este nevoie“. Desigur, dacă întâlnea pe drum vreun om suferind, avea grijă de el. Uneori, în locurile pe unde se oprea, era invitată chiar să intre în moschei. A trecut prin multe greutăți şi a ajuns în cele din urmă în Persia, la Teheran. De acolo, trebuia să o ia spre Pakistan. Oamenii îi spuseseră ca nu cumva să treacă prin Afganistan, pentru că era foarte periculos. La un moment dat, în drum spre Pakistan, s-a oprit puțin. Acolo, o aştepta o surpriză. Hanul din acel loc era proprietatea unor oameni din Constantinopol. Vă dați seama ce a însemnat ca, după 11 luni prin țări musulmane, să se pomenească dintr-odată acasă la ea!
K.I.: Extraordinar…
m.G.: Următoarea oprire a fost India. De aici încolo se deschide un capitol foarte important al luptei ei pentru dragoste şi credință. Rămăsese deja fără bani. Astfel a început, aşa cum zicea ea, „aventura în Hristos“, adică marea aventură a credinței. De altfel, credința este o aventură, un risc permanent şi o lăsare în voia necunoscutului. Este ca mersul pe apă al lui Petru. Când i se zicea: „Unde te duci tu fără o recomandare şi fără o adresă? Unde crezi c-o să ajungi?“, ea răspundea: „Scrisoarea mea de recomandare este Domnul. Nu am

nevoie de aşa ceva“. Incredibil…
K.I.: De aceea a fost în stare să mişte munţii.
m.G.: Aşa este.
K.I.: Prin credinţa ei, a mişcat munţii din loc. Descrierea drumului urmat de maica Gavrilia mi-a lăsat impresia că avea în ea ceva indestructibil. În afară de forţa interioară de a trece peste greutăţi şi piedici, cred că era, cu adevărat, binecuvântată – avea un întreg arsenal de platoşe şi de arme duhovniceşti.
m.G.: Avea cu ea scutul credinţei, aşa cum spune şi Sfântul Apostol Pavel. Pentru maica Gavrilia, suferinţele şi lipsurile nu au fost o piedică pe drumul către Hristos. Ceilalţi spuneau: „Să nu te duci în cutare loc, pentru că este interzisă trecerea“. Dar ea răspundea: „Ba o să mă duc“. Îi lăsa pe toţi fără grai. „Nu e cu putinţă“, îi ziceau. Sau: „Poate că ai ştiut totul dinainte. De aceea ai fost atât de liniştită şi sigură de ceea ce avea să se întâmple“. Iar ea spunea: „Nu este vorba de aşa ceva, ci de faptul că încep să mă obişnuiesc cu minunile lui Dumnezeu“ – adică micile minuni pe care Domnul le săvârşeşte în viaţa fiecărui om şi pe care noi nu le observăm.
K.I.: Am impresia că această femeie a fost un adevărat Alexandru cel Mare în variantă duhovnicească.
m.G.: Nu ştiu dacă a fost un Alexandru cel Mare, dar sigur este faptul că a oferit lumii întregi, pe acolo pe unde a trecut, o imagine deosebită a ceea ce înseamnă elenism şi Ortodoxie.
K.I.: Am observat că avea mult umor.
m.G.: Foarte mult.
K.I.: Asemenea oameni sunt rari. În ziua de astăzi, oamenii sunt închişi în ei şi umorul aproape nu mai există.
m.G.: Aşa este, toţi par foarte serioşi.
K.I.: Şi îşi iau mereu un aer de importanţă.
m.G.: Eu o priveam şi mă fascina. Era o persoană foarte abilă, incredibil de spontană şi cu un umor debordant. Odată, am ascultat o predică înregistrată pe o casetă, a părintelui Vasile Gondikakis, în care se referă la un moment dat la umor. Spunea că în Sfântul Munte era un bătrânel sfinţit care îşi săpase mormântul. Părintele Vasile s-a dus să-l caute şi l-a găsit stând la soare în mormânt, cu mâinile sub cap. „Ei, părinte, ce faci acolo?“ Iar răspunsul său a fost umoristic. Vreau să spun că lacrima şi râsul sunt două lucruri care trebuie să existe împreună. Dumnezeu nu ne cere numai lacrimi. Viaţa este alcătuită şi din momente foarte comice.
K.I.: Chiar şi în Evanghelie putem constata că există momente pline de umor.
m.G.: Aşa este.
K.I.: Uneori se întâmplă să râd cu poftă mai ales când citesc Epistola Sfântului Apostol Petru sau întrebările evreilor, în care se relaţionează lumea măruntă a raţiunii cu cea a spiritului, adică a Duhului Sfânt. Un asemenea umor avea şi maica Gavrilia, pe care, personal, o cunosc numai din cartea pe care aţi scris-o despre ea.
m.G.: Ce spuneţi?…
K.I.: Dar de unde s-o cunosc? Şi îmi pare rău pentru lucrul acesta. În viaţa mea am cunoscut numai părinţi, care nu ştiau nimic despre ea.
m.G.: Da. Nu o ştiau.
K.I.: Dar o cunoaştem acum.
m.G.: Poate că aşa a fost mai bine. Adunând material pentru carte, am cunoscut laturi ale caracterului maicii Gavrilia pe care nu le ştiam, chiar dacă am trăit destul de mult timp alături de ea. Nu era o persoană care să spună prea multe despre ea însăşi.
K.I.: Câţi ani aţi fost alături de maica Gavrilia?
m.G.: Am cunoscut-o timp de 8 ani şi am stat alături de ea 6 ani. Pentru mine, lucrul acesta a fost o mare binecuvântare. Aveam senzaţia că o cunosc foarte bine. Dar s-a dovedit că fiecare dintre noi ştia doar o parte dintr-un mozaic nesfârşit.
K.I.: Să ne întoarcem în India, la indestructibilitatea caracterului său. Să amintim şi episodul cu tigrul. Călătorea împreună cu nişte oameni pe care nu îi cunoştea. De altfel, India este un adevărat haos. Am fost în India. Acolo, animalele, oamenii, tradiţiile şi mitologia sunt una. Există o spiritualitate în această ţară, dar şi foarte mult primitivism.
m.G.: Da. Aşa este. Măicuţa Gavrilia avea darul de a radia ceva ca o energie. Oricum, acest fenomen îi făcea pe ceilalţi să o respecte foarte mult şi să plece capul dinaintea ei. Când o vedeai, parcă erai cuprins de frică sfântă, deşi niciodată nu căuta să se impună. Era un om simplu.
K.I.: Asemenea oameni au în ei harul lui Dumnezeu.

m.G.: Această energie pe care o emitea nu avea de-a face cu limba în care se exprima. Ea putea fi la fel de bine percepută şi de indieni, şi de chinezi, spre exemplu.
Ca popor, indienii au o foarte mare moştenire culturală. Ei fac parte din popoarele cele mai vechi. De-a lungul timpului, s-a produs o anumită cristalizare spirituală, care se păstrează şi astăzi. Când maica Gavrilia s-a oprit la un moment dat într-o stație, au venit la ea doi copii cerşetori, pentru că era europeană şi se presupunea că avea mulți bani. Dar ea n-a avut să le dea bani, în schimb, le-a întins două bomboane. Au mai venit şi alți copii cerşetori, iar bomboanele s-au terminat. A venit în fine încă unul, care era foarte tnst. Nu mai avea nimic pentru el. Şi-a întors buzunarele pe dos ca să-i arate că nu avea ce să-i dea. Atunci, copilul s-a dus iute la un pom şi a adus un fruct de mango. Maica Gavrilia s-a emoționat până la lacrimi. Totul s-a petrecut în sala de aşteptare din stație. Deodată, toți oamenii din jurul ei s-au îndreptat spre ea şi i-au făcut metanie în stil indian. Ea a rămas perplexă, pentru că nu ştia ce se întâmpla. Atunci, un domn s-a întors spre ea şi i-a spus: „În religia noastră, atunci când un cerşetor îți face un dar, înseamnă că eşti omul lui Dumnezeu".
K.I.: Foarte important episod.
m.G.: Practic radia har sfânt.
K.I.: Da. Era ca Alexie, omul lui Dumnezeu. Şi el a fost un călător prin această lume, până când s-a întors acasă la el, la Roma, unde nu-l cunoştea nimeni. La fel ca Domnul nostru Iisus Hristos, aceste suflete au venit din cer, ca să ne ofere nouă mărturia originii lor şi să-L slujească pe Cel de Sus.
m.G.: Aşa este.

PARTEA A II-A

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: În prima parte a discuției noastre am vorbit despre maica Gavrilia ca despre un om modern şi un spirit revoluționar din punct de vedere duhovnicesc, care a călătorit prin toată lumea, unde L-a mărturisit pe Hristos. Avea sufletul plin de iubirea aceea care le cuprinde pe toate şi care, în acelaşi timp, este indestructibilă. Am văzut cum a decurs drumul ei până în India, dar am uitat să povestim întâmplarea cu tigrul.
Să începem cu acest episod.
m.G.: Să îl localizăm mai întâi.
S-a întâmplat în junglă, în Himalaya, unde a lucrat o perioadă îndelungată de timp, mai exact, la primul spital pentru leproşi înființat în India. Până atunci, leproşii erau împrăştiați pe drumuri, unde cerşeau.
La un moment dat, a trebuit să se deplaseze spre un sat alăturat într-un car cu boi (singurul mijloc de transport din acea regiune). Dintr-odată, în noaptea deosebit de rece, a văzut doi ochi strălucitori, care erau ochii unui tigru. Atunci, s-a rugat, iar tigrul a plecat în lumea lui. A înfruntat pericolul cu pace în suflet. Noi, ceilalți, poate că am fi strigat şi am fi intrat în panică. Dar datorită puterii sufleteşti a maicii Gavrilia, tigrul a trecut mai departe foarte liniştit.
K.I.: Consider că această întâmplare este plină de încărcătură simbolică. Maica Gavrilia a înfruntat în viața ei mulți tigri cu două picioare…
m.G.: Aceştia sunt cei mai răi.
K.I.: Câteodată, oamenii îmi spun: „Felicitări pentru studiile pe care le ai, pentru cărți" etc. Eu, personal, nu iau în serios aceste cuvinte, pentru că măsura adevăratei sporiri sufleteşti este absolvirea şcolii tigrilor. Dacă nu treci prin această şcoală, nu poți merge înainte nici măcar cu un pas. Nu diplomele şi instituțiile de învățământ te fac om, ci şcoala vieții.
m.G.: Aşa este.
K.I.: În convorbirea anterioară, ne-am referit la binecuvântarea pe care o reprezintă piedicile şi greutățile. Maica Gavrilia avea vocația de a depăşi toate încercările, oricât de grele ar fi fost, prin puterea ei nezdruncinată. Numai astfel a fost în stare să privească tigrul în ochi, la fel ca şi pe toți ceilalți tigri din viața ei. Aceasta era trăsătura caracteristică cea mai pregnantă a personalității sale. Era de neclintit, în orice situație s-ar fi aflat.
m.G.: În India şi în celelalte țări unde a fost, prin ea, cuvintele lui Dumnezeu prindeau viață. Măicuța Gavrilia a păşit la propriu printre şerpi şi scorpioni. În jungla unde se afla spitalul pentru leproşi, clădirile nu aveau uşi. În loc de uşă, era un fel de perdea, de cortină. Într-o seară, un tigru a intrat într-o casă şi a luat câinele de sub patul unde dormea întreaga familie, care avea o singură cameră. Pentru ea, au fost valabile şi la propriu şi la figurat cuvintele Mântuitorului, Care a spus: Şerpi vor lua în mână şi chiar ceva dătător de moarte de vor bea nu-i va

vătăma152(Marcu 16, 18 [n.t.].).
K.I.: Şi nu se păzea deloc.
m.G.: Da. Aşa este. Chiar şi prietena ei evreică, cu care maica Gavrilia a fost împreună în timpul bombardamentelor, s-a dus să ajute la spitalul pentru leproşi din India, şi o vedea bând apă din Gange, iar Gangele are apă murdară.
K.I.: Da. Este plin de necurăţii.
m.G.: În Gange îşi aruncă chiar şi morţii, după ce-i incinerează.
K.I.: Da.
m.G.: Îşi făcea cruce în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh şi bea apă din Gange, din care-i dădea şi evreicei. Prietena sa era impresionată de smerenia slujirii pe care o împlinea.
Şi, cu adevărat, nu slujea ca un om superior, ci de la nivelul celui căruia i se dedica. Dormea pe jos, bea din aceeaşi apă din care bea şi bolnavul şi mânca cea mai umilă mâncare a indienilor, care este orezul cu linte, fierte în apă. Cred faptul că dacă omul nu ar avea contact permanent cu Dumnezeu, fie prin diferite experienţe, fie prin harul care se simte în inimă, el nu ar putea să ducă o asemenea viaţă.
Nu oricine poate să plece în lume fără bani în buzunar. A slujit în Africa, America, Europa şi Asia.
K.I.: Soră Gavrilia, să vorbim puţin şi despre legătura sa cu liderii spirituali din acea parte a lumii. Citind cartea, mulţi oameni se vor întreba ce putea să aibă de împărţit un ortodox cu nişte guru.
m.G.: Cel mai adesea a lucrat prin spitale, care se aflau în preajma unor mănăstiri. Mănăstirile lor sunt ridicate pe drumurile pe unde trec pelerinii. Ei merg din mănăstire în mănăstire şi, uneori, cad epuizaţi de încercările călătoriei. În unele din aceste spitale, a venit în contact cu călugări hinduşi. În persoana ei, aceştia au cunoscut un alt fel de creştinism. Până atunci, prin locurile lor veniseră numai protestanţi şi catolici, în nici un caz ortodocşi.
De data aceasta, vedeau dinaintea ochilor lor un apostol smerit, care nu voia bani. Trăia în orice condiţii, mânca şi bea orice. Când o vedeau atât de smerită, împărţind dragoste tuturor, fără să ceară nimic în schimb, ajungeau s-o întrebe: „Cine te-a trimis până aici? Cine este Dumnezeul care te învaţă un astfel stil de viaţă şi o astfel de virtute?“ La un moment dat, a venit la ea un călugăr şi a întrebat-o: „Ai să-mi dai vreo carte de ascetică ortodoxă?“ I-a dat Filocalia, iar călugărul acela s-a cutremurat citind-o.
K.I.: Sunt convins.
m.G.: Nu-şi putuseră imagina faptul că în Creştinism poate să existe şi o asemenea latură. Ei văzuseră numai cealaltă parte, legată de construirea de şcoli sau spitale.
K.I.: Partea socială a Creştinismului.
m.G.: Da.
K.I.: Nu văzuseră şi partea ascetică.
m.G.: Scopul prezenţei ei acolo nu era acela de a-i converti pe hinduşi la ortodoxie. Ea i-a influenţat, în schimb, pe creştinii de alte confesiuni. Au fost multe cazuri în care i-a întors pe cei de acolo la credinţă. În vremea aceea, ca şi acum, era moda ca tinerii să caute ceva cât mai autentic, după părerea lor. Iar prezenţa ei a constituit pentru oamenii aceia o alternativă, aşa că mulţi nu numai că s-au întors la Hristos, dar au devenit ortodocşi. Cu localnicii acest lucru nu s-a întâmplat. De altfel, în India, dacă cineva îşi schimbă credinţa, îi este pusă în pericol chiar viaţa!
K.I.: Am vorbit mai înainte de respectul şi chiar evlavia pe care le impunea prezenţa maicii Gavrilia. Bănuiesc că întâlnirile ei cu Indira Gandhi, cu tatăl ei, Nehru, şi cu alte personalităţi ale Indiei au fost momente deosebite. Deşi nu subapreciez lucrarea maicii Tereza, ea a avut în spate Biserica Catolică, pe când maica Gavrilia nu a avut nici o susţinere de nicăieri.
m.G.: Aşa este.
K.I.: Cu toate acestea, avea contact direct cu adevăratul Dumnezeu.
m.G.: S-a întâlnit şi cu maica Tereza. „Cărui ordin aparţii?“, a întrebat-o. „Niciunuia“, a răspuns ea. Maica Tereza a rămas uimită.
Maica Tereza şi-a început singură misiunea, dar a continuat-o cu ajutor. Pe când maica Gavrilia nu a avut nici un ajutor. A intrat, însă, în contact cu oameni importanţi din India, fapt care a ajutat-o să călătorească în întreaga ţară. Pe Indira Gandhi a cunoscut-o pentru că avea probleme la gât şi ea i-a făcut fizioterapie. Tatăl Indirei, Nehru, i-a spus maicii Gavrilia: „Am auzit că ai degete de aur. Şi pe mine mă doare. Nu poţi să mă ajuţi?“ Desigur, erau şi ziarişti de faţă, iar a doua zi, ziarele au scris despre ea ca despre o propovăduitoare a religiei ei şi un fizioterapeut cu degete de aur. Toţi prietenii ei au început să o felicite. Iar ea le-a spus: „Stau de-

atâta timp cu voi şi vă fac acelaşi lucru, iar voi mă felicitaţi aşa, dintr-odată, numai pentru că l-am tratat pe Nehru…“ A cunoscut oameni importanţi din India: doctori, înalţi funcţionari, misionari străini, dar şi poeţi, aşa cum a fost R. Tagore.
K.I.: Ce părere avea despre Tagore?
m.G.: Nu mi-a spus nimic despre el. Şi în America a cunoscut mari personalităţi, cum ar fi mama lui John Kennedy sau Martin Luther King, pe care l-a admirat pentru ceea ce făcea. I-a comparat lucrarea cu cea a lui Gandhi din India. Gandhi îi scotea pe indieni în stradă şi le spunea: „Chiar dacă mâncaţi bătaie, tot aici să rămâneţi“. La fel proceda şi Martin Luther King.
K.I.: Rezistenţă paşnică – aceasta a fost revoluţia lui Martin Luther King.
m.G.: Da. A cunoscut-o şi pe mama acestuia, înainte de a fi asasinată. Aşa cum ştiţi, şi mama lui King a fost omorâtă. A cunoscut-o şi pe faimoasa Helen Keller, care era surdă şi oarbă.
K.I.: Da.
m.G.: A cunoscut multe personalităţi, inclusiv pe Bernard Shaw, în Anglia, pe timpul războiului. Aceste întâlniri s-au datorat faptului că era o persoană cultivată, dar şi plină de har.
K.I.: Atunci când ai asupra ta harul lui Dumnezeu, ai şi puterea să atragi oamenii în jurul tău.
m.G.: Fără îndoială.
K.I.: Aşa cum ne atrage pe noi Tatăl ceresc.
m.G.: Desigur.
K.I.: Să vedem în continuare parcursul maicii Gavrilia. Cum a fost întâlnirea ei cu părintele Teodosie din Betania? Şi părintele Teodosie a fost un om al iubirii nesfârşite în Hristos.
m.G.: Da. Am fost şi eu binecuvântată să-l cunosc şi, la fel ca maica Gavrilia, când l-am văzut, am izbucnit în plâns.
K.I.: Aceşti oameni au în ei ceva greu de suportat pentru omul obişnuit.
m.G.: Da. Nu spun că ar fi sfinţi, dar au în ei sfinţenie. Aşa cum v-am zis, ea nu avea de gând să se călugărească. Nu voia chiar deloc. Nici nu îi plăcea culoarea neagră. Cu toate acestea, în India nu a avut prieteni mai buni decât Evanghelia şi rugăciunea. În timpul şederii acolo, a primit imboldul să se dedice vieţii monahale, deşi nu visase şi nu dorise niciodată aşa ceva.
Dar pentru că nu avea bani, cum ar fi putut să se ducă la o mănăstire să se călugărească? Trebuia să fie cineva care să o cheme de acolo de unde se afla, pentru că, de una singură, nu îşi putea permite să călătorească.
Odată a venit să o vadă o prietenă franţuzoaică. A aflat unde se afla şi i-a făcut o vizită. Dar s-a îmbolnăvit de gastroenterită şi i-a spus maicii Gavrilia: „Nu pot să mai stau aici. Trebuie să mă duc ca să mă vindec în satul cutare“. În legătură cu acel sat, maica primise o informaţie de la Dumnezeu, pe care o trecuse cu vederea, potrivit căreia, dacă ajungea acolo, avea să i se arate drumul mai departe. Douăzeci de zile mai târziu, s-a dus în acel sat care se chema Lantur. Acolo a cunoscut o femeie din America, ce se ocupase cu dansurile folclorice din Iordania. Pe atunci, Betania făcea parte din Iordania, aşa că femeia aceea avusese ocazia să-l cunoască pe părintele Teodosie. Ca să vedeţi cum lucrează Domnul… Femeia din America a întrebat-o: „Acum unde o să mergeţi?“ „Cred că o să mă călugăresc“, i-a răspuns ea cu şovăială în voce. „Şi unde o să vă duceţi? La ce mănăstire?“ „Nu ştiu“. Vă duc eu la cea mai frumoasă şi mai plină de smerenie mănăstire“. „Unde?“ „Acolo unde se află părintele Teodosie“. Aşa că i-a scris părintelui Teodosie.
Ceea ce vă povestesc acum pare a fi desprins dintr-o poveste…
K.I.: Da, da.
m.G.: Aşadar, i-a scris părintelui Teodosie, care şi-a creat, însă, impresia că cea recomandată era mai degrabă o femeie nebună. Aşa că a întârziat cu răspunsul. Scrisoarea părintelui a sosit abia după şase luni: „Să vină“. S-a dus în Betania, unde a rămas cinci ani, ca ucenică. Nici acolo nu a încetat lucrarea pe care o săvârşise în India. Se deplasa pe front, ca să vină în ajutor soldaţilor care erau răniţi sau aveau alte probleme. De asemenea, dacă era vreun copil invalid, era chemată degrabă la Spitalul American. Nici un moment nu şi-a încetat slujirea.
K.I.: Paşii săi erau îndrumaţi de Dumnezeu.
m.G.: Fără îndoială. Aş dori să vă povestesc o întâmplare care pe mine personal m-a emoţionat foarte mult. Aşa cum deja v-am spus, în viaţa ei a cunoscut mulţi misionari de alte confesiuni. Printre aceştia era şi unul faimos în acea epocă, pe nume Stanley Jones, cu care, de altfel, şi coresponda. Când omul acesta s-a dus să se închine la Locurile Sfinte, a trecut pe la ea şi primul lucru care a întrebat-o a fost: „Cum te simţi? Totul este bine? Ai nevoie de ceva? Poate de haine, de încălţăminte, alimente, zahăr?“ Pe vremea aceea, mănăstirea se confrunta cu o mare sărăcie. Ea s-a întors spre el şi i-a spus: „Am nevoie de haine, dar acum nu mai sunt una, sunt

optsprezece“. Atunci, misionarul s-a dus, a cumpărat pânză pentru optsprezece rase şi i-a dat-o maicii Gavrilia.
K.I.: Foarte frumos.
m.G.: De-a dreptul emoţionant.
K.I.: Aşa este. Mai sunt multe întâmplări deosebite de povestit. Din Noul Ierusalim, din Africa… Ce să povestim mai întâi?
m.G.: A plecat mai apoi din Betania, pentru că surorile sale se îmbolnăviseră şi nu mai aveau pe nimeni pe lume care să aibă grijă de ele. S-a dus la o mănăstire din Noul Ierusalim, situat în afara Atenei, unde l-a cunoscut pe părintele Antonie Romeul. În perioada aceea a făcut traduceri din lucrările părintelui Antonie, după care a petrecut o bună bucată de timp cu părintele Hrisostom Papasarandopoulos, în Uganda şi Tanzania. Era deja monahie. După aceea, s-a dus în Patmos, aproape de părintele Amfilohie Makris.
K.I.: O altă mare personalitate a monahismului ortodox…
m.G.: Da. Maica Gavrilia a primit schima cea mică şi binecuvântarea de a face misiune ierapostolică. Şi astfel, a plecat pentru a doua oară în India.
K.I.: Aceasta a fost misiunea ei pe pământ.
m.G.: Da.
K.I.: Aşa cum Hristos i-a trimis pe Apostoli, la fel a trimis-o şi părintele Amfilohie pe maica Gavrilia, alături de o altă maică.
m.G.: Aşa este. În India a stat doi-trei ani.
K.I.: Şi în Africa?
m.G.: În Africa a stat un an de zile, alături de părintele Papasarandopoulos. Acolo a dus la capăt cu bine diferite misiuni. Făcea tot ce era nevoie, de la secretariat până la acordarea de sfaturi medicale mamelor. Prin ea s-a aplicat un plan foarte avansat pentru acea epocă, susţinut financiar de un american foarte bogat, care şi-a dăruit averea pentru a-i învăţa pe oameni în timp de o lună să scrie în limba lor. Acesta a fost unul din succesele maicii Gavrilia în Africa. După aceea, s-a întors şi şi-a început periplul spre America. În continuare, s-a dedicat slujirii oamenilor bolnavi psihic. Pentru că ştia multe limbi, era solicitată să însoţească bolnavi psihic în diferite ţări ale Europei, ca Anglia, Elveţia şi Franţa.
Una din importantele perioade ale vieţii ei a fost legată de ceea ce noi numeam Casa îngerilor. Este vorba despre un apartament de la parterul unui bloc, situat în aerul poluat al Atenei, într-o regiune slab cotată din punct de vedere locativ, unde sunt toate condiţiile pentru a nu-ţi plăcea atmosfera, atât din pricina poluării, cât şi a zgomotului infernal. Cu toate acestea, înăuntru simţeam bucurie, linişte sufletească şi ne întrebam cum de se putea ca într-un asemenea mediu să existe o oază duhovnicească. În acel apartament, exista o bucată de cer. Starea de bine era creată de prezenţa maicii Gavrilia. În ciuda haosului de afară, înăuntru ne linişteam şi ne înseninam cu toţii.
K.I.: Aceleaşi trăiri le avea oricine se apropia de părintele Porfirie, pe vremea când se afla la Policlinica din Piaţa Omonia.
m.G.: Este vorba despre o harismă dumnezeiască.
K.I.: Aşa este.
m.G.: Acolo, maica Gavrilia a stat timp de zece ani. Pe atunci, duhovnicul ei era părintele Agatanghel Mihailidis şi el i-a dat apartamentul. Îmi cer scuze, trebuie să fac o paranteză. Înainte de a se stabili în această casă, a fost chemată de Damian, Arhiepiscopul Sinaiului, să înfiinţeze mănăstirea de maici de pe Muntele Sinai. A stat şi acolo un an, după care s-a întors în Atena. De atunci, adică din anul 1988, a locuit în centrul Atenei, în apartamentul despre care tocmai v-am vorbit. Acolo au început problemele.
K.I.: Să vedem în continuare felul în care comunica cu oamenii din metropolă, dat fiind faptul că a lucrat în junglă, în Africa, alături de oameni care se presupune că sunt pe un nivel inferior din punct de vedere al civilizaţiei (uneori, sunt superiori; după fenomenul Hitler, este mai greu să vorbim despre superioritate şi inferioritate atunci când comparăm Europa cu Africa; există oameni superiori în toate popoarele, în toate regiunile de pe glob şi în toate epocile). Să comentăm puţin legătura sa cu omul de la oraş.
m.G.: Unii se întreabă cum de poate un călugăr sau o călugăriţă, mai ales de o anumită vârstă, să cunoască problemele celor care trăiesc în mediul urban. Totuşi, călugărul este în posesia adevărului, care străbate epocile. Problemele omului au fost şi sunt aceleaşi din totdeauna. Nimic nu se schimbă, decât decorul de pe scenă.
K.I.: Firea omenească este neschimbată, după cum spunea şi Tucidide.
m.G.: Fără îndoială. Aşadar, problemele omului contemporan nu i-au fost străine. Tinerii care se duceau la ea şi îi spuneau problemele lor simţeau că erau înţeleşi. Este un mare dar ca în mijlocul oraşului să se afle o persoană

care să te înțeleagă. Şi nu numai să te înțeleagă, dar şi să te poată sfătui, să-ți dea soluții la problemele pe care le ai, să te ajute să-ți duci mai uşor crucea şi să te îndrume, aşa cum a făcut şi în cazul meu, pe vremea când nu mă interesa Hristos şi trăiam în afara Bisericii. Ca şi mine, mulți s-au dus la ea traumatizați de anumite experiențe legate de Biserică. Maica Gavrilia îi făcea să se apropie din nou de Biserică şi de Dumnezeu. Sfătuită de ea, m-am dus la primul meu duhovnic, iar după o săptămână, deja mă spovedisem pentru întâia oară în viața mea. Mulți oameni au urmat acelaşi drum ca şi mine, prin maica Gavrilia.
Veneau la ea mulți tineri dependenți de droguri sau cu SIDA, oameni aflați în pragul divorțului sau cu alte probleme grave. Nu era necaz care să nu fi trecut prin acea casă. Pe la ea au fost preoți, călugări şi călugărițe, arhierei şi mireni din Grecia, din America şi de peste tot.
Toate formele de durere şi suferință au intrat în acel apartament, găsindu-şi acolo alinarea. Ziceam: „M-am dus la maica Gavrilia purtând cu mine o durere. Cum de a dispărut povara?"
K.I.: Aceste vorbe îmi aduc aminte de ceea ce simțeam de fiecare dată când mergeam la părintele Porfirie. Când plecam de la el, nu numai că nu mai aveam nici o povară pe suflet, dar parcă zburam de fericire.
m.G.: Întocmai.
K.I.: Şi nu numai atât. Alături de o persoană plină de har, tu te simți ca un om grosolan.
m.G.: Da, da.
K.I.: Până şi vocea oamenilor plini de har parcă sună altfel.
m.G.: Maica Gavrilia credea că multe pot fi ascunse, dar nu şi vocea.
K.I.: Cum s-ar putea, oare, ascunde?
m.G.: Din voce se întrevede caracterul omului.
K.I.: Toate au importanță: şi vocea, şi fizionomia şi gesturile… Să continuăm, soră Gavrilia.
m.G.: Maica Gavrilia era ca o oglindă. Atunci când o priveai, nu vedeai personalitatea ei, ci pe tine însuți. Avea harisma de a se micşora ca personalitate pentru a te pune pe tine în valoare. Când îi vorbeai, simțeai că problema ta era deja absorbită de ea, pregătindu-se un răspuns la întrebările tale, totul privit nu din punctul ei de vedere, ci din al tău, adică al capacității tale de a înțelege şi de a aplica un sfat sau altul. Nu îți dădea răspunsuri teoretice, de tipul „să nu faci asta sau cealaltă". Nu. Reuşea să se pună în locul tău şi să vadă problema prin ochii tăi.
K.I.: Suferea alături de tine.
m.G.: Aşa este. De exemplu, dacă era vorba despre un adolescent ce făcea parte dintr-o familie care îl tot bătea la cap, maica Gavrilia trăia ea însăşi situația acelui tânăr, iar din răspunsul pe care i-l dădea, se vedea foarte bine că, într-adevăr, se identifica cu persoana din fața ei. Nu rostea cuvinte fariseice, precum: „A, preacurvia este rea, să nu mai faci, că nu te mai iartă Dumnezeu". Dădea altfel de răspunsuri. Aşa cum Domnul nu-l decapitează pe păcătos, nici maica Gavrilia nu rostea cuvinte care să-l facă pe om să se simtă trimis la colț sau pus la zid.
Atunci când omul nu este pus la zid, el ştie cum să se adune şi să înțeleagă situația, ca să iasă din problema pe care o are. Maica Gavrilia nu tăia aripile nimănui, ci îi făcea pe oameni să înțeleagă că au aripi.

PARTEA A III-A

Capitolul precedent
Urmatorul capitol

K.I.: Maica Gavrilia este pentru toți un exemplu. Ea a păşit pe urmele Domnului: Deci, vă rog, să-mi fiți mie următori, precum şi eu lui Hristos153(I Cor. 4, 16 [n.t.].), a spus Sfântul Apostol Pavel, sau: Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine154(Gal. 2, 20 [n.t.].). Pe acest Hristos L-a mărturisit şi maica Gavrilia cu mâinile ei, cu gura, dar şi prin harul pe care l-a dobândit. Ne aflăm în Atena, în casa aceea minunată în care maica Gavrilia a primit mii de oameni cu tot felul de probleme.
m.G.: Aşa este. Problemele parcă nu se mai sfârşeau.
K.I.: Aşa cum ne-ați povestit, maica Gavrilia avea stilul ei personal de a aborda oamenii. Reuşea să se pună în locul interlocutorului şi să-l îndrepte spre soluții potrivite lui, nu propriei sale personalități.
m.G.: După ce vorbea cu omul o dată sau de două ori, îl îndemna să se îndrepte spre un duhovnic.
Maica Gavrilia lucra de una singură, dar întotdeauna potrivit învățăturilor Bisericii Ortodoxe. Veneau la ea şi oameni mari şi copii.
Cu cel mic se făcea şi ea mică, cu cel bătrân se făcea bătrână şi cu adolescenții se făcea adolescentă. Se putea

pune în locul orişicui.
K.I.: În acest caz, se potriveşte foarte bine cuvântul antic sympateia155(În limba greacă: συμπάθεια [n.t].), ce s-a păstrat în limba noastră, însemnând pătimire alături de cineva. Astăzi, are un alt înţeles156(Şi anume, simpatie [n.t.].). Cu toate acestea, este încă un cuvânt cu multă putere.
m.G.: Mai avea un dar deosebit, şi anume acela de a-ţi da aripi când credeai că nimic nu se mai putea îndrepta în viaţa ta şi de a te face să-ţi descoperi propriile aripi. Nu era un spirit limitat şi nici nu-ţi cerea supunere oarbă. Te făcea, însă, să asculţi de bunăvoie, pentru că îţi inspira o încredere nelimitată în persoana ei. Dacă mi-ar fi spus ea să mă duc să mă arunc în prăpastie, nu aş fi ezitat, deşi nu îmi stă în fire. Aveam, cu adevărat, o încredere oarbă în ea. Zicea: „Cred că ar fi bine să faci cutare lucru". În nici un caz: „Fă cutare lucru". Vorbea întotdeauna cu mult respect şi o ascultai fără să comentezi.
K.I.: Nu te constrângea.
m.G.: Exact. Era o perioadă în care se dădea copiilor untură de peşte. Unul dintre ei nu voia. Mama lui îi spunea: „Vrei cu răul sau cu binişorul?" Dar maica Gavrilia zicea: „Cu binişorul, cu binişorul, pentru că aşa lucrează Domnul cu noi. Ne lasă să ne abatem, dar ne aşteaptă mai încolo, ca să ne arate că am greşit, ca astfel să ne cuminţim".
Relele care ni se întâmplă ca urmare a faptului că nu ascultăm sunt cu îngăduinţa lui Dumnezeu. Pe mine, ca şi pe mulţi alţii, cred, mă preocupă problema legată de faptul că Dumnezeu îngăduie să ni se întâmple anumite rele, deşi El este bun. Aceasta este nedumerirea clasică a omului care doreşte să înţeleagă totul prin propria-i judecată.
K.I.: Un asemenea om nu înţelege, din păcate, strategia pedagogică a lui Dumnezeu.
m.G.: Odată, maica Gavrilia a fost întrebată: „Cum se face că vorbiţi atât de des despre faptele pe care Dumnezeu le îngăduie în viaţa noastră?" Iar ea a răspuns: „Îmi dau seama că nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu. Tocmai pentru că El este atotputernic. De aceea nu sunt neliniştită când văd nenorocirile care se petrec în jurul nostru. Dacă mă supun voii lui Dumnezeu, nimic rău nu mi se poate întâmpla". „Aşa e", i-a răspuns interlocutoarea ei. „Consideraţi, aşadar, că stresul este, practic, o formă de egoism şi o lipsă de credinţă". „Da. Este lipsa deplinei încrederi în Dumnezeu. Şi supărarea intră în aceeaşi categorie. Atunci când mă supăr, este ca şi cum I-aş spune lui Dumnezeu că nu a făcut bine ce a făcut, că trebuia să facă aşa cum voiam eu. Dar cine sunt eu ca să spun un asemenea lucru? Mai auzi pe oameni zicând: «De ce mi-a făcut cutare aşa sau de ce mi-a zis că pe dincolo?» Se poate, însă, întâmpla ceva fără ca Domnul să ştie şi să îngăduie? Nu. Dacă-i aşa, atunci suntem liniştiţi.
Când nu avem sufletul liniştit, Dumnezeu nu ni-L poate trimite pe Duhul Sfânt ca să ne ajute. Duhul Sfânt vine numai la sufletul senin. De altfel, Mântuitorul a spus că ne va trimite Duhul cel Sfânt, Care ne va îndruma şi ne va învăţa cele ce vor să fie. Uneori nu trebuie să facem anumite lucruri tocmai pentru că nu sunt spre slava lui Dumnezeu. Dacă sunt spre slava lui Dumnezeu, fă-le, dacă nu, să nu le faci".
K.I.: Foarte frumos. Faptul că avea deplină încredere în Dumnezeu arată că se lepădase cu totul pe sine şi se lăsase în mâinile lui Dumnezeu. Lucrul acesta nu este la îndemâna oricui.
m.G.: Maica Gavrilia lăsase volanul maşinii sale în mâna lui Dumnezeu. Cu toţii putem face lucrul acesta, dar numai după măsura la care am ajuns. Trebuie să avem deplină încredere că Dumnezeu ne va îndruma spre direcţia cea mai bună. Ea reuşise să ajungă la un asemenea nivel şi de aceea era în stare să împlinească lucruri care pentru noi sunt impresionante.
Cred că cei care se lasă în voia lui Dumnezeu pot muta munţii din loc.
K.I.: Aceasta înseamnă că trebuie să ajungi la limitele posibilităţilor tale.
m.G.: Aşa este.
K.I.: Să vă povestesc o întâmplare personală, legată de limitele până unde poate ajunge omul. Mă aflam într-un avion care era aproape să se prăbuşească. Numai Dumnezeu ştie cum de ne-am salvat. Eram foarte tânăr. Aveam 24 de ani. I-am spus lui Dumnezeu: „Dacă viaţa mea are vreun rost, las-o să continue. Dacă nu, ia-mi-o". În cele din urmă, am reuşit să ne salvăm. Ceea ce vreau să spun este că, numai atunci când omul îşi simte sfârşitul vieţii pământeşti aproape, poate să se încredinţeze cu totul în mâinile lui Dumnezeu (Sfârşit nu există. Pentru mine, nu există moarte, nici prăpastie între cele de aici şi cele de dincolo. Separarea dintre aceste două lumi este o invenţie omenească, expresie a neputinţei şi a fricii). Omul care are sufletul deschis spre cealaltă lume spune: „Dacă este nevoie să rămân în trup, voi rămâne. Altfel, mă voi duce în lumea cerească, unde o să fiu cu trupul subtil al sufletului".
m.G.: Pot să vă întrerup?

K.I.: Desigur.
m.G.: Ați vorbit despre cealaltă lume şi mi-ați amintit de una din spusele maicii Gavrilia. Odată a fost întrebată dacă se teme de moarte. Ea a răspuns: „Nu. Nu mi-e frică. Dar nici nu există moarte“. Şi a dat exemplul unui tablou: „Am văzut odată un tablou care înfățişa într-o parte o grădină, la mijloc un gard, iar în cealaltă parte, o altă grădină. Un trandafir dintr-o grădină îşi întinsese spre cealaltă grădină un lăstar, pe care era o floare foarte frumoasă. Aşa suntem şi noi: plecăm dintr-o grădină în cealaltă, ca să înflorim“.
K.I.: Frumos. Foarte frumos.
m.G.: Extraordinar.
K.I.: Trecerea în lumea cealaltă este trecerea de la moarte la viață. Moartea este numai în viața de aici.
Soră Gavrilia, haideți să prezentăm şi alte aspecte. Povestiți-ne despre Eghina şi apoi despre Leros.
m.G.: Desigur. În insula Leros s-a sfârşit viața ei de pe acest pământ. În Eghina, puțin mai sus de biserica Sfântului Nectarie, ni s-a dat un loc unde a început să vină lume multă, mai ales din Atena. Maica Gavrilia avea vizite de dimineață până seara.
La un moment dat, măicuța nu se simțea bine. În cele din urmă, s-a descoperit misterul stării sale proaste. Avea nişte probleme cu glandele. Ne-am dus în oraş, unde i s-a făcut biopsie. S-a descoperit că avea cancer la glandele limfatice. Maica avea 89-90 de ani. Până atunci, nu luase nici măcar o aspirină, în toată viața ei. Trăise la intensitate maximă.
Nu a vrut să i se facă chimioterapie sau radioterapie. Până la terminarea analizelor, a rămas în spital. Oamenii au început să vină pe la ea ca să-şi ia rămas bun. Aici mă voi referi din nou la umorul ei. A trimis la un moment dat o scrisoare unui prieten de-al ei din Israel, în care zicea: „Nu cred să mai existe alt om care să vadă cu ochii propria înmormântare“. Veneau mulți oameni în salonul ei de spital şi-şi luau rămas bun. Maica Gavrilia avea în suflet o pace sufletească nezdruncinată. Chipul îi strălucea cu o lumină parcă ireală. Purta la gât crucea de lemn şi se ruga toată ziua. A fost la ea şi părintele nostru, Dionisie. Eu nu eram atunci de față. Părintele mi-a spus după aceea că îi strălucea chipul şi că dădea mereu slavă lui Dumnezeu pentru cancerul pe care îl primise. Este un lucru deosebit ca omul să-L slăvească pe Dumnezeu în timpul suferinței.
K.I.: Un alt părinte (părinții seamănă între ei) de aici, din Cipru, un om laic, despre care am scris în cărțile mele, pe nume Panais Hagiionas, a murit de aceeaşi boală, la o vârstă foarte înaintată: 85-86 de ani. Şi el, înainte de moarte, era foarte liniştit şi spunea fără încetare: „Sunteți fericiți“, tocmai pentru că el era fericit.
m.G.: Aşa este. Credința l-a ajutat să treacă prin încercarea bolii. Părintele Paisie spunea: „Pentru că în ziua de astăzi nu mai avem sfinți mucenici, în schimbul lor, bolnavii de cancer sunt cei care umplu Raiul“.
Această încercare nu a însemnat sfârşitul ei. Desigur, noi nu puteam bănui aşa ceva. Credeam că va muri. A ieşit din spital în Săptămâna Mare. În Sâmbăta Mare ne-am dus la Înviere, iar maica Gavrilia a trebuit să fie ajutată ca să stea în picioare. Slăbise foarte mult. Ne-am întors apoi la casa unde eram găzduite. Acolo, măicuța mi-a spus: „Ia dă mâna“. Şi-a scos baticul, mi-a luat degetele şi le-a atins de gâtul ei. Nu se mai simțea nimic. Crescăturile de carne, care erau ca nişte nuci, dispăruseră în timpul sfintei Liturghii. Ați înțeles?
K.I.: Cum să nu?..
m.G.: Iată bucuria învierii lui Lazăr. Un om era gata de moarte şi, dintr-odată, viața s-a apropiat din nou de el. M-am dus după aceea cu ea la spital pentru a fi examinată. Cei doi directori ai spitalului nu-şi puteau crede ochilor. S-au cutremurat.
Eram în căutare de un acoperiş deasupra capului. Nu mai putem sta în casa de dinainte, aşa că ne-am făcut bagajele şi am început să ne gândim unde să mergem. Dar ne-a arătat drumul Dumnezeu. Următorul şi ultimul loc unde a stat maica Gavrilia a fost insula Leros. Era acolo o casă goală. Ne-am dus, pentru că nu aveam altundeva unde să mergem.
K.I.: Aşadar, călătoriile au durat până la sfârşitul vieții ei.
m.G.: Până la sfârşit.
K.I.: Sfântul rătăcitor…
m.G.: Într-adevăr. Un asemenea om nu are nicicând şi niciunde sentimentul statorniciei, ceea ce noi căutăm mereu înainte de a face un pas hotărâtor în viață.
K.I.: Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi; Fiul Omului însă nu are unde să-Şi plece capul157(Matei 8, 20 [n.t.].).
m.G.: Aşadar, cum v-am spus, ne-am dus în Leros, unde maica Gavrilia a mai trăit doi ani. Acolo a primit oameni în continuare, dar, desigur, nu atât de mulți. Ținea, însă, legătura cu lumea prin telefon. Prin telefon şi prin corespondență, îi mângâia pe oameni şi le oferea ajutorul său.

L-a cunoscut, desigur, şi pe Mitropolitul nostru. Când Mitropolitul venea în insulă, vorbeau împreună despre moartea ei. Şi eu vorbeam cu ea despre acest subiect. O întrebam: „O să vă duceți şi o să mă lăsați?“ Bineînțeles că nu luam moartea maicii Gavrilia ca pe o nenorocire.
K.I.: Discutați precum mama cu fiica ei.
m.G.: Exact. „De ce plecați?“, o întrebam eu. „Nu poți, fiica mea, să ştii ce va fi după aceea…“ „De mine ce-o să se aleagă?“ „Vei vedea, vei vedea. Nu ai idee ce se va întâmpla“.
K.I.: Şi, cu adevărat, s-a întâmplat… cu cartea…
m.G.: Aşa este. Pe atunci, nu mă gândeam la aşa ceva.
A venit Mitropolitul şi a întrebat-o: „Ei, măicuță, unde vreți să vă îngropăm?“ Discutau despre moarte deschis. „Să mă puneți alături de bolnavii psihic“. Aşa cum ştiți, în insula Leros este un spital de oameni cu probleme psihice, unde se află cimitirul sărăcăcios al bolnavilor. Sunt şi localnici îngropați acolo. „Nu mă interesează unde mă duceți. Vă cer un singur lucru, ca pe o favoare: să mi se cânte «Hristos a înviat»“. „Asta-i tot?“. „Vreau să mi se cânte «Hristos a înviat»“.
Voi deschide aici o paranteză. Ne-am dus la un moment dat la Sfântul Antonie – care este un cimitir din Atena, unde sunt îngropați părinții ei – şi am chemat un preot, care a făcut slujbă. După aceea, maica Gavrilia mi-a spus: „Hai acum să cântăm «Hristos a înviat», ca Sfântul Serafim de Sarov, în fiecare zi înainte de masă“.
Dorința i-a fost împlinită. Înmormântarea ei a avut loc în ziua de Cincizecime. Parcă ar fi fost nuntă, nu înmormântare. Slujba a fost săvârşită de nouă preoți, după numărul cetelor de îngeri pe care atât de mult i-a iubit. După ce s-a terminat înmormântarea, Mitropolitul a rostit, după cum era firesc, o cuvântare. Seara, când am ajuns acasă, ne aştepta un mare dar (eu nu am primit niciodată un dar mai mare ca acela). Era de față şi nepotul maicii Gavrilia, care venise pentru înmormântare. Cu toții, eram trei persoane. Dintr-odată, am auzit vocea maicii Gavrilia. Am alergat la celelalte surori să văd dacă şi ele aud. Şi, cu adevărat, auzeau. Era ca un ciripit de pasăre. Nepotul ei nu auzise. De bucurie, am început să țopăim. Nepotul maicii Gavrilia nu ştia ce ne apucase. Simțeam o bucurie fără margini.
K.I.: Ați avut, practic, o experiență legată de viața de dincolo de moarte.
m.G.: Da. Nu există moarte, aşa cum am mai spus şi înainte. Iată ce minuni: mai întâi măicuța este vindecată de cancer, iar doi ani mai târziu, după ce moare, primim dovada că trăieşte. A avut o moarte senină şi liniştită, rămânând pe deplin conştientă până în ultima clipă. A întins spre noi mâinile slăbite, ne-a îmbrățişat şi apoi şi-a dat sufletul în mâna lui Dumnezeu.
K.I.: Ceea ce ne-ați povestit este un dar pentru oamenii care caută răspunsuri în legătură cu viața de dincolo şi pentru cei care nu au nădejde. Este bine să vorbim despre fereastra deschisă spre veşnicie. Cine se nevoieşte deschide această fereastră şi poate vedea ce este dincolo.
Maica Gavrilia a lucrat pentru tămăduirea oamenilor. Avea harisma neprețuită a vindecării. Ce alte harisme mai avea?
m.G.: Avea multe, dar le ascundea cu măiestrie. Avea harisma proorociei, a străvederii şi a vindecării. Să vă povestesc un episod legat de harisma proorociei, despre care pot să vă ofer mărturia mea personală. De fiecare dată când avea ceva de spus, alegea o modalitate indirectă de a te face să înțelegi ceea ce voia să-ți transmită. Nu zicea: „Află că în trei zile o să ți se întâmple cutare lucru“. Niciodată nu se exprima astfel. Spunea, în schimb: „Cred, bănuiesc, consider că se va întâmpla asta şi asta“. Odată, un om anume era gata să se certe cu un coleg de serviciu. În clipa aceea, a sunat telefonul: „Bună ziua. Ştii, te-am sunat ca să… Voiam de fapt să te întreb care părinte a spus…“. Chipurile… De fapt, maica Gavrilia îl ținea de vorbă ca să treacă peste momentul critic.
K.I.: Înțeleg.
m.G.: „Voiam de fapt să te întreb care părinte a spus: «Încearcă să-L vezi în fratele tău pe Hristos şi te vei linişti»?… Da, ai dreptate, avva cutare a spus lucrul acesta. Îți mulțumesc şi la revedere, pentru că am treabă“. Omul acela a rămas uimit, cu receptorul în mână.
K.L: A intervenit la timp.
m.G.: Da. Între noi, ziceam: „Aveți grijă ce vorbiți, pentru că măicuța are cameră video cu care ne vede. Ştie tot ce se petrece“.
Şi mie mi-a spus ceva ce urma să mi se întâmple în viitor şi s-a dovedit că a avut dreptate.
K.I.: Avea şi harisma vindecării?
m.G.: Era un om cu mâini de aur. Când te atingea, aveai o senzație pe care n-o pot reda în cuvinte.
K.I.: Prin ea trecea curentul electric sfânt.

m.G.: Aşa este. I se înroşeau mâinile. Ne spunea că în India trebuia să le cufunde în apă rece, pentru că le creştea temperatura de la harul lui Dumnezeu.
De asemenea, avea harisma iubirii şi a transmiterii credinței. Îți insufla o credință profundă. Abia când a plecat din această lume, ne-am trezit cu toții din ceea ce fusese ca un vis frumos.
K.I.: Poate că trebuie să păşim şi singuri pe drumul vieții.
m.G.: Exact.
K.I.: Când ai alături de tine asemenea persoane, parcă uiți să mergi pe propriile picioare.
m.G.: Este înfricoşător şi vom da socoteală pentru faptul că noi am văzut cu ochii noştri exemplul de trăire în Hristos. Ce vom răspunde Domnului? „N-am văzut, n-am auzit?“
K.I.: Părinții sunt adevărați trăitori ai adevărurilor Evangheliei.
m.G.: Aşa este.
K.I.: Întrebarea este ce facem după ce ne despărțim de aceste persoane…
Maica Gavrilia continuă să vă fie alături prin reacțiile oamenilor la cartea pe care ați scris-o despre ea. Măicuța s-a dus în lumea de dincolo, dar prin această carte şi-a împlinit încă o misiune în lumea în care trăim noi.
m.G.: Da. În paginile acestei cărți, ea vorbeşte inimii cititorului. Deja am strâns o mare cantitate de scrisori de la oameni. Le păstrez cu grijă. Cu toții folosesc aceleaşi cuvinte. Spun că maica Gavrilia i-a impresionat profund, că erau îndepărtați de Biserică, dar că s-au întors prin sfânta Spovedanie la credința cea vie, că s-au smerit văzând nimicnicia lor în comparație cu un asemenea om. Cu toții ne-am simțit praf şi pulbere dinaintea ei. Maica Gavrilia a fost un om care a depăşit limitele propriei ființe.
K.I.: A reuşit să îşi depăşească condiția.
m.G.: Într-adevăr.
K.I.: Toate spusele Sfinților Părinți sunt bazate pe adevărurile Evangheliei.
m.G.: Ei transmit aceleaşi adevăruri folosind propriile lor cuvinte.
K.I.: Da. Sfinții interpretează totul prin harul dumnezeiesc ce sălăşluieşte în inima lor.